

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

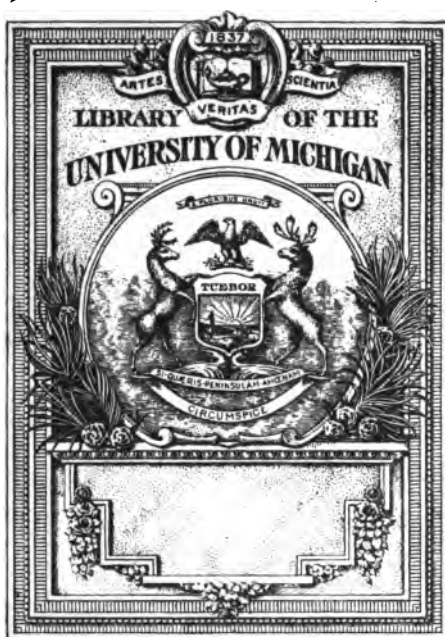
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B

799,875

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

THE
JĀTAKA_s
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY
BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBØLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1879.

[All Rights Reserved.]

PK
4591
.J3
1875
v. 2

NU

PRINTED BY NIELSEN & LYDICHE, KOPENHAGEN.

DEDICATED
TO THE MEMORY OF
THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY
NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

314412

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Copenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^o) and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^o and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l. 29 for C read C^k.
— 17 l. 30 for B read Bⁱ.
— 17 l. 31 for C read C^k.
— 23 l. 25 cfr. *infra* p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. *infra* p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumāreṇa.
— 383 l. 2 for uāssa read nāssa.
— 410 l. 1 for Khadiraṅga- read Khadiraṅgāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjissāmīti read bhuñja sāmīti.
— 427 l. 3 for ippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekaṁsaṁ yojanaṁ read ekaṁ saṁ-
yojanaṁ.
-

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANIPĀTA.

1. DALHAVAGGA.

1. Rājovādajātaka.

Dalham dalhassa khipatīti¹. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto rājovādāṃ ārabha kathesi. So Tesakunajātake āvibhavissati. 5
Ekasmiṃ pana divase Kosalarājā ekaṃ gatigataṃ² dubbinicchayaṃ
aṭṭaṃ vinicchinitvā³ bhuttapātarāso allohattho va alaṃkatarathaṃ abhi-
ruyha Satthu santikaṃ gantvā phullapadumasassirīkesu pādesu Satthā-
raṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā etad avoca: „handa,
kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ ti. „Bhante, ajja 10
ekaṃ gatigataṃ⁵ dubbinicchayaṃ aṭṭaṃ vinicchinto okāsaṃ alabhitvā⁶
idāni taṃ tīretvā⁷ bhuñjitvā allahattho va tumhākaṃ upatṭhānaṃ āgato
'mhitī. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayaṃ⁸ nāma
kusalaṃ, saggamaggo esa, anacchariyaṃ kho pan' etaṃ yaṃ tumhe
mādisassa sabbaññussa⁹ santikā ovādaṃ labhamānā dhammena samena¹⁰ 15
aṭṭaṃ vinicchineyyātha, etad eva acchariyaṃ yaṃ¹¹ pubbe rājāno asab-
baññūnam¹² pi paṇḍitānaṃ vacanaṃ sutvā dhammena samena aṭṭaṃ
vinicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā
dhammena rajjaṃ kāretvā saggapadaṃ pūrayamānā agamaṃsū“¹³ ti
vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

20

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p. 1 and the following. ¹ C^k khipatīti, Bⁱ khippatīti. ² Bⁱ agatigataṃ. ³ Bⁱ suvinicchitvā. ⁴ Bⁱ āgatigataṃ. ⁵ C^k C^p C^p labhitvā. ⁶ Bⁱ virodetvā. ⁷ C^p C^p Bⁱ aṭṭaṃvini-. ⁸ Bⁱ sappaññussa buddhassa, C^k sabbaññūtaṃ. ⁹ Bⁱ omits samena. ¹⁰ C^k C^p C^p omit yaṃ. ¹¹ C^p C^p asab-
baññūnam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamaheṣiṃ¹ kucchismiṃ² paṭisandhiṃ gahe-
 tvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami.
 Nāmagahaṇadivase pan' assa Brahmadaṭṭakumāro tv-eva
 5 nāmaṃ akaṃsu. So anupubbena veyyapatto soḷasavassakāle
 Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu accayena
 rajje paṭiṭṭhāya dhammena samena rajjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmiṃ evaṃ dhammena
 rajjaṃ kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṃ vinicchiniṃsu.
 10 Vohāresu dhammena vinicchayaṃānesu³ kūṭaṭṭakārakā nāma
 nāhesuṃ⁴. Tesāṃ abhāvā aṭṭaṭṭhāya rajaṅgaṇe uparavo⁵ pac-
 chijji. Amaccā divasam pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci
 vinicchayaṭṭhāya āgacchantāṃ adisvā pakkamanti. Viniccha-
 yaṭṭhānaṃ chaḍḍetabbabhāvaṃ⁶ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi:
 15 „mayi dhammena rajjaṃ kārente vinicchayaṭṭhāya āgacchantā
 nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṃ chaḍḍe-
 tabbabhāvaṃ pattaṃ, idāni mayā attano aḡuṇaṃ pariyesituṃ
 vattati⁷, 'ayaṃ nāma me aḡuṇo' ti⁸ ūatvā⁹ taṃ pahāya ḡuṇesu
 yeva vattissāmīti¹⁰. Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci
 20 aḡuṇavādīti¹¹“ parigaṇhanto antovalaṇṇakānaṃ antare kañci aḡuṇa-
 vādiṃ adisvā attano ḡuṇakatham eva sutvā „ete mayhaṃ bha-
 yenāpi aḡuṇaṃ avatvā ḡuṇaṃ¹²“ eva vadeyyuṃ¹³“ ti bahivalaṇṇanake
 parigaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaraṃ parigaṇhi, bahinagare
 catusu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi kañci aḡuṇa-
 25 vādiṃ adisvā attano ḡuṇakatham eva sutvā „janapadaṃ pari-
 gaṇhissāmīti¹⁴“ amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā rathaṃ āruya
 sārathim eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā jana-
 padaṃ parigaṇhamāno yāva paccantabhūmiṃ¹⁵ gantvā kañci

¹ B¹ kucchimhi. ² C² C² āgantvā, Cp³ anāgantvā. ³ so all four MSS. instead of vinicchi-? ⁴ B¹ ahesuṃ, C² hesuṃ. ⁵ B¹ uppaddavo. ⁶ B¹ chaṭṭetabba-, Cp² C² chaḍḍetabba-. ⁷ B¹ adds na. ⁸ B¹ chaṭṭetabba-, C² chaḍḍetabba-. ⁹ B¹ vattati. ¹⁰ Cp² C² add ca. ¹¹ B¹ sutvā. ¹² Cp² C² ḡuṇakatham. ¹³ B¹ paccantaṃ gāmaṃ.

aguṇavādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato
 mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmiṃ pana kāle
 Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rajjāṃ karento
 aguṇagavesako² hutvā antovalaṇṇjakādisu³ aguṇavādiṃ adisvā
 attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ parigaṇhanto taṃ 5
 padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakaṭamagge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamanatṭhānaṃ n'atthi. Atha⁴
 Mallikaraṇṇo sārathi Bārāṇasiraṇṇo sārathiṃ „tava rathaṃ
 ukkamāpehīti“ āha. So pi „ambho⁵ sārathi, tava rathaṃ ukka-
 māpehi, imasmiṃ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmadattamahā- 10
 rājā nisinno“ ti āha. Itaro⁶ pi „ambho⁵ sārathi, imasmiṃ rathe
 Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rathaṃ ukka-
 māpetvā ambhakaṃ raṇṇo rathassa okāsaṃ dehīti“ āha. Bārā-
 ṇasiraṇṇo sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātābbaṃ“
 ti cintento „atth' esa upāyo⁷: vayaṃ pucchitvā daharatarassa 15
 rathaṃ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānaṃ katvā taṃ sārathiṃ Kosalaraṇṇo vayaṃ pucchitvā
 parigaṇhanto ubhinnaṃ pi samānavayabhāvaṃ ṇatvā rajjapari-
 māṇaṃ balaṃ dhanāṃ yasaṃ jātigottakulapadesaṃ⁸ ti sabbāṃ
 pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno, samāna- 20
 baladhanayasajātigottakulapadesā“ ti ṇatvā „silavantatarassa⁹
 okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so sārathi „tumhākaṃ raṇṇo silā-
 cāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṇ ca ayaṇ ca ambhakaṃ raṇṇo
 silācāro“ ti attano raṇṇo aguṇaṃ eva guṇato pakāsento paṭha-
 maṃ gātham āha:

25

1. Daḷhaṃ daḷhassa khipati¹⁰ Malliko mudunā muduṃ,
 sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā.
 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ agunakathaṃ vesato, C^k agunavesako. ³ C^k antovalaṇṇjana-
 kādisu, C^p antovalaṇṇjakādisu, Bⁱ antovalaṇṇakādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p C^s itarasmīṃ. ⁷ Bⁱ adds ti. ⁸ Bⁱ jātigottaṃ-. ⁹ Bⁱ silavantassa, C^p sila-
 vantatarassa. ¹⁰ Bⁱ khippati.

Tattha daḷhaṃ daḷhassa khīpatīti yo daḷho hoti balavadaḷhena pahā-
 rena vā¹ vacanena vā jīnītabbo tassa daḷham eva pahāraṃ vā vacanaṃ vā khi-
 patī² evaṃ daḷho va hutvā taṃ jīnātīti dasseti, Mallīko ti tassa raṇṇo nāmaṃ,
 mudunā mudun ti mudupuggalaṃ sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena
 5 jīnāti, sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā ti ye sādhu³ sap-
 purisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū⁵ te⁴
 sayam pi asādhū hutvā asādhunā va upāyena jīnātīti dasseti; etādiso ayaṃ
 rājā ti ayaṃ amhākaṃ Kosalarājā silācārena evarūpo, maggā uyyāhi sāra-
 thīti attano rathaṃ maggā ukkamāpetvā⁶ uyyāhi uppathena yāhīti⁷ amhākaṃ
 10 raṇṇo maggaṃ dehitī vadati.

Atha taṃ Bārāṇasiraṇṇo sārathi „ambho, kiṃ pana tayā
 attano raṇṇo guṇā kathitā“ ti vatvā „amā“⁸ ti vutte „yadi ete
 guṇā aguṇā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumhā-
 kaṃ pana raṇṇo kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ duti-
 15 yaṃ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhaṃ, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādinam⁹.

Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 228.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhaṃ-ti-ādivasena vuttehi
 20 guṇehi samannāgato, ayaṃ hi kuddhaṃ puggalaṃ sayam akkodho hutvā akko-
 dhena jīnāti, asādhum pana⁹ sayam sādhu hutvā sādhunā, kadariyaṃ
 thaddhamacchariṃ sayam¹⁰ dāyako hutvā dānena, alikavādinam¹¹ musā-
 vādiṃ sayam saccavādi¹² hutvā saccena jīnāti; maggā uyyāhīti samma sā-
 rathī maggato apagaccha evaṃvidhasīlācāraguṇayuttassa¹³ amhākaṃ raṇṇo maggaṃ
 25 dehitī¹⁴ amhākaṃ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evam vutte Mallikarājā¹⁵ ca sārathi ca ubho pi rathā
 otaritvā asse mocetvā rathaṃ apanetvā Bārāṇasiraṇṇo maggaṃ
 adaṃsu. Bārāṇasirājā Mallikaraṇṇo nāma „idaṃ c' idaṃ ca

¹ Ck Cp Cs omit vā. ² Bī khīppati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ Ck Cp Cs tesarī.

⁵ all the MSS. asādhū. ⁶ all the MSS. except Cp² ukkamāpetvā. ⁷ Bī yāhi.

⁸ Bī alikavānaṃ, Cp Cs alikavādinīṃ. ⁹ Ck janam. ¹⁰ Cp Cs omit sayam. ¹¹ Ck

Cp Cs alikavādinīṃ. ¹² Ck -vādiṃ, Cp Cs -vādi. ¹³ Ck evaṃvidham-, Bī evaṃ

vividatvaṃ-. ¹⁴ Bī dehi. ¹⁵ Ck Cp Cs here and in the following malliya-.

kātum vattatīti¹ ovādaṃ datvā Bārāṇasīṃ gantvā dānādīni puñ-
ñāni katvā jīvita-pariyosāne saggapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi
tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pariggahetvā² attano aḡuṇa-
vādiṃ adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni puññāni katvā³
jīvita-pariyosāne saggapadaṃ eva pūresi.

5

Satthā Kosalarājassa ovādadānathāya imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā
jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Mallikarāṇṇo sārathi Moggallāno ahoṣi,
rājā Anando, Bārāṇasīraṇṇo sārathi Sāriputto ahoṣi⁵, rājā pana aham
evā⁶“ ti. Rājovādajātakaṃ.

2. Sigālejātaka.

10

Asamekkhitakammantaṃ ti. Idam Satthā Kūṭāgāra-
sālāyaṃ viharanto Vesālī-vāsikaṃ nahāpita-puttaṃ⁷ ārabha ka-
thesi. Tassa kira pitā rājūnaṃ⁸ rājorodhānaṃ rājakumārānaṃ
rājakumārīnaṃ ca massukaraṇakesasaṇṭhāpanaattḥapadaṭṭhapanādīni⁹
sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaraṇagato samādinna-paṇcasilo, 15
antarantarena Sātthu dhammaṃ suṇanto kālaṃ vītināmeti. So ekadi-
vasaṃ rājanivesane kammaṃ kātum gacchanto attano puttaṃ gahetvā
gato. So tattha ekaṃ devaccharapaṭibhāgaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ Lic-
chavikumārikaṃ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto¹⁰ hutvā pitarā sad-
dhiṃ rājanivesanaṃ nikkhamitvā „etaṃ kumārikaṃ labhamāno jīviṣṣāmi, 20
alabhamānassa me etth’ eva maraṇaṃ“ ti āhārūpacchedaṃ¹¹ katvā
mañcakaṃ parissajitvā nipajji. Atha naṃ pitā upasaṃkamitvā „tāta,
avatthumhi chandarāgaṃ mā kari¹², hīnajacco tvaṃ nahāpita-putto¹³,
Licchavikumārikā khattiyadhīta jātisampannā, na sā tuyhaṃ anuccha-
vikā, aññaṃ te jātigottehi sadisakumārikaṃ añessāmīti“ āha. So pitu 25
kathaṃ na gaṇhāti. Atha naṃ mātā bhātā bhaginī cullamātā¹⁴ culla-
pitā¹⁵ ti sabbe pi nātakā c’ eva mittasuhaṃjā ca sannipatitvā sañña-
pentāpi¹⁶ saññāpetuṃ nāsakkhimsu. So tatth’ eva sussitvā parisussitvā
jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath’ assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

¹ B¹ pariggaṇetvā. ² B¹ datvā. ³ B¹ dhammadeśanaṃ. ⁴ B¹ omits ahoṣi. ⁵ B¹
adds paṭhamaṃ. ⁶ B¹ hnāpita-. ⁷ B¹ rājūnaṃ. ⁸ B¹ masukaraṇakesayaṇṭhāpana-
attarūpaṭṭhānādāna, B² -saṇṭhāpanaattarūpaṭṭhānādīni. ⁹ B¹ paṭibandha-.
¹⁰ B¹ āhārūpacchedakaṃ, C¹ āhārūpacchedaṃ, C² āhārūpacchedaṃ. ¹¹ C¹ C² kari.
¹² B¹ hnāpita-. ¹³ B¹ dhūla-. ¹⁴ B¹ cūla-. ¹⁵ B¹ B² saññāpento pi.

tanuttam gate soke „Satthāraṃ vandissāmīti“ bahum gandhamālavilepanam¹ gahetvā Mahāvanam gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantam nisinnō „kin nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasīti“² vutte tam attham ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva tava
 5 putto avatthusmim³ chandarāgaṃ uppādetvā vināsaṃ pāpuni, pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Attē Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese⁴ sīhayoniyaṃ nibbatti. Tassa kaṇiṭṭhā cha bhātaro⁵ ekā ca bhaginī ahoṣi. Sabbe pi Kañ-
 10 canaguhāyaṃ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapabbate ekā phalikaguhā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Aparabhāge sīhānaṃ mātāpitaro kalam akaṃsu. Te bhaginim sīhapotikaṃ Kañcanaguhāyaṃ ṭhapetvā gocarāya nikkhamitvā⁶ manasaṃ āharitvā tassā denti. So sigālo taṃ sīhapotikaṃ disvā
 15 paṭibaddhacitto⁷ ahoṣi. Tassā⁸ pana mātāpitunnaṃ dharamānakāle okāsaṃ na lattha⁹. So sattannaṃ pi tesam gocarāya pakkantakāle Phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhādvāraṃ gantvā sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṃyuttaṃ evarūpaṃ rahassakathaṃ¹⁰ kathesi¹¹: „sīhapotike, aham pi catuppādo tvam pi
 20 catuppādā¹², tvaṃ me pajāpati¹³ hohi¹⁴ ahan¹⁵ te pati bhavisāmi, te mayaṃ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṃ ito paṭṭhāya maṃ kilesavasena saṃgaṇhāhīti“. Sā tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ sigālo catuppādānaṃ¹⁶ antare hīno patikuṭṭho caṇḍālasadiso, mayaṃ uttamarājakulasammata, esa kho
 25 mayā ca saddhiṃ asabbhaṃ ananucchavikaṃ¹⁷ katheti, ahaṃ evarūpaṃ¹⁸ kathaṃ sutvā jīviteṇa kiṃ karissāmi, nāsāvātaṃ sannirumhitvā¹⁹ marissāmīti“. Ath' assā etad ahoṣi: „mayhaṃ evam eva maraṇaṃ ayuttaṃ, bhātikā tāva me āgacchanti²⁰, tesam

¹ Ck gandhavilepanam. ² Bⁱ Ck dissatīti. ³ Bⁱ avattumhi. ⁴ Bⁱ -ppadese. ⁵ Bⁱ tassa cha kaṇiṭṭhabhātaro. ⁶ Bⁱ pakkamitvā. ⁷ Bⁱ paṭibandha. ⁸ Bⁱ tassa. ⁹ Bⁱ nāladdhaṃ, Cp C^s na alatta. ¹⁰ Cp C^s rahassakathaṃ. ¹¹ Bⁱ katheti. ¹² Bⁱ catuppādo. ¹³ Bⁱ Cp C^s pajāpati. ¹⁴ Bⁱ hoti, Ck hoha. ¹⁵ Bⁱ ahaṃ. ¹⁶ Bⁱ catuppādānaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds kathaṃ. ¹⁸ Cp C^s evarūpaṃ. ¹⁹ Bⁱ sannirujhitvā. ²⁰ Bⁱ Rp āgacchantu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pi tassā santikā paṭivacanāṃ alabhitvā „na idāni¹ esā mayi sambajjhatīti²“ domanassappatto Phalikaguhaṃ³ pavisitvā nipajji⁴. Ath' eko sīhapotako mahisavāraṇādisu⁵ aññataraṃ vadhitvā maṃsaṃ khāditvā bhaginiyā bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassū“ 'ti āha. „Bhātika, 5 nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi⁶, marissāmīti⁷. „Kimkāraṇā“ ti. Sā taṃ pavattim ācikkhi „idāni kahaṃ so sigālo“ ti ca vutte Phalikaguḥāyaṃ nipannasigālaṃ⁷ „ākāse nipanno“ ti mañña-mānā „bhātika, kiṃ na passasi⁸, eso Rajatapabbate ākāse nipanno“ ti⁹. Sīhapotako tassa Phalikaguḥāyaṃ¹⁰ nipannabhāvaṃ 10 ajānanto „ākāse nipanno“ ti saññī hutvā „māressāmi¹¹ nan“ ti sīhavegena pakkhanditvā Phalikaguhaṃ hadayen' eva pahari. So hadayena phalitena¹² tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabbatapāde pati. Athāparo āgañchi¹³. Sā tassa pi tath' eva kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbata- 15 pāde pati. Evaṃ¹⁴ chasu pi bhātikesu matesu sabbapacchā Bodhisatto āgañchi¹⁴. Sā tassa pi¹⁵ taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni so kuhin“ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“ ti āha. Bodhisatto¹⁶ cintesi: „sigālānaṃ ākāse patitṭhā nāma n' atthi, Phalikaguḥāya¹⁷ nipannako¹⁸ bhavissatīti¹⁹. So pabbata- 20 pādaṃ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya parigaṇhanaṇapaññāya¹⁹ abhāvena Phalikaguḥābhāvaṃ ajānitvā hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitaatituritāṃ karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti“ ātvā²⁰ paṭhamāṃ gātham āha:

35

1. Asamekkhitakammantaṃ turitābhiniṭṭānaṃ

sāni²¹ kammāni tappenti²² unhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe ti. 3.

¹ Bⁱ C^p C^s na dāni. ² Bⁱ samijjhatīti. ³ Bⁱ -guhāyaṃ. ⁴ Bⁱ nippajjati. ⁵ Bⁱ nādisu. ⁶ Bⁱ khādāmi. ⁷ Bⁱ nipannaṃ sigālaṃ. ⁸ Bⁱ kiṃ pana na passasi, C^k kiṃ panassasi. ⁹ C^k omits ti. ¹⁰ C^p C^s -guhāya. ¹¹ Bⁱ māressāmi. ¹² C^p phalitena ¹³ Bⁱ āgacchi, C^k and C^p agacchi corrected to āgañchi. ¹⁴ Bⁱ āgacchi, C^k āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁵ C^p C^s omit pī. ¹⁶ C^p C^s add evaṃ. ¹⁷ Bⁱ -guhāyaṃ. ¹⁸ Bⁱ adds ca. ¹⁹ Bⁱ saññāya ²⁰ Bⁱ vatvā. ²¹ Bⁱ tāni. ²² Bⁱ kappenti.

Tattha asamekkhitakammanāṃ turītābhinipātinaṃ ti yo puggalo
yam¹ kammanā kātukāmo hoti tattha dosaṃ asamekkhivā anupadhāretvā turito
hutvā vegen' eva taṃ kammanā kātum abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṃ
asamekkhitakammanāṃ turītābhinipātinaṃ tāni evaṃ katāni sāni kammanāni tap-
5 penti² socenti³ kilamenti, yathā kiṃ: uphaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe⁴ yathā
bhuñjante⁵ „idaṃ sīlaṃ idaṃ⁶ uphaṃ' ti anupadhāretvā uphaṃ ajjhoharaṇi-
yam⁷ mukhe ajjhohitaṃ ṭhapitaṃ mukhaṃ pi kaṇṭhaṃ pi kucchim pi dahati⁸
soceti kilameti evaṃ tathārūpaṃ puggalaṃ tāni kammanāni tappenti⁹.

Iti so sīho imaṃ gāthaṃ vatvā „mama bhātikā anupāya-
10 kusalā⁹ 'sigālaṃ māressāma¹⁰ 'ti ativegena pakkhanditvā sayam¹¹
matā, ahaṃ pana evaṃ akatvā sigālassa Phalikaguḥāyaṃ ni-
pannass' eva hadayaṃ phālessāmīti¹² so sigālassa ārohanaoro-
hanamaggaṃ sallakkhetvā¹³ tadabhimukho hutvā tikkhatum
sīhanādaṃ nadi¹⁴. Paṭhaviyā¹⁴ saddhiṃ ākāsaṃ ekaninnādaṃ
15 ahoṣi. Sigālassa Phalikaguḥāya¹⁵ nipannakass' eva¹⁶ bhītataṣi-
tassa hadayaṃ phali¹⁷. So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā „evaṃ so sigālo sīhanādaṃ sutvā jīvitakkhayaṃ patto¹⁸
ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Sīho ca sīhanādena Daddaraṃ abhinādayi¹⁸,
20 sutvā sīhassa nigghosaṃ sigālo Daddare vasam
bhīto santāsam āpādi, hadayaṃ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīho¹⁹ ti cattāro sīhā: tiṇasīho²⁰ paṇḍusīho kālasīho²¹ surattahattha-
pādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṃ abhinādayīti
tena asanīsatassaddabheravatarena sīhanādena taṃ Rajatapabbataṃ abhinādayi
25 ekanādaṃ²⁰ akāsi, daddare vasaṃ ti phalikamissake Rajatapabbate vasanto,
bhīto santāsam āpādi maraṇabhayaṃ bhīto cittutrāsaṃ āpādi²¹, hadayaṃ
cassa apphalīti tena c' assa bhayaṃ hadayaṃ phalitaṃ.

¹ Ck omits yam. ² B¹ kappenti. ³ B¹ socatani, Ck socaneti. ⁴ B¹ adds ti. ⁵ B¹
bhuñjante. ⁶ Ck Cp C² omit idaṃ. ⁷ B¹ ajjhoharaṇaṃ, Ck ajjhoharaṇiyaṃ. ⁸ B¹
adds tappeti. ⁹ B¹ -kusalatāya. ¹⁰ B¹ māressāmi. ¹¹ B¹ sayam pi. ¹² B¹ sallak-
khitvā. ¹³ B¹ nadati. ¹⁴ B¹ pathaviyā. ¹⁵ B¹ balikaguḥāyaṃ, Cp phalikaguḥā.
¹⁶ Cp C² nipannasseva, B¹ nipannasseva. ¹⁷ Cp phali. ¹⁸ B¹ abhinidayi. ¹⁹ Ck
omits kālasīho, Cp C² kālasīho corrected to kālasīho. ²⁰ B¹ ekaninnādaṃ.

²¹ Ck apādi, B¹ apādi.

Evam sīho sigālam¹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā bhātare ekasmiṃ
 ṭhāne paṭicchādetvā tesam matabhāvaṃ bhaginiyā ācikkhitvā taṃ
 samassāsetvā yāvajjivam Kañcanaguhāya² vasitvā yathākam-
 maṃ gato.

Satthā imam desanam³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
 dhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
 sigālo nahāpitaputto ahoṣi, sihapotikā Licchavikumārikā, cha⁴ kaniṭṭha-
 bhātaro⁵ aññatarattherā ahesum, jeṭṭhabhātikasīho⁶ pana aham evā⁷
 'ti. Sigālajātakaṃ,

3. Sūkārajātaka.

10

Catuppado⁷ aham sammā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 ranto aññataram mahallakattheram ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi
 divase rattim⁸ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭṭidvāre⁹
 maṇisopānaphalake ṭhatvā bhikkhusaṃghassa Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭṭim¹⁰ pavitṭhe dhammasenāpati Satthāram vanditvā attano parive-
 nam¹¹ agamāsi¹². Mahāmoggallāno pi¹³ parivenam¹¹ eva gantvā
 muhuttaṃ vissamitvā¹⁴ therassa santikaṃ āgantvā¹⁵ pañham pucchi.
 Pucchitapucchitaṃ dhammasenāpati gaganatale candaṃ¹⁶ utṭhāpento¹⁷
 viya vissajjetvā¹⁸ pākāṭam akāsi. Catasso pi parisā dhammaṃ suṇa-
 mānā nisīdimasu. Tatr' eko mahallakatthero cintesi: „sac' āham imissā¹⁹
 parisāya majjhe Sāriputtaṃ ālulento²⁰ pañham pucchissāmi ayaṃ me
 parisā 'bahussuto ayan' ti nātvā sakkārasammānaṃ karissatīti“ pari-
 santarā utṭhāya theram upasaṃkamitvā ekamantaṃ ṭhatvā²¹ „āvuso
 Sāriputta, mayam pi taṃ ekaṃ pañham pucchāma, amhākam pi okā-
 sam karohi, dehi me vinicchayaṃ āvedhikāye²² vā nibbēdhikāye²³ vā
 niggāhe vā paṭiggāhe vā visese vā paṭivisese vā“ ti āha. Thero taṃ²⁴
 oloketvā „ayaṃ mahallako icchācāre ṭhito tuccho na kiñci jānātīti“
 tena saddhim akathetvā va lajjamāno vījanim ṭhapetvā āsanā otaritvā

¹ Bⁱ sigālassa. ² Bⁱ -guhāyaṃ, C^p -guhāyaṃ corrected to -guhāya. ³ Bⁱ dhamma-
 desanam. ⁴ C^p C^s omit cha. ⁵ C^p C^s kaniṭṭhabhātaro. ⁶ Bⁱ jeṭṭhakabhā-. ⁷ Bⁱ
 catuppādo. ⁸ Bⁱ ratti. ⁹ Bⁱ -kuṭṭi-. ¹⁰ Bⁱ -kuṭṭi, C^k -kuṭṭim. ¹¹ C^k C^p C^s pari-
 venam. ¹² Bⁱ āgamāsi. ¹³ C^k C^p C^s omit pi. ¹⁴ Bⁱ visamitvā vasametvā. ¹⁵ Bⁱ
 gantvā. ¹⁶ Bⁱ punnācanta. ¹⁷ Bⁱ upaṭhapento. ¹⁸ C^k visajjetvā. ¹⁹ Bⁱ imissāya.
²⁰ Bⁱ ālulento, C ālulento. ²¹ Bⁱ ṭhapetvā. ²² Bⁱ aveṭhikāya, C^s aveṭhikāye.
²³ Bⁱ nippethikāya, C^s nibbēthikāye. ²⁴ Bⁱ omits taṃ.

parivenaṃ¹ agamāsi². Moggallānatthero pi attano parivenaṃ³ eva agamāsi. Manussā uṭṭhāya „gaṇhath’ etaṃ duṭṭhamahallakam, madhuradhammasavanaṃ no sotum na adāsīti⁴“ anubandhimsu⁵. So palāyanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccaḥkuṭṭiyā patitvā gūthamakkhito
 5 uṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā vipphaṇṇasārino hutvā Satthu santikaṃ agamaṃsu. Satthā te disvā „kiṃ upāsakā avelāya āgatā atthā⁶“ ‘ti pucchi. Manussā tam⁷ atthaṃ ārocesum. Satthā „na kho upāsakā idān’ ev’ esa mahallako ubbillaṇṇapito⁸ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p’ esa ubbilla-
 10 pito⁸ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito ahoṣīti⁹“ vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto sīho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya⁹
 vasaṃ kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saraṃ nissāya bahusūkaṃ
 15 nivāsaṃ kappesum. Tam eva saraṃ nissāya tāpasāpi paṇṇa-
 sālāsu¹⁰ vasaṃ kappesum. Ath’ ekadivasaṃ sīho mahisavāra-
 ṇādisu¹¹ aññataraṃ vadhitvā yāvadatthaṃ maṃsaṃ khāditvā
 taṃ saraṃ otaritvā pāṇīyaṃ¹² pivitvā uttari. Tasmiṃ khaṇe
 eko thullasūkaṃ taṃ saraṃ nissāya gocaraṃ gaṇhāti¹³ Sīho
 20 taṃ disvā „aññaṃ ekadivasaṃ imaṃ khādisāmi¹⁴, maṃ kho
 pana disvā puna nāgaccheyyā¹⁵“ ‘ti tassa anāgamanabhayena¹⁶
 sarato uttaritvā ekena passena gantum ārabhi. Sūkaṃ oloketvā
 „esa maṃ disvā mama bhayena upagantum asakkonto bhayena
 palāyati, ajja mayā iminā sīhena saddhiṃ payojetum vattatīti¹⁷“
 25 sīsaṃ ukkhipitvā taṃ yuddhatthāya avhayanto¹⁸ paṭhamaṃ¹⁹
 gātham āha:

1. Catuppado ahaṃ samma, tvam pi samma catuppado;
 ehi sīha²⁰ nivattassu, kin nu bhīto palāyasīti²¹. 5.

¹ Ck Cp C^o parivenaṃ. ² Bⁱ pāvīsi. ³ Ck Cp C^o parivenaṃ. ⁴ Bⁱ nādāsīti. ⁵ Bⁱ anubandhisum. ⁶ Bⁱ āgatattā. ⁷ Ck nam. ⁸ Bⁱ uppilāpito. ⁹ Bⁱ pappataguhāyaṃ. ¹⁰ Bⁱ -sālesu. ¹¹ Bⁱ mahisavāraṇādisu. ¹² Bⁱ pāṇīyaṃ, C^o pāṇīyaṃ. ¹³ Bⁱ gaṇhāti. ¹⁴ Bⁱ khādisāmiti. ¹⁵ Bⁱ na āgaccheyyā. ¹⁶ Bⁱ anāgatabhayena. ¹⁷ Ck Cp C^o vaddhatīti. ¹⁸ Bⁱ avhāyanto. ¹⁹ Bⁱ paṭhamaṃ. ²⁰ Bⁱ samma. ²¹ Bⁱ pi tena.

Sīho tassa katham sutvā „samma sūkara, ajja amhākaṃ
 tayā saddhim saṃgāmo n' atthi, jto pana sattame divase imasmiṃ
 yeva thāne saṃgāmo hotū“ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sī-
 hena' saddhim saṃgāmessāmīti“¹ tuṭṭhapapaṭṭho taṃ² pavattim
 nātakānaṃ ārocesi. Te tassa katham sutvā bhītatasi³ „idāni 5
 tvaṃ sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṃ ajānitvā sīhena
 saddhim saṃgāmaṃ kātukāmo⁴ si, sīho āgantvā sabbe pi amhe
 jīvitakkhayaṃ pāpessati, sāhasikakammaṃ mā karīti“ āhaṃsu.
 So bhītatasi „idāni kiṃ karomīti“⁵ pucchi. Sūkara⁶ „etesaṃ
 tāpasānaṃ ukkārabbhūmim⁷ gantvā pūṭigūthe sattadivasāni sarī- 10
 raṃ vaṭṭetvā⁸ sarīraṃ⁹ sukkhāpetvā sattame divase sarīraṃ
 ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato¹⁰ purimataraṃ āgantvā¹¹
 vāṭayogaṃ nātvā uparivāte tiṭṭha¹², sucijātiko sīho tava¹³ sarīra-
 gandhaṃ ghāyitvā tuyhaṃ jayaṃ datvā gamissatīti¹⁴“ āhaṃsu.
 So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Sīho tassa 15
 sarīragandhaṃ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṃ nātvā „samma
 sūkara, sundaro te leso cintito, sace tvaṃ¹⁵ gūthamakkhito nā-
 bhavissa¹⁶ idh' eva taṃ¹⁷ jīvitakkhayaṃ apāpessaṃ¹⁸, idāni
 pana te sarīraṃ n' eva mukhena ḍasitum na pādena paharitum
 sakkā¹⁹, jayaṃ te dammīti“²⁰ vatvā dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;

sace yujjhitukāmo²⁰ si jayaṃ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti mūlhamakkhitattā²¹ duggandalomo, duggandho
 vāsīti anīṭṭhaJegucchaṭṭikūlagandho hutvā vāyasi, jayaṃ samma dadāmi te
 ti tuyhaṃ jayaṃ demi, ahaṃ parājito, gaccha tvaṃ ti vatvā 25

Sīho nivattitvā²² gocaraṃ gahetvā sare pāṇiyaṃ²³ pivitvā
 pabbataguhaṃ eva gato. Sūkaro pi „sīho me jito“ ti nātakānaṃ

¹ B¹ pi tena. ² B¹ saṃgāmessāmīti, Cp C² saṃgāmessāmīti. ³ B¹ C² omīti taṃ.

⁴ B¹ sarākamāṃkātukāme, C² saṃgāmo kātukāmo, Cp C² saṃgāmetukāmo. ⁵ B¹
 adds samma tvaṃ. ⁶ B¹ uccārabbhūmiyaṃ. ⁷ C² Cp C² vaddhetvā, B¹ vattetvā.

⁸ B¹ omīti sarīraṃ. ⁹ B¹ āgamato. ¹⁰ B¹ gantvā. ¹¹ B¹ tiṭṭhāhi. ¹² B¹ taṃ.

¹³ B¹ sarīraṃgandhaṃ. ¹⁴ B¹ bhavissatīti. ¹⁵ B¹ omīti tvaṃ. ¹⁶ B¹ na bhavissasi.

¹⁷ B¹ omīti taṃ. ¹⁸ B¹ pāpessum. ¹⁹ B¹ adds sūkara. ²⁰ C² yajjhitu-, B¹ ku-

jhitu-. ²¹ B¹ mūlha-. ²² B¹ sīho tato ca nivattetvā. ²³ B¹ pāṇiyaṃ.

ārocesi. Te bhītatasiṭā „puna ekadivasam āgacchanto siho sabbe va amhe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“ palāyitvā aññattha agamaṃsu.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā²
5 sūkaṛo maḡallaḡo ahoṣi, siho pana aham evā“³ ti. Sūkarajātakaṃ.

4. Uragajātaḡa.

Idhūragānam pavaro pavitṡṡo ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto senibhaṇḡanam ārabba kathesi. Kosalarañño kira
sevakā senipamukhā dve mahāmacca⁴ aññamaññam diṡṡatṡṡhāne⁵ kala-
10 ham karonti. Tesam veribhāvo sakalanagare pākaṡo jāto. Te n' eva
rājā na nātimitṡā samagge kātum sakkhimṡu⁶. Ath' ekadivasam Satthā
paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olovento tesam ubhinnam pi sotā-
pattimaggassa upanissayaṃ disvā punadivase ekako va Sāvattim⁷ piṇḡāya
pavisitvā tesu ekassa gehadvāre aṡṡhāsi⁸. So nikkhamitvā pattam gahe-
15 tvā Satthāram antonivesanam pavesetvā āsanam paññāpetvā⁹ nisīdāpesi.
Satthā nisīditvā¹⁰ tassa mettābhāvanāya ānisaṃsam kathetvā kallacitta-
tam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patiṡṡhahi.
Satthā tassa sotāpannabhāvam nātvā tam eva pattam gāhāpetvā¹¹ utṡhāya
itarassa gehadvāram agamāsi. So¹² nikkhamitvā Satthāram vanditvā
20 „pavisatha bhante“ ti gharam¹³ pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattam ga-
hetvā Satthārā¹⁴ saddhim yeva¹⁵ pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettāni-
samse vaṇṇetva cittakalyataṃ nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne
so pi sotāpattiphale patiṡṡhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamañ-
ñam accayaṃ desetvā¹⁷ khamāpetvā samaggā sammodamānā ekajjhāsaya
25 ahesum. Tam divasaṃ yeva¹⁸ Bhagavato sammukhā va ekato bhuñ-
jiṡsu. Satthā bhattakiccaṃ niṡṡhapetvā vihāram agamāsi. Te pi ba-
hūni mālāgandhavilepanādīni¹⁹ c' eva sappimadhuphānitādīni²⁰ ca āḡaya
Satthārā saddhim yeva²¹ nikkhamiṡsu. Satthā bhikkhusamghena

¹ Ck Cp Cs pāpessasīti. ² Bī dhammadesanam. ³ Bī omits tadā. ⁴ Bī mahā-
mattā. ⁵ Bī dinaṡhāne. ⁶ Bī kātu nāsikkhisu, Ck kātum na sakkhimṡu. ⁷ Bī si-
vatthiyaṃ. ⁸ Bī ṡhāsi. ⁹ Ck paññāpetvā, Cp Cs paññāpetvā. ¹⁰ Cp Cs add va.
¹¹ Bī āhārāpetvā. ¹² Bī adds pi. ¹³ Ck gharam. ¹⁴ Ck adds va. ¹⁵ Bī saddhi-
raññeva. ¹⁶ Ck omits tassa. ¹⁷ Bī dassetvā. ¹⁸ Bī divasaññeva, Cp Cs divasaṃ
yeva ca. ¹⁹ Bī -vilepanāni. ²⁰ Ck Cp Cs -phānitādīni. ²¹ B saddhī űeva.

vatte¹ dassite Sugatovādaṃ datvā gandhakuṭiṃ pāvisi. Bhikkhū sā-
 yaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ kathāṃ² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso,
 Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ ciraṃ vāyamamāno⁵
 pi n' eva rājā samagge kātum asakki⁶ na nātimitādayo⁷ te ekadi-
 vasen' eva Tathāgatenā damitā⁸ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha 5
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁹ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁰ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' evāhaṃ ime dve jane samagge akāsim,
 pubbe p' ete¹¹ mayā samaggā katā yevā¹² 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bārāṇasiyaṃ ussave ghoṣite mahāsamajjaṃ ahoṣi. Bahū ma- 10
 nussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanattamaṃ sanni-
 patimsu. Tatr' ekasmiṃ thāne eko nāgo ca supaṇṇo ca⁹
 samajjaṃ passamānā ekato atthamsu. Nāgo supaṇṇassa su-
 paṇṇabbhāvaṃ ajānanto amse hatthaṃ thāpesi. Supaṇṇo „kena
 me amse hattho thapito¹⁰ ti nivattitvā olokeno nāgaṃ sañjāni. 15
 Nāgo pi olokeno supaṇṇaṃ sañjānitvā maraṇabhayaṭṭajjito na-
 garā nikkhamitvā nadīpiṭṭhena palāyi. Supaṇṇo pi¹⁰ „taṃ
 gahessāmīti¹¹ anubandhi. Tasmim samaye Bodhisatto tāpaso
 hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya¹² vasamāno divādarathaṃ¹³
 paṭippassambhanattamaṃ¹⁴ udakasāṭhikaṃ nivāsetvā vakkalaṃ bahi 20
 thapetvā nadiṃ otaritvā nahāyati¹⁵. Nāgo „imaṃ pabbajitaṃ
 nissāya jīvitaṃ labhissāmīti¹⁶ pakativannaṃ vijahitvā maṇik-
 khandhavannaṃ māpetvā vakkalantaraṃ pāvisi. Supaṇṇo anu-
 bandhamāno taṃ tattha pavitṭhaṃ disvā vakkale garubhāvena
 agahetvā Bodhisattaṃ āmantetvā „bhante, ahaṃ chāto, tumhā- 25
 kaṃ vakkalaṃ gaṇhatha, imaṃ nāgaṃ khādissāmīti¹⁷ imaṃ
 atthaṃ pakāsetuṃ¹⁸ paṭhamam gātham āha:

¹ B¹ vitte. ² B¹ satthu guṇakatham. ³ B¹ ye va. ⁴ B¹ mahāmatā. ⁵ C^k B¹ vāya-
 māno. ⁶ B¹ nāsi. ⁷ B¹ adda sikkhisuṃ. ⁸ B¹ puppe pi te, C^k pubbe te. ⁹ B¹
 adda iti dve. ¹⁰ B¹ omits pi. ¹¹ B¹ paṇṇasālāyaṃ. ¹² B¹ divādaratha, B² divā-
 daratha and sariradaratha, C^k divāratham. ¹³ B¹ paṭippass-. ¹⁴ B¹ hnāyati.
¹⁵ B¹ pakāseto.

1. Idh' ūragānaṃ pavaro pavīṭṭho
 selassa vaṇṇena pamokkham icchaṃ,
 brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṃ pavaro pavīṭṭho ti imasmīṃ vakkale¹ uragānaṃ pavaro nāgarājā pavīṭṭho, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivaṇṇena² paṇikkhandho hutvā pavīṭṭho ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham icchamāno, brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno ti ahaṃ pana tumbhākaṃ brahma-vaṇṇaṃ seṭṭhavaṇṇaṃ pūjento³ garukaronto, bubhukkhito no visahāmi
 10 bhottun ti etaṃ⁴ nāgaṃ vakkalantaraṃ pavīṭṭhaṃ⁵ chāto pi samāno bhakkhītuṃ na sakkomīti.

Bodhisatto udaye tīto yeva supannaṇarājassa tūtiṃ katvā
 dutiyaṃ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciraṃ eva jīva,
 15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
 so brahmavaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṃ Brahma-gopīto Brahma-rakkhīto hutvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānaṃ paribhogārāhā
 20 bhakkhā ca tava pātubhavantu⁷, mā pānātipātāṃ katvā nāgamaṃsakhādako ahoṣi.

Iti Bodhisatto udaye tīto va anumodanaṃ katvā uttaritvā
 vakkalaṃ nivāsetvā te ubbo pi gahetvā assamaṇapadaṃ gantvā
 mettābhāvanāya vaṇṇaṃ kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
 Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhāṃ vasīṃsu¹¹.

- 25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
 „Tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā 'ti. Uragajātakāṃ¹².

¹ Ck Cp Cc vakkalaṃ. ² Ck omits maṇivaṇṇena. ³ Bⁱ pūjyanto. ⁴ Bⁱ ekaṃ. ⁵ Ck Cp Cc pavīṭṭho, Bⁱ pavīṭhaṃ. ⁶ Bⁱ dibbā. ⁷ Cp Cc pātubhavanti. ⁸ Bⁱ visahāmi. ⁹ Bⁱ suttun. ¹⁰ Ck Cp Cc pātubhavanti. ¹¹ Bⁱ sukhavāsaṃ vasīṃsu. ¹² Bp brahmaguttajātakāṃ, Bⁱ adds catutthaṃ.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā 'ti. Idam Satthā Jetavana-
samīpe Pasenadiraṇṇā kārite Rājakārāme¹ viharanto attano khipi-
takam ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi divase Satthā Rājakārāme¹
catuparisamajjhe nisiditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū „jīvatu 5
bhante Bhagavā, jīvatu Sugato“ ti uccāsaddā² mahāsaddam akaṃsu.
Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahosi. Atha kho Bhagavā
bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte
tappaccayā jīveyya vā³ mareyya⁴ vā“ ti. „No h' etam bhante“.
„Na⁵ bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo⁶ vadeyya āpatti dukka- 10
ṭassā“ ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite
„jīvatha⁷ bhante“ ti vadanti. Bhikkhū kukkucāyanta nālapanti. Ma-
nussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha
bhante' ti vuccamānā nālapissantīti⁸“. Bhagavato etam attham āroce-
sum. „Gihī bhikkhave iṭṭhamaṅgalikā⁹; anujānāmi bhikkhave gihīnam 15
'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṃ jīvā' 'ti vattun ti¹⁰. Bhikkhū
Bhagavantam pucchimsu: „bhante, jīvapaṭijjivam nāma kadā uppanan
ti. Satthā „bhikkhave, jīvapaṭijjivam nāma porāṇakāle¹¹ uppannan“
ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 20
dhisatto Kāsiraṭṭhe¹² ekasmiṃ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa
pitā vohāram katvā jīvikaṃ¹³ kappeti¹⁴. So soḷasavassapadesi-
kam Bodhisattam maṇikabhaṇḍam ukkhipāpetvā gāmanigamādisu
caranto Bārāṇasim¹⁵ patvā dovārikassa ghare bhattam pacāpe-
tvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā 25
kattha vasantīti“ pucchi. Atha nam manussā „bahinagare ekā
sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā¹⁶, sace icchatha
tattha¹⁷ vasathā“ 'ti āhaṃsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma,
mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākam pādesu

¹ B¹ rājikā-. ² B¹ uccāsaddam, C² C² uccāsadda. ³ B¹ adds dhareyya vā. ⁴ B¹
cāreyya. ⁵ B¹ adds hi. ⁶ C² C² ye. ⁷ B¹ C² jīvata. ⁸ B¹ lapissantīti. ⁹ B¹ B² omit
iṭṭha. ¹⁰ B¹ B² vattum vaṭṭatīti. ¹¹ C² C² porāṇakakāle. ¹² B¹ kāsikarāthe. ¹³ B¹
jivitam. ¹⁴ B¹ kappesi. ¹⁵ B¹ bārāṇasī, C² C² bārāṇasīyam. ¹⁶ B¹ C² C² -parig-
gahitā. ¹⁷ C² C² C² omit tattha. ¹⁸ C² C² aham.

pāteṣṣāmīti“ pitaraṃ gaheṭvā tattha gato. Ath’ assa pitā phalake
 nipajji, sayam’ pitu pāde sambāhamāno¹ nisīdi. Tattha adhivatto
 yakkho pana dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ² upatṭhahitvā taṃ sā-
 laṃ labhanto „imaṃ sālāṃ pavīṭṭhamanusseṣu yo³ khipite ‘jīvā’ ‘ti
 5 vadati yo³ ca ‘jīvā’ ‘ti vutte ‘paṭijīvā’ ‘ti vadati te jīvaṇṇaṃ
 nīno ṭhapetvā avasese khādeyyāsīti“ labhi. So piṭṭhavaṃsathūṇā-
 ya vasati. So „Bodhisattapitaraṃ⁴ khipāpeṣṣāmīti“ attano ānu-
 bhāvena sukkhamaṇṇaṃ vissajjesi. Cūṇo āgantvā tassa nāsā-
 puṭeṣu pāvīsi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto
 10 na⁵ ‘jīvā’ ‘ti āha. Yakkho taṃ khādītum thūṇāya otarati.
 Bodhisatto taṃ otarantaṃ disvā „iminā me pitā khipāpito bha-
 vissati⁶, ayaṃ so khipite ‘jīvā’ ‘ti avadantaṃ khāḍakayakkho
 bhavissatīti“ pitaraṃ ārabba paṭhamam’ gātham’ āha:

1. Jīva vassasataṃ Gagga aparāni ca vīsatiṃ⁷,
 15 mā maṃ pisācā khādantu⁸, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti. 9.

Tattha Gaggā ‘ti pitaraṃ nāmena ālapati, aparāni ca vīsatiṃ aparāni
 ca vīsati vassāni jīva, mā maṃ pisācā khādantū ‘ti maṃ pisācā mā khā-
 dantu, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti tvaṃ pana vīstaraṃ vassasataṃ jīvā
 ‘ti¹⁰, saradasataṃ hi¹¹ gaṇhiyamānaṃ vassasataṃ eva hoti, taṃ purimehi vīsāya¹²
 20 saddhiṃ vīstaraṃ idha adhippetam’.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „imaṃ tāva māṇa-
 vaṃ ‘jīvā’ ‘ti vuttattā khādītum na sakkā¹³, pitaraṃ pan’ assa
 khāḍissāmīti“ pitu santikaṃ agamāsi. So taṃ āgacchantaṃ
 disvā cintesi: „ayaṃ so ‘paṭijīvā’ ‘ti abhaṇantānaṃ khāḍana-
 25 yakkho bhavissati, paṭijīvaṃ karissāmīti“ so puttaṃ ārabba
 dutiyaṃ gātham’ āha:

2. Tvaṃ pi vassasataṃ jīva aparāni ca vīsatiṃ¹⁴,
 vīsaṃ¹⁵ pisācā khādantu, jīva tvaṃ sarado¹⁶ satan ti. 10.

¹ Bī samāhanto. ² Bī vassavaṇaṃ, Ck Cp C^o vassavaṇaṃ. ³ Ck so. ⁴ Bī bodhi-
 sattaṃ pitaraṃ, Ck bodhisatto pitaraṃ. ⁵ Bī bodhisattā naṃ, Ck bodhisatto naṃ.
⁶ Ck bhavissatīti. ⁷ Bī vīsati, Ck vīsatiṃ. ⁸ Bī adantu. ⁹ Bī Bp parato. ¹⁰ Bī hi.
¹¹ Bī parato sataṃ hi, Bp parato satan ti. ¹² Bī vīsāhi, Ck vīsāya. ¹³ Ck adda
 ti. ¹⁴ Bī vīsati. ¹⁵ Ck Cp vīs-. ¹⁶ Bī Bp parato.

Tattha viṣaṃ¹ piṣācā² ti piṣācā halāhalaviṣaṃ khādantu.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ“ ti paṭṇivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ³ sālaṃ pavittṭhamanusse khādasīti“. „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ upatṭṭhahitvā laddhattā“ ti. „Kiṃ 5 pana sabbe va khādituṃ labhasīti“. „Jīvapaṭijīvabhāṇino ṭha-petvā avasese khādāmīti“. „Yakkha, tvaṃ pubbe pi akusalaṃ katvā kakkhalo⁵ pharuso paravihiṃsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisaṃ kammaṃ katvā ṭamotamaparāyano bhavissasi⁶, tasmā ito paṭṭhāya pānātipātādīhi viramassū“⁷ ti taṃ yakkhaṃ dame- 10 tvā nirayabhayena tajjetvā pañcasu sīlesu paṭiṭṭhāpetvā yak-khaṃ⁷ pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadivase sañcarantā ma-nussā yakkhaṃ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ ñatvā rañño ārocesuṃ: „deva, eko māṇavo taṃ yakkhaṃ dametvā pesanakārakaṃ viyā katvā ṭhito“ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakko- 15 sāpetvā senāpaṭiṭṭhāne⁸ ṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So yakkhaṃ balipaṭiggāhakaṃ katvā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ⁹ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „jīvapaṭijīvaṃ¹⁰ nāma tasmīṃ kāle uppannaṃ“ ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā. rājā 20 Anando ahoṣi, pitā Kassapo, putto pana aham evā“ ti. Gagga-jātakaṃ¹¹.

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-ranto ekaṃ ossaṭṭhaviṛiyāṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Vatthuṃ 25 Ekādasanipāte Saṃvarajātake āvibhavissati¹². So pana bhikkhu Sat-thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viṛiyāṃ ossajjīti¹³“ vutte „saccaṃ

¹ Bⁱ viṣaṃ. ² Bⁱ adds khādantu. ³ C^k omits imaṃ. ⁴ Bⁱ adds so. ⁵ Bⁱ C^p C^k kakkhalo. ⁶ Bⁱ bhavissati, C^k bhavissatīti. ⁷ Bⁱ taṃ yakkhaṃ. ⁸ C sotā-paṭiṭṭhāne. ⁹ B saggapūraṃ. ¹⁰ B jīvapaṭijīvan. ¹¹ B adds pañcamaṃ. ¹² Bⁱ āvī-. ¹³ Bⁱ ossajjīti, C ossajjīti.

Bhagavā¹ "ti āha. Atha nam Satthā „nanu tvaṃ bhikkhu pubbe viriyaṃ katvā maṃsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjaṃ gahe tvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyaṃ ossajasīti¹⁴“ vatvā atītaṃ āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo² ahoṣi. Tattha pañcasatā³ vaḍḍhakī⁴ vasanti. Te nāvāya⁵ uparisotaṃ gantvā araṇṇe⁶ gehasambhāradārūni⁷ koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmikādhede gehe⁸ sajjetvā thambhaṭo paṭṭhāya sabbadārūsu⁹
- 10 saññaṃ katvā nadītiraṃ netvā nāvaṃ āropetvā anusotena nagaraṃ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṃkhanti tesāṃ tādīsāni katvā kahāpaṇe gahe tvā puna tatth' eva¹⁰ gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṃ tesāṃ jīvikaṃ¹¹ kappentānaṃ ekasmiṃ kāle khandhāvāraṃ bandhitvā¹² dārūni¹³ koṭṭentānaṃ avidūre eko
- 15 hatthi¹⁴ khadirakhānukaṃ¹⁵ akkami. Tassa so khānuko¹⁶ pādaṃ vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṃ gaṇhi. So vedanāmatto¹⁷ tesāṃ dārukoṭṭanasaddaṃ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṃ sotthi bhavissatīti“ maññaṃāno tihi pādehi tesāṃ santikaṃ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṃ
- 20 uddhumātapādaṃ disvā upasaṃkamitvā pāde khānukaṃ¹⁸ disvā tikhiṇavāsīyā¹⁹ khānukassa²⁰ samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā²¹ khānukaṃ²² nīharitvā pubbaṃ mocetvā²³ uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁴ nacirass' eva vaṇaṃ phāsukaṃ karimsu. Hatthi¹⁴ ārogo²⁵ hutvā cintesi:
- 25 „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṃ laddhaṃ, idāni tesāṃ mayā upakāraṃ kātum vaṭṭatīti“ so tato paṭṭhāya vaḍḍhakīhi

¹ Bⁱ osajjita. ² Bⁱ vaḍḍhakī-, C^k C^p vaḍḍhakī-. ³ Bⁱ pañcasata. ⁴ Bⁱ vaḍḍhakīṃ, C^p C^p vaḍḍhakī. ⁵ Bⁱ nāvāya, C^k nāvāya. ⁶ Bⁱ araṇṇe pavāsīsu. ⁷ Bⁱ gehasambhāradārūni, C^p C^p gehasambhāradārūni. ⁸ Bⁱ gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ C^p C^p tattheva. ¹¹ Bⁱ jīvitaṃ. ¹² Bⁱ bandhitvā. ¹³ Bⁱ C^p C^p dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ Bⁱ ekaṃ khadirakhānukaṃ. ¹⁶ Bⁱ khānuko. ¹⁷ Bⁱ vedanāmatto. ¹⁸ Bⁱ khānukaṃ. ¹⁹ Bⁱ tamkhiṇāvāsīyā, C^k tikhiṇavāsīyā, C^p tikhiṇāvāsīyā. ²⁰ Bⁱ C^p C^p khānukassa. ²¹ Bⁱ ākaḍḍhantā, C^p C^p ākaḍḍhantā. ²² Bⁱ C^p khānukaṃ. ²³ Bⁱ pucchitvā. ²⁴ Bⁱ adda makkhitvā. ²⁵ Bⁱ ārogo.

saddhim rukkhe niharati, tacchentanāṃ¹ parivattetvā² deti, vā-
 siādini upasamharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭiyam³ gaṇ-
 hāti. Vadḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṃ piṇḍam dentā
 pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto
 hatthājānīyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahosi: „aham etarahi 5
 mahallako, idāni mayā imesaṃ kammakaraṇatthāya puttaṃ datvā
 gantum vaṭṭatīti“ so vadḍhakīnaṃ anācikkhitvā va araṇṇaṃ
 pavisitvā puttaṃ ānetvā „ayaṃ hatthipotako mama putto, tum-
 hehi mayhaṃ jīvitam dinnam, ahaṃ vo vejjavetanatthāya imaṃ
 dammi, ayaṃ tumhākaṃ ito paṭṭhāya kammāni karissatīti“ 10
 vatvā „ito paṭṭhāya yaṃ pana mayā kattabbaṃ kammaṃ tvaṃ
 karohīti“ puttaṃ ovaditvā vadḍhakīnaṃ datvā sayam araṇṇaṃ
 pāvīsi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vadḍhakīnaṃ vacanakaro⁵
 ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṃ pañcahi
 piṇḍasatehi posenti. So kammaṃ katvā nadim otaritvā⁶ kilītvā 15
 āgacchati. Vadḍhakidāraakāpi⁷ taṃ soṇḍādīsu⁸ gahetvā udae
 pi thale pi tena saddhim kilānti. Ajānīyā⁹ pana hatthino pi
 assāpi purisāpi udae uccāraṃ vā passāvaṃ vā na karonti.
 Tasinā so pi udae uccārapassāvaṃ akatvā bahi nadītīre eva¹⁰
 karoti. Ath' ekasmiṃ divase upari nadiyā devo vassi. Addha- 20
 sukkhaṃ¹¹ hatthilaṇḍaṃ¹² udakena nadim otaritvā gacchantaṃ
 Bārāṇasinagaratitthe ekasmiṃ gumba laggitvā atṭhāsi. Atha
 raṇṇo hatthigopakā „hatthi¹³ nahāpessāmā“¹⁴ 'ti pañca hatthi-
 satāni nayimsu¹⁵. Ajānīyalaṇḍassa¹⁶ gandhaṃ ghāyitvā eko pi
 hatthi nadim otarituṃ na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṃ ukkhipitvā 25
 palāyituṃ ārabhimsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṃ ārocesuṃ.
 Te „udake paripanthena¹⁶ bhavitabban“¹⁷ ti udakaṃ sodhāpetvā

1 Bī tacchantānaṃ. 2 Bī paramvaṭṭetvā. 3 Cp kāla-. 4 Bī hatthājānīya-
 5 Bī vacanaṃ karoti. 6 Bī adds nbāyitvā or huāyitvā. 7 Ck Cp C vadḍhakī-
 Bī vadḍhakiṇḍā-. 8 Ck soṇḍādīsu. 9 Ck ajānīyā, Ck ajānīyā, Bī ajānīyā.
 10 Bī yeva. 11 Bī attha sukkhaṃ. 12 Bī hatthilaṇḍaṃ, Ck hatthiladdhaṃ.
 13 Bī Ck hatthi, Cp Ck hatthim. 14 Bī nbāyisu or hnāyisu. 15 Bī ajānīya, Ck
 Cp ajānīya-, Ck ajānīyaladdhassa. 16 Bī makābandhena, Ck paripatthana.

tasmim gumbhe ājānīyalaṇḍam¹ disvā „idam ettha kāraṇan“ ti
 ñatvā cātim āharāpetvā udakassa pūretvā tam tattha madditvā
 hatthīnam sarīre² siñcāpesum³. Sarīrāni sugandhāni ahesum.
 Tasmim kāle te nadiṃ otarivā⁴ nahāyimsu⁵. Hatthācariyā rañño
 5 tam pavattim ārocetvā „tam hatthājānīyam⁶ pariyesitvā ānetum
 vaṭṭati devā“⁷ ti āhaṃsu. Rājā nāvāsamghātehi nadiṃ pak-
 khanditvā uddhagāmīhi samghātehi⁸ vadḍhakīnam vasanaṭ-
 ṭhānam sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyam kilanto bheri-
 saddam sutvā gantvā vadḍhakīnam santike atthāsi. Vadḍhakī
 10 rañño paccuggamanam katvā „deva, sace dārūhi⁹ attho kim-
 kāraṇā āgat’ attha, kim pesetvā āharāpetum na vaṭṭatīti“
 āhaṃsu. „Nāham bhaṇe dārūnam¹⁰ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato ’mhīti“. „Gāhāpetvā gacchatha¹¹ devā“
 ’ti. Hatthipotako gantum na icchi. „Kim kārāpesi¹² bhaṇe
 15 hatthīti“. „Vadḍhakīnam posāvanikam¹³ āharāpehi¹⁴ devā“ ti.
 „Sādhu bhaṇe“ ti rājā hatthissa catunnam pādānam¹⁵ soṇḍāya
 naṅguṭṭhassa¹⁶ santike satasahassasatasahassam¹⁷ kahāpaṇe ṭha-
 pāpesi. Hatthi¹⁸ ettakenāpi agantvā¹⁹ sabbavadḍhakīnam dussa-
 yugesu vadḍhakībhariyānam nivāsanasātakesu dinnesu saddhim-
 20 kilītaḍārakānaṃ²⁰ ca dārakaparihāre kate²¹ nivattitvā vadḍhakī
 ca²² itthiyo ca dārake ca oloketvā raññā saddhim agamāsi²³.
 Rājā tam ādāya nagaram gantvā nagaraṃ ca hatthisālāṃ ca
 alaṃkārapetvā²⁴ hatthim nagaram padaḍḍhiṇam kāretvā hatthi-
 sālāṃ pavesetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā²⁵ abhisekam datvā
 25 opavayham²⁶ katvā attano sahāyatṭhāne²⁷ ṭhapetvā upaḍḍharajjam

¹ Bⁱ ājānīyalaṇḍam, C^k ajānīyalaṇḍam, C^p ajānīyalaṇḍam, C^s ajānīyaladdham.

² Bⁱ hatthīnam sarīresu. ³ Bⁱ makkhāpesum. ⁴ Bⁱ nahāyisu. ⁵ C^k hatthājānī-
 yam, Bⁱ tatthājānīyam. ⁶ Bⁱ uddham gāmināvāsamghātehi. ⁷ C^p C^s dārūhi.

⁸ Bⁱ dārūnam C^p C^s dārūnam. ⁹ Bⁱ gaccha. ¹⁰ Bⁱ karomī ¹¹ Bⁱ posāvanīyam.

¹² Bⁱ āharāpehi, C^k āhāpeti, C^p C^s āharāpeti. ¹³ C^p C^s padānam. ¹⁴ Bⁱ adds
 ca. ¹⁵ Bⁱ omits satasahassa. ¹⁶ Bⁱ omits hatthi. ¹⁷ C^k gantvā, C^p āgantvā,
 C^s āgantvā corrected to agantvā ¹⁸ Bⁱ kilītaḍārāṇānam, C^k kilītaḍārakānam.

¹⁹ C^k C^p C^s add vadḍhakim. ²⁰ C^k C^p C^s omit vadḍhakī ca. ²¹ Bⁱ agamāsi.

²² Bⁱ alaṃkārapetvā. ²³ Bⁱ sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā. ²⁴ C^p C^s opavuyham.

²⁵ Bⁱ sahāyakathāne.

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kalam akāsi. Hatthi² pana sace rañño³ kālakatabhāvaṃ⁴ jāneyya tatth' ev' assa hadayaṃ phāleyya⁵, tasmā hatthiṃ rañño kālakatabhāvaṃ⁶ ajānāpetvā va upaṭṭha-himsu⁷. Rañño pana kālakatabhāvaṃ⁸ sutvā „tucchaṃ kira rajjan“ ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri⁹. Te¹⁰ nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño¹¹ sāsanaṃ paṇiṃsu¹²: „amhakaṃ rañño aggamaheṣi¹³ paripunṇagabbhā, 'ito kira sattame divase puttaṃ vijāyissati' aṅgavijjā-pāṭhakā āhaṃsu, sace sā puttaṃ vijāyissati mayaṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettaṃ kalam āgamethā“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Devī sattame divase puttaṃ¹⁵ vijāyi. Tassa nāmagahanadivase¹⁰ „mahājanass' alīnaṃ cittaṃ¹¹ paggaṇhanto jāto“ ti Alīnacittakumāro t' ev' assa¹² nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva pan' assa paṭṭhāya¹³ nāgarā Kosalaraññā saddhiṃ yujjhiṃsu¹⁴. Ninnāyakattā¹⁵ saṃgāmassa mahantam pi balaṃ yujjhamānaṃ thokathokaṃ¹⁶ osakkati. 20 Amaccā deviyā tam atthaṃ ārocetvā „mayaṃ evaṃ osakka-māne bale parajjhanabhāvassa¹⁷ bhāyāma, amhakaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ³ puttasssa jātabhāvāṃ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvāṃ¹⁸ ca rañño sahāyako maṅgalahatthi na jānāti, jānāpema nan“ ti pucchiṃsu. Sā „sādhū“ 'ti sampaticchitvā²⁵ puttaṃ alaṃkaritvā dukūlacumbaṭe¹⁹ nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṃ gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

¹ Cp C^o Bⁱ kucchimbi. ² so all MSS. ³ Bⁱ kālaṅkata-. ⁴ Cp C^o phāleyya. ⁵ Bⁱ upaṭṭhaḥisuṃ. ⁶ Bⁱ parivāresi. ⁷ Bⁱ omits te. ⁸ Bⁱ paṇiṃsuṃ, Cp paṇiṃsu, C^o paṇiṃsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ Bⁱ nāmagahanadivase panassa. ¹¹ Bⁱ omits līnaṃ cittaṃ. ¹² Bⁱ tvevassa. ¹³ Bⁱ jātadivasato paṭṭhāya pana. ¹⁴ C^k yuddhiṃsu. ¹⁵ Bⁱ nināya-. ¹⁶ Bⁱ thokaṃ thokaṃ. ¹⁷ so C^k Cp C^o; Bⁱ parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). ¹⁸ Bⁱ yujjhanakāraṇaṃ. ¹⁹ Cⁱ nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayam tuy-
ham hadayaphālānabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaram parivāretvā tava puttena saddhiṃ
yujjhati, balaṃ osakkati, tava puttaṃ tvaṃ ñeva mārehi rajjaṃ
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmiṃ kāle hatthi⁴ Bodhisattaṃ
soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattaṃ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānaṃ⁵ gaḥessāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa
amaccā vammaṃ paṭimuñcitvā alaṃkaritvā nagaradvāraṃ avā-
10 puritvā taṃ parivāretvā nikkhamimsu. Hatthi⁴ nagarā nikkha-
mitvā koṇcanādaṃ katvā mahājānaṃ santāsetvā palāpetvā
balakoṭṭakaṃ⁶ bhinditvā Kosalarājānaṃ cūḷāya gaḥetvā ānetvā
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy' assa⁷ utṭhite
vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, 'kumāro daharo' ti sañ-
15 ñaṃ⁸ mā karīti“ ovaditvā⁹ uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-
Jambudīpe rajjaṃ Bodhisattassa hatthagatam eva jātaṃ, añño
paṭisattu¹⁰ nāma utṭahitum samattho¹¹ nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekaṃ patvā Alīnacittarājā nāma hutvā
dhammena rajjaṃ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ¹² pūresi.

20 Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṃ gātha-
dvayam āha¹³:

1. Alīnacittaṃ nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaṃ senāsantutṭhaṃ jīvagāhaṃ agāhayi¹⁴. 11.
2. Evaṃ nissayasampanno¹⁵ bhikkhu āraddhavīriyo
25 bhāvayaṃ kusalaṃ dhammaṃ yogakkhemassa pattiya
pāpūne anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti. 12.

¹ Bⁱ kālaṇkato ti. ² Bⁱ tumhākaṃ hadayaphalitabhāyena. ³ Bⁱ vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ Cp Bⁱ kosalarājānaṃ, C^s kosalarājānaṃ. ⁶ C^k balaṃ koṭṭakaṃ.
⁷ C^s maraṇatthāyassa, Bⁱ maraṇattāya. ⁸ C^k Cp C^s saṃññaṃ, Bⁱ añña. ⁹ Bⁱ ovā-
ditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ¹⁰ Bⁱ paṭisatthu. ¹¹ Bⁱ samatto,
C^k adds nāma. ¹² Bⁱ saggapūraṃ. ¹³ Bⁱ imaṃ gāthaṃ abhāsi. ¹⁴ Cp C^s agā-
hasi. ¹⁵ Bⁱ nissāya-, C^k nissāya- corrected to nissaya-.

Tattha alīnacittam nissāya 'ti Alīnacittarājakumārā¹ nissāya, pa-
 haṭṭhā mahatī camū ti pavenirajjam² no diṭṭhan ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā
 mahatī senā, kosalam senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānam³ sena⁴ rajjena
 asantuṭṭham pararajjalobhena āgataṃ, jīvagāham agāhayīti amāretvā va sā
 camū tam rājānam hatthinā jīvagāham gaṇhāpesi. Evaṃ nissayasampanno 5
 ti yathā⁵ sā camū evaṃ añño pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittam
 Buddhaṃ vā Buddhasāvakaṃ vā⁶ nissayaṃ labhivā, bhikkhū 'ti parisuddhā-
 dhivacanam etaṃ, āradbhavīriyo⁷ ti paggabhitavīriyo⁸ catudosāpagatena viri-
 yena samannāgato, bhāvayaṃ kusalam dhamman ti kusalam nirāmisam⁹
 sattatiṃsabodhapakkhiyasamkhātāṃ dhammaṃ bhāvento, yogakkhemassa pat- 10
 tiyā ti catūhi¹⁰ yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanathāya¹¹ tam dhammaṃ
 bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayaṃ ti evaṃ vi-
 passanato paṭṭhāya imam kusaladhammaṃ¹² bhāvento so kalyāṇamittūpanissaya-
 sampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca
 pāpuṇanto pariyoṣāne dasannam pi saṃyojanānaṃ khayante uppannattā sabba- 15
 saṃyojanakkhayaṃ samkhātāṃ arahattaṃ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṃ āgama
 saṃyojanā¹³ khīyaṃti tasmā tam pi sabbasaṃyojanakkhayaṃ eva, evaṃ anu-
 pubbena nibbānasamkhātāṃ sabbasaṃyojanakkhayaṃ pāpuṇāti¹⁴ attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁵ dhammadesanāya kūṭam ga-
 hetvā uttarim pi saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapari- 20
 yoṣāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte¹⁶ patiṭṭhahi) „Tadā mātā
 Mahāmāyā, pitā Sudhodanamahārājā ahoṣi, rajjam gahetvā dinna-
 hatthi¹⁷ ayaṃ ossaṭṭhavīriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alīna-
 cittakumāro pana aham evā¹⁸ 'ti. Alīnacittajātakam¹⁸.

7. Guṇajātaka.

25

Yenakāmaṃ paṇāmetīti¹⁹. Idam²⁰ Satthā Jetavane viha-
 ranto Ānandattherassa sātakasahassapaṭilābham²¹ ārabha ka-
 thesi. Therassa Kosalarāñño antepure dhammavācānavatthum²² heṭṭhā Ma-
 hāsārajātake²³ āgataṃ eva. Iti there²⁴ rañño antepure dhammaṃ vācente

¹ Bⁱ alīnacittam-. ² Bⁱ pavenī-. ³ Bⁱ kosalam-. ⁴ Bⁱ senam, Cp C^s sakena.
⁵ Bⁱ adds ca. ⁶ Bⁱ adds paccekabuddham vā. ⁷ Bⁱ C^k Cp āradbhavīriyo.
⁸ C^s -vīriyo. ⁹ Bⁱ nirālayam dhammam. ¹⁰ all MSS. catūhi? ¹¹ Bⁱ pāpuṇat-
 tāya, C^k Cp C^s pāpuṇanathāya. ¹² Bⁱ Cp kusalam-. ¹³ Bⁱ sabbasaṃyojanā.
¹⁴ Bⁱ pāpuṇti, C^k pāpuṇāti, Cp C^s pāpuṇāti pi. ¹⁵ Bⁱ amatanibbānena,
¹⁶ Bⁱ arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ Bⁱ adds chaṭṭham. ¹⁹ C^k paṇāmetīti,
 Cp C^s paṇāmetīti, Bⁱ panametīti. ²⁰ Bⁱ imam. ²¹ Bⁱ -sahassalābham. ²² Bⁱ
 vatthu. ²³ Bⁱ mahāsātakajātaka. ²⁴ Bⁱ there.

rañño saḥassagghaṇakānaṃ¹ sātakānaṃ saḥassaṃ āhariyittha². Rājā
 tato pañca sātakasatāni pañcannaṃ devīsatānaṃ³ adāsi. Tā sabbāpi
 te sātake ṭhapetvā punadivase Ānandattherassa⁴ datvā sayāṃ purāṇa-
 sātake yeva pārūpitvā⁵ rañño pātārāsattḥānaṃ āgamaṃsu⁶. Rājā
 5 „mayā tumhākaṃ saḥassagghaṇakā⁷ sātakā dāpitā, kasmā tumhe te
 apārūpitvā⁸ va āgatā“ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā“ ti⁹.
 „Ānandattherena sabbe gahitā“ ti. „Āma devā“ ti. „Sammāsambuddhena
 ti cīvaram anuññatāṃ¹⁰, ‘Ānandatthero dussavaṇijjāṃ¹¹ maññe karissatīti¹²’
 atibahū tena sātakā gahitā“ ti¹³ therassa kujjhitvā bhuttapātārāso viḥā-
 10 raṃ gantvā therassa pariveṇaṃ pavisitvā theram vanditvā nisinna¹⁴
 pucchi: „Api¹⁵ bhante amhākaṃ ghare itthiyo tumhākaṃ santike dham-
 maṃ uggaṇhanti vā suṇanti vā“ ti. „Āma mahārāja, gahetabbayuttakaṃ
 gaṇhanti sotabbayuttakaṃ suṇantīti“. Kin tā suṇanti yeva udāhu tumhā-
 kaṃ nivāsanaṃ vā pārūpanaṃ¹⁶ vā dadantīti¹⁷. „Ajja¹⁸ mahārāja¹⁹ sa-
 15 hassagghaṇakāni²⁰ pañca sātakasatāni adāmaṃsu“ ti. „Tumhehi gahi-
 tāni²¹ bhante“ ti. „Āma mahārāja“ ti. „Nanu bhante Sattḥārā
 ti cīvaram eva anuññatāṃ“ ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā²² ekassa
 bhikkhuno ti cīvaram eva paribhogasīsenā anuññatāṃ, paṭiggahaṇaṃ²³
 pana avāritam, tasmā mayāpi aññesaṃ jinnacīvarakānaṃ²⁴ dātum te
 20 sātakā paṭiggahitā²⁵“ ti. „Te pana bhikkhū²⁶ tumhākaṃ santikā
 sātake labhitvā purāṇacīvarāni²⁷ kiṃ karissantīti“. „Porāṇakacīvaram²⁸
 uttarāsaṃgaṃ karissantīti“. „Porāṇakauttarāsaṃgaṃ²⁹ kiṃ karissan-
 tīti“. „Antaravāsakaṃ karissantīti“. „Porāṇakaantaravāsakaṃ kiṃ
 karissantīti“. „Paccattharaṇaṃ karissantīti³⁰“. Porāṇakapaccattha-
 25 raṇaṃ³¹ kiṃ karissantīti“. „Bhummattharaṇaṃ karissantīti³⁰“.

¹ Ck saḥassagghaṇakānaṃ, Bⁱ saḥassasāthikānaṃ. ² Bⁱ āharayitthā, Cp C^s āharī-
 yittha. ³ Cp C^s devī-. ⁴ Bⁱ Cp C^s ānandatherassa. ⁵ Bⁱ pārūpitvā.
⁶ Bⁱ āgamaṃsuṃ. ⁷ Bⁱ saḥassanikā. Ck saḥassagghaṇakā ⁸ Bⁱ apārūpitvā.
⁹ Bⁱ adds āhamaṃsu āhamaṃsu. ¹⁰ Ck Cp C^s anuññatāṃ, Bⁱ anuññatā anuññatā.
¹¹ Ck Cp -vaṇijjāṃ, Bⁱ -vāṇijjāṃ. ¹² Bⁱ karissatī. ¹³ Ck ti corrected to ni.
¹⁴ Bⁱ adds va. ¹⁵ Bⁱ adds nu. ¹⁶ Ck nivāsanaṃpārūpanaṃ, Bⁱ pārūpanaṃ.
¹⁷ Bⁱ dentīti. ¹⁸ Bⁱ omits ajja. ¹⁹ Bⁱ adds tā. ²⁰ Ck Cp C^s -gghaṇakāni,
 Bⁱ -gghaṇikā. ²¹ Ck Cp C^s add tāni. ²² Bⁱ bhagavato ²³ Bⁱ paṭiggahaṇaṃ,
 Cp C^s paṭiggahaṇaṃ. ²⁴ Bⁱ jinna-, Ck jinnacīvarakānaṃ. ²⁵ Bⁱ paṭiggahitā,
 Ck pariggahitā, Cp C^s pariggahitā. ²⁶ all the MSS. bhikkhu. ²⁷ Bⁱ porāṇa-,
 Ck purāṇa-. ²⁸ Bⁱ porāṇasaṃghātī, Ck porāṇakacīvaram. ²⁹ Ck porāṇaka-,
 Bⁱ porāṇauttarasaṃgaṃ. ³⁰ all the MSS. karissanti. ³¹ Bⁱ porāṇapaccattaraṇaṃ.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ¹ kim karissantīti²“. „Pādapuñchanam³ karissantīti³“. „Porāṇakapādapuñchanam kim karissantīti⁴“. „Mahārājā, saddhādeyyaṃ nāma⁵ vinipātetum na labhati, tasmā porāṇakapādapuñchanam⁶ vāsiyā⁷ koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṃ⁸ dassentīti⁹“. „Bhante, tumhākaṃ dinnam yāva pāda-
puñchanāpi¹⁰ nassitum na labhatīti¹¹“. „Āma mahārājā ambhākaṃ din-
nam nassitum na labhati¹¹ paribhogam eva hotīti¹²“. Rājā tuṭṭho
somanassappatto hutvā itarāni pi gehe¹³ ṭhapitāni pañca sātakasatāni
āharāpetvā therassa datvā anumodanam sutvā theram vanditvā padak-
khiṇaṃ katvā pakkāmi¹⁴. Thero paṭhamaladdhāni pañca sātakasatāni
jiṇṇacīvarakānaṃ¹⁴ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihāri-
kasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro¹⁵ pariveṇaṃ
sammajjati pāṇiyaparibhojanīyaṃ¹⁶ upaṭṭhāpeti¹⁷ dantakaṭṭhamukhoda-
kaṃ⁸ deti vaccaḷuṭṭijantāgharaseṇāsanāni¹⁹ paṭijaggati hatthapari-
kammāpādaparikammapiṭṭhiparikammādiṇi karoti. Thero pacchāladdhāni
pañca sātakasatāni „ayaṃ me²⁰ bahūpakāro²¹“ ti yuttavasena sab-
bāni²² tass’ eva adāsi. So pi sabbe te sātaka bhājetvā attano samā-
nupajjhāyānaṃ adāsi. Evaṃ sabbe pi te laddhasātaka bhikkhū²³ sā-
take chinditvā rañjitvā²⁴ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca
pārupitvā ca²⁵ Sattthāraṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisiditvā
evam āhaṃsu²⁶: „Bhante, sotāpānassa ariyasāvakaṃ mukholokana-
dānaṃ²⁷ nāma atthīti“. „Na bhikkhave ariyasāvakaṇaṃ mukholokana-
dānaṃ nāma atthīti“. „Bhante, ambhākaṃ²⁸ upajjhāyena dhamma-
bhaṇḍāgārikattherena sahaṣṣagghaṇakānaṃ²⁹ sātakānaṃ³⁰ pañca satāni
ekass’ eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā
ambhākaṃ adāsīti³¹“, „Na bhikkhave Ānando mukholokanabbhikkhaṃ

¹ Bⁱ porāṇabh-, C^k porāṇakabh-. ² Bⁱ puñcanam, C^p C^s -puñjanam? C^k -puñ-
canam corrected to puñchanam. ³ all the MSS. karissanti. ⁴ Bⁱ omits porā-
ṇaka . . . karissantīti. ⁵ Bⁱ omits nāma ⁶ Bⁱ -puñcanam, C^p C^s -puñjanam?
C^k -puñcanam corrected to -puñchanam. ⁷ Bⁱ vāsiyāyo. ⁸ Bⁱ -lepanam ⁹ Bⁱ ka-
rissanti. ¹⁰ Bⁱ yāva puñcanam, C^p -puñjanāpi, C^k yāva pādapuñcanāni pi cor-
rected to -puñchanāni pi ¹¹ Bⁱ labhatīti ¹² Bⁱ geha. ¹³ Bⁱ C^k C^s pakkhāmi.
¹⁴ C^k jinna-, Bⁱ adds bhikkhunaṃ. ¹⁵ Bⁱ C^p C^s bahupakāro. ¹⁶ Bⁱ pāṇiya-
paribhojana ¹⁷ Bⁱ upaṭṭhāpesi. ¹⁸ Bⁱ nānhodakam. ¹⁹ Bⁱ -senāsanam.
²⁰ Bⁱ ayameva, C^k ayameva corrected to ayame ²¹ Bⁱ bahūpakāro, C^p C^s ba-
hupakāro. ²² Bⁱ sappāni pi. ²³ all the MSS. bhikkhu. ²⁴ Bⁱ C^p C^s rajitvā.
²⁵ Bⁱ nivāsetvā pārupitvā vā. ²⁶ Bⁱ āhaṃsum. ²⁷ Bⁱ -dānam ²⁸ Bⁱ omits
ambhākaṃ. ²⁹ Bⁱ -gghanikāni. ³⁰ Bⁱ sātakāni. ³¹ Bⁱ adāsi.

deti¹, so pan' assa bhikkhu bahūpakāro², tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena³ 'upakārassa nāma paccupakāro kātum vaṭṭatīti' kataññūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānam⁴ 'yeva⁵ paccupakāram karimsū' 'ti vatvā tehi yācito
5 atūtam āhari:

Atite⁶ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto siho hutvā pabbataguhāyaṃ vasati. So ekadivasaṃ guhāya⁷ nikkhamitvā⁸ pabbatapādaṃ olokesi. Taṃ pana pabbatapādaṃ parikkhipitvā⁹ mahāsaro ahoṣi. Tassa ekasmiṃ
10 unnataṭṭhāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatināni jāyimsu, sasakā c' eva hariṇādayo ca¹⁰ sallahukamigā¹¹ kadda-
mamattthake vicarantā tāni khādanti. Taṃ divasaṃ pi eko migo tāni tiṇāni¹² khādanto vicarati. Siho pi 'taṃ migaṃ gaṇhissāmīti' pabbatamatthakā uppatitvā sihavegena pakkhandi.
15 Migo maraṇabhayaatajjito viravanto palāyi. Siho vegam sandhāretum asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osiditvā uggantum¹³ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāham nirāhāro aṭṭhāsi. Atha eko¹⁴ sigālo gocarapasuto taṃ disvā bhayena palāyi. Siho taṃ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham
20 kalale laggo, jīvitaṃ me dehīti“ āha. Sigālo tassa santikaṃ gantvā „aham taṃ uddhareyyam, 'uddhato'¹⁵ pana maṃ khādeyyāsīti' bhāyāmīti“. „Mā¹⁶ bhāyi, nāhan taṃ khādissāmi¹⁷, mahantaṃ pana te¹⁸ guṇam karissāmi¹⁹, eken' upāyena maṃ uddharāhīti“. Sigālo paṭiññaṃ gahetvā²⁰ catunnam²¹ pādānaṃ
25 samantā kalale apantvā catunnam pi pādānaṃ catasso mātikā²²

¹ Bⁱ mukholokano bhikkhu na deti. ² Bⁱ Cp C^s bahu-. ³ Bⁱ upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ C^k upakārānam, Cp C^s upakārakānam, Bⁱ upakārakānaṃ. ⁵ Bⁱ űeva. ⁶ Bⁱ adds bhikkhave. ⁷ Bⁱ kuharam. ⁸ Bⁱ adds pappatamuddhani thavā. ⁹ Bⁱ paṭikkīpitvā. ¹⁰ Bⁱ sasakādayo ceva bilārasīṅgālādayo ca. ¹¹ Bⁱ adds ca. ¹² Bⁱ omits tiṇāni. ¹³ Bⁱ upagantum. ¹⁴ Bⁱ atheko. ¹⁵ Bⁱ siṅgālo here and in the following. ¹⁶ Bⁱ uddhato. ¹⁷ Bⁱ omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ Bⁱ takhādissāmiti. ¹⁹ Bⁱ te pana. ²⁰ Bⁱ karissāmiti. ²¹ C^k adds ca. ²² Bⁱ adds pi. ²³ Bⁱ mātikāyo.

khaṇitvā udakābhimukhaṁ akāsi, udakaṁ pavisitvā kalalaṁ muduraṁ akāsi. Tasmiṁ khaṇe sigālo¹ siḥassa udarantaraṁ pavisitvā „vāyāmaṁ karoḥi sāmīti“ uccāsaddaṁ karonto sīsena udaraṁ pahari. Siḥo vegam janetvā kalalā uggantvā pak-khanditva thale aṭṭhāsi. So muhuttaṁ vissamitvā saraṁ oruḥa 5 kaddamaṁ dhovitvā nahāyitvā² atha ekaṁ³ mahisaṁ vadhitvā dāṭhāhi⁴ ovijjhivā maṁsaṁ ubbattetvā „khāda sammā“ ‘ti⁵ sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi. Puna sigālo ekaṁ maṁsapesiṁ ḍasitvā gaṇhi „idaṁ kimatthāya sammā“ ‘ti ca⁶ vutte „tumhākaṁ dāsi⁷’ atthi, tassā⁸ bhavissa- 10 tīti“ āha. Siḥo „gaṇhāhīti“⁹ vatvā sayam pi sihiyā atthāya¹⁰ maṁsaṁ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani ṭhatvā¹¹ sakhiyā vasanaṭṭhānaṁ gamissāma“ ‘ti vatvā tattha gantvā maṁsaṁ khādāpetvā sigālaṁ ca sigālīṁ ca assāsetvā tato paṭṭhāya „dāni¹²’ ahaṁ tumhe paṭijaggissāmi¹³“ attano 15 vasanaṭṭhānaṁ netvā guhādvāre¹⁴ aññissā guhāya vasāpesi¹⁵. Tato¹⁶ paṭṭhāya gocarāya gacchanto sihiṁ ca sigālīṁ ca ṭhape-tvā sigālena saddhiṁ gantvā nānāmiḥ vadhitvā ubbo pi tatth’ eva maṁsaṁ khāditvā itarāsaṁ pi¹⁷ dvinnaṁ āharitvā denti. Evaṁ kāle gacchante sihi¹⁸ pi dve putte vijāyi sigālī¹⁹ pi²⁰. 20 Te sabbe pi samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath’ ekadivasaṁ sihiyā etad ahoṣi: „ayaṁ siḥo sigālaṁ ca sigālīṁ ca sigālapotake ca ativiya piyāyati, nūnam assa sigāliyā saddhiṁ santhavo²¹’ atthi, tasmā evaṁ sinehaṁ karoti, yaṁ nūnāhaṁ imaṁ piḷetvā tajje-tvā ito palāpeyyaṁ“ ‘ti sā siḥassa sigālaṁ gahetvā²² gocarāya 25 gatakāle sigālim piḷesi tajjesi: „kimkāraṇā imasmiṁ ṭhāne

¹ Bⁱ siṅgāleva. ² Bⁱ nahāyitvā darathaṁ paṭipasambhetvā. ³ Bⁱ athekaṁ
⁴ Bⁱ aṭṭhāsi. ⁵ Bⁱ ada sampā ti. ⁶ Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ Cp C^s dāsi. ⁸ Bⁱ tayā-
vabhāvaṁ. ⁹ Ck Cp C^s gaṇhāsīti, Bⁱ gaṇhāhīti. ¹⁰ Ck sihiyāṭṭhāya, Bⁱ sihiyā
attāya. ¹¹ Bⁱ pappamuddhani gantvā, Ck Cp C^s pabbatamuddhane ṭhatvā.
¹² Bⁱ ito pathāya idāni. ¹³ Bⁱ adds vatvā. ¹⁴ Bⁱ guhāya dvāre ¹⁵ Bⁱ vassa-
peti. ¹⁶ Bⁱ so tato. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ Ck sihi. ¹⁹ Bⁱ siṅgālī. ²⁰ Bⁱ adds
dve putte vijāyi. ²¹ Bⁱ kim nūnimassa siṅgālassa siṅgāliyā saddhi saṇḥavo,
Ck Cp C^s nunam, Cp santavo ²² Bⁱ omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti¹“. Puttāpi 'ssā' sigālīputte² tath' eva
tājyayimsu. Sigālī⁴ tam atthaṃ sigālassa kathetvā „sīhassa
vacanena etāya evaṃ katabhāvam pana⁵ jānāma, ciraṃ vasiṃhā,
nāsāpeyyāpi no⁶, amhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchāmā“ 'ti
5 āha. Sigālo tassā vacanaṃ sutvā sīhaṃ upasaṃkamitvā
āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vutthaṃ, ati-
ciraṃ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṃ gocarāya pakkanta-
kāle sīhi⁷ sigālīm viheṭheti 'imasmim̐ thāne kasmā vasatha
palāyathā' 'ti tājjeti⁸, sīhapotakāpi sigālapotake⁹ tājjeti, yo
nāma yassa attano santike vasaṃ na roceti¹⁰ tena 'yāhīti' nī-
10 haritabbo va¹¹, evaṃ¹² viheṭhanaṃ kimatthiyan“ ti vatvā paṭha-
maṃ gātham āha:

1. Yenakāmaṃ paṇāmeti¹³, dhammo balavataṃ, migi¹⁴
unnadanti, vijānāhi¹⁵, jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṃ paṇāmeti¹⁶ dhammo balavataṃ ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṃ yena disābhāgena icchati tena disābhāgena so paṇāmeti¹⁸
nīharati, esa dhammo balavataṃ, ayaṃ¹⁹ issarānaṃ sabhāvo pavenidhammo¹⁹
va, tasmā sace amhākaṃ vasaṃ na rocetha ujukam eva no nīharatha, viheṭhanena
ko attho ti dipento evam āha, migi²⁰ti sīhaṃ ālapati, so hi migarājatāya migā
assa atthīti migi²⁰, unnadantīti pi²¹ tam eva ālapati, so hi unnatānaṃ²² dan-
20 tānaṃ atthitāya unnatā²³ dantā assa atthīti unnadanti²⁴, unnatadantīti²⁵ pi
pātho yeva, vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti evaṃ jānāhi, jātaṃ sara-
ṇato bhayan ti amhākaṃ tumhe paṭiṭṭhaṭṭhena²⁶ saraṇaṃ, tumhākaṃ yeva²⁷
santikā bhayaṃ jātaṃ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāmā 'ti dipeti;
aparo nayo: tava²⁸ migi²⁹ sīhi²⁹ unnadanti³⁰ mama puttadāraṃ tājjeti³¹ yena-
25 kāmaṃ paṇāmetīti³² yena yenākāreṇa³³ icchati tena paṇāmeti³⁴ pavatteti³⁵

¹ Bⁱ palāyasīti, C^k C^p C^s palāyasi. ² Bⁱ omits pissā. ³ C^k sigālī-, Bⁱ siṅgāla-

⁴ C^k sigālī, Bⁱ siṅgālī. ⁵ Bⁱ -bhāvaṃ pina. ⁶ Bⁱ nāpāpeyyāsi no. ⁷ Bⁱ C^k sīhi.

⁸ Bⁱ tājjesi. ⁹ Bⁱ siṅgālapotake pi. ¹⁰ Bⁱ na rocasi, C^k nakaroceti. ¹¹ C^k omits

va. ¹² Bⁱ omits evaṃ. ¹³ C^k paṇāmati, C^p C^s paṇamati. ¹⁴ so all the MSS.

¹⁵ Bⁱ vijānāti. ¹⁶ C^k paṇāmati, C^p C^s paṇamati. ¹⁷ Bⁱ C^p C^s paṇāmeti.

¹⁸ C^k omits ayaṃ. ¹⁹ C^p C^s paveni-. ²⁰ C^p Bⁱ migi. ²¹ C^k omits pi,

Bⁱ unnadanti sīhaṃ eva ālapati. ²² C^p C^s unnatānaṃ. ²³ C^p C^s unnatā,

Bⁱ unna. ²⁴ Bⁱ unnadatha, C^p C^s unnadanti. ²⁵ C^p C^s unnadantīti, Bⁱ danti.

²⁶ Bⁱ paṭiṭṭhaṭṭhena. ²⁷ Bⁱ tamhākaṃ heva. ²⁸ Bⁱ tava. ²⁹ Bⁱ C^k sīhi.

³⁰ C^k C^p Bⁱ unnadanti. ³¹ C^k C^p C^s tājjeti. ³² C^k paṇāmati, C^p C^s paṇa-

mati. ³³ Bⁱ yena kāreṇa, C^p C^s yenākāreṇa. ³⁴ C^k paṇāmati, C^p C^s paṇa-

mati. ³⁵ C^k C^p C^s pavattati.

viheṭṭeti¹, evaṃ tvaṃ vijānāhi, tatra kiṃ sakkā amhehi kātuṃ, dhammo bala-
vataṃ esa, balavantānaṃ sabhāvo, idāni mayaṃ gamissāma 'ti yasmā jātaṃ sara-
nato bhayan ti.

Tassa vacanaṃ sutvā siho sihiṃ āha: „bhadde, asukasmim
nāma kāle mama gocaratthāya gantvā sattame divase sigālena 3
ca² imāya ca sigāliyā saddhiṃ āgatabhāvaṃ sarasīti“. „Āma
sarāmīti“. „Jānāsi pana mayhaṃ sattāhaṃ anāgamanassa kā-
raṇaṃ“ ti. „Na jānāmi sāmīti“. „Bhadde, ahaṃ 'ekam miḡam
gaṇhissāmīti virajjhivā kalale laggo tato nikkhamituṃ asak-
konto sattāhaṃ nirāhāro atthāsīm, sv-āhaṃ imaṃ sigālaṃ nis- 10
sāya jīvitaṃ labhiṃ, ayaṃ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme
tthātuṃ sāmattaṃ hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya
mayhaṃ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānaṃ ca evarūpaṃ
avamānaṃ mā akāsīti“ vatvā siho dutiyaṃ gātham āha:

2. Api ce pi³ dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati 15
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini⁴, mātimaññittho⁵, sigālo mama paṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo⁶ anuggahatto eko sambhāvanatto, tatrāyaṃ
yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace tthātuṃ sakkoti so
nātako ca bandhu ca so⁷ mittacittatāya⁸ mitto so ca me sahāyatthena⁹ sakhā, 20
dāṭhini¹⁰ mātimaññittho¹¹ bhadde dāṭhāsampanne¹² sihi¹³ mā mayhaṃ
sahāyaṃ vā sahāyīm vā atimaññi¹⁴ ayaṃ¹⁵ hi sigālo mama paṇado ti

Sā sihassa vacanaṃ sutvā sigāliṃ¹⁶ khamāpetvā tato paṭ-
tthāya saputtāya tāya¹⁷ saddhiṃ samaggavāsaṃ vasi¹⁸, siha-
potakāpi sigālapotakehi saddhiṃ kilamānā¹⁹ mātāpitunnaṃ 25

¹ Bⁱ adds palāpeti pi. ² Bⁱ iminā ca siṅgālena. ³ Bⁱ omits pi. ⁴ Bⁱ dāṇiṭhi,
C^k dāṭhini. ⁵ Bⁱ mātimaññivo, C^k mātimaññittho, C^o mātimaññittho, C^p mā-
timaññitto. ⁶ Bⁱ eko apisaddo. ⁷ Bⁱ omits so. ⁸ C^k mittamittatāya, Bⁱ mitta-
cittatāyaṃ. ⁹ Bⁱ sahāyatthena, C^p C^o sahāyatthena. ¹⁰ Bⁱ dāṭhiti, C^o dāṭhini,
C^p dāṭhini. ¹¹ Bⁱ mātimaññivhoti, C^k mātimaññittho. ¹² C^k C^p dāṭhasam-
panne, C^o dāṭhasampanne altered to sampannena, Bⁱ dāṭhāsampannā. ¹³ C^p
C^o sihi. ¹⁴ C^k C^p atimaññi, C^o atimaññi, Bⁱ atimaññivo. ¹⁵ Bⁱ ayaṃ. ¹⁶ C^k
C^p C^o sigālaṃ, Bⁱ sigāli. ¹⁷ Bⁱ saputtadārāya. ¹⁸ Bⁱ vasisuṃ. ¹⁹ C^k kila-
mānā, Bⁱ C^p C^o kilamāno sammodamānā.

atikkantakāle pi mittabhāvaṃ abhinditvā sammodamānāpi va-
siṃsu. Tesam kira satta kulaparivatte¹ abhijjamānā² mettī³
agamāsi⁴.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino,
keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Ānando ahosi,
siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṃ⁵.

8. Suhanujātaka.

Na-y-idam visamasīlenā 'ti. Idam Satthā Jetavane
10 viharanto dve caṇḍabhikkhū⁶ ārabba katesi. Tasmiṃ hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahosi pharuso sāhasiko, janapade pi.
Ath' ekadivasam jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇīyena Jetavanam
agamāsi⁷. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṃ
jānanti, „tesam⁸ dvinnaṃ caṇḍānaṃ kalaham passissāmā⁹ 'ti kutūhalā⁹
15 tam bhikkhuṃ Jetavana-vāsikassa parivenaṃ¹⁰ paṇiṇiṃsu. Ubho¹¹
caṇḍā aññamaññaṃ disvā va saṃsandimsu samesuṃ¹² hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādini akamsu. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samu-
ṭṭhapesuṃ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā
sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi¹³ samaggā sammodamānā piya-
20 saṃvāsā jātā¹⁴ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinna¹⁵ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁶ 'ti vutte „na bhikkhave
idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ
pana samaggā sammodamānā piyasamvāsā va¹⁴ ahesuṃ¹⁶ ti vatvā
atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako¹⁵ atthadhammānusāsaka-
amacco¹⁶ ahosi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

¹ Bⁱ sattakālaparivatto. ² Bⁱ abhijjamāno. ³ C^k mettiri, C^p C^s mettī, Bⁱ mitti.

⁴ Bⁱ āgamāsi. ⁵ Bⁱ sihajātakaṃ sattamaṃ. ⁶ Bⁱ caṇḍebhi-. ⁷ Bⁱ āgamāsi.

⁸ C^k C^p C^s tam. ⁹ Bⁱ kutuhalena. ¹⁰ C^k parivenam. ¹¹ Bⁱ te ubho pi.

¹² Bⁱ yasaṃvāsasamvāsasmodāsu. ¹³ Bⁱ adds te. ¹⁴ C^k omits va, Bⁱ ca.

¹⁵ Bⁱ pappatasādhako. ¹⁶ Bⁱ -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā
 assavāṇijā pañca assasatāni ānesuṃ. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño
 ārocesuṃ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlaṃ
 aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno⁴ aññaṃ amac-
 caṃ pakkositvā⁵ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁶ ca paṭha- 5
 maṃ Mahāsoṇaṃ⁷ yathā tesaṃ assānaṃ antaram pavisati tathā
 vissajjetvā asse dāsāpetvā⁸ vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṃ
 hāpetvā agghāpeyyāsiti⁹“ āha. So „sādhū“ ti sampatiṇṇhitvā
 tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṃ
 Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ 10
 nagare kūtaasso¹⁰ n’ atthīti¹¹“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu¹²
 nāma kūtaasso¹³ caṇḍo pharuso“ ti. „Tena hi puna āgacchantaṃ
 naṃ¹⁴ assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisunītvā puna
 āgacchantaṃ taṃ¹⁵ kūtaassaṃ¹⁶ gāhāpetvā āgacchimsu. Rājā
 „assavāṇijā āgatā“ ti sutvā sihapañjaraṃ ugghātetvā asse 15
 oloketvā Mahāsoṇaṃ¹⁷ vissajjāpesi. Assavāṇijāpi Mahāsoṇaṃ¹⁸
 āgacchantāṃ disvā Suhanuṃ vissajjesuṃ¹⁹. Te aññamaññaṃ
 patvā sarīrāni lehentā²⁰ atṭhaṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pucchi:
 „Vayassa, ime dve kūtaassā²¹ aññesaṃ caṇḍa pharusā sāhasikā
 aññe asse dāsivā²² gelaññaṃ pāpenti, aññamaññaṃ pana sarī- 20
 raṃ²³ lehentā²⁴ sammadamānā atṭhaṃsu, kiṃ nāṃ’ etan“ ti.
 Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasīlā, samasīlā samadhā-
 tukā²⁵ ete“ ti vatvā imaṃ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṃ visamasīlena Soṇena Suhanus saha²⁶,

Suhanu pi²⁷ tādiso yeva yo Soṇassa sagocarō²⁸. 15.

25

¹ Ck Cp C^o mahāsoṇo. ² Bī Cp kūta-. ³ Bī adds dve. ⁴ Bī parihāyamāno.
⁵ Bī pakkosāpetvā. ⁶ Bī agghāpento. ⁷ Bī mahāsoṇaṃ, Ck Cp C^o mahāsoṇam.
⁸ Bī dāsāpetvā. ⁹ Bī asse agghāpessasiti. ¹⁰ Bī kūtaasso, Ck Cp kūtaasso.
¹¹ Bī attīti. ¹² Bī suhaṇu. ¹³ Bī kūtaasso, Ck Cp kūtaasso. ¹⁴ Bī taṃ. ¹⁵ Cp
 C^o naṃ. Bī ta. ¹⁶ Bī kūtaassaṃ. ¹⁷ Ck mahāsoṇaṃ. ¹⁸ Cp C^o mahāsoṇaṃ.
¹⁹ Ck vissajjāpesuṃ. ²⁰ Bī lepanto sammadamānā. ²¹ Bī kūtaasata. ²² Bī dāsi-
 setvā. ²³ Bī idāni pana aññamaññaṃ sarīraṃ. ²⁴ Bī Ck lehentā. ²⁵ Bī visama-
 sīlā visamadhātukā, Ck visamasīlā samadhātukā. ²⁶ Bī suhaṇu saha. ²⁷ Bī su-
 haṇu pi, Ck suhanū pi. ²⁸ Bī yo sobhaṇassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccaṃ¹ sandānakhādīnā
sameti pāpaṃ pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayidaṃ visamasīlena Soṇena Suhanussahā³ ti yaṃ idaṃ
Suhānu⁴ kūṭasso⁵ Sonena⁶ saddhiṃ pemaṃ karoti idaṃ na attano visamasīlena,
5 atha kho attano samasīlen' eva⁷ saddhiṃ karoti, ubbo pi h' ete attano anācāra-
tāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu pi⁸ tādiso yeva yo Soṇassa
sagocaro ti yādiso hi Soṇo Suhanu⁹ pi tādiso yeva, yo Soṇassa¹⁰ sagocaro¹¹,
yamgocaro Soṇo¹² tamgocaro yeva, yath' eva hi Soṇo assagocaro asse dasanto¹³
carati tathā Suhanu pi, iminā nesaṃ samānagocarataṃ dasseti; te pana ācāra-
10 gocare¹⁴ ekato katvā dassetuṃ pakkhandinā ti ādi vuttaṃ, tattha pakkhan-
dinā ti assānaṃ upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā¹⁵ 'ti kāyapāgabbhi-
yādisamanuāgatena dussīlena, niccaṃ sandānakhādīnā ti sadā attano
bandhanayottaṃ khādanasīlena khādanagocarena ca, sameti pāpaṃ pāpenā
'ti etesu aññatarena pāpena saddhiṃ aññatarassa pāpaṃ dussīlyāṃ sameti,
15 asatā asan ti etesu aññatarena asatā anācāragocarasaṃpannena saha¹⁶ itarassa
asaṃ¹⁷ asādhukammaṃ sameti gūthādīni viya¹⁸ gūthādīhi ekato saṃsandati¹⁹
sadisāṃ nibbisesaṃ eva hotīti.

Evam vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakaṃ nāma nāse-
20 tuṃ na vaṭṭatīti²⁰“ rājānaṃ ovaditvā²¹ asse agghāpetvā bhūtaṃ
eva mūlaṃ²² dāpesi.

Assavāṇijā yathāsabhāvaṃ eva mūlaṃ labhitvā haṭṭhatuṭṭhā
agamāṃsu²³. Rājāpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathā-
kammaṃ gato.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṃ, rājā Anando, paṇḍita-
macco²⁴ pana aham evā“ ti. Suhanujātakaṃ²⁵.

¹ Bⁱ nicca. ² Bⁱ asabhan. ³ Bⁱ suhaṇu sahā. ⁴ Bⁱ suhaṇu. ⁵ Bⁱ kūṭasso.
⁶ C^k sonena. ⁷ C^k C^s visamasīleneva, C^p visama- corrected to sama-. ⁸ Bⁱ su-
haṇu pi. ⁹ Bⁱ suhaṇu. ¹⁰ C^k sonassa. ¹¹ Bⁱ adds ti. ¹² C^k sono. ¹³ Bⁱ daṃ-
sento. ¹⁴ Bⁱ anācāragocare. ¹⁵ C^k pāgabbhenā. ¹⁶ C^s sahā. ¹⁷ C^k C^p C^s ayaṃ.
¹⁸ C^k omits gūthādīni viya, C^p has added gūthādīni viya. ¹⁹ Bⁱ ekako sandati.
²⁰ Bⁱ vattati. ²¹ Bⁱ ovāditva, C^p ovāditvā corrected to ovaditvā. ²² Bⁱ bhūta-
mūlaṃ, C^k C^p C^s bhūtaṃ eva mūle. ²³ Bⁱ āgamisu. ²⁴ Bⁱ paṇḍitaamacco.
²⁵ Bⁱ adds aṭṭhamam.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṃ cakkhumā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabba kathesi. So² bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikaṃ nīto „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccam³ bhante“ ti vatvā „kiṃ disvā“ ti vutte „ekam 5 alaṃkatapaṭiyattasāriraṃ⁴ mātugāmaṃ oloketvā“ ti āha⁵. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumhādisānaṃ yeva kasmā⁷ cittaṃ nālulessati⁸, porāṇakapaṇḍitaṃ nam⁹ pi hi mātugāmassa saddaṃ sutvā satta vassasatāni asamudāciṇṇakilesā okāsaṃ labhivā khaṇeṃ eva samudācarimsu, visuddhāpi sattā saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi 10 āyasakyaṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto morayoniaṃ paṭisandhim gahetvā aṇḍakāle pi kaṇikāramakulavaṇṇaṇḍakoso¹⁰ hutvā aṇḍaṃ bhinditvā nikkhanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṃ 15 antare surattarājivirājito. So attano jīvitaṃ rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṃ Daṇḍakahiraṇṇapabbatatale vāsaṃ kappesi. So pabhātāya rattiyaṃ pabbatamatthake nisinno suriyaṃ¹¹ uggacchantaṃ oloketvā attano gocarabhūmiyaṃ rakkhāvaraṇatthāya¹² Brahmamantaṃ ban- 20 dhanto „udet' ayaṃ“ ti ādim āha:

1. Udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹³;
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹⁴,
tay' ajja guttā viharemu¹⁵ divasaṃ¹⁶ ti. 17.

25

¹ B¹ ukkaṇṭhitaṃ. ² B¹ adds hi. ³ C¹ saccam ⁴ C¹ C² C³ -paṭiyattaṃ sarīraṃ. ⁵ B¹ mātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhiti. ⁶ C² mātugāmaṃ corrected to mātugāmo. ⁷ B¹ kasmā tumhādisānaṃ yeva. ⁸ C¹ C² C³ nālulessanti, B² nālulessi. ⁹ B¹ nam. ¹⁰ C² C³ kaṇikāra-, B¹ kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C¹ kaṇikāramakulavaṇṇa aṇḍakoso. ¹¹ B¹ C² suriyaṃ. ¹² C¹ C² C³ rakkhāvarana-, B¹ rakkhaṇatthāya. ¹³ B¹ pathavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, B¹ pathavippabhāsaṃ, B² pathavi-. ¹⁵ B¹ ratta viharemu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetīti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakkavālavāsinaṃ¹ andhakāraṃ vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṃ tena² tesāṃ dinnāṃ cakkhumā tena³ cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle⁴ āloka-karānaṃ antare seṭṭhaviśiṭṭhaṭṭhena ekarājā, harissavaṇṇo ti harisamānavāṇṇo
 5 suvaṇṇavaṇṇo ti attho, paṭhaviṃ pabhāsetīti⁵ paṭhavippabhāso⁶; tam tam namassāmiti tasmā tam⁷ evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja guttā viharemu divasaṃ ti tayā ajja rakkhitaḡopitā⁸ hutvā imaṃ divasaṃ catuiriya-paṭhavihārena⁹ sukhaṃ vihareyyāma.

Evam Bodhisatto imāya gāthāya suriyaṃ¹⁰ namassitvā
 10 dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhagūṇe ca namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
 te me namo te ca maṃ pālayantu;
 nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
 15 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bhāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti vedānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṃ gatā ti pi vedagū¹³, idha pana sabbe saṃkhatāsaṃkhatadhamme vidite pākāṭe katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha
 20 sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññālak-khaṇavasena attano nāpassa vidite pākāṭe¹⁵ katvā gatā, tinnāṃ Mārānaṃ¹⁶ mat-thakaṃ madditvā dasasahassilokadhātum unnādetvā bodhitale sammāsambodhiṃ patvā saṃsāraṃ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ nama-kāraṃ paṭiechantu, te ca maṃ pālayantu 'ti evaṃ mayā namassitā ca¹⁷ te
 25 bhagavanto¹⁸ maṃ pālentū¹⁹ rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti ayaṃ mama

¹ Bⁱ -cakkavālavāsinaṃ, C^p C^s -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bⁱ yan-tena, C^k yaṃ yena. ³ Bⁱ dvinnāṃ cakkhupaṭilābhakaraṇena. ⁴ C^k C^s sakala-, Bⁱ sakalacakkavāle, C^p sakalacakkavāle. ⁵ C^p paṭhavippabhāsetīti. ⁶ Bⁱ attho paṭhavippabhāso ti paṭhavīobhāso. ⁷ Bⁱ tam tasmā. ⁸ Bⁱ rakkhitā-. ⁹ C^k -vi-hareṇa, Bⁱ catuḡi iriyapathehi. ¹⁰ Bⁱ C^p sūriyaṃ. ¹¹ Bⁱ C^p C^s vedagu. ¹² Bⁱ calati. ¹³ Bⁱ devagū ti devānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū vedehi pāraṃ gatā ti vedagū. ¹⁴ C^k C^p C^s vedagu. ¹⁵ Bⁱ pākāṭe. ¹⁶ all the MSS. māraṇaṃ. ¹⁷ Bⁱ omits ca. ¹⁸ Bⁱ bhavanto. ¹⁹ Bⁱ pāyalantu.

namakkāro atītānaṃ parinibbutānaṃ Buddhānaṃ atthu, tesaṃ yeva¹ catusu
maggesu catusu phalesu nāpasamkhātāya bodhiyā² atthu, tathā tesaṃ yeva¹
arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṃ atthu, yā ca tesaṃ tadaṅgavimuttivikkham-
bhanavimuttisamucchedavimuttiṭṭipassaddhivimuttinissaraṇavimuttitī³ pañca-
vidhā vimutti tassā tesaṃ⁴ vimuttiyāpi ayaṃ mayhaṃ namakkāro atthū ti; 5
imaṃ so parittaṃ katvā moro carati esanā ti idaṃ pana padadvayaṃ
Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imaṃ parit-
taṃ imaṃ rakkhaṃ katvā attano gocarabbhūmiyaṃ pupphaphalādīnaṃ⁶ atthāya
nānappakārāya⁷ esanāya⁸ carati.

Evam divā saṃcaritvā sāyaṃ pabbatamatthake nisīditvā 10
atthaṃ gacchantaṃ suriyaṃ⁹ olokeno Buddhagūṇe āvajjetvā
nivāsanaṭṭhāne rakkhāvaranaṭṭhāya¹⁰ puna Brahmamantaṃ ban-
dhanto „apet' ayan“ ti ādim āha:

1b. Apet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹¹; 15
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹²,
tay' ajja guttā viharemu rattim. 17^b.

2b. Ye brāhmaṇā vedagū¹³ sabbadhamme
te me nāmo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā, 20
namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18^b.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayīti.

Tattha apetitī apayāti atthaṃ gacchati; imaṃ so parittaṃ katvā
moro vāsaṃ akappayīti idaṃ¹⁴ pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho:
bhikkhave, so moro imaṃ parittaṃ imaṃ¹⁵ rakkhaṃ katvā attano nivāsanaṭṭhāne 25
vāsaṃ akappayittha, tassa rattim vā divā¹⁶ vā imassa parittassānubhāvena n' eva
bhayaṃ¹⁷ na lomahaṃso¹⁷ ahoṣi.

¹ Bⁱ tesaṃ nēva. ² Cp C^s sambhodiya. ³ Bⁱ tadagi- -paṭipassaddhi-, C^k ta-
daṅgi- -vikkhamhana- -paṭipassaddhi-. ⁴ Bⁱ tassa nesaṃ. ⁵ Bⁱ adds tadā.
⁶ Bⁱ pupphaphalādi, Cp pupphalādīnaṃ. ⁷ Bⁱ nānappakārā-. ⁸ C^k omits esa-
nāya, Bⁱ esanā. ⁹ Bⁱ sūriyaṃ. ¹⁰ Bⁱ rakkhācaraṇa-. ¹¹ Bⁱ pathavi-. ¹² all the
MSS. add this word, Bⁱ pathavi-. ¹³ Cp C^s vedagu. ¹⁴ Bⁱ idaṃ. ¹⁵ Bⁱ C^s
omit imaṃ. ¹⁶ Cp C^s divaṃ, C^k divaṃ corr. to divasaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmvāsī nesādo Hima-
 vantapadese¹ vicaranto tasmim Daṇḍakahiraññapabbatamatthake
 nisinnam Bodhisattam disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath'
 ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasirañño³ devī supinena
 5 suvaṇṇavaṇṇam moram dhammam desentam disvā rañño ārocesi:
 „Aham deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammam sotukāmo“
 ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti“
 āhaṃsu. Brāhmaṇā⁴ „suvaṇṇavaṇṇā⁵ morā nāma hontīti“⁶ vatvā
 „kattha hontīti“⁷ vutte „nesādā jānissantīti“⁸ āhaṃsu. Rājā
 10 nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahā-
 rāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇa-
 moro⁹ vasatīti“¹⁰. „Tena hi tam moram na māretvā¹¹ bandhitvā
 va¹² ānehīti“¹³. Nesādo gantvā¹⁴ tassa gocarabhūmiyam¹⁵ pāse
 oḍdesi¹⁶. Morena akkantatthāne pi pāso na sañcarati. Nesādo
 15 gaṇhitum asakkonto satta vassāni vicarivā tatth' eva kalam
 akāsi. Khemāpi devī¹⁷ patthitam alabhamānā kalam akāsi.
 Rājā „moram me¹⁸ nissāya devī kalakata¹⁹“²⁰ ti kujjhivā²¹
 „Himavantapadese²² Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha
 suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa²³ maṃsam khādanti te aja-
 20 rāmarā²⁴ hontīti“²⁵ suvaṇṇapaṭṭe²⁶ likhāpetvā paṭṭam²⁷ mañjūsāya
 nikkhipāpesi. Tasmim kālakate²⁸ añño rājā rajjam patvā suvaṇṇa-
 paṭṭam vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti“²⁹ aññam nesādam
 pesesi³⁰. So pi gantvā³¹ Bodhisattam gahetum asakkonto tatth'
 eva kalam akāsi. Eten' eva³² niyāmena cha rājaparivattā³³ gatā.
 25 Atha sattamo rājā rajjam patvā ekam nesādam pahīni. So gan-
 tvā³⁴ Bodhisattena akkantatthāne pi pāsassa asañcaraṇabhāvam

¹ Bī -ppadese. ² Bī āgantvā. ³ Bī bārāṇasirañño, C* Cp C* bārāṇasirañño.

⁴ Bī adds sutvā. ⁵ Cp C* suvaṇṇavaṇṇa. ⁶ C* nāma nāhontīti. ⁷ C* omits
 vatvā kattha hontīti. ⁸ Bī suvaṇṇavaṇṇo moro. ⁹ Bī omits na māretvā and
 adds āharitvā ca. ¹⁰ Bī ca. ¹¹ Bī gantvā. ¹² Bī -bhummiyam. ¹³ Bī oṭṭesi.

¹⁴ Bī omits devī. ¹⁵ Bī omits me. ¹⁶ Bī kālāṅka-. ¹⁷ Bī kucchitvā. ¹⁸ Bī -ppa-
 dese. ¹⁹ C* nassa. ²⁰ Bī ajarā. ²¹ Bī -patte. ²² Bī pattam. ²³ Bī kālāṅkate.

²⁴ Bī pāhesi. ²⁵ Bī gantvā. ²⁶ Bī etena. ²⁷ Bī parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā
 paccantañ otarivā ekañ moriñ gahetvā yathā hatthataḷana-
 saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evaṃ sikkhāpetvā²
 tañ ādāya gantvā³ morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo
 roṇetvā pāse oḍdetvā moriñ vassāpesi. Moro visabhāgañ⁴ 5
 mātugāmasaddaṃ sutvā kilesāturo hutvā parittam kātuñ asak-
 kuṇṭivā⁵ gantvā pāse bajjhi. Atha nañ nesādo gahetvā gantvā⁶
 Bārānasīrañño⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattiñ disvā tuṭṭha-
 mānaso āsanañ⁸ dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisīditvā
 „mahārāja, kasmā mañ⁹ gaṇhāpesīti“ pucchi. „Ye kira tava 10
 maṃsañ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhañ tava maṃsañ
 khāditvā ajarāmaro hotukāmo tañ gāhāpesin¹⁰“ ti āha¹¹.
 „Mahārāja, mama tāva maṃsañ khādantā ajarāmarā hontu¹²,
 ahañ pana marissāmīti“. „Āma marissasīti“. „Mayi marante
 pana¹³ mama maṃsam eva¹⁴ khāditvā kinti¹⁵ katvā na marissan- 15
 tīti“. „Tvañ suvaṇṇavaṇṇo¹⁶, tasmā kira tava maṃsañ khā-
 dakā ajarāmarā bhavissantīti“. „Mahārāja, ahañ na akāraṇā¹⁷
 suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panāhañ imasmim yeva nagare cakka-
 vattirājā hutvā sayam¹⁸ pi pañca silāni rakkhiṃ, sakalacakka-
 vālavāsino pi rakkhāpesiṃ, sv-āhañ kālañ katvā Tāvatiṃ- 20
 sabhavane nibbatto, tattha yāvatāyukañ ṭhatvā¹⁹ tato cuto
 aññass²⁰ ekassa akusalassa²⁰ nissandena morayoniyañ nibbatti-
 tvā²¹ porāṇasilānubhāvena²² suvaṇṇavaṇṇo jāto“ ti. „Tvañ²³
 cakkavatti²⁴ hutvā²⁵ silaṃ rakkhitvā silaphalena suvaṇṇavaṇṇo
 jāto' ti kathaṃ idaṃ amhehi saddhātappañ, atthi no koci²⁶ 25

¹ Bī - tālasaddena, Cp - tālanasaddena, C^s - tālatasaddena. ² Cp C^s sikkhāpepetvā.

³ Bī gantvā. ⁴ Bī visabhāga. ⁵ Bī adds vegena. ⁶ Bī omits gantvā. ⁷ C^k bā-

rānasīrañño, Cp C^s bārānasīrañño. ⁸ C^k āsanā. ⁹ Cp C^s mā. ¹⁰ C^k gāhā-

pesen, Bī gaṇhāpesin. ¹¹ Bī omits āha. ¹² Bī honti. ¹³ Bī omits pana.

¹⁴ Bī omits eva. ¹⁵ C^k nanti. ¹⁶ Bī adds ahoṣi. ¹⁷ Bī ahañ pana sakāraṇāni.

¹⁸ Bī sayam. ¹⁹ Bī ṭhatvā. ²⁰ Bī akusalakammaṣa. ²¹ C^k Cp C^s nibbatttvā,

Bī nippattitvā. ²² C^k porāṇasilānubhāvena, Cp Porāṇaka-, C^s porāṇaka-

²³ C^k Cp C^s tañ. ²⁴ Bī cakkavattirājā. ²⁵ Bī omits hutvā. ²⁶ C^k keci.

sakkhīti¹. „Atthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“ 'ti. „Mahārāja, aham cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṃ, so me ratho maṅgalapokkharāṇiyā² antobhūmiyaṃ nidahāpito, taṃ maṅgalapokkharāṇito³ ukkhipāpehi, so me sakkhī⁴ bhavissa-tīti⁵. Rājā „sādhū“ 'ti paṭisunitvā pokkharāṇito⁶ udakaṃ harāpetvā rathaṃ⁷ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, tṭhapetvā amatamahānibbānaṃ avasesā sabbe saṃkhatadhammā⁸ hutvā abhāvino⁹ aniccā khayavayadhammā yevā¹⁰ 'ti vatvā¹¹ rañño dhammaṃ desetvā rājānaṃ pañcasu sīlesu patitṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṃ rajjena pūjetvā mahantaṃ sakkāraṃ akāsi. So rajjaṃ tass' eva datvā katipāhaṃ¹² vasitvā va¹³ „appamatto hohi mahārājā“ 'ti ovāditvā¹⁴ ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbataṃ eva agamāsi. Rājāpi¹⁵ Bodhisattassa ovāde tṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-kammaṃ¹⁶ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā¹⁷ jāta-kam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte pa-titṭhāhi) „Tadā rājā Anando ahosi, suvaṇṇamoro¹⁸ pana aham evā“ 'ti. Moraḍḍatākaṃ¹⁹.

90

10. Vinīlakajātaḥa.

Evam eva nūna rājānaṃ ti. Imaṃ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadatte Gayāsīsaṃ āgatānaṃ dvinnāṃ aggasāvakaṇāṃ Sugatālayaṃ dassetvā nipanne ubho pi therā dhammaṃ desetvā attano nissitake ādāya Veḷu-
95 vanaṃ agamiṃsu¹⁷. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

¹ Cp C^o maṅgala-, all the MSS. -pokkharāṇiyā. ² Cp C^o maṅgala-, Cp C^o -pokkharāṇito. ³ C^k Cp C^o sakkhiṃ, Bⁱ sakkhī. ⁴ C^k Cp C^o pokkharāṇito. ⁵ Bⁱ omits rathaṃ. ⁶ Bⁱ saṅkhata-. ⁷ C^k abhāvitā. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ tassomariyādetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovāditvā, Cp ovāditvā corrected to ovāditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkamaṃ. ¹⁴ C^k omits saccāni pakāsetvā. ¹⁵ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ¹⁶ Bⁱ adda navamaṃ. ¹⁷ Bⁱ āgamaṃsu.

kiṃ akāsīti“ puṭṭhā „bhante Sugatālayaṃ dassetvā mahāvīnāsaṃ pā-
pūṇīti“ ārocesuṃ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idān' eva
mama anukiriyaṃ karonto vīnāsaṃ papuni, pubbe pi patto yevā“ 'ti
vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ Videhe rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ nibbattitvā va-
yappatto Tākkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā² pitu accayena
rajje patitṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahamsassa gocara-
bhūmiyaṃ kākiyā saddhiṃ saṃvāso ahosi. Sā puttaṃ vijāyi.
So n' eva mātu patirūpako³ ahosi na pitu⁴. Ath' assa vinīla- 10
kadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṃ akaṃsu⁵. Haṃsarājā abhiṇ-
haṃ gantvā puttaṃ passati. Apare pan' assa dve⁶ haṃsapotakā
puttā ahesuṃ. Te pitaraṃ abhiṇhaṃ manussapathaṃ gacchan-
taṃ⁷ disvā pucchimsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṃ manussapa-
thaṃ gacchathā“ 'ti. „Tātā, ekāya⁸ me kākiyā saddhiṃ saṃvā- 15
saṃ anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṃ, taṃ ahaṃ
daṭṭhuṃ gacchāmīti“. „Kahaṃ pana te⁹ vasantīti“. „Vide-
haratṭhe Mithilāyaṃ¹⁰ avidūre asukasmiṃ nāma ṭhāne ekasmiṃ
tālagge vasantīti“. „Tāta, manussapatho nāma sāsāṅko sappā-
ṭibhaya, tumhe mā gacchatha, mayaṃ gantvā¹¹ taṃ ānessāmā“ 20
'ti dve haṃsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā¹¹
taṃ Vinīlakaṃ ekasmiṃ daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena
daṇḍakotiyaṃ ḍasitvā¹² Mithilanagaramatthakena pāyimsu. Tas-
miṃ khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-
sīditvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ karoti. Vinīlako taṃ disvā cintesi: 25
„mayhaṃ Videharaññā saddhiṃ kiṃ nānākaraṇaṃ, eso¹³ catu-
sindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṃ anusañcarati, ahaṃ pana
haṃsayuttarathe nisīditvā gacchāmīti“ so ākāseṇa gacchanto¹⁴
paṭhamam gātham āha:

¹ Bⁱ gucchimhi, C^p C^s kucchimhi. ² C^k uggaṇhi, Bⁱ uggaṇhetvā. ³ Bⁱ paṭi-
rūpako. ⁴ Bⁱ adds tīrūpako. ⁵ Bⁱ karisu. ⁶ Bⁱ apareṇa dve ca. ⁷ C^k āga-
chantaṃ. ⁸ Bⁱ tāta etāya. ⁹ Bⁱ panete. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ Bⁱ gantvā.
¹² Bⁱ ḍaṃsāpetvā. ¹³ Bⁱ esa. ¹⁴ Bⁱ adds va.

1. Evam eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assā vāhanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakan¹ ti. 19.

Tattha evam evā 'ti evam eva, nūnā 'ti parivitaṅke nipāto ekaṃse pi
vattati¹ yeva, Vedehan ti Videharatṭhissaraṃ, Mithilaggahan ti Mithile
5 gehaṃ² Mithilāyaṃ³ gharaṃ pariggahetvā vasamānaṃ ti attho, ājaññā ti kā-
raṇākāraṇajānanakā. yathā haṃsā Vinīlakan ti yathā ime haṃsā maṃ Vinī-
lakaṃ vāhanti evam eva vāhanti.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutva kujjhitvā „idh' eva naṃ
pādetvā gamissāmā⁴ 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evam kate pitā
10 no kiṃ vakkhatīti⁵ garahabbhayaena pitu santikaṃ netvā tena
katakiriyaṃ pitu ācikkhimsu. Atha naṃ pitā kujjhitvā „kiṃ
tvaṃ mama puttehi adhikataro yo⁶ mama putte abhibhavitvā
rathe yuttasindhava viya karosi, attano pamāṇaṃ na jānāsi,
imaṃ tṭhānaṃ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭhānaṃ eva
15 gacchā⁷ 'ti tajjetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ⁸ tavaṇ⁹ ti. 20.

Tattha Vinīlā 'ti taṃ nāmaṇālapati, duggaṃ bhajasīti imesaṃ vasena
giriḍuggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasīti tāta giriḍisamaṃ⁸ nāma tava
20 abhūmiṃ taṃ sevasi upagacchasi, etaṃ mātālayaṃ⁹ tavaṇ⁹ ti etaṃ gāman-
taṃ ukkāraṭṭhānaṃ āmakasusānaṭṭhānaṃ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vāsanaṭṭhā-
naṃ, tattha gacchā⁵ 'ti.

Evaṃ taṃ tajjetvā „gacchatha, naṃ Mithilānagarassa uk-
kāraḥbhūmiyaṃ yeva¹⁰ otāretvā ethā¹¹ 'ti putte ānāpesi¹¹. Te
25 tathā akaṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ¹² āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Vinīlako Devadatto ahosi, haṃsapotakāpi¹³ dve aggasāvakaṃ,
pitā Anando, Videharājā pana aham evā¹⁴ 'ti. Vinīlaka-jātakam¹⁴.
Daḥavaggo paṭhamo.

¹ Bⁱ vattati, Cp C^s vaddhati. ² Bⁱ mithilaggehaṃ. ³ Bⁱ Cp C^s mithilāya.

⁴ Bⁱ adhikataro ti so tvaṃ. ⁵ Bⁱ gacchāhi. ⁶ Cp C^s mātālayaṃ. ⁷ Bⁱ tavā.

⁸ Bⁱ giriḍisamaṃ. ⁹ Bⁱ mātālayaṃ. ¹⁰ Bⁱ -bhūmiyaṃ űeva. ¹¹ C^k Cp C^s ānāpesi.

¹² Cp C^s omits dhamma. ¹³ Bⁱ omits pi. ¹⁴ Bⁱ adds dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavaṃ kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto ekaṃ dubbacajātikaṃ ārabha kathesi, tassa ca¹
vatthum Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhik- 5
khum „pubbe pi tvaṃ bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā
mattahatthipādehi² sañcunṇito“ ti vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto³ gharā-
vāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā pañcannaṃ isisatānaṃ 10
gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁴ vāsaṃ kappesi. Tadā tesu
tāpasesu Indasamānagotto⁵ nāmena⁶ eko tāpaso ahosi dubbaco
anovādako. So ekaṃ hatthipotakaṃ posesi. Bodhisatto sutvā
taṃ pakkositvā⁷ „saccaṃ kira tvaṃ⁸ hatthipotakaṃ posesīti“
pucchi. „Saccaṃ ācariya matamātikaṃ ekaṃ hatthipotakaṃ 15
posemīti“. „Hatthino nāma vuddhipattā⁹ posake yeva mā-
renti, mā taṃ posehīti¹⁰“. „Tena vinā vattitum na sakkomi
ācariya“ ti. „Tena hi paññāyissasīti¹¹“. So tena posiyamāno
aparabhāge mahāsariro ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle te¹² isayo
vanamūlaphalāphalathāya dūraṃ gantvā tatth' eva katipāhaṃ 20
vasimsu. Hatthi¹³ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnaṃ hutvā
„tassa paṇṇasālaṃ viddhamsetvā pāṇiyaghaṭaṃ¹⁴ bhinditvā pā-
sānaphalakaṃ¹⁵ khipitvā ālambanaphalakaṃ luñcitvā¹⁶ taṃ
tāpasaṃ māretvā va¹⁷ gamissāmīti“ ekaṃ gahanaṭṭhānaṃ pavi-
sitvā āgamanamaggaṃ olokento aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa 25

¹ Bⁱ omits ca. ² Bⁱ adds sariraṃ. ³ Bⁱ vuddhi-. ⁴ Bⁱ -ppadese. ⁵ K indasa-
gotto. ⁶ Bⁱ nāma. ⁷ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁸ Bⁱ taṃ. ⁹ Bⁱ vuddhi-. ¹⁰ Bⁱ pose-
miti. ¹¹ Bⁱ -yissatīti. ¹² K ne. ¹³ Bⁱ hatthi. ¹⁴ K pāṇiya-, Bⁱ pāṇiya-.
¹⁵ K pāsānaphalakaṃ, Bⁱ pāsānaphalikaṃ. ¹⁶ K luñcitvā. ¹⁷ Bⁱ omits va.

gocaraṃ gahetvā sabbesaṃ purato va āgacchanto¹ taṃ disvā
pakatisaṇṇo² yev' assa santikaṃ agamāsi³. Atha naṃ so
hatthi gahanatṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṃ
pātetvā sīsaṃ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā maddi-
5 tvā koṇcanādaṃ katvā araṇṇaṃ pāvisi. Sesatāpasā⁴ taṃ pa-
vattim Bodhisattassa ārocesum. Bodhisatto „kāpurisehi saddhim
saṃsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṃ kāpurisena kayirā⁵
ariyo anariyena pajānam atthaṃ
10 cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ
gajo yathā Indasamānagottaṃ. 21.
2. Yaṃ tv-eva⁶ jaṇṇā sadiso maman ti
silena paṇṇāya sutena cāpi
ten' eva mettim kayirātha saddhim,
15 sukhāvaho sappurisenā saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṃ kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁸ kodha-
purisena saddhim taṇhāsanthavaṃ vā mittasanthavaṃ vā na kayirātha, ariyo
anariyena pajānam atthan ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo līṅgaariyo
dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānam at-
20 thaṃ atthaṃ pajānanto atthānatthakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena
nillajjena dussīlena saddhim santhavaṃ⁹ na kareyyā ti attho, kimkāraṇā:
cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ ti yasmā anariyo ciraṃ ekato anuvuttho pi
taṃ¹⁰ ekatonivāsaṃ agaṇetvā karoti pāpakaṃ lāmakam kammaṃ karoti yeva,
yathā kim: gajo yathā Indasamānagottaṃ yathā so gajo Indasamānagottaṃ
25 mārento pāpaṃ akāsīti attho; yaṃ tveva¹¹ jaṇṇā sadiso maman ti ādisu
yaṃ tveva¹¹ puggalaṃ ayaṃ mama silādihi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhim
kariyātha, sappurisenā saddhim¹² samāgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ Bⁱ gacchanto. ² Bⁱ -saṇḍā. ³ Bⁱ āg-. ⁴ Bⁱ sesā-. ⁵ Bⁱ kayirātha. ⁶ so Bp; K
yattheva, Bⁱ yatveva. ⁷ Bⁱ kayirāthā. ⁸ K cchitena, Bⁱ kujjhitena. ⁹ Bⁱ taṇhā-
santavaṃ vā mittasantavaṃ vā. ¹⁰ Bⁱ etaṃ. ¹¹ so Bp; K Bⁱ yatveva. ¹² K
has added kayirātha sappurisenā saddhim, Bⁱ omits these words. ¹³ K sukhāva-
hotīti, Bⁱ sukhovahotīti.

Evam Bodhisatto „anovādena nāma na bhavitabbaṃ, su-sikkhiteṇa bhavitum vaṭṭatīti“ isigaṇaṃ ovaditvā Indasamāna-gottassa sarīrakiccaṃ kāretvā¹ Brahmaṇḍaṃ² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi: 5
„Tadā Indasamānagotto ayaṃ dubbaco ahoṣi, gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Indasamānagottajātaṃ³.

2. Santhavajāta.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṃ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā 10
Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim⁴ juhante disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṃ micchātapaṃ karonti, atthi nu kho ettha vaḍḍhīti“⁵ Bhagavantaṃ pucchimsu. Satthā „na bhikkhave ettha kiñci vaḍḍhi⁶ nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi 'aggijuhane vaḍḍhi⁷ atthitī' saṇḍāya⁸ ciraṃ aggim juhivā⁹ tasmiṃ kamme avaḍḍhim¹⁰ eva 15
disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna ni-vattitvāpi na olokesun“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rājjaṃ kārente Bo-dhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitara tassa jātaggim gahetvā taṃ soḷasavassapadese¹¹ ṭhitam āhaṃsu: „kim tāta jā- 20
taggim gahetvā araṇṇe aggim paricarissasi¹² udāhu tayo vede uggaṇhitvā¹³ kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā gharāvāsaṃ vasissasīti“. So „na me gharāvāsen' attho¹⁴, araṇṇe aggim paricaritvā Brahmaḷoka-parāyano bhavissāmīti“ jātaggim gahetvā mātā-pitaro vanditvā araṇṇaṃ pavisitvā paṇṇasālāya vāsaṃ kappetvā 25
aggim paricari. So ekadivasaṃ nimantitaṭṭhānaṃ gantvā sappiṇā pāyāsaṃ labhitvā „imaṃ pāyāsaṃ Mahābrahmuno yajissāmīti“

¹ Bⁱ katvā. ² Bⁱ -vihāre. ³ Bⁱ adds pathamaṃ. ⁴ both MSS. aggi. ⁵ Bⁱ vuḍ-
dhitī. ⁶ Bⁱ vuḍḍhi. ⁷ K vaḍḍhim, Bⁱ vuḍḍhi. ⁸ K saṇḍāya, Bⁱ paṇḍāya.
⁹ Bⁱ juhivā. ¹⁰ Bⁱ avuḍḍhim. ¹¹ Bⁱ -vassupa-. ¹² K -carassasi. ¹³ Bⁱ -hetvā.
¹⁴ Bⁱ -vāseṇa attho.

pāyāsaṃ¹ āharitvā aggim jāletvā² „Aggim tāva Bhagavantam³ sappiyuttam⁴ pāyāsaṃ pāyemīti⁵“ pāyāsaṃ aggimhi pakkhipi. Bahusinehe pāyāse aggimhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-tāhi aggīhi⁶ paṇṇasālaṃ jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasi⁷ palā-
 5 yitvā bahi tathavā „kāpurisehi⁸ nāma santhavo na katabbo, idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
 yo santhavo kāpurisena hoti,
 10 santappito sappinā pāyasena⁹
 kicchā kataṃ paṇṇakuṭim¹⁰ adaṭṭhahīti¹¹. 23.

Tattha na santhavasmā ti taṇhāsanthavā mittasanthavāpi cā¹² ti duvidhāpi¹³ etasmā santhavā param uttarim aññam pāpataram lāmakataran¹⁴ nāma n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisena ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
 15 duvidho pi santhavo¹⁵ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmā: santappito -pe-¹⁶ adaṭṭhahīti¹⁶ yasmā sappinā ca pāyasena ca¹⁷ santappito pi ayam aggi mayā kicchena kataṃ paṇṇasālaṃ jhāpesīti attho.

So¹⁸ evam vatvā „na me tayā¹⁹ mittadūbhinā²⁰ attho“ ti taṃ aggim udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā anto Hima-
 20 vantam pavisanto ekaṃ sāmānigim²¹ sīhassa ca vyagghassa²² ca dīpino²³ ca²⁴ mukham lehanti²⁵ disvā „sappurisehi sad-
 dhim santhavā param²⁶ seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā duti-
 yam gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
 25 yo santhavo sappurisenā hoti,

¹ B¹ mahābrahmanānam dassāmi ti taṃ pāyāsaṃ. ² K jalitvā. ³ B¹ bhavantam. ⁴ B¹ sappayutta. ⁵ B¹ adds so. ⁶ B¹ sacchihi. ⁷ B¹ -tassīto. ⁸ B¹ kūpūri-. ⁹ B¹ pāyasena. ¹⁰ B¹ -kuṭi. ¹¹ B¹ adaṭṭhahīti, B² adaḍḍhahī. ¹² B¹ omits ti duvidhāpi. ¹³ B¹ omits lāmakataran. ¹⁴ K sasanthavo, B¹ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe, B¹ pa. ¹⁶ K adaḍḍhahīti, B¹ adathahīti. ¹⁷ K adds taṃ. ¹⁸ B¹ eso. ¹⁹ K nayā. B¹ tassā. ²⁰ K -dubhitā, B¹ -duppinā. ²¹ K sākhamīgim, B¹ sāmam nāma migi. ²² B¹ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ B¹ omits ca. ²⁵ B¹ lehanam. ²⁶ B¹ paramam.

sīhassa vyagghassa¹ ca dīpino ca
sāmā mukhaṃ lehati santhavenā² 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhaṃ lehati santhavenā² 'ti sāmā³ migī imesaṃ tiṇ-
ṇaṃ⁴ janānaṃ santhavena sinehena mukhaṃ lehatī⁵.

Evam vatvā Bodhisatto anto Himavantam pavisitvā isi- 5
pabbajjam⁶ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

Satthā imam dhammalesanā⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tena samayena tāpaso aham eva ahoṣin⁸“ ti. Santhavajātakaṃ⁹.

3. Susīmajātaka.

10

Kālamigā¹⁰ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chandakadānaṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyam hi
kadāci ekam eva kulaṃ buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ
deti, kadāci aññatitthiyānaṃ denti, kadāci¹¹ gaṇabandhanena¹² bahū
ekato hutvā denti, kadāci vithisabbhāgena, kadāci sakalanagaravāsino 15
chandakaṃ saṃharitvā¹³ dānaṃ denti. Imasmīṃ pana kāle sakala-
nagaravāsino chandakaṃ saṃharitvā¹⁴ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā
dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imam sabbaparikkhārādānaṃ aññatitthi-
yānaṃ dassāmā“ ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukkhassa bhikkhusaṃ-
ghassā¹⁵“ ti. Evam punappuna¹⁶ kathāya vattamānāya aññatitthiya- 20
sāvakehi¹⁷ aññatitthiyānaṃ neva Buddhasāvakehi buddhapamukkhassa
bhikkhusaṅghassa¹⁸ cā 'ti vutte „sambahulaṃ karissāmā“ ti sambahula-
tāya katāya „buddhapamukkhassa saṅghassa dassāmā“ ti vadantā yeva
bahū¹⁹ jātā, tesāṃ neva²⁰ kathā patitṭhāsi, aññatitthiyasāvakā Buddhā-
naṃ dātabbadānaṃ antarāyaṃ kātuṃ nāsakkhimsu. Nāgarā buddha- 25
pamukhaṃ saṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame
divase sabbaparikkhāre²¹ adaṃsu. Satthā anumodanaṃ katvā mahājanaṃ

¹ Bī byagghassa. ² K sāmā. ³ both K and Bī tinnam. ⁴ Bī lehīti. ⁵ Bī isip-
pajjam. ⁶ K desanam. ⁷ Bī ahamintena samayena tāpaso ahoṣin. ⁸ Bī adds
dutiyaṃ. ⁹ both K and Bī kāla-. ¹⁰ Bī gaṇabandhana. ¹¹ K omits aññatitthi-
yānaṃ denti kadāci. ¹² so Bp; K saṃharitvā, Bī haritvā. ¹³ so Bp Bī; K
saṃharitvā. ¹⁴ K saṅghassā. ¹⁵ Bī -punnam. ¹⁶ Bī caśāvakehi. ¹⁷ K saṃ-
ghassa. ¹⁸ Bī bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ Bī sabbe.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena¹
 vatte dassite gandhakuṭipamukhe² thatvā³ Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭim pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyāṃ sannipatitvā
 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso aññatitthiyasāvaka⁴ Buddhānaṃ dātabba-
 5 dānassa⁵ antarāyakaraṇatthāya vāyamantāpi antarāyaṃ kātum nāsak-
 khimsu, tam sabbaparikkhārādānaṃ⁶ Buddhānaṃ yeva pādamūlaṃ⁷
 āgataṃ, aho Buddhābalaṃ⁸ nāma mahantaṃ“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvaka⁹ idān'
 10 eva mayhaṃ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya¹⁰ vāyamanti, pubbe
 pi vāyamimsu, so pana parikkhāro sabbakāle¹¹ pi mam' eva¹² pādamū-
 laṃ¹³ āgacchatīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Susīma nāma rājā ahosi. Tadā
 Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiṃ¹⁴ kucchismiṃ¹⁵
 15 paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi.
 So pana dharamānakāle raṇṇo hatthimaṅgalakārako ahosi,
 hatthinaṃ¹⁶ maṅgalakāraṇatthāne¹⁷ ābhataṃ¹⁸ upakaraṇa-
 bhaṇḍaṃ¹⁹ ca hatthālaṃkāraṇ ca sabbam so yeva alat-
 tha²⁰. Evam assa ekekasmim maṅgale²¹ koṭimattaṃ²²
 20 dhanam uppajjati²³. Atha tasmiṃ kāle hatthimaṅgalachaṇo
 sampāpuni. Sesabrāhmaṇā²⁴ rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahā-
 rāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṃ kātum vattati²⁵,
 purohitabrāhmaṇassa putto pana²⁶ atidaharo n' eva tayo vede²⁷
 jānāti na hatthisuttaṃ, mayaṃ hatthimaṅgalaṃ karissāmā“ ti
 25 āhamsu. Rājā „sādhū“ ti sampaticchi. Brāhmaṇā „purohita-
 puttassa hatthimaṅgalaṃ kātum adatvā hatthimaṅgalaṃ katvā
 mayaṃ dhanam gaṇhissāmā²⁸“ ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti²⁹.
 Atha „catutthe divase maṅgalaṃ³⁰ bhavissatīti“ Bodhisattassa

¹ B¹ saṅghe. ² B¹ -kuṭi-. ³ B¹ katvā. ⁴ B¹ dātabbassa-. ⁵ B¹ sabbam-.
⁶ B¹ -mūle. ⁷ B¹ balam. ⁸ B¹ antarāyam. ⁹ B¹ sappakālam. ¹⁰ B¹ mayham
 eva. ¹¹ K -mūle. ¹² B¹ kucchamhi. ¹³ B¹ hatthi. ¹⁴ K -karana-. ¹⁵ K ābhata,
 B¹ ātam? ¹⁶ B¹ upakāranacaṇḍaṇ. ¹⁷ B¹ alattham. ¹⁸ B¹ maṇḍa. ¹⁹ B¹ -matta.
²⁰ B¹ uppajji. ²¹ B¹ sesā-. ²² B¹ vattatīti. ²³ B¹ pana putto. ²⁴ B¹ bede.
²⁵ B¹ karissāmā. ²⁶ B¹ virenti. ²⁷ B¹ hatthimaṅgalaṃ.

mātā taṃ pavattiṃ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṃ¹ nāma yāva
sattamā kulaparivattā² amhākaṃ, vaṃso ca no osakkhissati³
dhanā ca parihāyissāmā⁴“ ‘ti anusocamānā parodi. Bodhisatto
„kasmā amma rodasīti“ vatvā taṃ kāraṇaṃ sutvā „nanu amma
ahaṃ maṅgalaṃ karissāmīti“ āha. „Tāta tvaṃ n’ eva tayo 5
vede⁵ jānāsi na hatthisuttaṃ, kathaṃ maṅgalaṃ karissa-
sīti“⁶. „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṃ karissantīti“⁷.
„Ito catutthe divase tātā“ ‘ti. „Amma tayo pana vede⁸ pa-
guṇe katvā hatthisuttaṃ jānanakā ācariyā⁹ kahaṃ vasantīti“¹⁰.
„Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo¹¹ ito vīsayojanasatamatthake¹² 10
Gandhāraratthe Takkasilāyaṃ vasatīti“¹³. „Amma amhākaṃ
vaṃsaṃ na nāsessāmi, sve ekadivaseṇ’ eva Takkasilaṃ¹⁴ gantvā
ekaratten’ eva tayo vede¹⁵ ca¹⁶ hatthisuttaṃ ca uggaṇhitvā¹⁷
punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṃ karissāmi,
mā rodīti¹⁸“ mātaraṃ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto 15
va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivaseṇ’ eva Takkasilaṃ
gantvā ācariyaṃ vanditvā ekamante¹⁹ nisīdi. Atha naṃ āca-
riyo „kuto āgato si tātā“ ‘ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā“ ‘ti.
„Ken’ atthenā“ ‘ti. „Tumhākaṃ santike tayo²⁰ vede²¹ ca hatthi-
suttaṃ²² ca uggaṇhanatthāyā²³ ‘ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā²⁴ 20
‘ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṃ kammaṃ accāyikan“ ti sab-
baṃ pavattiṃ ārocetvā „ahaṃ ekadivaseṇ’ eva vīsayojanasataṃ²⁵
āgato, ajj’ ekarattaṃ²⁶ mayhaṃ yeva²⁷ okāsaṃ karoṭha, ito ta-
tiye²⁸ hatthimaṅgalaṃ²⁹ bhavissati, ahaṃ eken’ eva uddesa-
maggena sabbaṃ uggaṇhissāmīti“ vatvā ācariyaṃ okāsaṃ 25
kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā saḥassatthavikaṃ purato

¹ so Bp; K -karaṇaṃ, Bī -kāraṇaṃ. ² K -vaddhā, Bī -vattā. ³ K cano osak-
khi-, Bp chinno osakki-, Bī chaṇo osakki-. ⁴ K -yissāmī, Bī yissāmā. ⁵ Bī bede.
⁶ Bī karissatīti. ⁷ Bī karissasīti. ⁸ K -kāācariyā, Bī kāācariyo. ⁹ Bī vasatīti.
¹⁰ Bī -kkho ācariyo. ¹¹ K vīsaṃyojana-, Bī satiyojanasatamatthake. ¹² K -lāyaṃ.
¹³ Bī omits ca. ¹⁴ Bī -hetvā. ¹⁵ Bī rodasīti. ¹⁶ Bī -taṃ. ¹⁷ K omits tayo.
¹⁸ K -sutte. ¹⁹ Bī uggaṇhatthāyā. ²⁰ Bī -hāhi. ²¹ K vīsaṃ-. ²² K -rittīti,
Bī -ratthaṃ. ²³ Bī mayhaṃ ūeva. ²⁴ K -ya. ²⁵ Bī -lam.

1. ṭhapetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno pariyattim ṭhapetvā aruṇe
 uggacchante uggacchante tayo vede¹ hatthisuttaṃ ca niṭṭha-
 petvā² „aññaṃ³ pi atthi ācariyā“⁴ 'ti pucchitvā „n' atthi tāta,
 sabbam niṭṭhitaṃ“⁵ ti vutte „ācariya imasmiṃ ganthe⁶ ettakam⁷
 5 padaṃ paccābhaṭṭham⁸ ettakam⁹ sajjhāyamūlhatthānam, ito
 paṭṭhāya antevāsike evaṃ vāceyyāthā¹⁰ 'ti ācariyassa sippam¹¹
 sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyam vanditvā ekadivaseṇ¹² eva
 Bārāṇasim paccāgantvā mātaram vanditvā „uggaṇḥitaṃ te tāta
 sippam“¹³ ti vutte „āmā“¹⁴ 'ti vatvā mātaram paritosesi. Puna-
 10 divase hatthīnam maṅgalachāṇo¹⁵ paṭiyādiyittha¹⁶. Satamatte¹⁷
 hatthi¹⁸ soṇṇālamkāre soṇṇadhaje¹⁹ hemajālāsāṇchane²⁰ katvā
 ṭhapesum, rājāṅgaṇam alaṃkarimsu. Brāhmaṇā „mayam hatthi-
 maṅgalam karissāma, mayam karissāmā²¹“²² ti maṇḍitapasādhita
 atthamsu. Susīmo pi rājā sabbālamkārapatimaṇḍito²³ ābhara-
 15 ṇabhaṇḍam²⁴ gāhāpetvā maṅgalatṭhānam agamāsi. Bōdhisatto
 pi kumārāparihārena alaṃkato attano parisāya purakkhata-
 parivārīto raṇṇo santikam gantvā „saccam kira mahārāja tumhe
 amhākam vaṃsam²⁵ nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalam
 kāretvā 'hatthālamkāraṃ ca upakaraṇāni ca tesaṃ dāssāmā²⁶
 20 'ti avacutthā“²⁷ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Kālā²⁸ migā setadantā tava ime²⁹
 parosataṃ hemajālābhichannā³⁰,
 te te³¹ dadāmi ti Susīma brūsi
 anussaram pettipitāmahanā³² ti. 25.

25 Tattha te te³³ dadāmi ti Susīma brūsi ti ete³⁴ tava santake³⁵
 kālā³⁶ migā setadantā ti evaṃ samkham gataṃ parosataṃ sabbālamkāra-

¹ Bⁱ bede. ² Bⁱ niṭṭhā-. ³ K aññe, Bⁱ aññam. ⁴ Bⁱ gakkhe. ⁵ Bⁱ ekam. ⁶ K
 paccābhaṇḍam, Bⁱ paccābhaṭṭham. ⁷ Bⁱ etthakam. ⁸ Bⁱ ācariyasibbam. ⁹ K -cchano.
¹⁰ Bⁱ pariyādiyittha. ¹¹ Bⁱ sattamatte. ¹² so B^p; both K and Bⁱ hatthi. ¹³ Bⁱ so-
 vaṇṇadhaje. ¹⁴ Bⁱ temajālāpaṭicchane. ¹⁵ Bⁱ omits mayam karissāmā ¹⁶ Bⁱ -paṭi-.
¹⁷ Bⁱ upakaraṇabhaṇḍam. ¹⁸ Bⁱ vaṃsam ca attano ca vaṃsam. ¹⁹ Bⁱ tassāmi.
²⁰ Bⁱ kālā. ²¹ so all three MSS. ²² K B^p -bhisaṇchannā, Bⁱ -bhichandā ²³ K only
 one te. ²⁴ K penti-, Bⁱ mettā-. ²⁵ K nete. ²⁶ K adds tevā. ²⁷ Bⁱ santike.

patimaṇḍite hatthī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmi² saccam kira bho Susīma
evaṃ brūsi³ti attho, anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti ambhakaṃ ca attano ca
vaṃse⁴ pitupitāmahanānaṃ⁵ āciṇṇaṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja⁶,
yāva sattamā⁷ kulaparivaṭṭā⁸ tumhakaṃ pitipitāmahanānaṃ⁹ ambhakaṃ pitupitā-
mahā¹⁰ hatthimaṅgalaṃ karonti¹¹, so tvaṃ evaṃ anussaranto pi ambhakaṃ ca at- 5
tano ca vaṃsaṃ nāsetvā saccam kira tvaṃ¹² evaṃ brūsi¹³ti.

Susīmo rājā¹⁴ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gā-
tham āha:

2. Kālā¹⁵ migā setadantā mama ime
parosataṃ hemajālābhichannā¹⁶, 10
te te dadāmi¹⁷ti vadāmi māṇava¹⁸
anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti. 26.

Tattha te te¹⁹ dadāmi²⁰ti te ete hatthī²¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmi²²
saccam eva māṇava vadāmi ne va²³ hatthī²⁴ brāhmaṇānaṃ dadāmi²⁵ti attho²⁶, anus-
saraṃ pettipitāmahanānaṃ²⁷ ti pitupitāmahanānaṃ pi²⁸ kriyaṃ anussarāmi yeva 15
no nānussarāmi, amhakaṃ pitipitāmahanānaṃ²⁹ hatthimaṅgalaṃ tumhakaṃ pitupitā-
mahā³⁰ karonti³¹ti pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yeva³² ti adhippāyena³³ evam āha.

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhakaṃ ca
attano ca³⁴ vaṃsaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā
aññehi hatthimaṅgalaṃ kārāpethā³⁵ ti. „Tvaṃ kira tāta tayo 20
vede³⁶ hatthisuttaṃ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ
aññehi brāhmaṇehi kārāpemīti³⁷. „Tena hi mahārāja ettha-
kesu³⁸ brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu³⁹ vā hatthisuttesu
vā ekadesaṃ pi yadi mayā saddhiṃ kathetuṃ samattho atthi
utthahatu, tayo pi vede⁴⁰ hatthisuttaṃ ca saddhiṃ hatthimaṅ- 25
galakaraṇena maṃ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

¹ both K and B¹ hatthi. ² B¹ attano pese. ³ B¹ petti-. ⁴ K omits mahārāja.
⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ B¹ petti-. ⁸ B¹ pettipitāmahā va. ⁹ B¹ -to.
¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ K omits rājā. ¹² B¹ kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mā-
nava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, B¹ te, B¹ tetava. ¹⁷ B¹ vadāmi. ¹⁸ B¹ adds te
brāhmaṇe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pettipitāmahanānaṃ. ²⁰ B¹ omits
pitupitāmahanānaṃ pi. ²¹ B¹ pettipitā-, B¹ pitipitā-. ²² B¹ pitipitā-, B¹ adds
maṅgalaṃ. ²³ K omits ca. ²⁴ B¹ bede. ²⁵ so both K and B¹. ²⁶ B¹ bedesu.

nāma n' atthīti¹“ sīhanādaṃ nadi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu² hutvā utthātum nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṃsaṃ³ pa-
tiṭṭhāpetvā maṅgalaṃ katvā bahum dhanam ādāya attano⁴ nive-
sanaṃ agamāsi.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (keci sotāpannā ahesum keci sakadāgāmino keci anā-
gāmiṇo, keci arahattaṃ pāpuṇṇiṃsu) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā
Suddhodano mahārājā, Susīmo rājā Anando⁴, disāpāmoḁkhācariyo⁵ Sāri-
putto, māṇavo pana aham evā“⁶ ti. Susīmajātakaṃ⁶.

10

4. Gijjhajātaka.

- Yam nu gijjho yojanasatan ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ mātuposakabhikkhum ārabha kathesi. Vatthum⁷
Sāmājātaka āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum „saccaṃ kira
tvam bhikkhu gihī⁸ posesīti⁹“ pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „kiṃ pana
15 te hontīti¹⁰“ pucchitvā¹¹ „mātāpitāro me bhante“ ti vutte „sādhu sā-
dhū“ ti sādhuḁkāraṃ datvā „mā bhikkhave imaṃ bhikkhum ujjhāyittha,
porāṇakapaṇḁitāpi guṇavasena aṇṇātakaṇam pi upakāraṃ akaṃsu,
imassa pana mātāpitunnaṃ bhāro¹² yevā“¹³ ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyaṃ nibbattitvā mātāpitāro
poseti. Ath' ekasmiṃ kāle mahatī¹³ vātavuṭṭhi¹⁴ ahoṣi. Gijjhā
vātavuṭṭhiṃ sahitum asakkontā sītābhayena Bārāṇasiṃ gantvā
pākārasamīpe¹⁵ parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisīdiṃsu.
Tadā Bārāṇasīsetṭhi nagarā nikkhamitvā nahāyitum gacchanto
25 te gijjhe kilamante disvā ekasmiṃ anovassakaṭṭhāne sannipāte-
tvā aggim kārapetvā gosusānaṃ¹⁶ pesetvā gomāṃsaṃ āharāpe-
tvā tesam dāpetvā ārakkhaṃ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

¹ B¹ paṭisatthu. ² B¹ kulavaṃsaṃ. ³ K omits attano. ⁴ B¹ adds ahoṣi. ⁵ B¹
-mokkha ācariyo. ⁶ B¹ adds tatīyaṃ. ⁷ B¹ vatthu. ⁸ B¹ gīhī. ⁹ K posīti, B¹ po-
sesīti. ¹⁰ B¹ kiṃ pana tvam posesīti. ¹¹ B¹ pucchi. ¹² B¹ upakāraṃ naṃ thāro.
¹³ B¹ -ti. ¹⁴ K -vuṭṭhi. ¹⁵ B¹ adds ca. ¹⁶ so B²; K gosusātaṃ, B¹ pūrisesūsānaṃ.

vātavuṭṭhiyā kallasarīrā hutvā pabbataṃ eva agamaṃsu¹.
 Tatth' eva² sannipatitvā evaṃ mantayimsu: „Bārāṇasīsetṭhinā
 amhākaṃ upakāro kato, 'katupakārassa' nāma paccupakāraṃ
 kātuṃ vattatīti', tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṃ vatthaṃ⁴
 vā ābharaṇaṃ⁵ vā labhati tena taṃ⁶ Bārāṇasīsetṭhissa⁷ gehe 5
 ākāsaṅgaṇe pātetabban⁸ ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṃ
 vatthābharaṇāni⁹ ātape sukkhāpentānaṃ pamādaṃ oloketvā senā
 viya maṃsapesiṃ sahasā¹⁰ gahetvā Bārāṇasīsetṭhissa gehe¹⁰ ākā-
 saṅgaṇe pātentī. So gijjhānaṃ ābharaṇabhāvaṃ¹¹ ūtvā¹² sab-
 bāni tāni visuṃ yeva ṭhapāpesi¹⁷. „Gijjhā nagaraṃ vilumpan- 10
 tīti¹⁴“ rañño ārocesuṃ. Rājā „ekaṃ gijjhaṃ pi tāva gaṇhatha,
 sabbaṃ āharāpessāmīti“ tattha tattha pāse c' eva¹⁵ jālāni¹⁶ ca
 oḍḍāpesi¹⁷. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Taṃ gahetvā „rañño
 dassesāmā¹⁸“ 'ti nenti¹⁹. Bārāṇasīsetṭhi rājupaṭṭhānaṃ gac-
 chanto te²⁰ manusse gijjhaṃ gahetvā gacchante disvā „mā imaṃ 15
 gijjhaṃ bādhayimsu²¹“ ti saddhiṃ ñeva agamāsi²². Gijjhaṃ
 rañño dassesuṃ. Atha naṃ rājā pucchi: „tumhe²³ nagaraṃ
 vilumpitvā²⁴ vatthādini gaṇhathā“ 'ti. „Āma mahārājā“ 'ti.
 „Kassa²⁵ dinnānti“. „Bārāṇasīsetṭhissā“ 'ti. „Kimkāraṇā“ 'ti.
 „Amhākaṃ tena jīvitaṃ dinnāṃ, upakārassa²⁶ nāma paccupa- 20
 kāraṃ katuṃ vattati, tasmā adamhā²⁷“ 'ti. Atha naṃ rājā
 „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā²⁸ kuṇapaṃ passanti,
 kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsāṃ na passasīti“ vatvā paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Yan²⁹ nu gijjho yojanasataṃ kuṇapāni avekkhati 25
 kasmā jālāṇ ca pāsāṇ³⁰ ca āsajjāpi na bujjasīti. 27.

¹ Bⁱ āgamaṃsu. ² Bⁱ adds te. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ vattaṃ. ⁵ Bⁱ āharaṇāni
⁶ Bⁱ labhataṃ tena saṃ. ⁷ Bⁱ -sīsetṭhissa. ⁸ K vatthābharaṇāti, Bⁱ vatthābhara-
 ṇāsi. ⁹ K sahayasā, Bⁱ sahasa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bⁱ āharaṇa-. ¹² Bⁱ āñña-
 tvā. ¹³ Bⁱ thapesi. ¹⁴ K vilumpantīti, Bⁱ viluppantīti. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni,
 Bⁱ jāle. ¹⁷ Bⁱ oṭṭāpesi. ¹⁸ Bⁱ dassissāmi. ¹⁹ Bⁱ nantī. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su.
 Bⁱ mārayīsu. ²² Bⁱ āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bⁱ adds vā.
²⁶ Bⁱ upakārakassa. ²⁷ K amhā. ²⁸ Bⁱ katvā. ²⁹ Bⁱ yaṃ. ³⁰ Bⁱ pālāṇ.

Tattha yaṇ ti nīpātamattaṃ, nū 'ti nāmatthe nīpāto, gijjho nāma yo-
janasataṃ atikkamītvā 'tītāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti
āsādetvāpi saṃpāpupitvāpīti attho, tvaṃ attano atthāya oḍḍitaṃ jālaṃ ca pāsaṃ¹
ca patvāpi kasmā na bujhasīti pucchi².

5 Gijjho tassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasaṃkhaye
atha jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi³ na bujhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṃ sutvā rājā seṭṭhiṃ pucchi: „saccaṃ ma-
10 hāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṃ gehe vatthādīni ābhatānīti“⁴. „Sac-
caṃ devā“⁵ 'ti. „Kahaṃ tānīti“⁶. „Deva mayā sabbāni visum
ṭhapitāni, yaṃ yesaṃ santakaṃ⁷ taṃ⁸ tesāṃ dassāmi, imaṃ
gijjhaṃ vissajjethā“⁹ 'ti gijjhaṃ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi⁷ sabbe-
saṃ santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā⁸ saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne mātīposakabhikkhū⁹ sotāpattiphale
patitṭhahi) „Tadā rājā Anando ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi Sāriputto, māti-
posakagijjho¹⁰ pana aham evā“¹¹ 'ti. Gijjhajātakaṃ¹¹.

5. Nakulajātaka.

20 Sandhiṃ¹² katvā amittenā 'ti. Idam Satthā Jetavane¹³
viharanto seṇibhaṇḍanaṃ ārabba kathesi, Vatthum¹⁴ heṭṭhā Uraga-
jātaka¹⁵ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve
mahāmattā idān' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṃ ime sa-
magge akāsim yevā“¹⁶ 'ti vatva atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ Bī pālāṇ. ² Bī pucchati attho. ³ K asaṃjāpi, Bī āpaṃjāpi. ⁴ so B; K āhatānīti.

⁵ K sattakaṃ? ⁶ taṃ struck out in K. ⁷ Bī omits gijjhehi . . . mahāseṭṭhi.

⁸ K desanaṃ. ⁹ Bī mātuposaka-, K mātīposakabhikkhū. ¹⁰ Bī mātuposakagijjho.

¹¹ Bī adds catutthaṃ. ¹² Bī saddhi. ¹³ Bī Veluvane. ¹⁴ Bī vatthu. ¹⁵ K uraṇḍa-, Bī urabha-.

Takkasilāyaṃ¹ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṃ pahāya isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadesa³ vāsaṃ
kappesi. Tassa caṅkamanakoṭiyaṃ⁴ ekasmiṃ vammike nakulo
vasati⁵, tass' eva ca⁶ santike ekasmiṃ rukkhable⁷ sappo vāsaṃ
kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālaṃ kalahaṃ karonti.
Bodhisatto tesaṃ kalahe ādīnavaṇi ca mettābhāvanāya ca ānisaṃ-
saṃ kathetvā „kalahaṃ nāma akatvā samaggavāsaṃ vasitum
vaṭṭatīti⁸“ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa
bahinikkhantakāle nakulo caṅkamanakoṭiyaṃ vammikassa bila-
dvāre sīsaṃ katvā mukhaṃ vivaritvā nipanno assasanto passa-
santo niddaṃ upagañchi⁹. Bodhisatto taṃ tathā nipajjitvā¹⁰
niddāyamānaṃ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṃ uppan-
naṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Sandhiṃ katvā amittena aṇḍajena jalābuja
vivariya dāthaṃ sayasi¹¹, kuto te¹² bhayaṃ āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṃ¹³ katvā ti mittabhāvaṃ karitvā¹⁴, aṇḍajena¹⁵ ti aṇḍa-
kose nibbattena nāgena, jalābuja¹⁶ ti nakulaṃ ālapati, so hi jalābumhi jātattā
jalābujo ti vuccati, vivariyā¹⁷ ti vivaritvā.

Evam Bodhisattena vutto¹⁸ nakulo „ayya, paccāmitto nāma
na avajānitabbo āsaṃkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃketh' eva amittasmiṃ, mittasmim pi na vissase.
abhayā bhayaṃ uppannaṃ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayaṃ uppannaṃ ti na ito te¹⁹ bhayaṃ uppannaṃ ti
abhayo, ko so²⁰: mitto yamhi mittasmim pi vissase ti tato bhayaṃ uppajjati,
taṃ mūlaṃ pi²¹ nikantatīti²² mittassa sabbarandhānaṃ²³ veditattā mūla-
ghaccāya²⁴ saṃvattatīti²⁵ attho.

¹ Bⁱ adds gaṇtvā. ² so K and B^p; Bⁱ -cariya. ³ Bⁱ -ppadesa. ⁴ Bⁱ caṅkamaṇa-
⁵ K omits vasati, Bⁱ puts vasati after santike. ⁶ K tassevava, Bⁱ tasseva. ⁷ Bⁱ ruk-
khamūle. ⁸ Bⁱ vattati. ⁹ Bⁱ -gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bⁱ nippajjitvā. ¹¹ Bⁱ sassasi.
¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ saddhi. ¹⁴ Bⁱ katvā. ¹⁵ K vutte. ¹⁶ Bⁱ omits te. ¹⁷ Bⁱ so ko.
¹⁸ so K and Bⁱ; B^p mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bⁱ sappadantānaṃ. ²¹ Bⁱ mūla-
ghāsajhāya. ²² Bⁱ pavattatīti.

Atha nam Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev' āham akāsim, tvaṃ ito paṭṭhāya tasmim āsaṃkam mā karīti“ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi. Te pi yathākammanā gatā.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā³ jātakam samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmatṭā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Nakulajātakam⁴.

6. Upasāḷhajātika.

- Upasāḷhakanāmanān ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
 10 ekaṃ Upasāḷhakan⁵ nāma susānasuddhikaṃ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi. So kira aḍḍho ahoṣi mahaddhano, diṭṭhigatikattā⁶ pana dhuravihāre vasantānam pi Buddhānaṃ saṃgahaṃ nāma na akāsi. Putto pan' assa paṇḍito ahoṣi nāṇasampanno. So mahallakakāle puttaṃ āha: „mā kho maṃ tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi⁴,
 15 ekasmiṃ pana anucchiṭṭhasusāne⁸ yeva maṃ jhāpeyyāsīti“. „Tāta, ahaṃ tumhākaṃ jhāpetabbayuttakaṃ ṭhānaṃ na jānāmi, sādhu vata maṃ ādāya gantvā 'imasmiṃ ṭhāne maṃ jhāpeyyāsīti' tumhe va ācikkha-
 thā⁹“ 'ti. Brāhmaṇo „sādhu tātā“ 'ti tam ādāya nagarā¹⁰ nikkhami-
 tvā Gijjhakūṭamatthakaṃ abhirūhitvā „tāta idaṃ¹¹ aññassa vasalassa
 20 na jhāpitatṭhānaṃ¹², ettha maṃ jhāpeyyāsīti“ vatvā puttena saddhiṃ pabbatā otarituṃ ārabhi. Satthā pana tam divasaṃ paccūsakāle bodha-
 neyyabandhave olokento tesam pitāputtānaṃ sotāpattimaggassa upanis-
 sayam addasa, tasmā tam¹³ maggaṃ gahetvā ṭhitaluddako¹⁴ viya pabbatapādaṃ gantvā tesam pabbatamatthakā otarantānaṃ āgamaya-
 25 māno nisīdi. Te otarantā Satthāraṃ addasamsu. Satthā paṭisanthāraṃ karonto „kahaṃ gamittha brāhmaṇā“ ti pucchi. Māṇavo tam atthaṃ ārocasi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitatṭhānaṃ gacchāmā“
 'ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakaṃ āruyha „katarāṃ¹⁵ ṭhā-
 nan“ ti pucchi. Māṇavo „imesaṃ tinnaṃ pabbatānaṃ antaraṃ ācikkhi

¹ Bⁱ sabbo. ² Bⁱ duppati. ³ Bⁱ adds saccāni pakāsetvā. ⁴ Bⁱ adds pañcamān.

⁵ Bⁱ -kaṃ. ⁶ R^e diṭṭhigahitattā, Bⁱ diṭṭhigatipattā. ⁷ Bⁱ jhāpesi. ⁸ Bⁱ anucchi-
 viṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ⁹ Bⁱ tumhe āgacchathā. ¹⁰ Bⁱ gharā. ¹¹ Bⁱ omits idaṃ.

¹² Bⁱ vasalassa ajhāpitatṭhānaṃ. ¹³ K omits tam. ¹⁴ K ṭhitaluddako, Bⁱ mi-
 galuddako. ¹⁵ Bⁱ katarā.

bhante“ ti āha. Satthā „na kho māṇava¹ tava pitā² idān’ eva susāna-suddhiko³, pubbe pi susānasuddhiko va⁴, na c’ eso⁵ idān’ eva ‘imas-mim’⁶ yeva ṭhāne maṃ jhāpeyyāsīti’ tava ācikkhati, pubbe pi imasmim yeva ṭhāne attano jhāpanabhāvaṃ ācikkhīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

5

Atīte imasmim yeva Rājagahe ayam eva Upasāḥako brāhmaṇo ayam eva c’ assa putto ahosi. Tadā Bodhisatto Magadharatṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā paripunnasippo isipabbajjāṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīlaṃ kīlanto Himavantapadese⁷ ciraṃ vasitvā loṇambilase- 10 vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṃ⁸ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo iminā va niyāmena puttāṃ vatvā puttēna „tumhe yeva me tathārūpaṃ ṭhānaṃ ācikkhathā“ ‘ti vutte idaṃ⁹ eva ṭhānaṃ¹⁰ ācikkhitvā puttēna saddhim otaranto Bodhisattaṃ disvā tassa santikaṃ upasaṃkami¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena 15 pucchitvā māṇavassa vacanaṃ sutvā „ehi, tava pitarā¹³ ācikkhitatṭhānassa ucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁴ vā anucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁵ vā jānis-sāmā“ ‘ti tehi saddhim pabbatamatthakaṃ āruyha „idaṃ¹⁶ tiṇṇaṃ pabbatānaṃ antaraṃ anucchiṭṭhatṭhānaṃ¹⁷ ti māṇavenā vutte „māṇava, imasmim yeva ṭhāne jhāpitakānaṃ¹⁸ pamāṇaṃ¹⁹ 20 n’ atthi, tav’ eva pitā imasmim yeva Rājagahe brāhmaṇakule yeva¹⁹ nibbattitvā Upasāḥako yeva nāma²⁰ hutvā imasmim pabbatantare cūddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṃ hi²¹ ajjhā-pitaṭṭhānaṃ vā asusānatṭhānaṃ vā sīsānaṃ anivethitaṭṭhānaṃ²² vā laddhum na sakkā“ ti pubbenivāsañāṇena paricchinditvā imaṃ 25 gāthadvayam āha:

¹ Bⁱ sattā so māṇava. ² Bⁱ adds na. ³ Bⁱ adds yeva. ⁴ Bⁱ omits pubbe - - - ko va. ⁵ Bⁱ cesa. ⁶ Cⁱ adds yeva. ⁷ Bⁱ himmavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya. ⁹ Bⁱ idham. ¹⁰ Bⁱ ṭhānanti. ¹¹ K upasaṃkamitvā. ¹² Bⁱ omits ca. ¹³ Bⁱ pītuno. ¹⁴ Bⁱ ucchiṭṭha-, K ucchiṭṭha-. ¹⁵ Bⁱ anucchiṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ¹⁶ Bⁱ ime-saṃ. ¹⁷ Bⁱ jhāpitamatānaṃ. ¹⁸ Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ omits yeva. ²⁰ K nāmaṃ. ²¹ Bⁱ paṭhaviyāmi. ²² Bⁱ sīsānaṃ anivethitaṭṭhānaṃ, B^p anivethitaṭṭhānaṃ omitting sīsānaṃ.

1. Upasāḷhakanāmānaṃ¹ sahaṣṣāni catuddasa
asmiṃ padese daḍḍhāni, n' atthi loke anāmataṃ. 31.
2. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahimsā saññamo² damo³
etaḍ⁴ ariyā⁴ sevanti, etaṃ loke anāmataṃ ti. 32.

5 Tattha anāmataṃ ti mataṭṭhānaṃ hi upacāravasena⁵ amataṃ ti vuccati,
taṃ paṭisedhento anāmataṃ ti āha, anamataṃ⁶ ti pi pāṭho, lokasmiṃ hi ana-
mataṭṭhānaṃ⁷ asusānaṭṭhānaṃ nāma n' atthīti⁸ attho; yamhi saccaṇ ca
dhammo cā 'ti yasmiṃ⁹ puggale catusaccavattukaṃ¹⁰ pubbabhāgasaccañāṇaṃ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahimsā ti paresaṃ aviheṣā¹¹ aviheṭṭhānā¹²,
10 samīyamo ti silasamīyamo, damo ti indriyadamaṇaṃ idaṇ ca¹³ guṇajātaṃ yas-
miṃ puggale atthi, etaḍariyā¹⁴ sevanti¹⁵ ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca
buddhasāvaka ca etaṃ ṭhānaṃ sevanti, evarūpaṃ puggalaṃ upasaṃkamanti¹⁵
bhajanti¹⁶ attho, etaṃ loke anāmataṃ ti etaṃ guṇajātaṃ loke amatabhāva-
sādhana¹⁶ amataṃ¹⁷ nāma¹⁸.

- 15 Evaṃ Bodhisatto pitāputtānaṃ dhammaṃ desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiṃ phale paṭiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va¹⁹ etarahi pitāputtā ahesuṃ, tāpaso pana
20 aham evā“ 'ti. Upasāḷhajātakaṃ²⁰.

7. Samiddhijātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idaṃ Satthā Rajagahaṃ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheram ārabha kathesi.
Ekadivasaṃ hi āyasmā Samiddhi sabbarattiṃ padhānaṃ²¹ padahitvā
25 aruṇuggamanavelāya nahātvā²² suvaṇṇavaṇṇaṃ attabhāvaṃ sukkhāpayā-
māno antaravāsakaṃ nivāsetvā uttarāsaṃgaṃ hatthena gaḥetvā atthāsi.
Suparikammakatā viya²³ suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā²⁴ yeva

¹ Bⁱ -nāmāni. ² K saññamo, Bⁱ samīyamo. * Dh. v. 261. ³ Bⁱ etaṃ. ⁴ Bⁱ āca-
riyā. ⁵ K mataṭṭhānaṃ upamācāravacanena. ⁶ Bⁱ amataṃ. ⁷ Bⁱ amataṭṭhānaṃ.
⁸ Bⁱ atthīti. ⁹ Bⁱ yamhi. ¹⁰ Bⁱ catusaccaṇ ca vatthuka. ¹¹ Bⁱ aviheṣā. ¹² Bⁱ ya-
viheṭṭhānā. ¹³ Bⁱ catu. ¹⁴ Bⁱ etaṃ ariyā. ¹⁵ Bⁱ upasaṃkamitvā. ¹⁶ Bⁱ anāmata-
¹⁷ Bⁱ anāmata. ¹⁸ Bⁱ nāma ti attho. ¹⁹ Bⁱ ca. ²⁰ adds chaṭṭhamaṃ. ²¹ Bⁱ pa-
jānaṃ. ²² Bⁱ nhatvā. ²³ Bⁱ adds hi. ²⁴ K attabhāvaṃ.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṃ ahosi. Ath' assa sarīrasobhaggaṃ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā therāṃ evaṃ āha: „tvam kho si bhikkhu daharo yuvā susu kāḷakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassaniyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissasīti“¹. Atha naṃ thero āha: „devadhīte, asukasmim nāma vaye tīto marissāmīti mama maraṇakālaṃ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samanadhammaṃ katvā dukkhass' antaṃ karissāmīti“². Sā therassa santikā paṭisanthāraṃ alabbhitvā tatth' ev' antaradhāyi³. Thero Satthāraṃ upasāṃkamitvā etam atthaṃ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvam nēva etarahi devadhītāya palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṃ yevā“⁴ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu⁶ nipphattiṃ patvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-padese ekaṃ jātassaraṃ nissāya vāsaṃ kappesi. So sabbarattiṃ padhānaṃ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṃ vakkaḷaṃ nivāsetvā ekaṃ hatthena gahetvā sarīraṃ nivodakaṃ⁷ karonto atthāsi. Ath' assa rūpaggaṇṇatāṃ attabhāvaṃ oloketvā paṭibaddhacittā⁸ ekā devadhītā Bodhisattaṃ palobhayamānaṃ imaṃ paṭhamāṃ gātham āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti. 33.

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvam daharakāle kilesakāmasena vatthukāme abhuñjitvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasi¹ nanu nāma pañcakāmaguṇe bhuñjitvā bhikkhāya caritabbaṃ, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṃ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassu² 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja³, bhutvāna⁴ pacchā mahallakāle bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti ayaṃ kāme bhuñjanakālo daharakālo taṃ mā atikkamatū 'ti.

¹ Bⁱ -ssatīti. ² Bⁱ tatheva antaradhāyi. ³ Bⁱ gāmake. ⁴ K -sippe. ⁵ so Bⁱ B²; K vodakaṃ. ⁶ Bⁱ paṭibandha-. ⁷ Bⁱ omits bhuñja. ⁸ Bⁱ bhuñjitvā.

Bodhisatto devadhītāya vacanaṃ sutvā attano¹ ajjhāsayaṃ pakāseṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Kālaṃ vo 'haṃ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhuttvā bhikkhāmi, mā maṃ² kālo upaccagā ti. 34.

5 Tattha kālaṃ vo haṃ na jānāmīti vo ti nipātamattaṃ, ahaṃ paṭhamavaye vā mayā maritabbaṃ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṃ attano maraṇakālaṃ na jānāmi, atipañḍitenāpi³ hi puggaleṇa

jīvitaṃ vyādhi kālo⁴ ca dehanikkhepanaṃ⁵ gati
panca te⁶ jīvalokasmiṃ animittā na ñāyare⁷,

10 channo kālo na dissatīti yasmā⁸ asukasmiṃ nāma vassakāle⁹ vā hemantādikutukāle¹⁰ vā mayā maritabbaṃ ti mayham p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supaticchanno hutvā titho¹² na paññāyati, tasmā abhuttvā bhikkhāmīti tena kāraṇena kāmagaṇe¹³ abhuttvā va¹⁴ bhikkhāmīti¹⁵, mā maṃ kālo upaccagā ti maṃ samaṇadhammassa¹⁶ karaṇakālo mā atikkamatu¹⁷, iminā kāraṇena daharo
15 vasamāno pabbajjtvā samaṇadhammaṃ karomīti¹⁸.

Devadhītā¹⁹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tatth' ev' antaradhāyi¹⁸.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā devadhītā ayaṃ devadhītā aho²¹si²¹, ahaṃ eva tena samayena
20 tāpaso aho²²sin“ ti. Samiddhijātakaṃ²².

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idam Satthā Jetavane viharanto attano²³ ajjhāsayaṃ sakuṇovādasuttaṃ ārabba kathesi. Ekadivasaṃ²⁴ hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye“ ti imaṃ saṃyuttaṃ Mahāvagge suttantaṃ²⁵

¹ K adds ca. ² Bⁱ haṃ. ³ Bⁱ itipañḍitena. ⁴ Bⁱ byādhi-. ⁵ Bⁱ deyaṇikkhamanaṃ. ⁶ Bⁱ pañcete. ⁷ Bⁱ jārayeti. ⁸ K tasmā. ⁹ K vayeakāle. ¹⁰ Bⁱ hemantādīnaṃ-. ¹¹ K -pesaṃ, Bⁱ mayhaṃ esa. ¹² Bⁱ titho. ¹³ Bⁱ pañcākāma-. ¹⁴ Bⁱ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ Bⁱ adds ti attho. ¹⁸ Bⁱ adds vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ Bⁱ tatthevaantaradhāyi. ²¹ K omits tadā - - aho²¹si. ²² Bⁱ adds sattamaṃ. ²³ K omits attano. ²⁴ Bⁱ -sañ. ²⁵ Bⁱ suttanti, K adds vantaṃ

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakam pettikam visayaṃ pahāya agocare carantā paccāmittānaṃ hatthapatham gantvā¹ attano paññāsampattiya² upāyakosallena paccāmittānaṃ hatthā muc-cimsū³“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto lāpasakunayoniyaṃ nibbattitvā naṅgalakatṭha-
karaṇe leḍḍuṭṭhāne⁴ vāsaṃ kappesi. So⁵ ekadivasam sakavi-
saye gocaragahaṇaṃ⁶ pahāya „paravisaye gocaraṃ gahessāmīti“
atavipariyantaṃ agamāsi. Atha naṃ tattha gocaraṃ gaṇhantaṃ
disvā sakunagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakunagghiya⁷ 10
hariyamāno evaṃ paridevesi: „mayam⁸ eva mahāalakkhikā,
mayam appapuññā yeva, mayam agocare carimha paravisaye,
sac’ ajja mayam gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹
my-āyaṃ¹⁰ sakunagghi alaṃ abhavissa yadidaṃ āgato¹¹ yuddhāya“
'ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti“. „Yad 15
idaṃ naṅgalakatṭhakaraṇaṃ¹² leḍḍuṭṭhānaṃ¹³“ ti. Atha naṃ
sakunagghi sake bale atthaddhā¹⁴ amuñci: „gaccha kho tvaṃ
lāpa, tatthāpi¹⁵ gantvā na makkhasīti“. So tattha gantvā ma-
hantaṃ leḍḍum¹⁶ abhirūhitvā¹⁷ „ehi kho dāni sakunagghīti“ so
taṃ avhayanto¹⁸ atṭhāsi. Sakunagghi sake bale thaddhā¹⁹ 20
ubho pakkhe sandhāya lāpakasakunaṃ²⁰ sahasā ajjhappattā²¹,
yadā pana taṃ lāpo „bahumāgato²² kho my-āyaṃ sakunagghīti“
aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa²³ antaraṃ paccā-
pādi²⁴. Sakunagghi vegam sandhāretum asakkonto²⁵ tatth’
eva uraṃ pccatālesi²⁶, evaṃ so bhinnena²⁷ hadayena akkhihi 25
nikkhantehi²⁸ jīvatakkhayaṃ pāpunī.

¹ Bⁱ hatthagataṃ patvā. ² Bⁱ ñāṇasampattiya. ³ Bⁱ muñcisū. ⁴ Bⁱ leṭṭuṭṭhāne.
⁵ Bⁱ eso. ⁶ K -naṃ. ⁷ Bⁱ sakunagghaṃssā. ⁸ Bⁱ ayam. ⁹ K omits kho.
¹⁰ K mayam. ¹¹ so B^p; K Bⁱ omī āgato. ¹² Bⁱ -ṇa. ¹³ Bⁱ leṭṭuṭṭhānaṃ. ¹⁴ Bⁱ ap-
pattaddhā, B^p apathaddo. ¹⁵ Bⁱ tatrāpi, K tatthāpime. ¹⁶ Bⁱ leṭṭu. ¹⁷ Bⁱ
abhirūyhitvā ¹⁸ Bⁱ avhāyanto. ¹⁹ Bⁱ appattaddhā, B^p apathaddhā. ²⁰ Bⁱ lāpasaku-
naṃ. ²¹ K ajjhappattā, Bⁱ ajhāphattā, B^p ajjhappatto. ²² K bahūgato. ²³ Bⁱ leṭ-
tussa. ²⁴ so B^p; K paccāpasādi, Bⁱ paccāthāsi. ²⁵ so K B^p; Bⁱ asakonti. ²⁶ so
B^p; K uccatālesi, Bⁱ paccāthālesi. ²⁷ K subhinnena, Bⁱ sosinnena. ²⁸ Bⁱ nik-
khantehi akkhihi.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „evaṃ¹ bhikkhave tiracchānagatāpi agocare carantā sapattahatthaṃ gacchanti, gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye², agocare bhikkhave³ carantānaṃ⁴ paravisaye lacchati
 5 Māro otāraṃ⁵ lacchati Māro ārammaṇaṃ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo: yadidaṃ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhu-vineyyā rūpā, ayaṃ bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṃ gocarattḥāyinaṃ
 10 sahasā ajjhappatto⁶ va⁷, maraṇaṃ⁸ ten' upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṃ gaṇhissāmīti balena thāmena⁹ patamāno, gocarattḥāyinaṃ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya¹⁰ aṭṭavipariyante tḥitaṃ, maraṇaṃ⁸ tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇaṃ patto.

Tasmiṃ pana maraṇaṃ upagate lāpo nikkhamitvā „ditṭhā
 15 vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye¹¹ ṭhatvā udānaṃ udānento dutiyaṃ gāthā āha:

2. So 'haṃ nayena sampanno pettike gocare rato
 apetasattu¹² modāmi¹³ sampassaṃ¹⁴ atthaṃ¹⁵ attano ti. 36.

Tattha nayaṇā 'ti upāyena, atthaṃ¹⁶ attano ti attano arogabhāvasaṃ-
 20 khātaṃ vaṇḍhiṃ¹⁷.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādini pāpuṇṇiṃsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-kunagghijātakaṃ¹⁸.

25

9. Arakajātaka.

Yo ve mettena cittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto mettasuttaṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹⁹ samaye Satthā bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevītāya

¹ Bⁱ adds kho. ² Bⁱ agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K carataṃ. ⁵ BP okāsaṃ. ⁶ so BP; K ajjhappatto, Bⁱ ajhapatto. ⁷ K omits va. ⁸ Bⁱ maraṇaṃ. ⁹ Bⁱ va-tamena. ¹⁰ Bⁱ gocarattḥāya. ¹¹ Bⁱ adds va. ¹² Bⁱ -satthu. ¹³ K modāmiṃ. ¹⁴ K sampassaṃ. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ Bⁱ attam. ¹⁷ BP vuddhiṃ, Bⁱ vuḍḍhīti attho. ¹⁸ Bⁱ adds aṭṭhamaṃ. 9. Cfr. L. Feer in Journ. As. 1875 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikatāya yānikatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya susam-
 āradhāya¹ ekādasānisamsāpāṭikamkhā, katame ekādasā: sukhaṃ supati²
 sukhaṃ patibujjhati, na pāpakam supinaṃ passati, manussānaṃ piyo
 hoti, devatā³ rakkhanti, nāssa aggi vā visaṃ vā satthaṃ vā kamaṭi⁴,
 tuvaṭaṃ⁵ cittaṃ samādhīyati, mukhavaṇṇo⁶ vippasidati, asammūho
 kālaṃ karoti, uttariṃ appaṭivijjhanto⁷ brahmalokūpago hoti⁸, mettāya
 bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pe-⁹ ime ekādasā ānisamsā pāṭi-
 kamkhā ti, ime¹⁰ ekādasā ānisamsā gahetvā ṭhitaṃ mettābhāvanam
 vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
 vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo¹¹, ahito pi hitena
 pharitabbo¹¹, majjhanto pi hitena pharitabbo evaṃ sabbasattesu odissaka-
 anodissakavasena¹² mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā¹³ bhāve-
 tabbā, catusu Brahnavihāresu kammaṃ kātābham eva, evaṃ karonto
 hi¹⁴ maggaṃ vā phalaṃ vā alabhanto pi¹⁵ Brahmaloaka-parāyano hoti¹⁶,
 porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettaṃ bhāvetvā sattasamvattavivatta-
 kappe Brahmaloakasmim yeva vasiṃsū¹⁷ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte ekasmiṃ kappe Bodhisatto ekasmiṃ brāhmaṇakule
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbaji-
 tvā catunnaṃ Brahmavihārānaṃ lābhi¹⁷ Arako nāma satthā
 hutvā Himavantapadese¹⁸ vasaṃ kappesi. Tassa mahāparivāro
 ahosi. So isigaṇaṃ oḍadanto „pabbajitena nāma¹⁹ mettā
 bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā²⁰ bhāvetabbā, mettacittaṃ
 hi²¹ nāma²² etam appanāpattam²³ Brahmaloaka-parāyanaṃ tam²⁴
 sādhetīti²⁵“ mettāya ānisamsā pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok' ānukampati 25
 uddhaṃ adho ca tiriyaṇ ca appamāṇena sabbaso. 37.
2. Appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ paripuṇṇaṃ subhāvitaṃ,
 yaṃ pamāṇakataṃ²⁵ kammaṃ na taṃ tatrāvasissatīti²⁶. 38.

¹ K āsevitāya -pe- susamāradhāya. ² so K Bⁱ; B^p suppati. ³ Bⁱ deva. ⁴ Bⁱ makati. ⁵ Bⁱ kuṭaṃ. ⁶ Bⁱ sukhavaṇṇo. ⁷ Bⁱ appati-. ⁸ Bⁱ ahosi. ⁹ Bⁱ āsevitāya gha susamāradhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bⁱ pari-. ¹² K odissakānod-. ¹³ Bⁱ upekkhā. ¹⁴ Bⁱ pīti. ¹⁵ Bⁱ pīhi. ¹⁶ Bⁱ ahosi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ hima-
 vantappa-. ¹⁹ Bⁱ adda iha. ²⁰ Bⁱ upekkhā. ²¹ Bⁱ mettācittāñhi-. ²² K ap-
 panāpanaṃ. ²³ K -parāyattaṃ corr. to -parāyatam. ²⁴ Bⁱ bhāvehiti. ²⁵ K
 pamāna-, Bⁱ pamānaṃ. ²⁶ K satthāvasissasīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatīti khattiyādisu¹
vā samanabrahmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena² cittena sakalaṃ³ sattalokaṃ
anukampati, uddhaṇ ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatanabrahmaloka⁴,
adho ti paṭhaviyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyaṇ ti manussaloke, yatta-
5 kāni cakkavālāni tesu sabbesu ettake ṭhāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyā-
pajjhā anīghā sukhā attānaṃ pariharantū 'ti evaṃ bhāvitena mettena¹⁰
cittena ti attho, appamāṇena¹¹ ti appamāṇasattā¹⁰ appamāṇarammaṇattā¹¹
appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena¹² uddhaṇ adho tiriyaṇ ti evaṃ
sabbasugatiduggativaseṇā 'ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṇ ti appa-
10 māṇaṃ katvā bhāvitaṃ sabbasattesu hitaṃ cittaṃ, paripuṇṇaṇ ti avikalāṃ¹³,
subhāvitaṇ ti suvaḍḍhitaṃ¹⁴, appamāṇacittasā¹⁵ etaṃ¹⁵ nāmaṃ, yaṃ pamā-
ṇakataṃ¹⁶ kammaṇ ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇarammaṇaṃ¹⁷ ti evaṃ
ārammaṇantikavasena¹⁸ ca vasiḥhāvappattavasena¹⁹ ca avadḍhetvā²⁰ kataṃ parit-
taṃ kāmāvacarakammaṃ, na taṃ tatrāvasissatīti taṃ parittaṃ kammaṃ yaṇ
15 taṃ appamāṇaṃ hitaṃ cittaṇ ti saṅkhaṃ gataṃ²¹ rūpāvacarakammaṃ tatra nā-
vasissati²², yathā nāma mahoghena ajjhottataṃ²³ parittodakaṃ oghassa abbhān-
tare tena asaṃhiraṃmaṇaṃ nāvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va²⁴ taṃ
vikkhambhetvā²⁵ tiṭṭhati evaṃ eva taṃ parittakammaṃ tassa mahaggatakammassa
abbhantare tena mahaggatakammena acchinditvā²⁶ agahitavipākokaṃ hutvā na
20 avasissati na tiṭṭhati²⁷ na sakkoti attano vipākaṃ dātuṃ atha kho mahaggata-
kammam eva²⁸ taṃ ajjhottaritvā²⁹ tiṭṭhati vipākaṃ detīti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṃ mettābhāvanāya ānisaṃ-
saṃ kathetvā aparihīṇajjhāno Brahmaloce nibbattitvā sattaṃsaṃ-
vattavivattakappe na imaṃ lokaṃ punar āgamāsi³⁰.

25 Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhaparisaṃ ahosi, Arako pana satthā³¹ aham evā“
'ti. Arakajātakam³².

¹ K -disu. ² Bⁱ appamāṇamettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appa-
māṇappanattena? ³ Bⁱ sakala. ⁴ K -loko, Bⁱ nevasaññāyatanabrahmaloka.
⁵ Bⁱ adds yāva. ⁶ Bⁱ ussaddamahānirayo. ⁷ K adds nibbānāyattā corr. to nib-
bāttā. ⁸ Bⁱ omits sabbe. ⁹ Bⁱ omits mettena. ¹⁰ Bⁱ appamāṇaṇaṃ? ¹¹ Bⁱ āramma-
ṇattā. ¹² Bⁱ sappappakārena. ¹³ Bⁱ avekalāṃ. ¹⁴ Bⁱ suvaḍḍhitaṃ. ¹⁵ K appa-
nācittasetaṃ. ¹⁶ Bⁱ pamāṇaṃ-. ¹⁷ Bⁱ kāraṇaṇ. ¹⁸ Bⁱ ārammanattikena ca corr.
to -ṇattika. ¹⁹ Bⁱ vasi-. ²⁰ K āvajjhetaṃ corr. to āvajjetaṃ, Bⁱ avadḍhetvā,
B^p avadḍhitvā. ²¹ Bⁱ saṅkhātaṃ. ²² Bⁱ avasissati. ²³ Bⁱ ajjhottataṃ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bⁱ ajjhottaritvā. ²⁶ Bⁱ paricchinditvā. ²⁷ Bⁱ omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bⁱ adds ca.
²⁹ K ajjhottaritvā, B^p ajjhettaritvā. ³⁰ Bⁱ puna āgamāsi. ³¹ Bⁱ sattā pana.
³² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṃ pure onamatīti¹. Idam Kakaṇṭakajātakam² Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakam³. Santhava-
vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYĀṆADHAMMAVAGGA.

5

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
badhirasassuṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ hi eko kuṭumbiyo⁵
saddho pasanno tisaṇagato⁶ pañcasilasamannāgato. So ekadivasam
bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādini ca gahetvā 10
„Jetavane Satthu santike dhammaṃ sossāmīti“ agamāsi. Tassa tattha
gatakāle sassu khādaniyabhojaniyaṃ⁸ gahetvā dhītaraṃ daṭṭhukāmā
taṃ gehaṃ agamāsi, sā ca thokaṃ badhiradhātukā hoti. Sā dhītara
saddhim⁹ bhuttabhōjanā bhattasammadam¹⁰ vinodayamānā dhītaraṃ
pucchi: „kiṃ amma bhattā te sammodamāno¹¹ piyasamvāsaṃ vasatīti“. 15
„Amma kiṃ¹² kathetha, yādiso tumhākaṃ jāmātā¹³ silena c' eva ācāra-
sampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴“. Upāsikā dhītu vaca-
naṃ sādhuṃ asallakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padam¹⁶ eva gahetvā
„amma kasmā te bhattā pabbajito“ ti mahāsaddam akāsi. Taṃ sutvā
sakalagehavasino „amhākaṃ kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viraviṃsu. 20
Tesaṃ saddam¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kiṃ nāma kir' etan“
ti pucchimsu. „Imasmiṃ kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho
kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṃ sutvā vihārā nikkhamma nagaram
pāvisi. Atha naṃ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṃ
kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatīti²¹“ āha. 25

¹ Bⁱ oramatīti. ² Bⁱ kakaṇṭaka-. ³ K omits kakaṇṭakajātakam, Bⁱ kakaṇṭaka-
jātakam dasamam. ⁴ Bⁱ santavaggo. ⁵ Bⁱ -biko. ⁶ Bⁱ -ṇagato. ⁷ Bⁱ sabbi-
ādini bhes-. ⁸ Bⁱ -niyamabhojaniyaṃ. ⁹ Bⁱ adds nisaṇṇa. ¹⁰ Bⁱ -sammadam.
¹¹ Bⁱ adds avivadadamāno avivadamāno. ¹² Bⁱ kiṃ amma. ¹³ Bⁱ jāmāmātaro.
¹⁴ K dullabho pi, Bⁱ duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopini corr. to pabbajito ni,
Bⁱ pappajito pi. ¹⁶ Bⁱ padem. ¹⁷ K omits saddam. ¹⁸ K dvārene. ¹⁹ K sañ-
carantā. ²⁰ Bⁱ -janā. ²¹ Bⁱ -devantīti.

Ath' assa etad ahosi: „ayaṃ apabbajitam, eva kira maṃ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me¹ kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatīti² tato va³ nivattitvā Satthu santikaṃ gantvā⁴ „kin⁵ nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānaṃ katvā⁶ gantvā⁷ idān' eva⁸ paccāgato sīti⁹“ vutte tam atthaṃ ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vaṭṭati¹⁰“, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smīti¹¹“ āha. So pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Idam kira¹² kāraṇaṃ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ¹³ ahosi¹⁴. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ¹⁵ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṃ patto¹⁶“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna¹⁷“ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁸“ 'ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhe-
15 tum¹⁹ na vaṭṭatīti²⁰“ pabbajimsu yevā²¹ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto setṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena setṭhiṭṭhānaṃ pāpuṇi. So ekadivasam nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṃ¹ agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṃ passissā-
20 mīti²“ taṃ gehaṃ agamāsi. Sā thokaṃ badhiradhātukā³ ti sabbam paccuppannavatthusadisam eva. Taṃ pana rājupaṭṭhānaṃ⁴ katvā⁵ attano gharaṃ āgacchantāṃ disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṃ gehe mahāparidevo pavat-
tīti⁶“ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na anta-
25 radhāpetum vaṭṭatīti⁷“ tato va⁸ nivattitvā rañño santikaṃ gantvā „kiṃ mahāsetṭhi idān' eva gantvā puna āgato sīti⁹“ vutte „deva gehe jano kira maṃ¹⁰ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati¹¹“, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na anta-
radhāpetabbo, pabbajissāṃ¹² ahaṃ, pabbajjaṃ me anujānāhīti¹³“
30 etam atthaṃ pakāseto imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² Bⁱ omits va. ³ Bⁱ gantvā. ⁴ Bⁱ kiṃ. ⁵ Bⁱ gantu. ⁶ K neva.
⁷ K vaddhati, Bⁱ vattati. ⁸ Bⁱ miti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ Bⁱ pākataṃ. ¹¹ Bⁱ jā-
taṃ. ¹² Bⁱ dhammasabhāyaṃ bhikkhu. ¹³ Bⁱ vināsetum. ¹⁴ Bⁱ vattatīti.
¹⁵ Bⁱ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ Bⁱ gantvā. ¹⁸ Bⁱ vattatīti. ¹⁹ Bⁱ ca.
²⁰ K me. ²¹ Bⁱ paridevīti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṃ¹ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriyāpi santo dhuram ādiyanti. 39.

2. Sāyaṃ samañña idha m' ajja pattā²:
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṃ³ samekkhaṃ⁴ idha pabbajissaṃ⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāma bhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sunderadhammo, samaññaṃ⁷ anupāpu-
ṇātīti yadā sīlavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṃ paṇṇattivohāraṃ pāpuṇā- 10
tīti⁸, tasmā na hiyyethā ti tato samaññato na parihāyetha, hiriyāpi santo⁹
dhuram ādiyanti¹⁰ mahārāja sappurisā nāma ajjhataṣaṃuttāyā hiriyā ba-
hiddhā samuttāhitena ottappena¹¹ etam¹² pabbajjadhuraṃ¹³ gaṇhanti, idha
majjā ti¹⁴ idha mayā ajja¹⁵, tāhaṃ samekkhaṃ ti tam¹⁶ ahaṃ guṇavasena
laddhasamaññaṃ¹⁷ samekkhanto sampassanto¹⁸, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāma bhoge ti imasmiṃ loke kilesakāma vatthukāma-
paribhoge¹⁹ ti.

Bodhisatto evaṃ vatvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānapetvā
Himavantapadesaṃ²⁰ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiñña
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhamma desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi pana ahaṃ evā“²¹ ti. Kal-
yāṇadhammajātakaṃ²².

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- 25
ranto Kokālikāṃ ārabha kathesi. Tasmim hi kāle bahū²³ bahu-
sutā bhikkhū Manosilātale²⁴ nadamānā²⁵ taruṇasiḥā viya Ākāsa-gaṃgaṃ

¹ so Bp; K pamañño, B¹ pamañña. ² K idhamañña-pattā, B¹ idhamajhappattā. ³ K
tāsaṃ. ⁴ B¹ samakkha. ⁵ B¹ sabbajissa. ⁶ B¹ matti. ⁷ K samaññaṃ, B¹ sā-
maññaṃ. ⁸ B¹ pāpuṇāti. ⁹ K hiriyābhisanto, B¹ hiriyāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ B¹ ekaṃ. ¹² B¹ pappajitadhuraṃ ¹³ B¹ idha majhappattā ti. ¹⁴ B¹ ajhappattā.
¹⁵ K tam tam. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ B¹ sampassento. ¹⁸ K -kāma navatthu-. ¹⁹ B¹
-ppadeso. ²⁰ B¹ adds sattamaṃ. ²¹ B¹ omits bahū. ²² B¹ adds nisinnā. ²³ B¹
sihanādaṃ nadantā.

otārentā¹ viya ca saṅghamajjhe padabbhāṇaṃ² bhaṇanti. Kokālika
tesu padabbhāṇaṃ³ bhaṇantesu attano tucchabhāvaṃ⁴ ajānitvā „aḥam
pi⁵ padabbhāṇaṃ² bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṃ antaraṃ pavisitvā „amhā-
kaṃ padabbhāṇaṃ² na pāpenti. sace amhākaṃ pi pāpeyyuṃ⁶ mayam⁷
5 pi bhaṇeyyāma“⁸ 'ti⁹ bhikkhusaṅghassa nāmaṃ agahetvā va tattha
tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṅghe pākāṭa jātā.
Bhikkhū „vīmaṇissāma tāva nan“ ti saṇṇāya⁹ evam āhaṃsu: „āvuso
Kokālika¹⁰, ajja saṅghassa padabbhāṇaṃ³ bhaṇā¹¹“ 'ti. So attano
balaṃ ajānitvā¹² va „sādhū“ 'ti sampaticchitvā „ajja padabbhāṇaṃ¹¹
10 bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi¹³, khajjakam khādi, sap-
pāyen' eva¹⁴ sūpena bhuñji. Suriye¹⁵ atthaṅgate¹⁶ dhammasavanassa
kāle ghosite bhikkhusaṅgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇaṃ¹⁷
kāśāvaṃ nivāsetvā kaṇṭikārapupphavaṇṇaṃ pārupitvā¹⁸ saṅgha-
majjhaṃ¹⁹ pavisitvā there²⁰ vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paññatta-
15 dhammāsaṇaṃ abhirūhitvā vicitravijāniṃ²¹ gahetvā „padabbhāṇaṃ²
bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev' assa sarīrā sedā muccīṃsu²², sārājjaṃ
okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadaṃ udāharitvā²³ anantaraṃ²⁴ na
passi. So kampamāno āsanā oruḃha lajjito saṅghamajjhā²⁵ apak-
kamma attano pariveṇaṃ agamāsi. Añño²⁶ bahussutabhikkhu²⁷ pada-
20 bhāṇaṃ²⁸ bhaṇi²⁹. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṃ
jāniṃsu³⁰. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ³¹ katham
samutṭhāpesuṃ: „āvuso, paṭhamam Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno,
idāni pan' esa sayam naditvā³² pākato³³ jāto“ ti. Satthā āgantvā
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
25 „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Kokālika³⁴ naditvā³⁵
pākato³² jāto, pubbe pi naditvā pākato³³ ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadesa³⁶ sihayoniyaṃ nibbattitvā³⁷

¹ Bⁱ otaranto, K otārento. ² K padabbhāṇaṃ, Bⁱ sarabbhāṇaṃ. ³ Bⁱ sarabbhāṇaṃ.
⁴ K tucchakucchibhāvaṃ. ⁵ Bⁱ ahi. ⁶ Bⁱ amhākaṃ pāpuṇeyya. ⁷ Bⁱ mayam.
⁸ Bⁱ vā. ⁹ K saṇṇāya, Bⁱ paññāya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ Bⁱ bhaṇāhi. ¹² K jā-
nitvā, Bⁱ ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ Bⁱ sūriye. ¹⁶ Bⁱ atthaṅgamite.
¹⁷ K kaṇṭakaraṇḍa-, Bⁱ kaṇḍikaraṇṇaṃ, Bⁱ kuraṇḍakapupphavaṇṇaṃ. ¹⁸ Bⁱ pāruṃ-
petvā. ¹⁹ Bⁱ -majhe. ²⁰ Bⁱ theram. ²¹ Bⁱ cittabījāni. ²² Bⁱ muñcisu. ²³ Bⁱ udā-
haretvā. ²⁴ Bⁱ antaraṃ. ²⁵ K -majjhaṃ. ²⁶ K añño, Bⁱ aññe. ²⁷ K bahussuta-
bhikkhū, Bⁱ bahussutā bhikkhu. ²⁸ Bⁱ sarabbhāṇaṃ. ²⁹ Bⁱ bhaṇīsuṃ. ³⁰ Bⁱ
jāniṃsu. ³¹ Bⁱ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ³² Bⁱ disvā. ³³ Bⁱ pākato. ³⁴ Bⁱ Ko-
kālika idāneva. ³⁵ Bⁱ nadisvā. ³⁶ Bⁱ Himavantapadesa. ³⁷ K nibbattitvā.

bahunna¹ sihāna² rājā aho³. So anekasi⁴haparivāro⁵ Raja-
taguhāya⁶ vāsa⁷ kappesi. Tassa⁸ avidūre ekissā guhāya
eko sigālo pi vasati. Ath⁹ ekadivasa¹⁰ deve¹¹ vassitvā vigate
sabbe sihā¹² siharājass¹³ eva¹⁴ guhādvāre sannipatitvā sihanāda¹⁵
nadantā sihakīla¹⁶ kiḷiṃsu. Tesam¹⁷ eva¹⁸ naditvā kiḷanakāle¹⁹ 5
so pi sigālo vassi²⁰. Sihā tassa sadda²¹ sutvā „ayam pi²² sigālo
amhehi saddhi²³ nadatīti“ lajjitā tuṇhī ahesu²⁴. Tesam²⁵ tuṇhī-
bhūtakāle Bodhisattassa putto sihapotako „tāta, ime sihā nadi-
tvā²⁶ sihakīla²⁷ kiḷantā etassa sadda²⁸ sutvā lajjāya tuṇhī jātā,
ko nā²⁹ eso attano saddena attāna³⁰ jānāpetīti“ pitara³¹ puc- 10
chanto paṭhama³² gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddara³³,
kim³⁴ sihā na-ppaṭinandanti³⁵, ko nā³⁶ eso migādhībhu³⁷ ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddara³⁸ ti Daddarapabbata³⁹ ekanāda⁴⁰ karoti,
migādhībhu⁴¹ ti⁴² pitara⁴³ ālapati, aya⁴⁴ h' ettha⁴⁵ attho: migādhībhu⁴⁶ 15
migajetṭhaka siharāja, pucchāmi ta⁴⁷ „ko nā⁴⁸ eso“ ti.

Ath⁴⁹ assa vacana⁵⁰ sutvā pitā dutiya⁵¹ gātham āha:

2. Adhamo migajātāna⁵² sigālo tāta vassati,
jātim assa jigucchanta⁵³ tuṇhī sihā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, sa⁵⁴ ti upasaggamatta⁵⁵, acchanta⁵⁶ attho, tuṇhī 20
acchanti, tuṇhī hutvā nisīdanti vutta⁵⁷ hoti, potthakesu pana samacchare ti
likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idā⁵⁸ eva attano nādena⁵⁹ attā-
na⁶⁰ pākata⁶¹ karoti, pubbe pi akāsi yevā“ ti⁶² desana⁶³ āharitvā
jātaka⁶⁴ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko aho⁶⁵, sihapotako Rāhulo, 25
siharājā pana aham evā“ ti. Daddarajātaka⁶⁶.

¹ Bⁱ bahunā. ² K anekehi sihehi sihaparivāro. ³ Bⁱ tassā. ⁴ K devo.
⁵ Bⁱ omits sihā. ⁶ Bⁱ siharājassa. ⁷ K tesu. ⁸ Bⁱ so siṅgālo pi nadati.
⁹ Bⁱ aya^m and omits pi. ¹⁰ K repeats naditvā. ¹¹ Bⁱ ta^m. ¹² Bⁱ siha
nappatinandanti. ¹³ Bⁱ magādhībhu. ¹⁴ K daddara^m. ¹⁵ Bⁱ rajatapabbata^m.
¹⁶ Bⁱ migādhībhu. ¹⁷ Bⁱ adds ta^m. ¹⁸ Bⁱ aya^m etta. ¹⁹ Bⁱ migādhībhu ti.
²⁰ add acchare ti? ²¹ Bⁱ omits attano nādena. ²² Bⁱ pākata^m. ²³ Bⁱ adds va-
tvā ima^m dhamma. ²⁴ Bⁱ adds dutiya^m.

3. Makkaṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam kuhakam¹ ārabha kathesi. Vatthum Pakiṇṇakanipāte Uddāla-
jātake āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyaṃ bhikkhu
5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkaṭo hutvā aggiassa kāraṇā kohaṇṇam
akāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto ekasmiṃ Kāsigaṃake² brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto Takkaṣilāyaṃ sippaṃ uggaṇhitvā gharāvāsaṃ saṇṭha-
10 pesi. Ath' assa brāhmaṇi ekam puttaṃ vijāyitvā puttassa ādhā-
vitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle kalam akāsi. Bodhisatto tassā
petakiccaṃ katvā „kiṃ me dāni⁴ gharāvāsenā“ 'ti puttaṃ gahe-
tvā „pabbajissāmā“⁵ 'ti assumukhaṃ nātimittavaggaṃ pahāya⁶
puttaṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā
15 tattha vanamūlaphalāhāro vasaṃ kappesi. So ekadivasaṃ vas-
sānakāle⁷ deve vassante sārādārūni jāletvā aggiṃ visivento⁸
phalakattare nipajji⁹. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu¹⁰ pāde
sambāhanto¹¹ nisidi. Ath' eko vanamakkatāko¹² sītena pīliya-
māno tassa paṇṇasālāya¹³ taṃ aggiṃ disvā „sac' āhaṃ ettha
20 pavissāmi 'makkaṭo makkaṭo“¹⁴ ti maṃ pothetvā nīharissanti,
aggiṃ visivetuṃ¹⁵ na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo“ ti
„tāpasavesaṃ gahetvā kohaṇṇam katvā pavississāmīti“ cintetvā
ekassa matatāpasassa¹⁶ vakkalaṃ nivāsetvā pacchiṃ ca amkusa-
kayatthiṃ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekam tālarukkaṃ nissāya
25 saṃkuṭiko¹⁷ atthāsi. Tāpasakumārako taṃ disvā makkaṭabhāvaṃ
ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīlito aggiṃ¹⁸ visivetuṃ“¹⁹

¹ Bⁱ adds bhikkhu. ² Bⁱ kāsikagā-. ³ Bⁱ bhāvitvā? ⁴ Bⁱ idāni. ⁵ Bⁱ -ssāmi.

⁶ Bⁱ adds ādhāvitam. ⁷ K vassāṇa-, Bⁱ vassana-. ⁸ K jāletvā visivanto, Bⁱ jā-

litvā aggi vissabbanto, B^p aggi jāletvā vasibbanto. ⁹ Bⁱ palakattare nippajji, B^p

phalakattāntare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sambāhanto, Bⁱ samāhanto. ¹² Bⁱ -to.

¹³ Bⁱ -yaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits the one makkaṭo. ¹⁵ K aggiṃ visivetuṃ, Bⁱ aggi visip-

petuṃ, B^p aggiṃ visibbituṃ. ¹⁶ Bⁱ -tāpasa. ¹⁷ so B^p; Bⁱ sakuṭiko, K saṃ-

kuṭiko. ¹⁸ K omits aggiṃ, Bⁱ aggi. ¹⁹ Bⁱ visuppetuṃ, B^p vasibbituṃ

āgato bhavissatīti tāpasassa¹ kathetvā etaṃ² paṇṇasālaṃ pave-
setvā³ visivāpessāmīti⁴“ cintetvā pitaraṃ ālapanto paṭhamam⁵
gātham āha:

1. Tāta māṇavako⁶ eso tālamūlaṃ apassito,
agārakaṇ⁷ c' idaṃ atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako⁶ eso⁸ ti sattādhivacaṇaṃ, tena tāta eso eko māṇa-
vako⁹ satto eko¹⁰ tāpaso¹¹ ti, tālamūlaṃ apassito ti tālakkhandaṃ nissāya
ñhito¹² agārakaṇ cidaṃ atthīti idaṃ¹³ ca ambhākaṃ pabbajitāgāraṃ atthi,
paṇṇasālaṃ sandhāya vadati, handa 'ti vavassaggaṭṭhe¹⁴ nipāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁵ ekamānte vasaṇatthāya¹⁶ agārakaṇ dema. 10

Bodhisatto puttassa vacanaṃ sutvā utthāya paṇṇasāladvāre
ṭhatvā olokento tassa makkaṭabhāvaṃ ñatvā „tāta manussānaṃ
nāma evarūpaṃ mukhaṃ na¹⁷ hoti, makkaṭo esa, na idha¹⁸ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā kho taṃ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṃ, 15
n' etādisaṃ mukhaṃ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha pavīṭṭho samāno imaṃ kic-
chena kataṃ paṇṇasālaṃ agginā vā jhāpento uccārādini vā karonto dūseyya,
netādisaṃ ti etādisaṃ brāhmaṇassa susīlino mukhaṃ na hoti, makkaṭo eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṃ ummukaṃ¹⁹ gahetvā „kiṃ ettha tiṭṭha-
sīti“ khipitvā taṃ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā
rukkhaṃ abhirūhitvā vanasaṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 25
makkaṭo ayam kuhakabhikkhu ahoṣi, tāpasakumāro Rāhulo²¹, tāpaso
pana aham evā“ 'ti. Makkaṭajātakaṃ²².

¹ Bⁱ pitu. ² so Bp; K Bⁱ ekaṃ. ³ Bⁱ pavīsivā. ⁴ Bⁱ visippāpessāmīti, Bp visibbā-
pessāmī. ⁵ Bⁱ pathamaṃ. ⁶ K māṇavako. ⁷ Bⁱ agārakiṇ. ⁸ K omits eso. ⁹ Bⁱ
māṇavo. ¹⁰ Bⁱ eso. ¹¹ Bⁱ tapasso. ¹² Bⁱ niṭhito. ¹³ Bⁱ imaṇ. ¹⁴ Bⁱ usaggaṭṭhe.
¹⁵ Bⁱ tassa. ¹⁶ Bⁱ vasaṇatthāna. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bⁱ nassidha. ¹⁹ K
ummukkaṃ. ²⁰ Bⁱ dhammadeśanaṃ. ²¹ Bⁱ adda ahoṣi. ²² Bⁱ adda tatiyaṃ.

4. Dūbhiyamakkaṭajātake.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Veḷu-
vane viharanto Devadattam ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi divase
dhammasabhāyam bhikkhū Devadattassa akataññūtam mittadūbbhā-
5 vam² kathentā nisīdimsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva
akataññū mittadūbbhī³, pubbe pi evarūpo ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārēnte Bo-
dhisatto ekasmiṃ Kāsīgāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsam saṇthapesi. Tasmiṃ pana samaye
10 Kāsiratthe⁵ vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti
anotaraniyo⁶. Tiracchānānam maggam paṭipannā puññatthikā
manussā⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakam ussiñcitvā ekissā doniyā⁹
pūretvā tiracchānānam pāṇiyam¹⁰ denti. Tassa samantato ma-
hantam araṇṇam, tattha bahū¹¹ makkaṭā vasanti. Atha tas-
15 miṃ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro¹² pacchiḍḍi.
Tiracchānā pāṇiyam na labhiṃsu¹³. Eko makkaṭo pipāsāturo¹⁴
pāṇiyam¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto
kenacid eva karanīyena tam maggam paṭipajjitvā tattha gac-
chanto pāṇiyam¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādam¹⁹ dhovitvā
20 ṭhito²⁰ tam makkaṭam addasa²¹. Ath' assa pipāsita bhāvam
ñatvā pāṇiyam ussiñcitvā doniyam ākiritvā adāsi, datvā ca pana
„vissamissāmīti“ ekasmiṃ rukkhamūle nipajji. Makkaṭo pāṇi-
yam¹⁵ pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭikam karonto
Bodhisattam bhimsāpesi²². Bodhisatto tassa tam²³ kiriyam
25 disvā „are duṭṭhamakkaṭa²⁴, ahan²⁵ tava pipāsitassa kilantassa²⁶

¹ Bī adammi ² Bp Bī -dubbhī-. ³ K -dūbbhī, Bī -dubbhī. ⁴ Bī kāsikagā-.
⁵ Bī kāsikaratthe. ⁶ Bī anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bī dīgharajjukena. ⁹ K
doniyā, Bī doniyo. ¹⁰ K pāṇiyyam, Bī pāṇiyam. ¹¹ Bī bahu. ¹² Bī manussā-
naṃsañcāro. ¹³ K pāṇiyam alabhiṃsu, Bī pāṇiyam na labhiṃsu. ¹⁴ Bī add-
huvā. ¹⁵ Bī pāṇiyam. ¹⁶ Bī udapānassa santike ¹⁷ Bī hatthapāṇiyam. ¹⁸ Bī usiñ-
citvā. ¹⁹ Bī yatthapāde. ²⁰ Bī omits ṭhito. ²¹ Bī aññaddasa. ²² Bī bhisāpesi,
K himsāpesi. ²³ Bī omits tam. ²⁴ K omits duṭṭhamakkaṭa. ²⁵ Bī aham.
²⁶ Bī omits kilantassa.

bahum pāṇiyam¹ adāsim, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭikam
karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako“ ti
vatvā paṭhamam² gātham āha :

1. Adamha³ te vāri bahūtarūpaṃ
ghammābhitattassa⁴ pipāsītassa,
so dāni pītvāna⁵ kikiṃ karosi,
asaṅgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

5

Tattha so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karositi so idāni⁷ tvaṃ mayā dinnam
pāṇiyam⁷ pītvā mukhamakkaṭikam karonto kikiṃ ti saddam⁷ karosi⁸, asaṅ-
gamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhim saṅgamo na seyyo asaṅ- 10
gamo va seyyo ti.

Taṃ sutvā so mittadūbhimakkaṭo¹⁰ „tvaṃ ettaken' eva¹¹
taṃ niṭṭhitan ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ¹² pāṭetvā
gamissāmīti“ vatvā dutiyam gātham āha :

2. Ko te suto vā diṭṭho vā sīlavā nāma makkato,
idāni kho taṃ ūhacca¹³, esā amhāka¹⁴ dhammatā ti. 46.

15

Tatrāyam saṃkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkato kaṭaguṇajānanako ācā-
rasampanno sīlavā nāma atthīti khaṇṇaṃ tayā¹⁶ suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho
ahan taṃ ūhacca¹⁷ vaccaṃ te sīse¹⁸ katvā pakkamissāmi, amhākaṃ¹⁹ hi makka-
ṭānaṃ nāma esā²⁰ dhammatā ayaṃ jātisabhāvo yadidaṃ upakārakassa²¹ sīse 20
vaccaṃ²² kātabban ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto utthāya gantum ārabhi. Makkato
taṃ khaṇaṃ ñeva²³ uppatitvā sākāya nisīditvā olambakam
otārento²⁴ viya tassa sīse vaccaṃ pāṭetvā viravanto²⁵ vana-
saṇḍam pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi.

25

¹ Bⁱ bahupāṇiyam. ² Bⁱ paṭha-. ³ Bⁱ adumhi. ⁴ Bⁱ sammāsītattassa. ⁵ Bⁱ pi-
tvāna, K patvāna. ⁶ K pītvāna, Bⁱ pītvāna. ⁷ Bⁱ pāṇiyam. ⁸ Bⁱ kikiṃsaddam.
⁹ K karoti. ¹⁰ Bⁱ -dubbhi-. ¹¹ Bⁱ etthakeneva. ¹² Bⁱ vajjam. ¹³ Bⁱ ūhaccaṃ,
B^p uhaccaṃ. ¹⁴ Bⁱ esa amhākaṃ. ¹⁵ Bⁱ dhammasaṅkhepattho. ¹⁶ Bⁱ tassā.
¹⁷ Bⁱ uhaccaṃ, B^p uhacca. ¹⁸ Bⁱ pacca te sīsam. ¹⁹ Bⁱ amhākaṃ. ²⁰ Bⁱ esa.
²¹ Bⁱ upakārassa. ²² Bⁱ vajjam. ²³ K khaṇaṃ ñeva. ²⁴ Bⁱ otaranto. ²⁵ K vi-
varavanto corr. to viravanto, Bⁱ vivaranto.

Satthā „na bhikkhave idān' eva Devadatto, pubbe pi mayā katam¹ guṇam na jānāti yevā“ 'ti vatvā² imam desanam³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkato Devadatto ahosi, brāhmaṇo pana aham evā“ 'ti. Dūbbhiyamakkaṭajātakam⁴.

5

5. Ādiccupatṭhānajatāka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam kuhakam⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāśiratthe⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaśilāyam⁸ sabbasippam⁹ uggaṇhitvā¹⁰ isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāparivāro gaṇasatthā hutvā Himavante vāsam kappesi. So tattha ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante ekam gāmaṃ nissāya paṇṇasālāya vāsam upagañchi. Ath' eko
15 lolamakkato isigaṇe bhikkhacāram gate assamapadam āgantvā paṇṇasālāya¹¹ uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu¹² udakam chaḍḍeti¹³ kuṇḍikā¹⁴ bhindati aggisālāya vaccam¹⁵ karoti. Tāpasā vassam vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇīyo, tatth' eva gamissāmā“ 'ti paccantagāmaṇāsike āpucchimsu. Manussā
20 „sve bhante mayam bhikkham gahetvā assamapadam āgamissāma, tam paribhuñjitvā va¹⁶ gamisseathā¹⁷“ 'ti vatvā¹⁸ dutiyadivase¹⁹ pahūtam²⁰ khādaniyabhojanīyam²¹ gahetvā tattha agamamsu²². Tam disvā so makkato cintesi: „kohaṇṇam katvā manusse ārādhetvā mayham pi²³ khādaniyabhojanīyam²¹ āharā-
25 pessāmīti“ so tapacaranam²⁴ caranto viya sīlavā viya hutvā

¹ Bī kata. ² K omits vatvā. ³ Bī dhammedesanam. ⁴ K dutiyamakkaṭajātakam, Bī R^p dubbhiyamakkaṭajātakam catuttham ⁵ Bī adds bhikkhum ⁶ Bī adds vatthu heṭhākathitasadisam eva ⁷ Bī kāsikarathe. ⁸ both MSS. -sīlāyam. ⁹ Bī omits sabba. ¹⁰ K uggaṇhitvā corr to uggaṇhetvā. ¹¹ K -sālā. ¹² Bī pāṇiyagatesu ¹³ Bī chaḍḍesi. ¹⁴ Bī -kam. ¹⁵ Bī paccam. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā. ¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bī dutiyam-. ²⁰ Bī bahutam. ²¹ K khādaniyabhojanīyam, Bī khādaniyamabhojanīyam. ²² Bī āg-. ²³ Bī omits pi. ²⁴ Bī so tāpasassa caranam.

tāpasānaṃ avidūre suriyaṃ¹ namassamāno atthāsi. Manussā taṃ disvā „sīlavantānaṃ santike vasantā sīlavantā hontīti“ vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu²:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhāmigaṃ jammaṃ³, ādiccam upatitṭhatīti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannāgatā saṃvijjanti, sīlavantā⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā saṃvijjantīti pi attho, jammaṃ⁵ ti lāmakāṃ, ādiccam upatitṭhatīti suriyaṃ namassamāno tiṭṭhati.

Evaṃ te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkaṭassa sīlācāraṃ ajānitvā⁷ avatthusmiṃ⁸ 10 yeva⁹ pasannā“ ti vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Nāssa⁹ sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
aggihuttaṃ ca ūhanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāya⁷ ti ajānitvā, ūhantīti¹¹ iminā pāpakamakkaṭena ūhantī¹², kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evaṃ assāguṇaṃ¹³ 15 kathesi.

Manussā makkaṭassa kuhakabhāvaṃ ūtvā leḍḍū ca yaṭṭhiyo ca gahetvā¹³ pothetvā¹⁴ isigaṇassa bhikkhaṃ adamsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnājjhānā Brahmaloḥa-parāyaṇā ahesuṃ. 20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā makkaṭo ayaṃ kuhako¹⁵ ahosi, isigaṇo¹⁶ Buddhapariṣā, gaṇa-satthā pana aham evā“ ti. Adiccupaṭṭhānajatākaṃ¹⁷.

¹ Bⁱ pūrisaṃ. ² Bⁱ āhasuṃ. ³ K cammaṃ. ⁴ K sīlavanto. ⁵ K jamavan.
⁶ Tattha santi . . . upatitṭhatīti wanting in Bⁱ. ⁷ Bⁱ ajānantā. ⁸ Bⁱ avatthusmiṃñeva.
⁹ K tāssa. ¹⁰ K ūceca bhinnā, Bⁱ tena sinnā. ¹¹ K ūhantīti corr. to ūhanti, B^o uhananti. ¹² K ūhantiṃ corr. to ūhanaṃ, B^o uhanaṃ. ¹³ ūhantīti . . . gahetvā wanting in Bⁱ. ¹⁴ Bⁱ palāpetvā. ¹⁵ Bⁱ adds bhikkhu.
¹⁶ Bⁱ -gaṇā. ¹⁷ Bⁱ adds pañcamāṃ.

6. Kalāyamuttijātaka.

Bālo vatāyaṃ dumasākhagocarō ti. Idam Sathhā Jeta-
vane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi
samaye vassakāle Kosalarāṇṇo paccanto kuppi¹. Tattha t̥hitā yodhā
dve t̥iṇi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavitum asakkontā² raṇṇo
5 sāsanaṃ pesesum. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasaṃpīpe
khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „aham akāle nikkhanto, kandara-
padarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Sathhāraṃ upasaṃkamissāmi,
so maṃ 'khaṃ gacchasi mahārājā' 'ti pucchissati, athāhaṃ etaṃ
attham ārocessāmi³, na kho pana⁴ maṃ Sathhā samparāyiken' ev'
10 atthena⁵ anugaṇhāti dīṭṭhadhammikenāpi anugaṇhāt' eva⁶, tasmā sace
me gamanena⁷ avaḍḍhi⁸ bhavissati 'akālo mahārājā' 'ti vakkhati, sace
pana vaḍḍhi⁹ bhavissati tuṇhī¹⁰ bhavissatīti¹¹ so Jetavanaṃ pavisitvā
Sathhāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sathhā „handa kuto nu tvaṃ
mahārāja āgacchasi divādivassā¹² 'ti pucchi. „Bhante aham paccan-
15 taṃ vūpasametum nikkhanto tumhe¹³ vanditvā gamissāmiti āgato
'mhīti¹⁴. Sathhā „pubbe pi¹⁵ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁶
paṇḍitaṇaṃ kathaṃ sutvā akāle abbhuggamaṇaṃ nāma nāgamiṃsū¹⁷
'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto tassa atthadhammānusāsako¹⁸ sabbatthakaamacco
ahosi. Atha raṇṇo paccante kupite¹⁹ paccantayodhā paṇṇaṃ
pesesum. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne²⁰ khandhāvāraṃ
bandhi. Bodhisatto raṇṇo santike at̥thāsi. Tasmīṃ khane assā-
naṃ kalāye sedetvā āharitvā doṇiyaṃ pakkhipiṃsu. Uyyāna-
25 makkaṭesu²¹ eko makkaṭo rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā
mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā
khāditum ārabhi. Ath' assa khādamānassa hatthato eko
kalāyo²² bhūmiyaṃ pati. So mukhena²³ ca hatthehi ca gahite

¹ Bⁱ paccante kuppite. ² Bⁱ -to. ³ Bⁱ adds ti. ⁴ Bⁱ passa. ⁵ K -rāyinevatthena, Bⁱ -rāyikenevattena. ⁶ K anugaṇhateva, Bⁱ anugaṇhāti. ⁷ Bⁱ gamane. ⁸ Bⁱ avuḍḍhi. ⁹ Bⁱ vaḍḍhi. ¹⁰ Bⁱ tuṇhī. ¹¹ Bⁱ divassā. ¹² Bⁱ adds va. ¹³ K omits pi. ¹⁴ K abbhuggamānā, Bⁱ abbhugacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaanu-. ¹⁶ Bⁱ kumpite. ¹⁷ Bⁱ adds t̥hatvā. ¹⁸ Bⁱ uyyāne-. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ Bⁱ ka-
lāyo. ²¹ K mukhehi,

sabbe kalāye¹ chaḍḍetvā² rukkhā³ oruyha tam eva kalāyaṃ⁴
 olovento taṃ kalāyaṃ⁵ adisvā va⁶ puna rukkhāṃ abhirūhitvā⁷
 atṭe⁸ sahaṣṣaṃ⁹ parājito viya socamāno dummukho rukkha-
 sākāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyaṃ disvā Bodhisattam
 āmantetvā „vayassa, kiṃ¹⁰ nāṃ¹¹ etaṃ makkaṭena katan“ ti 5
 pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahuṃ anavaloketvā appaṃ
 oloketvā¹² dubbuddhino bālā evarūpaṃ karonti yevā“¹³ ti vatvā
 paṭhamam¹⁴ gātham āha:

1. Bālo¹⁵ vatāyaṃ dumasākhagocaro,
 paññā janinda na inassa¹⁶ vijjati, 10
 kalāyamuṭṭhiṃ¹⁷ avakiriya kevalam
 ekaṃ kalāyaṃ¹⁸ patitaṃ gavessatīti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhāsu gocaraṃ gaṇ-
 hāti, tā va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā¹⁹ ti²⁰ tas mā dumasākhagocaro ti
 vuccati, janindā ti rājānaṃ ālapati²¹, paramissariyabhāvena janassa indo ti²², 15
 kalāyamuṭṭhiṃ ti varakamuṭṭhiṃ²³, kālarājamāsamuṭṭhiṃ²⁴ ti pi vadanti
 ye, avakiriya²⁵ ti avakiritvā, kevalan ti sabbaṃ, gavessatīti bhūmiyaṃ
 patitaṃ ekaṃ eva pariyesatīti²⁶.

Evam vatvā puna Bodhisatto taṃ upasaṃkamitvā rājānaṃ
 āmantento dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Evam eva mayaṃ rāja ye c' aññe atilobhino
 appena bahuṃ²⁷ jiyāma kalāyeneva²⁸ vānaro ti. 50.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: mahārāja, evam eva mayaṃ ca²⁹ ye c' aññe lo-
 bhābhībhūtā janā sabbe pi appena bahuṃ jiyāma, mayaṃ hi etarahi³⁰ akāl³¹
 vassānasamaye³² maggaṃ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā³³ atthā³⁴ 25
 parihāyāma, kalāyeneva³⁵ vānaro ti yathā ayaṃ vānaro ekaṃ kalāyaṃ³⁶
 pariyesamāno ten' ekena³⁷ kalāyena³⁸ sabbakalāyehi³⁹ parihīno evaṃ mayaṃ⁴⁰

¹ B¹ kalāye. ² B² chaḍḍetvā. ³ K rukkhāya. ⁴ B¹ talāya. ⁵ B¹ kalāyaṃ. ⁶ B¹
 omits va. ⁷ B¹ abhirūyhitvā. ⁸ B¹ atṭa. ⁹ B¹ B² sahaṣṣa. ¹⁰ B¹ phussakati.
¹¹ B¹ sabbaṃ olovento. ¹² B¹ padhamam. ¹³ K bālā. ¹⁴ B¹ nayapassa.
¹⁵ K kulāyamuṭṭhiṃ, B¹ kalāyumuṭṭhi. ¹⁶ both MSS. kalāyaṃ. ¹⁷ B¹ bhāgā.
¹⁸ K ni. ¹⁹ B¹ adds 'rājānaṃ hi. ²⁰ B¹ omits ti. ²¹ K vaṇaka-. ²² B¹ kāla-
 rājamāsasamuṭṭhi. ²³ B¹ -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyeneva. ²⁶ K yaṃ ca,
 B¹ mayaṃ va. ²⁷ B¹ omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so B²; K B¹ bahuno.
³⁰ so B²; K atthāya, B¹ attā. ³¹ K kālā-, B¹ kalā-. ³² B¹ tena. ³³ K -kalā-,
 B¹ -kaḷā-. ³⁴ B¹ mayaṃ.

pi¹ akālena kandarapadarādisu² pūresu³ gacchamānā appamattakam atthaṃ pari-
yesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādihi c' eva balakāyena ca parihāyissāma,
tasmā akāle gantum na⁴ vattatīti rañño ovādam adāsi.

Rājā tassa kathaṃ sutvā tato paṭinivattitvā⁵ Bārāṇasīna-
5 garam eva pāvīsi. Corāpi⁶ „rājā kira⁷ ‘coramaddanaṃ karissā-
mīti’ nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyimsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yimsu. Rājā Satthu dhammadesanaṃ sutvā utthāyāsanaṃ vanditvā
padakkhiṇaṃ katvā⁸ Sāvattim eva pāvīsi.

10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitāmacco⁹ pana aham evā“ ti. Ka-
lāyamuṭṭhi-jātakaṃ¹⁰.

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Idam Satthā Jetāvane viha-
15 ranto paṇḍāpāramim ārabha kathesi. Satthā hi Mahābodhi-jātaka
viya Ummaggajātaka viya ca attano paṇḍāya vaṇṇaṃ vaṇṇitaṃ sutvā
„na bhikkhave idān' eva Tathāgato paṇḍavā, pubbe pi¹¹ paṇḍavā
upāyakusalo yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyaṃ nibbattitvā asītisahassavānara-
parivāro¹² Himavantapadese¹³ vāsaṃ kappesi. Tassāsanne¹⁴ eko
paccantagāmaṃ kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁵. Tassa pana
gāmassa majjhe sākḥaviṭṭapasampanno madhuraphalo eko tiṇḍu-
karukkho atthi. Vānaragaṇo¹⁶ ubbisitakāle¹⁷ āgantvā tassa
25 phalāni khādanti¹⁸. Athāparasmim phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁹ ahoṣi naḷaparikkhitto²⁰ dvāragutto. So pi rukkho

¹ B¹ adds etarahi. ² K -disu. ³ B¹ omits pūresu. ⁴ K vaddhatīti, B¹ vattatīti.

⁵ B¹ nivattetvā. ⁶ B¹ thero pi. ⁷ B¹ kira rājā. ⁸ B¹ adds dakkhiṇaṃ. ⁹ B¹ paṇ-
ḍito amacco. ¹⁰ both MSS. kalāya-, B¹ adds chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ omits pi.

¹² B¹ -vānaragaṇaparivuto ti. ¹³ B¹ -ppadese. ¹⁴ B¹ tassavasanne. ¹⁵ so B²;
K ubbisati, B¹ uppissati. ¹⁶ B¹ gaṇā. ¹⁷ so B²; K ubbasita-, B¹ uppasita-.

¹⁸ B¹ khādanti. ¹⁹ K omits manussa. ²⁰ K naḷaparikkhitto, B² daḷaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho¹ atthāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayam pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma, phalito nu kho so² etarahi rukkho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evañ ca pana cintetvā „gaccha, imaṃ pavattim jānāhīti“ ekaṃ vānarāṃ pesesi. So gantvā rukkhasa ca⁴ phalitabhāvaṃ gālha- 5 vāsabhāvaṃ natvā āgantvā⁵ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“ 'ti ussahajātā bahuvānarā⁶ vānarindassa tam atthaṃ ārocesuṃ. Vānarindo „gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Āvāso devā“ 'ti. „Tena hi na gantabbaṃ, manussā hi bahumāyā⁷ hontīti“. „Deva ma- 10 nussānaṃ patisallānāvelāya⁸ aḍḍharattasamaye khādissamā“ 'ti bahū gantvā vānarindaṃ sampatiicchāpetvā Himavanta otarivā tassa gāmassa avidūre manussānaṃ patisallānakālāṃ āgamayamānā mahāpāsānapiṭṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṃ okkamantesu rukkhaṃ āruya phalāni khādīmsu. Ath' eko 15 puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhaṃ gato vānare disvā manussānaṃ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya „pabhātāya rattiyā vānare gaṇhissāmā“ 'ti rukkhaṃ parivāretvā atthāmsu. Asītisahassavānarā⁹ manusse disvā maraṇabhayaatajjitā „n' atthi 20 no aññaṃ paṭisaraṇaṃ¹⁰ aññatra vānarindā¹¹“ 'ti tassa santi-kaṃ gantvā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettimsavaradhāribhi

samantaparikiṇṇ' amhā, kathaṃ makkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehi dhanukalāpahatthehi¹² dhanūni¹³ c' 25 eva sarakalāpe ca gahetvā ṭhitehīti attho, nettimsavaradhāribhīti nettimsā vuccanti khaggā¹⁴, uttamakhaggadhāribhīti¹⁵ attho, parikiṇṇamhā ti parivārit' amhā, kathaṃ ti kena nu kho upāyena amhākaṃ makkho bhavissatīti.

¹ Bⁱ phalavānapitasākho. ² K omits so. ³ Bⁱ adds ti. ⁴ Bⁱ omits ca. ⁵ Bⁱ adds narānaṃ instead of vānarānaṃ? ⁶ Bⁱ omits bahū vānarā. ⁷ K bahūmayā. ⁸ Bⁱ paṭisallānāvelāyaṃ. ⁹ K -sahassā-. ¹⁰ Bⁱ añño paṭissaraṇo. ¹¹ Bⁱ -vānarindena. ¹² Bⁱ dhanukalābahatthehi, K dhanukalāpamhatthehi, Bⁱ omits this word. ¹³ K dhanūhi, Bⁱ dhanuni. ¹⁴ K omits khaggā, Bⁱ nettissā vuccati khaggānaṃ.

Tesaṃ kathaṃ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nāma' etesaṃ 'amhe māressāmā' 'ti tñitānaṃ imassa kiccassa' antarāyakaraṃ añaṇaṃ kiccaṃ uppādeyyāmā"¹ "ti vānare samassāsetvā dutiyaṃ
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṃ attho jāyetha koci naṃ,
atthi rukkhassa acchinnaṃ, khajjataṃ ñeva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha naṃ ti nīpātamattaṃ, app-eva bahukiccānaṃ manussānaṃ añaṇo koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnaṃ
10 ti² imassa rukkhassa phalānaṃ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṃ babuṃ tñānaṃ⁴ atthi, khajjataṃ ñeva tiṇḍukan⁵ ti tiṇḍukaphalaṃ khajjatu⁶ yeva tumhehi⁷, yāvatakena⁸ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṃ paharaṇakālaṃ⁹ jānissāmā 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṃ samassāsesi¹¹. Ettakaṃ¹² hi assā-
15 saṃ¹³ alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena¹⁴ jīvitak-
khayaṃ pāpuṇeyyūṃ¹⁵. Mahāsatto pana evaṃ vānaragaṇaṃ
assāsetvā „sabbe vānare samānethā“ 'ti āha. Samānentaṃ tassa
bhāgineyyaṃ Senakaṃ nāma vānaraṃ adisvā „vānaragaṇassa
Senako nāgato“ ti ārocesuṃ. „Sace Senako anāgato¹⁶ tumhe
20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṃ¹⁷ karissatīti“. Senako pi
kho vānaragaṇassa gamanakāle¹⁸ niddāyitvā pacchā pabuddho
kañci¹⁹ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²⁰ manusse disvā²¹
„vānaragaṇassa bhayaṃ uppannaṃ“ ti ñatvā ekasmiṃ pariyanta-
gehe aggiṃ jāletvā suttakantiyā²² mahallakittiyaṃ santikaṃ
25 gantvā khettaṃ gacchanto gāmadārako viya ekaṃ ummukaṃ²³

¹ B¹ omits tīti tesaṃ . . . kiccassa. ² B¹ uppajjeyyā. ³ B¹ omits khajjataṃ ñeva . . . acchinnaṃ ti. ⁴ B¹ bahutaraṃ, B² babuphalaṃ. ⁵ K khajjataṃ ñeva ti tiṇḍukan ti, B¹ khajjatha raññeva taṇḍukan ti. ⁶ B¹ khajjatha. ⁷ B¹ tumhe. ⁸ B¹ yāvattakena. ⁹ B¹ tatthakaṃ. ¹⁰ K pahāraṇa-, B¹ paharaṇakāle. ¹¹ B¹ samassāsetvā. ¹² B¹ etthakaṃ. ¹³ K assādaṃ. ¹⁴ B¹ phalitehi hadayehi. ¹⁵ K pāpuṇeyyaṃ, B¹ pāpuṇeyya. ¹⁶ B¹ nāgato. ¹⁷ K vo sotthiṃ, B¹ vo so sotthi. ¹⁸ K āgamanakāle. ¹⁹ K kaḍḍhi, B¹ kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ B¹ adda vānaragaṇassa disvā. ²² K kantantiyā. ²³ K ummukkaṃ, B¹ umhukkaṃ.

gahetvā uparivāte t̥hatvā¹ gāmaṃ padīpesi². Manussā makkatē
chaddetvā aggim nibbāpetum agamaṃsu³. Vānarā palāyantā
senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyimsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā bhāgineyyasenako⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahosi, vānaragaṇo⁶ Bud- 5
dhaparisā, vānarindo pana aham evā“⁷ti. Tiṇḍukajātakaṃ⁸.

8. Kacchapajātaka.

Janittam me bhavittam me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ ahivātakarogamuttakam⁹ ārabha kathesi. Sā-
vatthiyam kira ekasmiṃ kule ahivātakarogo⁹ uppajji. Mātāpitāro put- 10
tam āhaṃsu: „tāta, mā imasmim gehe vicari, bhittim bhinditvā palā-
yitvā¹⁰ yattha katthaci gantvā jīvitam rakkha, pacchāgantvā¹¹ imasmim¹²
t̥hāne mahānidhānam atthi, tam uddharitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā
sukhena jiveyyāsīti“¹³ vutto¹³ putto¹⁴ tesam vacanam sampatīcehitvā
bhittim¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahāni- 15
dhānam uddharitvā gharāvāsam vasi. So ekadivasam sappitelādini c'
eva vatthacchādanādini ca gāhāpetvā Jetavanam gantvā Satthāraṃ
vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā „tumbhakaṃ
gehe ahivātakarogo⁹ uppanno ti assumhā¹⁶, kin ti katvā mutto sīti“
pucchi. So tam pavattim ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka 20
bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā aññattha agatā¹⁷
jīvitakkhayaṃ pāpuṇimsu, ālayam pana¹⁸ akatvā aññattha gatā¹⁹ jīvi-
tam labhimsu“²⁰ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakārakule nibbattitvā kumbha- 25
kārakammaṃ katvā puttadāraṃ posesi. Tadā pana Bārāṇasi-
mahānadiyā saddhim ekābaddho mahājātassaro ahosi. So bahūda-
kakāle nadiyā saddhim ekodako hoti²¹, udaye mandibhūte visum

¹ Bī t̥hatvā. ² Bī sadiseti. ³ Bī āgamaṃsu. ⁴ Bī bhāgineyyo-. ⁵ Bī -nāma ⁶ Bī
-gaṇā. ⁷ Bī adds sattaṃ. ⁸ Bī ahivātārogaṇamuttakam, Bī ahivātārogaṇamuttakam.
tam. ⁹ Bī -vātārogo. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ Bī pacchā āgantvā. ¹² Bī adds
nāma. ¹³ Bī vutte. ¹⁴ Bī omits putto. ¹⁵ Bī titthi. ¹⁶ Bī asumha. ¹⁷ Bī gatā te.
¹⁸ Bī ye pana ālayam. ¹⁹ Bī adds te. ²⁰ Bī kāsikagāmake. ²¹ Bī ahosi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmim saṁvacchare suvuṭṭhikā bhavissati¹, imasmim² dubbuṭṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmim sare nibbattamacchakacchapā „imasmim saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatīti³“ űatvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
 5 sarā nikkhamitvā nadim āgamimsu. Eko pana kacchapo „idam me jātatṭhānam vaddhitatṭhānam mātāpitūhi vasitatṭhānam, na sakkomi imam jahitun“ ti nadim na agamāsi. Atha nidāgha-
 samaye tattha udakam chijji⁴. So kacchapo Bodhisattassa mattikagaṇhanatṭhāne⁵ bhūmim khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto
 10 „mattikam gaḥessāmīti⁶“ tattha gantvā mahākuddālena bhūmim khaṇanto⁷ kacchapassa piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍam⁸ viya nam⁹ kuddālen⁹ eva¹⁰ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanatṭhāne ālayam jahitum asakkonto evam vināsam pāpunin“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

- 15 1. Janittam¹¹ me bhavittam me, iti paṁke avassayim,
 tam mam paṁko ajjhobhavi¹² yathā dubbalakam tathā¹³,
 tam tam vadāmi bhaggava, suṇohi vacanam mama: 53.
2. Gāme vā yadi vāraṇṇe sukham yatrādhigacchati
 tam janittam¹⁴ bhavittam¹⁵ ca purisassa pajānato
 20 yamhi¹⁶ jīve tamhi¹⁷ gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittam¹⁸ me bhavittam me ti idam mama¹⁹ jātatṭhānam idam mama vaddhitatṭhānam²⁰, iti paṁke avassayin ti iminā kāraṇena 'mhi²¹ imasmim kaddame avassayim nipajjim vāsam kappesin ti attho, ajjhobhavīti²² adbhavi vināsam pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāram āapati, kumbhakārānam hi
 25 gottapaṇṇatti²³ esā yadidam bhaggavā ti, sukham ti kāyikacetasikassādam²⁴,

¹ Bⁱ -ssanti. ² Bⁱ adds saṁvacchare. ³ Bⁱ bhavissantīti. ⁴ Bⁱ bhijji. ⁵ Bⁱ -gaḥanaṭṭhāne. ⁶ Bⁱ gaḥessāmīti. ⁷ K khaṇanto. ⁸ Bⁱ mattika-. ⁹ Bⁱ omits nam. ¹⁰ Bⁱ kuṭālena. ¹¹ K chattaṁ. ¹² Bⁱ ajjhabhavi. ¹³ K -kathā, Bⁱ duppalamkathā. ¹⁴ K chanittam. ¹⁵ K -ttam, Bⁱ -tañ. ¹⁶ K yamhi. ¹⁷ K tamhi. ¹⁸ K chanittam, Bⁱ dhanittam. ¹⁹ Bⁱ omits mama. ²⁰ K idam mama jātatṭhānam, Bⁱ idam vaddhitatṭhānam. ²¹ so both MSS. instead of aham? ²² Bⁱ ajjhabhavīti. ²³ K gottampamṇatti. ²⁴ Bⁱ -cetasikasukhasātam.

taṃ janittam¹ bhavittāṃ cā 'ti taṃ jātattṭhānaṃ ca vaddhitattṭhānaṃ ca, jānittam bhāvittan² ti dīghavasenāpi³ pāṭho, so yev' attho, pajānato ti atthānattham kārāṇakārāṇam jānantassa, na niketahato⁴ siyā ti niketo ālayam katvā aññatra⁵ agantvā⁶ niketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkhaṃ pāpito⁷ na bhaveyyā 'ti.

Evam so Bodhisattena saddhim kathento kathento⁸ kalam akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmaṇāsino sannipātāpetvā te manusse ovaḍanto evam āha: „passath”⁹ imam kacchapam, aññesaṃ macchakacchapānaṃ mahānadiṃ¹⁰ gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayam chinditum asakkonto tehi saddhim¹⁰ agantvā¹¹ mama mattikagahanatṭhānaṃ¹² pavisitvā nipajji, ath' assāham mattikaṃ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍam¹³ viya nam¹⁴ thale pātesim, ayam attanā¹⁵ katakammaṃ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kalam akāsi, evam esa attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā maraṇapatto, tumhe pi¹⁵ mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha¹⁶, ito patṭhāya 'mayham rūpaṃ mayham saddo mayham gandho mayham raso mayham poṭṭhabbo¹⁷ mayham putto mayham dhītā mayham¹⁸ dāsādāsi-paricchedo¹⁹ mayham²⁰ hiraññasuvaṇṇan ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha²¹, ekako v' esa satto tisu bhavesu parivatta-²⁰ tīti“ evam Buddhalaṇḍhāya²² mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpaṃ²³ pattharivā sattamattāni vassasahassāni atṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā²⁴ saggapadam²⁵ pūresi.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ²⁵ samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiṭṭhale patiṭṭhāsi) „Tadā kacchapo Ānando ahosi, kumbhakārako²⁶ pana aham evā”²⁷ ti. Kacchapajātakaṃ²⁷.

¹ Bⁱ jā-. ² K jānitaṃ bhāvitan. ³ Bⁱ -visenāpi. ⁴ Bⁱ aniketa-. ⁵ Bⁱ aññatta. ⁶ Bⁱ agacchanto. ⁷ K pāpiṇo. ⁸ Bⁱ only one kathento. ⁹ Bⁱ passatha. ¹⁰ Bⁱ -nadi. ¹¹ Bⁱ āgantvā, K āgantvā, corr. to ag-. ¹² Bⁱ mattikāya gahanatṭhānaṃ. ¹³ Bⁱ mattika-. ¹⁴ Bⁱ omits nam. ¹⁵ Bⁱ B^p attano. ¹⁶ Bⁱ ahutta. ¹⁷ so Bⁱ B^p; K poṭṭhabbā. ¹⁸ Bⁱ adds mātā mayham pitā mayham. ¹⁹ Bⁱ dāsādāsa-, B^p dāsi mayham dāsa-. ²⁰ so B^p; K Bⁱ omit mayham. ²¹ so K B^p; Bⁱ gaṇhatha. ²² Bⁱ buddhalāṇāya. ²³ Bⁱ -dīpe. ²⁴ Bⁱ adds āyuhapariyosāne. ²⁵ B^p Bⁱ saggapūram. ²⁶ Bⁱ -kāro. ²⁷ Bⁱ adds aṭṭhamam.

9. Satadhammajātaka.

Taṁ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavi-
satividham¹ anesanaṁ ārabba kathesi. Ekasmiṁ hi kāle bahū
bhikkhū vejjakammena² dūtakammena pahenagamanena³ jaṁghapesa-
5 nikena⁴ piṇḍapatipinḍenā⁵ 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya
jīvikam⁶ kappesum. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesam
tathā jīvikam kappanabhāvaṁ natvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya
jīvikam kappenti⁷, te pana evaṁ jīvikam kappetvā yakkhattā vā pe-
tattā vā na muccissanti, dhuragoṇā⁸ hutvā⁹ nibbattissanti, niraye
10 paṭisandhim gaṇhissanti, etesaṁ hitatthāya sukhattāya attajjhāsayam
sakapaṭibhānam¹⁰ ekaṁ dhammadesanaṁ kathetum vaṭṭatīti“ bhikkhu-
saṁgham sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya
paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno¹¹ piṇḍapāto ādittalo-
gulasadiso halāhalavisūpamo, anesanaṁ hi nam' esā Buddhapacceka-
15 sāvakehi garahitā patikuṭṭhā¹², anesanāya uppannam¹³ piṇḍapātam
bhuñjantassa hi hāso¹⁴ vā somanassam vā n' atthi, evaṁ uppanno hi
piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa¹⁵ ucchiṭṭhabhojanasadisō¹⁶, tassa
paribhogo Satadhammamānavassa¹⁷ caṇḍālucchiṭṭhabhattaparibhogo¹⁸
viya hotīti“ vatvā atūtam āhari:

20 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā vayappatto kenacid
eva karaṇīyena pātheyyatanḍule ca bhattaputaṁ¹⁹ ca gahetvā
maggam paṭipajji. Tasmim²⁰ kāle Bārāṇasiyam eko māṇavo
atthi Satadhammo nāma²¹ udiccabrāhmaṇamahāsālakule²² nib-
25 batto, so pi kenacid eva karaṇīyena tanḍule vā bhattaputaṁ²³
vā agahetvā maggam paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-
gacchimsu. Māṇavo Bodhisattam „kimjātiko sīti“ pucchi. So
„aham²⁴ caṇḍālo“ ti vatvā „tvam kimjātiko“ ti māṇavam²⁵

¹ so BP; K ekavīsati, Bī ekaṁvīsatavivitham. ² Bī vajja-. ³ Bī pahana-, BP pa-
hinakammena. ⁴ K -pesanīkena ⁵ Bī -piṇḍakenā, BP -paṭipinḍenā. ⁶ both MSS.
jīvitam. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhūra-. ⁹ Bī adds va. ¹⁰ Bī BP -bhānam.
¹¹ K uppanna. ¹² Bī paṭikuṭṭhā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ Bī tāso. ¹⁵ Bī caṇḍāpessa.
¹⁶ K uccīṭṭha-, Bī uccīṭṭhabhojanasadisō va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ Bī caṇḍāla
ucchittatutthaparibhogo, K caṇḍāluccīṭṭha-. ¹⁹ Bī -mūtaṁ. ²⁰ Bī adds hi.
²¹ Bī adds nāmena. ²² Bī uddicca-. ²³ Bī bhattapabhuṭam corr. to bhattabhuṭam.
²⁴ K ham. ²⁵ K mānavam, Bī omits mānavam.

pucchi. So „aḥaṃ udiccabrāhmaṇo“¹ ti vatvā „sādhū
 gacchāma“² 'ti ubho pi³ maggaṃ agamaṃsu⁴. Bodhisatto pātar-
 āsavelāya udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā hatthe⁵ dhovitvā
 bhattapuṭaṃ mocetvā māṇavaṃ⁶ „bhattaṃ bhuñjāhīti“⁷ āha.
 „N' atthi re⁸ caṇḍāla mama bhattena attho“⁹ ti. Bodhisatto 5
 „sādhū“¹⁰ 'ti puṭakabhattaṃ¹¹ ucchiṭṭhaṃ akatvā va attano¹² yā-
 panamattaṃ aññasmiṃ paṇṇe pakkhipitvā puṭakaṃ¹³ bandhitvā
 ekamante¹⁴ ṭhapetvā bhuñjitvā pāṇiyaṃ¹⁵ pivitvā dhotahattha-
 pādo taṇḍule ca sesabhattaṃ ca ādāya „gacchāma māṇavā“¹⁶ 'ti
 maggaṃ paṭipajji. Te sakaladivasam gantvā sāyaṃ ubho pi 10
 ekasmiṃ udakaphāsukaṭṭhāne¹⁷ nahātvā paccuttarimsu. Bodhi-
 satto phāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṃ¹⁸ mocetvā māṇavaṃ
 anāpucchitvā¹⁹ bhuñjitum ārabhi. Māṇavo sakaladivasam
 maggagamanena kilanto chātajjhatto²⁰ „sace me bhattaṃ das-
 sati bhuñjissāmi“²¹ olokeno atṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ- 15
 jat' eva²². Māṇavo cintesi: „ayaṃ caṇḍālo mayhaṃ avatvā va
 sabbaṃ bhuñjati, nippīletvā²³ piṇḍaṃ gahetvā upariucchiṭṭha-
 bhattaṃ²⁴ chaḍḍetvā sesaṃ bhuñjitum vaṭṭatīti“²⁵. So tathā
 katvā ucchiṭṭhabhattaṃ²⁶ bhuñji. Ath' assa bhuttamate²⁷
 „mayā attano jātigottakulapadesānaṃ ananucchavikaṃ“²⁸ kataṃ, 20
 caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṃ²⁹ bhuttaṃ“³⁰ ti³¹ balava-
 vippaṭisāro³² uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṃ mukhato
 uggacchi. So „appamattakassa“³³ vata me kāraṇā ananucchavi-
 kaṃ kammaṃ katan“³⁴ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno
 paṭhamam gātham āha:

25

¹ K has instead of so aḥaṃ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahan. ² B⁴ omits ubho pi. ³ B⁴ āgamaṃsu. ⁴ B⁴ hatthaṃ. ⁵ B⁴ māṇava. ⁶ B⁴ kare. ⁷ B⁴ pū-. ⁸ B⁴ attanā. ⁹ B⁴ ekamantaṃ. ¹⁰ B⁴ pāṇiyaṃ. ¹¹ B⁴ udakaṭṭhāne. ¹² B⁴ -puṭaṃ. ¹³ B⁴ adds va. ¹⁴ K jātajjhatto, B⁴ chātajjhatto, B⁴ chātattā. ¹⁵ K bhuñjaneva, B⁴ bhuñjato. ¹⁶ K nippīletvā, B⁴ nippīlitvā. ¹⁷ K -ucchiṭṭha-, B⁴ -ucchiṭṭha-. ¹⁸ B⁴ vattatīti. ¹⁹ B⁴ icchita-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ B⁴ -ka. ²² K ucchiṭṭha-. ²³ B⁴ bhuttanīnti. ²⁴ B⁴ omits balava. ²⁵ B⁴ appamattassa.

1. Tañ ca appaṇ ca¹ ucchiṭṭhaṃ² tañ ca kicchena no³ adā,
so 'haṃ brāhmaṇajātiko, yaṃ bhuttaṃ⁴ tam pi⁵ uggatan
ti. 55.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: yaṃ mayā bhuttaṃ⁶ taṃ appaṇ ca ucchiṭṭhaṃ⁷
5 ca, tañ ca no so caṇḍālo na attano ruciya adāsi⁸, atha kho nippīliyamāno⁹
kicchena kasirena adāsi, so 'haṃ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me¹⁰ yaṃ
bhuttaṃ¹¹ taṃ pi¹² saddhiṃ lohitaṇa uggatan ti.

Evam māṇavo paridevitvā „kiṃ¹³ dāni me evarūpaṃ ana-
nucchavikaṃ kammaṃ katvā jīvitena¹⁴“ 'ti araṇṇaṃ pavisitvā
10 kassaci attānaṃ adassetvā¹⁴ anāthamarāṇaṃ patto¹⁵.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „seyyathāpi bhikkhave Satadhamma-
māṇavassa taṃ caṇḍālucchiṭṭhakaṃ¹⁶ bhuñjitvā¹⁷ attano ayuttabhojana-
bhuttatī¹⁸ eva¹⁹ n' eva hāso na somanassaṃ uppajji evam evam²⁰
yo imasmim sāsane pabbajito anesanāya jīvikaṃ kappento yathāladhha-
15 paccayaṃ²¹ paribhuñjati²² tassa buddhapatikuṭṭhāya²³ garahitajīvi-
kāya²⁴ jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṃ uppajjatīti²⁵“ vatvā
abbhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evam dhammaṃ niraṃkatvā yo adhammena²⁶ jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatīti. 56.

20 Tattha dhammaṃ ti ājivapārisuddhisīladhammaṃ²⁶, niraṃkatvā ti nī-
haritvā²⁷ chaḍḍetvā²⁸, adhammena²⁹ 'ti ekavīsatiyā anesanasaṃkhātena micchā-
jīvena²⁹, Satadhammo ti tassa nāmaṃ, Santadhammo ti³⁰ pi pātho, na nan-
datīti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍālucchiṭṭhakaṃ³¹ me laddhaṃ ti tena
lābhena na nandatī evam imasmim pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya
25 laddhaṃ³² lābhaṃ paribhuñjanto na nandatī na tussati, garahitajīvikāya³³ jīvā-
mīti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jīvikaṃ kappentassa Satadhamma-
māṇavass' eva araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ maritum varan³⁴ ti.

¹ K appamāṇa ca. ² K uccitṭhaṃ. ³ Bⁱ neva. ⁴ Bⁱ bhuttaṃ. ⁵ Bⁱ taṃ taṃ.
⁶ Bⁱ mahābhuttaṃ. ⁷ K uccicciṭṭha corr. to uccitṭha. ⁸ K omits adāsi. ⁹ K
-liyamāno, Bⁱ nippīliyamāno. ¹⁰ Bⁱ mayā. ¹¹ Bⁱ bhuttaṃ. ¹² Bⁱ vāpi. ¹³ Bⁱ
adds nu. ¹⁴ Bⁱ adds vi. ¹⁵ K anāthamarānamato. ¹⁶ K -lucci-. ¹⁷ Bⁱ bhiñ-
jitvā. ¹⁸ Bⁱ -bhojanassa-. ¹⁹ Bⁱ omits eva. ²⁰ Bⁱ evameva. ²¹ K tathāladhha-
²² K -bhuñjati. ²³ Bⁱ -paṭi-, K -patikuṭṭhāsa. ²⁴ Bⁱ garahita. ²⁵ K adhamme,
Bⁱ dhammena. ²⁶ K -sīlaṃ-. ²⁷ Bⁱ omits tinīharitvā. ²⁸ Bⁱ chaḍḍetvā. ²⁹ K
adds pana. ³⁰ Bⁱ omits ti. ³¹ K -lucciṭṭha-. ³² Bⁱ laddha. ³³ Bⁱ buddha-
garahita-. ³⁴ Bⁱ vadan.

Evam Satthā imam¹ dhammadesanam² desetvā³ cattāri saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādini pāpuṇṇiṃsu) „Tadā aham eva caṇḍālaputto ahoṣin“ ti. Satadhammajātakaṃ⁴.

10. Duddadajātaka.

5

Duddadam dadamānānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto gaṇadānaṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira dve saḥāyakā kuṭimbiyaputtā⁴ chandakaṃ saṃharitvā⁵ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā buddhapamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ⁶ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṃsu. Tesu 10 gaṇajetṭhako Satthāraṃ vanditvā⁷ ekamantaṃ nisīditvā „bhante imasmiṃ dāne bahudāyakāpi atthi appadāyakāpi, tesam sabbesam pi idam dānaṃ mahapphalaṃ hotū“ ti dānaṃ niyyādesi. Satthā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṃghassa dānaṃ datvā evaṃ niyyāden-tehi mahākammaṃ kataṃ, porāṇakapaṇḍitāpi dānaṃ datvā evam evam“ 15 niyyādesun“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilaṃ¹⁰ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsaṃ pa-hāya isipabbajjaṃ pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavanta- 20 padese¹¹ ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ¹² caramāno Bārāṇasiṃ patvā rājanyāne vasitvā punadivase dvāragāme sapariṣo¹³ bhikkhācāraṃ cari. Manussā bhikkhaṃ adaṃsu. Punadivase Bārāṇasiyaṃ cari. Manussā sampiyāyamānā bhik-khaṃ datvā gaṇabandhanena chandakaṃ saṃkaḍḍhitvā¹⁴ dānaṃ 25 sajjetvā isigaṇassa mahādānaṃ pavattayīṃsu. Dānapariyosāne gaṇajetṭhako evam eva vatvā iminā va niyāmena dānaṃ niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṃ nāma dānaṃ n' atthīti“ vatvā anumodanaṃ karonto imā gāthā avoca:

¹ B¹ idam. ² B¹ dassetvā. ³ B¹ adda navamaṃ. ⁴ B¹ kuṭumpissamittā. ⁵ so B¹; K B² saṃgharhitvā. ⁶ K omits bhikkhu. ⁷ B¹ parivanditvā. ⁸ B¹ evameva. ⁹ B¹ kāsira-
kaṭṭhe. ¹⁰ K -silāya, B² -silāṃ, B¹ takkaṣilāyaṃ. ¹¹ B¹ himavantaṭṭappa-. ¹² B¹
-kaṇ. ¹³ B¹ sapariyo. ¹⁴ B¹ B² saṃharitvā.

1. Duddadaññam dadamānānaññam dukkaraññam kamma¹ kubbataññam asanto nānukubbanti, sataññam dhammo durannayo. 57.

2. Tasmā sataññam ca asataññam ca nānā hoti itogati, asanto nirayaññam yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.

5 Tattha duddadan ti dānaññam nāma lobhādidosavasikehi apaññātehi dātum na sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taññam dadamānānaññam kubbataññam tad eva dāna-kammaññam sabbehi kātum na sakkā ti dukkaraññam taññam kurumānānaññam, asanto ti apaññāta bālā, nānukubbantīti taññam kammaññam nānukarontī, sataññam dhammo ti paññātānaññam sabhāvo, dānaññam sandhāy' etaññam vuttaññam, durannayo ti phala-sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti² duranubodho api³ ca durannayo ti durabhigamo⁴, apaññātehi dānaññam datvā dānaphalaññam nāma laddhuññam na sakkā⁵ ti pi attho, nānā hoti itogatīti ito cavitvā paralokaññam gacchantānaññam paṭisandhigahaññam⁶ nānā hoti, asanto nirayaññam yantīti apaññāta dussilā dānaññam adatvā silaññam arakkhītvā nirayaññam gacchantī, santo
10 saggaparāyanā ti paññāta pana dānaññam datvā silaññam rakkhītvā uposathakammaññam katvā⁷ tīṇi sucariṇī pūretvā saggaparāyanā honti, mahantaññam saggasukhasam-pattiññam anubhavanti.

Evam Bodhisatto anumodanaññam katvā cattāro vassike māse tatth' eva vasitvā vassātikame Himavantaññam gantvā jhānaññam⁸
20 nibbattetvā aparihīnaññajjhāno brahmalokūpago⁹ ahosi.

Satthā imaññam desanaññam¹⁰ āharitvā jātakaññam samodhānesi: „Tadā isigaṇo¹¹ Buddhapariṣā ahosi¹², gaṇasatthā pana aham evā“ 'ti. Duddadajātakaññam¹². Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25

1. Asadisajātaka.

Dhanuggaho Asadiso ti. Idaññam Satthā Jetavane viharanto mahānekkhammaññam¹⁴ ārabba kathesi. Satthā „na bhikkhave Tathāgato idāññam eva mahābhiniikkhamanaññam nikkhanto, pubbe pi setacchattaññam pahāya nikkhanto yevā“ 'ti vatvā atītaññam āhāri:

¹ Bⁱ kammaññam. ² Bⁱ adds durannayo. ³ Bⁱ pi. ⁴ Bⁱ durādhigamo. ⁵ Bⁱ sakko. ⁶ Bⁱ -gaṇhanaññam? ⁷ Bⁱ karitvā. ⁸ Bⁱ jhānaññam. ⁹ Bⁱ -ku-. ¹⁰ Bⁱ dhamma-desanaññam. ¹¹ Bⁱ -ṇā. ¹² Bⁱ ahesuññam. ¹³ K duddajātakaññam, Bⁱ dudadajātakaññam dasamaññam. ¹⁴ Bⁱ mahābhiniikkhamanaññam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimim¹ paṭisandhim gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase Asadisakumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Ath' assa³ ādhāvitvā⁴ paridhāvitvā vicaraṇakāle⁵ añño puññavā satto deviyā kucchimhi paṭi- 5 sandhim gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase Brahmaḍattakumāro ti⁶ nāmaṃ akaṃsu. Tesu Bodhisatto soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ⁷ gantvā disāpāṃmokkhassa ācariyassa santike tayo vede⁸ atṭhārasa sippāni ca uggaṇhitvā issāsasippe asadiso hutvā Bārāṇasiṃ paccāgami. Rājā kālaṃ⁹ kurumāno 10 „Asadisakumārassa rajjaṃ datvā Brahmaḍattassa oparajjaṃ¹⁰ dethā“ 'ti vatvā kālaṃ akāsi. Tasmim kālakate¹¹ Bodhisatto attano¹² rajje diyyamāne¹³ „mayhaṃ rajjen' attho n' atthīti¹⁴“ paṭikkhipi. Brahmaḍattaṃ rajjena abhisiñciṃsu. Bodhisatto „mayhaṃ yasena¹⁵ attho n' atthīti“ kiñci¹⁶ pi na icchi. Ka- 15 niṭṭhe rajjaṃ kārente pakatiyā va¹⁷ rājākāren' eva¹⁸ vasi¹⁹. Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rajjaṃ patthetīti“ vatvā rañño santike Bodhisattaṃ paribhindiṃsu. So pi tesam vacanaṃ gaḥetvā paribhinnacitto „bhātaram²⁰ me gaṇhathā“ 'ti manusse payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²¹ taṃ kāraṇaṃ²² 20 Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā aññaṃ raṭṭhaṃ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito“ ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṃ bhogaṃ icchatīti²³“ pucchi. „Ekasaṃvaccharena sataśahassaṃ²⁴“ ti. „Sādhū, āgacchatū“ 'ti. Atha naṃ āgantvā samīpe ṭhitaṃ pucchi: „tvaṃ dhanug- 25 gaho²⁵“ ti. „Āma devā“ 'ti. „Sādhū, maṃ upaṭṭhahassū“ 'ti. So²⁶ tato paṭṭhāya rājānaṃ upaṭṭhahati²⁷. Tassa paribbayaṃ

¹ Bⁱ kucchimhi. ² Bⁱ tattha sotthinā jātattā tassa. ³ Bⁱ tassa instead of athassa.

⁴ Bⁱ adhāvitvā. ⁵ Bⁱ vivaraṇa-. ⁶ Bⁱ tūtiassa. ⁷ Bⁱ takkaṣilāyaṃ. ⁸ Bⁱ bede.

⁹ Bⁱ rājakulāṃ. ¹⁰ Bⁱ uparajjaṃ. ¹¹ Bⁱ kālaṇkate. ¹² Bⁱ no. ¹³ Kⁱ diyyamāne,

Bⁱ diyyamānena. ¹⁴ Bⁱ rajjenattho ti. ¹⁵ Bⁱ rajjena. ¹⁶ Bⁱ kiñcā. ¹⁷ Bⁱ B^p ca.

¹⁸ Kⁱ saṇākāreṇeva. ¹⁹ Bⁱ B^p vasati. ²⁰ Bⁱ -raṃ. ²¹ Bⁱ attācariyako. ²² Kⁱ omits

bodhisattassa. ²³ Bⁱ kittakaṃ sokaṃ icchasīti. ²⁴ Bⁱ omits sata. ²⁵ Bⁱ adds

āsi. ²⁶ Bⁱ rañña. ²⁷ Bⁱ upaṭṭhahati.

- diyyamānaṃ disvā „atibahulaṃ¹ labhatīti“ porāṇakadha-
nuggahā ujjhāyimsu. Ath' ekadivasam rājā uyyānaṃ gantvā
maṅgalasilāpattasamipe sāṇipākāraṃ parikkhipāpetvā amba-
rukkhamūle mahāsayaṇe nipanno uddham olovento rukkhagge
5 ekaṃ ambapiṇḍaṃ disvā „imaṃ na sakkā abhirūhitvā gaṇhitun“
ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imaṃ ambapiṇḍaṃ sareṇa chindit-
tvā pātetuṃ sakkhissathā“ 'ti āha. „Na etaṃ² deva amhākaṃ
garu³, devena pana⁴ amhākaṃ⁵ bahuvāre⁶ kammaṃ dīṭṭha-
pubbaṃ, adhunā āgato⁷ dhanuggaho amhehi bahukataṃ⁸
10 labhati, taṃ pātāpethā“ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ pakkosāpetvā
„sakkhissasi tāta etaṃ pātetu“ ti pucchi. „Āma mahārāja,
ekaṃ okāsaṃ labhamāno sakkhissāmīti“. „Katarokāsaṃ“ ti.
„Tumhākaṃ sayanassa antokāsaṃ“ ti. Rājā sayanaṃ harāpe-
tvā¹⁰ okāsaṃ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṃ n' atthi,
15 nivāsanantare¹¹ sannayhitvā vicarati¹², tasmā¹³ „sāṇiṃ laddhuṃ
vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti¹⁴ sāṇiṃ āharāpetvā parikkhi-
pāpesi. Bodhisatto antosāṇiyaṃ pavisitvā uparinivattaseta-
vatthaṃ haritvā¹⁵ ekaṃ rattapaṭaṃ nivāsetvā kacchaṃ bandhi-
tvā ekaṃ rattapaṭaṃ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṃ
20 khaggaṃ nīharitvā vāmapasse¹⁶ sannayhitvā suvaṇṇakañcu-
kaṃ¹⁷ paṭimuñcitvā cāpanāli¹⁸ piṭṭhiyaṃ sannayhitvā sandhi-
yuttaṃ¹⁹ meṇḍakamahādhanuṃ²⁰ ādāya pavālavannaṃ jīyaṃ²¹
āropetvā uṇhisaṃ sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṃ²² nakhehi
parivattayamāno sāṇiṃ²³ dvidhā katvā paṭhaviṃ phāletva²⁴
25 alaṃkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saraṃ khipanattāṇaṃ
gantvā khurappaṃ sannayhitvā rājānaṃ āha: „Kiṃ mahārāja
etaṃ ambapiṇḍaṃ²⁵ uddham ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

¹ Bⁱ -bahum. ² B; taṃ. ³ Bⁱ guru. ⁴ Bⁱ omits pana. ⁵ Bⁱ amhe. ⁶ K bahum
vāre. ⁷ Bⁱ adhunāgato. ⁸ Bⁱ B^p bahutaraṃ. ⁹ so Bⁱ B^p; K atthatokāsaṃ. ¹⁰ Bⁱ
paharāpetvā. ¹¹ Bⁱ nivāsanantare thanuṃ. ¹² Bⁱ vicarita. ¹³ so B^p; K tasmāṃ,
Bⁱ sā. ¹⁴ K omits rājā sādhu ti. ¹⁵ Bⁱ uparinivattaṃ nīharitvā. ¹⁶ Bⁱ vāmas-
sena. ¹⁷ K -kaṇḍukaṃ. ¹⁸ so Bⁱ; B^p cāpanāli, K āvāpanāliyaṃ. ¹⁹ Bⁱ yutta.
²⁰ Bⁱ meṇḍika-. ²¹ Bⁱ vaṇṇi jāyaṃ. ²² Bⁱ -rappa. ²³ Bⁱ sāṇitvā. ²⁴ K phāle-
tvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakaṇḍena“ 'ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pā-
 tentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na
 diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti“. „Mahārāja, idaṃ
 kaṇḍaṃ dūraṃ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā¹ tāva
 gantvā sayāṃ orohissati, yāv' assa² orohanān tāva³ tumhehi 5
 adhivāsetum vattatīti“. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Atha
 naṃ puna āha: „Mahārāja, idaṃ kaṇḍaṃ pana⁴ ārohamānaṃ
 ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāvamajjhaṃ kantamānaṃ ārohissati⁵, oroha-
 mānaṃ kesaggaṃattam pi ito vā etto vā agantvā⁷ odhiyaṃ ũeva
 patitvā ambapiṇḍiṃ gahetvā otarissati, passa mahārājā“ 'ti vegāṃ 10
 janetvā kaṇḍaṃ khipi. Taṃ kaṇḍaṃ ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāva-
 majjhaṃ kantamānaṃ abhirūhi⁸. Bodhisatto „idāni naṃ⁹ kaṇ-
 ḍaṃ yāva Cātummahārājikabhavanaṃ gataṃ bhavissatīti“ ũatvā
 paṭhamāṃ khittakaṇḍato adhikataṃ¹⁰ vegāṃ janetvā aññaṃ
 kaṇḍaṃ khipi. Taṃ gantvā purimakaṇḍapumkhe paharitvā ni- 15
 vattitvā sayāṃ Tāvatisabhavanaṃ abhirūhi¹¹. Tattha naṃ
 devatā aggahesum. Nivattanakaṇḍassa¹² vātaṃ¹³ chindana-
 saddo¹⁴ asanisaddo viya ahosi. Mahājanena „kiṃsaddo eso“
 ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo“ ti vatvā attano
 attano sarire kaṇḍassa patanabhayaṃ¹⁵ ũatvā¹⁶ bhūtatasiṭaṃ 20
 mahājanaṃ „mā bhāyathā¹⁷“ 'ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṃ
 patitum na dassāmīti“ āha. Kaṇḍaṃ otaramānaṃ kesagga-
 mattam pi ito vā etto vā agantvā¹⁸ odhiyaṃ¹⁹ ũeva patitvā amba-
 piṇḍiṃ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmi-
 yaṃ patitum adatvā ākāse va²⁰ sampaticchanto ekena hatthena 25
 ambapiṇḍiṃ ekena¹² kaṇḍaṃ aggahesi. Mahājano²² taṃ acchari-
 yaṃ disvā „na no evarūpaṃ diṭṭhapubban“ ti mahāpurisaṃ

¹ B' -naṃ. ² B' tāvassa. ³ B' omits tāva. ⁴ B' vattibhuti. ⁵ B' kaṇḍa dūraṃ.

⁶ B' abhirūhissati. ⁷ so B?; K B' āg-. ⁸ B' abhirūhi. ⁹ B' omits naṃ. ¹⁰ K
 adhikaraṇaṃ. ¹¹ K -ruhi, B' -rūhi. ¹² B' nivattakaṇḍassa. ¹³ B' vāti.

¹⁴ B' chandana-. ¹⁵ K patanabhāvaṃ, B' pathanabhayena. ¹⁶ B' omits ũatvā.

¹⁷ B' bhāyittthā. ¹⁸ K B' āg-. ¹⁹ B' -yañ. ²⁰ B' yeva. ²¹ B' adda hatthena.

²² B' -janā.

pasamsati¹ unnadati² appoṭheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tuṭṭhapapaṭṭhāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahoṣi. Rājāpi 'ssa dhana-
 vassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahum¹⁰ dhanam mahantaṃ ca yasam¹¹
 5 adāsi. Evaṃ Bodhisatte¹² tena¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyam n' atthīti“
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasim¹⁶ parivāretvā „rajjam vā detu¹⁷
 yuddham vā“ ti rañño paṇṇam pesesum. Rājā maraṇabhaya-
 bhīto „kham¹⁸ me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekam sāmeta
 10 rājānam¹⁹ upatṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa²⁰ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²¹ āgacchathā“ 'ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tam pavattim ārocesum²².
 Bodhisatto tam rājānam āpucchitvā Bārāṇasim paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā
 „aham Asadisakumāro āgato, ahaṃ ca²³ ekam kaṇḍam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitena atthikā²⁴“ palā-
 yantū²⁵ 'ti atṭṭalake ṭhatvā²⁶ sattannaṃ rājūnam²⁷ bhuñjantānam
 kañcapātimakule²⁸ yeva kaṇḍam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 maraṇabhayabhītā sabbe va²⁹ palāyimsu. Evaṃ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pivanamattam³⁰ pi lohitaṃ anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kaṇiṭṭhabhātaram³¹ oloketvā³² kāme pa-
 hāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ -santi. ² Bⁱ -danti. ³ Bⁱ apāṭenti. ⁴ Bⁱ vidhūnanti. ⁵ K celukkhepa-,
 Bⁱ velukkhepa-. ⁶ Bⁱ pavattento. ⁷ Bⁱ tattha pahaṭṭhāya. ⁸ Bⁱ ghanavassam.
⁹ Bⁱ omits ca. ¹⁰ Bⁱ bahu. ¹¹ Bⁱ sayam. ¹² both MSS. -tto. ¹³ K omits
 tena. ¹⁴ K sakkata. ¹⁵ Bⁱ nagaram. ¹⁶ Bⁱ desu. ¹⁷ Bⁱ kuhi. ¹⁸ Bⁱ mahantaṃ
 rājānam. ¹⁹ K gacchathassa. ²⁰ Bⁱ kaṇṭitvā? ²¹ Bⁱ ārocayisum. ²² so B^p; Bⁱ ti
 ahañhi, K aññahi. ²³ Bⁱ attikā. ²⁴ K -tu, Bⁱ -ta. ²⁵ Bⁱ ṭhatvā. ²⁶ so Bⁱ B^p;
 K rājūnam. ²⁷ so K B^p; Bⁱ kañcapātima-. ²⁸ K omits va. ²⁹ K pivanamattam,
 Bⁱ pivanamattam. ³⁰ both MSS. kañiṭṭha-. ³¹ K apaloketvā.

Satthā „evaṃ bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasanāgāmo¹ isipabbajjāṃ pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī² akkhaṇavedhī³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte raṇaṃ katvā na ca kiñci viheṭṭhayi,
bhātaraṃ sotthim katvāna⁵ saññamaṃ⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṃ nāmen⁷ eva balaviriyaṇānāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi nāpabalena⁷ pi mahabbalo, dūrepātīti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvatisabhavanā ca kaṇḍaṃ pesetuṃ samatthātāya 10 dūrepātī⁸, akkhaṇavedhī⁹ avirādhitavedhī¹⁰, atha vā akkhaṇaṃ¹¹ vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharatī¹² tāva ten⁷ obhāsena sattaṭṭhavāre kaṇḍāni gahe- tvā vijjhatīti¹³ akkhaṇavedhī¹⁴, mahākāyappadālano¹⁵ ti mahante kāye padā- leti, cammakāyo¹⁶ dārukāyo lohakāyo ayokāyo¹⁷ vālukakāyo¹⁸ udakakāyo phala- kakāyo¹⁹ ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyappadālano²⁰ mahāsacammaṃ 15 vinivijjhatī²¹ yeva, añño aṭṭhaṅgulabāhalaṃ²⁴ udumbarapadaraṃ caturaṅgula- bāhalaṃ²⁵ asanapadaraṃ vinivijjhatī²⁶, so pana phalakasataṃ²⁷ pi ekato bad- dhaṃ vinivijjhatī, tathā²⁸ dvaṅgulabāhalaṃ²⁹ tambalohapaṭṭaṃ³⁰ aṅgulabāhalaṃ³¹ ayapaṭṭaṃ³², vālukasakataṃ³³ padarasakataṃ³⁴ palālasakataṃ³⁵ vā pacchābhāgena³⁶ kaṇḍaṃ pavasetvā purebhāgena abhipāteti pakatiyā udae catuusabhaṭṭhānaṃ 20 kaṇḍaṃ peseti³⁷ thale aṭṭhasabhaṃ ti, evaṃ imesaṃ sattannaṃ mahākāyānaṃ padā- lanato mahākāyappadālano³⁸, sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṃ³⁹ katvā³⁸ palāpesitī³⁹ attho, na ca kiñci viheṭṭhayīti⁴⁰ ekam pi na viheṭṭhesi⁴¹, avi- heṭṭhayanto⁴² yeva pana tehi saddhiṃ kaṇḍapesanena⁴³ eva raṇaṃ⁴³ katvā, saññā- maṃ⁴³ ajjhupāgamīti silasaññamaṃ⁴⁴ pabbajjāṃ⁴⁵ upagato. 25

¹ K vijitasanāgāmo, Bⁱ jīvitasanāgāmo. ² K -patī, B^p -pātī, Bⁱ -pāṭī. ³ K akkhana- vedhī, Bⁱ akkhaṇaveṭhī, B^p akkhaṇavedhī. ⁴ K -lato, Bⁱ mahākāyappadālino, B^p mahākāyappadālino. ⁵ Bⁱ katvā. ⁶ K saññamaṃ, Bⁱ sañnyamaṃ. ⁷ K nāna-, Bⁱ paññā-. ⁸ K Bⁱ B^p pātī. ⁹ K akkhana-, Bⁱ akkhaṇaveṭhīti. ¹⁰ K B^p -vedhī, Bⁱ avirādhaveṭhī. ¹¹ K akkhaṇaṃ, Bⁱ akkhaṇaṃ. ¹² K niccharatī. ¹³ so B^p; K Bⁱ vijjhatīti. ¹⁴ K akkhaṇavedhī, Bⁱ akkhaṇaveṭhī. ¹⁵ Bⁱ mahākāyampadālino, B^p mahākāyappadālino. ¹⁶ K cammakāyo. ¹⁷ Bⁱ ayakāyo. ¹⁸ K vālukakāyo, Bⁱ vālī- akāyo. ¹⁹ Bⁱ phalākakāyo. ²⁰ K -padālino, Bⁱ -padāleno. ²¹ Bⁱ cammaṃ pi vijjhatī. ²² Bⁱ -cammanīti. ²³ Bⁱ vinijjhatī. ²⁴ Bⁱ aṭṭhaṅgu-. ²⁵ K -laṃbāhalaṃ. ²⁶ Bⁱ vijjhatī. ²⁷ Bⁱ kaphalakasataṃ. ²⁸ Bⁱ kathā. ²⁹ Bⁱ aṭṭhaṅgulapalaṃ. ³⁰ so B^p; K na olohapaddhaṃ, Bⁱ sampalohapaṭṭaṃ. ³¹ Bⁱ aṭṭhaṅgula-. ³² K -paddhaṃ. ³³ K vālu-, Bⁱ vālukasakassa. ³⁴ pacchābhāge. ³⁵ K pesisesi, Bⁱ pesesi, B^p pa- veseti. ³⁶ Bⁱ -yappadālino, B^p -yappadālino. ³⁷ K raṇaṃ. ³⁸ Bⁱ adda ti yuddhaṃ katvā. ³⁹ K adda ca. ⁴⁰ K viheṭṭṭha-. ⁴¹ K viheṭṭhesi. ⁴² K aviheṭṭṭha-. ⁴³ K saññamaṃ, Bⁱ sañnyamaṃ. ⁴⁴ K -saññā-, Bⁱ -sañya-. ⁴⁵ K paddhajjāṃ.

Evam Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā kaniṭṭhabhātā Ānando ahoṣi, Asadisakumāro pana aham evā“
 'ti. Asadisajātakam¹.

2. Saṃgāmāvacarajātaka.

- 5 Saṃgāmāvacaro sūro ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 Nandattheram² ārabha kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena
 Kapilapuram gantvā kaniṭṭhabhātikam Nandam rājakumāram pabbājetvā
 Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvattim gantvā viharante³ āyasmā
 Nando⁴, Bhagavato⁵ pattam ādāya Tathāgatena saddhim gehā nikkha-
 10 manakāle „Nandakumāro kira Satthārā saddhim gacchatīti“ sutvā
 aḍḍhullikhitehi⁶ kesehi⁷ vātapānantarena oloketvā „tuvaṭam kho⁸ ayya-
 putta āgaccheyyāsīti“ idam Janapadakalyāṇiyā⁹ vuttavacanam¹⁰
 anussaranto, ukkaṇṭhito¹¹ anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto¹² ahoṣi. Satthā tassa tam pavattim nātvā „yan¹³ nūnā-
 15 ham Nandam arahatte paṭiṭṭhapeyyan“ ti cintetvā tassa vasanaparive-
 ṇam¹⁴ gantvā paṇṇattāsane nisinnō¹⁵ „kacci Nanda imasmiṃ sāsane
 abhiramasīti“¹⁶ pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiyā⁹ paṭibaddhacitto
 hutvā nābhiramāmīti“. „Himavantacārikam gatapubbo si Nandā“ 'ti.
 „Na gatapubbo bhante“ ti. „Tena hi gacchāmā“ 'ti. „N' atthi me
 20 bhante iddhi, kath' āham¹⁷ gamissāmīti“. Satthā „āham¹⁸ tam Nanda
 mama iddhibalena nessāmīti“ theram hatthe gahetvā ākāsam pakkhanto
 antarāmagge ekam¹⁹ jhāmakkhetam dassetvā jhāmakkhānūke²⁰ nisinnam
 chinnanāsanaṅguṭṭham²¹ jhāmalomam²² chinnachaviṃ²³ tacamattam²⁴
 lohitapalikuṇṭhitam²⁵ ekam makkaṭṭim dassesi. „Passasi no²⁶ Nanda
 25 etam makkaṭṭin“ ti. „Āma bhante“ ti. „Suṭṭhu paccakkham karohīti“.
 Atha nam gahetvā saṭṭhiyojanikam²⁷ Manosilātaṃ Anotattadāhādayo
 sattamahāsare²⁸ pañcamahānadiyo Suvannapabbata-Rajatapabbata-Maṇi-
 pabbata-patimaṇḍitam anekasatarāmaneyyakam Himavantapabbataṃ ca
 dassetvā „Tāvatisabhavanam te Nanda diṭṭhapubban“ ti pucchitvā

¹ Bⁱ adds paṭhamam. ² K ānanda-. ³ Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ āyasmā Ānando, K āyasmato handassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bⁱ aḍḍhuli-, B^p aḍḍhali-. ⁷ Bⁱ omits kesehi. ⁸ K tuvaṭamko. ⁹ K -niyā, Bⁱ -nīyā. ¹⁰ Bⁱ -nam. ¹¹ K ukkaṇṭhito, Bⁱ ukkattito. ¹² Bⁱ vamanisandhatagatto. ¹³ Bⁱ yaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits vasana. ¹⁵ Bⁱ nisiditvā. ¹⁶ Bⁱ atiramāsīti. ¹⁷ Bⁱ kathāyam. ¹⁸ Bⁱ ahan. ¹⁹ Bⁱ eka. ²⁰ K jhāmakkhānūke. ²¹ Bⁱ chinnakappaṇanāsanaṅguṭṭha. ²² K jhāmaloca. ²³ K chaviṃ, Bⁱ B^p chinna-chavi. ²⁴ K- tacamatta, B^p cammamattam. ²⁵ K omits lohita, Bⁱ lohitapatikuntitam, B^p -palikuntitam. ²⁶ Bⁱ B^p omit no. ²⁷ Bⁱ chaṭṭhi-. ²⁸ Bⁱ -sarā.

„na diṭṭhapubbaṃ bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatisabbhavanāṃ
te dassessāmiti“¹ tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane² nisīdi. Sakko
devarājā dvīsu devalokesu devasaṅghena saddhim āgantvā vanditvā
ekamantaṃ nisīdi. Aḍḍhatiyakoṭisaṃkhā tassa³ paricārikā⁴ pañcasatā
ca kakuṭapādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdīmsu. 5
Satthā āyasmantaṃ Nandaṃ tā pañcasatā accharā kilesavasena punap-
puna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapāḍiniyo⁶ accharāyo“ ti.
„Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakal-
yāṇīti⁸. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇim upanidhāya⁹ sā pa-
luṭṭhamakkaṭi¹⁰ evam eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyāṇīti“. 10
„Idāni kiṃ karissasi Nandā“ ti. „Kiṃ kammaṃ katvā bhante imā
accharā labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā bhante imā accharā
labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā ti sace me bhante imāsaṃ¹²
paṭilābhāya¹³ Bhagavā paṭibhogō hoti ahaṃ samaṇadhammaṃ karissā-
miti“. „Karoḥi Nanda, ahan te¹⁴ paṭibhogō“ ti. Evaṃ therō deva- 15
saṅghamajjhe¹⁵ Tathāgataṃ paṭibhogāṃ gahetvā „mā bhante atipa-
pañcam¹⁶ karoṭha, etha gacchāma, ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmiti“
āha. Satthā taṃ¹⁷ ādaya Jetavanam¹⁸ eva paccāgami. Thero samaṇa-
dhammaṃ kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṃ āmantetvā „Sāri-
putta, mayhaṃ kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatisadevaloke devasaṅghassa 20
majjhe devaccharānaṃ kāraṇā maṃ paṭibhogāṃ aggahesīti“ tassa
ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapatthe-
rassa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārīka-Ānandattherassa ti
asītiyā mahāsāvakaṇaṃ yebhuyyena ca²⁰ sesabbhikkhūnaṃ ācikkhi.
Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṃ²¹ upasaṃkamitvā „sac- 25
caṃ kira tvaṃ āvuso Nanda Tavatisadevaloke devasaṅghassa majjhe
devaccharā labhanto ‘samaṇadhammaṃ karissāmiti’ Dasabalaṃ paṭi-
bhogaṃ gaṇhīti“ vatvā „nanu evaṃ sante tava brahmacariyavāso
mātugāmasannissito²² kilesasannissito²³, tassa te itthīnaṃ atthāya sa-
maṇadhammaṃ karontassa²⁴ bhatiyā²⁵ kammaṃ karontena kammakārena 30

¹ Bⁱ dassayissāmiti. ² Bⁱ -kampalaṃsilātale. ³ Bⁱ tāyaparisāya. ⁴ Bⁱ paricāritā.
⁵ Bⁱ kukkuṭapāḍiniyo, B^p kukkuṭapāḍaniyo. ⁶ Bⁱ kukkapāḍināyo, B^p kukkuṭapāḍa-
niyo. ⁷ Bⁱ kiṃ kho. ⁸ K -piṇṇi. ⁹ Bⁱ omits janapada- - -dhāya. ¹⁰ Bⁱ B^p pa-
luṭṭhamakkaṭi. ¹¹ Bⁱ imāsaṃ. ¹² Bⁱ imāsaṃ. ¹³ Bⁱ paṭilābhattāya. ¹⁴ Bⁱ nan-
darimhante. ¹⁵ Bⁱ -saṅghāssamajjhe. ¹⁶ Bⁱ aticāpapañcam. ¹⁷ K naṃ. ¹⁸ K
-naṃ. ¹⁹ Bⁱ teneva. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ nandaṃ. ²² K -sannisino, Bⁱ sanis-
sito. ²³ Bⁱ kilesiko. ²⁴ so B^p; K Bⁱ omit samaṇa - - - karontassa. ²⁵ Bⁱ gatiyā.

saddhim kiṃ nānākarāṇaṃ“ ti therāṃ lajjāpesi nittejaṃ akāsi. Eten’
 upāyena sabbe pi asītimahāsāvaka avasesabbhikkhū ca taṃ āyasmantaṃ
 lajjāpayimsu. So „ayuttaṃ vata me katan“ ti hiriya ca¹ ottappena
 ca viriyaṃ dāhaṃ paggaṇhitvā vipassanaṃ vadḍhento arahattaṃ patvā
 5 Satthāraṃ² upasaṃkamitvā „ahaṃ³ bhante Bhagavato paṭissavaṃ muṇ-
 cāmīti“ āha. Satthāpi „yadā tvaṃ Nanda arahattaṃ patto tadā yevā-
 haṃ paṭissavā mutto“ ti āha. Etam atthaṃ viditvā dhammasabhāyaṃ
 bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „yāva ovādakkhamo vāyaṃ āvuso
 Nandatthero ekovāden’ eva hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā samaṇadham-
 10 maṃ katvā⁴ arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ’ti vutte
 „na bhikkhave idān’ eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā“ ’ti vatvā
 atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappaṭto hatthā-
 cariyasippe nipphattiṃ patto ekaṃ Bārāṇasirañño sapattarājā-
 naṃ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalaḥhatthiṃ susikkhitaṃ katvā
 sikkhāpesi. Rājā⁵ „Bārāṇasirajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bodhisattaṃ
 gahetvā maṅgalaḥhatthiṃ āruya mahatiyā senāya Bārāṇasiṃ
 20 gantvā parivāretvā „rajjaṃ vā detu⁶ yuddhaṃ vā“ ti rañño
 paṇṇaṃ⁷ pesesi. Brahmadaṭṭo „yuddhaṃ dassāmīti“ pākāra-
 dvārattālakagopuresu⁸ balakāyaṃ āropetvā⁹ yuddhaṃ adāsi.
 Sapattarājā maṅgalaḥhatthiṃ vammētvā¹⁰ sayam pi vammaṃ¹¹
 paṭimuṇcitvā hatthikkhandhagato tikhinaṃkusaṃ ādāya „naga-
 25 raṃ bhinditvā¹² paccāmittaṃ jīvitakkhayaṃ¹³ pāpetvā rajjaṃ
 hatthagataṃ¹⁴ karissāmīti“ hatthiṃ nagarābhimukhaṃ pesesi.
 So uṇhakalālāni¹⁵ c’ eva yantapāsāṇe¹⁶ ca nānappakārāni ca
 paharaṇāni vissajjente¹⁷ disvā maraṇabhayaḥbhīto upasaṃkami-
 tum¹⁸ asakkonto paṭikkami. Atha naṃ hatthācariyo upasaṃ-
 kamitvā „tāta tvaṃ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe¹⁹ ṭhāne

¹ Bⁱ omits ca. ² K omits satthāraṃ. ³ Bⁱ svāhaṃ. ⁴ K ṇatvā? ⁵ Bⁱ so rājā.

⁶ Bⁱ dentu ⁷ K paṇṇaṃ, Bⁱ omits paṇṇaṃ. ⁸ K -puresi, Bⁱ -pūresu.

⁹ Bⁱ āharāpetvā. ¹⁰ Bⁱ dhammena chādetvā, B^o cammena chādetvā. ¹¹ Bⁱ cam-

maṃ. ¹² Bⁱ bhanditvā. ¹³ Bⁱ -ye. ¹⁴ Bⁱ tatthaṃgataṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^o; K -lādini.

¹⁶ K sattapāsānena. ¹⁷ Bⁱ visajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma.

paṭikkamanam nāma tuyham nānucchavikan¹ ti vatvā hatthim
ovadanto¹ imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin² nu toraṇam āsajja paṭikkamasi³ kuñjara. 61.
2. Omadda khippam paligham esikāni ca abbaha⁴, 5
toraṇāni pamadditvā khippam pavisa kuñjarā 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṃ pavattasampahāram⁵ saṅgāmaṃ⁶ madditvā
avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiya balavā ti
evaṃ vissuto paññāto⁷ pākato, toraṇam āsajjā 'ti nagaradvārasaṃghātaṃ⁸
patvā⁹, paṭikkamasīti kin¹⁰ nu kho osakkasi¹¹, kena kāraṇaṃ nivattasīti, 10
omaddā ti avamadda adho pātaya¹², esikāni ca abbahā ti nagaradvāre so-
lasaratanam aṭṭharatanam¹³ bhūmiyam pavesetvā niccalaṃ katvā nikhātā esi-
katthambhā honti, te khippam uddharatha¹⁴ cā 'ti ānāpeti¹⁵, toraṇāni madditvā
nagaradvārassa piṭṭhasaṃghāte madditvā khippam pavisa¹⁶ ti sīgham nagaram
pavisa, kuñjarā ti nāgam ālapati. 15

Tam sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden' eva nivattitvā
esikatthambhe soṇḍāya¹⁶ paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luñ-
civā toraṇam madditvā paligham osādetvā¹⁷ nagaradvāram
bhinditvā nagaram pavisitvā rajjam gahetvā adāsi.

Satthā imam dhammedasanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 20
„Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Anando¹⁸, hatthācariyo pana aham
evā¹⁹ 'ti. Saṅgāmāvacarajātakaṃ¹⁹.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakam apparasaṃ nihīnaṃ ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto pañcasate vighāsāde ārabha kathesi, Sāvattiyam 25
kira pañcasatā upāsakā gharapalibodham²⁰ puttadārassa niyyādetvā

¹ Bⁱ ovadento. ² Bⁱ kin. ³ Bⁱ -māsi. ⁴ Bⁱ appuha. ⁵ Bⁱ -pakāra. ⁶ K saṅ-
gamaṃ. ⁷ Bⁱ omits paññāto. ⁸ Bⁱ -saṃghaṭṭatoraṇam. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ Bⁱ kin.
¹¹ Bⁱ opakkamasi. ¹² Bⁱ atthopāṭiya. ¹³ Bⁱ omits aṭṭharatanam, B^p aṭṭhārasa-
tanam. ¹⁴ K uddharanthaṃ, Bⁱ udaralaṃ. ¹⁵ K ānāpeti, Bⁱ ānāpesi. ¹⁶ K soṇḍā.
¹⁷ Bⁱ osāretvā. ¹⁸ Bⁱ adda ahosi. ¹⁹ Bⁱ adda duttiyam. ²⁰ Bⁱ gharāvāsabali-
bodham, gharāvāsapalibodham.

Satthu dhammadesanaṃ suṇantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-
 pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi puttūjjano n' atthi.
 Satthāraṃ nimantentāpi te upāsake antokarivā va nimantenti. Tesam
 pana dantakaṭṭhamukhodakagandhamālādāyakā pañcasatā cullupaṭṭhākā¹
 5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttaṭṭātarāsā niddāyitvā utthāya Acira-
 vatim gantvā naditire unnadantā Mallayuddham yujjhanti. Te pana²
 pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyuñ-
 janti. Satthā tesam vighāsādānaṃ uccāsaddaṃ sutvā „kimsaddo
 esa Ānandā“⁴ 'ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“⁶ ti vutte
 10 „na kho Ānanda ime vighāsādā idān' eva vighāsam khādītva unna-
 danti yeva, pubbe pi unnadanti yeva“⁷, ime cāpi⁸ upāsakā na idān'
 eva sannisinā⁹ pubbe pi sannisinā yevā“¹⁰ 'ti vatvā therena yācito
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Ath' ekasmiṃ kāle so rājā „pac-
 canto kupito“¹¹ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-
 giniyā senāya gantvā paccantaṃ vūpasametvā Bārāṇasim yeva¹²
 paccāgantvā „sindhavā“¹³ kilantā¹⁴, allarasam eva nesaṃ muddi-
 20 kapānaṃ dethā“¹⁵ 'ti ānāpesi¹⁶. Sindhavā gandhapānaṃ¹⁷ pivitvā
 assasālaṃ patvā attano attano ṭhānesu aṭṭhaṃsu. Tesam pana
 dinnāvasiṭṭhakaṃ¹⁸ apparasaṃ¹⁹ bahukasataṃ²⁰ ahoṣi. Manussa
 „idaṃ kiṃ karomā“²¹ 'ti rājānaṃ pucchimsu. Rājā „udakena
 madditvā makkhipilotikāhi“²² parissāvetvā ye gadrabhā²³ sindha-
 25 vānaṃ nivāpaṃ²⁴ vahiṃsu tesam dāpethā“²⁵ 'ti dāpesi. Gadrabhā
 kasataṃ²⁶ udakaṃ pivitvā mattā²⁷ viravamānā²⁸ rājaṅgaṇe
 vicariṃsu²⁹. Rājā mahāvātapānaṃ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ oloka-
 yamāno samīpe ṭhitaṃ Bodhisattaṃ āmantetvā va³⁰ „passa,

¹ Bⁱ cūlupaṭṭhākā, K cullapaṭṭhākā. ² Bⁱ omits pana. ³ Bⁱ -niṅghosā, B^p appa-
 tisaddā appaṭṭighosā. ⁴ Bⁱ ki eko ānanda.saddo. ⁵ Bⁱ omits theram. ⁶ K omits
 pubbe pi unnadanti yeva. ⁷ Bⁱ pi. ⁸ K omits sannisinā. ⁹ K -si yeva, Bⁱ
 sīmeva. ¹⁰ Bⁱ -vānaṃ. ¹¹ Bⁱ -tānaṃ. ¹² K ānāpesi. ¹³ so B^p; Bⁱ kaṇḍam-, K
 gaṇḍa-. ¹⁴ Bⁱ ninnāvasiṭṭhakaṃ, B^p dinnāvasiṭṭhakaṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K sarasaṃ.
¹⁶ so Bⁱ B^p; K bahukasataṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p makacipi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāgaṇaṃ.
²⁰ K sakataṃ, B^p sakataṃ, Bⁱ kasada. ²¹ Bⁱ adds hutvā. ²² Bⁱ viravantaṃ vicara-
 mānā. ²³ Bⁱ picarīsu. ²⁴ Bⁱ omits va.

ime gadrabhā kasatōdakam¹ pivitvā mattā hutvā viravantā² uppatantā vicaranti³, sindhavakule jātasindhavā pana gandhapānam⁴ pivitvā nissaddā sannisinā na uppilavanti, kin⁵ nu kho kāraṇam⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakam apparasam nibhīnam 5
pītvā mado jāyati gadrabhānam,
imañ ca pītvāna rasam paṇitam⁶
mado na sañjāyati sindhavāna ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁷ parissāvitaudakam⁸, vālūdakan⁹ ti pi pātho, nibhīna ti nibhīnaraśabhāvena¹⁰ nibhīnam, na sañjāyatīti sindha- 10
vānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇam ti pucchi.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gātham āha:

2. Appam pītvāna nibhīnajacco 15
so majjati tena janinda puṭṭho,
dhorayhasīlī¹³ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasam pītvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nibhīnajacco tena nibhīna jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasīlīti¹⁷ dhorayhasīlo dhuravahanakaācārena sampanno jātisindhavo, aggarasam ti sabba- 20
paṭhamam gahitam¹⁸ muddikārasam¹⁹ pītvā na majjati.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā niharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-kammam gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesum, pañcasatā sindhavā ime upāsakā, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ ti. Vālo-
dakajātakam²⁰.

¹ K kasakaṭo-, B² sakaṭo-. ² K vicarantā, B¹ vivaranto. ³ B¹ vivaranti. ⁴ K B¹ gaṇḍapānam, B² rasagandhapānam. ⁵ B¹ kiñ. ⁶ K paṇitam, B¹ paṇitam. ⁷ B¹ B² makacivā-. ⁸ B¹ parissāvitaṇ-. ⁹ B¹ vālūdakan. ¹⁰ B¹ omits nibhīnara. ¹¹ B¹ sañcayati. ¹² B¹ kiñ. ¹³ B¹ dodayhasīle. ¹⁴ K so. ¹⁵ B¹ majjate. ¹⁶ B¹ omits pamajjati. ¹⁷ B¹ dayhasīle ti. ¹⁸ B¹ gahita. ¹⁹ B¹ muddika-. ²⁰ B¹ adds tatiyam.

4. Giridantajātaka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto ekaṃ vipakkhaseviṃ³ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā Mahilāmukhajātake⁴ kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayaṃ
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Sāmarājā⁶ nāma rajjaṃ kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Paṇḍavo⁷ nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā taṃ purato purato¹⁰ gacchantam disvā „maṃ esa¹¹ sikkhāpetīti" saññāya tassa¹² anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa khañjabhāvaṃ rañño ārocesum. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogaṃ
15 apassantā „rogam assa na passāmā" 'ti rañño kathayimsu. Rājā Bodhisattam pesesi: „gaccha vayassa¹³, ettha kāraṇaṃ jānāhīti". So gantvā khañjaassabandhasamsaggena tassa¹⁴ khañjabhūtabhāvaṃ ñatvā rañño taṃ attham ārocetvā „saṃsaggadosena nāma evaṃ hotīti" dassento paṭhamam gātham āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁵ hayo Sāmassa Paṇḍavo porāṇam pakatim hitvā tass' eva¹⁶ anuvīdhīyatīti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇam pakatim hitvā ti attano porāṇapakatim¹⁸ siṅgārabhāvaṃ pahāya, anuvīdhīyatīti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha naṃ rājā „idāni vayassa kiṃ kattabban" ti pucchi. Bodhisatto „sundaram assabandham²⁰ labhitvā yathāporāṇo²¹ bhavissatīti" vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ dūsito. ² Bⁱ giridavattanā. ³ Bⁱ -sevivbhikkhum. ⁴ Bⁱ -lā-, cfr. supra J. 26.
⁵ K -sevatī, Bⁱ vāpakkhasevi. ⁶ Bⁱ sāmantarājā. ⁷ Bⁱ paṇḍuvo. ⁸ Bⁱ giridatto.
⁹ Bⁱ khañco. ¹⁰ Bⁱ omits one purato. ¹¹ Bⁱ etha. ¹² K kassa, Bⁱ bhassa.
¹³ Bⁱ passa. ¹⁴ so Bⁱ BP; K -saggenassa. ¹⁵ Bⁱ giridattena. ¹⁶ Bⁱ asseva.
¹⁷ Bⁱ -dhiyyatīti. ¹⁸ Bⁱ pubbe pipakatī. ¹⁹ Bⁱ -tīti attho. ²⁰ so Bⁱ BP; K -bandhavaṃ. ²¹ Bⁱ omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikharākārakappito³
 ānane⁴ taṃ gahetvāna⁵ maṇḍale parivattaye
 khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvidhiyātīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo,
 idaṃ vuttaṃ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa⁷ 5
 anurūpajāto⁸ siṅgārākārasampanno⁹ poso, sikharākārakappito¹⁰ ti sikhā-
 rena¹¹ sundarena¹² ākārena kappitokesamassu¹³, taṃ assaṃ ānane gahetvā¹⁴
 assamaṇḍale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa taṃ khañjabhāvaṃ pahāya ayaṃ
 siṅgāro ācārasampanno assagopako maṃ sikkhāpetīti saṇḍāya khippam ev' etassa¹⁶
 anuvidhiyyati¹⁷ atīanusikkhissati¹⁸ pakatibhāve yeva ṭhassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patitṭhāsi. Rājā
 „tiracchānānam pi nāma āsayam jānissatīti²⁰“ tuṭṭhacitto Bo-
 dhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Giridanto²² Devadatto ahosi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā 15
 Ānando²³, amaccapaṇḍito pana aham evā“²⁴ ti. Giridantajātakaṃ²⁵.

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idaṃ Satthā Jetavane
 viharanto aññataram brāhmaṇakumāraṃ ārabha kathesi. Sāvata-
 thiyam kir'²⁶ eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṃ vedānaṃ pārāgū bahu'²⁷ 20
 khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge
 gharāvāsaṃ saṇṭhapetvā vatthālāmkārādāsasikkhattavattugomahisa-
 puttadārādinaṃ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvila-
 citto ahosi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṃ nāsakki²⁸, ito c' ito ca
 mantā na paṭibhaṃsu²⁹. So ekadivasaṃ bahum'³⁰ gandhamālādīm³¹ 25
 gahetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ

¹ K va nanujo, B¹ ca tanuke, B² ca tanujo. ² K pāso. ³ K -kappino. ⁴ B¹ ānanena.
⁵ B¹ gahetvā. ⁶ B¹ pahantvāna. ⁷ B¹ assa. ⁸ B¹ anurūpajā ayaṃ. ⁹ B¹ siṅgā
 ayo ājāyasampanno. ¹⁰ B¹ akhayākārakampito. ¹¹ B¹ sikhayona. ¹² B¹ omits
 sundarena. ¹³ B¹ kappito-. ¹⁴ B¹ ānena gahetvāna. ¹⁵ K -yyaṃ. ¹⁶ B¹ evatassa.
¹⁷ K -dhissati. ¹⁸ B¹ anusikkhāyati. ¹⁹ B¹ adds attho. ²⁰ B¹ āsayam rājātīti, B²
 ajjhasayam jānāti. ²¹ B¹ dhammadeśanaṃ. ²² B¹ giridatto. ²³ B¹ adds ahosi.
²⁴ B¹ giridattajātakaṃ catutthaṃ. ²⁵ B¹ kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ B¹ nā-
 sakki. ²⁸ K ni paṭibhaṃsu, B¹ na patisaṃsu. ²⁹ B¹ bahu. ³⁰ B¹ -lādihi.

nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā “kiṃ māṇava mante vācesī, paṇṇā te mantā” ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paṇṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṃ me āvilaṃ jātaṃ, tena me mantā na paṇṇā” ti. Atha nam Satthā „na kho māṇava
 5 idān’ eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paṇṇā ahesuṃ, rāgādihi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṃsū” ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto
 10 Takkaśilāyaṃ mante uggaṇhitvā disāpāmoḁkko ācariyo hutvā
 Bārāṇasiyaṃ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre² mante vācesī.
 Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede³ paṇṇe akāsi,
 ekapade pi nikkamkko piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesī. So
 aparena samayena gharāvāsaṃ gahetvā gharāvāsacintāya⁵ āvila-
 15 citto mante parivattetuṃ nāsakkhi. Atha naṃ ācariyo attano
 santikaṃ āgataṃ „kiṃ māṇava paṇṇā te mantā” ti pucchitvā
 „gharāvāsaṃ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṃ āvilaṃ jātaṃ,
 mante parivattetuṃ na sakkomīti” vutte „tāta āvile⁶ cittaṃhi⁷
 paṇṇāpi mantā na paṭibhanti⁸, anāvile pana appaṭibhānaṃ⁹
 20 nāma n’ atthīti” vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
 na passati sippikasambukaṃ¹¹
 sakkharaṃ¹² vālukaṃ macchagumbaṃ
 evaṃ āvilamhi¹³ citte
 25 na passati attadatthaṃ paratthaṃ. 67.

2. Yathōdake acche vippasanne
 so passati sippī¹⁴ ca macchagumbaṃ¹⁵

¹ K paṭibhaṃsū. ² K bahukhattiyābrāh-, B¹ bahukhattiyāyākumāre bahubrāhmaṇakumāre. ³ B¹ bede. ⁴ so K B²; B¹ ekapade si nikakko piṭṭhi ācaripeha. ⁵ K sagharāvāsacintāya. ⁶ B¹ āvila. ⁷ K cittaṃhi. ⁸ K paṭibhanti. ⁹ K apaṭibhānaṃ, B¹ apaṭibhānaṃ. ¹⁰ B¹ imaṃ gāthadvayam. ¹¹ B¹ sippisappukaṃ, K sippisambuka, B² sippikasambukaṃ ca; read na passati sambukaṃ ca? ¹² K omits sakkharaṃ. ¹³ so B²; K āvile, B¹ āvilamhi. ¹⁴ K sippi. ¹⁵ B¹ passati kasampukaṃ sakkharaṃ vālukaṃ macchagumbaṃ.

evam anāvilamhi¹ citte

so passati² attadatthaṃ paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāluḷite³, appasanne ti tāya eva⁴ āvilatāya avippasanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikaṇ ca sambukaṇ ca⁷, macchagumban ti macchaghaṭaṃ, evam āvile⁸ ti evam evam⁹ rāgādīhi āvile citte, attadatthaṃ paratthan ti na¹⁰ attatthaṃ na paratthaṃ¹¹ passatīti attho, so passatīti evam evam anāvile citte so puriso attatthaṃ ca paratthaṃ ca passatīti¹². 5

Satthā imaṃ atītaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi) „Tadā ayam eva māṇavo ahosi, ācariyo pana aham eva“ ti. Ana- 10 bhiratijātakaṃ¹⁴.

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idaṃ Satthā Veluvane viharanto vipakkkhaseviṃ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhussannivāso nāma pāpo 15 anattakaro, tattha manussabhūtānaṃ tāva pāpasannivāsassa anattakaraṇāya kiṃ vattabbaṃ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkhena saddhiṃ¹⁵ sannivāsam āgama madhuraraso dibbarasapaṭi-bhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Kāsiraṭṭhe¹⁶ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadesa¹⁷ paṭipāṭiyā paṇṇasālā¹⁸ katvā vāsaṃ kappesum. Tesam¹⁹ jeṭṭhabhātā kālaṃ katvā Sakkattaṃ pāpuṇi. So taṃ kāraṇaṃ űatvā antarantarā sattaṭṭhadvivasaccayena tesam upaṭṭhā- 25 naṃ gacchanto ekadvivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṃ

¹ K -lamhi. ² B¹ appasati. ³ K -luḷite, B¹ -luḷite. ⁴ B¹ thāya yeva. ⁵ B¹ appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ B¹ sippaṇ ca kasammakaṇ ca. ⁸ B¹ āvilamhi. ⁹ B¹ evameva. ¹⁰ B¹ neva. ¹¹ B¹ attadattaparattaṃ. ¹² B¹ pūriso passati attatthaṃ paratthan ti attho. ¹³ B¹ dhammadesanaṃ. ¹⁴ B¹ adds pañcamanīṭhitaṃ. 6. Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. ¹⁵ B¹ omits saddhiṃ. ¹⁶ B¹ kāsikaraṭṭhe. ¹⁷ B¹ himavantapadesa. ¹⁸ B¹ pallasālā. ¹⁹ K nesaṃ.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukaṃ¹ adāsi. (Vāsipharasuko² nāma daṇḍe pavesanāvasena³ vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni
 5 āharissatīti“ āha. Atha naṃ Sakko evaṃ āha: „yadā⁴ te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena⁵ pahaṃsitvā⁶ ‘dārūni me āharitvā aggim kareyyāsīti’ vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggim katvā dassatīti⁷. Tassa vāsipharasukaṃ datvā dutiyam pi upasaṃkamitvā „bhante kena te attho“ ti
 10 pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthiṃhi upadduto „hatthinaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati⁸, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ bherim upanāmetvā „bhante imasmim tale pahate tumhakaṃ paccāmittā palāyissanti, imasmim pahate mettacittā hutvā caturaṅginīyā senāya⁹ parivā-
 15 ressatīti“ vatvā taṃ bherim datvā kaniṭṭhassa santikaṃ gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinaṃ me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha¹⁰ mahānadi hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhakaṃ rajjaṃ gahetvā
 20 dātum samattho pi bhavissatīti“ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharusuko¹¹ jeṭṭhabhātikassa aggim karoti, itarena¹² bheri-tale pahate hatthi palāyanti¹³, kaniṭṭho dadhim paribhuñjati. Tasmiṃ kāle eko sūkaro ekasmim purāṇagāmaṭṭhāne caranto¹⁴ ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ¹⁵ addasa. So taṃ
 25 maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā¹⁶ tassānubhāvena ākāse uppatitvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasitum vaṭṭatīti¹⁷“ otaritvā phāsukaṭṭhāne¹⁸ udumbararukkhasa

¹ Bī vāsiparasuṃ. ² Bī vāsiparasiko. ³ K pavesanāvasena, Bī omits vasena.

⁴ Bī yadi. ⁵ Bī hattena, K hatthe. ⁶ Bī paharitvā. ⁷ Bī kārahiti ⁸ Bī hatthinaṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjiti. ⁹ Bī caturaṅgini senā. ¹⁰ Bī āsiñceyyātha.

¹¹ Bī vāsipharasuṃ. ¹² Bī itaro. ¹³ Bī hatthi palāyati. ¹⁴ Bī vicaranto.

¹⁵ Bī anubhāvasampannamāṇikkhandhaṃ. ¹⁶ Bī ḍaṃsitvā. ¹⁷ Bī vattatīti.

¹⁸ Bī adds ekassa.

heṭṭhā vāsam kappesi. So ekadivasam tasmiṃ rukkhamūle
 maṇikkhandham purato ṭhapetvā niddam okkami. Ath' eko
 Kāsiratṭhavāsimanusso¹ „nirūpakāro² esa ambhākan“ ti mātā-
 pītūhi gehā nikkadḍhito ekaṃ paṭṭanagāmaṃ³ gantvā nāvikanāṃ
 kammakaro⁴ hutvā nāvaṃ āruya⁵ samuddamajjhe bhinnāya 5
 nāvāya phalake nipanno taṃ dīpaṃ patvā phalāphalāni pariye-
 santo taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā saṇikaṃ⁶ gantvā maṇik-
 khandham gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhan-
 dhassa ānubhāvena ākāśacāriko⁷ hutvā idha vasati maññe, mayā 10
 pana⁸ paṭhamam eva imaṃ māretvā maṃsaṃ khāditvā pacchā
 gantum vattatīti“⁹. So ekaṃ daṇḍakaṃ bhañjitvā tassa sīse
 pātesi. Sūkaro pabujjhivā maṇiṃ apassanto ito c' ito ca
 kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso¹⁰ hasi. Sūkaro
 olokento taṃ disvā rukkham sīsena paharivā tatth' eva mato. 15
 So puriso otarivā aggiṃ katvā tassa maṃsaṃ pacitvā khāditvā
 ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṃ
 disvā jeṭṭhatāpasassa¹¹ assame¹² otarivā dvīhatīhaṃ vasitvā
 tāpasassa vattapaṭivattaṃ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca
 passi. So „imaṃ mayā gahetum vattatīti“ maṇikkhandhassa 20
 ānubhāvaṃ¹³ tāpasassa dassetvā „bhante imaṃ me gahetvā
 vāsipharasukam¹⁴ dethā“ 'ti āha. Tāpaso ākāśena caritukāmo
 taṃ gahetvā vāsipharasukam adāsi. So taṃ gahetvā thokaṃ
 gantvā vāsipharasukam pahaṃsitvā¹⁵ „vāsipharasuka¹⁶ tāpasassa
 sīsaṃ chinditvā¹⁷ maṇikkhandham me āharā“ 'ti āha. So gan- 25
 tvā tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandham āhari. So vāsi-
 pharasukam¹⁸ paṭicchannatthāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa¹⁹

¹ Bī kāsikaraṭṭha-, K kāsiratṭhe. ² so both MSS. ³ K paddhanagāmaṃ. ⁴ Bī kammakāro. ⁵ Bī abhiruya. ⁶ Bī sanikaṃ. ⁷ Bī sākassavāro. ⁸ Bī omits pana. ⁹ Bī vaddhatīti. ¹⁰ Bī nisinno-. ¹¹ Bī jeṭṭhabhātīkassa tāpasassa. ¹² Bī assame. ¹³ Bī anubhāvaṃ. ¹⁴ K vāsipharasum. ¹⁵ Bī vāsipharasum pharahitvā. ¹⁶ Bī omits this word. ¹⁷ Bī sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsipharasum. ¹⁹ Bī majjhimatāpasassa.

santikam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā
 maṇikkhandhaṃ datvā bheriṃ gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa
 pi sīsaṃ chindāpetvā kaniṭṭhaṃ upasaṃkamitvā dadhighaṭassā-
 nubhāvaṃ disvā maṇikkhandhaṃ datvā dadhighaṭaṃ gahe tvā
 5 purimanayen' eva tassa sīsaṃ chindāpetvā² maṇikkhandhaṃ ca
 vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhighaṭaṃ ca gahe tvā ākāse
 uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasirañño „yuddhaṃ
 vā me' detu rajjaṃ vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇaṃ
 pāhesi. Rājā sāsaṇaṃ sutvā va „coraṃ gaṇhissāma“³ 'ti nik-
 10 khami. So ekaṃ bheritalaṃ pahari, caturaṅgini⁴ senā pari-
 vāresi. Rañño avattharaṇabbhāvaṃ⁵ nātvā dadhighaṭaṃ vis-
 sajjesi⁶, mahānadi pavatti⁷, mahājano dadhimhi osīditvā
 nikkhamitum⁸ nāsakkihi. Vāsipharasukaṃ pahaṃsitvā⁹ „rañño
 sīsaṃ āharā“¹⁰ 'ti¹⁰ āha, vāsipharasuko gantvā sīsaṃ āharitvā
 15 pādamūle nikkhipi, eko pi āvudhaṃ ukkhipitum nāsakkihi¹¹.
 So mahantena balena parivuto nagaraṃ pavisitvā abhisekaṃ
 kāretvā Dadhivāhanaṃ nāma rājā hutvā dhammena rajjaṃ
 kāresi. Tass' ekadivasaṃ mahānadiyaṃ jālakaraṇḍake¹² kīlan-
 tassa Kannamuṇḍadahato devatāparibhogaṃ ekaṃ ambapakkaṃ
 20 āgantvā jāle laggi. Jālaṃ ukkhipantā taṃ disvā rañño adāmsu.
 Taṃ mahantaṃ ghaṭappamāṇaṃ parimaṇḍalaṃ¹³ suvaṇṇavaṇṇaṃ
 aho si. Rājā „kissa phalaṃ nāma etan“ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalaṃ“ ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhiṃ attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siṅcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 saṃvacchare phalaṃ adāsi. Ambassa sakkāro¹⁴ mahā aho si:
 khīrodakena siṅcanti, gandhapañcaṅgulikaṃ denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dīpaṃ jālenti, parikkhepo paṇ' assa
 paṭṭasāṇiyā¹⁵ aho si. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesuṃ.
 Dadhivāhanarājā aññesaṃ rājūnaṃ ambaphalaṃ pesento aṭṭhito

¹ Bⁱ gahe tvā. ² Bⁱ chinditvā. ³ Bⁱ omits me. ⁴ Bⁱ caturaṅgini. ⁵ Bⁱ āvatta-
 raṇa-. ⁶ Bⁱ visajjesi. ⁷ Bⁱ pavattati. ⁸ Bⁱ nisitum. ⁹ Bⁱ paharitvā. ¹⁰ Bⁱ āha-
 rāhiti. ¹¹ Bⁱ na sakkihi. ¹² Bⁱ jālakaraṇḍake, K jālakaraḍake. ¹³ K parimaṇḍalaṃ.
¹⁴ Bⁱ pakāro. ¹⁵ Bⁱ paṭṭasāṇiyā, K paddhasāṇiya.

rukkanibbattanabhayena amkuranibbattanatthānaṃ maṇḍukaṇ-
 ṭakena vijjhivā pesesi. Tesam ambaṃ khāditvā atthi ropitaṃ
 na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā
 taṃ kāraṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkositvā
 „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ 5
 kātum sakkhissasīti“² pucchitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi
 gacchā“ 'ti³ sahassaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasīṃ gantvā
 „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
 pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvaṃ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma
 devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vañnesi. Rājā „gaccha, 10
 amhākaṃ uyyānapālassa santike hohīti“⁴ āha. Te tato paṭ-
 ṭhāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ
 ramaṇiyaṃ⁵ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇaka uyyānapālaṃ
 nīharitvā tass' eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hattha- 15
 gatabhāvaṃ ṇatvā ambarukkhaṃ parivāretvā nimbe ca pagga-
 vavallīyo⁶ ca ropesi. Anupubbena nimbā vadḍhimsu. Mūlehi
 mūlāni sākāhi ca sākāhā⁷ saṃsaṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṃ.
 Tena⁸ asātaamadhurasamsaggena tāva madhuraphalo ambo
 tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhā- 20
 vaṃ ṇatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano⁹ uyyānaṃ gantvā
 ambaphalaṃ¹⁰ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimba-
 kasaṭaṃ¹¹ viya¹² ajjhoharituṃ asakkonto kakkāretvā¹³ nuṭṭhubhi¹⁴.
 Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusaṃsāko ahosi. Rājā
 Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇaka- 25
 pariḥārato¹⁵ pariḥīnaṃ n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ
 tittakaṃ jātaṃ, kin¹⁶ nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamam
 gātham āha:

¹ K sampajjati. ² K sakkhissatīti, Bⁱ sakkhissasati. ³ Bⁱ pucchahiti. ⁴ both MSS. hotīti. ⁵ Bⁱ rammaṇiyaṃ, K ramaṇiyaṃ. ⁶ Bⁱ aggavallīyo. ⁷ K sākāhi ca sākāhi, Bⁱ sākhehi sākāhi. ⁸ Bⁱ adds gandhapalānaṃ rukkhānaṃ. ⁹ Bⁱ adds palāya-
 naṃ uyyānaśālaṃ (read -pālaṃ) sutvā. ¹⁰ Bⁱ ampaphale. ¹¹ Bⁱ nimbakarasam,
 B² nimbarasiṇ. ¹² Bⁱ adds ahosi. ¹³ Bⁱ takkhādetvā. ¹⁴ Bⁱ nuṭṭhaka. ¹⁵ Bⁱ po-
 rāṇapariḥārato. ¹⁶ Bⁱ kiṇ.

1. Vannagandharasūpeto¹ amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gā-
tham āha:

- 5 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsatṭhaṃ, sākhā sākhā nisevare²,
asataṃ sannivāseṇa ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nīmbarukkhaṃparivāro³, sākhā sakkhā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākhā ambarukkhaṃsa sākhāyo nisevanti, asataṃ
10 sannivāseṇā 'ti amadhurehi pucimandehi⁵ saddhiṃ sannivāseṇa, tenā 'ti tena
kāraṇeṇa ayaṃ ambo kaṭukapphalo asāṭaphalo tittakapphalo jāto ti.

- Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuram paṃ-
sum harāpetvā madhuraṃ⁷ paṃsum pakkhipāpetvā khīrodaka-
15 sakkharodakagandhodakehi ambaṃ paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasaṃsaggena⁸ puna madhuro va ahosi. Rājā pakatiṇyāna-
pālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvātāyukaṃ tathā yathā-
kammaṃ⁹ gato.

- Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
20 „Tadā aham eva paṇḍitaamacco ahosiṃ“ ti. Dadhivāhanajāta-
kaṃ¹⁰.

7. Catumaṭṭajātaka.

- Ucce viṭabhim āruyha¹¹ 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto aññataraṃ mahallakabhikkhuṃ¹¹ ārabha kathesi. Ekadi-
25 vasaṃ kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññaṃ pañhaṃ pucchanavissajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹² tesāṃ santikaṃ gantvā tatiyo hutvā

¹ Bī-rasopeto. ² Bī-sākhā sākhāṃ nisevane. ³ so both MSS. ⁴ Bī-nivesane.

⁵ Bī-pucimantehi, K-pucimandena.

⁶ Bī-pucimandena ca aggivallīyo ceva.

⁷ Bī-madhura. ⁸ Bī-madhurasamsaggena.

⁹ Bī-yathākkamaṃ. ¹⁰ Bī-adda

chathāṃ. ¹¹ Bī-mahallakaṃ-, K-ka. ¹² Bī-adda bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañham pucchissāma, tumhe pi attano kamkham amhe pi¹ pucchathā“ 'ti āha. Therā tam² jigucchitvā utthāya pakkamimsu. Therānam dhammam sotum nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle³ Satthu santikam gantvā „kim akāle āgat' atthā“ 'ti vutte tam kāraṇam ārocayimsu. Satthā „na bhikkhave 5 idān'eva Sāriputta-Moggallānā etaṃ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamimsu“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve haṃsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmim rukkhe ni- 10 sīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmim űeva vissamitvā Cittakūṭam gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesam Bodhisattena saddhim vissāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca aṇṇamaṇṇam sammoditvā dhammakatham kathetvā pakkamimsu. Ath'ekadivasam tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhim 15 kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa heṭṭhā ṭhatvā tehi haṃsapotakehi saddhim mantento paṭhamam gātham āha:

1. Ucce viṭabhim āruyha mantayavho rahogatā,
nīce oruyha mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha ucce viṭabhim āruyha 'ti pakatiyāpi ucce imasmim rukkhe 20 uccataram ekaṃ viṭaṇṇam abhiruhitvā⁵, mantayavho ti mantetha⁶, nīce oruyha 'ti otaritvā nīce ṭhāne ṭhatvā mantayatha⁷, migarājāpi sossatīti attānam migarājānam katvā āha.

Haṃsapotakā⁸ jigucchitvā utthāya Cittakūṭam eva gatā. Tesam gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyam gātham āha: 25

2. Yam supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kim tattha catumattassa, bilam pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti sundarapaṇṇo, supaṇṇenā 'ti dutiyena haṃsapotakena, devo devenā 'ti te yeva dve deve⁹ katvā katheti¹⁰, catumattassa¹¹ 'ti

¹ Bⁱ omits pi. ² K naṃ. ³ Bⁱ bhinnā-. ⁴ Bⁱ only one gacchante, B^p kāle gacchante atikkante. ⁵ Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ Bⁱ adds kathetha. ⁷ Bⁱ mantassatha. ⁸ Bⁱ adds tassa, B^p haṃsapotakā kujjhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ Bⁱ kathesi. ¹¹ K catumaddhā, Bⁱ catumattassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā¹ 'ti imehi catuhi¹ maṭṭassa² suddhassā³ 'ti akkharattho, asuddham yeva⁴ pana taṃ pasamsāvacanena n'ndanto evam āha, catuhi⁵ lāmakassa kiṃ ettha sigālassā⁶ 'ti ayam ettha adhippāyo, bilam pavisā⁷ 'ti idam Bodhisatto bheravārammaṇaṃ dassetvā taṃ palāpento āha.

- 5 Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā mahallako sigālo ahosi, dve hamsapotakā Sāriputta-Moggallānā,
rukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Catumaṭṭajātakaṃ⁶.

8. Sīhakoṭṭhukajātaka.

- Sihaṅgulī sīhanakho ti. Idam Satthā Jetavane viha-
10 ranto Kokālikam ārabha kathesi. Ekadivasam kira Kokāliko
aññesu bahussutesu dhammam kathentesu sayam pi kathetukāmo aho-
sīti sabbam heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbam. Taṃ pana pavattim
sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pā-
kaṭo⁷ jāto, pubbe pi pākaṭo ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

- 15 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese⁸ sīho hutvā ekāya sigāliyā
saddhim saṃvāsam anvāya puttaṃ paṭilabhi. So aṅgulīhi na-
khehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadisō
ahosi, saddena mātusadisō. Ath' ekadivasam deve vassitvā
20 vigate⁹ sīhesu naditvā sīhakīlaṃ kīlantesu so pi tesam antare
nadtukāmo hutvā sigālikam nādaṃ nadi. Ath' assa saddam
sutvā sīhā tuṇhī ahesum. Tassa saddam sutvā aparo Bodhi-
sattassa sajātiputto¹⁰ „tāta, ayam sīho vaṇṇādīhi, amhehi sa-
māno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso“ ti pucchanto
25 paṭhamam gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapatīṭṭhito
so sīho sīhasaṃghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, Bⁱ matthassā. ³ Bⁱ omits suddhassā. ⁴ Bⁱ asuddho
so ca ⁵ Bⁱ adde mattassa. ⁶ Bⁱ catumattajātakaṃ sattamaṃ. ⁷ Bⁱ -to. ⁸ Bⁱ
-ppadese. ⁹ Bⁱ vikate. ¹⁰ Bⁱ pajātiputte.

Tattha sīhapādapatiṭṭhito ti sīhapādeh' eva patiṭṭhito, eko nadati aññathā ti eko va avasesasihehi asadisena sigālasaddena nadanto aññathā nadati.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātārā sadiso“ ti vatvā sigāli-puttaṃ āmantetvā „tāta, tvaṃ ito paṭṭhāya idha vasanto appasaddo vasa¹, sace puna nadissasi sigālabhāvan² te jānissantīti“
ovadanto³ dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā tvaṃ nadi⁴ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṃ jāneyyūṃ, na hi te⁵ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁶ 'ti sīhassa migarañño putto⁷. 10

Imaṃ ca pana ovādaṃ sutvā puna so nadituṃ nāma na ussahi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokālika ahoṣi, sajātiputto⁹ Rahulo, migarājā pana aham evā“
'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṃ¹⁰. 15

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṃ sīhassa naditaṃ ti. Idam pi Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṃ ārabba kathesi. So imasmiṃ kāle sara-bhaññaṃ¹¹ bhaṇitukāmo¹² ahoṣi. Satthā taṃ pavattim¹³ sutvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-dhisatto kassakakule¹⁴ nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṃ kappesi. Tasmim kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṃ karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikaṃ otāretvā gadrabhaṃ sīhacammena pārūpitvā¹⁵ 25

¹ Bⁱ va assa. ² Bⁱ -vaṃ. ³ Bⁱ ovādentō. ⁴ Bⁱ nadi. ⁵ Bⁱ na paviṭhe. ⁶ K -tto. ⁷ so Bⁱ B^p; K putta. ⁸ Bⁱ dhamadesanaṃ. ⁹ Bⁱ sīhassa-. ¹⁰ Bⁱ sīhakoṭṭhukajātakaṃ aṭṭha-maṃ. ¹¹ Cfr. V. Fausbøll, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹² K sarabhamññaṃ, Bⁱ sarasaññaṃ. ¹³ K bhaṇitum-. ¹⁴ Bⁱ omits pavattim. ¹⁵ Bⁱ kasika-. ¹⁶ Bⁱ pārūmpetvā.

sāliyavakhette¹ vissajjeti². Khettarakkhakā³ taṃ⁴ disvā sīho ti saññāya upasaṃkamtum na sakkonti. Ath' ekadivasam so vāñijo ekasmiṃ gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātārāsam pacāpento tato gadrabham sīhacammam pārupitvā⁶ yavakhettaṃ⁷ 5 vissajjesi. Khettarakkhakā sīho ti saññāya taṃ upagantum⁸ asakkontā geham gantvā ārocesum. Sakalagāmaṃvāsino āvudhāni gahetvā saṃkhe dhamentā bheriyo vādentā khettasamīpaṃ gantvā unnadiṃsu. Gadrabho maraṇabhayaḥhito gadrabharavaṃ ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto paṭhamam 10 gātham āha:

1. N' etaṃ sīhassa naditaṃ na vyagghassa⁹ na dīpino, pāruṭo sīhacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmak.

Gāmaṃvāsino pi tassa gadrabhabhāvaṃ ñatvā atṭhīni bhañ- 15 jantā pothetvā sīhacammaṃ ādāya agamaṃsu. Atha so¹⁰ vāñijo āgantvā taṃ vyasanappattaṃ¹¹ gadrabham disvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ciram pi kho taṃ¹² khādeyya gadrabho haritaṃ yavaṃ pāruṭo sīhacammena, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha taṃ¹⁴ ti nipātamattaṃ, ayaṃ gadrabho attano gadrabhabhāvaṃ ajānāpetvā sīhacammena pāruṭo¹⁵ ciram¹⁶ pi kālaṃ haritaṃ yavaṃ khādeyya 'ti attho, ravamāno ca¹³ dūsayīti attano pana gadrabharavaṃ ravamāno c' esa¹⁷ attānaṃ dūsayi, N' atth' ettha sīhacammassa doso ti.

Tasmim evaṃ vadante yeva gadrabho tatth' eva¹⁸ mari. 25 Vāñijo pi taṃ pahāya pakkāmi¹⁹.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā gadrabho Kokāliko ahosi, paṇḍitakassako²¹ pana aham eva“ ti. Sīhacammajātakaṃ²².

¹ Bⁱ -khettesu. ² Bⁱ vissajjesi. ³ K -rakkhanakā, Bⁱ -rakkhikā. ⁴ so Bⁱ B^p; K naṃ. ⁵ Bⁱ katvā. ⁶ Bⁱ pārupitvā. ⁷ Bⁱ yavakhette. ⁸ Bⁱ upasaṃkamtum. ⁹ Bⁱ byagghassa. ¹⁰ Bⁱ atheso. ¹¹ Bⁱ ta byasana-. ¹² so Bⁱ B^p; K naṃ. ¹³ K va. ¹⁴ so B^p; K naṃ, Bⁱ san. ¹⁵ K pārupato. ¹⁶ Bⁱ ciraṃ. ¹⁷ Bⁱ ravamānevacesa. ¹⁸ Bⁱ adds nippanno. ¹⁹ so B^p; K pakkami, Bⁱ pakkammi. ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²¹ Bⁱ -kasako. ²² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Silānisamsajātaka.

Passa saddhāya¹ silassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddhaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasaṃ Jetavanaṃ gacchanto sāyaṃ Aciravattitiraṃ² gantvā nāvike nāvaṃ tīre ṭhapetvā dhammasavanatthāya³ gate titthe⁴ nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadiṃ otari. Pādā udakamhi na osidimsu. So paṭhavitale gacchanto viya vemajjham⁵ gatakāle vicī⁶ passi. Ath' assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīditum ārabhimsu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ dāhaṃ katvā udakapiṭṭhen⁷ eva gantvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena sadhim paṭisanthāraṃ katvā „upāsaka kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato sīti“ pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapiṭṭhe patiṭṭhaṃ labhitvā paṭhaviṃ maddanto viya āgato 'mhīti“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ nēva Buddhagūṇe anussaritvā patiṭṭhaṃ laddho, pubbe⁸ pi upāsakā⁹ samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā patiṭṭhaṃ labhimsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena sadhim nāvaṃ abhirūhi¹⁰. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhāṃ tava bhāro“ ti nahāpitaṃ tassa¹¹ upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā¹² nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṃsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayham“ ti na khādati. So cintesi „imasmim ṭhāne amhākaṃ ṭhapetvā tīṇi saraṇāni aññā patiṭṭhā¹³ n' atthīti“ so tiṇṇaṃ ratanānaṃ gūṇe anussari¹⁴. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmim dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṃ mahānāvaṃ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ Bⁱ saddāya, K sabbā. ² Bⁱ avivaratinaditiraṃ. ³ Bⁱ titte. ⁴ Bⁱ vemajhe. ⁵ Bⁱ vigi. ⁶ Bⁱ -ka. ⁷ K -ruhi, Bⁱ -rūyhi. ⁸ so B^p; K nahāpitassa, Bⁱ nhāpitaṃ. ⁹ Bⁱ athassa. ¹⁰ Bⁱ adda nāma. ¹¹ Bⁱ anussarati.

Samuddadevatā niyāmak¹ ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamanimayā ahesum, sovaṇṇamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya thatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghosesi.

5 Upāsako „mayam gamissāmā“⁴ ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṃ abhirūhā“⁵ ti. So nāvaṃ abhirūhitvā⁶ nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā⁷ „tuyham yeva⁸ labbhati na etassā“ ti āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Etassa sīlaguṇācāro n' atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi⁹ tuyham nāvaṃ āharim na etassā“ ti. „Hotu, ahaṃ attanā¹⁰

10 dinnadāne¹¹ rakkhitasile¹² bhāvitabhāvanāya etassa pattim dammīti“. Nahāpito „anumodāmi sāmīti“ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmīti“ taṃ hi¹³ āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā¹⁴ nadiyā Bārāṇasim gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam paṭiṭṭhāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma¹⁵

15 saddhim saṃsaggo nāma katabbo ti, sace hi imassa¹⁶ nahāpitassa iminā upāsakena saddhim saṃsaggo na¹⁷ bhaviṣṣa samuddamajjhe yeva nassissatīti¹⁸ paṇḍitasamaggassa¹⁹ guṇaṃ kathayamānā imā gāthā²⁰ avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ:
20 nāgo nāvāya vaṇṇena saddham vahaṭi upāsakaṃ. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāseṇa sotthim gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā 'ti kañci²⁰ aniyāmetvā²¹ passathā 'ti ālapati, saddhāya 'ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es' eva nayo, cāgassā 'ti deyyadhamma-
25 pariccāgassa c' eva kilesapariccāgassa ca, ayaṃ phalaṃ ti idam phalaguṇaṃ ānisaṃsaṇ ti attho, aha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayaṃ nāgo nāvāya vaṇṇenā 'ti evam p' ettha attho datṭhabbo, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya saṇṭhānena, saddham ti tisu ratanesu²² paṭiṭṭhasaddham²³, sabbhir evā 'ti paṇḍitehi

¹ Bⁱ niyāmakō manavo. ² Bⁱ sovaṇṇamayā laṅkāro. ³ Bⁱ piyanipiyani. ⁴ K -rūhā, Bⁱ -rūyā. ⁵ K -rūhitvā, Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ K -tāya. ⁷ Bⁱ tuyhaññeva. ⁸ Bⁱ omits hi. ⁹ Bⁱ attano. ¹⁰ Bⁱ Bp -nena. ¹¹ Bⁱ Bp -lena. ¹² Bⁱ pi. ¹³ Bⁱ -mitvā. ¹⁴ Bⁱ omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ Bⁱ nā. ¹⁷ both MSS. -ssati. ¹⁸ Bⁱ paṇḍitassa-. ¹⁹ Bⁱ gāthāyo. ²⁰ Bⁱ kiñci. ²¹ Bp aniyāmetvā. ²² Bⁱ saraṇesu. ²³ Bⁱ paṭiṭṭhasaddham.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyya² 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavaṃ, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhiṃ na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito³ ti pi pātho.

Evam samuddadevatā ākāse thatvā dhammaṃ desetvā ova-
ditvā Nāgarājānaṃ gaṇhitvā attano vimānaṃ eva agamāsi. 5

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patiṭṭhahi)
„Tadā sotāpaṇṇaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi⁴, sa-
muddadevatā aham evā⁵ 'ti. Sīlānisamsajātakaṃ⁶. Asadisa-
vaggo catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabha kathesi. Vatthum Aṭṭhani-
pāte Indriyajātaka āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „ayan 15
te bhikkhu itthi⁷ anattakārikā, pubbe pi te esā sarājikāya⁸ parisāya
majjhe lajjāpetvā gehā⁹ nikkhamanākāraṃ¹⁰ kāresīti“ vatvā atī-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheśiyā kucchimhi nibbattitvā va- 20
yappatto pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṃ
kāresi. Tassa Ruhako¹¹ nāma purohito ahosi, Ruhakassa
purāṇi brāhmaṇi bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍa-
kena alaṃkaritvā assaṃ adāsi. So taṃ assaṃ āruya
rañño upatṭhānaṃ gacchati. Atha naṃ alaṃkatassa assassa 25
piṭṭhe nisīditvā gacchantam disvā taṃ taṃ ṭhitā manussā
„aho¹² assassa¹³ rūpaṃ, aho asso sobhatīti“ assaṃ eva pasaṃ-
santi. So gehaṃ āgantvā pāsādaṃ āruya bhariyaṃ āmantesi:

¹ Bⁱ āvaseyya upavaseyyā. ² Bⁱ omits vaseyyā. ³ so K; Bⁱ nhā-. ⁴ K omits ahosi.

⁵ Bⁱ adds dasamaṃ. ⁶ Bⁱ ambho duhakacchannāpīti. ⁷ Bⁱ iti. ⁸ both MSS. -kāyaṃ.

⁹ Bⁱ geha. ¹⁰ K anikkha-. ¹¹ B^p rūha-, Bⁱ duha-. ¹² Bⁱ ambho. ¹³ Bⁱ assa-

„bhadde ambhakaṃ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu t̥hitā manussā ambhakaṃ assam eva vaṇṇentīti“. Sā pana brāhmaṇī thokaṃ chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena naṃ evaṃ āha: „ayya tvaṃ assassa sobhanakāraṇaṃ na jānāsi, ayaṃ asso attano
 5 alamkataṃ assabhaṇḍakaṃ nissāya sobhati, sace tvam pi asso viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṃ piḷandhitvā² antaravithim oruḥa asso viya pāde koṭṭayamāno³ gantvā rājānaṃ passasi⁴ rājāpi taṃ vaṇṇayissati manussāpi taṃ űeva vaṇṇayissantīti“. So ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassa vacanaṃ sutvā „iminā
 10 nāma kāraṇaṃ' esā⁶ vadatīti“ ajānitvā tathāsaṇṇī⁷ hutvā tathā akāsi. Ye ye passanti te te pariḥāsaṃ karontā „sobhati ācariyo“ ti vadimsu. Rājā pana naṃ „kiṃ⁸ ācariya pittan te kupitaṃ⁹, ummattiko si jāto“ ti ādīni vatvā lajjāpesi. Tasmim kāle brāhmaṇo „ayuttakaṃ mayā katan“ ti lajjito¹⁰ brāhmaṇiyā
 15 kujjhitvā „tāy' amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito-ti¹¹, pothetvā taṃ nikkadḍhissāmīti“ gehaṃ agamāsi. Dhuttibrāhmaṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṃ űatvā puretaraṃ űeva culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṃ gantvā catuhapañcāhaṃ tatth' eva ahosi. Rājā taṃ kāraṇaṃ űatvā purohitaṃ pakko-
 20 sāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiyā khamituṃ vaṭṭatīti“ khamāpanatthāya paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Api¹² Rūhaka-cchinnāpi¹³ jiyā¹⁴ sandhiyyate¹⁵ puna,
 sandhiyyassu¹⁶ purāṇiyā¹⁷, mā kodhassa vasaṃ gamīti. 79.

Tatthāyaṃ saṃkhepattho: bho Rūhaka nanu chinnāpi¹⁸ dhanujiyā puna
 25 sandhiyyati¹⁹ ghaṭṭiyati²⁰, evaṃ tvam pi purāṇiyā saddhim²¹ sandhiyyassu²², kodhassa vasaṃ mā gamīti²³.

¹ Bⁱ chindikā chindihirotabbā, B^p chindikā. ² Bⁱ piḷ-. ³ K koṭṭhayamāno, Bⁱ koṭṭiyamāno, B^p koṭṭiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ Bⁱ kāraṇa-nasā. ⁷ K tathasaṇṇī, Bⁱ tathāsaṇṇī. ⁸ Bⁱ kiṃci. ⁹ Bⁱ kupitaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds so. ¹¹ so both MSS. ¹² Bⁱ ambho, B^p abhi. ¹³ K B^p rūhakacchinnāpi, Bⁱ duha-kicchannāsi. ¹⁴ Bⁱ jiyā. ¹⁵ B^p sandhiyate, Bⁱ saddhiyāte. ¹⁶ K B^p sandhiyassu, Bⁱ saddhiyassu. ¹⁷ so B^p; K Bⁱ -ṇiya. ¹⁸ Bⁱ nunacchannāsi. ¹⁹ K B^p sandhi-yati, Bⁱ saddhiyati. ²⁰ Bⁱ ghaṭṭiyati. ²¹ Bⁱ sandhi. ²² K Bⁱ sandhiyassu, B^p ra-massu. ²³ Bⁱ adds attho.

Taṃ sutvā Ruhako¹ dutiyaṃ² gātham āha:

2. Vijjamāṇāsu marūdvāsu³ vijjamānesu kārisu
aṇṇaṃ jiyaṃ karissāma⁴, alaṃ ñeva purāṇiyā ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu⁵ ca jiyakāresu⁶ ca manussesu vijjamānesu aṇṇaṃ jiyaṃ karissāma⁴, imāya jinnāya⁷ purāṇiyā jiyāya alaṃ, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ nīharitvā aṇṇaṃ brāhmaṇiṃ ānesi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi) „Tadā purāṇi purāṇadutiyakā ahoṣi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10
Bārāṇasirajā pana aham evā“ 'ti. Ruhakajātakaṃ⁸.

2. Sirikāḷakaṇṇijāta.

Itthi siyā rūpavatīti. Idaṃ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissatīti⁹. Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ¹⁰.

3. Cullapadumajāta.

15

Ayam eva sā aham pi so anaṇṇo ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi.
Vatthum¹¹ Ummadantijātaka āvibhavissati. So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccam
Bhagavā“ 'ti vatvā „ko pana taṃ¹² ukkaṇṭhāpetīti“ vutte „aham 20
bhante ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ mātugāmaṃ disvā kilesānūvattako
huvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo
nāma akataṇṇū mitadūbhī¹³, thaddhahadaya porāṇakapaṇḍitāpi attano
dakkhiṇajannulohitaṃ¹⁴ pāyetvā¹⁵ yāvajjivitaṃ¹⁶ dānaṃ pi datvā mātu-
gāmassa cittaṃ na labhiṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari: 25

¹ Bⁱ nuhato, B^p rūhako. ² Bⁱ nutiyaṃ. ³ B^p muduvākesu, Bⁱ vijjamānesu mudūsu.

⁴ Bⁱ -mi. ⁵ B^p muduvākesu, Bⁱ dhanukāramudukesu. ⁶ Bⁱ jiyākārakesu. ⁷ Bⁱ chināyā, K jinnāyā. ⁸ Bⁱ duhaka-jātakaṃ paṭhamam. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omits Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ, Bⁱ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ dutiyaṃ. ¹¹ Bⁱ vatthu. ¹² Bⁱ tvaṃ.

¹³ K dubhī, Bⁱ -dubbhī. ¹⁴ Bⁱ -jannu-. ¹⁵ Bⁱ pāyetvā. ¹⁶ both K and Bⁱ -vita.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tasmim aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti, nāma-
 gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu.
 Tassa aparena² cha kaniṭṭhabhātikā ahesum. Te satta pi janā
 5 anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño sahāyā
 viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā³ rājāṅgaṇaṃ olokento
 thito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānaṃ⁴ āgacchante⁵ disvā „ime
 maṃ vadhitvā rajjaṃ pi gaṇheyyun“ ti āsaṃkaṃ uppādetvā te
 pakkosāpetvā „tātā“⁶, tumhe imasmim nagare vasitum na la-
 10 bhatha, aṇṇattha⁷ gantvā maṃ accayena āgantvā kulasantakaṃ
 rajjaṃ gaṇhathā⁸“ 'ti āha. Te pitu vacanaṃ sampaṭicchitvā
 roditvā kanditvā⁹ attano gharāni gantvā pajāpatiyo ādāya
 „yatha vā tattha vā gantvā jīvissāmā“¹⁰ 'ti nagarā nikkhamitvā
 maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabha-
 15 mānā khudaṃ adhivāsetum asakkontā „mayā jīvamānā itthiyo
 labhissāmā“¹¹ 'ti kaniṭṭhassa¹² bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse¹³
 katvā maṃsaṃ khādimsu. Bodhisatto ca¹⁴ attano bhariyā ca
 laddhakotṭhāsesu ekaṃ ṭhapetvā ekaṃ dve pi khādimsu. Evaṃ
 cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādimsu. Bodhisatto
 20 punadivase ekekaṃ ṭhapetvā cha koṭṭhāse ṭhapesi. Sattame
 divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāmā“¹⁵ 'ti vutte Bodhisatto
 te cha koṭṭhāse tesam datvā¹⁶ „ime cha koṭṭhāse¹⁷ khādatha,
 sve jānissāmīti“¹⁸ vatvā tesam maṃsaṃ khādितvā niddāyanakāle
 bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „gantum na sak-
 25 komi sāmīti“¹⁹ āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya
 aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pi-
 pāsītānhi“²⁰ sāmīti“ āha. Bodhisatto „bhadde udakaṃ n' at-
 thīti“²¹ vatvā punappunaṃ²² kathite khaggena dakkhiṇajannum²³

¹ K vassa. ² B' apare. ³ B' omits rājā. ⁴ K rāju-. ⁵ B' gacchante. ⁶ B' tātā.
⁷ B' aṇṇatra. ⁸ B' gaṇhāthā. ⁹ B' omits kanditvā. ¹⁰ B' kaniṭṭha. ¹¹ B' ko-
 ṭṭhāsaṃ. ¹² B' omits ca. ¹³ B' adds sajjatāva. ¹⁴ B' adds ye. ¹⁵ B' -māti.
¹⁶ B' omits sāmī. ¹⁷ K pipāsītā. ¹⁸ K -na. ¹⁹ K dakkhiṇajantum, B' padak-
 khaṇajannum.

paharitvā¹ „bhadde pāṇiyaṃ n' atthi, idaṃ pana me dakkhiṇa-
 jannulohitaṃ² pivamānā nisīdā“³ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te
 anupubbena Mahāgaṅgaṃ patvā pīvitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-
 phalaṃ khāditvā phāsukatṭhāne⁵ vissamitvā ekasmiṃ Gaṅgāni-
 vattane assamapadaṃ māpetvā vāsaṃ kappesum. Ath' ekadi- 5
 vasaṃ⁶ upari Gaṅgāya rājāparādhikaṃ⁷ coraṃ hatthapāde ca
 kaṇṇanāsaṃ ca chinditvā⁸ ekasmiṃ ammaṇake⁹ nipajjāpetvā¹⁰
 Mahāgaṅgāya pavāhesum. So mahantaṃ aṭṭassaraṃ¹¹ karonto
 taṃ ṭhānaṃ pāpuni. Bodhisatto tassa karuṇaṃ paridevita-
 saddaṃ sutvā „dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassīti“ 10
 Gaṅgātīraṃ gantvā taṃ uttāretvā assamapadaṃ ānetvā kāsā-
 vadhopanalepanādīhi¹² vaṇapaṭikammaṃ akāsi. Bhariyā paṇ'
 assa „evarūpaṃ nāma koṇṭhaṃ¹³ Gaṅgāya āvāhetvā¹⁴ paṭi-
 jagganto¹⁵ vicaratīti¹⁶“ vatvā taṃ¹⁷ koṇṭhaṃ¹⁸ jigucchamānā
 nuṭṭhubhanti¹⁹ vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṃvi- 15
 rūlhesu²⁰ bhariyāya saddhiṃ taṃ assamapade katvā aṭavito
 phalāphalāni āharitvā taṃ ca bhariyaṃ ca poseti²¹. Etesu evaṃ
 vasantesu sā itthi²² tasmiṃ koṇṭhe²³ paṭibaddhacittā hutvā tena
 saddhiṃ anācāraṃ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṃ māretu-
 kāmā hutvā evaṃ āha: „sāmi, ahaṃ tumhākaṃ amse nisīditvā 20
 kantārā nikkhamamānā etaṃ pabbataṃ oloketvā 'ayye pabbate'²⁴
 nibbattadevate sace ahaṃ sāmikena saddhiṃ ārogā jīvitaṃ la-
 bhissāmi balikammaṃ²⁵ te karissāmīti' āyāciṃ²⁶, sā maṃ idāni
 uttāseti²⁷, karom' assā balikammaṃ“ ti. Bodhisatto taṃ māyaṃ
 ajānanto sādhu 'ti sampatīcchitvā balikammaṃ ṣajjetvā tāya 25
 balibhājanaṃ gāhāpetvā pabbatamatthakaṃ abhirūhi²⁸. Atha

¹ Bⁱ pasāretvā. ² K -jantu-, Bⁱ -jaṇṇu-. ³ K pitvā. ⁴ Bⁱ -kaṭhānesu. ⁵ K
 athekaṃ. ⁶ K rājāparādhikaṃ, Bⁱ rājāparādhikaṃ. ⁷ Bⁱ bhinditvā. ⁸ Bⁱ am-
 paṇake. ⁹ Bⁱ nissajjāpetvā. ¹⁰ Bⁱ aṭṭasaraṃ. ¹¹ Bⁱ tasāvasocanale-. ¹² K
 koṇṭhaṃ corr. to koṇṭam, Bⁱ koṇṭha, B^p koṇṭhaṃ. ¹³ K adds chaṭṭitaṃ, Bⁱ pa-
 vāhetvā. ¹⁴ B^p paṭijag-. ¹⁵ K vicarantīti. ¹⁶ K naṃ. ¹⁷ Bⁱ koṇṭhaṃ, K koṇ-
 ṭhaṃ corr. to koṇṭam. ¹⁸ K -tīti, Bⁱ nuṭṭhatantīti. ¹⁹ Bⁱ vakesu virūlesu.
²⁰ Bⁱ posesi. ²¹ K itthi. ²² so K B^p; Bⁱ koṇṭha. ²³ Bⁱ pabbatamhi. ²⁴ Bⁱ -kam-
 pante. ²⁵ Bⁱ -ci. ²⁶ Bⁱ uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, Bⁱ -rūyhi.

- nañ sā evaṃ āha: „sāmi, devatā no pi tvaṃ ñeva uttama-
devatā, paṭhamañ tāva taṃ¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṃ
katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṃ karissāmīti“² sā
Bodhisattaṃ papātābhimukhaṃ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
5 padakkhiṇaṃ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā
piṭṭhiyaṃ paharitvā papāte pātetvā „diṭṭhā me va³ paccāmit-
tassa piṭṭhīti“⁴ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa⁵ santi-
kaṃ agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁶ pabbatā patanto⁷
udumbararukkhamatthake ekasmiṃ akaṇṭake⁸ pattasañchanne
10 gumbe laggi, heṭṭhāpabbataṃ pana orohituṃ na sakkā, so
udumbarāni khāditvā sākhaṇṭare nisīdi. Ath' eko mahāsārīro
godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā⁹ tasmiṃ udumbare
phalāni khādati. So taṃ divasaṃ Bodhisattaṃ disvā palāyi.
Punadivase āgantvā ekasmiṃ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
15 Evaṃ punappunaṃ¹⁰ āgacchanto Bodhisattena saddhiṃ viśāsāṃ
āpajjitvā „tvaṃ¹¹ imaṃ ṭhānaṃ kathaṃ āgato sīti“ pucchitvā
„iminā nāma kāraṇena“¹² 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti“¹³ vatvā
Bodhisattaṃ attano piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā otāretvā araṇṇato
nikkhamitvā mahāmagge¹⁴ ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
20 thā¹⁵“¹⁶ 'ti uyyojetvā araṇṇaṃ eva pāvisi. Bodhisatto ekaṃ
gāmakāṃ gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṃ¹⁷ sutvā
Bārāṇasīṃ gantvā kulasantake rajje patitṭhāya Padumarājā nāma
huvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kārento ca-
tusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
25 sālāyo kāretvā devasikaṃ cha satasahassāni viśajjetvā dānaṃ
adāsi. Sāpi kho pāpitthi taṃ koṇṭhaṃ¹⁸ khandhe nisīdāpetvā
araṇṇā nikkhamitvā manussapathe bhikkhaṃ caramānā yāgu-
bhattaṃ saṃharitvā¹⁹ taṃ koṇṭhaṃ²⁰ posesi²¹. „Ayaṃ²² te kiṃ

¹ Bⁱ tvaṃ. ² Bⁱ -ssāmā ti. ³ Bⁱ B^p omit va. ⁴ B^p koṇṭhassa, Bⁱ koṇṭhamkassā, K koṇṭassa. ⁵ K papātataṭṭānu-, B^p pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ Bⁱ atañḍake.
⁸ Bⁱ -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ Bⁱ -maggena. ¹² Bⁱ gacchāhi.
¹³ Bⁱ kālāṇkata-. ¹⁴ B^p koṇṭhaṃ, K koṇṭhaṃ. ¹⁵ so B^p; K saṃgharitvā, Bⁱ saṃ-
gharitvā. ¹⁶ so K B^p; Bⁱ poseti. ¹⁷ Bⁱ manussāyan, B^p manussā ayaṃ.

hotīti“ pucchiyamānā „aham etassa¹ mātuladhītā², pitucchā-
putto me esa, etass’ eva mañ adamsu, sāhañ vajjhappattam³
pi attano sāmikañ ukkhipitvā pariharanti⁴ bhikkhañ caritvā
posemīti“ āha⁵. Manussā „ayañ patibbatā“ ti tato paṭṭhāya
bahutarañ yāgubhattañ adamsu. Apare nañ⁶ evam āhañsu: 5
„tvañ mā evañ vicari, Padumarājā Bārāṇasiyañ rajjañ kāreti⁷,
sakala-Jambudīpañ saṃkhobhetvā dānañ deti, so tañ disvā
tussissati, tuṭṭho te⁸ bahuñ dhañ dasseti, tava sāmikañ idha
nisīdāpetvā gacchathā⁹“ ’ti thirañ katvā vettapacchiñ adamsu.
Sā anācārā tañ¹⁰ koṇṭhañ¹¹ vettapacchiyañ nisīdāpetvā pacchiñ 10
ukkhipitvā Bārāṇasiñ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
Bodhisatto alaṃkatahatthikkhandhavaragato dānaggañ gantvā
aṭṭhannañ vā dasannañ vā sahatthā dānañ datvā puna gehañ
gacchati. Sā anācārā tañ¹⁰ koṇṭhañ¹¹ pacchiyañ nisīdāpetvā
pacchiñ¹² ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi. Rājā disvā 15
„kiñ etan“ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā“ ti. Atha nañ
pakkosāpetvā sañjānitvā¹³ koṇṭhañ¹⁴ pacchito niharāpetvā¹⁵
„ayañ te kiñ hotīti“ pucchi. Sā¹⁶ „pitucchāputto me deva
kuladattiyo¹⁷ sāmiko“ ti āha. Manussā tañ¹⁸ antarañ ajānanta
„aho patidevatā“ ti ādīni vatvā tañ anācāritthiñ vaṇṇayimsu. 20
Puna rājā tañ¹⁸ „ayañ¹⁹ te koṇṭho²⁰ kulladattiko¹⁶ sāmiyo²¹“
ti pucchi. Sā rājānañ asañjānanti „āma deva“ ’ti sūrā hutvā
kathesi. Atha nañ rājā „kiñ esa Bārāṇasirañño putto, nanu
tvañ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
mama jannulohitañ²² pivitvā²³ imasmiñ koṇṭhe²⁴ paṭibaddhacittā 25
mañ papāte pātesi, sā dāni tvañ nalāṭena maccuñ gahetvā
mañ²⁵ mato ti maññamānā imañ ṭhānañ āgatā, nanu ahañ

¹ B¹ tassa ² B¹ mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. ³ B¹ vayappattā. ⁴ B¹ pari-
caranti, K pariharitvā. ⁵ K omits āha. ⁶ B¹ janā. ⁷ B¹ kāresi. ⁸ K omits te.
⁹ B¹ gacchā. ¹⁰ K nañ. ¹¹ so B¹; K koṇṭhañ, B² koṇṭhañ. ¹² B¹ omits pac-
chih. ¹³ B¹ sañjā-. ¹⁴ so B²; K koṇṭhañ, B¹ koṇṭha. ¹⁵ both MSS. ni-
¹⁶ B¹ sāmi. ¹⁷ B¹ kuladattiko. ¹⁸ K omits tañ. ¹⁹ B¹ ayañ. ²⁰ so B², K
koṇṭho, B¹ koṇṭhe. ²¹ B¹ sāmiko. ²² K jantu-, B¹ jannu-. ²³ B¹ -tvāna. ²⁴ so
B² B¹; K koṇṭhe. ²⁵ B¹ mam.

jīvāmīti¹ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu ahaṃ²
 tumhehi putṭho evaṃ kathesi³: ‘mama cha kaṇiṭṭhabhātikā cha
 itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīmsu, ahaṃ pana mayhaṃ
 bhariyaṃ ārogaṃ katvā Gaṅgātīraṃ netvā⁴ assamapade vasanto
 5 ekam vajjhappattam koṇṭham⁵ uttāretvā paṭijaggim, sā itthi
 paṭibaddhacittā maṃ pabbatapāde papātesi⁶, ahaṃ attano metta-
 cittatāya⁷ jīvitaṃ labhin⁸’ ti, yāya ahaṃ pabbatā pātito na sā⁹
 aññā esā¹⁰ dussilā¹¹, so pi vajjhappatto¹² koṇṭho¹³ na añño ayam
 evā¹⁴’ ti vatvā imā gāthā avoca:

10 1. Ayam eva sā¹⁵ ahaṃ pi so anañño,
 ayam eva so¹⁶ hatthacchinno anañño
 yam āha¹⁷ ‘komārapatī¹⁸ maman’ ti,
 vajjh’ itthiyo¹⁹, n’ atthi itthīsu saccam. 81.

15 2. Imaṇ ca jammaṃ musalena hantvā
 luddam²⁰ chavaṃ paradārūpasevim
 imissā ca naṃ pāpapatibbatāya
 jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsan ti. 82.

Tattha yam āha²¹ komārapatī²² maman ti yaṃ ca sā²³ yaṃ me²⁴
 komārapatī²⁵ kuladattiyo²⁶ sāmiko ti āha²⁷ ayam eva so anañño²⁸, yam āhu
 20 komārapatī²⁹ pi pātho, ayam eva³⁰ hi potthakesu likhito, tassāpi³¹ ayam ev’
 attho, vacanavipallāso pan’ ettha veditabbo, yaṃ³² hi³³ raññā vuttaṃ tad eva
 idha āgataṃ, vajjhittthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṃ n’ atthi
 itthīsu saccam ti etāsu sabhāvo nām’ eko n’ atthi, imaṃ jamman ti ādi
 ubhinnaṃ pi tesam daṇḍāropanavasena³⁴ vuttaṃ, tattha jamman ti lāmakana,
 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā³⁵ pothetvā atthini bhañjantā³⁶ cuppa-
 vicuppaṇaṃ katvā, luddan ti dāruṇaṃ, chavaṃ ti guṇābhāvena niṭṭhivaṃ matasadiṣaṃ,

¹ Bp ayam. ² so all three MSS. ³ B¹ gaṇtvā. ⁴ so Bp B¹; K koṇṭam. ⁵ B¹ pātesi.
⁶ K cittāya. ⁷ B¹ labhan. ⁸ B¹ hi. ⁹ B¹ esāsā. ¹⁰ B¹ adds ti. ¹¹ B¹ pajhappatto.
¹² so B¹; K koṇṭho, Bp koṇṭho. ¹³ B¹ assamevosā. ¹⁴ B¹ assamevaso. ¹⁵ B¹ yamāhu.
¹⁶ B¹ komārapatī. ¹⁷ B¹ vijhittthiyo. ¹⁸ B¹ luddham. ¹⁹ B¹ komārapatī. ²⁰ B¹ yaṃ
 esā. ²¹ B¹ ayameva. ²² B¹ kuladattiko. ²³ B¹ āha. ²⁴ B¹ na añño. ²⁵ B¹ sayam-
 evā. ²⁶ so B¹; K tassā pi, Bp so pi. ²⁷ K omits yaṃ. ²⁸ B¹ adds tena. ²⁹ so Bp;
 K daṇḍāropanavasena, B¹ dantāropana-. ³⁰ B¹ paharivā. ³¹ B¹ atthini bhuñjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattaṃ imissā ca pāpapatibbatāya anā-
cārāya dussīlāya jīvantiyā va kaṇṇanāsam chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodhaṃ adhiṇāsetuṃ asakkonto evaṃ tesam
daṇḍam ānāpetvāpi na tathā kāresi, kopam' pana mandam
katvā yathā sā pacchim' sīsato oropetuṃ' na sakkoti evaṃ 5
gālham bandhāpetvā koṇṭham' tattha pakkhipāpetvā attano
vijitā' nīharāpesi.

Satthā imam dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetva jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭ-
ṭhahi) „Tadā cha bhātaro aññatarā' therā ahesum', bhariyā Cīncamāna- 10
vikā', koṇṭho' Devadatto', godharājā Ānando', Padumarājā pana aham
evā" 'ti. Cullapadumajāṭakam¹⁰.

4. Mañicorajāṭaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Veļu-
vane viharanto parisakkanam Devadattaṃ ārabha kathesi. 15
Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe
pi Devadatto mayham vadhāya parisakkatī yeva, parisakkanto pi pana
mam vadhituṃ na sakkhīti" vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. 20
Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaram ānesum. Sā
piyā¹¹ ahosi abhirūpā dassaniyā devaccharā viya pupphalatā
viya lalamānā¹² mattakinnarī viya ca Sujātā¹³ ti nāmena
patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālam pi
'ssā pativattaṃ¹⁴ sassuvattaṃ¹⁵ sasuravattaṃ ca kataṃ eva¹⁶ 25
hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā¹⁷. Iti te ubho

¹ B¹ B² kodham. ² K oropituṃ. ³ so B² B¹; K koṇṭham. ⁴ B¹ jīvitā. ⁵ B¹ aññatarā.
⁶ B¹ ahesanti. ⁷ B¹ cīncīmanadhikā, K cīncāmānavikā. ⁸ K koṇṭho. ⁹ B¹ adds
ahosi. ¹⁰ B¹ adds tatīyam. ¹¹ B¹ suvaṇṇavaṇṇā. ¹² B¹ vilāsamānā. ¹³ B¹ catu
jātādim. ¹⁴ B¹ piyātipatippataṃ, K piṣṣāpanivattaṃ, B² sā patibbatā. ¹⁵ B¹
sassu. ¹⁶ B¹ katamo. ¹⁷ B¹ piyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṃ vasiṃsu. Ath' ekadivasaṃ Sujātā¹ „mātāpitāro daṭṭhukāmaṃ mhiṭi“² Bodhisattassa ārocesi. So „sādhū bhadde, maggapātheyyaṃ³ pahonakaṃ⁴ paṭiyādehīti“⁵ khajjakavikatiṃ pacāpetvā khajjakādīni yānake
 5 ṭhapetvā yānakaṃ pājento⁶ yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṃ gantvā yānakaṃ mocetvā nahātvā⁷ bhuñjimsu. Puna Bodhisatto yānakaṃ yojetvā purato nisīdi, Sujātā⁸ vatthāni parivattetvā alaṃkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaram paviṭṭhakāle Bārāṇasirājā hatthik-
 10 kandhavaragato nagaram padakkhiṇaṃ karonto⁹ taṃ padesaṃ¹⁰ agamāsi. Sujātā¹¹ otaritvā yānakassa pacchato padasā¹² pāyāsi. Rājā taṃ¹³ disvā tassā rūpasampattiya ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṃ amaccaṃ¹⁴ „gaccha“¹⁵ etissā sassāmikabhāvaṃ¹⁶ vā assāmikabhāvaṃ¹⁷ vā¹⁸ jānāhīti“¹⁹ pesesi²⁰. So
 15 gantvā tassā sassāmikabhāvaṃ²¹ nātvā „sassāmikā“²² kira²³ deva²⁴, yānake nisinno puriso etissā sāmiko“²⁵ ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṃ²⁶ vinodetum asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṃ upāyena mārāpetvā itthiṃ gahessāmīti“²⁷ cintetvā ekaṃ purisaṃ āmantetvā „gaccha bho, imaṃ cūlāmaṇiṃ vīthiṃ
 20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehīti“²⁸ cūlāmaṇiṃ datvā uyyojesi. So „sādhū“²⁹ 'ti taṃ gahetvā gantvā³⁰ yānake ṭhapetvā „ṭhapito me devā“³¹ 'ti āgantvā ārocesi³². Rājā „cūlāmaṇi“³³ me nattho³⁴“³⁵ ti āha. Manussa ekakolāhalaṃ akaṃsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā saṅcāraṃ chinditvā
 25 coraṃ pariyesathā“³⁶ 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṃsu. Nagaram ekaṃ³⁷ saṃkhobhaṃ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṃ gantvā „bho, yānakaṃ ṭhapehi, rañño

¹ Bⁱ sujātāpi, K sujā. ² K -kāmombhīti, Bⁱ daṭṭhukāmamhīti. ³ K omits bhadde maggapātheyyaṃ. ⁴ K pahonakaṃ. ⁵ Bⁱ pācanto. ⁶ Bⁱ omits nahātvā. ⁷ Bⁱ sujā. ⁸ Bⁱ katvā. ⁹ Bⁱ nagarampadesaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds va. ¹¹ K naṃ. ¹² Bⁱ adds āpāpesi. ¹³ Bⁱ adds tvaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits vā. ¹⁵ Bⁱ pesesi. ¹⁶ K sāsami-, Bⁱ asāmi-. ¹⁷ Bⁱ asāmikā. ¹⁸ Bⁱ omits kira. ¹⁹ Bⁱ devāti. ²⁰ Bⁱ paṭibandhacittam. ²¹ Bⁱ adds vatvā. ²² Bⁱ omits gantvā. ²³ Bⁱ devāti āha. ²⁴ K -piṇ. ²⁵ Bⁱ natthā. ²⁶ Bⁱ eka.

cūlāmaṇi nattho¹, yānakaṃ soḍhessāmā² “ti so yānakaṃ so-
dhento attanā³ ṭhapitamāṇiṃ gaḥetvā Bodhisattaṃ gaḥetvā
„mañicoro“⁴ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṃ
bandhitvā netvā⁵ „ayaṃ mañicoro“ ti rañño dassesuṃ⁶. Rājā⁷
„sīsam assa chindathā“⁸ ti ānāpesi. Atha naṃ rājapurisā⁹ 5
catukke⁹ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-
pesuṃ¹⁰. Sujātāpi yānakaṃ pahāya bāhā paggayha parideva-
mānā „sāmi“¹¹, maṃ nissāya imaṃ dukkhaṃ patto sīti“¹² pari-
devamānā pacchato pacchato¹³ agamāsi. Rājapurisā „sīsam
assa chindissāmā“¹⁴ ti Bodhisattaṃ uttānaṃ nipajjāpesuṃ¹⁵. 10
Taṃ disvā Sujātā attano silagunaṃ āvajjitvā¹⁶ „n’ atthi vata¹⁷
maññe imasmiṃ loke sīlavantānaṃ viheṭṭhanake.¹⁸ pāpasāhasika-
manusse nisedhetuṃ samatthā devatā¹⁹ nāmā“²⁰ ti ādini parideva-
mānā paṭhamāṃ gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti²¹ nūna, 15
na hi¹⁹ nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁰
na hi¹⁹ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmiṃ loke sīlavantānaṃ olokanā pāpānaṃ
ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūna²¹ ti evarūpesu vā kiccesu 20
uppannesu nūna pavasanti²¹ pavāsaṃ gacchanti, idha lokopālā ti imasmiṃ
loke lokapālakasammata samaṇabrāhmaṇāpi²² sīlavantānaṃ anuggahakā²³ na hi²⁴
nūna santi, sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁵ ti sahasā avīmaṇsitvā²⁶
sāhasikaṃ kammaṃ karontānaṃ dussīlānaṃ, paṭisedhitāro ti „evarupaṃ
kammaṃ mā karittha, na labbhā etaṃ kātun“²⁷ ti²⁸ paṭisedhenta²⁸ ti²⁹. 25

Evaṃ tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
rañño nisinnāsanāṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho

¹ B¹ natthāti. ² B² soḍhessāmi. ³ B³ attano. ⁴ so K B²; B¹ adds si. ⁵ B¹ omits netvā.
⁶ B¹ dassesi. ⁷ B¹ rājāpi. ⁸ K -so. ⁹ K repeats catukke. ¹⁰ B¹ nikkhamisu.
¹¹ B¹ sāmiko. ¹² B¹ only one pacchato. ¹³ B¹ nisajjā-. ¹⁴ B¹ B² āvajjetvā. ¹⁵ B¹
tava. ¹⁶ B¹ viṭheṭṭhake, B² viheṭṭhake. ¹⁷ B¹ devā. ¹⁸ B¹ papasanti. ¹⁹ so K B²;
B¹ ha. ²⁰ B¹ asaṇṇātānaṃ. ²¹ K pasavanti. ²² K brahmuno. ²³ B¹ anuggahakā.
²⁴ so B²; K B¹ ha. ²⁵ B¹ asaṇṇātānaṃ. ²⁶ B² avi-, K avamaṇsitvā, B¹ āmaṇsitvā.
²⁷ B¹ ta. ²⁸ B¹ paṭisedhento, K paṭisedhantā. ²⁹ B¹ adds attho.

- maṃ Sakkattato cāvetukāmo¹ ti āvajjanto imaṃ kāraṇaṃ ñatvā
 „Bārāṇasirājā atipharusaṃ kammaṃ karoti, sīlasampannaṃ
 Sujātaṃ kilameti², gantuṃ dāni me³ vaṭṭatīti⁴“ devalokā oruḥa
 attano ānubhāvena hatthipīṭṭhe nisīditvā gacchantaṃ⁵ pāpa-
 5 rājānaṃ hatthito⁶ otāretvā dhammagandikāya⁷ uttānaṃ⁸ nipajjā-
 petvā⁹ Bodhisattaṃ ukkhipitvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā
 rājavesaṃ gāhāpetvā hatthikhandaḥ nisīdāpesi. Pharaṣuṃ
 ukkhipitvā sīsaṃ chindantā rañño sīsaṃ chindimsu, chinnakāle¹⁰
 yeva c' assa rañño sīsabhāvaṃ jānimsu. Sakko devarājā dissa-
 10 mānakasārīreṇ' eva Bodhisattassa santikaṃ gantvā Bodhisattassa
 rājābhisekaṃ katvā¹¹ Sujātāya ca¹² aggaṃaheṣiṭṭhānaṃ¹³ dā-
 pesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṃ¹⁴
 devarājānaṃ disvā „adhammikaṛājā mārito, idāni amhehi sakka-
 dattiko dhammikaṛājā laddho¹⁵“ ti somanassappattā ahesuṃ.
 15 Sakko pi ākāse ṭhatvā „ayaṃ vo sakkadattiko rājā¹⁶ ito paṭ-
 ṭhāya dhammena rājāṃ kāressati¹⁷, sace hi rājā adhammiko
 hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṃ roga-
 bhayaṃ satthabhayaṃ ti imāni tīpi bhayāni upagatāṃ' eva¹⁸
 hontīti¹⁹“ ovadanto dutiyaṃ gātham āha:

- 20 2. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
 saggā ca cavatī ṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

- Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṃ pakkakāle
 vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle¹⁷ vāpanakāle
 taruṇassassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavatī ṭhānā ti sagga-
 25 saṃkhātā ṭhānā devalokā ti attho, adhammikaṛājā hi appaṭilābhavasena devalokā
 cavatī nāma, sagge pi vā¹⁸ rājāṃ karonto¹⁹ adhammikaṛājā tato cavatīti pi
 attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikaṛājā ettakena²⁰ hato hotīti,

¹ B¹ kilamāpeti. ² B¹ me dāni. ³ B¹ vaṭṭatīti. ⁴ B¹ taṃ. ⁵ B¹ hatthikhandhato.
⁶ so K B²; B¹ dhammabhaṇḍi-. ⁷ B¹ utthānaṃ. ⁸ B¹ uppajjāpetvā. ⁹ K chinda-
 kāle. ¹⁰ K omiṭṭa katvā ¹¹ B¹ sujātāyeva, B² sūjātaṃ yeva. ¹² B¹ -sīthāne.
¹³ B¹ sakka. ¹⁴ B¹ adda laddho ti parisānaṃ ārocesi mahārājā tume pi. ¹⁵ B¹
 kāretha. ¹⁶ K anupagatāneva, B¹ anuvātāne. ¹⁷ B¹ adda pana. ¹⁸ B¹ B² omiṭṭa
 vā. ¹⁹ B¹ kārento. ²⁰ B¹ ettha-.

atha vā ekamsavācī¹ ettha nukāro: n' eso² ekamsena ettavātā hato, aṭṭhasu pana mahānirayesu soḷasasu³ ussadanirayesu dīgharattaṃ so haññissatīti ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādaṃ datvā attano devatthānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjaṃ kāretvā sagga- 5
padaṃ⁴ pūresi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātaṃ samōdhānesi:
„Tadā adhammikaṛājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rā-
hulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakaṃ⁶.

5. Pabbatūpattharajātaka.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Kosalarāṇño kira eko
amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivimaṃsamāno taṃ tattato⁹ ūtvā
„Satthu āroccasāmiti“ Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante,
ambhakaṃ antepure eko amacco padussi¹⁰, tassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti“ 15
pucchi. Atha naṃ Satthā „upakārako“¹² te mahārāja so ca amacco¹³
sā ca itthi piyā“ ti pucchitvā „āma bhante, ativiya¹⁴ upakārako, sa-
kalaṃ rājakulaṃ sandhāreti, sāpi me¹⁵ itthi¹⁶ piyā“ ti vutte „mahā-
rāja, 'attano upakāresu¹⁷ sevakesu piyāsu ca itthi¹⁸ dubbhituṃ na
sakkā“ ti pubbe pi rājāno¹⁹ paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā majjhata²⁰ va 20
ahesun“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahosi. Ath' assa raṇño eko amacco ante-
pure padussi²¹. Rājā taṃ tattato²² ūtvā²³ „amacco pi me 25
bahūpakāro²⁴, ayaṃ itthi¹⁶ pi²⁵ piyā, dve pi ime nāsetuṃ na

¹ Bⁱ -ci. ² Bⁱ na so. ³ K soḷasesu. ⁴ Bⁱ B^p saggapūraṃ. ⁵ Bⁱ sakkadattissarājā.

⁶ Bⁱ adds catatthaṃ. ⁷ K -pura, Bⁱ -pūre. ⁸ both MSS. padussī. ⁹ Bⁱ B^p ta-
thato. ¹⁰ Bⁱ -ssī. ¹¹ Bⁱ vattatī. ¹² Bⁱ upakāro. ¹³ K omits so ca amacco.

¹⁴ Bⁱ atipiya. ¹⁵ Bⁱ omits me. ¹⁶ Bⁱ itthi. ¹⁷ Bⁱ upakāraṇesu. ¹⁸ K itthi,
Bⁱ itthisu. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so B^p; K majjhantā, Bⁱ amajhattā. ²¹ Bⁱ -ssī.

²² K tatthato corr. to tattato, Bⁱ tatthato, B^p tathato. ²³ Bⁱ jānitvā. ²⁴ Bⁱ B^p
bahupakāro. ²⁵ Bⁱ omits pi.

sakkā, paṇḍitamaccam pañham¹ pucchitvā sace sahitabbam bhavissati sahiṣṣāmi, noce na sahiṣṣāmīti² Bodhisattam pakko-sāpetvā āsanam datvā „paṇḍita, pañham pucchissāmīti³“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmīti⁴“ vutte pañham pucchanto
5 paṭhamam gātham āha:

1. Pabbatūpatthare⁵ ramme jātā pokkharanī sivā,
tam sigālo⁶ apāpāsi⁷ jānam sihena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁵ ti Himavantapabbatapāde⁶ pattharivā⁷ ṭhite⁸ aṅgaṇaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharanī sivā ti sītālā madhurodakapokkharanī
10 nibbattā, api ca pokkharasañchannā nadī pi pokkharanī yeva, apāpāsi⁹ apa-
iti upasaggo apāsi¹⁰ attho, jānam sihena rakkhitan ti sā pokkharanī siha-
paribhogā sihena rakkhitā, so pi tam sigālo¹¹ sihena rakkhitā ayan ti jānanto
va¹² apāsi, tvaṃ kiṃ maññasi sigālo sihassa abhāyitvā piveyya evarūpaṃ pokkha-
raṇi¹³ ti ayam ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁴ antepure eko amacco paduṭṭho
bhavissatīti¹⁵“ ṇatvā dutiyam gātham āha:

2. Pivanti va¹⁵ mahārāja sāpadāni mahānadim,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalam sigālo va avasesāni¹⁶ pi¹⁷ sunakhasa-
20 bilālamigādini¹⁸ sabbasāpadāni tam¹⁹ pokkharasañchannattā pokkharanīti laddha-
nāmaṃ nadim pivanti²⁰ eva, na tena anadī hotīti nadiyam pi²¹ dipadacattappa-
dāpi²² ahimacchāpi sabbe pipāsītā pāṇīyam²³ pivanti, na sā tena kāraṇena anadī
nāma hoti, nāpi²⁴ ucchiṭṭhanadī²⁵, kasmā: sabbesaṃ sādharāṇattā, yathā ca²⁶ nadī
yena kenaci pītā na dussati evam itthi²⁷ pi kilesavasena sāmikam atikkamitvā
25 aññena saddhim saṃvāsaṃ gatā n' eva anitthi²⁸ hoti, kasmā: sabbesaṃ sādha-
raṇabhāvena, nāpi ucchiṭṭhitthi²⁹, kasmā: odakantikātāya³⁰ suddhabhāvena,
khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi³¹ piyā so ca amacco bahū-
pakāro³² tesam ubhinnaṃ pi khamatha, majjhatabhāve³³ tiṭṭhathā³⁴ ti.

¹ Bⁱ puññam. ² Bⁱ pappatupattare. ³ Bⁱ siṅgālo. ⁴ Bⁱ apapāpi, B^p apapāyi. ⁵ Bⁱ pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ Bⁱ pattaretvā. ⁸ K ṭhito, Bⁱ tite. ⁹ Bⁱ apapāpiti. ¹⁰ Bⁱ pāpiti, B^p papāyi. ¹¹ Bⁱ siṅgālo pi. ¹² Bⁱ ca. ¹³ Bⁱ -ṇi. ¹⁴ Bⁱ hitessa. ¹⁵ Bⁱ B^p ce. ¹⁶ K avasesādi. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ sukhasadasāilāla-. ¹⁹ K nam. ²⁰ K hi. ²¹ Bⁱ dvipada-. ²² K pāṇīyam, Bⁱ pāṇīyam. ²³ K na pi. ²⁴ K ucchiṭṭha-. ²⁵ Bⁱ omits ca. ²⁶ Bⁱ itthi. ²⁷ Bⁱ anattā. ²⁸ K ucchiṭṭhitthi, Bⁱ ucchiṭṭhitthi. ²⁹ Bⁱ -kathāya. ³⁰ Bⁱ bahu-. ³¹ K majjhathā-, Bⁱ majhathā-.

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tassa ovāde
thatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā“ 'ti vatvā
ubhinnaṃ pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṃsu. Rājāpi dā-
nādīni puññāni katvā jīvita-pariyosāne saggapadaṃ¹ pūresi.

Kosalarājāpi imaṃ dhamma-desanaṃ sutvā tesam ubhinnaṃ pi 3
khamitvā majjhato ahosi.

Satthā imaṃ dhamma-desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Anando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Pabba-
tūpaṭṭharajātakaṃ².

6. Valāhassajātaka.

10

Ye na kāhanti ovādan ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“
ti vatvā³ „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkatamātugāmaṃ disvā
kilesavaseṇā“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāṃ' etā bhikkhu 15
attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca
purise⁴ palobhetvā⁵ attano vase katvā⁶ vasaṃ upagatabbhāvaṃ nātvā
silavināsaṇ c' eva dhanavināsaṇ⁷ ca pāpanaṭṭhena⁸ yakkhiniyo ti vuc-
canti, pubbe pi⁹ hi yakkhiniyo itthikuttena ekaṃ¹⁰ purisa-sattham upa-
saṃkamitvā vāṇijake¹¹ upalobhetvā¹² attano vase katvā puna aññe 20
purise disvā te sabbe pi⁹ jīvita-kkayaṃ pāpetvā ubho hi hanukapassehi
lohitena paggharantena¹³ murumurāpetvā khādīmsū¹⁴ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthun¹⁴ nāma yakkhana-
garaṃ ahosi. Tattha yakkhiniyo vasiṃsu. Tā bhinnanāvānaṃ¹⁵ āga-
takāle alaṃkatapaṭiyattā¹⁶ khādaniyaṃ¹⁷ bhojaniyaṃ gāhāpetvā 25
dāsigaṇaparivutā dārake amkenādāya vāṇije¹⁸ upasaṃkamanti¹⁹.

¹ Bⁱ saggapuraṃ, B^p -puraṃ. ² Bⁱ adds pañcamam. ³ Bⁱ vutte. ⁴ Bⁱ vāṇijaka.

⁵ K upalāpetvā, B^p upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ Bⁱ dhana-
kkayaṇ. ⁸ Bⁱ papuṇaṭṭhena, B^p pāpuṇaṭṭhena. ⁹ Bⁱ omits pi. ¹⁰ Bⁱ eka. ¹¹ K
vāni-. ¹² K upalāletvā. ¹³ Bⁱ byagga-. ¹⁴ Bⁱ sirīsavatthu, B^p sirivatthu;
sirīsavatthu. ¹⁵ Bⁱ B^p add vāṇijānaṃ. ¹⁶ so B^p; Bⁱ -yatta, K -yattam. ¹⁷ Bⁱ B^p
-niya. ¹⁸ K vāṇije, Bⁱ vāṇijake. ¹⁹ Bⁱ -kamitvā.

- Tesaṃ¹ „manussavāsaṃ² āgat³ amhā“⁴ 'ti sañjānanatthaṃ⁵ tattha tattha⁶ kasigorakkhādīni karonte⁷ manusse gogaṇe sunakhe ti⁸ evaṃ ādīni dassenti, vāṇijānaṃ santikaṃ⁹ gantvā „imaṃ yāguṃ pivatha¹⁰, bhattaṃ bhuñjatha¹¹, khādaniyaṃ khādatha¹²“ 'ti vadanti.
- 15 Vāṇijā ajānantā tāhi¹³ dinnam paribhuñjanti. Atha tesam khāditvā bhuñjitvā¹⁴ vissamitakāle¹⁵ paṭisanthāraṃ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṃ gacchissatha, kena kammena idhāgat¹⁶ atthā“ 'ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat¹⁷ amhā“ 'ti vutte ca „sādhu ayyā, amhākam pi sāmikānaṃ nāvaṃ¹⁸
- 20 abhirūhitvā¹⁹ gatānaṃ tīni samvaccharāni atikkantāni²⁰, te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayaṃ tumhākaṃ pādapari-cārikā bhavissāma²¹“ 'ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvavilāsehi²² palobhetvā yakkhanagaraṃ netvā sace paṭhamagahitā manussa atthi te devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare²³ pakkhipanti.
- 25 Attano vasanaṭṭhāne bhinnanāvamanusse²⁴ alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgadīpan ti evaṃ samuddatīraṃ anūvicaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath' ekadivasaṃ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsāṃ nagarasamīpe uttarimsu. Tā tesāṃ santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhama-
- 30 gahitamanusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭṭhakayakkhīni²⁵ jeṭṭhakavāṇijaṃ²⁶ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhīniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akaṃsu. Atha sā jeṭṭhayakkhīni rattibhāge vāṇije niddaṃ gate utthāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṃsaṃ khāditvā āgac-
- 35 chati. Sesāpi tath' eva karonti. Jeṭṭhayakkhīniyā manussa-maṃsaṃ khāditvā āgatakāle sarīraṃ sītaṃ hoti. Jeṭṭhavāṇijo parigaṇhanto tassā yakkhīnibhāvaṃ ñatvā „imā pañcasatāpi

¹ Bⁱ te. ² K manussā-. ³ K sañjājanatthaṃ, Bⁱ sañcānanatthaṃ. ⁴ Bⁱ only one tattha. ⁵ Bⁱ kārente. ⁶ Bⁱ gonesurukkhantesu ti. ⁷ Bⁱ -ke. ⁸ Bⁱ adds imaṃ. ⁹ K nāhi. ¹⁰ Bⁱ adds pivitvā. ¹¹ Bⁱ visa-. ¹² Bⁱ nāvā. ¹³ K -rubitvā, Bⁱ -rū-yhitvā. ¹⁴ K atikkantāti, Bⁱ abhikkatanāni. ¹⁵ K -kuttuhāvabhāva-, Bⁱ -kutta-vāsavilā-. Bⁱ itthikuttabhāvavilāsehi. ¹⁶ Bⁱ kāraṇam-. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ Bⁱ jeṭṭhayakkhīni. ¹⁹ Bⁱ jeṭṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vaṭṭatīti¹“ punadivase
 pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavāṇijānaṃ ārocesi:
 „imā yakkhiniyo na mānusiyo³, aññesaṃ bhinnanāvānaṃ āgata-
 kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha⁴ amhe palā-
 yāmā⁵“ ‘ti tesu addhateyyasatā „mayāṃ etā vijahitum na sak- 5
 khissāma, tumhe gacchatha, mayāṃ na palāyissāmā“ ‘ti āhaṃsu.
 Jetṭhavāṇijo attano vacanakare addhateyyasate gahetvā tāsāṃ
 bhīto palāyi. Tasmiṃ pana⁶ kāle Bodhisatto valāhassayoni-
 yaṃ⁷ nibbatti, sabbaseto kākasīso muñjakeso iddhimā vehāsaṃ-
 gamo ahoṣi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṃ 10
 gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayamjātasālīṃ khāditvā
 gacchati, evaṃ gacchanto va⁸ „janapadaṃ gantukāmā⁹ atthi, ja-
 napadaṃ gantukāmā¹⁰ atthīti“ tikkhattum karuṇāya¹¹ paribhāvi-
 taṃ¹² mānusiyaṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃ-
 kamitvā añjalim paggayha „sāmi mayāṃ janapadaṃ gamissāmā“ 15
 ‘ti āhaṃsu. „Tena hi mayhaṃ piṭṭhiṃ abhirūhatha“ ‘ti. Ath’
 ekacce¹³ abhirūhīṃsu ekacce vāladhiṃ gaṇhīṃsu ekacce añjalim
 paggaheṭvā atthaṃsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁴ añjalim
 paggaheṭvā tṭhite sabbe pi¹⁵ te addhateyyasate vāṇije at-
 tano ānubhāvena janapadaṃ netvā sakasakatṭhānesu¹⁶ patiṭṭhā- 20
 petvā attano vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo
 aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake addhateyyasate manusse
 vadhitvā khādīṃsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhinīnaṃ
 vasaṃ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṃ pattā valāhassarājassa¹⁷ vacanakarā 25
 sakasakatṭhānesu¹⁸ patiṭṭhitā evaṃ evaṃ Buddhānaṃ ovādaṃ akarontā¹⁹
 bhikkhū¹⁸ pi bhikkhuniyo¹⁹ pi upāsakāpi²⁰ upāsikāyo²¹ pi catusu

¹ K vaddhatīti. ² K mukhaṃ-. ³ Bī Bp manussitthiyo. ⁴ K omits etha. ⁵ Bī pa-
 lāyissāmā. ⁶ Bī omits pana. ⁷ Bī valāhakassa-, Bp valāhakaassa-. ⁸ Bī ca so,
 Bp so. ⁹ Bī gantukāmo. ¹⁰ Bī omits atthi janapadaṃ gantukāmā. ¹¹ K karuṇā.
¹² Bī -ta. ¹³ Bī tathekacce. ¹⁴ Bī adds pi. ¹⁵ Bī adds lā. ¹⁶ Bī only one
 saka. ¹⁷ Bī Bp valāhakassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ Bī -to. ²⁰ Bī bhikkhu. ²¹ Bī
 bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādisu¹ mahadukkhaṃ pā-
 puṇanti, ovāḍakarā pana tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ visati
 brahmaloḷe ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṃ sacchi-
 katvā mahantaṃ sukhaṃ anubhavanti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā
 5 imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovāḍaṃ narā Buddhena desitaṃ
 vyasanā⁵ te gamissanti rakkhasihi va⁶ vāṇijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovāḍaṃ narā Buddhena desitaṃ
 sotthim⁶ pāraṃ gamissanti vālāhenēva⁷ vāṇijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhanti ye na karissanti, vyasanā⁴ te gamissantīti
 te mahāvīnāsaṃ pāpuṇissantīti, rakkhasihi va⁸ vāṇijā ti rakkhasihi palo-
 bhitavāṇijā⁹ viya, sotthim¹⁰ pāraṃ gamissantīti anantarāyena nibbānaṃ
 pāpuṇissantīti, vālāhenēva¹¹ vāṇijā ti vālāhen' eva¹¹ āgacchathā 'ti vuttā¹²
 tassa vacanākarā¹³ vāṇijā viya, yathā hi te samuddapāraṃ gantvā sakaṭṭhānāni
 15 āgamaṃsu¹⁴ evaṃ Buddhānaṃ ovāḍakarā sāmsārapāraṃ nibbānaṃ gacchantīti
 Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Iti Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
 kam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale
 patitṭhahi, aṇṇe pi bahū sotāpattisakadāgamianāgāmiarahattaphalāni
 20 pāpuṇimsu) „Tadā vālāhassaraṇassa¹⁵ vacanākarā aḍḍhatēyyasatā
 vāṇijā Buddhapariśa ahesuṃ, vālāhassaraṇā¹⁶ pana aham evā¹⁷ 'ti.
 Vālāhassajātakaṃ¹⁷.

7. Mittāmittajātaka.

Na naṃ umhayate disvā ti. Idaṃ Satthā Sāvattiyaṃ
 25 viharanto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Aṇṇatara bhikkhu
 „mayā¹⁸ gahite mayhaṃ upajjhāyo na kujjhissatīti¹⁹ upajjhāyena ṭha-
 pitāṃ vissāseṇa ekaṃ vatthakhaṇḍaṃ¹⁹ gahetvā upāhanatthavikaṃ²⁰
 katvā pacchā²¹ upajjhāyaṃ āpucchi. Atha naṃ upajjhāyo „kiṃkāraṇā

¹ K pañcavinibāna -- -disu. ² Bⁱ ca. ³ Bⁱ khātāpasagge, B^p kāmāsaḍḍhesu. ⁴ Bⁱ
 byasanaṃ. ⁵ both MSS. ca. ⁶ Bⁱ sotthi. ⁷ Bⁱ B^p valā-. ⁸ Bⁱ ca. ⁹ Bⁱ lobhitā-.
¹⁰ both MSS. sotthi. ¹¹ Bⁱ B^p valā-. ¹² Bⁱ vutte. ¹³ -kāra. ¹⁴ Bⁱ āgamaṃsu.
¹⁵ Bⁱ vālāhaka, B^p vālāhakaassa. ¹⁶ Bⁱ vālāhakaṇḍa, B^p vālāhakaṇḍa. ¹⁷ Bⁱ vālā-
 hakaṇḍa, B^p vālāhaka-, Bⁱ adds chaṭṭhaṃ. ¹⁸ Bⁱ mayā. ¹⁹ Bⁱ vatta-. ²⁰ Bⁱ upā-
 hanatthavikaṃ. ²¹ Bⁱ omits pacchā.

gaṇhīti¹ vatvā „mayā gaṇhite na kuḍḍhissatīti² tumhākaṃ viśāsena³“
 'ti vutte „ko mayā saddhiṃ tuyhaṃ viśāso nāmā“ 'ti vatvā kuḍḍho
 utṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākāṭā jāta. Ath'eka-
 divasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
 asuko kira daharako upajjhāyassa viśāsena vatthakhaṇḍaṃ' gahetvā 5
 upāhanatthavikaṃ⁴ akāsi, atha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhiṃ
 tuyhaṃ viśāso nāmā' 'ti vatvā kuḍḍho utṭhahitvā paharīti⁵. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti
 pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa⁶ bhikkhu⁷
 attano saddhivihārika⁸na saddhiṃ avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā⁹ 10
 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo² ca nibbattetvā
 gaṇasatthā hutvā Himavantapadese³ vāsaṃ kappesi. Tasmiṃ 15
 isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ mata-
 mātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Atha naṃ so vuddhippatto⁴
 māretvā araññaṃ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo⁵
 Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mitta-
 bhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun⁶“ ti pucchi⁷. Bodhi- 20
 satto „iminā va⁸ kāraṇenā⁹“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ umhayate disvā na ca naṃ¹⁴ paṭinandati
 cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomaṇ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākāra amittasmiṃ patitṭhitā
 yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90. 25

Tattha na naṃ umhayate disvā ti yo hi¹⁵ yassa amitto hoti so¹⁶ taṃ
 puggalaṃ disvā na umhayate¹⁷ hasitaṃ¹⁸ na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti,

¹ Rp kuḍḍhissasi. ² Bⁱ vatta-. ³ Bⁱ upāhanatthavikaṃ. ⁴ Bⁱ evaso. ⁵ both MSS. bhikkhū. ⁶ Bⁱ viharikaṇa. ⁷ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁸ Bⁱ -ppadese. ⁹ Bⁱ adds so. ¹⁰ Bⁱ nā. ¹¹ Bⁱ pucchisu. ¹² K ca, Bⁱ vā. ¹³ Bⁱ omits kāraṇenā. ¹⁴ Bⁱ va ca naṃ. ¹⁵ Bⁱ ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umhate. ¹⁸ Bⁱ sāpitaṃ.

na ca naṃ paṭinandatīti tassa¹ vacanaṃ sutvāpi taṃ² puggalaṃ na paṭinandati sādhu subhāsitaṃ³ ti⁴ nābbhanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadātīti cakkhunā cakkhum āharitvā pamukho⁶ hutvā na oloketi, aññato cakkhūni harati, paṭilomaṃ ca vattatīti tassa kāyakammaṃ vacikammaṃ pi na roceti⁷ paṭilomaṃ⁸ gāhaṃ gaṇhati paccanikaṃ⁹ gāhaṃ, ākārā ti kāraṇāni, yehi amittan ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṃ me¹⁰ amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo¹¹ jānitabbo ti.

Evam Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brah-mavihāre¹² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi¹³.

10 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahoṣi, hatthi¹⁵ upajjhāyo, isigaṇo Buddhaparisā, gaṇasatthā pana aham evā“ ti. Mittāmitta-jātaṃ¹⁶.

8. Rādhajātaka.

15 Pavāsā¹⁷ āgato tātā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. So kira Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ bhante“ ti vatvā „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkataiṭṭhiṃ¹⁸ disvā kilesa-vasenā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu¹⁹ na sakkā rakkhitum, pubbe²⁰ dovārike ṭhapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhitum na sakkhimsu, kin te itthiā²², laddhāpi rakkhitum na sakkā“ ti²³ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sukayoniyaṃ nibbatti, Rādho ti 'ssa nāmaṃ,
95 kaniṭṭhabhātā pan' assa Poṭṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇa-kāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattṭhāne ṭhapetvā²¹ paṭijaggi.

¹ Bⁱ paṭi. ² K naṃ. ³ Bⁱ -taṃ. ⁴ Bⁱ omits ti. ⁵ Bⁱ nu cānumodanti. ⁶ Bⁱ paṭimukho. ⁷ Bⁱ roceti. ⁸ Bⁱ -ma. ⁹ K paccanikaṃ, Bⁱ pañcanika. ¹⁰ Bⁱ omits me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² Bⁱ brahmaṇa-. ¹³ K ahoṣīti. ¹⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ. ¹⁵ so both MSS. ¹⁶ Bⁱ adds sattamaṃ niṭṭhitaṃ. ¹⁷ Cfr. supra Vol. I p. 495. ¹⁸ Bⁱ savāsaṃ. ¹⁹ Bⁱ alaṃkataṃ. ²⁰ K bhikkhū. ²¹ Bⁱ adds pi. ²² Bⁱ ṭhapetvā. ²³ Bⁱ Bp -yo. ²⁴ Bⁱ sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohāra-
karaṇatthāya³ gacchanto te sukaṇṇatake āmantetvā „tāta, ahaṃ
vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṃ mātu
karaṇakammaṃ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-
bhāvaṃ vā āgamanabhāvaṃ⁵ vā jāneyyāthā“⁶ 'ti brāhmaṇiṃ 5
sukaṇṇatake⁶ paṭicchāpetvā⁷ agamāsi. Sā tassa⁸ nikkhanta-
kālato paṭṭhāya anācāraṃ cari, rattim pi divāpi āgacchantānaṃ
ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n' atthi. Taṃ disvā Poṭṭhapādo
Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇiṃ ambhākaṃ niyyā-
detvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi na“⁹ ti. 10
Rādho „mā vadīti“¹⁰ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma
kiṃkāraṇā pāpakammaṃ karosīti“¹¹ āha. Sā taṃ māretukāmā
huvā „tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissā-
mīti, ehi tāta tāvā“¹² 'ti piyāyamānā viya naṃ¹³ pakkosivā
āgataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ ovadasi“¹⁴, attano pamāṇaṃ na 15
jānāsīti¹⁵ givaṃ gahetvā māretvā¹⁶ uddhanantaresu pakkhipi.
Brāhmaṇo āgantvā vissamivā Bodhisattaṃ „kiṃ tāta Rādha
mātā vo“¹⁷ anācāraṃ karoti na¹⁸ karotīti¹⁹ pucchanto paṭṭhamāṃ
gātham āha:

1. Pavāsā¹⁶ āgato tāta idāni na cirāgato, . 20
kaccin nu tāta te mātā¹⁷ na aññaṃ upasevatīti. 91.

Tass' attho: ahaṃ tāta¹⁸ pavāsā āgato so c' amhi¹⁹ idān' eva āgato na
cirāgato, tena pavattim ājānanto taṃ pucchāmi: kaccin²⁰ nu²¹ tāta te²² mātā
aññaṃ²³ purisaṃ na upasevatīti.

Rādho „tāta paṇḍitā²⁴ nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aniy- 25
yānikaṃ nāma na²⁵ kathentīti“²⁶ nāpento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī arakkhikā. ² K omits so. ³ Bī -kāra-. ⁴ so BP; Bī aññapurisā, K aññaṃ
purisantarāma. ⁵ K aga-, Bī āmana-, BP āgamanabhāvaṃ anāgamanabhāvaṃ vā.
⁶ Bī -kānaṃ. ⁷ Bī paṭicchādetvā. ⁸ Bī cāssa. ⁹ K vadhīti, Bī carīti. ¹⁰ Bī tāva
tātā. ¹¹ K omits naṃ. ¹² Bī vadasi. ¹³ Bī vidhaṃ parivattetvā. ¹⁴ Bī te mātā.
¹⁵ Bī omits karoti na. ¹⁶ Bī savāsā. ¹⁷ Bī kiccū nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bī adds
rādha. ¹⁹ Bī sodhamhi. ²⁰ Bī kicci. ²¹ Bī adds kho. ²² Bī omits te. ²³ K
añña. ²⁴ Bī -to. ²⁵ Bī omits na.

2. Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ¹ giraṃ saccupasaṃhitaṃ,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure² upakūṣito⁴. 92.

Tattha giran ti vacanaṃ, vacanaṃ⁵ hi yathā idāni girā evaṃ tadā giran ti
vuccati, so hi⁶ sukaṇṇapoto liṅgaṃ anādiyitvā⁷ evaṃ āha, ayaṃ pan' ettha attho:
5 tāta paṇḍitena⁸ nāma saccupasaṃhitaṃ² yathābhūtaṃ atthayuttaṃ⁹ sabhāva-
vacanaṃ¹⁰ pi aniyyānikaṃ¹¹ na subhaṇaṃ¹², aniyyānikaṃ ca saccaṃ bhaṇanto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹³ upakūṣito¹⁴ ti¹⁵ yathā Poṭṭhapādo
kukkule¹⁶ jhāmo¹⁷ sayati evaṃ sayeyyā ti, upakūjito¹⁸ ti pi pāṭho, ayaṃ ev'
attho.

10. Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi
imasmim̐ tṭhāne vasitum̐ na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ apucchitvā
araññaṃ eva pavīsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi)
15 „Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahosi, Rādhō pana aham evā“ ti. Rādha-
jātakaṃ²⁰.

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatīti. Idam̐ Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitam̐ eva²¹ ārabba kathesi²², kathento²³ ca²⁴
90 „mātugāmo nāma arakkhiyo²⁵, pāpaṃ²⁶ katvā yena ten'“²⁷ upāyena
sāṃikaṃ vañceti²⁸ yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsaṃ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gāmaḥhojana-
25 kena saddhiṃ anācāraṃ carati. Bodhisatto nātvā parigaṇhanto

¹ K subhaṇaṃ, Bⁱ purāṇaṃ. ² so B^p; K paccū-, Bⁱ paccu-. ³ Bⁱ summena.
⁴ Bⁱ upakūṣito. ⁵ Bⁱ vacanaṃ. ⁶ Bⁱ omits hi. ⁷ Bⁱ anāda-. ⁸ Bⁱ paṇḍito. ⁹ K
yathābhūtaṃ tattayuttaṃ, Bⁱ yathābhūtatayutta, B^p atthayutta. ¹⁰ Bⁱ B^p sabhā-
vavacanaṃ. ¹¹ Bⁱ ane-. ¹² Bⁱ purāṇaṃ. ¹³ Bⁱ suppanne. ¹⁴ Bⁱ upakumatto.
¹⁵ K omits ti. ¹⁶ Bⁱ -le. ¹⁷ Bⁱ cabhamo. ¹⁸ Bⁱ upakūṣito. ¹⁹ Bⁱ dhamma-
desanaṃ. ²⁰ Bⁱ adds aṭṭhamāṃ nīṭhitaṃ. ²¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvaḥbhikkhum̐.
²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ Bⁱ va. ²⁵ Bⁱ -ko. ²⁶ Bⁱ pākammaṃ.
²⁷ Bⁱ yenaṇṇaṇaci, ²⁸ Bⁱ sāṃikeñceti, K vañcenti. ²⁹ Bⁱ kāsikaraṭṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bijesu nihaṭesu¹ chātakaṃ ahoṣi,
 sassānaṃ gabbhagahaṇakālo² jāto, sakalagāmaavāsino „ito
 māsadvayena³ sassāni uddharitvā vihiṃ dassāmā“⁴ 'ti ekato
 hutvā gāmaabhojakassa hatthato ekaṃ jaragaṇaṃ gahetvā maṃ-
 saṃ khādimsu. Ath' ekadivasaṃ gāmaabhojako khaṇaṃ oloketvā 5
 Bodhisattassa bahigatavelāya⁵ gehaṃ pāvisi. Tesāṃ sukhani-
 pannakkhaṇe⁶ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhi-
 mukho pāyāsi⁷. Sā itthi⁸ gāmadvārābhimukhi⁹ taṃ disvā
 „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā¹⁰ oloketi¹¹ „so yevā“ ti ṇatvā
 gāmaabhojakassa ācikkhi. Gāmaabhojako bhūto pakampi. Atha 10
 naṃ sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
 maṃsaṃ khāditaṃ, tvaṃ maṃsamūlaṃ sodhento viya hohi, ahaṃ
 koṭṭhaṃ āruyha koṭṭhadvāre ṭhatvā 'vihi n' atthi' vakkhāmi,
 tvaṃ gehamajjhe ṭhatvā 'amhākaṃ ghare dārakā jātā, maṃsa-
 mūlaṃ¹² dehīti' punappuna¹³ codeyyāsīti“ vatvā koṭṭhaṃ āruyha 15
 koṭṭhadvāre nisidi¹⁴. Itaro gehamajjhe ṭhatvā „maṃsamūlaṃ
 dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vihi n' atthi,
 sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“ ti āha. Bodhisatto gehaṃ
 pavisitvā tesāṃ kiriyaṃ disvā¹⁵ „imāya pāpāya kataupāyo¹⁶
 esa bhavissatīti“ ṇatvā gāmaabhojakaṃ¹⁷ āmantetvā „bho gāma- 20
 bhojaka¹⁸ amhe hi¹⁹ tava jaragaṇassa²⁰ maṃsaṃ khādantā 'ito
 māsadvayena²¹ vihiṃ²² dassāmā' ti khādimaṃ²³, tvaṃ addhamā-
 sam²⁴ pi anaticcakitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṃ
 iminā kāraṇena āgato²⁵, aññena kāraṇena āgato bhavissasi²⁶, may-
 haṃ tava kiriya²⁷ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā 25
 koṭṭhe vihiṇaṃ abhāvaṃ jānāti, sā dāni koṭṭhaṃ āruyha 'vihi'

¹ Bⁱ hanikesu. ² both MSS. -gahana-. ³ Bⁱ dvayaccayena. ⁴ Bⁱ -gatakāvelāya.
⁵ Bⁱ sukhaniṣṇa-. ⁶ Bⁱ ahoṣi. ⁷ Bⁱ itthi. ⁸ Bⁱ -khaṇaṃ. ⁹ Bⁱ ṭhatvā. ¹⁰ K olo-
 kentī, Bⁱ oloketi. ¹¹ maṃsamūlaṃ - - - maṃsamūlaṃ wanting in Bⁱ. ¹² Bⁱ pu-
 nappunaṃ. ¹³ Bⁱ nisīditvā. ¹⁴ itaro - - - disvā wanting in Bⁱ. ¹⁵ Bⁱ katha-.
¹⁶ Bⁱ -bhojanakaṃ. ¹⁷ Bⁱ -bhojanaka-. ¹⁸ Bⁱ B^p omit hi. ¹⁹ K jaragonassa, Bⁱ
 jaraggonassa. ²⁰ Bⁱ -dvayaccayena. ²¹ Bⁱ vihi. ²² Bⁱ -hā. ²³ K adha-, Bⁱ aṭṭha-,
²⁴ Bⁱ -ṇena āgato. ²⁵ Bⁱ omits bhavissasi. ²⁶ Bⁱ -yaṃ. ²⁷ Bⁱ vihi.

n' atthīti' vadati' tvam pi 'dehīti'² ubhinnaṃ pi vo kāraṇaṃ mayhaṃ na ruccatīti³ etam atthaṃ pakāseṇa imā gāthā avoca:

1. Ubhayam me na khamati, ubhayam me na ruccati:
yā cāyaṃ koṭṭhaṃ otiṇṇā 'na dassaṃ' iti bhāsati, 93.

2. Taṃ taṃ gāmapati brūmi: kadare appasmiṃ jīvite
dve māse kāraṃ⁴ katvāna⁵ maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ
appattakāle⁶ codesi, taṃ pi mayhaṃ na ruccatīti. 94.

Tattha taṃ taṃ gāmapati brūmiti ambho⁶ gāmajetṭhaka tena kāraṇena taṃ vadāmi, kadare appasmiṃ jīvite ti amhākaṃ jīvitaṃ nāma kadaraṇ⁷
10 c' eva thaddhaṃ lūkaṃ kasiraṃ⁸ appaṇ ca mandaṃ parittaṃ, tasmīṃ no eva-
rūpe jīvite vattamāne dve māse kāraṃ⁹ katvāna maṃsaṃ jaraggavaṃ
kisaṃ ti amhākaṃ maṃsaṃ¹¹ gaṇhantānaṃ jaraggavaṃ kisaṃ dubbalaṃ jarā-
goṇaṃ dadamāno tvaṃ dvīhi māsehi mūlaṃ dātubbaṃ ti evaṃ dve māse kāraṃ¹²
saṅgarapaṭicchedaṃ¹³ katvā appattakāle codesīti tasmīṃ kāle asampatte
15 antarā va codesi, taṃ pi mayhaṃ na ruccatīti yā cāyaṃ pāpadhammā dus-
sīlā antokotte vihiṇaṃ natthibhāvaṃ jānamāna va ajānanti¹⁴ viya hutvā koṭṭhaṃ
otiṇṇā koṭṭhadvāreṇa¹⁵ thatvā¹⁶ na dassaṃ iti bhāsati tvam pi yaṇ ca¹⁷ akāle
codesi taṃ taṃ pīti idaṃ ubhayaṃ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evam so kathento va¹⁸ gāmapajjakāṃ cūlāya gaṇetvā
20 kaddhitvā¹⁹ gehamajjhe pādetvā²⁰ „gāmapajjako 'mhitī'²¹“ „pa-
rassa rakkhitaḥ opitabhaṇḍe²² aparajjasīti²³“ ādīhi paribhāsītva²⁴
pothetvā dubbalaṃ katvā gīvāya²⁵ gaṇetvā gehā nikkaddhitvā²⁶
taṃ dutṭhahitthim²⁷ kesesu gaṇetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā²⁸
„sace puna evarūpaṃ 'karosi jānissasīti'²⁹“ santajjesi. Tato
25 paṭṭhāya gāmapajjako³⁰ taṃ gehaṃ oloketum pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³¹ manasāpi aticaritum nāsakkhi.

¹ K vadasi. ² B' omits tvam pi dehīti. ³ B' saṅkaraṃ. ⁴ B' katvā. ⁵ K -laṃ.
⁶ K amho. ⁷ K kadare. ⁸ both MSS. kasiraṃ. ⁹ B' saṅkaraṃ. ¹⁰ B' katvā.
¹¹ B' omits maṃsaṃ. ¹² B' omits kāraṃ. ¹³ B' saṅkaraṃ-, K saṅgarapaṭi-, B' saṅkara.
¹⁴ B' sajānanti. ¹⁵ B' koṭṭhadvāre. ¹⁶ B' thatvā. ¹⁷ B' appiyaṇ ca tvaṃ. ¹⁸ B' ca. ¹⁹ B' kesekaddhitvā. ²⁰ B' pothetvā. ²¹ B' gāmapajjanakam-
hiti. ²² B' -gopitepissabhaṇḍe. ²³ B' aharaḥ jjasīti. ²⁴ B' parissayitvā. ²⁵ B' -yaṃ
²⁶ K nikkaddhitvā corr. to nikka-, B' nikkaddhitvā. ²⁷ B' dutṭhahiti. ²⁸ B' nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasīti, B' jānissatīti. ³⁰ B' -janako. ³¹ B' omits pi. ³² a,
B' K sāpi pā puna, B' puna pāpā.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsesi: (Sacca-pariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patitṭhahi) „Tadā gāma-bhojakassa niggaḥakārako gahapati aham eva ahoṣin“ ti¹. Gaha-patijātakaṃ².

10. Sādhūsīlajātaka.

5

Sarīradavyan³ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-taraṃ⁴ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesuṃ. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko sīlavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena⁵ patitṭhāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātabbā⁸, 10 kiṃ rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisampannasīlavantānaṃ⁹ aññatarassā“ ti so cintento pi ajānitvā¹⁰ „imaṃ kāraṇaṃ Sammāsaṃbuddho jānissati, tam pucchitvā etesaṃ antare anucchavikassa dassāmā¹¹“ ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisinnō ādito patṭhāya tam atthaṃ ārocetvā „bhante imesu 15 catasu¹² janesu kassa dātuṃ vaṭṭatīti¹³“ pucchi. Satthā „pubbe pi¹⁴ paṇḍitā etaṃ pañhaṃ kathayimsu, bhavaṣaṃkhepagatattā pana sallak-khetuṃ na sakkotīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20 silāyaṃ sippaṃ gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṃ disāpāṃmokkaḥ ācariyo ahoṣi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṃ. Tā evaṃ eva cattāro janā patthayimsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā¹⁵“ ti ajānanto „ācariyaṃ pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmīti“ tassa santikaṃ gantvā tam atthaṃ puc- 25 chanto paṭhamam gātham āha:

1. Sarīradavyaṃ vaddhavyaṃ¹⁶ sojaccaṃ sādhusīliyaṃ,
brāhmaṇaṃ te va¹⁷ pucchāma: kaṃ¹⁸ nu tesam vaṇimhase¹⁹
ti. 95.

¹ Bⁱ aham evā ti. ² Bⁱ adds navamaṃ nīṭhitaṃ. ³ Bⁱ sarīradappavuddhabyan.
⁴ Bⁱ aññatara. ⁵ Bⁱ nivesane. ⁶ Bⁱ patitṭhap-. ⁷ Bⁱ omits nu. ⁸ K -bbo,
Bⁱ dātappa. ⁹ K -sampannassa sīla-. ¹⁰ Bⁱ ajānetvā. ¹¹ Bⁱ -mi. ¹² K catu.
¹³ K vaddhatīti. ¹⁴ K adds te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ Bⁱ vuddhavyaṃ. ¹⁷ Bⁱ ca.
¹⁸ Bⁱ kiṃ. ¹⁹ Bⁱ vaṇimhase.

Tattha sarīradavyan¹ ti ādīhi tesam catunnam vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ adhippāyo: dhītarō me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīra-
 davyam atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabhāvo samvijjati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccam sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccan⁹ ti pi pāṭho, ekassa sādhusīliyam¹⁰ sundarasīlabhāvo silasampadā atthi,
 brāhmaṇan te va¹¹ pucchāmā¹² 'ti tesu asukassa nām' etā¹² dātābā ti ajā-
 nantā¹³ mayam bhavantaṃ brāhmaṇāṃ nēva¹⁴ pucchāma, kaṃ¹⁵ nu tesam
 vaṇimhase¹⁶ ti tesam catunnam janānam kaṃ¹⁵ vaṇimhase kaṃ icchāma kassa
 tā kumārīkā dadāmā¹⁷ 'ti pucchati¹⁷.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamānāsu pi vipanna-
 sīlo gārayho, tasmā tam¹⁸ na-ppamāṇam, amhākaṃ¹⁹ silavanta-
 bhāvo ruccatīti¹⁹“ imam attham pakāseto dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṃ, vaddhavyassa²⁰ namo kare,
 attho atthi sujātasmiṃ, sīlam asmāka²¹ ruccatīti. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmin ti rūpasampanne pi sarīre²² attho viseso
 vaḍḍhi²³ atthi yeva, n' atthīti na vadāmi, vaddhavyassa²⁴ namo kare ti
 vuddhabhāvassa²⁵ pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo²⁶ hi vandana-
 mānanam²⁷ labhati, attho atthi sujātasmin ti sujāte pi purise²⁸ vaḍḍhi²⁹
 atthi, jātisampatti³⁰ hi pi³¹ icchitābā yeva, sīlam asmāka ruccatīti³² am-
 20 hākaṃ¹⁸ pana³³ sīlam eva ruccatī³⁴, sīlavā hi ācārasampanno sarīradavyavira-
 hito³⁵ pi³⁶ puḷḷo paṣaṃso³⁷ ti.

Brāhmaṇo tassa vacanam sutvā silavantass' eva dhītarō adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā sacceṇi pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpattiphale patitṭhahi)
 25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahosi, disāpāmokkhācariyo³⁸ pana aham
 evā³⁹ 'ti. Sādhusīlajātakam³⁹. Ruhakavaggo⁴⁰ pañcama.

¹ Bⁱ sariradabyan. ² K -tu. ³ Bⁱ ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ Bⁱ vuddhabyam.
⁶ Bⁱ vuddhatāvo. ⁷ Bⁱ kassa. ⁸ K sujātitāsampadā, Bⁱ sujātājātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ Bⁱ -silissa. ¹¹ Bⁱ tveva. ¹² K etam. ¹³ Bⁱ jānantā. ¹⁴ K -ṇāṇi ceva.
¹⁵ Bⁱ kim. ¹⁶ Bⁱ gaṇhimatesa. ¹⁷ Bⁱ pucchatīti attho. ¹⁸ Bⁱ tā. ¹⁹ K asmā-
 kam. ²⁰ Bⁱ vuddhibyasa. ²¹ K asvāka, Bⁱ amhākaṃ. ²² Bⁱ sarire pi.
²³ vuddhi. ²⁴ Bⁱ vuddhabyasa. ²⁵ Bⁱ vuddhambhāvassa. ²⁶ Bⁱ vuddhabhāvo.
²⁷ Bⁱ vantamānanam. ²⁸ Bⁱ sujāte paripūrite. ²⁹ Bⁱ vuddhiva. ³⁰ K -sampati.
³¹ Bⁱ pi hi. ³² Bⁱ amhākaṃ rujjatīti. ³³ K omits pana. ³⁴ Bⁱ rujjati.
³⁵ Bⁱ sariradabya-. ³⁶ Bⁱ omits pi. ³⁷ Bⁱ paṣaṃso. ³⁸ Bⁱ -mokkho ācariyo.
³⁹ Bⁱ adds dasaman. ⁴⁰ Bⁱ duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā ti. Idam Satthā
 Jētavane viharanto bandhanāgāraṃ ārabha kathesi. Tasmiṃ
 kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne- 5
 tvā Kosalarañño dassesum. Te rājā andubandhanarajjubandhanasam-
 khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ bhikkhū Satthā-
 raṃ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya carantā
 bandhanāgāraṃ gantvā⁴ te core disvā piṇḍapātapapaṭikkantā sāyaṇha-
 samaye Tathāgataṃ upasamkamitvā „bhante ajja⁵ amhehi piṇḍāya 10
 carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahā-
 dukkhaṃ anubhavanta diṭṭhā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum
 na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataṃ nāma aññaṃ
 bandhanan⁷ ti pucchimsu. Satthā „bhikkhave⁷ bandhanāni nāma⁸ etāni,
 yaṃ pan⁹ etaṃ dhanadhañña¹⁰ puttadārādīsu⁸ taṇhāsamkhātāṃ kilesa- 15
 bandhanāni etaṃ ettehi⁹ bandhanehi¹⁰ sataguṇena sahasaguṇena thira-
 taraṃ, evaṃ¹¹ mahantam pi pan⁹ etaṃ¹² ducchindiyāṃ bandhanāni
 porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajimsū¹³ ‘ti vatvā¹³
 atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto ekasmiṃ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
 vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatim katvā mātaraṃ
 posesi. Ath’ assa mātā¹⁴ anicchamānass’ eva ekaṃ kuladhī-
 taraṃ gehe katvā¹⁵ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
 ’ssa kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi¹⁶. So gabbhassa patitṭhi- 25
 tabhāvaṃ ajānanto „bhadde tvaṃ bhatim¹⁷ katvā jīva,
 ahaṃ pabbajissāmīti“ āha. Sāpi¹⁸ „gabbho me patitṭhito¹⁹,

¹ B¹ bahu. ² B¹ -manussā-. ³ B¹ ja-. ⁴ B¹ gatvā. ⁵ B¹ ajjeva. ⁶ B¹ bandhāni.
⁷ B¹ adds kiṃ. ⁸ K -disu. ⁹ B¹ etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three
 instead of evarūpaṃ. ¹² B¹ omits pi panetaṃ. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ B¹ adds
 pi. ¹⁵ B¹ -dhītaraṃ gahetvā. ¹⁶ B¹ patitṭhati. ¹⁷ K adds vā vatim vā.
¹⁸ B¹ sāmi. ¹⁹ K me nam gabbho patitṭhito.

mayi vijātāya dāraṇaṃ disvā pabbajissasīti¹“ āha². So „sādhū“
 ‘ti sampatiṇṇhitvā tassā vijātakāle „bhadde, tvaṃ sotthinā vi-
 jātā³, idān’ āhaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵“ pucchi. Atha naṃ sā
 „puttassa⁶ tāva thanapānato⁷ apagamanaṇakāle āgamehīti“ vatvā
 5 puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imaṃ sampatiṇṇhitvā gan-
 tuṃ na sakkā⁸, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti“
 so tassā anācikkhitvā⁹ rattibhāge utthāya palāyi. Atha naṃ¹⁰
 nagaraguttikā aggahesuṃ. So „ahaṃ sāmi mātuposako nāma,
 vissajjetha man“ ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmiṃ thāne
 10 vasitvā aggadvāren’ eva¹¹ nikkhamitvā¹² Himavantaṃ pavisitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakīlāya kīlanto vihāsi. So tattha vasanto¹³ „evārūpaṃ pi
 nāma me¹⁴ ducchindiyaṃ¹⁵ puttadārabandhanaṃ kilesabandha-
 naṃ chindin¹⁶“ ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

- 15 1. Na taṃ daḥhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā¹⁷ (Dhp. v. 345-46.)
 yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajaṃ ca,
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā¹⁸. 97.
- 20 2. Etaṃ daḥhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā
 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etam pi¹⁹ chetvāna²⁰ vajanti dhīrā²¹
 anapekhino kāmasukhaṃ pahāyā ‘ti. 98.

Tattha dhīrā²² ti dhitimā ti dhīrā dhikkītapāpā ti dhīrā²³, athavā dhī²⁴
 vuccati paññā, tāya paññāya²⁵ samannāgatā ti dhīrā, Buddhā Paccekabuddhā²⁶

¹ Bⁱ pabbajissasīti. ² Bⁱ omits āha. ³ Bⁱ pijātā. ⁴ Bⁱ idāni ahaṃ. ⁵ Bⁱ pappaj-
 jissāmā ti āpucchi. ⁶ Bⁱ puttakassa. ⁷ Bⁱ thanateva. ⁸ Bⁱ sakkomi. ⁹ Bⁱ anā-
 rocetvāva. ¹⁰ K omits naṃ. ¹¹ Bⁱ -dvāre. ¹² Bⁱ niggamitvā. ¹³ Bⁱ omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ Bⁱ omits pi nāma me. ¹⁵ Bⁱ ducchandiyam. ¹⁶ Bⁱ
 chinditan. ¹⁷ Bⁱ tirā. ¹⁸ Bⁱ apekkhā. ¹⁹ Bⁱ ekaṃ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ Bⁱ thirā.
²² K omits dhīrā, Bⁱ thirā. ²³ Bⁱ dhitimā vikkhittapāpā ti vā dhīrā. ²⁴ both
 MSS. dhi. ²⁵ Bⁱ omits paññāya. ²⁶ Bⁱ omits paccekabuddhā.

Buddhasāvaka¹ Bodhisattā² ca ime va³ dhīrā nāma, yadāyasan ti ādisu⁴ yaṃ
 saṃkhalikasamkhātāṃ ayaṣā nibbattaṃ⁵ āyasaṃ⁶ yaṃ⁷ andubandhanasamkhātāṃ⁸
 dārujaṃ yaṃ ca pabbajatiṇehi⁹ vā aññehi vā vākādihi rajjukaṃ¹⁰ katvā katarajju-
 bandhanaṃ taṃ dhīrā daḥhaṃ thiran¹¹ ti nāhu na kathenti, sārattarattā ti
 sārattā hutvā rattā¹² bahalarāgarattā¹³ ti attho, maṇikuṇḍalesu¹⁴ 'ti maṇisu ca
 kuṇḍalesu ca¹⁵ maṇiyuttesu¹⁶ vā kuṇḍalesu¹⁷, etaṃ daḥhaṃ ti ye¹⁸ maṇi-
 kuṇḍalesu sārattarattā tesaṃ yo ca¹⁹ rāgo²⁰ yā ca tesaṃ²¹ puttadāresu apekkhā²²
 taṇhā etaṃ²³ kilesamayāṃ bandhanaṃ daḥhaṃ thiran²⁴ ti dhīrā āhu, ohāriṇaṃ
 ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patanato²⁵ avaharati heṭṭhā²⁶ haratīti ohāriṇaṃ,
 sithilaṃ ti bandhanaṭṭhāne chavicammamamsāni na chindati lohitaṃ na nīha-
 rati bandhanabhāvaṃ pi na jānāpetīti²⁷ sithilaṃ, duppamuñcaṃ ti taṇhālobha-
 vasena hi ekavāraṃ pi uppannaṃ kilesabandhanaṃ daṭṭhaṭṭhānato kacchapo viya
 dummocayaṃ hotīti duppamuñcaṃ, etaṃ pi²⁸ chetvānā²⁹ 'ti etaṃ evaṃ³⁰ da-
 haṃ pi kilesabandhanaṃ³¹ nāpakhaggena chinditvā ayadāmāni³² chetvā matta-
 varavāraṇā³³ viya pañjare bhinditvā³⁴ sīhapotakā³⁵ viya ca³⁶ dhīrā ca vatthu-
 kāmākilesakāme ukkārabhūmiyaṃ³⁷ jigucchamānā anapekkhino³⁸ hutvā kāmasukhaṃ
 pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantaṃ pavisitvā isipabbaj-
 jaṃ³⁹ pabbajitvā jhānasukhena⁴⁰ vītiṇāmentīti⁴¹.

Evam Bodhisatto imaṃ udānaṃ udānetvā aparihīnājjhāno
 Brahma-loka-parāyano ahoṣi.

20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi³⁹: (Sacca-
 pariyoṣāne keci sotāpānā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci
 arahantā ahesuṃ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā Suddhodana-
 mahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāraṃ pahāya
 nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴⁰ pana aham evā 'ti. Bandhanāgāra-
 jātakaṃ⁴¹.

25

¹ Bⁱ -tto. ² Bⁱ omits va. ³ K ādisu. ⁴ K nibbattiṃ, Bⁱ nippattaṃ. ⁵ Bⁱ aya-
 saṃ. ⁶ K omits yaṃ. ⁷ Bⁱ anubandhana-. ⁸ K babbaja-, Bⁱ pappaja-.
⁹ Bⁱ rajjaṃ. ¹⁰ Bⁱ -dhanāṃ ayaṃ sādīhi chinditūṃ sakkupēyyabhāvena thīra-
 daṃ utiraṃ. ¹¹ Bⁱ omits rattā. ¹² K bahalavāga-, Bⁱ balavarāgatatā. ¹³ Bⁱ omits
 maṇisu ca kuṇḍalesu ca. ¹⁴ K maṇisuktesu. ¹⁵ Bⁱ adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bⁱ ye va. ¹⁸ Bⁱ sārāgo. ¹⁹ Bⁱ yā va tesu. ²⁰ Bⁱ apekkhā. ²¹ K evaṃ.
²² Bⁱ dhīraṃ. ²³ Bⁱ pātanaṭo. ²⁴ K repeats heṭṭhā. ²⁵ Bⁱ adds thalapadajala-
 tādisu kammāni kātuṃ na detīti. ²⁶ K evaṃ tam pi, Bⁱ etaṃ pi. ²⁷ Bⁱ omits
 evaṃ. ²⁸ Bⁱ -dham. ²⁹ Bⁱ assadādhani. ³⁰ Bⁱ mattavāraṇo. ³¹ K chinditvā.
³² Bⁱ -ko. ³³ Bⁱ omits ca. ³⁴ Bⁱ uttāre bhūmi viya. ³⁵ Bⁱ anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajjaṃ. ³⁷ K nānasukhena. ³⁸ Bⁱ adds attho. ³⁹ Bⁱ -setvā.
⁴⁰ Bⁱ -topūriso. ⁴¹ Bⁱ adds paṭhamāṃ.

2. Kelisīlajātaka.

Hamsā koṇcā mayūrā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṃ Lakunṭakabhaddikaṃ¹ ārabha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākato ahosi paṇṇāto² madhurassaro madhura-

5 dhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhiṇāsavo asītiyā³ therānaṃ.³ abbhantare pamāṇena⁴ omako⁵ Lakunṭako sāmaṇero⁶ viya khuddako⁷ kilanathāya kato⁸ viya. Tasmim ekadivasam⁹ Tathāgataṃ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṃ¹⁰ gate jānapadā timsamattā bhikkhū „Dasabalaṃ vandissāmā“ ti Jetavanaṃ pavisantā viharakoṭṭhake¹¹ theram disvā

10 „sāmaṇero eso“ ti saṇṇāya¹² theram cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse¹³ gaṇhantā nāsāya¹⁴ parāmasantā kaṇṇesu gahetvā cāletvā¹⁵ hatthakukkuccam¹⁶ katvā pattacīvaraṃ paṭisāmetvā Satthhāraṃ npasamkamitvā vanditvā nisīditvā Satthhārā madhurapaṭisanthāre kate pucchimsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nām'eko tumhākaṃ

15 sāvako madhuradhammakathiko atthi, kham so idānīti“¹⁷. „Kim pana bhikkhave datṭhukam¹⁸ atthā“ ti. „Āma bhante“ ti¹⁷. „Yaṃ bhikkhave tumhe dvārakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu¹⁸ gaṇhantā hatthakukkuccam katvā āgatā esa so“ ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano abhinīhārasampanno sāvako kimkāraṇa appesakkho jāto“ ti. Satthā

20 „attanā¹⁹ katapāpaṃ²⁰ nissāya“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jīṇṇaṃ jarāppattaṃ²¹ hatthim vā assaṃ vā goṇaṃ vā dassetuṃ na sakkā, kelisīlo hutvā tathārūpaṃ disvā va²² anubandhāpeti,

25 jarasakaṭaṃ²³ pi disvā bhiṇḍāpeti, jīṇṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā²⁴ pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyāpeti, jīṇṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṃ samparivattakādikīlaṃ kilāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthīti“

¹ Bⁱ lakunṭakabhaddiyaṃ. ² Bⁱ saṇṇāto. ³ Bⁱ mahātherānaṃ. ⁴ Bⁱ adds pana. ⁵ Bⁱ brahmako. ⁶ K lakunṭasamanero, Bⁱ lakunṭako-, B^p lakunṭalosā-. ⁷ Bⁱ bandhako. ⁸ Bⁱ gato. ⁹ K ekam-. ¹⁰ K -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭhakaṃ. ¹¹ K -koṇḍake, Bⁱ -koṭhake. ¹² Bⁱ maṇṇāya. ¹³ K B^p sīsaṃ. ¹⁴ Bⁱ -yaṃ. ¹⁵ Bⁱ jālentā. ¹⁶ Bⁱ hattham-. ¹⁷ Bⁱ omits āma bhante ti. ¹⁸ Bⁱ -disu. ¹⁹ Bⁱ attano. ²⁰ Bⁱ kattupāpakammaṃ. ²¹ Bⁱ jarāputtaṃ. ²² Bⁱ ca and adds manusse. ²³ Bⁱ jīṇṇasakaṭaṃ. ²⁴ Bⁱ dabarāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kīlati. Manussā lajjantā attano mātā-
 pitaro tiro raṭṭhāni pesenti. Mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhāna-
 dhammo pacchijji. Rājasevakā keḷisilā va ahesuṃ¹, matamatā²
 cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-
 devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti āvajjanto⁴ ñatvā⁵ 5
 „damessāmi naṃ“ ti mahallakavannaṃ abhinimminivā jīṇṇa-
 yānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragone⁶ yojetvā ekas-
 miṃ chaṇadivase⁷ alaṃkatahatthiṃ abhirūhitvā⁸ Brahmaḍatte
 alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karonte pilotikanivattho taṃ⁹
 yānakaṃ pājento¹⁰ rañño abhimukho agamāsi. Rājā jīṇṇayāna- 10
 kaṃ disvā „etaṃ yānakaṃ apanethā¹¹“ ti vadati. Manussā
 „kahaṃ deva, na passāmā“ ti āhaṃsu, Sakko attano ānubhāvena
 rañño yeva dassesi. Atha naṃ bhusampatte tasmiṃ tassa upa-
 ribhāgena pājento rañño matthake ekaṃ cāṭiṃ¹² bhinditvā ni-
 vattāpento dutiyaṃ bhindi. Ath' assa sīsato paṭṭhāya¹³ ito c' ito 15
 ca takkaṃ paggharati. So tena atṭiyati¹⁴ harāyati¹⁵ jīgucchati.
 Ath' assa taṃ upaddutabhāvaṃ ñatvā Sakko yānakaṃ antara-
 dhāpetvā Sakkatabhāvaṃ māpetvā vajirahattho ākāse thatvā
 „pāpa adhammikaṃ rāja, kiṃ tvaṃ mahallako na bhavissasi
 tava sarīraṃ jarā na¹⁶ paharissasi, keḷisilo¹⁷ hutvā¹⁸ vuddhe¹⁹ 20
 vihetṭhanakammaṃ karosi, taṃ ekakaṃ²⁰ nissāya etaṃ²¹ kam-
 maṃ katvā matamatā²² apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro
 paṭijaggitūṃ na labhanti, sace imahā kammā na viramissasi
 vajirena te sīsaṃ padālessāmi, mā ito paṭṭhāy' etaṃ²³ kammaṃ
 akatthā²⁴“ ti santajjetvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā vaddhā- 25
 pacāyikakammasa²⁵ ānisaṃsaṃ pakāsetvā ovaḍitvā sakaṭṭhānaṃ
 eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṃ²⁶ kammaṃ kātum
 cittaṃ pi na uppādesi.

¹ Bⁱ assesuṃ. ² Bⁱ mātāmatā. ³ Bⁱ -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ Bⁱ taṃ kāraṇaṃ ñatvā. ⁶ Bⁱ jaragone. ⁷ K chaṇadivase, Bⁱ chaṇavadise. ⁸ K -ru-. ⁹ Bⁱ omits taṃ. ¹⁰ Bⁱ pājento. ¹¹ Bⁱ ānethā. ¹² Bⁱ jāti. ¹³ K omits paṭṭhāya. ¹⁴ K addhī-
 yati, Bⁱ atthiyati, B^p atṭiyati. ¹⁵ B^p hirāti. ¹⁶ Bⁱ omits na. ¹⁷ K keḷisilo. ¹⁸ Bⁱ adds bahu. ¹⁹ Bⁱ vuddha. ²⁰ Bⁱ ekaṃ. ²¹ Bⁱ taṃ. ²² Bⁱ mātāmatā. ²³ Bⁱ pa-
 ṭṭhāyataṃ. ²⁴ Bⁱ akāsi. ²⁵ Bⁱ buddhāpajāyi-, B^p vuddhā-. ²⁶ K -rūpa.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

1. Hamsā koṇcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmi tulyatā. 99.

2. Evam eva¹ manusse²so daharo ce pi pañṇavā,
5 so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṅkhātā² migā, pasadā ca³ avasesā⁴ migā
cā 'ti pi attho yeva⁵, pasadā migā⁶ ti pi pāṭho, pasadā⁷ migā ti⁸ attho, n' atthi
kāyasmiṃ tulyatā ti sarīre⁹ pamāṇaṃ nāma¹⁰ n' atthi, yadi bhāveyya mahā-
sarīrā hatthino c' eva pasadamigā ca sīhaṃ māreyyuṃ¹¹, sīho hamsādayo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya¹², khuddakā yeva sīhassa bhāyeyyuṃ¹³ na mahantā, yasmā
pan' etaṃ n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakunṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taṃ nāpēna¹⁵ pi khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā
keci sakāḍāgāmino keci arahantā¹⁹ ahesuṃ) „Tadā rājā Lakunṭaka-
bhaddiko ahosi, so²⁰ tāya keḷisilatāya paresaṃ keḷinissayo jāto, Sakko
pana aham evā 'ti. Keḷisilajātakaṃ²¹.

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkehi me mettan ti. Imaṃ Satthā Jetavane
viharanto aṇṇataraṃ bhikkhūṃ ārabba kathesi. Taṃ kira jantā-
gharadvāre kaṭṭhāni²² phālentāṃ²³ pūtirukkhantarā nikkhamitvā eko
sappo pādaṅguliyaṃ ḍasi²⁴, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pākāṭo²⁵ ahosi. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ
25 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni²⁶
phālento²⁷ sappena daṭṭho tatth' eva mato“ ti²⁸. Satthā āgantvā

¹ Bⁱ B^p eva. ² K padasaṅkhātā, Bⁱ passadasaṅkhātā. ³ so Bⁱ B^p; K tā. ⁴ Bⁱ avasesa. ⁵ Bⁱ omits yeva. ⁶ Bⁱ pasada-. ⁷ Bⁱ pasada. ⁸ Bⁱ adds pi. ⁹ Bⁱ sariraṃ. ¹⁰ Bⁱ omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² Bⁱ adds di evaṃ. ¹³ Bⁱ bhāreyyuṃ. ¹⁴ Bⁱ hoti. ¹⁵ K nāpēna. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ Bⁱ omits saccāni pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ Bⁱ adds dutiyaṃ niṭṭhitaṃ. ²² Bⁱ -naṃ. ²³ K phālentāṃ. ²⁴ Bⁱ ḍasi. ²⁵ Bⁱ -to. ²⁶ Bⁱ kaṇṭhāni. ²⁷ K phālento, Bⁱ halento. ²⁸ Bⁱ adds kathaṃyisu

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirāja-
 kulāni ārabha mettaṃ abhāvayissa¹ na naṃ² sappo ḍaseyya³, po-
 rāṇakatāpasāpi⁴ hi anuppanne Buddhhe⁵ catusu ahirājakulesu mettaṃ
 bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato⁶ muccimā⁷“ 5
 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
 kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadese⁹ ekasmiṃ Gaṅgānīvattane 10
 assamapadaṃ māpetvā jhānakīlaṃ kiṇanto isigaṇaparivuto vi-
 hāsi. Tadā taṃ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isīnaṃ¹⁰
 paripanthā¹¹ karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayaṃ pāpu-
 nanti. Tāpasā taṃ atthaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto
 sabbe tāpase sannipādetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15
 mettaṃ bhāveyyātha na vo sappā ḍaseyyuṃ, tasmā ito paṭṭhāya
 catūsu¹² ahirājakulesu evaṃ mettaṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā imaṃ
 gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettaṃ, mettaṃ erāpathehi me,
 chabbyāputtehi¹³ me mettaṃ, [mettaṃ¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
 cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettaṃ ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhīṃ
 mayhaṃ mettaṃ, erāpathādīsu¹⁵ pi es'eva nayo, etāni pi hi¹⁶ erāpathanāgarāja-
 kulāṃ chabbyāputtanāgarājakulāṃ¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulā¹⁸ ti nāgarāja-
 kulā¹⁹ eva²⁰.

25

Evaṃ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu
 mettaṃ bhāvetuṃ sakkhissatha dīghajātikā vo na ḍassanti na
 viheṭhessantīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ abhāvayissa. ² Bⁱ naṃ na. ³ Bⁱ ḍaseyya. ⁴ Bⁱ porāṇakapaṇḍitatāpasopi.
⁵ Bⁱ adds pi. ⁶ Bⁱ uppajjanabhayato. ⁷ Bⁱ pucchisū. ⁸ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁹ Bⁱ
 -ppadese. ¹⁰ Bⁱ isigaṇaṃ. ¹¹ Bⁱ parimantaṃ. ¹² K catusu. ¹³ Bⁱ chapyā-
¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ K -disu. ¹⁶ Bⁱ omits hi. ¹⁷ Bⁱ chabyā-. ¹⁸ K -makaṃ-,
 Bⁱ ma nāga-. ¹⁹ Bⁱ -lāni ti attho.

2. Apādahehi me mettaṃ, mettaṃ dipādahehi¹ me,
catuppadehi me mettaṃ, mettaṃ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṃ katvā sabbesu² apādaquesu³ dīghajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ hatthiassādīsu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catuttha-
padena vicchikasatapadiuccāliṅgapāṇikamakkaṭakādīsu¹⁰.

Evam sarūpena mettābhāvanam dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imam gātham āha:

8. Mā maṃ apādako hiṃsi, mā maṃ hiṃsi dipādako¹¹,
10 mā maṃ catuppado hiṃsi, mā maṃ hiṃsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā man ti evaṃ ca tesu¹² apādakādīsu¹³ koci eko pi mā vihiṃ-
satu mā viheṭhetū 'ti evam āyācantā¹⁴ mettaṃ bhavethā¹⁵ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanam dassento imam gā-
tham āha:

- 15 4. Sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadraṇi passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha tanhādīṭṭhivasena vaṭṭe¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāsapassāsapavattanasamkhātena pāṇanavasena¹⁹ pāṇā ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evam²¹ vacanamattaviseso veditabbo, avi-
20 sesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasāṅgahakāṇ' eva²², kevalā ti
sakalā, idam sabbasattass' eva²³ pariyāyavacanam, bhadraṇi passantū 'ti sabbep'
ete sattā bhadraṇi sādhuṇi kalyāṇāṇ' eva passantū, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁴ kañci¹⁶ ekaṃ²⁵ sattam pi pāpam lāmakam dukkham mā āgamā²⁶ mā
āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā²⁷ sukhī niddukkhaṃ hontū 'ti²⁸.

¹ Bⁱ dvipātakehi. ² Bⁱ sappesu. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ omits macchesu ca.
⁵ Bⁱ sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisū. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disū.
⁸ Bⁱ omits ca. ⁹ Bⁱ sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disū, Bⁱ -kasahapadī- - - pā-
ṇaka-, B^p -pākaka-. ¹¹ Bⁱ dvipā-. ¹² Bⁱ ti etesu. ¹³ K -disū. ¹⁴ Bⁱ -to.
¹⁵ Bⁱ bhāveyyā. ¹⁶ Bⁱ kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālagitā, Bⁱ vilaggā-.
¹⁹ Bⁱ pāṇanam vasena. ²⁰ Bⁱ omits vasena. ²¹ Bⁱ etam. ²² Bⁱ sappasattisaṅ-
gahakāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ Bⁱ evam tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so B^p;
K agamma, Bⁱ omits āgamā. ²⁷ Bⁱ abyāpajho, K abbyāpajjhā. ²⁸ Bⁱ omits ti.

Evam „sabbasattesu anodissakamettaṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā
puna tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarāpetuṃ „appamāṇo Buddho
appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṃgho“ ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṃ¹ kilesānaṃ abhāvena guṇānaṃ ca pamāṇabbhāvena
Buddharatanaṃ² appamāṇaṃ, dhammo ti navavidho lokuttaro³ dhammo, tassāpi⁴ 5
pamāṇaṃ nāma kātuṃ na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena
samanuāgatattā saṃgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṃ tinnāṃ ratanānaṃ guṇe anussa-
rathā“ 'ti vatvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ appamāṇaguṇataṃ⁶ dasse-
tvā sappamāṇe⁷ satte dassetuṃ „pamāṇavantaṇi sirīmsapāni“⁸ 10
ahi vicchikā⁹ satapadī¹⁰ uṇṇānābhi sarabū¹¹ mūsikā“ ti āha.

Tattha sirīmsapānūti¹² sabbadīghajātikānaṃ¹³ nāmaṃ, te hi sarantā gac-
chanti sirena¹⁴ vā sapantīti¹⁵ sirīmsapā¹⁶, ahīti¹⁷ ādi tesaṃ sarūpato nidassa-
naṃ, tattha uṇṇānābhīti¹⁸ makkaṭako, tassa hi nābhito uṇṇāsadisāṃ¹⁹ suttāṃ
nikkhamati, tasmā uṇṇānābhīti¹⁸ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolikā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṃ antorāgādayo pamāṇakara
dhammā atthi tasmā etāni²¹ sirīmsapāni²² pamāṇavantaṇīti“
dassetvā „appamāṇānaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ²³ ānubhāvena ime
no²⁴ pamāṇavanta²⁵ rattimdivaṃ²⁶ parittakammaṃ²⁷ karontū“
'ti evaṃ „tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇāni²⁸ anussarathā“ 'ti vatvā 20
tato uttariṃ²⁹ kattabbaṃ dassetuṃ imaṃ gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,
paṭikkamantu bhūtāni,
so 'haṃ namo Bhagavato

namo sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ ti. 105.

25

¹ Bⁱ pamāṇamkarānaṃ, K Bp pamāṇakarānaṃ. ² Bⁱ -ratanānaṃ. ³ Bⁱ lokuttara. ⁴ so
Bp; K tassāpi, Bⁱ tassa. ⁵ Bⁱ sakko. ⁶ Bⁱ appamāṇataṃ. ⁷ Bⁱ appamāṇe. ⁸ Bⁱ sarisa-
pāni. ⁹ Bⁱ -kā. ¹⁰ Bⁱ -dī. ¹¹ Bⁱ Bp -saraphū. ¹² Bⁱ sarisapāni ti. ¹³ Bⁱ -jātika-
sattānaṃ. ¹⁴ Bⁱ sarena. ¹⁵ Bⁱ palantīti. ¹⁶ Bⁱ sarirasapā. ¹⁷ Bⁱ ahintī. ¹⁸ Bⁱ Bp
uṇṇānābhīti. ¹⁹ Bⁱ Bp uṇṇa-. ²⁰ Bⁱ saphūraphū. ²¹ Bⁱ toni. ²² Bⁱ sarisapāni. ²³ Bⁱ
omits tiṇṇaṃ ratanānaṃ. ²⁴ K no, Bⁱ nā. ²⁵ Bⁱ adds patthā. ²⁶ Bⁱ rattidivāṃ.
²⁷ Bⁱ parittāṃ-. ²⁸ Bⁱ tiṇṇaratanaṃ guṇaṃ. ²⁹ Bⁱ uttari. ³⁰ Bⁱ omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayagūṇe anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me¹ attano kamañ, paṭikkamantu bhūtānīti mayi ahitajjhāsāyāni² bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so hañ namo Bhagavato ti so ahañ evaṃ kataparitto atītassa parinibbutassa⁵ sabbassāpi Buddhassa bhagavato namo karomi, namo sattannam Sammāsambuddhānañ ti viśesena pana atīte paṭipāṭiyā³ parinibbutānañ sattannañ Sammāsambuddhānañ namo karomīti.

Evañ „namakkārañ karontāpi⁴ satta buddhe anussarathā“
'ti⁵ Bodhisatto isigaṇassa imañ parittañ bandhitvā adāsi.

10 Adito pana paṭṭhāya⁶ dvīhi gāthāhi catusu ahirājakuleṣu⁷ mettāya dīpī-
tattā odissakānodissakavasena vā dvinnāñ mettābhāvanānañ dīpitattā idañ
parittañ idha vuttan ti vedītabbāñ, aññañ vā kāraṇañ pariyesiṭabbāñ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa⁸ ovāde ṭhatvā mettañ
bhāvesi, Buddhagūṇe anussari. Evañ tesu Buddhagūṇe anussa-
15 rantesu yeva sabbe dighajātikā paṭikkamimsu. Bodhisatto pi
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi.

Satthā imañ dhammadesanañ āharitvā jātakañ samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhaparisa ahoṣi, gaṇasatthā pana ahañ evā“ 'ti.
Khandhavattajātakañ⁹.

20

4. Vīrakajātaka.

Api Vīraka passesīti¹⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto
Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadattassa¹¹ parisañ gahetvā
āgatesu hi¹² thesesu Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiñ
akāsīti“ pucchitvā „Sugatālayaṃ dassesīti“ vutte „na kho Sāriputta
25 idāñ' eva Devadatto mama anukiriyañ karonto vināsaṃ¹³ patto, pubbe
pi pāpuṇīti“ vatvā therena yācito atītañ āhari:

¹ Bⁱ omits me. ² Bⁱ ahitajjhāsāyanāni. ³ Bⁱ -yo. ⁴ Bⁱ B^p -to pi. ⁵ Bⁱ adds attho.

⁶ K omits paṭṭhāya. ⁷ K ahikulesu. ⁸ Bⁱ omits odissaka - - - bodhisattassa.
Bⁱ B^p khandhajātakañ, Bⁱ adds tatiyañ. ¹⁰ so Bⁱ B^p; K passehīti. ¹¹ K deva-
dattañ. ¹² Bⁱ omits hi. ¹³ Bⁱ -sa

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese udakakāyoniyaṃ nibbatti-
 tvā¹ ekaṃ saraṃ upanissāya vasi². Virako ti 'ssa nā-
 maṃ ahosi. Tadā Kāsiraṭṭhe³ dubbhikkhaṃ ahosi. Manussā
 kākabhattaṃ vā dātum⁴ yakkhanāgabalikammaṃ vā kātum⁵
 nāsakkhimsu⁶. Chātakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araṇṇaṃ
 pavisiṃsu. Tatth' eko⁷ Bārāṇasivāsi⁸ Savitṭhako⁹ nāma kāko
 kākiṃ ādāya Virakassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ
 nissāya ekamante¹⁰ vasaṃ kappesi. So ekadivasaṃ tasmīṃ sare
 gocaraṃ gaṇhanto Virakaṃ saraṃ otaritvā macche khāditvā¹¹
 paccuttaritvā sarīraṃ sukkhāpentaṃ¹² disvā „imaṃ kākaṃ¹³
 nissāya sakkā bahū¹⁴ macche laddhum, imaṃ upaṭṭhahissāmīti“
 taṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sammā“ ti vutte „icchāmi taṃ sāmi
 upaṭṭhātum“ ti vatvā „sadhū“ ti tena¹⁵ sampaṭicchite tato
 paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Virako pi tato paṭṭhāya attano yāpana-¹⁶
 mattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitṭhakassa¹⁷ deti. So
 pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākiyā deti. Tassa
 aparabhāge māno uppajji: „ayam pi udakakāko kālako, aham
 pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhaṃ ca¹⁸ nānattaṃ
 n' atthi¹⁹, ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi²⁰ mayhaṃ kam-²¹
 maṃ n' atthi, aham eva gaṇhissāmīti“ so Virakaṃ upasaṃ-
 kamitvā „samma ito paṭṭhāya aham eva saraṃ otaritvā macche
 gaṇhissāmīti“ vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otaritvā macche
 gaṇhanakākakule²² nibbatto, mā nassīti“ tena vāriyā māno pi
 vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha²³ udakaṃ pavisitvā ummu-²⁴
 janto²⁵ sevālaṃ chinditvā²⁶ nikkhamitum nāsakkhi²⁷, sevālantare
 laggi, aggatūṇaṃ eva paññāyi, so nirussāso²⁸ anto udake²⁹

¹ K nibbattetvā. ² K vasi. ³ B¹ kāsikaraṭṭhe. ⁴ B¹ kātum. ⁵ B¹ nasakkhimsu.
⁶ B¹ tatreko. ⁷ K bārāṇasivāsi, B¹ bārāṇasivāsi. ⁸ B¹ pavitṭhako. ⁹ so K Bp; B¹ eka-
 kamantaṃ. ¹⁰ B¹ sakkhāp-. ¹¹ B¹ udakakākaṃ. ¹² B¹ Bp bahu. ¹³ B¹ omits tena.
¹⁴ B¹ pavitṭhakassa. ¹⁵ B¹ etassa mayhaṃ. ¹⁶ B¹ nanākāraṇatthi. ¹⁷ K-macche. ¹⁸ K
 gaṇhanakakule. ¹⁹ B¹ otaritvā. ²⁰ B¹ ummajjanto, Bp ummujjamāno. ²¹ so K Bp;
 B¹ bhinditvā. ²² B¹ na sakkhi. ²³ so Bp; B¹ nirussāhe, K nirassāso. ²⁴ K
 udakaṃ corr. to udake.

yeva jivitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanam¹ apas-samānā² pavattim jānanattham Vīrakassa santikaṃ gantvā „sāmi Savitṭhako³ na paññāyati⁴, kahaṃ nu kho“ ti pucchamānā pa-ṭhamam gātham āha:

- 5 1. Api Vīraka passesi⁵ sakunaṃ mañjubhāṇakaṃ⁶ (Dhp. p. 146.)
mayūragīvasamkāsam patim mayham Savitṭhakan⁷ ti. 106.

Tattha api Vīraka passesi⁸ sāmi Vīraka api passesi⁹, mañjubhā-
nakaṃ ti¹⁰ mañjubhāṇikaṃ, sā hi rāgavasena madhurasaro me patīti maññati,
tasmā evam āha, mayūragīvasamkāsam ti moragīvasamānavanṇam¹¹.

- 10 Tam sutvā Vīrako „āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānan“
ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

9. Udakathalacarassa pakkhino
niccam āmakamacchakabhajino
tassānukaram Savitṭhako
15 sevāle paliguṇṭhito¹² mato ti. 107.

Tattha udakathalacarassā 'ti udaye ca¹³ thale ca caritum samatthassa,
pakkhino ti attānam sandhāya vadati, tassānukaran ti tassa anukaronto¹⁴,
paliguṇṭhito¹⁵ mato ti udakam pavisitvā sevālam chinditvā nikkhamitum
asakkonto sevālapariyonaddho¹⁶ anto udaye yeva mato, passa etassa¹⁷ tuṇḍam
20 dissatīti¹⁸.

Tam sutvā kākī¹⁹ paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Savitṭhako¹⁹ Devadatto ahosi, Vīrako pana aham evā“ 'ti.
Vīrakajātakam²⁰.

¹ so B¹ B²; K āgataṃ. ² B¹ adds tam. ³ B¹ pavitṭhako. ⁴ B¹ paññāyati, K paññāyati.
⁵ so B¹ B²; K passehi. ⁶ B¹ mañjabhāṇikaṃ. ⁷ B¹ satamamham pavitṭhatin. ⁸ K
passehi. ⁹ K passehi, B¹ massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇakanti, B¹ mañju-
bhāṇikanti. ¹¹ K -samānavanṇam, B¹ -samānavanti attho. ¹² B¹ palikuṇṭito?
B² patikuṇṭito. ¹³ B¹ omits ca. ¹⁴ B¹ tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -nattho.
¹⁶ B¹ ekassa. ¹⁷ B¹ dassatīti attho. ¹⁸ B¹ kākim. ¹⁹ B¹ pavitṭhako. ²⁰ B¹ adds
catuttham.

5. Gaṅgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve daharabhiikkhū² ārabha katesi. Te kira dve³ Sāvatti-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanam⁴ anu-
 yuñjitvā⁵ rūpapasaṃsakā⁶ hutvā rūpam upalālentā⁷ vicarimsu. Te 5
 ekadivasam „tvam sobhasi, aham sobhāmīti“ rūpam nissāya uppanna-
 vivādā avidūre nisinnam ekam mahallakatheram disvā „eso amhākam
 sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam⁹ vā jānissatīti“ tam¹⁰ upasaṃ-
 kamitvā „bhante ko amhesu sobhano¹¹“ ti pucchimsu. „Āvuso tum-
 hehi aham eva sobhanataro¹²“ ti āha. Daharā „ayam mahallako 10
 amhehi pucchitam akathetvā apucchitam katesīti“ tam paribhāsivā¹³
 pakkamimsu. Sā¹⁴ tesam kiriya bhikkhusaṃghe pakatā jātā. Ath’
 ekadivasam dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum „āvuso mahalla-
 kathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya
 nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya 15
 nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave ime daharā idān’ eva rūpapasaṃsakā¹⁴,
 pubbe p’ ete¹⁵ rūpam eva upalālentā¹⁶ vicarimsu“ ’ti vatvā atītam
 āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā¹⁷ ahoṣi. Tādā Gaṅgā- 20
 Yamunānam samāgamanatṭhāne¹⁸ gaṅgeyyo ca yāmuneyyo ca
 dve macchā „aham sobhāmi, tvam sobhasīti“ rūpam nissāya
 vivadamānā¹⁹ avidūre Gaṅgāya taṭṭhe²⁰ kacchapaṃ nipannaṃ disvā
 „eso amhākam sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam vā jā-
 nissatīti“ tam upasaṃkamitvā „kin²¹ nu kho samma kacchapa 25
 gaṅgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchimsu. Kacchapo
 „gaṅgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham
 eva atirekataram sobhāmīti“ imam attham pakāsentō paṭhamam
 gātham āha:

¹ B¹ sobhati maccho gaveyyo. ² B¹ daharasahāyake bhikkhu. ³ B¹ omits dve. ⁴ so
 K B²; B¹ asubhabhāvam. ⁵ K ananu-, B¹ anuyuñcitvā. ⁶ K rūpasamsakā. ⁷ B¹
 upalālentō, B² -lālentō. ⁸ B¹ sobhana-. ⁹ B¹ asobhana-. ¹⁰ K omits tam. ¹¹ B¹
 sobhano. ¹² B¹ -setvā. ¹³ B¹ omits sā. ¹⁴ K rūpāmpas-. ¹⁵ B¹ pi te. ¹⁶ K upalā-
 lentā, B¹ upalālentā, B² upalālentō. ¹⁷ B¹ rukkhadevatā. ¹⁸ B¹ samāgamanatṭhāne.
¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ B¹ gaṅgāthale. ²¹ B¹ kin. ²² K sobhati, B¹ sobhatu.

1. Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹, atho sobhanti yāmunā²,
catuppad' āyām³ puriso nigrodhaparimaṇḍalo
īsakāyatagīvo ca⁴ sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppadāyan⁵ ti catuppado ayām, puriso ti attānaṃ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, īsakā-
yatagīvo⁶ ti rathīsā⁷ viya āyatagīvo⁸, sabbe va atirocatīti evaṃ saṇḍhā-
nasampanno kacchapo sabbe⁹ atirocatī, aham eva sabbe tumhe atikkamitvā so-
bhāmiti¹⁰.

Macchā tassa kathaṃ sutvā „ambho¹¹ pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṃ akathetvā aññaṃ eva kathesīti“ vatvā du-
tiyaṃ gātham āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā¹², aññaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poso nāyaṃ asmāka¹³ ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako¹⁴ ti attānaṃ pasaṃsanasiḷo attukkaṃsako¹⁵
15 poso¹⁶, nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti ayām pāpakacchapo amhākaṃ na ruccatī
na khamatīti kacchapassa upari udakaṃ khipitvā sakatṭhānaṃ eva agamiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
dve macchā daharabhiikkhū ahesuṃ, kacchapo mahallako¹⁸, imassa
pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātūre nibbatarukkhadevatā pana
20 aham evā“ 'ti. Gaṅgeyyajātakaṃ¹⁹.

6. Kuruṅgamigajātaḥa.

Iṅgha vaddhamayaṃ²⁰ pāsan ti. Idam Satthā Veluvane
viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idān' eva Devadatto
25 mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²¹ yevā“ 'ti vatvā
atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ sobhata maccho gaṅgeyyo. ² Bⁱ sobhati yamuno. ³ Bⁱ catuppādāyaṃ.
⁴ K va. ⁵ Bⁱ catuppādāyaṃ puriso. ⁶ Bⁱ adds cā. ⁷ Bⁱ sisikā. ⁸ Bⁱ adds ca.
⁹ Bⁱ adds va. ¹⁰ Bⁱ adds vadati. ¹¹ K amho. ¹² Bⁱ akkho. ¹³ Bⁱ amhākaṃ.
¹⁴ Bⁱ atthapasaṃsako. ¹⁵ Bⁱ atthukaṃsako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ Bⁱ dhammadesanaṃ
¹⁸ Bⁱ adds bhikkhū ahoṣi. ¹⁹ Bⁱ adds pañcamam. ²⁰ Cfr. Journal R. A. S. 1870
V. p. 8. ²¹ Bⁱ vaṭṭa-. ²² Bⁱ -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto kurungamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre
 ekasmiṃ gumbhe vāsaṃ kappesi. Tass' eva¹ sarassa avidūre
 ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo
 vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi sahāyā aññaṃaṇṇāṃ piya- 5
 saṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath' eko migaluddako araṇṇe caranto² pāṇi-
 yatitthe³ Bodhisattassa padavalaṇṇaṃ⁴ disvā lohanigalasadisāṃ⁵
 vaddhamayaṃ⁶ pāsaṃ oḍḍetvā⁷ agamāsi. Bodhisatto pāṇiyaṃ⁸
 pātum āgato paṭhamayāme yeva⁹ pāse bajjhitvā baddharavaṃ¹⁰
 ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato¹¹ satapatto udakato ca 10
 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātābbaṃ“ ti mantayimṃsu. Atha
 satapatto kacchapaṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ
 imaṃ pāsaṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā
 karissāmi, evaṃ amhehi dvīhi pi¹² kataparakkamena sahāyo
 no jīvitāṃ labhissatīti“ imaṃ atthaṃ pakāsento paṭhamāṃ 15
 gāthāṃ āha:

1. Iṅha vaddhamayaṃ pāsaṃ chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehi¹³ luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṃ khāditum ārabhi. Satapatto
 luddassa vasaṇagāmaṃ gato¹⁴. Luddo paccūsakāle yeva satthiṃ 20
 gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ūatvā
 vassitvā pakkhe pappoṭhetvā¹⁵ taṃ puredvārena¹⁶ nikkhamantaṃ
 mukhe pahari. Luddo¹⁷ „kālakappaṇisakuṇeṃ' amhi pahaṭṭo“ ti
 nivattitvā thokaṃ sayitvā puna satthiṃ gahetvā uṭṭhāsi. Sakuṇo
 „ayaṃ paṭhamāṃ puredvārena¹⁸ nikkhanto, idāni pacchima- 25
 dvārena nikkhamissatīti“ ūatvā gantvā¹⁹ pacchimagehe nisīdi.

¹ Bⁱ tassa. ² Bⁱ vicaranto. ³ Bⁱ pāṇiyatitthe. ⁴ K -laṇṇaṃ, Bⁱ -laṇṇaṃ. ⁵ both MSS. -nigala-. ⁶ Bⁱ vattasayaṃ. ⁷ Bⁱ oḍḍetvā. ⁸ Bⁱ pāṇiyaṃ. ⁹ K va. ¹⁰ Bⁱ bandharavaṃ. ¹¹ K rukkhato. ¹² Bⁱ omits pi. ¹³ K nehīti, Bⁱ nehīhi. ¹⁴ Bⁱ adds avidūre rukkhhe nisīdi. ¹⁵ Bⁱ pappoṭhetvā. ¹⁶ Bⁱ pūrima-. ¹⁷ K luddako. ¹⁸ Bⁱ purima-. ¹⁹ Bⁱ omits gantvā.

Luddo¹ pi „puredvārena² me nikkhamantena kālakaṇṇisaṇṇa³ diṭṭho, idāni pacchimaadvārena nikkhamissāmīti“ pacchimaadvārena nikkhami. Saṇṇa puna vassitvā gantvā⁴ mukhe pahari. Luddo puna pi kālakaṇṇisaṇṇena pahato⁵ „na me esa⁶ nikkhamitum detīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya⁷ sattiṃ gahetvā nikkhami. Saṇṇa vegena gantvā „luddo āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmiṃ khane kacchapena ekam eva vaddham⁸ ṭhapetvā sesavarattā⁹ khādītā honti. Dantā pan' assa patanākārappattā jātā, mukhaṃ lohitaṃ makkhitaṃ¹⁰.
 10 Bodhisatto luddaputtaṃ sattiṃ gahetvā asanivegena āgacchantam disvā taṃ vaddham¹⁰ chinditvā vanaṃ pāvisi. Saṇṇa rukhagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tath' eva nipajji. Luddo kacchapaṃ¹² pasibbake pakkipitvā ekasmiṃ khānūke laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokeno kacchapassa¹³ gahita-
 15 bhāvaṃ ṇatvā „sahāyassa jīvitadānaṃ dassāmīti“ dubbalo viya hutvā luddassa attānaṃ dassesi. So „dubbalo esa bhavissati, māressāmi na“ ti sattiṃ ādāya anubandhi. Bodhisatto nātidūre nāccāsanne gacchanto taṃ ādāya araṇṇaṃ pāvisi, dūraṃ gatabhāvaṃ ṇatvā padaṃ¹⁴ vañcetvā aññena maggena vātavegena
 20 gantvā siṅgena pasibbakaṃ ukkipitvā bhūmiyaṃ pātetvā phāletvā¹⁵ kacchapaṃ nīhari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto dvinnam pi ovādaṃ dadamāno „ahaṃ tumhe nissāya jīvitam labhiṃ, tumhehi pi¹⁶ sahāyassa kattaḃbaṃ mayhaṃ kataṃ, idāni luddo¹ āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṃ
 25 attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvaṃ hi samma kacchapa udakaṃ pavisa¹⁷“ ti āha. Te tathā akaṃsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ luddho. ² Bⁱ purima-. ³ Bⁱ omits gantvā. ⁴ Bⁱ pahato. ⁵ Bⁱ na dāni mesa. ⁶ so K B^p; Bⁱ aruṇuggamanavelāya. ⁷ Bⁱ vaṭṭam. ⁸ Bⁱ sesā-. ⁹ Bⁱ mukhato lohitaṃ paggarati. ¹⁰ K baddham, Bⁱ bandhanaṃ, B^p bandham. ¹¹ Bⁱ duppalatāya. ¹² Bⁱ B^p add gahetvā. ¹³ so Bⁱ B^p; K kacchapaṃ. ¹⁴ so K B^p; Bⁱ paraṃ. ¹⁵ Bⁱ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ Bⁱ omits pi. ¹⁷ Bⁱ pavisaṃhi.

2. Kacchapo pāvisi vārim, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayīti. 111.

Tattha apānayīti apānaya, gahetvā agamāsīti¹.

Luddo tam ṭhānam āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kam gahetvā domanassappatto attano geham agamāsi. Te pi 5
tayo saḥāyā yāvajīvam viśāsam acchinditvā yathākamman gata.

Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddo
Devadatto ahoṣi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅga-
migo⁴ pana aham eva“⁵ ti. Kuruṅgamigajātakam⁵.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājenā⁶ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobhanam⁶ ārabha kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccam kira tvaṃ bhikkhu⁷ ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“
ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ vutte „purāṇadutiyaikāyā“⁸ ti āha.
Atha nam Satthā „na idān⁹ eva⁸ tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi⁹ 15
atthi, pubbe pi tvaṃ tam nissāya mahādukkham patto¹⁰“ ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe¹¹ Potalināmanagare¹² Assako nāma
rājā rajjam kāresi. Tassa Ubbari¹³ nāma aggamaheṣi¹⁴ piyā
ahoṣi¹⁵ manāpā abhirūpā dassanīyā¹⁶ atikkantā¹⁷ mānusaṃ¹⁸ 20
vaṇṇam appattā dibbavaṇṇam. Sā kalam akāsi. Tassā kalakiri-
yāya rājā sokābhībhūto ahoṣi dukkhī¹⁹ dummano. So tassā
sarīram doṇiyam nipajjāpetvā telakalale²⁰ pakkhipāpetvā heṭṭhā-
mañce ṭhapāpetvā²¹ nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji.

¹ Bⁱ agamāsi aññatra gacchatīti attho. ² so K Bp; Bⁱ patvā. ³ Bⁱ kiñci. ⁴ Bⁱ kuruṅgarājā. ⁵ Bⁱ adds chaṭham. ⁶ Bⁱ -nam, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, Bⁱ Bp tayi sineho. ¹⁰ Bⁱ -dukkhappatto. ¹¹ Bⁱ kāsikarāṭhe. ¹² K potale-, Bⁱ Bp pātali-. ¹³ Bⁱ Bp upari. ¹⁴ so Bⁱ Bp; K -siyā. ¹⁵ Bⁱ omits ahoṣi. ¹⁶ Bⁱ adds ahoṣi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ Bⁱ manussāka. ¹⁹ K Bⁱ dukkhī. ²⁰ Bⁱ Bp -lam. ²¹ Bⁱ omits heṭṭhā- -tvā.

Mātāpitāro avasesaṇātakā mittāmacca¹ brāhmaṇagahapatikā-
 dayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādini va-
 dantā saṇṇāpetum nāsakkhimsu. Tassa vilapantass' eva satta
 divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhīṇṇāaṭṭhasamā-
 5 pattilābhitāpaso³ hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṃ
 vadḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olokento taṃ rājānaṃ
 tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavi-
 tabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā
 maṅgalasilāpaṭṭhe kaṇcanapaṭimā viya nisīdi. Ath' eko Potali-
 10 nagaravāsī⁴ brāhmaṇamāṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā
 vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā
 „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante
 dhammiko rājā, bhariyā paṇ' assa kālakatā, so tassā sarīraṃ
 doniyaṃ pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa⁵
 15 sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mo-
 cetha, yuttaṃ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamānesu
 rañño evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavitun“ ti. „Na kho ahaṃ⁶
 māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya
 aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā rañño santi-
 20 yeva⁷ taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ
 ānemi tāva idh' eva nisīdathā“ 'ti⁸ māṇavo Bodhisattassa
 paṭiññāṃ gahetvā rañño santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā
 „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. Rājā
 „Ubbariṃ⁹ kira datṭhum labhissāmiti“ tuṭṭhamānaso rathaṃ
 25 abhirūhitvā¹⁰ tattha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ
 nisinno „saccaṃ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“ 'ti
 pucchi. „Āma mahārāja“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho
 mahārāja rūpasmiṃ ñeva¹¹ mattā pamādam āgamma kalyāṇa-
 kammaṃ akatvā imasmiṃ ñeva¹¹ uyyāne gomayapāṇakayoniyaṃ

¹ B¹ mittāmaccassa. ² B¹ brahmaṇassa-. ³ B¹ pañca abhīṇṇā-. ⁴ B¹ B² pātali-
 vāsī. ⁵ B¹ ajja. ⁶ B¹ haṃ. ⁷ B¹ ca. ⁸ B¹ adds so. ⁹ K ubharī, B¹ uparī.
¹⁰ K -rūhitvā, B¹ -rūyhitvā. ¹¹ K -smitā ñeva, B¹ -smī yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṃ saddahāmīti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemīti“. „Sādhu kathāpethā“ 'ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapiṇḍaṃ² vaṭṭayamānā³ rañño purato⁴ āgacchantū“ ti tesam āgamanam akāsi. Te tath' eva āgaminimsu⁵. Bodhisatto taṃ dassento „ayan te mahārāja Ubbarī⁶ devī, taṃ jahitvā⁷ gomayapāṇakassa⁸ pacchato āgacchati, passa⁹ nan“ ti āha. „Bhante 'Ubbarī nāma gomayapāṇakayoniyaṃ¹⁰ nibbattissatīti¹¹ na saddahāmi ahan“ ti. „Kathāpemi naṃ mahārājā“ 'ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena taṃ kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusa-¹² bhāsāya¹³ „kiṃ bhante“ ti āha. „Tvam atītattabhāve¹⁴ kā nāma ahoṣīti“. „Bhante Assakarañño aggamaheṣī¹⁵ Ubbarī¹⁶ nāma ahoṣin“ ti. „Kiṃ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapāṇako“ ti. „Bhante sā¹⁷ mayhaṃ purimajāti¹⁸, tadā ahaṃ imasmiṃ uyyāne tena saddhiṃ rūpasaddagandharasa-¹⁹ phoṭṭhabbe²⁰ anubhavamānā vicariṃ, idāni pana me bhavasam-
khepagatakālato²¹ patthāya so kiṃ hoti²², ahaṃ hi idāni Assakarājānaṃ māretvā tassa galalohitena mayhaṃ sāmikassa gomayapāṇakassa pāde makkheyyan“ ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca:

20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena²⁰ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkhena porāṇaṃ apithiyati²¹,
tasmā Assakaraññā va²² kiṇo piyataro maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayaṃ ramaṇiyo²³ uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṃ vicarito, anukāmayānukāmena²⁰ 'ti anū 'ti nipātamattaṃ, mayā taṃ kāmayamānāya tena maṃ

¹ Bⁱ B^p -pessāmīti. ² Bⁱ -piṇḍiya. ³ K vaddhamānā, B^p vaṭṭamānā, Bⁱ vattiya-mānā. ⁴ Bⁱ adds gomayapāṇakena saddhi. ⁵ Bⁱ āgamaṃsu te. ⁶ Bⁱ jahetvā. ⁷ Bⁱ -pāṇassa. ⁸ Bⁱ passatha. ⁹ K -pāṇayoniyaṃ. ¹⁰ Bⁱ nippattāti. ¹¹ Bⁱ B^p manussa-. ¹² Bⁱ abhittabhāvena. ¹³ Bⁱ -si. ¹⁴ Bⁱ uppari. ¹⁵ Bⁱ bhamanta so. ¹⁶ Bⁱ -jātiyā sāmiko. ¹⁷ Bⁱ -saddaṃ-. ¹⁸ Bⁱ -gatattakā-. ¹⁹ Bⁱ so ki hotīti. ²⁰ Bⁱ anukāmassakāmena. ²¹ K -thīyitiya, Bⁱ -dhiyati. ²² Bⁱ -raññoca

kāmayamānenā 'ti attho¹, piyenā 'ti tasmīn attabhāve piyena, navena sukha-
dukkhena porāṇaṃ apithīyatīti² bhante navena hi sukhena porāṇaṃ
sukhaṃ navena ca³ dukkhena porāṇaṃ dukkhaṃ pithīyati⁴ paṭicchādiyati⁵, esā
lokassa⁶ dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakaraññā va⁷ kiṇo piyataro ma-
5 man ti yasmā navena porāṇaṃ pithīyati⁸ tasmā mama Assakarājato satagaṇena
sahassagaṇena kiṇo va⁹ piyataro ti¹⁰.

Taṃ sutvā Assakarājā vipphaṇṣī¹¹ hutvā tattha thito va
kuṇapaṃ nīharāpetvā sīsaṃ nahātvā Bodhisattaṃ vanditvā
nagaraṃ pavisitvā aññaṃ aggamaheṣiṃ katvā dhammena rajjaṃ
10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṃ ovaditvā nissokaṃ katvā Hima-
vantam eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹² sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi)
„Tadā Ubbari¹³ purāṇadutiyyikā ahoṣi, Assakarājā ukkaṇṭhito¹⁴, mā-
15 ṇavo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Assakajātakaṃ¹⁶.

8. Suṃsumārajātaka.

Alam etehi ambehīti. Idaṃ Satthā Jetavane¹⁷ viharanto
Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Tadā
hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave
20 idān' eva Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi pari-
sakkati yeva, santāsamattam pi pana kātum na sakkhīti“ vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Himavantapadesa Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāga-
25 balo thāmasampanno mahāsariro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-
nivattane¹⁸ araṇṇāyatane vāsaṃ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko
suṃsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīraṃ

¹ K - nena attho, Bⁱ - nena pahāti attho. ² Bⁱ apidhiyatīti. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ K
pithīyati, Bⁱ pithiyati. ⁵ K - dīyati, B^p - diyyati. ⁶ Bⁱ lokasmī. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ K pi-
yathīyati, Bⁱ pithiyati. ⁹ Bⁱ omits va. ¹⁰ Bⁱ adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² Bⁱ adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, Bⁱ upari. ¹⁴ Bⁱ ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi.
¹⁵ Bⁱ adds ahoṣi. ¹⁶ Bⁱ sattamaṃ. ¹⁷ Bⁱ veḷu. ¹⁸ Bⁱ gaṅgāya nī-. ¹⁹ Bⁱ susu-.

disvā tassa¹ hadayamañse² dohalañ³ uppādetvā suṃsumā-
 rañ⁴ āha: „a hañ sāmi etassa kapiṛājassa hadayamañsañ⁵
 khāditukāmā“ ti. „Bhadde, mayaṃ jalagocara, esa thalagocarō,
 kin ti tañ⁶ gañhituñ⁷ sakkhissāmā⁸“ ti. „Yena tena⁹ upā-
 yena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“¹⁰. „Tena hi mā
 bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi tañ¹¹ tassa hadaya-
 mañsañ¹²“ ti suṃsumārañ¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gañ-
 gāya pāṇiyañ¹⁴ pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikañ gantvā
 evaṃ āha¹⁵: „vānarinda imasmiñ padese kasataphalāni¹⁶ khā-
 danto kiñ tvañ cinnatthāne¹⁷ yeva carasi, pāragaṅgāya am- 10
 balabujādinañ¹⁸ madhuraphalānañ anto n' atthi, kiñ te tattha
 gantvā phalāphalañ khādituñ na vaṭṭatīti¹⁹“²⁰. „Kumbhilarāja
 Gaṅgā mahodikā²⁰ vittinā²¹, kathañ tattha gamissāmīti“²².
 „Sace gacchasi ahañ tañ mama piṭṭhiñ āropetvā nessāmīti“²³.
 So tañ²⁴ saddahitvā „sādhū“ ti sampatiçchitvā²⁵ „tena hi ehi, 15
 piṭṭhiñ me abhirūhā“ ti ca vutte tañ²⁶ abhirūhi. Suṃ-
 sumāro⁴ thokañ netvā uduke osidāpesi. Bodhisatto „samma
 uduke mañ osidāpesi, kin²⁵ nu kho etan“ ti āha. „Nāhan
 tañ dhammesu dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana
 me²⁶ tava hadayamañse dohaḷo uppanno, tañ ahañ tava hada- 20
 yañ khādāpetukāmo“ ti. „Samma, kathentena te sundarañ
 katañ, sace hi amhākañ udare hadayañ bhaveyya sākhaḡgesu
 carantānañ cunṇavicunṇañ bhaveyyā“ ti. „Kahañ pana
 tumhe thapethā²⁷“ ti. Bodhisatto avidūre ekañ udumbarañ²⁸
 pakkaphalaṇḍisaṃpannañ²⁹ dassento „pass' etāni amhākañ 25
 hadayāni ekasmiñ udumbare³⁰ olambantīti³¹“³². „Sace me

¹ K omits tassa. ² Bⁱ hadayañ mañse. ³ Bⁱ dohalañ. ⁴ Bⁱ susu-. ⁵ Bⁱ hadayañ.
⁶ so B^p; K kittinañ, B^p kathañ. ⁷ Bⁱ gahituñ. ⁸ Bⁱ -ssāmi. ⁹ Bⁱ kenaci. ¹⁰ Bⁱ so-
 citta. ¹¹ K omits tañ. ¹² Bⁱ hadayañ. ¹³ Bⁱ susumāri. ¹⁴ Bⁱ pāṇiya. ¹⁵ Bⁱ ahañ.
¹⁶ Bⁱ kadaḷaphalāni. ¹⁷ so K B^p; Bⁱ asaṃpannañthāne. ¹⁸ Bⁱ ampampalapujā-
¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ Bⁱ -daka. ²¹ K vittinā, Bⁱ vittamañnā. ²² Bⁱ omits tañ. ²³ K
 -echi. ²⁴ so Bⁱ B^p; K omits tañ. ²⁵ Bⁱ kiñ. ²⁶ K omits me. ²⁷ Bⁱ thapethā.
²⁸ Bⁱ udumpara. ²⁹ Bⁱ pakkaphalaṇḍisaṃpannañ, B^p phalaṇḍisaṃpannañ
 ekañ udumbarapakkāñ. ³⁰ Bⁱ udumparaṇḍikkhe. ³¹ Bⁱ olambantīti, K olambentīti.

hadayaṃ dassasi ahan taṃ na māressāmiti¹. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahan te rukke olambantaṃ dassāmiti². So taṃ ādāya tattha agamāsi³. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā „samma bālasuṃsumāra⁴ imesaṃ
 5 sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhagge hotīti saññi⁵ ahoṣi, bālo si⁶, ahan taṃ vañcesim⁷, tava phalāphalaṃ taṃ eva⁸ hotu, sarīraṃ eva pana te⁹ mahantaṃ, paññā pana¹⁰ n' atthīti¹¹ vatvā imam atthaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
 10 yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ¹² mayhaṃ udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹³ bondi, na ca¹⁴ paññā tadūpikā,
 suṃsumāra¹⁵ vañcito me si¹⁶, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti. 115.

Tattha alam etehīti yāni tayā dīpake dīṭṭhanti etehi¹⁷ mayhaṃ alaṃ, varaṃ mayhaṃ udumbaro ti mayhaṃ¹⁸ ayam eva udumbararukkho varaṃ,
 15 bondīti sarīraṃ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anucchavikā n' atthi, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti idāni yathāsukhaṃ gaccha¹⁹, n' atthi te hadayaṃ²⁰ ti²¹.

Suṃsumāro²² sahasaṃ²³ parājito viya²⁴ dukkhi dummano pajjhāyanto²⁵ attano nivesanaṭṭhānaṃ²⁶ eva gato.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā suṃsumāro²⁸ Devadatto ahoṣi, suṃsumāri²⁹ Ciñcamāṇavikā³⁰, kapiṇṇā pana aham eva³¹ 'ti. Suṃsumārajātakaṃ³².

9. Kakkarajātaka.

Dīṭṭhā mayā vane rukkhā ti. Idam Satthā Jetavane
 25 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadāhara-bhikkhūṃ ārabba kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

¹ B¹ āg-. ² B¹ -susu-. ³ so B²; K saññā, B¹ sañi. ⁴ B¹ pi. ⁵ B¹ vañcemi. ⁶ K taveva? B² tavameva. ⁷ omit pana? K B² omit te. ⁸ B¹ manam. ⁹ B¹ camaram. ¹⁰ K no. ¹¹ B¹ va. ¹² B¹ susu-. ¹³ K sim. ¹⁴ K catehi. ¹⁵ B¹ omits mayham. ¹⁶ B¹ gacchāhi. ¹⁷ B¹ hadayamaṃsagahanupāyo. ¹⁸ B¹ adds attho. ¹⁹ B¹ susu-māra. ²⁰ B¹ sahassa. ²¹ K omits viya. ²² so K B²; B¹ pacchāyanto. ²³ B¹ vāsanaṭṭhānaṃ. ²⁴ B¹ dhammadeśanaṃ. ²⁵ B¹ susumāri. ²⁶ B¹ adds ahoṣi. ²⁷ B¹ susumārajātakaṃ aṭṭhamam.

cheko ahosi, „sarīrassa me¹ na sukhaṃ bhaveyyā“ 'ti bhayena atisi-
taṃ accuṇhaṃ paribhogaṃ na karoti, „sītuṇhehi sarīraṃ kilameyyā“
'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnauttaṇḍulāni² na bhuñjati.
Tassa sarīraguttikusalatā³ saṅghamajjhe pākaṭā jātā. Dhammasa-
bhāyaṃ bhikkhū⁴ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko⁵ daharo kira 5
sarīraguttikamme cheko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave ayaṃ daharo idān' eva sarīraguttikamme⁶ cheko, pubbe pi
cheko ahoṣīti⁷“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 10
Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Ath' eko
sakuṇaluddako ekaṃ dīpakakakkaraṃ⁸ ādāya vālarajjuṃ⁹ ca
yaṭṭhiṇ ca gahetvā araṇṇe kakkare¹⁰ bandhanto ekaṃ palā-
yitvā araṇṇaṃ pavitṭhaṃ purāṇakakkaraṃ¹¹ bandhituṃ ārabhi.
So vālapāse¹² kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, utṭhāy' 15
utṭhāya niliyati¹³. Luddako attānaṃ sākhāpallavehi paṭicchā-
detvā punappuna¹⁴ yaṭṭhiṇ ca pāsaṇ ca oḍḍeti¹⁵. Kakkaro¹⁶
taṃ lajjāpetukāmo mānusiṃ¹⁷ vācaṃ nicchāretvā paṭhamāṃ
gāthaṃ āha:

1. Dittā mayā vane rukkhā assakannavibhīṭakā¹⁸, 20
na tāni evaṃ sakkanti¹⁹ yathā tvaṃ rukkhā²⁰ sakkasīti²¹. 116.

Tass' attho: samma luddako, mayā imasmim vane jātā bahū²² assakannā ca
vibhīṭakā²³ ca rukkhā²⁴ dīṭṭhapubbā, tāni paṇa rukkhāni yathā tvaṃ sakkasi²⁵ saṅka-
masi²⁶ ito c' ito ca vicarasi evaṃ na sakkanti²⁷ na saṅkamanti²⁸ na vicarantīti²⁹.

Evaṃ vatvā puna so kakkaro¹⁶ palāyitvā aṇṇattha aga- 25
māsi. Tassa palāyitvā gatakāle³⁰ luddako dutiyaṃ gāthaṃ āha:

¹ Bⁱ mā. ² Bⁱ -kilinaṃ utuṇḍalādini, B^p -linnauttaṇḍulādini. ³ Bⁱ -tāya. ⁴ Bⁱ
bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁵ Bⁱ -ka. ⁶ Bⁱ -guttikakammesu ⁷ Bⁱ omits pubbe pi
cheko ahoṣī. ⁸ Bⁱ -kukkurāṇi, B^p -kukkuṭaṃ. ⁹ Bⁱ vālarucuṇ. ¹⁰ K kakkaro,
Bⁱ kakkure, B^p -kukkuṭe. ¹¹ Bⁱ purāṇaṇi kukkura ¹² Bⁱ vāla-. ¹³ Bⁱ niliyati,
B^p nilayati. ¹⁴ Bⁱ puna. ¹⁵ Bⁱ oḍḍesi. ¹⁶ Bⁱ kukkuro. ¹⁷ K -sī, Bⁱ -si. ¹⁸ K
-vibhīṭanaka, Bⁱ assakannāvibhedakā. ¹⁹ Bⁱ sakkonti. ²⁰ Bⁱ rukkhāṇi. ²¹ K
sakkhasīti, Bⁱ pakkasīti. ²² both MSS. bahu. ²³ Bⁱ B^p vibhedakā. ²⁴ K omits
rukkhā. ²⁵ Bⁱ sakkhasīti. ²⁶ Bⁱ saṅkhamasi. ²⁷ Bⁱ sakkonti. ²⁸ K sakkamanti.
²⁹ Bⁱ omits na saṅkamanti na vicarantīti ³⁰ Bⁱ -lena

9. Purāṇakakkaro¹ ayaṃ bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāsānam⁵ apakkamati bhāsati⁶. 117.

Tattha kusalo vālapāsānam⁶ ti vālamayesu⁵ pāsesu kusalo attānam
bandhitum adatvā pakkamati c' eva bhāsati ca bhāsivā ca pana palāto⁷ ti.

- 5 Evaṃ vatvā luddako araṇṇe caritvā⁸ yathāladhammā ādāya
geham eva gato.

Satthā imaṃ desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahoṣi, kakkaro kāyaguttikusalo daharabhiḅkku, tassa
pana kāraṇassa paccakkhato⁹ diṭṭharukkadevatā¹⁰ aham evā¹¹ 'ti.
10 Kakkara-jātakam¹¹.

10. Kandagalakajātaka.

Ambho ko nāmayam rukkhho ti. Idam Satthā Veḷuvane
viharanto Sugatālayam ārabha kathesi. Tadā hi Satthā „Deva-
datto Sugatālayam akāsi¹²“ sutvā¹³ „na bhikkhave idān' eva Devadatto
15 mayham anukaronto¹⁴ vināsam patto¹⁵, pubbe pi pāpuṇi yevā¹⁶ 'ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁷ rukkhakoṭṭhasakunayoni-
yam¹⁸ nibbatti. Khadiravane va gocaram gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmam ahoṣi¹⁷. Tass' eko Kandagalako¹⁸ nāma sahāyo
ahoṣi, so phālibhaddakavane¹⁹ gocaram gaṇhati. So ekadivasaṃ
Khadiravaniyassa santikam agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato“ ti Kandagalakam²⁰ gahetvā khadiravanam pavisitvā
khadirakhandhaṃ ca²¹ tuṇḍena paharitvā rukkhato pānake nī-
25 haritvā adāsi. Kandagalo²² dinne²³ dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁴ khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayam

¹ Bⁱ -kukkuro. ² Bⁱ bhutvā. ³ Bⁱ saṅcaram. ⁴ Bⁱ sugato. ⁵ Bⁱ vāla-. ⁶ Bⁱ vāla-
pāsānam. ⁷ K palāyato. ⁸ Bⁱ vicaritvā. ⁹ Bⁱ paccakkharikātā. ¹⁰ Bⁱ omits
diṭṭha. ¹¹ B^p kukkuṭa-, Bⁱ kukkura-jātakam navamam. ¹² Bⁱ vatvā. ¹³ Bⁱ anu-
kiriyam karonto. ¹⁴ Bⁱ vināsapatto. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ Bⁱ -koṭṭhasakunayoni-
yam. ¹⁷ Bⁱ nippatti khadiravaniyo tissa nāmam ahoṣi khadiravane yeva
gocaram gaṇhi. ¹⁸ Bⁱ kaṇṭarālo. ¹⁹ Bⁱ pātibhaddaka-, B^p sippalipāli- and
sippalipāli-. ²⁰ Bⁱ kandarālakam. ²¹ Bⁱ -dham. ²² Bⁱ kandarālo. ²³ K dinna.
²⁴ Bⁱ cchinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ² nibbatto, aham pi, kim me etena dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaraṃ gaṇhissāmīti⁴ so Khadiravaniyaṃ āha: „samma, mā tvaṃ dukkhaṃ anubhavi, aham eva khadiravane gocaraṃ gaṇhissāmīti“. Atha naṃ so āha: „tvaṃ samma simbaliphālībaddakādivane⁵ nissāre⁶ go- 5 caragahaṇakule⁷ samuṭṭhito⁸, khadirā nāma jātasārā⁹ thaddhā¹⁰ ti vatvā¹¹ „mā te evaṃ¹² ruccatīti“. Kandagalako¹³ „kim dān¹⁴ āhaṃ¹⁵ na rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ¹⁶ nibbatto“ ti tassa vacanaṃ anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṃ tuṇḍena pahari. Tāvad ev¹⁷ assa¹⁸ tuṇḍaṃ¹⁹ bhijji, akkhini nikkhamānākārappattāni²⁰ 10 jātāni, sīsaṃ phalitāṃ. So khandhe²¹ patitṭhātum asakkonto bhūmiyaṃ patitvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ambho ko nāma²² ayaṃ²³ rukkho sītappatto²⁴ sakaṇṭako yattha ekappahārena uttamaṅgaṃ visāṭitan²⁵ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayāṃ²⁶ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma 15 ayaṃ rukkho ti²⁷, konāmo²⁸ so ti pi pāṭho, sītappatto²⁹ ti sukhumappatto, yattha ekappahārenā ti yasmiṃ rukkhe eken³⁰ eva pahārena, uttamaṅgaṃ visāṭitan³¹ ti sīsaṃ bhinnāṃ, na kevalāṃ ca³² sīsaṃ tuṇḍaṃ pi chinnaṃ³³, so³⁴ vedanāpattāya³⁵ khadirarukkhaṃ³⁶ kiṃrukkho nāma³⁷ eso ti jānitum asak- 20 konto vedanāpatto³⁸ hutvā imāya gāthāya vippalapi³⁹.

Taṃ⁴⁰ sutvā Khadiravaniyo dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Acār⁴¹ utāyaṃ⁴² vitudaṃ vanāni (Dhp. p. 146.)
kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiraṃ jātasārāṃ⁴³
yatth⁴⁴ abbidā garuḷo uttamaṅgaṃ ti. 119. 25

¹ Bⁱ ayaṃ. ² Bⁱ -koṭṭaka-. ³ Bⁱ dinnena gocarena. ⁴ Bⁱ pimpalipāṭalībadda-.
⁵ Bⁱ nissāyana. ⁶ so B^p; K -gahaṇaṃ, Bⁱ gocaraṇakāle. ⁷ K samuciko, Bⁱ samuṭhito, B^p jāto. ⁸ B^p jātisārā, Bⁱ jāta. ⁹ Bⁱ omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ Bⁱ mā vo etaṃ. ¹¹ Bⁱ kandarālo. ¹² Bⁱ kiṃnnānāhaṃ. ¹³ Bⁱ koṭṭaka-. ¹⁴ Bⁱ eva cassa. ¹⁵ K tuṇḍo. ¹⁶ Bⁱ nikkhamānā-. ¹⁷ Bⁱ rukkhakhandhe. ¹⁸ Bⁱ nāmayāṃ.
¹⁹ Bⁱ sinhapatto, B^p sinnapatto. ²⁰ Bⁱ vimālitā. ²¹ K omits ti. ²² Bⁱ konāma.
²³ Bⁱ viphalitā, B^p vibhijjitan. ²⁴ Bⁱ kevalāṃ. ²⁵ Bⁱ B^p bhiinnaṃ. ²⁶ Bⁱ yo.
²⁷ K vedanāmatṭāya. ²⁸ Bⁱ -rukkho. ²⁹ Bⁱ vedanāpappatto, K vedanāmatto.
³⁰ Bⁱ vilapasi. ³¹ Bⁱ tassa vacanaṃ. ³² Bⁱ acāriṭṭabhayaṃ? B^p acārivatāyaṃ.
³³ K athāsadaṃ -, Bⁱ aṭhasadā khadira jātisādaṃ.

Tattha acārutāyaṇ¹ ti acāri vata² ayam, vitudaṃ³ vanānūti nissāra-simbaliphālībaddakavanādini⁴ vitudanto vijjhanto, kaṭṭhaṅgarukkhesu asā-rakesū⁵ ti nissāresu phālībaddakasimbaliādīsū⁶, athāsadā khadiraṃ jāta-sāraṇaṃ⁷ ti⁸ atha potakakālato⁹ paṭṭhāya¹⁰ jātāsāraṃ¹¹ khadiraṃ āsadā¹² samāpūṇi,
5 yatthabbhidā¹³ garuḷo uttamaṅgaṇaṃ ti yatthabbhidā¹⁴ ti yasmim khadire abbindi padālayi, garuḷo ti sakuṇesu¹⁵ sabbasakuṇānaṃ h' etaṃ¹⁶ sagāra-sappattissavacanaṃ¹⁷.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁸ yattha tvam uttamaṅgaṇaṃ abbidā¹⁹ khadiro nāma²⁰ eso²¹ sāraruḅkho“ ti āha.
10 So tattha²² eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kandagalako²⁴ Devadatto ahosi, Khadiravaniyo pana²⁵ aham evā²⁶ ti. Kandagalakajātakaṃ²⁷. Natamdaḥhavaggo chaṭṭho.

7. BIRANATTHAMBHAKKAVAGGA.

15

1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggaṇaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Lālu-dāyitheram²⁸ ārabba kathesi. So hi dvinnam²⁹ tiṇṇam janānaṃ antare ekavacanaṃ pi sampādetvā kathetuṃ na sakkoti, sārājjabahulo „aṇṇam kathessāmi³⁰“ aṇṇam eva kathesi. Tassa taṃ³¹ pavattim
20 bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathentā nisīdimasu. Satthā āgantvā „kāya

¹ Bⁱ avārivatāyaṇ, B^p acārivatāyaṇ. ² so B^p; Bⁱ tā, K tava. ³ K vitudam.

⁴ Bⁱ nissāyāni sippali pātibhaddaka-. ⁵ K -disu, Bⁱ pātibhaddakasimpali-.

⁶ K omits atha - - ti, Bⁱ athasādākhadīrajātisāraṇti. ⁷ Bⁱ pothaka-, K pothaka

corr. to potaka-. ⁸ Bⁱ pajāya. ⁹ Bⁱ jātāsāraṃ, B^p jātisāraṃ. ¹⁰ K āsadam,

B^p omits āsadā, Bⁱ sārām. ¹¹ Bⁱ yattagīdā. ¹² so B^p; K yattha bhīdā, Bⁱ yatta-

gīdā. ¹³ Bⁱ sakuṇo. ¹⁴ Bⁱ sotam. ¹⁵ so K B^p; Bⁱ sagārasappaṭissa vādhivaca-

nam. ¹⁶ Bⁱ kandarālaka. ¹⁷ Bⁱ abbindi. ¹⁸ Bⁱ nāma so, K nāmesā. ¹⁹ Bⁱ

dhammasasauam. ²⁰ Bⁱ kandarālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandagalajātakaṃ,

Bⁱ kandarālakajātakaṃ dasamaṃ. 1. Cfr. Dh. p. 317 & Five Jāt. p. 8. ²³ K

lālu-. ²⁴ K dinnam. ²⁵ K nam.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave Lāludāyī¹ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṃ brāhmaṇakule nib- 5
battitvā vayappatto hutvā Takkaśilāyaṃ sippaṃ² uggaṇhitvā puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „pari-
hīnaṃ kulaṃ patitṭhapessāmīti" mātāpitaro āpucchitvā Bārā-
ṇasiṃ gantvā rājānaṃ upatṭhāsi. So rañño piyo ahosi manāpo. Ath' assa pitu³ dvīhi yeva gonehi kaṣiṃ katvā jīvikaṃ kappen- 10
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṃkāmitvā „tāta eko goṇo mato, kaṣikammaṃ na-ppavattati⁴, rājānaṃ ekaṃ goṇaṃ yācāhīti" āha. „Tāta nacirass' eva me rājā ditṭho, idān' eva goṇe⁵ yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā" 'ti. „Tāta tvaṃ mayhaṃ sārājjabahulataṃ⁶ na jānāsi, ahaṃ hi dvinnaṃ tiṇṇaṃ 15
sammukhe⁷ kathaṃ saṃpādetuṃ na sakkomi⁸, sace ahaṃ rañño santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamissā-
mīti". „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājāṇaṃ yācituṃ, api⁹ kho paṇāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti". „Tena hi sādhu¹⁰ maṃ yoggaṃ kārehīti¹¹". Bodhisatto pitaraṃ ādāya 20
bīraṇatthambhakaṃ¹² susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti" nāmāni katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti¹³ vatvā¹⁴ evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā goṇaṃ yāceyyāthā¹⁵ 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi: 25

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

¹ all three MSS. -yi. ² B¹ takkaśilāyaṃ gantvā sappaiṃ. ³ B¹ pituno. ⁴ B¹ na pavattati. ⁵ B¹ goṇaṃ. ⁶ B¹ sārājjabahulabhāvaṃ. ⁷ B¹ mukhe. ⁸ B¹ sakkomi-
miti. ⁹ B¹ adds ca. ¹⁰ B¹ sādhuṇaṃ. ¹¹ B¹ karohiti. ¹² B¹ -ttambhakaṃ, K
-stambhakaṃ. ¹³ K omits ti. ¹⁴ B¹ omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṃ gātham paṇṇaṃ
 katvā Bodhisattam āha: „tāta Somadatta, gāthā me paṇṇā
 jātā¹, idāni tam ahaṃ yassa kassaci santike vattum sakkomi,
 rañño maṃ² santikaṃ nehīti“. So „sādhū tātā“³ 'ti tathārūpaṃ
 5 paṇṇākāraṃ gāhāpetvā⁴ pitaraṃ rañño santikaṃ nesi⁵. Brāh-
 maṇo „jayatu mahārājā“⁶ 'ti vatvā paṇṇākāraṃ adāsi. Rājā
 „ayan⁷ te Somadatta brāhmaṇo kiṃ hotīti“ āha. „Pitā me
 mahārājā“⁸ 'ti. „Ken' atthenāgato“⁹ ti. Tasmim khane brāh-
 maṇo goṇaṃ¹⁰ yācanatthāya gātham vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
 tesu eko mato deva, dutiyaṃ gaṇha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhivā kathitabhāvaṃ ūtvā sitaṃ⁷
 katvā „Somadatta tumhākaṃ gehe bahū maññe⁸ goṇā“⁹ ti āha.
 „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“¹⁰ 'ti. Rājā Bodhisattassa
 15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa¹¹ goṇe alaṃkārabhaṇḍake nivāsana-
 gāmaṃ c' assa brahmadeyyaṃ¹² datvā mahantena yasena brāh-
 maṇaṃ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṃ ratham
 āruyha¹³ mahantena parivārena gāmaṃ agamāsi. Bodhisatto pi-
 tarā saddhim rathe nisīditvā gacchanto „tāta, ahaṃ tumhe saka-
 20 lasaṁvaccharaṃ yoggaṃ kāresiṃ¹⁴, sannitṭhānakāle pana tum-
 hākaṃ goṇaṃ rañño adatthā“¹⁵ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Akāsi yoggaṃ dhuvam appamatto
 saṁvaccharaṃ bīraṇatthambhakkasmiṃ,
 vyākāsi saññaṃ¹⁶ parisam vigayha,
 25 na niyyāmo¹⁷ tāyati appapaññaṃ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṃ dhuvam appamatto saṁvaccharaṃ bīraṇat-
 thambhakkasmiṃ ti¹⁸ tvaṃ niccaṃ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggaṃ

¹ Bⁱ omits jātā. ² Bⁱ omits maṃ. ³ so Bⁱ B²; K gahāpetvā. ⁴ Bⁱ neti. ⁵ K
 ayaṃ. ⁶ Bⁱ goṇa. ⁷ Bⁱ pitam. ⁸ K maññeti. ⁹ Bⁱ solasa. ¹⁰ Bⁱ brahmaṇa-
 deyyaṃ. ¹¹ Bⁱ abhiruyha. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākāsi saññaṃ,
 Bⁱ byākāsi aññaṃ. ¹⁴ Bⁱ niyyāmo, K uissamo. ¹⁵ Bⁱ adde tāta.

akāsi, vyākāsi¹ saññam parisam vigayhā 'ti atha ca² pana parisam vigā-
hitvā tam saññam viakāsi³ vikāram akāsi⁴ parivattayīti⁵ attho, na niyyamo⁶
tāyati appapaññan ti appapaññam⁷ nāma puggalam niyyamo⁸ yoggā⁹ citta-
caraṇam¹⁰ na tāyati na rakkhatīti.

Ath' assa vacanam sutvā brāhmaṇo dutiyam gātham āha: 5

2. Dvayam yācanako tāta Somadatta nigacchati:

alābham dhanalābhañ ca¹¹, evaṃdhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṃdhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evaṃsabbhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāludāyī¹³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi
sārājjabahulo“ ti imaṃ dhammaḍḍesaṇam āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 10
„Tadā Somadattassa pitā Lāludāyī¹³ ahosi, Somadatto pana aham evā“
'ti. Somadattajātakaṃ¹⁴.

2. Uccittṭhabhattajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobham ārabha kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15
thārā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“
ti vatvā „ko tam ukkaṇṭhāpesīti“ vutte „purāṇadutiyaikā“ ti āha.
Atha nam Satthā „bhikkhu¹⁵, ayan¹⁶ te itthi anattakārikā pubbe pi
attano jārassa¹⁷ uccittṭhakaṃ¹⁸ bhojesīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 20
Bodhisatto ekasmiṃ bhikkham caritvā jīvikakappake¹⁹ ka-
pane naṭakakule²⁰ nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹
hutvā bhikkham caritvā jīvikam kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe²²
ekasmiṃ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussilā pāpa-
dhammā atītacāram²³ carati. Ath' ekadivasaṃ kenacid eva 25

¹ B¹ byākāsi. ² B¹ omits ca. ³ B¹ viakāsi. ⁴ K apādesi. ⁵ B¹ parivattesi.
⁶ B¹ niyāmo, K nissamo. ⁷ B¹ appamaññā, K appamaññā. ⁸ B¹ niyāmo, K
nissāya. ⁹ B¹ yogo. ¹⁰ K citta-caraṇam. ¹¹ B¹ -lābham vā. ¹² B¹ omits yā-
canā hi. ¹³ so B²; K B¹ -yi. ¹⁴ B¹ adds paṭhamam. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K
ayan. ¹⁷ B¹ rājassa. ¹⁸ K uccittṭhakaṃ. ¹⁹ B¹ omits bhikkham -- kappake, K
jīvikam-. ²⁰ B¹ kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, B² dūrū-
pato, B¹ durupako. ²² B¹ kāsiraṭṭhe. ²³ B¹ abhicāram.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā
 taṃ gehaṃ pāvisi. Sā tena saddhiṃ caritvā „muhuttaṃ bhuñ-
 jitvā va gamissāmīti“¹ bhattaṃ sampādetvā sūpaḃyañjanasam-
 pannaṃ uṇhabhattaṃ vaḍḍhetvā „tvaṃ bhuñjā“² 'ti' tassa datvā
 5 sayāṃ brāhmaṇassa āgamaṇaṃ olokayamānā dvāre atṭhāsī.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanatṭhāne piṇḍaṃ paccāsīm-
 santo atṭhāsī. Tasmim khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati.
 Brāhmaṇī taṃ āgacchantāṃ disvā vegena pavisitvā „utṭhehi, brāh-
 maṇo āgacchatīti“³ jāraṃ⁴ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanaṃ datvā itarena
 bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhaṃ bhattaṃ vaḍḍhetvā
 brāhmaṇassa adāsī. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uṇhaṃ
 heṭṭhā bhattaṃ sītaṃ disvā cintesi „iminā aññassa“⁵ bhuttādhi-
 kena ucchiṭṭhabhattena bhavitabbaṃ⁶ ti so brāhmaṇiṃ pucchanto
 15 paṭhamaṃ gātham āha:

1. Añño uparimo⁷ vanṇo añño vanṇo ca heṭṭhimo⁸,
 brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca upariti⁹. 122.

Tattha vanṇo ti ākāro, ayaṃ hi uparimassa uṇhabhāvaṃ heṭṭhimassa ca
 sītabhāvaṃ pucchanto evaṃ āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca upariti vaḍḍhitabhat-
 20 tena nāma upari sītalena heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena
 taṃ pucchāmi: kena kāraṇena uparibhattaṃ uṇhaṃ heṭṭhimaṃ sītaṃ ti.

Brāhmaṇī attano katakamassa uttānabhāvabhayena brāh-
 maṇe punappunaṃ kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmim
 khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
 25 rena bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā
 katakamassa pākāṭabhāvabhayena kiṃci na kathesi, handā-
 haṃ¹⁰ imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdā-
 pitabhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmīti“ so brāhmaṇassa gehā

¹ add vutte? ² B¹ bhi. ³ B¹ rājaṃ. ⁴ so B²; B¹ imissā aññissa bhuttāvitena

⁵ B¹ upariso. ⁶ B¹ aheṭṭhimo, B² adhoṭṭhito. ⁷ B¹ upariti. ⁸ so B²; B¹ sāhantāhaṃ.

nikkhaṇṭakālaṭo paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṃ aticaranaṃ¹
aggabhattabhuñjanaṃ brāhmaṇiṃ dvāre thatvā maggaṃ olo-
kanaṃ itarassa koṭṭhe otāritabhāvan² ti sabban taṃ pavattim
ācikkhitvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ naṭo³ 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato, 5
ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ayaṃ so yaṃ gavesasīti⁴. 123.

Tattha ahaṃ naṭo smi bhaddante ti sāmi ahaṃ naṭajātiko, bhik-
khako smi idhāgato ti sv-āhaṃ imaṃ thānaṃ bhikkhako bhikkhaṃ pariyesa-
māno āgato 'smi, ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ti ayaṃ pana etissā jāro imaṃ
bhattaṃ bhuñjanto bhayena koṭṭham otiṇṇo, ayaṃ so yaṃ gavesasīti yaṃ 10
tvāṃ kassa nu⁵ kho imiṇā ucchiṭṭhakena⁶ bhavittabban ti gavesasi ayaṃ so.

Cūlāya naṃ gahetvā koṭṭhā nīharitvā yathā ca⁷ na pun'
evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satim janehīti⁸ vatvā pak-
kāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṃ pāpaṃ
karonti⁹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṃ gato. 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁰ sotāpatti-phale patitṭhahi)
„Tadā brāhmaṇi purānadutiyaikā¹¹ ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭa-
putto pana ahaṃ evā¹² 'ti. Ucchiṭṭhabhattajātakaṃ¹³.

3. Bharujātakaṃ.

20

Isīnam antaraṃ katvā ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Bhagavato hi¹⁴ bhikkhu-
saṃghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana
samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī¹⁵
civarapiṇḍapātasenāsanaṃ gilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṃ, bhikkhu- 25
saṃgho pi kho sakkato hoti -pe-¹⁶ parikkhārānaṃ, aṇṇatitṭhiyā pana¹⁷
paribbājakaṃ na sakkatā honti -pe-¹⁸ parikkhārānaṃ ti. Te evaṃ parihīna-
lābhasakkārā ahorattaṃ gūḷhasannipātāṃ¹⁹ katvā mantayanti: „sama-
nassa Gotamassa uppannakālaṭo paṭṭhāya mayāṃ hatalābhasakkārā

¹ so Bp; B¹ abhivāraṇaṃ. ² both B¹ and Bp otarita-. ³ B¹ nito. ⁴ B¹ bhavesatīti.

⁵ khaṇaṃ (p. 168, l. 1) --- kassa nu wanting in K. ⁶ K uccitṭha-. ⁷ B¹ omits ca.

⁸ B¹ tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ B¹ karoti. ¹⁰ B¹ adds bhikkhu. ¹¹ K -dutiyaikā.

¹² K uccitṭha-, B¹ ukkaṇṭhitabhattajātakaṃ dutiyaṃ. ¹³ K omits hi. ¹⁴ both

MSS. lābhī. ¹⁵ B¹ pa. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gūḷha-, B¹ vulha-.

- jāta¹, samaṇo ca Gotamo lābhaggayasaggapatto² jāto, kena nu kho kāraṇen' assa esā sampattitī³. Tatth' eko⁴ evam āha⁵: „samaṇo Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamaṭṭhāne bhūmisīse vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjatī⁶, sesā: „atth' etaṃ kāraṇaṃ, mayam pi
- 5 Jetavanapiṭṭhe titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhavissāmā⁷ 'ti āhaṃsu. Te sabbe pi „evam etaṃ⁸ ti sanniṭṭhānaṃ katvā „sace pana mayam raṇṇo anārocetvā āramaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābhaṃ⁹ labhitvā abhijjanako¹⁰ nāma n' atthi, tasmā raṇṇo lañcaṃ datvā āramaṭṭhānaṃ gaṇhissāmā¹¹ 'ti sammantetvā upaṭṭhāke yācitvā raṇṇo
- 10 sataśahassaṃ datvā „mahārāja mayam Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṃ na dassāmā¹² 'ti tumbhakaṃ ārocenti¹³ tesam paṭivacanaṃ na dātabban¹⁴ ti āhaṃsu. Rājā lañcalobhena „sādhū¹⁵ 'ti sampaṭicchi. Titthiyā rājānaṃ saṃgaṇhitvā vadḍhakiṃ pakkosāpetvā kammaṃ paṭṭhapesuṃ. Mahāsaddo ahoṣi. Satthā „ke
- 15 pan' ete Ānanda uccāsaddā mahāsaddā¹⁶ ti pucchi „aṇṇatitthiyā bhante Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kāreṇti, tatth' eso saddo¹⁷ ti „Ānanda na taṃ ṭhānaṃ titthiyārāmassa anucchavikaṃ, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi saddhiṃ vasitun¹⁸ ti vatvā bhikkhusaṃghaṃ sanni-pātetvā „gacchatha bhikkhave raṇṇo ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṃ
- 20 nivārethā¹⁹ 'ti āha. Bhikkhusaṃgho gantvā raṇṇo nivesanadvāre atṭhāsi. Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi²⁰ „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā bhavissantitī²¹ lañcassa gahitattā „rājā gehe n' atthitī²² vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „lañcaṃ nissāya evaṃ karo-titī²³ dve aggasāvaḥ pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṃ sutvā tath' eva
- 25 vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „na idāni Sāriputta rājā gehe nisīdituṃ labhissati, bahi nikkhamissatī²⁴ punadivase pubbaṇḥa-samayaṃ nivāsetvā pattacīvaram²⁵ ādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ raṇṇo nivesanadvāraṃ agamāsi²⁶. Rājā sutvā²⁷ pāsādā otaritvā pattaṃ ga-hetvā Satthāraṃ²⁸ pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yāgukhaj-
- 30 jakaṃ datvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā raṇṇo ekaṃ²⁹ pariyāyadhammadeśanaṃ ārabhanto³⁰ „mahārāja porāṇakarājāno lañcaṃ gahetvā silavante aṇṇamaṇṇaṃ³¹ kalahaṃ kāretvā attano raṭṭhassa asā-mino³² hutvā mahāvināsaṃ pāpuṇṇsu³³ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

¹ B¹ adds ti. ² B¹ -ppatto. ³ B¹ eke. ⁴ B¹ āhaṃsu. ⁵ B¹ B² lañcaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ so K B²; B¹ āroccassanti. ⁸ B¹ nātvāpi. ⁹ B¹ āgatena bhavittabban ti. ¹⁰ B¹ -ram. ¹¹ B¹ āgamāsi. ¹² B¹ adds va. ¹³ K -vā. ¹⁴ B¹ eka. ¹⁵ B¹ āhāranto. ¹⁶ K aṇṇavamaṇṇaṃ, B¹ aṇṇamukhaṃ. ¹⁷ K āsā-.

Atīte Bharuraṭṭhe Bharurājā¹ nāma rajjam kāresi.
 Tadā Bodhisatto pañcābhiññāatṭhasamāpattilābhi² gaṇasatthā
 tāpaso hutvā Himavantapadese³ ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 vanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā⁴ otaritvā anu-
 pubbena Bharunagaraṃ⁵ patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā 5
 nikkhamitvā uttaradvāre sākāhaviṭṭhasampannassa vaṭarukkhaṣṣa
 mūle nisiditvā bhattakiccaṃ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsaṃ
 kappesi. Evaṃ tasmiṃ isigaṇe tatth' eva⁶ vasante addhamā-
 saccayena añño gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare
 bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre⁷ tādisass' 10
 eva vaṭarukkhaṣṣa⁸ mūle nisiditvā bhattakiccaṃ⁹ katvā tatth'
 eva¹⁰ vāsaṃ kappesi. Iti te¹¹ dve pi isigaṇā tattha yathā-
 bhirantaṃ viharitvā Himavantam eva agamaṃsu¹². Tesāṃ gata-
 kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Punavāre tesu āgac-
 chantesu¹³ dakkhiṇadvāre vaṭarukkhaṇḍasino paṭhamataraṃ 15
 āgantvā attano vaṭarukkhaṣṣa¹⁴ sukkhabhāvaṃ űatvā bhikkhāya
 caritvā¹⁵ nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ
 gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsaṃ kappesum. Itare pana
 isayo paccā¹⁶ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkha-
 mūlam eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsaṃ kappesum. Te „na 20
 so¹⁷ tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho¹⁸“ ti rukkham nissāya
 aññaṃaññaṃ kalahaṃ karimṣu. Kalaho mahā ahoṣi: eke „am-
 hākaṃ paṭhamavasitatṭhānaṃ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti,
 eke „mayāṃ imasmiṃ vāre¹⁹ paṭhamataraṃ idhāgatā, tumhe
 na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayāṃ sāmīno, mayāṃ 25
 sāmīno²⁰“ ti kalahaṃ karontā rukkhamūlass' atthāya rājakulaṃ
 agamaṃsu²¹. Rājā paṭhamaṃ²² vutthaisigaṇaṃ²³ űeva sāmikaṃ

¹ B¹ kururaṭṭhe kururājā, B² kururaṭṭhe kururājā. ² B¹ pañcābhiññāatṭhasamāpattilābhino. ³ B¹ -ppadese. ⁴ B¹ himavatā. ⁵ B¹ B² kurunagaraṃ. ⁶ B¹ tattha. ⁷ B¹ adds thatvā, B² thatvā. ⁸ B¹ paṭarukkhaṣṣa. ⁹ B¹ sattakiccaṃ. ¹⁰ B¹ tattheva. ¹¹ K ne. ¹² B¹ āgamaṃsu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ B¹ omits vaṭa. ¹⁵ B¹ bhikkhācariyā. ¹⁶ B¹ paccā. ¹⁷ K B² omits na so. ¹⁸ B¹ repeats amhākaṃ rukkho. ¹⁹ B¹ B² thāne. ²⁰ B¹ does not repeat mayāṃ sāmīno. ²¹ B¹ āgamaṃsu. ²² B¹ paṭhama. ²³ B¹ vutthaisigaṇaṃ.

akāsi. Itare „na ‘idāni mayam imehi parājītā’ ti attānam
 vadāpessāmā“ ti dibbacakkhunā oloketvā¹ ekam² cakkavatti-
 paribhogam rathapañjaram³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā
 „mahārāja amhe pi sāmike karohīti“ āhamsu. Rājā lañcam
 5 gahetvā „dve pi gaṇā vasantū“ ‘ti dve pi sāmike akāsi. Itare
 isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān⁵ āharitvā⁶ lañcam
 datvā „mahārāja amhe yeva⁷ sāmike karohīti“ āhamsu. Rājā
 tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca
 pahāya pabbajitehi rukkhamaṭṭhassa kāraṇā kalaham karontehi
 10 lañcam dadantehi ayuttam katan“ ti vipatti-sārino hutvā vegena
 palāyitvā Himavantam eva agamaṃsu⁸. Sakala-Bharuraṭṭha-
 vāsiniyo⁹ devatā ekato hutvā „sīlavante kalaham karontena
 rañña ayuttam katan“ ti Bharurañño¹⁰ kujjhitvā tiyojanasatikam
 Bharuraṭṭham¹¹ samuddam ubbattetvā araṭṭham¹² akaṃsu. Iti
 15 ekam Bharurājānam¹³ nissāya sakalaratṭhavāsino vināsam¹⁴
 pattā ti.

Satthā idam¹⁵ atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isīnam antaram katvā Bharurājā¹⁶ ti me sutam
 ucchinno, saha raṭṭhena¹⁷ sa rājā vibhavam gato. 124.
- 20 2. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasamsanti paṇḍitā,
 aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitan ti. 125.

Tattha antaram¹⁸ katvā ti chandāgativasena vivaram¹⁹ katvā, Bharu-
 rājā²⁰ ti Bharuraṭṭhe²¹ rājā, iti me sutam ti iti mayā pubbe etam sutam,
 tasmā hi chandāgamanam ti yasmā hi²² chandāgamanam gantvā²³ Bharu-
 25 rājā²⁴ saha raṭṭhena ucchinno tasmā chandāgamanam paṇḍitā na-ppasamsanti,
 aduṭṭhacitto ti kilesehi aduṭṭhacitto hutvā bhāseyya²⁵, saccūpasamhitan ti

¹ Bⁱ olokento. ² K evam. ³ K -garatha-, B^p -gam rathapañcam, Bⁱ cakkavatti-
 paribhogam rathapañcam. ⁴ Bⁱ uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa cakkā-
 nāharitvā, Bⁱ tassa rathapañcarassa ratanacakkāni niharitvā. ⁶ so Bⁱ B^p; K heva.
⁷ Bⁱ agamāsu. ⁸ Bⁱ -kururaṭṭha-, B^p kururaṭṭhavāsino. ⁹ Bⁱ karurañño, B^p kuru-
 rañño. ¹⁰ B^p kuru-, Bⁱ kururaṭṭham. ¹¹ so K B^p; Bⁱ anaṭṭham. ¹² Bⁱ B^p kuru-
¹³ Bⁱ vināsam. ¹⁴ Bⁱ imam. ¹⁵ Bⁱ gururājā. ¹⁶ Bⁱ raṭṭhehi. ¹⁷ Bⁱ isinamantaram.
¹⁸ K vicaram, Bⁱ vivāda. ¹⁹ Bⁱ kuru-. ²⁰ Bⁱ omits hi. ²¹ katvā. ²² Bⁱ bhāseyya.

sabhāvanissitaṃ atthanissitaṃ¹ kāraṇanissitaṃ² eva giraṃ bhāseyya³, ye hi tattha Bharurañño⁴ lañcaṃ gaṇhantassa ayuttaṃ etan ti paṭikkosantā sarcūpasam-bitam⁵ giraṃ bhāsimsu tesam tthitattḥānaṃ Nālikeradīpe ajjāpi⁷ dīpakasahassam⁸ paññāyatīti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „mahārāja, chandavasikena 5
nāma na bhavitabbam, dve pabbajitagane kalahaṃ kāretum na vaṭṭa-
titi“ vatvā jātakam samodhānesi: „Ahaṃ tena samayena jeṭṭhakaisi⁹
ahosi“ ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccam katvā gatakāle manusse
pesetvā titthiyārāmaṃ viddhamsāpesi, titthiyā appatitṭhā ahesum.
Bharujātakam⁹. 10

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇam nadin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā-
pāramim ārabba kathesi. Ekasmim hi¹⁰ samaye¹¹ dhammasabbhāyāṃ
bhikkhū Tathāgatassa paññam ārabba katham samutṭhāpesum: „āvuso
Sammāsambuddho mahāpañño pūthupañño hāsupañño¹² javanapañño 15
tikkhapañño nibbedhikapañño¹³ upāyapaññāya samannāgato“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“¹⁴ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi
Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“¹⁵ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente 20
Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṃ
sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitattḥānaṃ la-
bbhitvā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahoṣi. Aparabhāge
rājā paribhedakānaṃ katham gahetvā¹⁴ kuddho „mā mama
santike¹⁵ vasīti“ Bodhisattaṃ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto 25
puttadāraṃ gahetvā ekasmim Kāsīgāmake¹⁶ vāsam kappesi.
Aparabhāge rājā tassa guṇam saritvā „mayham kañci¹⁷ pesetvā
ācariyaṃ pakkositum na yuttaṃ, ekaṃ pana gātham bandhitvā

¹ Bⁱ assanissitaṃ. ² Bⁱ attakāraṇanissitaṃ, B^p kāraṇanissitaṃ. ³ Bⁱ bhāseyya. ⁴ Bⁱ tatta kururaṭṭhe rañño. ⁵ K paccūpa-, Bⁱ paccupa-. ⁶ Bⁱ ajja. ⁷ Bⁱ dīpipakasa-hassa. ⁸ Bⁱ etthakaisi. ⁹ Bⁱ kurujātakam tatiyaṃ. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ divase.
¹² Bⁱ hāsapañño. ¹³ Bⁱ nippethika-. ¹⁴ Bⁱ adds bodhisattassa. ¹⁵ Bⁱ santi-
kena. ¹⁶ Bⁱ kāsikagā-. ¹⁷ Bⁱ kiñci.

paṇṇaṃ likhitvā kākamaṃsaṃ pacāpetvā paṇṇaṃ ca maṃsaṃ
ca setavatthena¹ palivethetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmi, yadi paṇḍito bhavissati paṇṇaṃ vācetvā kākamaṃsa-
bhāvaṃ nātvā āgamissati, noce nāgamissatīti³ so „puṇṇaṃ⁴
5 nadin“ ti imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhi:

1. Puṇṇaṃ nadinṃ yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guyham āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja⁴ brāhmaṇā⁵ 'ti. 126.

10 Tattha puṇṇaṃ nadinṃ yena ca peyyamāhū ti kāka-peyyā nadīti va-
dantā yena puṇṇaṃ nadinṃ peyyam āhu⁶, na hi apuṇṇā nadī⁷ kāka-peyyā ti vuc-
cati, yadāpi nadī tīre⁸ thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena pātum sakkā hoti tadā
naṃ kāka-peyyā ti⁹ vadanti¹⁰, jātaṃ yavaṃ yena ca guyhamāhū 'ti yavaṃ¹⁰ ti
desanāsīsamattam¹¹, idha pana sabbam pi jātaṃ uggataṃ¹² sampannaṃ taruṇa-
15 sassaṃ adhippetam, taṃ¹³ hi yadā antopaviṭṭhakākaṃ¹⁴ paṭicchādetum¹⁵ sakkoti
tadā guyhatīti guyhaṃ, kiṃ gūhati¹⁶ kākaṃ iti kākassa guyhaṃ kākaguyhaṃ ti
taṃ vadamānā kākena guyhavacanassa kāraṇabhūtena guyhaṃ ti vadanti, tena
vuttaṃ: yena ca guyham āhū 'ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti¹⁷ dūraṃ
gataṃ vipavutthaṃ¹⁷ piyapuggalaṃ yaṃ āgantvā nilinaṃ¹⁸ disvā sace itthan-
20 nāmo¹⁹ āgacchati vassa kākā ti vā vassantaṃ ñeva²⁰ vā sutvā yathā kāko²¹
vassati itthanāmo āgamissatīti evaṃ vadantā yena ca avhayanti kathenti man-
tenti udāharantīti attho, so tyāgato ti so te ānīto²², handa ca bhuñja²³
brāhmaṇā ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu²⁴ naṃ khāda²⁵ kākamaṃsaṃ²⁶ ti attho.

Iti rājā imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhitvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paṇṇaṃ vācetvā „rājā maṃ daṭṭhukāmo“ ti vatvā²⁷ duti-
yaṃ gāthaṃ āha:

¹ Bⁱ setavettana. ² Bⁱ valañcitvā. ³ K puṇṇa. ⁴ Bⁱ bhuñca ca. ⁵ Bⁱ kāka-
peyyamātu. ⁶ K apuṇṇaṃ nadinṃ, B^p apuṇṇaṃ nadī, Bⁱ apuṇṇanadī. ⁷ K yadāpi
naṃ tīre, Bⁱ yadāpi nadītītīre. ⁸ K omits ti. ⁹ Bⁱ vadantā. ¹⁰ Bⁱ vadan.
¹¹ Bⁱ desanāsīsamattam, K B^p desanāmattam. ¹² Bⁱ omits uggataṃ. ¹³ Bⁱ taṃ.
¹⁴ K -kānaṃ. ¹⁵ Bⁱ paṭicchāpetum. ¹⁶ Bⁱ B^p guyhati. ¹⁷ Bⁱ vipavuttaṃ.
¹⁸ K nilinaṃ, Bⁱ nisinnaṃ. ¹⁹ Bⁱ itthanāmo. ²⁰ K -taṃ ñeva, B^p vassantassa.
²¹ Bⁱ adds ca. ²² K atīto, Bⁱ ānīto. ²³ Bⁱ bhuñjañca. ²⁴ Bⁱ bhuñcassa.
²⁵ Bⁱ khādatu. ²⁶ K imesan. ²⁷ Bⁱ omits vatvā.

2. Yato mañ saratī¹ rājā vāyasam pi pahetave
hañsā koñcā mayūrā ca asatī² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mañ saratī³ rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā
vāyasamañsañ⁴ labhivā tañ pahetuñ⁵ mañ saratī, hañsā koñcā mayūrā
cā 'ti yadā pan' assa ete hañsādayo upanītā bhavissanti etāni hañsādini⁶ 5
lacchatī tadā mañ kasmā na sarissatī⁷, Atthakathāyañ pana hañsakoñca-
mayūrānañ ti⁸ pātho, so sundarataro, imesañ hañsādinañ mañsañ labhivā
kasmā mañ na sarissatī⁹ c' ev' assa attho⁹, asatī¹⁰ yeva pāpiyā ti yañ vā
tañ vā labhivā sarañāñ¹¹ sundarañ, lokasmiñ pana asatī¹² yeva pāpiyā, asara-
ñāñ¹³ yeva hīnañ lāmakāñ, 'tañ ca amhakañ rañño n' atthi, saratī mañ rājā, 10
āgamañ me paccāsiñsati¹⁴, tasmā gamissāmīti

yānañ yojāpetvā gantvā rājānañ passi. Rājā tussitvā
purohitatthāne yeva patiṭṭhāpesi¹⁵.

Satthā imañ desanañ¹⁶ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
rājā Anando ahosi, purohito pana¹⁷ aham evā“ 'ti. Puñṇanadī- 15
jātakañ¹⁸.

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānañ ti. Idañ Satthā Jetavane viharanto
Kokālikāñ ārabba katesi. Vatthum Mahātakkarijātaka āvi-
bhavissati¹⁹. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idāñ' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā“ 'ti vatvā atitāñ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjañ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusaśako ahosi. So pana rājā bahubhāṇī²⁰ ahosi,
tasmiñ kathente aññesañ vacanassa okāso nāma n' atthi. 25

¹ Bⁱ sasaratī. ² B^p asatī, Bⁱ asabhi. ³ Bⁱ saratī. ⁴ Bⁱ vāyasam-. ⁵ Bⁱ omits
pahetuñ. ⁶ so B^p; K hañsādinañ, Bⁱ hañsamañsādini. ⁷ Bⁱ adds attho. ⁸ so
B^p; K Bⁱ hañsā koñcā-, Bⁱ adds pi. ⁹ Bⁱ sarissatiyevā ti attho. ¹⁰ Bⁱ B^p asatī.
¹¹ Bⁱ adds nāma. ¹² so both MSS ¹³ K asatikāraṇā. ¹⁴ Bⁱ āgamanameva pac-
cāsi. ¹⁵ Bⁱ purohita ṭhāpesi. ¹⁶ Bⁱ dhammadesanañ. ¹⁷ B^p omits pana. ¹⁸ Bⁱ
puñṇañ nadījātakañ catutthañ. 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dh. p. 418. ¹⁹ Bⁱ āvi-
²⁰ Bⁱ -bhāṇi.

Bodhisatto tassa taṃ bahubhāṇitaṃ hāretukāmo¹ ekaṃ upāyaṃ upadhārento vicarati. Tasmim ca kāle Himavantapadese² ekas-
 mim sare kacchapo vasati. Dve haṃsapotakā gocarāya carantā
 tena saddhim viśāsāṃ akāṃsu. Te dāḥavissāsikā hutvā eka-
 5 divasāṃ kacchapāṃ³ āhaṃsu: „samma kacchapa, amhākaṃ
 Himavante⁴ Cittakūṭapabbatatale Kañcanaguhāya⁵ vasanaṭṭhā-
 naṃ ramaṇiyo⁶ padeso, gacchasi amhākaṃ saddhin“ ti. „Ahaṃ
 kin ti katvā gamissāmi“ ti. „Mayaṃ taṃ⁷ gahetvā gamissāma,
 sace tvaṃ mukhaṃ rakkhituṃ sakkhissasi⁸ kassaci kiñci na
 10 kathessasīti“ ti. „Rakkhissāmi“⁹, gahetvā maṃ gacchathā“ ti.
 Te¹⁰ „sādhū“ ti vatvā ekaṃ daṇḍakaṃ kacchapena ḍasā-
 petvā¹¹ sayāṃ¹² tassa ubho koṭiyo ḍasitvā¹³ ākāsaṃ pakkhan-
 diṃsu. Taṃ tathā haṃsehi nīyamānaṃ gāmadārakā disvā „dve
 haṃsā kacchapāṃ daṇḍakena harantīti“¹⁴ āhaṃsu. Kacchapo
 15 „yadi maṃ sahāyakā nenti tumhākaṃ ettha kiṃ duṭṭhacetakā“
 ti vattukāmo haṃsānaṃ sīghavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁵ rāja-
 nivesanassa uparibhāgaṃ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṃ
 viśajjetvā ākāsaṃgaṇe patitvā dvebhāgo ahosi. „Kacchapo ākā-
 saṃgaṇe“¹⁶ patitvā dvedhā bhinnō“ ti ekakolāhalaṃ ahosi. Rājā
 20 Bodhisattaṃ ādāya amaccaparivuto¹⁷ taṃ¹⁸ ṭhānaṃ gantvā
 kacchapāṃ disvā Bodhisattaṃ pucchi: „paṇḍita kin ti katva
 esa patito“ ti. Bodhisatto „cirapaṭikāṃkho“¹⁹ haṃ²⁰ rājānaṃ
 ovaditukāmo²¹ upāyaṃ upadhārento carāmi, iminā kacchapena
 haṃsehi saddhim viśāso kato bhavissati, tehi imāṃ Hima-
 25 vantaṃ nessāmā“ ti daṇḍakaṃ ḍasāpetvā²² ākāse²³ pakkhantehi
 bhavitabbaṃ, atha iminā kassaci vacanaṃ sutvā arakkhita-
 mukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako viśaṭṭho bhavissati,

¹ Bī vāretukāmo. ² Bī himavantacittakūṭapappatadele. ³ Bī omits kacchapāṃ, K kacchapa. ⁴ Bī himavanta. ⁵ Bī -gūhāyaṃ. ⁶ K ramaṇiyo, Bī ramaṇiyo. ⁷ K te. ⁸ K rakkhissasi, Bī sikkhissati. ⁹ Bī kathesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmi sāmi. ¹¹ K ne. ¹² Bī ḍasāpetvā. ¹³ Bī passan. ¹⁴ Bī ḍasitvā. ¹⁵ Bī pa harantīti. ¹⁶ K bārāṇasi-. ¹⁷ Bī ākāsatoto. ¹⁸ Bī amaccagaṇaparivuto. ¹⁹ Bī omits taṃ. ²⁰ Bī cirapaṭikāṃkhamāno. ²¹ Bī taṃ. ²² K oditu-, Bī ovāditu-. ²³ Bī ākāsaṃ.

evam ākāśato patitvā jīvitakkhayaṃ patten' etena' bhavitabban"
ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma अपariyantavacanā
evarūpaṃ dukkhaṃ pāpuṇanti yevā" 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṃ

kacchapo vyāharaṃ² giram³,

5

suggahītasmiṃ kaṭṭhasmiṃ

vācāya sakiyā vadhi⁴. 128.

2. Etam pi disvā naraviriyasetṭha

vācam pamuñce kusalam nātivelam,

passasi bahubhāṇena

10

kacchapaṃ vyasanaṃ⁵ gatan ti. 129.

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesi⁶ vata⁷, vyāharaṃ⁸ ti vyāharanto⁹, sugga-
hītasmiṃ¹⁰ kaṭṭhasmiṃ ti mukhena suṭṭhu¹¹ ḍasitvā¹² gahite daṇḍake,
vācāya sakiyā vadhīti mukharatāya¹³ akāle vācam nicchārento daṭṭhatṭhānaṃ¹⁴
vissaṃjetvā tāya sakāya vācāya¹⁵ attānaṃ vadhi ghātesi⁶, evam esa jīvitakkhayaṃ 15
patto na aññathā¹⁶; etam pi disvā ti etam pi¹⁷ kāraṇaṃ disvā, naraviriya-
setṭhā 'ti naresu viriyena setṭha uttamaviriya rājavara¹⁸, vācam pamuñce¹⁹
kusalam nātivelan ti saccādi paṭisaññuttam²⁰ kusalam eva paṇḍito puriso
muñceyya nicchāreyya, tam pi hitaṃ kālayuttam na ativelam atikkantakāle aparī-
yantavācam na bhaṇeyya, passasīti nanu paccakkhato passasi, bahubhāṇena 20
'ti bahubhāṇena, kacchapaṃ vyasanaṃ gatan ti etam kacchapaṃ jīvitakkha-
yaṃ pattan ti.

Rājā „maṃ sandhāya²¹ bhāsati²²“ nātvā „amhe sandhāya
kathesi paṇḍitā“ 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṃ vā hoti"²³
añño vā yo koci, pamāṇātikkantaṃ bhāsanto evarūpaṃ vyasa- 25
naṃ²³ pāpuṇāti²⁴“ pākaṭaṃ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya
viramitvā mandabhāṇī ahosi.

¹ Bⁱ omits etena. ² Bⁱ kacchapo yo pavyāharaṃ. ³ Bⁱ omits giram. ⁴ K va-
dhīti. ⁵ Bⁱ byasanaṃ. ⁶ Bⁱ ghātesi. ⁷ Bⁱ tā. ⁸ K pavyāharaṃ, Bⁱ sabyāharaṃ.
⁹ Bⁱ sabyāharanto. ¹⁰ Bⁱ sugatitasmiṃ, K suggahītasmiṃ. ¹¹ Bⁱ suṭṭhum.
¹² Bⁱ ḍasitvā. ¹³ Bⁱ atimukharatāya. ¹⁴ Bⁱ daṭṭhaṃ ṭhānaṃ. ¹⁵ Bⁱ sakavācāya.
¹⁶ Bⁱ adds ti. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ rājavavara. ¹⁹ K pamuñca. ²⁰ Bⁱ -pa-
ṭisañnyutta. ²¹ In my transcript of Bⁱ one line (from na ativelam to sandhāya)
is wanting. ²² B^p hohi, Bⁱ hotu. ²³ Bⁱ byasanaṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokālīko ahosi, dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“² ti. Kacchapajātakam³.

6. Macchajātaka.

5 Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyyikapalobhanam ārabha kathesi. Tam hi bhikkhum Satthā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchi⁴, „saccam bhante“ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ puṭṭho „purāṇadutiyyikāyā“⁵ ti āha. Atha nam Satthā „ayan te bhikkhu itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya sūlena vijjhivā aṅgāresu pacitvā khādītabbatam patto paṇḍite nissāya jīvitam alatthā“⁶ ti⁷ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasam kevattā
15 jāle laggaṃ maccham uddharitvā⁸ uṇhavalikāpiṭṭhe⁹ ṭhapetvā⁷ „aṅgāresu nam pacitvā khādissāmā“¹⁰ ti sūlam tacchesum⁸. Maccho macchim ārabha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyam aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yaṇ ca maṃ maññatī⁹ macchī 'aṇṇam so ratiyā gato' 130.
- 20 2. So maṃ dahati rāgaggi cittam c' ūpatapeti¹⁰ maṃ,
jālino muñcath' ayirā maṃ, na kāme haññate kvacīti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapati na tāpaṃ janeti, na socayatīti¹¹ attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sokaṃ uppādeti, yaṇ ca maṃ maññatīti¹² yaṇ pana macchī¹³
25 evaṃ¹⁴ maññeti¹⁵: aṇṇam macchim so¹⁶ pañcakāmaguṇaratīyā gato ti bhaṇati¹⁷

¹ B⁴ dhammadesanaṃ. ² In B⁴ the subscription is wanting; in Dh. p. 419 the title is Babubbhāṇijātakaṃ. ³ so B²; K B⁴ pucchitvā. ⁴ B⁴ labhatīti. ⁵ B⁴ uttaritvā. ⁶ B⁴ -vālu-. ⁷ B⁴ omits ṭhapetvā. ⁸ K tacchesum, B⁴ tacchisu? ⁹ B⁴ maññate, K maññatī. ¹⁰ K ūpatapeti, B⁴ cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K maññatīti, B⁴ mañceteti. ¹³ K B⁴ macchī. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K maññeti, B⁴ phaṇṇati. ¹⁶ B⁴ sse. ¹⁷ B⁴ omits bhaṇati, K bhanati.

tad eva mañ tapati socayati¹, so mañ dahatīti yo pañ esa rāgaggi so mañ dahati jhāpeti, cittañ cūpatāpeti² man ti rāgasampayuttakam³ mama cittañ eva mañ ca⁴ upatāpeti kilameti vihettheti, jālino ti kevaṭṭe⁵ ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā⁶ man ti muñcatha⁷ mañ⁸ sāmīno ti yāceti, na kāme haññate kvacīti kāme ti⁹ kāme patitṭhito kāmena 5 nīyamāno satto na kvaci haññati, na hi tañ tumhādisā hanitum¹⁰ anucchavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummañ¹¹, kāmahetu macchim anubandhamāno nāma na¹² kvaci tumhādisēhi haññatīti paridevati.

Tasmim khāṇe Bodhisatto nadītīrañ gato tassa macchassa paridevitañ sutvā kevaṭṭe upasañkamitvā tañ macchañ mocesi. 10

Satthā imañ desanañ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakañ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkañṭhito¹⁴ sotāpattiphale patitṭhali) „Tadā macchī¹⁵ purāṇadutiyyikā ahosi¹⁶, ukkañṭhitabhikkhu maccho¹⁷, purohito pana aham evā“ 'ti. Macchajātakañ¹⁸.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekañ pañnikaupāsakañ¹⁹ ārabha kathesi. Vatthum²⁰ Ekanipāte vittharitam eva. Idha pana²¹ Satthā tañ²² upāsakañ²³ „kim upāsaka cirassañ āgato sīti“ pucchi²⁴, „dhītā me bhante nīccapahasitamukhī²⁵, tam ahañ vīmañsitvā ekassa kuladārakassa adāsiñ, tattha itikattabbatāya 20 tumhākañ dassanāya āgantum okāsañ na labhin“ ti āha. Atha nañ Satthā „na kho upāsaka idāñ' ev' esā silavatī pubbe pi silavatī, tvañ ca pana na²⁶ idāñ' ev' etañ²⁷ vīmañsasi pubbe pi vīmañsasi yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjañ kārente 25 Bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayam eva pañnikaupāsako „dhītarañ vīmañsissāmīti“ araññañ netvā kilesavasena

¹ Bⁱ paṭisoceti. ² K vūpatāpeti, Bⁱ cupatāpeti. ³ K rāgañ-, Bⁱ rāgasampayuttam. ⁴ Bⁱ omits ca. ⁵ K kevaddhe. ⁶ Bⁱ muñcethāyirā, B^p muñcathāyirā. ⁷ Bⁱ muñcetha. ⁸ K B^p me. ⁹ Bⁱ omits kāme ti. ¹⁰ Bⁱ māritum. ¹¹ Bⁱ bhumma. ¹² Bⁱ omits na. ¹³ Bⁱ dhammadesanañ. ¹⁴ B^p Bⁱ ukkañṭhitabhikkhu. ¹⁵ so B^p; K macchī, Bⁱ majhi. ¹⁶ K omits ahosi. ¹⁷ Bⁱ maccho ukkañṭhitabhikkhū. ¹⁸ Bⁱ adds chaṭṭhañ. ¹⁹ Cfr. vol. I. p. 411. ²⁰ Bⁱ pañnikañ-. ²¹ Bⁱ vatthu. ²² Bⁱ idhāpi. ²³ K nañ. ²⁴ Bⁱ omits upāsakañ. ²⁵ both MSS. pucchitvā. ²⁶ Bⁱ -pahañsika-mukhi. ²⁷ K omits na, Bⁱ omits pana. ²⁸ Bⁱ idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ¹ paṭhama-gāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahoṣīti amma sakalo sesasattaloko⁴ etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggū ti⁵ tassā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amma Seggu² akovidā gāmadhammassa imasmiṃ 10 gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttaṃ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nāma⁶ esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā pavane⁶. parodasīti⁷ tvaṃ mayā imasmiṃ pavane santhavavasena hatthe gahitā parodasi na sampatiṇṇhasi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārikā⁸ yeva⁹ tvaṃ ti pucchati.

- 15 Tam sutvā kumārikā „āma¹⁰ tāta, kumārikā yevāhaṃ, nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmīti“ vatvā paridevamānaṃ dutiyaṃ gātham āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya¹¹ bhaveyya tānaṃ¹²
so me pitā dūbhi¹³ vane karoti,
sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā¹⁴ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti¹⁵ so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vīmamsitvā gehaṃ netvā kuladārakassa datvā yathākammaṃ gato.

- 25 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpattiṇṇhale patiṭṭhahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kāraṇassa paccakkhakārikā¹⁷ rukkhadevatā aham evā“ ti. Seggujātakaṃ¹⁸.

¹ K Bī -nā, Bp -nāya. ² so K Bp; Bī peggu. ³ Bī sarodasīti. ⁴ Bī sakalo pi loko. ⁵ Bī pe (for peggu) iti. ⁶ Bī savane. ⁷ K rodasi, Bī sarodasīti. ⁸ so Bī Bp; K kumāri. ⁹ so K Bp; Bī yevāsī. ¹⁰ Bī ampa. ¹¹ so Bp; K -putthāya, Bī dukkhaphuṭṭhāya. ¹² Bī kāmā. ¹³ K dūbha, Bī dubbhi, Bp dubbhiṃ. ¹⁴ Bī tā-yato. ¹⁵ Bī yevā ti. ¹⁶ Bī dhammadesanaṃ. ¹⁷ so Bī Bp; K -kāri. ¹⁸ Bī adda sattamaṃ.

8. Kūṭavāṇijājātaka.

Saṭhassa sāṭheyyamidan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabha katesi. Sāvattvivāsino hi kūṭavāṇijo ca¹ paṇḍitavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakataṣaṭṭhāni bhaṇḍassa pūretvā² pubbantato aparantaṃ vicaramānā vohāraṃ katvā 5 bahuḷābhaṃ labhitvā Sāvattthiṃ paccāgamimsu³. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijaṃ āha: „samma bhaṇḍaṃ bhājemā“⁴ ti. Kūṭavāṇijo „ayaṃ dīgharattaṃ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ“⁵ bhattaṃ bhuñjitvā ajīrakena marissati, atha sabbaṃ p' etaṃ⁶ bhaṇḍaṃ mayhaṃ⁷ bhavissatīti“ cintetvā „nakkhattaṃ na manāpaṃ divaso 10 na manāpo, sve jānissāmi punadivase jānissāmiti“⁸ kālaṃ khepeti. Atha naṃ paṇḍitavāṇijo nippīletvā bhājetvā⁹ gandhamālaṃ⁹ ādāya Satthu santikaṃ gantvā Satthāraṃ¹⁰ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „kadā āgato sīti“ pucchi¹¹, „addhamāsamatto“¹² me bhante āgataṃ sīti“¹³ ti vatvā atha „kasmā evaṃ papañcetvā“¹³ Buddhupaṭṭhānaṃ 15 āgato sīti“ puṭṭho taṃ¹⁴ pavattiṃ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva pubbe p' eso“¹⁵ kūṭavāṇijo yevā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchaya- 20 macco¹⁶ ahoṣi. Tadā gāmaṇvāsī ca nagaraṇvāsī cā 'ti dve vāṇijā mittā ahesuṃ. Gāmaṇvāsī¹⁷ nagaraṇvāsissa santike pañca phālaṣaṭṭhāni ṭhapesi. So te phāle vikkīṇitvā mūlaṃ gaheṭvā phālānaṃ ṭhapitaṭṭhāne mūsikavaccaṃ¹⁸ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmaṇvāsī¹⁷ āgantvā „phālaṃ me“¹⁹ dehīti“ āha. Kūṭavāṇijo 25 „phālā te mūsikāhi khādītā“ ti mūsikavaccaṃ¹⁸ dassesi. Itaro „khādītā va hontu, mūsikehi khādite kiṃ sakkā kātun“ ti naḷānatthāya²⁰ tassa puttaṃ ādāya gacchanto ekassa saḥāyakaṃsa gehe „imassa“²¹ katthaci gantuṃ mā datthā“²¹ ti vatvā

8. Cfr. supra Vol. I p. 404. ¹ Bī omits ca. ² Bī purāpetvā. ³ Bī paccāgamimsu. ⁴ Bī bhājehi. ⁵ Bī -rasa. ⁶ Bī setaṃ. ⁷ Bī gayhameva. ⁸ Bī bhājāpetvā. ⁹ Bī -lā. ¹⁰ K omits satthāraṃ. ¹¹ both MSS. pucchitvā. ¹² Bī aḍha-. ¹³ Bī pañca. ¹⁴ Bī omits taṃ. ¹⁵ Bī pi so. ¹⁶ Bī ninicchayo. ¹⁷ both MSS. -si. ¹⁸ Bī -ka-vaṇṇaṃ. ¹⁹ K omits me. ²⁰ Bī nānatthāya. ²¹ Bī adde dāraḥsa.

antogabbhe¹ nisīdāpetvā sayam nahāyitvā² kūṭavāṇijassa gehaṃ
 agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttaṃ
 tīre ṭhapetvā³ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁴ āgantvā
 tava puttaṃ nakhapāṇjarena gahetvā ākāse pakkhanto, ahaṃ pā-
 5 nīm⁵ paharitvā viravitvā⁶ vāyamanto pi mocetuṃ nāsakkhin“ ti.
 „Tvam musā bhaṇasi⁷, kulalo dārake gāhetvā gantuṃ samattho
 nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte ahaṃ kiṃ⁸
 karomi, kulalen' eva⁹ te¹⁰ putto nīto¹¹“ ti¹². So taṃ santaj-
 jetvā¹³ „are dutṭhacora manussamāraka, idāni taṃ vinicchayaṃ
 10 gantvā kaḍḍhāpessāmīti¹⁴“ nikkhami. So „tava ruccanakam
 eva karosīti¹⁵“ ten' eva saddhīm vinicchayaṭṭhānaṃ agamāsi¹⁶.
 Kūṭavāṇijo Bodhisattaṃ āha: „ayaṃ sāmi mama puttaṃ gahetvā
 nahāyitum¹⁷ gato¹⁸, 'kahaṃ me putto' ti vutte 'kulalena haṭo¹⁹'
 ti āha, vinicchīnatha²⁰ me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccaṃ
 15 bhaṇe²¹“ ti itaraṃ pucchi. So²² „āma sāmi, ahaṃ tam ādāya
 gato, senena pahatābhāvo²³“ saccam eva sāmīti“. „Kiṃ pana
 loke kulalā nāma dārake harantīti“. „Sāmi, ahaṃ pi tumhe
 pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāse gantuṃ na sakkonti,
 mūsikā pana ayaphāle²⁴ khādantīti“. „Idaṃ kiṃ nāma“ 'ti.
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni²⁵ ṭhapitāni²⁶,
 sv-āyaṃ 'phālā te¹⁰ mūsikāhi khādītā' ti vatvā 'idaṃ te phāle
 khāditamūsikānaṃ vaccaṇ' ti dasseti²⁷, sāmi mūsikā ce²⁸ phāle
 khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na²⁹ khādanti senāpi
 taṃ³⁰ na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khādītā' ti
 25 vadeti³¹, tesam³² khāditābhāvaṃ vā akhāditābhāvaṃ vā jānātha,

¹ K antoabbhe. ² Bī nhāyitvā. ³ Bī ṭhapetvā. ⁴ Bī kulilo. ⁵ Bī vāpi. ⁶ Bī
 omits viravitvā. ⁷ K -ṇāsi. ⁸ Bī sampayuttā hontu uyuttāpi hontu ahaṃ.
⁹ Bī kulalena. ¹⁰ K omits te. ¹¹ Bī nihato. ¹² K omits ti. ¹³ Bī tajjetvā.
¹⁴ Bī kathāpessāmīti. ¹⁵ Bī so maina ruccanikam eva kathesīti, BP so maina
 ruccam eva karosi. ¹⁶ Bī āg-. ¹⁷ Bī nhā-. ¹⁸ K gate, Bī kato. ¹⁹ Bī hato.
²⁰ Bī vinicchayaṭṭha. ²¹ K bhaṇo. ²² K omits so. ²³ Bī sena pana abhāvo.
²⁴ Bī assaphāle. ²⁵ Bī phālasatāni. ²⁶ Bī ṭhap-. ²⁷ Bī dassesi. ²⁸ Bī sace.
²⁹ Bī noce mūsikā. ³⁰ K nam. ³¹ Bī vadati. ³² Bī tesa, K sam.

aṭṭam¹ me vinicchinathā“ ’ti. Bodhisatto „saṭṭhassa paṭisā-
theyyam² katvā jinissāmīti³ iminā cintitaṃ bhavissatīti“ ātvā
„suṭṭhu te cintitaṃ“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭṭhassa saṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ,
paccodḍitaṃ⁴ paṭikūṭassa kūṭam⁵: 5
phālañ ce adeyyum⁶ mūsikā
kasmā kumāraṃ kulalā no hareyyum. 134.
2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ, 10
mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti. 135.

Tattha saṭṭhassā ’ti saṭṭhabhāvena kerāṭikena ekaṃ upāyaṃ katvā para-
santakaṃ khāditum vaṭṭatīti saṭṭhassa, saṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ ti idaṃ
paṭisāṭṭheyyaṃ cintentena tayā suṭṭhu cintitaṃ, paccodḍitaṃ⁴ paṭikūṭassa
kūṭan ti kūṭassa⁶ puggalassa tayā paṭikūṭaṃ suṭṭhu paccodḍitaṃ⁴, paṭibhāvaṃ⁷ 15
katvā odḍitasadisam⁸ eva katan ti attho, phālañ ce adeyyum⁶ mūsikā ti
yadi mūsikā phālaṃ khādeyyum, kasmā kumāraṃ no kulalā¹⁰ hareyyum¹¹
ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā¹² kimkāraṇā kumārake¹³ no hareyyum¹⁴,
kūṭassa hi santi kūṭakūṭā. ti tvaṃ ahaṃ mūsikāhi phāle¹⁵ khādāpitapuriso
kūṭo ti maññasi, tādissassa pana kūṭassa imasmiṃ loke bahukūṭā¹⁶ santi, kūṭassa 20
kūṭā, kūṭapaṭikūṭaṇaṃ¹⁷ etaṃ nāmaṃ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttaṃ hoti,
bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikatino¹⁸ nekatikassa¹⁹ vañcanakassa²⁰
puggalassa nikatyā aparo nikatikārako vañcanakapuriso²¹ bhavati yeva, dehi
puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālan ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa
naṭṭhaphālassa²² phālaṃ dehi, mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti sace hi 25
’ssa phālaṃ na dassasi puttam te harissati, tan te²³ esa mā haratu²⁴ phālam
assa dehīti, demi sace me puttam²⁵ detīti, demi sāmi²⁶ sace me phāle detīti.

¹ K addham. ² Bⁱ saṭṭhayapaṭisāṭṭheyyam. ³ Bⁱ paccodḍitaṃ. ⁴ K kūṭa. ⁵ Bⁱ
khāṭeyyam, B^p khādeyyum. ⁶ Bⁱ kūṭa. ⁷ Bⁱ paṭibhāgaṃ. ⁸ Bⁱ oṭṭita-. ⁹ Bⁱ khā-
deyyam. ¹⁰ Bⁱ omits kulalā. ¹¹ K hareyyā, Bⁱ hareyyan. ¹² K kulalo. ¹³ Bⁱ
-raṃ. ¹⁴ K hareyya. Bⁱ māreyyum. ¹⁵ Bⁱ phālaṃ. ¹⁶ K -ṭa. ¹⁷ Bⁱ kūṭassa kūṭa-
paṭikūṭaṇaṃ. ¹⁸ so B^p; K Bⁱ nikatīno. ¹⁹ Bⁱ nekaṭi-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K
vacanaka-. ²² K omits phālassa. ²³ K tace. ²⁴ so K B^p; Bⁱ āharatu. ²⁵ K
puttan. ²⁶ Bⁱ omits sāmi.

Evam natthaputto puttam natthaphālo ca¹ phālam² paṭi-
labhitvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

Satthā imam desanam³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijo, paṇḍitavāṇijo yeva⁴ paṇḍitavāṇijo, viniccha-
5 yāmacco⁵ pana aham evā“⁶ ti. Kūṭavāṇijajātakam⁶.

9. Garahitajātaka.

Hiraṇṇam⁷ me suvaṇṇam⁸ me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha ka-
thesi. Etassa⁹ hi paccekam¹⁰ gahitaṃ ārammaṇam nāma n' atthi,
10 anabhirativāsam¹¹ vasantaṃ pana taṃ¹² Satthu santikaṃ ānesum.
So Satthārā „saccam kira ukkaṇṭhito sīti“¹³ puttḥo „saccan“¹⁴ ti vatvā
„kimkāraṇā“¹⁵ ti vutte „kilesavasena“¹⁶ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayam
bhikkhu kilesa nāma pubbe¹⁷ tiracchānehi pi garahito, tvaṃ evarūpe
sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi¹⁸ garahitakilesavasena ukkaṇ-
15 ṭhito“¹⁹ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese²⁰ vānarayoniyam nibbatti.
Tam enam eko vanacarako gehetvā ānetvā raṇṇo adāsi. So ci-
raṇ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vatta-
20 mānam kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte paṣiditvā
vanacarakaṃ²¹ pakkosāpetvā „imam vānaram gahitaṭṭhāne yeva
vissajjehīti“²² āṇāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa
āgatabhāvaṃ űatvā tassa āssanatthāya mahante pāsānapitṭhe
sannipatitvā Bodhisattena saddhiṃ sammodaniyam katham²³
25 katvā „samma kham ettakam kalam vuttho sīti“²⁴ āha. „Bārā-
ṇasiyam rājanivesane“²⁵ ti. „Atha katham mutto sīti“²⁶. „Rājā
mam kelimakkaṭam katvā mama vatte pasanno mam vissajjesīti“²⁷.
Atha nam te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

¹ Bⁱ omits ca. ² both MSS. phalam. ³ Bⁱ dhammadesanam. ⁴ Bⁱ adds idāni.
⁵ Bⁱ -yaamacco. ⁶ Bⁱ adds aṭhamam. ⁷ Bⁱ -ṇam. ⁸ Bⁱ -nam. ⁹ so Bⁱ B²;
K ekassa. ¹⁰ Bⁱ -ka. ¹¹ Bⁱ yāsam. ¹² K nam. ¹³ Bⁱ adds pi. ¹⁴ Bⁱ omits pi.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ Bⁱ -cārikam. ¹⁷ K omits katham.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā" 'ti'. „Mā maṃ manussānaṃ kiriyaṃ pucchathā" 'ti'. „Kathetha, sotukām' amhā" 'ti. Bodhisatto „manussā" nāma khattiyāpi brāhmaṇāpi 'mayhaṃ mayhaṃ' ti vadanti, hutvā abhāvattṭhena aniccataṃ na jānanti, suṇātha' dāni tesāṃ andhabālānaṃ kā- 5 raṇaṃ" ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññaṃ⁶ me suvaṇṇaṃ⁷ me' esā rattindivā⁸ kathā dummedhānaṃ manussānaṃ ariyadhammaṃ apassataṃ. 136.
2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko⁹ lambatthano¹⁰ veṇikato¹¹ atho amkitakaṇṇako 10 kīto¹² dhanena bahunā so taṃ vitudate janan ti. 137.

Tattha hiraññaṃ me suvaṇṇaṃ me ti desanāsīsamattam etaṃ, iminā padavyena dasavidham pi ratanaṃ sabbaṃ¹³ pubbaṇṇaparaṇṇaṃ¹⁴ khettavatthuṃ¹⁵ dvipadaṃ catuppadaṃ ca sabbaṃ dassento¹⁶ idam me idam me ti āha, esā rattindivā¹⁷ kathā ti esā manussānaṃ rattin' ca divā ca niccakālaṃ kathā, 15 aññaṃ pana te¹⁸ pañcakkhandhā aniccādīti¹⁹ vā hutvā na bhavantīti vā na jānantīti²⁰, evaṃ eva²¹ paridevaṇṭā vicaranti, dummedhānaṃ ti aññānānaṃ²², ariyadhammaṃ apassataṃ ti ariyānaṃ Buddhādīnaṃ dhammaṃ ariyaṃ vā niddosaṃ navavidhaṃ lokuttaradhammaṃ apassantānaṃ esā va kathā, aññaṃ pana aniccaṃ vā dukkhaṃ vā ti tesāṃ kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20 ti gehe adhipatibhūtā, eko tatthā 'ti tesu dvīsu gharasāmikesu eko ti mātugāmaṃ sandhāya vadati tattha, veṇikato¹¹ ti kataveṇi nānappakāreṇa saṇṭhāpitakesakalāpo ti attho, atho amkitakaṇṇako ti atha²³ viddhakaṇṇo chiddakaṇṇo²⁴ ti²⁵ lambakaṇṇataṃ²⁶ sandhāya āha, kīto²⁷ dhanena bahunā ti so paṇ' esa amassuko lambatthano²⁸ veṇikato¹¹ amkitakaṇṇo mātāpitunnaṃ bahun 25 dhanam datvā kīto²⁷ maṇḍetvā paśādhettvā yānaṃ²⁹ āropetvā³⁰ mahantena parivāreṇa gharaṃ ānīto, so taṃ vitudate janan ti so gahapati āgatakālo

¹ B¹ adds āhamasu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ B¹ manussānaṃ. ⁵ so B¹ BP; K sunotha. ⁶ B¹ -ññaṃ. ⁷ B¹ -naṃ. ⁸ B¹ rattindivā. ⁹ B¹ apassuko, K amanussako. ¹⁰ K lambha-, B¹ lampattino. ¹¹ K veni-. ¹² K kite? B¹ kiṭo. ¹³ B¹ sappa. ¹⁴ B¹ puppaṇṇaparaṇṇā. ¹⁵ B¹ paraṇṇakhettaṃ vatthuṃ. ¹⁶ B¹ dassetvā. ¹⁷ B¹ rattindivā. ¹⁸ B¹ omits te. ¹⁹ K -dīni, B¹ -di. ²⁰ B¹ jānanti. ²¹ K evā ti āgantvā. ²² K aññānaṃ, B¹ appapaññānaṃ. ²³ B¹ adds sveva. ²⁴ B¹ chiṇṇakaṇṇo. ²⁵ K omits ti, P¹ adds lampakaṇṇo ti. ²⁶ K lambakaṇṇaṃ, B¹ lammaṇataṃ, BP lambakaṇṇakaṃ. ²⁷ B¹ kiṭo. ²⁸ B¹ lampattano. ²⁹ B¹ yānakaṃ. ³⁰ B¹ āhīrapetvā.

paṭṭhāya tasmīm gehe dāsakammakarādibhedam¹ janam are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idam na karosi⁴ idam na karosīti mukhasattihi⁵ vitudati sāmiko viya hutvā mahājanam vicāreti, evam tava manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokam garahi.

5 Tam sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, aso-
tabbayuttakam assumhā“ ‘ti ubhohi pi⁶ hatthehi kaṇṇe⁷ da-
ham pidahimsu, „imasīm ṭhāne amhehi idam ayuttam sutan“
ti tam ṭhānam pi garahitvā aññattha agamaṃsu⁸. So piṭṭhi-
pāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi)
„Tadā vānaragaṇo Buddhaparisā ahosi, vānarindo pana aham evā“ ‘ti.
Garahitajātakam⁹.

10. Dhammaddhajātaka.

15 Sukham jīvitarūpo sīti. Idam Satthā Veluvane viharanto
vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Tadā hi Satthā „na
bhikkhave idān’ eva pubbe pi Devadatto mayham vadhāya parisakka-
eva¹⁰, na tāsamattam pi kātum sakkhīti¹¹“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Yasapāṇi¹² nāma rājā rajjam
20 kāresi¹³. Kālako nām’ assa senāpati ahosi. Tadā Bodhisatto
tass’ eva purohito ahosi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño
pana¹⁴ sīsapasādhana-kappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena
rajjam kāreti¹⁵. Senāpati pan’ assa vinicchayam karonto lañcam
khādāti parapiṭṭhimaṃsiko, lañcam gahetvā asāmike sāmike
25 karoti¹⁶. Ath’ ekadivasam vinicchaye parājito manusso bāhā
paggayha kandaṃ māno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānam

¹ Bī dāsakammakarādibheda, K omits janam. ² Bī hare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bī duthadāsam or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ Bī omits idam na karosi. ⁵ Bī musasattihi. ⁶ Bī omits pi. ⁷ K kaṇṇam. ⁸ K agamāsi, Bī āgamaṃsu. ⁹ Bī adds navamam. ¹⁰ Bī -ti yeva. ¹¹ K eva tāsākāramattam pi na kātum nāsakkhīti. ¹² so Bp; Bī yassa-, K pāyāsapāṇi. ¹³ K karosi. ¹⁴ Bī panassa. ¹⁵ Bī kāresi. ¹⁶ Bī adds sāmike asāmike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu patitvā „tumahādisesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu Kālakasenāpati² lañcam gahetvā asāmike sāmike karotīti“ attano parājitabhāvaṃ³ kathesi. Bodhisatto kārūṇāṃ uppādetvā „ehi bhāṇe, aṭṭan⁴ te vinicchiniissāmīti“ taṃ gahetvā⁵ vinicchayaṭṭhānaṃ agamāsi⁶. Mahājano sannipati. Bodhisatto taṃ aṭṭam⁷ paṭivinicchinivā⁸ sāmikañ⁹ ñeva sāmikaṃ akāsi. Mahājano sādhu-kāraṃ adāsi. So saddo mahā ahoṣi. Rājā taṃ¹⁰ sutvā „kiṃsaddo nāma¹¹ eso“ ti pucchi. „Deva Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchitaatto¹² vinicchito¹³, tatr¹⁴ 10 esa sādhu-kārasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattam pakkosāpetvā „atto¹⁵ kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā¹⁶ „āma mahārāja Kālakena¹⁷ dubbinicchitaṭṭam¹⁸ vinicchitan“ ti vutte „ito dāni paṭṭhāya tumhe va aṭṭam¹⁹ vinicchinatha, mayhañ ca kaṇṇasukhaṃ bhavissati lokassa ca vaḍḍhīti²⁰“ vatvā anic- 15 chantam pi naṃ²¹ „sattaanuddaya²² vinicchaye nisīdathā“ ti yācitvā sampaticchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye nisīdati, sāmike yeva²³ sāmike karoti. Kālako²⁴ tato paṭṭhāya lañcam alabhanto lābhato parihāyitvā²⁵ „mahārāja Dhammaddhajapaṇḍito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare 20 paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evaṃ avacā“ ti paṭikkhiptvā puna tena²⁶ „sace me na saddahatha tassāgamanakāle vātapānena oloketha, athānena²⁷ sakalanagarassa attano hatthe katabhāvaṃ²⁸ passissathā“ ti vutte²⁹ rājā tassa aṭṭakāraka-parisaṃ³⁰ disvā „etass’ eva parisā³¹“ ti saññāya³² bhijjitvā³³ 25 „kiṃ karoma senāpatīti³⁴“ pucchi. „Deva etaṃ māretum

¹ Bⁱ omits dhammañ ca. ² Bⁱ kālako nāma senāpati. ³ Bⁱ adds bodhisattassa.

⁴ K addhan, Bⁱ attam. ⁵ Bⁱ āg-. ⁶ K addham ⁷ Bⁱ -nicchitvā. ⁸ K -kam.

⁹ K omits tam. ¹⁰ K -addho. ¹¹ Bⁱ suvinicchito ¹² K addho. ¹³ Bⁱ pucchi.

¹⁴ Bⁱ kālakena. ¹⁵ K -taddham, Bⁱ -cchitam aṭṭam. ¹⁶ Bⁱ vudhiti. ¹⁷ Bⁱ tam,

Bⁱ omits pi naṃ. ¹⁸ Bⁱ saddānudda-. ¹⁹ Bⁱ va. ²⁰ Bⁱ kālako. ²¹ Bⁱ adds bo-

dhisattassa āghātam bandhi. ²² Bⁱ te. ²³ K -ṇena, Bⁱ athatena. ²⁴ Bⁱ katābham.

²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakakā-, Bⁱ attakāraṇapariya. ²⁷ Bⁱ sadisā. ²⁸ Bⁱ pañ-

ñāya. ²⁹ Lⁱ bhajjitvā. ³⁰ K -patī.

vattatīti¹. „Oḷārikadosaṃ² apassantā kathaṃ māressāmā“³ ti.
 „Atth' eko upāyo“⁴ ti. „Katarūpāyo“⁵ ti. „Asayham assa
 kammaṃ ārocetvā⁶ taṃ⁷ kātuṃ asakkontaṃ⁸ tena dosena
 māressāmā“⁹ ti. „Kiṃ pan' assa¹⁰ asayhakammaṃ“¹¹ ti. „Ma-
 5 hārāja, uyyānaṃ nāma sārabbhūmiyaṃ¹² ropitaṃ¹³ paṭijaggiya-
 mānaṃ dvīhi¹⁴ catuhi¹⁵ saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ
 pakkositvā¹⁶ 'sve va¹⁷ uyyānaṃ kiḷissāma, uyyānaṃ me māpe-
 hīti¹⁸ vadetha¹⁹, so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ²⁰ tas-
 miṃ dose māressāmā“²¹ ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 10 ñita mayam purāṇauyyāne ciraṃ kiḷimha, idāni navauyyāne
 kiḷitukāmaṃ amha²², sve kiḷissāma uyyānaṃ no māpehi, sace
 māpetuṃ na sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“. Bodhisatto
 „Kālakena²³ lañcaṃ alabhamānena rājā²⁴ paribhinno bhavissa-
 tīti“²⁵ ñatvā „sakkonto jānissāma²⁶ mahārājā“²⁷ ti vatvā gehaṃ
 15 gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno²⁸ sayane nipajji.
 Sakkabhavanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko āvajjanto²⁹ Bodhi-
 sattassa pīlaṃ³⁰ ñatvā vegenāgantvā³¹ sirigabbhaṃ pavisitvā
 ākāse thatvā „kiṃ cintesi paṇḍita“³² ti pucchi. „Ko si tvaṃ“³³
 ti. „Sakko ham asmīti“. „Rājā maṃ 'uyyānaṃ māpehīti³⁴
 20 āha, taṃ cintemīti“³⁵. „Paṇḍita, mā cintayi, ahan te Nandana-
 vana-Cittalatāvāna-sadisaṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasmim
 thāne māpemīti“. „Asukaṭṭhāne māpehīti“. Sakko māpetvā
 devapuram eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānaṃ paccak-
 khato³⁶ disvā gantvā rañño ārocesi: „niṭṭhitaṃ³⁷ te mahārāja
 25 uyyānaṃ, kiḷassū“³⁸ ti. Rājā gantvā atthārasahatthena mano-
 silāvaṇṇena pākārena parikkhittaṃ dvāraṭṭālakasampannaṃ³⁹

¹ K vaddhatīti. ² Bī -kaṃ dosaṃ. ³ Bī kataro upāyo. ⁴ Bī aropetvā. ⁵ K omits taṃ. ⁶ Bī adds taṃ. ⁷ K pana. ⁸ Bī harabbhū-. ⁹ Bī -ta. ¹⁰ Bī ti. ¹¹ so both MSS. ¹² Bī pakkosāpetvā. ¹³ Bī Bp omits va. ¹⁴ Bī māpethā. ¹⁵ Bī vadatha. ¹⁶ Bī adds ca. ¹⁷ Bī ambā. ¹⁸ Bī kālakena. ¹⁹ Bī rājānaṃ antare. ²⁰ Bī māpissāmi. ²¹ K cintamāno. ²² K āvajjento. ²³ Bī sīlaṃ. ²⁴ Bī vegena gantvā. ²⁵ Bī māpehīti, K māpetuṃ. ²⁶ Bī kinti katvā māpessāmīti in the place of āha taṃ cintemīti. ²⁷ Bī paccako. ²⁸ K -taṃ. ²⁹ Bī -nna.

pupphaphalabhārābharitaṃ¹ nānārukkhaṇḍitaṃ uyyānaṃ
 disvā Kālakaṃ² pucchi; „paṇḍitena amhākaṃ vacanaṃ kataṃ,
 idāni kiṃ karomā“³ 'ti. „Mahārāja ekarattena uyyānaṃ mā-
 petuṃ sakkonto⁴ rajjaṃ gahetuṃ kiṃ⁵ na sakkotīti“. „Kiṃ dāni
 karomā“⁶ 'ti. „Aparam pi naṃ⁷ asayhakammaṃ kāremā“⁸ 'ti. 5
 „Kiṃ kammaṃ nāmā“⁹ 'ti. „Sattaratanaṃ pokkharāṇiṃ
 māpema¹⁰“¹¹ 'ti. Rājā „sādhū“¹² 'ti Bodhisattaṃ āmantetvā „āca-
 riya uyyānaṃ tāva te māpitaṃ, etassa pana anucchavikaṃ sat-
 taratanaṃ pokkharāṇiṃ māpehi¹³, sace māpetuṃ na¹⁴
 sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti“¹⁵ āha. Bodhisatto „sādhū mahā- 10
 rāja, sakkonto māpessāmi“¹⁶. Ath' assa Sakko pokkharāṇiṃ mā-
 pesi sobhaggappattaṃ¹⁷ satatitthaṃ¹⁸ saḥassavaṃkaṃ¹⁹ pañca-
 vannaṇapadumasañchannaṃ Nandanapokkharāṇi-sadisaṃ²⁰. Puna-
 divase Bodhisatto tam pi²¹ paccakkhaṃ katvā rañño ārocesi:
 „māpita te²² deva pokkharāṇi“²³. Rājā tam pi disvā „idāni 15
 kiṃ karomā“²⁴ 'ti Kālakaṃ pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṃ
 gehaṃ māpetuṃ āṇapehi devā“²⁵ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmante-
 tvā²⁶ „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharāṇiyā ca
 anucchavikaṃ sabbadantaṃ mayā²⁷ gehaṃ māpehi, no ce mā-
 pessasi jīvitaṃ²⁸ te n' atthīti“²⁹ āha. Ath' assa Sakko gehaṃ 20
 pi māpesi. Bodhisatto punadivase tam pi paccakkhaṃ katvā
 rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṃ karomā“³⁰ 'ti
 Kālakaṃ pucchi. „Gehassa anucchavikaṃ maṇiṃ māpetuṃ
 āṇapehi mahārājā“³¹ 'ti āha. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 ḍita, imassa dantaṃ mayassa³² gehassa anucchavikaṃ³³ maṇiṃ 25
 māpehi, maṇiālokena vicarissāma³⁴, sace māpetuṃ na sakkosi
 jīvitaṃ³⁵ te n' atthīti“³⁶ āha. Ath' assa Sakko maṇiṃ pi mā-
 pesi. Bodhisatto punadivase tam paccakkhaṃ katvā rañño

¹ Bⁱ pupphaphalapūritaṃ. ² Bⁱ kālakaṃ. ³ Bⁱ asak-. ⁴ K sakkotī. ⁵ K na.

⁶ Bⁱ kārehi. ⁷ Bⁱ māpethā. ⁸ Bⁱ māpetīti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ Bⁱ -tta.

¹¹ Bⁱ satitthaṃ. ¹² Bⁱ -vakiṃ. ¹³ Bⁱ adds māpesi. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ K omits

te. ¹⁶ Bⁱ omits bodhisattaṃ āmantetvā. ¹⁷ Bⁱ sapparatanaṃ mayā. ¹⁸ Bⁱ -taṃ.

¹⁹ K dantaṃ mayagehassa, Bⁱ dāṇḍamassa. ²⁰ K -ka. ²¹ Bⁱ -sāma ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṃ karissāmā“² 'ti Kāḷa-
kaṃ³ pucchi. „Mahārāja, 'Dhammaddhajabrāhmaṇassa icchi-
ticchitadāyikā devatā atthīti' maññe, idāni yaṃ devatāpi ma-
petuṃ na sakkonti⁴ tam ānāpehi, caturaṅgasamannāgataṃ nāma
5 manussaṃ devatāpi⁵ māpetuṃ na sakkonti, tasmā 'caturaṅga-
samannāgataṃ me uyyānapālaṃ māpehīti' tam⁶ vadā“⁷ 'ti.
Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „ācariya, tayā ambhakaṃ uyyānaṃ
pakkharāṇi dantamayapāsādo⁸ tassa ālokakaraṇatthāya⁹ maṇi-
ratanaṃ ca māpitaṃ, idāni me uyyānarakkhakaṃ caturaṅga-
10 samannāgataṃ uyyānapālaṃ māpehi, no ce māpessasi jīvitan-
te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno¹⁰ jānissāmīti“¹¹
gehaṃ gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pa-
bujjhivā sayanapiṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṃ
attanā sakkā māpetuṃ tam māpesi, caturaṅgasamannāgataṃ
15 pana uyyānapālaṃ na sakkā māpetuṃ, evaṃ sante paresaṃ
hatthe maraṇato araṇṇe anāthamarāṇaṃ eva varataranā“¹² ti so
kassaci anārocetvā pāsādā otarivā aggadvāren' eva nagarā
nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamaḷe sataṃ
dhammaṃ āvajjamāno nisīdi. Sakko tam kāraṇaṃ ñatvā vana-
20 carako viya hutvā Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „brāhmaṇa,
tvaṃ sukhumaḷo, adiṭṭhapubbadukkho¹³ viya imaṃ araṇṇaṃ
pavitvā kiṃ karonto nisinno sīti“¹⁴ imaṃ atthaṃ pucchanto
paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Sukhaṃ jīvitarūpo si raṭṭhā vivanaṃ āgato,
25 so ekako [araṇṇasmiṃ] rukkhamaḷe kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṃ jīvitarūpo sīti tvaṃ sukhena jīvitasadis'o sukhe thito
sukhaparihaṇo¹⁵ viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussatṭhānā, vivanaṃ āgato ti nir-
ūdakatṭhānaṃ¹⁶ araṇṇaṃ pavitṭho, rukkhamaḷe ti rukkhasamīpe, kapaṇo

¹ K omits tam pi. ² K omits kālakaṃ. ³ K sakkoti. ⁴ K devāti. ⁵ B¹ omits tam. ⁶ B¹ vadāhi. ⁷ B¹ dantamassapāsādo. ⁸ B¹ tassāloka-. ⁹ B¹ Bp -nā. ¹⁰ B¹ jānissāmīti. ¹¹ B¹ kadaci adiṭṭharūpo. ¹² B¹ -pariharako. ¹³ B¹ rukkhathānaṃ.

viya jhāyasīti kapaṇo viya ekako nisinnō jhāyasi paññāyasi, kin¹ nām² etaṃ cintesīti pucchī.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sukhaṃ jīvitārūpo 'smi
raṭṭhā vivanam āgato,
so ekako [araññasmiṃ] rukkhamaṇe
kapaṇo viya jhāyāmi
sataṃ dhammaṃ³ anussaran ti. 139.

5

Tattha sataṃ dhammam anussaran ti samma saccam etaṃ: ahaṃ
sukhaṃ jīvitārūpo raṭṭhato va⁴ vivanam āgato, so 'haṃ⁵ ekako va imasmiṃ 10
araññe rukkhamaṇe nisīditvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṃ pana vadesi kin¹ nām²
etaṃ cintesīti tan⁶ te pavedemi, sataṃ dhammaṃ ti⁷ ahaṃ hi sataṃ dham-
maṃ anussaranto idha nisinnō, sataṃ dhammaṃ ti Buddha-Pacceka-Buddha-
Buddhasāvakaṇaṃ⁸ sataṃ sappurisaṇaṃ paṇḍitānaṃ dhammaṃ: lābho alābho yaso
ayasa nindā pasaṃsā sukhaṃ⁹ dukkhaṃ ti ayaṃ hi aṭṭhavidhō lokadhammo, 15
iminā pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti¹⁰, ayaṃ ettha akampana-
saṃkhāto sataṃ dhammo, iti imaṃ sataṃ dhammaṃ anussaranto nisinnō
'mhitī dīpeti.

Atha naṃ Sakko „evaṃ sante brāhmaṇa imasmiṃ tṭhāne
kasmā nisinnō sīti“. „Rājā caturaṅgasamannāgataṃ uyyāna- 20
pālaṃ āharāpeti, tādisaṃ na sakkā¹⁰ laddhuṃ, so 'haṃ 'kim
me parassa hatthe maraṇena, araññaṃ pavisitvā anāthamaraṇaṃ
marissāmīti' cintetvā idhāgantvā nisinnō“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṃ
Sakko devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasam-
annāgataṃ uyyānapālaṃ māpetuṃ na sakkā¹¹, tumhākaṃ rañño 25
sisapasāadhanakappako Chattapāṇi nāma caturaṅgasamannāgato¹²,
uyyānapālena atthe sati etaṃ¹³ kappakaṃ uyyānapālaṃ kātuṃ
vadehīti“. Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṃ datvā „mā bhā-
yīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kin. ² B¹ dhammam. ³ K ca, B¹ omits va. ⁴ B¹ omits haṃ. ⁵ K taṃ.
⁶ K omits sataṃ dhammaṃ ti. ⁷ B¹ omits buddhapacceka-Buddha. ⁸ K sukha.
⁹ B¹ pavedhenti, B² pavedhenti. ¹⁰ B¹ sakkomi. ¹¹ B¹ sakkomi. ¹² K -tona?
B¹ -tena. ¹³ B¹ ekam.

geham gantvā bhuttapātarāso rājadvāram gantvā Chattapānim
 pi hi' tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvam kira samma
 Chattapāni caturaṅgasamannāgato“² ti pucchi, „ko te mayham
 caturaṅgasamannāgatabhāvam³ ācikkhīti“ vutte „Sakko deva-
 5 rājā“ ti vatvā „kimkāraṇā ācikkhīti“ puttḥo „iminā nāma
 kāraṇenā“ 'ti sabbam ācikkhi. So „āma aham caturaṅga-
 samannāgato“ ti āha. Atha nam Bodhisatto hatthe gahetvā va
 rañño santikam gantvā „ayam mahārāja Chattapāni caturaṅga-
 samannāgato, uyyānapālena atthe sati imam uyyānapālam ka-
 10 rothā“ 'ti āha'. Atha nam rājā „tvam kira caturaṅga-
 samannāgato“ ti pucchi. „Āma mahārājā“ ti. „Katamehi
 caturaṅgehi samannāgato sīti“.

Anusuyyako⁵ aham deva amajjapāyako⁶ aham
 nisnehako⁷ aham deva akkodhanam adhiṭṭhito ti.

15 Mayham hi⁸ mahārāja usuyyā⁹ nāma n'atthi, majjam me na pītapubban¹⁰,
 paresu me sneho vā¹¹ kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuḥi¹² aṅgehi¹³ sam-
 annāgato mhihi

Atha nam¹⁴ rājā „bho Chattapāni 'anusuyyako 'smīti' vade-
 sīti“. „Āma deva, anusuyyako 'smīti'¹⁵“. „Kim ārammaṇam
 20 disvā anusuyyako¹⁶ jāto sīti“. „Sunāhi¹⁷ devā“ 'ti attano
 anusuyyakakāraṇam¹⁸ kathento imam gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā¹⁸ bandhāpesim purohitam,
 so mam atthe nivesesi, tasmāham anusuyyako¹⁶ ti.

Tass' attho: aham¹⁹ deva pubbe imasmim āva Bārāpasīnagare²⁰ tādiso
 25 va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitam bandhāpesim

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabbāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)
 baddhāpi²¹ tattha muccanti²² yattha dhīrā pabbāsare ti

¹ B¹ omits pi hi. ² B¹ adds sī. ³ B¹ -gataṁ vācam. ⁴ B¹ omits bodhisatto- - āha. ⁵ K anas-. ⁶ K avajja-? B¹ amacca-. ⁷ B¹ nisinnehako. ⁸ B¹ omits hi. ⁹ B¹ ussuyya. ¹⁰ B¹ pīvitapuppaṁ. ¹¹ K omits vā. ¹² so both MSS. ¹³ B¹ omits aṅgehi. ¹⁴ B¹ omits nam. ¹⁵ B¹ anussuyyakomhi. ¹⁶ B¹ anussu-. ¹⁷ so K B²; B¹ sunohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, B¹ rāja. ¹⁹ B¹ adds pi. ²⁰ K -si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² B¹ muccanti.

imasmiñ¹ hi jātaka āgatanayen' eva ekasmiñ kāle ayañ Chattapāṇi rājā hutvā
 catusaṭṭhiyā pādamūlakehi saddhiñ sampadussitvā Bodhisattañ attano mano-
 ratham apūrentaṃ nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā nañ² ban-
 dhitvā ānito Bodhisatto yathābhūtaṃ deviyā dosaṃ ārocetvā sayañ mutto raññā
 bandhāpite sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesañ ca deviyā ca aparādhañ
 khamatha mahārājā 'ti ovadi, sabbañ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthārato veditabbañ,
 tañ sandhāyāha: 5

Itthiyā kāraṇā rājā³ bandhāpesiṃ purohitañ,
 so mañ atthe nivesesi, tasmāhañ anusuyyako⁴ ti.

Tadā pana so hañ cintesiñ⁵: ahañ soḷasasahassā⁶ itthiyo pahāya etañ 10
 ekam eva kilesavasena saṅgaṇhanto pi santappetuñ nāsakkhim, evañ duppū-
 raṇiyānañ⁷ itthiṇaṃ kujjhanan nāma, nivatthavatto⁸ kilissante kasmā kilissatīti
 kujjhanasadisāñ hoti, bhuttaḥatte gūṭhabhāvañ āpajante kasmā etañ sabhāvañ
 āpajātīti kujjhanasadisāñ viya⁹ hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattañ na
 pāpuṇāmi tāva kilesaṃ nissāya mayhañ usūyā¹⁰ mā uppajjatū 'ti adhiṭṭhañ¹¹, 15
 tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idaṃ sandhāya tasmāhañ anusuyyako³
 ti āha.

Atha nañ rājā „samma Chattapāṇi, kiñ āramaṇaṃ disvā
 amajjapo jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇaṃ ācikkhanto
 imañ gātham āha: 20

Matto ahañ mahārāja puttamaṃsāni khādayim,
 tassa soken' ahañ puttṭho majjapānañ vivajjayin ti.

Ahañ mahārāja pubbe tādiso va Bārāṇasīrājā¹² hutvā majjena vinā vatti-
 tuñ nāsakkhim, amaṃsakabhattam¹³ pi bhuñjitum nāsakkhim, nagare uposatha-
 divasesu¹⁴ mā ghāto¹⁵ hoti bhattakārako pakkhassa terasiyañ ñeva maṃsañ 25
 gahetvā ṭhapesi¹⁶, tañ dunnikkhittañ sunakhā khādimsu, bhattakārako uṇṇosatha-
 divase maṃsañ alabbhitvā rañño nānaggarasabhojanañ pacitvā pāsādañ āropetvā
 upanāmetum asakkonto devim upasaṃkamitvā 'devi ajja me maṃsañ na laddhañ
 amaṃsabhojanañ¹⁷ upanāmetum na sakkomi kiñ ti karomīti' āha, 'tāta mayhañ
 putto rañño piyo manāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto 30

¹ Bⁱ -iñ. ² so Bⁱ B^p; K omits nañ. ³ B^p rāja. ⁴ Bⁱ anussu-. ⁵ K so hañ cintesi,
 Bⁱ so cintesi. ⁶ Bⁱ -ssa. ⁷ both MSS. -ṇi-. ⁸ Bⁱ nivattavavattā. ⁹ Bⁱ adds ca.
¹⁰ Bⁱ ussuyya. ¹¹ K Bⁱ -hi, B^p adhiṭṭhāmi. ¹² K -si-. ¹³ Bⁱ amasakañ bhattañ.
¹⁴ Bⁱ -vase. ¹⁵ Bⁱ ghāpito. ¹⁶ Bⁱ dhapemi. ¹⁷ Bⁱ amaṃsakañ bhojanañ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, aham puttam maṇḍetvā rañño ūrumhi nisidā-
 peyyam¹, tassa puttena saddhim kilanākāle tvaṃ bhattam upanāmeyyāsīti², sā
 evaṃ vatvā attano puttam lalitadārakam³ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisidāpesi,
 rañño puttena saddhim kilanākāle bhattakārako bhattam upanesi, rājā surāma-
 5 matto pātiyaṃ maṃsaṃ adisvā 'maṃsaṃ kahan' ti pucchitvā 'ajja deva' uposathe
 māghātātāya⁴ maṃsaṃ na laddhan' ti vutte 'mayhaṃ maṃsaṃ nāma dullabhan'
 ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaputtassa gīvaṃ valetvā⁵ jīvitaṃ bhayaṃ pāpetvā
 bhattakārakassa purato khipitvā 'vegena sampādetvā āharā' ti āha, bhattakārako
 tathā akāsi, rājā puttamaṃsena bhattam bhuñji, rañño bhayena eko pi kanditum
 10 vā roditum vā kathetum vā⁶ samattho nāma nāhosi, rājā bhuñjitvā sayanapīṭthe
 niddam upagantvā paccūsakāle pabujjhitvā vigatamado 'puttam⁷ me ānethā' ti
 āha, tasmim kāle devī kandamānā pādamūle pati 'kim bhaddhe' ti ca vutte 'deva
 bhīyo te puttam māretvā puttamaṃsena bhattam bhuttaṃ' ti āha, rājā putta-
 sokena roditvā kanditvā 'idam⁸ me dukkhaṃ surāpānaṃ nissāya uppannaṃ' ti
 15 surāpāne dosaṃ disvā 'ito paṭṭhāya yāva arahattaṃ na pāpuṇāmi tāva evarūpaṃ
 vināśakārakasuraṇ⁹ nāma na pivissāmi¹⁰ paṃsum gahe tvā mukhaṃ puñchitvā¹¹
 adhiṭṭhāsi¹², tato paṭṭhāya majjaṃ nāma na pivim, imam atthaṃ sandhāya matto
 ahaṃ mahārājā¹³ 'ti imaṃ gātham āha.

Atha naṃ rājā „kim pana samma ārammaṇaṃ disvā nisneho
 20 jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto imaṃ gā-
 tham āha:

Kitavāso nāma¹⁴ ahaṃ rājā putto paccekabodhi me
 pattaṃ bhinditvā cavito¹⁵ nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe ahaṃ Bārāṇasīyaṃ Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
 25 vijāyi, lakkhaṇapāṭhakā taṃ¹⁶ disvā 'mahārāja ayaṃ kumāro pāṇiyaṃ¹⁷ alabhi-
 tvā¹⁸ marissatīti' āhaṃsu, Duṭṭhakumāro ti 'ssa nāmaṃ ahosi, so viññūtaṃ¹⁹
 patto oparajjaṃ kāresi; rājā²⁰ kumāraṃ pacchato vā purato vā katvā vicarati,
 pāṇiyaṃ²¹ alabhitvā maraṇabhayaṃ c' assa catusu dvāresu antonagaresu²² ca
 tattha tattha pokkharāṇiyo kāresi, catukkādisu maṇḍape karetvā pāṇiyacāṭṭiyo²³
 30 ṭhapāpesi²⁴, so ekadivasaṃ alaṃkatapaṭṭiyatto sayam eva uyyānaṃ gacchanto
 antarāmagge Paccekabuddhaṃ passi, mahājāno pi Paccekabuddhaṃ disvā tam eva

¹ Bⁱ -pessāmi. ² K lalita-, Bⁱ pilantana-. ³ Bⁱ -ghātātāya. ⁴ Bⁱ vattetvā.

⁵ K omits vā. ⁶ Bⁱ puttaṃ. ⁷ Bⁱ imaṃ. ⁸ so both MSS. ⁹ Bⁱ nāsakārakaṃ, Rp -kāraṇaṃ-. ¹⁰ Bⁱ muñcitvā. ¹¹ all three MSS. -si. ¹² Bⁱ vidhito. ¹³ so Bⁱ Rp; K naṃ. ¹⁴ K pāṇiyaṃ, Bⁱ pāṇiyaṃ. ¹⁵ Bⁱ adds na. ¹⁶ Bⁱ -ttaṃ. ¹⁷ so Rp; K Bⁱ rājā. ¹⁸ K attanonagaresu. ¹⁹ K pāṇiya-, Bⁱ pāṇiyapaṭṭiyo. ²⁰ Bⁱ ṭhapesi.

vandati¹ pasaṃsati añjaliṃ c' assa paggaṇhāti², kumāro cintesi: 'mādisena saddhiṃ
 gacchantā imaṃ muṇḍakaṃ vandanti pasaṃsanti añjaliṃ c' assa³ paggaṇhantīti' so
 kupito⁴ hatthito oruṃha Paccekabuddhaṃ upasaṃkamitvā 'laddhaṃ⁵ te samaṇa bhaddan'
 ti vatvā 'āma kumārā' ti vutte tassa hatthato pattaṃ gahetvā bhūmiyaṃ pādetvā⁶
 saddhiṃ bhaddena madditvā pādappahārena cuṇṇavicuṇṇaṃ akāsi, Paccekabuddho 5
 'naṭṭho vatāyaṃ satto' ti tassa mukhaṃ olokesi, kumāro 'ahaṃ samaṇa Kita-
 vāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhīni ummāle-
 tvā olokeno kiṃ karissasīti' āha, Paccekabuddho chinna bhaddo hutvā vehāsaṃ
 abbhuggantvā Uttarahimavante⁷ Nandamūlapabbhāraṃ⁸ eva gato, kumārassāpi
 taṃ khaṇaṃ⁹ ũeva pāpakammaṃ paṇipacci, so 'dayhāmi¹⁰ dayhāmi' samuggata- 10
 sarīraḍāho¹¹ tatth' eva pati¹², tattha tatth' eva yattakaṃ pāṇiyaṃ¹³ tattakaṃ
 pāṇiyaṃ sabbhaṃ chijji, mātikā sussiṃsu, tatth' eva jīvita kkhayaṃ patvā avicimhi
 nibbatti, rājā taṃ pavattiṃ sutvā puttasaṃkena abhibhūto cintesi: 'ayaṃ me soko
 piyavattuto uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁴ soko na uppajjissa, ito dāni
 me paṭṭhāya savīṇṇāṇake vā avīṇṇāṇake vā kismici¹⁵ vatthusmīṃ sineho nāma 15
 mā uppajjiti¹⁶ adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa¹⁷ sineho nāma n' atthi, taṃ sau-
 dhāya Kitavāso nāma ahaṃ¹⁸ ti gātham āha, tattha putto paccekabodhi
 me pattaṃ bhinditvā cavito ti mama putto paccekabodhipattaṃ bhindi-
 tvā¹⁹ cavito ti attho, nisineho tassa kāraṇā ti tadā uppannassa snehavat-
 thusa²⁰ kāraṇā nisineho jāto ti attho. 20

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma ārammaṇaṃ disvā nik-
 kodho jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ²¹ ācikkhanto²² imaṃ
 gātham āha:

Arako hutvā mettacittaṃ satta vassāni bhāvayim²³,
 satta kappe Brahma-loke, tasmā akkodhano ahan ti. 25

Tass' attho: ahaṃ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni metta-
 cittaṃ bhāvetvā satta saṃvattavivaṭṭakappe²⁴ Brahma-loke vasiṃ, tasmā ahaṃ
 dīgharattaṃ mettābhāvanāya āciṇṇapariciṇṇatā akkodhano jāto ti.

Evam Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā 30
 parisāya iṅgitasaññaṃ adāsi. Taṃ khaṇaṃ²⁵ ũeva amaccā ca

¹ K vandati. ² Bⁱ paggayhati. ³ K omits cassa. ⁴ Bⁱ B^o kuppito. ⁵ Bⁱ lad-
 dhaṃ. ⁶ Bⁱ pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ Bⁱ -mūlaṃkapa-. ⁹ K khaṇaṃ. ¹⁰ Bⁱ omits
 dayhāmi. ¹¹ Bⁱ -dāho. ¹² Bⁱ pati. ¹³ K omits tattha - - pāṇiyaṃ. ¹⁴ K
 nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ Bⁱ kismimūci. ¹⁶ Bⁱ uppajjatutī. ¹⁷ Bⁱ paṭṭhāya.
¹⁸ Bⁱ nāmāhan. ¹⁹ Bⁱ tvāna. ²⁰ Bⁱ smehavatthukassa. ²¹ Bⁱ omits kāraṇaṃ.
²² K pucchanto. ²³ K bhāvayī, Bⁱ bhāvassi. ²⁴ K saṃvaddhavivaddhakappe, Bⁱ
 saṃvattavivaṭṭakappe. ²⁵ K khaṇaṃ.

brāhmaṇagahapātikādayo ca utṭhahitvā „are lañcakhādaka¹ duṭṭhacora, tvaṃ lañcaṃ alabhitvā paṇḍitaṃ upavaditvā māretukāmo² jāto“ ti Kālakaṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh³ eva pāsānamuggarehi sīsaṃ bhinditvā jivita⁴ takkhayaṃ pāpetvā pādesu⁵ gahetvā kaḍḍhantā saṃkāratthāne chaḍḍesuṃ⁶. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ kāretvā⁷ yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kālakasena⁸ Devadatto ahoṣi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dhammaddhaja⁹ jātakam¹⁰. Bīraṇatthambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Vatthum⁸ pana Rājagahe samuṭṭhitam. Ekasmiṃ samaye dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussilaparisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṃ samaye Rājagahavāsino chandakam saṃharitvā⁹ dānaṃ sajjayimsu. Ath' eko vohāratthāya āgata¹⁰ vāṇijo „idam¹¹ sātakaṃ vissajjetvā mam pi pattikaṃ¹² karoṭhā“ ti mahagghaṃ gandhakāsavaṃ adāsi. Nāgarā mahādānaṃ pavattayimsu. Sabbaṃ chandakena saṃkaḍḍhitam kahāpaṇeh' eva niṭṭhāsi. So sātako atireko ahoṣi. Mahājano sannipatitvā „ayaṃ gandhakāsavasātako atireko ahoṣi, kassa naṃ¹³ dema, kim¹⁴ Sāriputtattherassa¹⁵ udāhu¹⁶ Devadattassā“ ti mantayimsu. Tatth' eke¹⁷ „Sāriputtattherassa“ ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṃ vasitvā yathārucim

¹ K lañcaṃ-. ² B¹ mārāpetukāmo. ³ so B¹ B²; K pāde. ⁴ B¹ chaṭṭesuṃ, K chaḍḍhesuṃ. ⁵ B¹ kārento. ⁶ B¹ kāla-. ⁷ B¹ dhammadhaja⁸ jātakam dasamaṃ. ⁸ B¹ vatthu. ⁹ so B¹ B²; C¹ saṃgharitva, C² saṃsaritvā. ¹⁰ B¹ imaṃ. ¹¹ so C² B²; C¹ B¹ satti-
kam. ¹² C¹ C² nan. ¹³ B¹ adds mayam. ¹⁴ B¹ adds dassāma. ¹⁵ B¹ tatreke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² amhākam nagaram
eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu³ ayam eva amhākam
avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhaṃsu. Sambahulikam⁴ karon-
tesu⁵ pi „Devadattassa dassāmā“ 'ti vattāro bahū⁶ ahesuṃ. Atha nam
Devadattassa adaṃsu. Devadatto tassa dasā⁷ chindāpetvā ovattikam⁸ 5
sibbāpetvā⁹ rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇam¹⁰ katvā pārupi. Tasmiṃ
kāle tiṃsamattā bhikkhū¹¹ Rājagahā Sāvattiṃ gantvā Satthāraṃ
vanditvā katapaṭisanthārā tam pavattiṃ ārocetvā „evam bhante Deva-
datto attano¹² ananucchavikam arahaddhajaṃ¹³ pārupīti“ ārocesuṃ.
Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano ananurūpaṃ ara- 10
haddhajaṃ¹⁴ paridahati, pubbe pi paridahi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ hatthikule nibbattitvā va-
yappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araṇ-
ṇāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṃ vi- 15
haranto dantakāravīthiyaṃ¹⁶ dantakāravalayādīni¹⁷ karonte disvā
„hatthidante labhitvā gaṇhissathā“ 'ti pucchi. Te „āma gaṇ-
hissāmā“ 'ti āhaṃsu. So¹⁸ āvudham ādāya kāsāyavattthava-
sano Paccekabuddhavesaṃ¹⁹ gaṇhitvā paṭisisakam paṭimuñcitvā
hatthivīthiyaṃ thatvā²⁰ āvudhena hatthiṃ māretvā dante ādāya 20
Bārāṇasiyaṃ vikkiṇanto jīvikaṃ kappesi. So aparabhāge Bo-
dhisattassa parivārahaththinaṃ²¹ sabbapacchimaṃ hatthiṃ²²
māretuṃ ārabhi. Hatthino devasikam hatthisu²³ parihāyantesu
„kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa āro-
cesuṃ. Bodhisatto parigaṇhanto „Paccekabuddhavesaṃ gahetvā 25
hatthivīthipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci“²⁴ nu kho 'so
māreti, parigaṇhissāmi nan“ ti ekadivasaṃ hatthi²⁵ purato katvā

¹ Bⁱ devadattathero, C^k C^s devadattathero. ² Bⁱ nibandham. ³ C^s Bⁱ maṅgalāmaṅ-
galesu. ⁴ C^s -likam. ⁵ Bⁱ kathentesu. ⁶ so B^p; C^k omits bahū, Bⁱ bahu.
⁷ Bⁱ vassa dasāni. ⁸ C^k C^s ovaddhikam. ⁹ so B^p; Bⁱ sippāpetvā, C^k C^s siudhāp-
¹⁰ C^k -paddhavaṇṇam, C^s -paddhavaṇṇam?, Bⁱ -pattavaṇṇam. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ
repeats attano. ¹³ C^k arahaddhajaṃ, Bⁱ arahantadhajaṃ. ¹⁴ Bⁱ arahantaṃ dhajaṃ.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^s -yā, Bⁱ -vīthiyaṃ dandakāre. ¹⁷ Bⁱ dandavalayādīni.
¹⁸ Bⁱ adds sādhu ti. ¹⁹ Bⁱ paccekasambuddha-. ²⁰ Bⁱ thatvā. ²¹ Bⁱ parivāraṇaṃ
hatthinaṃ. ²² C^s Bⁱ hatthi, C^k hatthimaṃ. ²³ so all three MSS. ²⁴ Bⁱ kiñci.
²⁵ all three MSS. hatthi.

sayaṃ pacchato ahosi. So Bodhisattaṃ disvā āvudhāṃ ādāya pakkhandi¹. Bodhisatto nivattitvā t̥hito „bhūmiyaṃ pothetvā māressāmi nan“ ti soṇḍaṃ pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imaṃ arahaddhajaṃ² mayā garuṃ kātuṃ³ vaṭṭatīti“⁴ 5 soṇḍaṃ paṭisaṃharitvā⁵ „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo⁶ ananucchaviko tuyhaṃ, kasmā etaṃ paridahasīti“ imā gāthā avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvaṃ yo vatthaṃ paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvaṃ arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

10 2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso⁷ moho makkho palāso issā macchariyaṃ māyā sāt̥heyyaṃ thambho sārambho māno atimāno mado pamādo sabbe akusaladhammā sabbe duccharitā sabbaṃ bhavagāmikammaṃ diyaḍḍha- 15 kilesasahassaṃ, eso kasāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸ anissat̥tho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvaṃ ti kasāyarasapītaṃ¹⁰ arahaddhajabhūtaṃ¹¹, y' vatthaṃ paridahessatīti yo evarūpo hutvā evarūpaṃ vatthaṃ paridahessati nivāseti ca¹² pārupati ca, apeto damasaccenā 'ti indriyadamasāṃkhātena damena nibbānasāṃkhātena ca paramatthasaccena apeto 20 parivajjito, nissakkaat̥the¹³ vā karaṇavacanāṃ, etaṃ damasaccā apeto ti attho, saccaṃ ti c' ettha vacīsaccam¹⁴ catusaccam pi vaṭṭati¹⁵ yeva, na so kāsāvaṃ arahatīti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṃ¹⁶ kāsāvaṃ na arahati, ananucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā¹⁷ 'ti yo pana puggalo yathā-vuttassa¹⁷ kasāvassa abhāvā¹⁸ vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti magga- 25 sīlesu c' eva phalesu¹⁹ ca sammā āhito, ānetvā t̥hapito viya tesu paṭiṭṭhito²⁰, tehi sīlehi samaṅgibhūtaṃ²¹ etaṃ adhivacanāṃ, upeto ti sampanno samannāgato, damasaccenā ti vuttappakārena damena ca²² saccena ca, sa ve kāsāvaṃ arahatīti so evarūpo puggalo imaṃ arahaddhajaṃ²³ kāsāvaṃ²³ arahati.

¹ Bⁱ pakkhanti, C^k pakkhat̥the? ² Bⁱ arahanti dhajaṃ. ³ B^p guruṃ-, C^k C^s garu-.
⁴ C^k C^s vaddhatīti. ⁵ so B^p; C^k paṭisaṃgaritvā corr. to -gharitvā, C^s paṭisaṃsaritvā corr. to paṭisaṃgharitvā, Bⁱ paṭisaṃkharitvā. ⁶ Bⁱ arahattajo. ⁷ Bⁱ deso.
⁸ Bⁱ sandhānato anupassato. ⁹ Bⁱ omits anissat̥tho. ¹⁰ Bⁱ kāsāya-. ¹¹ Bⁱ arahantajabhutaṃ. ¹² Bⁱ ceva. ¹³ Bⁱ nissakkatte. ¹⁴ Bⁱ omits vacīsaccam. ¹⁵ so Bⁱ B^p; C^k vuccati, C^s vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ Bⁱ arahantaddhaja. ¹⁷ Bⁱ -ttas-seva, C^s -ttassa tassa. ¹⁸ Bⁱ cantatā (read vantatā). ¹⁹ Bⁱ malasīlesu. ²⁰ Bⁱ adda viya ²¹ Bⁱ -bhūtass. ²² Bⁱ arahatthadhajaṃ. ²³ K kasāvaṃ.

Evam Bodhisatto tassa purisassa imam kāraṇam kathetvā
„ito paṭṭhāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitaṃ¹ te n' at-
thīti“ tajjetvā palāpesi.

Satthā imam dhammadesanāṃ āharitvā jātakaṃ samodhānsei:
„Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā“ 5
'ti. Kāsāvajātakaṃ².

2. Cūlanandiyajātaka.

Idam tadācariyavaco ti. Idam Satthā Veļuvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Ekadivasam³ hi bhikkhū
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto nāma 10
kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre⁴ payojesi silam⁵
pavijjihi Nālāgirim⁶ pi⁷ payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa
Tatpāgate n' atthīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāru- 15
niko yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁸ Nandiyo⁹ nāma vānaro ahosi,
kaniṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyō nāma. Te ubho pi
asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese⁸ andhamātaram 20
paṭijaggantā vāsam kappesum. Te mātaram sayanagumbe tha-
petvā¹⁰ araṇṇam pavisitvā madhurāni phalāphalāni labhitvā
mātu¹¹ pesenti¹², āharanākā¹³ tassā na denti, sā khudāya¹⁴ pī-
lita atṭhicammāvesesā¹⁵ ahosi¹⁶. Atha nam Bodhisatto āha:
„mayam amma tumhākaṃ madhuraphalāni¹⁷ pesema, tumhe 25
kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātāham na¹⁸ labhāmi“ti. Bodhisatto

¹ Bⁱ jīvitan. ² Bⁱ adds pathamaṃ. ³ Bⁱ -sañ. ⁴ so C^k Bⁱ B^p; C^s ahimāle corr. to
ahimāre. ⁵ C^s Bⁱ silam. ⁶ C^s nālāgirim. ⁷ C^s Bⁱ omit pi. ⁸ Bⁱ -ppadese. ⁹ Bⁱ
mahānindiyō. ¹⁰ Bⁱ thapetvā. ¹¹ C^k mātē corr. to mātu, Bⁱ mātuyā. ¹² C^s C^s
posenti. ¹³ C^k āharanākā, Bⁱ āharavānarā. ¹⁴ C^k C^s khudāhi. ¹⁵ C^s atṭhacammā-,
Bⁱ atthidhammā-. ¹⁶ Bⁱ hosi. ¹⁷ Bⁱ -phalāphalāni. ¹⁸ Bⁱ tāta nāham.

cintesi: „mayi yūtham pariharante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātaram yeva paṭijaggissāmīti“ so Cullanandikam¹ pak-kositvā² „tāta, tvaṃ yūtham parihara, aham mātaram paṭijaggis-sāmīti“ āha. So pi naṃ „bhātika, mayham yūthapariharaṇena
 5 kamman n' atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggissāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātaram gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsam kappetvā mātaram paṭijaggiṃsu. Ath' eko Bārāṇasi-vāsiko³ brāhmaṇa-māṇavó Takkasilāyaṃ⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike
 10 sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti“ ācariyaṃ āpucchi. Ācariyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṃ ṇatvā „tāta, tvaṃ kakkhaḷo pharusō sāhasiko, evarūpānaṃ⁶ pana na⁷ sabbakālaṃ ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvīnāsaṃ mahādukkhaṃ passanti⁹, tvaṃ mā kakkhaḷo hosi¹⁰, pacchātā-
 15 panakammaṃ mā karīti“ ovaditvā uyyojesi. So ācariyaṃ vanditvā Bārāṇasim gantvā ghārāvāsaṃ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṃ kappetuṃ asakkonto „dhanukoṭim nissāya jīvissāmīti“ luddakakammaṃ katvā „jīvikaṃ kappessāmīti“ Bārāṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpa-
 20 sannaddho araṇṇaṃ pavisitvā nānāmiḃe māretvā maṃsavikka-yena jīvikaṃ kappesi. So ekadivasam araṇṇe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante¹¹ thitaṃ nigrodharukkhaṃ disvā „api nāṃ' ettha kiñci bhaveyyā“ 'ti nigrodharukkhabhimukho pāyāsi. Tasmim khaṇe ubho pi te bhātaro mātaram phalāni
 25 khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṃ¹² āgacchantam disvā „mātaram no disvāpi kiṃ karissatīti“ sākhaṇtare nili-yiṃsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamaḷaṃ āgantvā taṃ tesam mātaram jarādubbalaṃ andhaṃ disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṃ makkaṭṭim vijjhītvā¹³ gamissāmīti“

¹ B¹ -nandiyam. ² B¹ pakkosāpetvā. ³ B¹ -sīvāsi. ⁴ C^k -silāya, C^o B¹ -silāyaṃ.

⁵ C^k āhavijjā-, C^o āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ B¹ evarūpo. ⁷ C^k omits na.

⁸ B¹ icchati. ⁹ B¹ pāpunissakim. ¹⁰ C^k C^o hoti. ¹¹ so B²; B¹ alaṅgaṇa-, C^k C^o aṅgaṇa-. ¹² C^k naṃ. ¹³ B¹ addo gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṃ gaṇhi¹. Taṃ disvā Bodhisatto
 „tāta Cullanandīya, esa me puriso mātaraṃ vijjhitukāmo, aham
 aṃsā jīvitadānaṃ dassāmi, tvaṃ maṃ accayena mātaraṃ paṭi-
 jaggeyyāsīti“ vatvā sākhanarā nikkhamitvā „bho purisa, mā
 me mātaraṃ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvita- 5
 dānaṃ demi, tvaṃ etaṃ amāretvā maṃ mārehīti“ tassa paṭiñ-
 ñaṃ gahetvā sarassa² āsannaṭṭhāne³ nisīdi. So nikkaruṇo
 Bodhisattaṃ⁴ vijjhitvā pādetvā mātaraṃ pi 'ssa⁵ vijjhituṃ puna⁶
 dhanuṃ sannahi⁷. Taṃ disvā Cullanandiko⁸ „ayaṃ⁹ me mā-
 taraṃ vijjhitukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā 10
 laddhajīvitā nāma yeva¹⁰ hoti, jīvitadānaṃ assā dassāmīti“
 sākhanarā nikkhamitvā¹¹ „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi,
 aham assā jīvitadānaṃ dammi, tvaṃ maṃ vijjhitvā aṃhe dve
 bhātike gahetvā amhākaṃ mātu jīvitadānaṃ dehīti“ tassa pa-
 tiññaṃ gahetvā sarassa¹² āsannaṭṭhāne¹³ nisīdi. So taṃ¹⁴ pi¹⁵ 15
 vijjhitvā māretvā¹⁶ „ghare dāraṇānaṃ bhavissatīti“ mātaraṃ pi
 tesam vijjhitvā pādetvā tayo pi kācenādāya¹⁷ gehābhimukho
 pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyaṃ
 ca dve dāraṇe ca gehen' eva saddhiṃ jhāpesi, piṭṭhivaṃsa-
 thūṇamattaṃ avasīsi¹⁸. Atha naṃ gāmadvāre yeva eko puriso 20
 disvā taṃ pavattiṃ ārocesi. So puttadāraṇānaṃ¹⁹ sokena abhi-
 bhūto tasmiṃ yeva ṭhāne maṃsakācaṇ²⁰ ca dhanuṃ ca chaḍḍe-
 tvā²¹ vatthaṃ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno
 gantvā gharaṃ pāvīsi. Ath' assa sā thūṇā bhijjivā sise patitvā
 sīsaṃ bhīdi. Paṭhavi²² vivaraṃ adāsi, avīcīto jalā utṭhahi. 25
 So paṭhaviyā²³ giliyamāno²⁴ ācariyassa ovādaṃ saritvā „imaṃ

¹ Bī ākaddāhi. ² Bī parassa. ³ so Bp; Ck āsanena, C^s āsanne, Bī āsanathāne.

⁴ Ck C^s -satto. ⁵ Ck omits ssa. ⁶ Bī pana. ⁷ Bī saṇṇayhi. ⁸ Bī -nandīyo.

⁹ C^s ayam. ¹⁰ Bī yeva nāma. ¹¹ Ck nikkhami, C^s nikkhami corr. to nikkhamitvā.

¹² Bī saraṭṭhassa. ¹³ Bī āsanathāne. ¹⁴ Bī taṃ. ¹⁵ Bī omits pi. ¹⁶ Bī pādetvā.

¹⁷ C^s kājenādāya, Bī kājena ādāya. ¹⁸ Ck Bī bhavissati. ¹⁹ Bī puttadāra. ²⁰ Ck

-kācaṇa corr. to -kājaṇa, C^s -kājaṇa, Bī maṃkojaṇa. ²¹ C^s chaḍḍhetvā,

Bī chaḍḍetvā. ²² Bī pathavī. ²³ Bī pathaviyā. ²⁴ Ck C^s giliya-, Bī giliya-.

vata kāraṇaṃ disvā¹ Pārāsariyabrāhmaṇo² mayhaṃ ovādam
adāsīti³ paridevamāno imaṃ gāthadvayam āha:

1. Idam tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:
mā su tvaṃ akarā pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.

5 9. Yāni karoti puriso tāni attani passati
kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca⁵ pāpakam,
yādisaṃ vapate⁶ bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass' attho: yaṃ Pārāsariyo⁴ brāhmaṇo abravi mā⁷ tvaṃ pāpaṃ⁸ akara⁹
yaṃ kataṃ¹⁰ pacchā¹¹ taṃ¹² nēva tapeyyā 'ti¹³ idam taṃ ācariyassa vacanaṃ¹⁴,
10 yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesam vipākaṃ paṭilabhanto
tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ¹⁵ phalaṃ anubhoti pāpakārī
ca pāpakam eva lāmakam¹⁶ anīṭṭhaṃ¹⁷ phalaṃ anubhoti, lokasmiṃ pi hi yādi-
saṃ vapate bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikam eva
phalaṃ harati gaṇhāti anubhavatīti.

15 Iti so paridevanto paṭhaviṃ¹⁸ pavisitvā avīcimahāniraye
nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva kakkhaḷo¹⁹ pharuso
pubbe pi kakkhaḷo²⁰ pharuso nikkāruṇiko yevā" 'ti²¹ imaṃ dhamma-
desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddapuriso²² Devadatto
20 ahosi, disāpāmokkhācariyo²³ Sāriputto²⁴, Cullanandiko²⁵ Ānando, mātā
Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā" 'ti. Culla-
nandiyajātakaṃ²⁶.

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
25 ekaṃ kuṭumbikaṃ²⁷ ārabha kathesi. Sāvatthinagara-vāsi²⁸ kir'
eko kuṭumbiko²⁹ ekena jānapadakuṭumbikena³⁰ saddhim vohāraṃ akāsi.

¹ Bⁱ omits disvā. ² Bⁱ porāṇācariyassabrahmaṇo, B^p porāṇācariyabra-. ³ Bⁱ vada-
tīti. ⁴ Bⁱ porāṇācariyo, B^p porāṇācariyo. ⁵ C^s va. ⁶ C^k vapato, Bⁱ pappate.
⁷ Bⁱ adds su. ⁸ C^k pāpayam. ⁹ Bⁱ ataraṃ. ¹⁰ Bⁱ taṃ. ¹¹ C^s Bⁱ paccha. ¹² Bⁱ
tvaṃ. ¹³ Bⁱ si. ¹⁴ Bⁱ vacaṃ. ¹⁵ Bⁱ -ṇa. ¹⁶ Bⁱ hinalāmakam. ¹⁷ all three MSS.
anīṭṭha. ¹⁸ Bⁱ pathavī. ¹⁹ C^s Bⁱ -lo. ²⁰ Bⁱ adds vatvā. ²¹ Bⁱ luddakapu-.
²² Bⁱ -kkho ācariyo. ²³ Bⁱ adds ahosi. ²⁴ Bⁱ -cūla-. ²⁵ C^s cullanandijā-, C^k
cūlanandijā-, Bⁱ adds dutiyaṃ. ²⁶ C^s kuṭim-. ²⁷ C^k C^s -vāsi. ²⁸ C^s janapada-.

So attano bhariyaṃ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṃ agamāsi. Dhāraṇako „dātuṃ na sakkomīti“ na kiñci adāsi. Itaro kujjhivā bhattaṃ abhuñjitvā nikkhami. Atha naṃ antarāmagge chātājhattaṃ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ adamsu. So taṃ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5
 idaṃ¹ corānaṃ tiṭṭhanaṭṭhānaṃ², tvaṃ purato yāhīti“ taṃ³ uyyojetvā sabbhaṃ bhattaṃ bhuñjitvā tucchapuṭaṃ dassetvā „bhadde abhattakaṃ⁴
 tucchapuṭaṃ eva adamsu“ ‘ti āha. Sā tena ekaken’ eva bhuttabhāvaṃ
 nātvā domanassappattā ahoṣi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihārena⁵
 gacchantā „pāniyaṃ⁶ pivissāma“ ‘ti Jetavanaṃ pavissimsu⁷. Satthāpi 10
 tesāṃ⁸ nēva āgamaṇaṃ olokento maggaṃ⁹ gahetvā ṭhitaluddo¹⁰ viya
 gandhakuṭicchāyāya nisīdi. Te Satthāraṃ disvā upasamkamitvā vandi-
 tvā nisīdimsu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kiṃ upāsike
 ayaṃ¹¹ te bhaddā hitakāmo sasneho“ ti¹² pucchi. „Bhante, ahaṃ
 etassa sasnehā¹³, ayaṃ pana mayhaṃ nisneho, tiṭṭhantu¹⁴ aññe divasā 15
 ajj’ ev’ esa¹⁵ antarāmagge puṭaṃ¹⁶ labhitvā mayhaṃ adatvā attanā
 va bhuñjīti“. „Upāsike niccakālaṃ¹⁷ pi tvaṃ etassa hitakāmā sasnehā
 ayaṃ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā
 te sabbissariyaṃ niyyādetīti“ vatvā tāya yācito atitāṃ ahari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Tadā¹⁸ rājā „padubbheyyāpi¹⁹ me
 ayan²⁰“ ti attano puttaṃ āsamkanto nīhari. So attano bhari-
 yaṃ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṃ Kāsikagāmake²¹
 vāsāṃ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṃ sutvā 25
 „kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasim²² paccāgac-
 chanto²³ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁴ bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ labhitvā tassā²⁵ adatvā sayam etaṃ²⁶ bhuñji. Sā

¹ Ck imaṃ. ² Bī tiṭṭhana. ³ Ck C^o omit taṃ. ⁴ Bī abhattaṃka. ⁵ Bī -re. ⁶ Bī pā-
 niyaṃ. ⁷ Bī pavisitvā. ⁸ Ck C^o tesāṃ. ⁹ Bī Bp mīgaṃ. ¹⁰ Bī vitaluddako.
¹¹ Bī ayan. ¹² C^o hoti corr. to hotīti. ¹³ Ck sasneho, Bī sineho. ¹⁴ Bī tiṭṭhatu.
¹⁵ Bī aḷjevame. ¹⁶ Bī pūṭṭabhaddaṃ. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bī atha naṃ.
¹⁹ Ck padubbheyyapi corr. to padubbheyyāpi, C^o padubbheyyatīpi, Bī padubbheyyāsi,
 Bp padūseyya. ²⁰ Bī ayyan. ²¹ Bī -gāme. ²² Ck C^o -siyaṃ, Bī -sī. ²³ Ck C^o
 pacchā-. ²⁴ C^o dahitvā. ²⁵ Bī tayā. ²⁶ Bī eva.

„kakkhaḷo¹ vaṭṭāyaṃ satto²“ ti domanassappattā ahoṣi. So
 Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ gaheṭvā taṃ³ aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapetvā
 „ettakam⁴ eva etissā alan“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammā-
 naṃ vā karoti, „kathaṃ yāpesīti“ pi na naṃ⁵ pucchati. Bo-
 5 dhisatto cintesi „ayaṃ no⁶ devī⁷ rañño bahūpakārā sasnehā,
 rājā pan' etaṃ kismici na maññati, sakkārasammānaṃ assā⁸
 kāressāmīti“ taṃ upasaṃkamitvā upacāraṃ⁹ katvā ekamantaṃ
 ṭhatvā „kin tātā“ 'ti vutte „kathaṃ¹⁰ samuṭṭhāpetuṃ mayāṃ
 devi tumhe upatṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ¹¹
 10 vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“ āha.
 „Tāta ahaṃ attanā vā kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi¹³,
 nanu labhanakāle adāsim, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭ-
 ṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge
 bhattapuṭaṃ labhitvā bhattamattam¹⁴ pi me adatvā attanā va
 15 bhuñjīti¹⁵“. „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ
 sakkhissasīti¹⁶“. „Sakkhissāmi tātā“ 'ti. „Tena hi ajj' eva
 mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha,
 ajj' eva te guṇaṃ jānāpessāmīti“ evaṃ vatvā Bodhisatto puri-
 mataraṃ gantvā rañño¹⁷ santike atṭhāsi. Sāpi gantvā rañño
 20 samīpe atṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya
 kakkhaḷā, kiṃ nāma¹⁸ pitunnaṃ¹⁹ vatthakhaṇḍaṃ vā bhatta-
 piṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti“. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā
 kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti²⁰“. „Nanu agga-
 mahesitṭhānaṃ vo²¹ laddhan“ ti. „Tāta kismici²² sammāne
 25 asati aggamaheṣiṭṭhānaṃ kiṃ karissati, idāni me²³ tumhākaṃ
 rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² Bⁱ pūriso. ³ C^k C^s omit taṃ. ⁴ Bⁱ etthakam. ⁵ C^s omits naṃ. ⁶ Bⁱ omits no. ⁷ C^k C^s devī. ⁸ C^k C^s -sammānassā, Bⁱ sampāni-mayā. ⁹ Bⁱ upaṭṭhānaṃ. ¹⁰ C^s kataṃ. ¹¹ K -kānaṃ pitunnaṃ, C^s pitunhaṃ corr. to pitunnaṃ, Bⁱ pitunaṃ. ¹² C^k C^s vaddhatīti. ¹³ C^s -mā, C^k omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. ¹⁴ Bⁱ bhattapuṭaṃ. ¹⁵ C^s bhuñjīti, Bⁱ bhuñjati. ¹⁶ Bⁱ -ssathāti. ¹⁷ C^k C^s omit rañño. ¹⁸ Bⁱ adds mahallakānaṃ. ¹⁹ Bⁱ pitunaṃ. ²⁰ C^k C^s dassāma. ²¹ Bⁱ te. ²² Bⁱ kismiñci. ²³ C^k C^s omit me.

adatvā sayam eva bhuñjīti¹“. Bodhisatto „evam kira mahārājā“
'ti pucchi. Rājā adbhivāsesi. Bodhisatto tassa adbhivāsanaṃ
viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kiṃ tum-
hākaṃ idha vāseṇa, lokasmiṃ hi appiyasampayogo va dukkho,
tumhākaṃ idha vāse sati² rañño appiyasampayogo va dukkhaṃ 5
bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṃ bhajanti, abhajantaṃ
abhajanabhāvaṃ ñatvā aññattha gantabbaṃ, mahanto³ lokasanni-
vāso“ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ,
kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, 10
nānatthakāmassa kareyya atthaṃ,
asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 144.
2. Caje cajantaṃ, vanathaṃ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
diḷo dumaṃ khīṇaphalaṃ ti ñatvā 15
aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṃ ti yo attano namati tass'
eva paṭiṇameyya yo ca bhajati⁴ taṃ ñeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
kiccaṃ ti attano uppannakiccaṃ⁵ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṃ⁵
paṭikareyya, caje cajantaṃ vanathaṃ⁶ na kayirā ti attānaṃ jahantaṃ jaheth'
eva⁷, tasmīṃ taṇhāsamkhātāṃ⁸ ca⁹ vanathaṃ na kareyya, apetacittena¹⁰ ti vigata-
cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā¹¹ ti tathārūpeṇa saddhiṃ na sam-
bhaveyya¹², diḷo dumaṃ ti yathā sakūḷo pubbe phalitam pi rukkhaṃ phale
khīṇe khīṇaphalo ayaṃ ti ñatvā taṃ chaddetvā¹³ aññaṃ samekkhati pariyesati
evam aññaṃ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹⁴ tumhe sasnehaṃ ekaṃ¹⁵ 25
purisaṃ labhissathā¹⁶ ti.

Taṃ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi. Tato
paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasimsu.

¹ Bⁱ bhuñjati. ² Bⁱ vāsoti. ³ Bⁱ adds hi. ⁴ C^k C^s bhajati. ⁵ Bⁱ uppannaṃ.
⁶ Bⁱ panataṃ ⁷ Bⁱ adds kiñci. ⁸ Bⁱ taṇhāsandhavasamkhātāṃ. ⁹ Bⁱ omits ca.
¹⁰ C^k samābhaveyya, Bⁱ sammāgaccheyya. ¹¹ Bⁱ chaṭṭetvā, C^s chaḍḍetvā. ¹² Bⁱ
avassāṃ. ¹³ C^k C^s ekaṃ.

Satthā imaṃ desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patitṭha-
himsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā ahesuṃ, paṇḍitāmacco
pana aham evā 'ti. Puṭabhattajātakam³.

3

4. Kumbhīlajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idam Satthā Veluvane vi-
haranto Devadattaṃ ārabha kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭham so ativattati⁵. 146.

10 2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā⁶
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭham so nātivattatī⁷. 147.

Tattha guṇā⁸ paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro
rāsattṭhena⁹ piṇḍattṭhena⁹ guṇā na vijjanti so paccāmittam atikkamituṃ na sakko-
tīti¹⁰; sesam ettha sabbam heṭṭhā Kumbhīlajātake¹¹ vuttanayam eva saddhiṃ
15 samodhānenā¹² 'ti.

Kumbhīlajātakam¹⁰.

5. Khantivāṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānam ārabha kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
20 karo¹³ amacco antepure¹⁴ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi
adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhi-
vāsesuṃ yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
eko amacco tassa antepure¹⁵ padussi, amaccassāpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādham adhvāsetuṃ¹⁶ asakkonto
tam ādāya raṇṇo santikam gantvā „deva, eko me upatṭhāko

¹ Bⁱ dhammadesanam. ² C^k C^s omit jayampatikā. ³ Bⁱ adds tatiyam. 4. Cfr.
supra vol. I p. 278: Vānarindajātaka. ⁴ so B^p; Bⁱ guṇā ca paramabhaddakā in
the place of vānar-. ⁵ Bⁱ tīti. ⁶ B^p -ka. ⁷ so B^p; C^k C^s omit both verses,
Bⁱ has only the former. ⁸ Bⁱ rāsattṭhena, C^k rāsaddhena. ⁹ Bⁱ piṇḍattena, C^k
piṇḍaddhena. ¹⁰ Bⁱ sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bⁱ B^p add catuttham.
5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ C^s Bⁱ bahu-. ¹⁴ C^k C^s anto-. ¹⁵ C^s ante- corr.
to anto-. ¹⁶ Bⁱ vāsetuṃ.

sabbakiccakārako, so mayhaṃ gehe padussi, tassa kiṃ kātum vattatīti¹“ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvaṭṭo²,
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kin ti maññasīti. 148.

Tattha tassa cekoparādhathhīti tassa ca purisassa eko aparādhho atthi, 5
tattha tvaṃ kin ti maññasīti tattha tassa purisassa aparādhe tvaṃ kiṃ
kātabban ti maññasi, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpam assa daṇḍam paṇe-
hīti dīpeti.

Taṃ sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhākaṃ c' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka rucchatīti. 149.

Tass' attho: amhākaṃ pi rājūnaṃ sataṃ ediso bahūpakāro³ agāre⁴ dussa-
napuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idāni pi idh' eva⁸ samvijjati, mayam
rājāno pi samānā tassa⁹ bahūpakārataṃ¹⁰ sandhāya adbhāsema, tuyhaṃ pana
arañño pi sato adbhāsanam¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guṇa- 15
koṭṭhāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena amhākaṃ eva-
rūpesu ṭhānesu adbhāsanakhanti yeva rucchatīti.

Amacco attānaṃ sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvaṃ nātvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvaṃ nātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ 20
kātum na visahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārāṇasīrājā¹⁶ aho sin“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvaṃ nātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ kātum nā-
sakkhīti¹⁸. Khantivannañajātakaṃ¹⁹. 25

¹ Ck C^s vaddhatīti. ² Bⁱ vāvaṭṭo. ³ C^s Bⁱ bahu-. ⁴ C^s agāro, Bⁱ aṅgāre aṅgāre.
⁵ Bⁱ dussanakapūriso. ⁶ Ck so khamo, C^s so khamo corr. to so ca kho. ⁷ Ck
idam, C^s idam corr. to idha. ⁸ C^s icceva corr. to idheva, Bⁱ itheva. ⁹ Ck C^s
omit tassa. ¹⁰ Ck bahūpakārānaṃ, C^s bahupakāreṇataṃ corr. to bahupakārataṃ,
Bⁱ bahupakārathaṃ. ¹¹ Bⁱ -na. ¹² Ck -panne hi, C^s -panno hi. ¹³ Bⁱ lakkha-
ṇakoṭṭhāsehi. ¹⁴ Bⁱ sandhāya. ¹⁵ Ck raññā. ¹⁶ Ck C^s -si-. ¹⁷ Ck raññā.
¹⁸ C^s na sakkhīti. ¹⁹ Bⁱ khantivannañajātakaṃ pañcamam.

6. Kosiyajāataka.

Kāle nikkhamanā sādhu 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Kosalarājā paccantavūpasamanatthāya¹ akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.
 5 Satthā pana atītaṃ āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasīrājā² akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṃ nivesesi³. Tasmim kāle ulūkasakūṇo⁴ velugumbaṃ⁵ pavisitvā niliye. Kākasenā āgantvā „nikkhantam eva taṃ gaṇhissāmā“⁶ 'ti parivāresi⁶. So suriyatthagamanam⁷ anoloketvā va
 10 akālass' eva⁸ nikkhamitvā palāyituṃ ārabhi. Atha naṃ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā⁹ paripātesuṃ. Rājā Bodhisattam āmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripāten-tīti“¹⁰ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkhaṃ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle
 15 attano vasanaṭṭhānā nikkhamitum na vaṭṭatīti^{10a}“ imam atthaṃ pakāsento imam gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo¹¹,
 akālena hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano¹²
 na kiñci atthaṃ joteti¹³ dhamkasenā va kosiyaṃ. 150.
- 20 2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṃ vivarantaḡu¹⁴
 sabbāmitte vasīkatvā¹⁶ kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhu 'ti mahārāja nikkhamanā¹⁷ nāma niggamanam¹⁸ vā¹⁹ parakkamanam²⁰ vā yuttapayuttakāle²¹ sādhu, nākāle sādhu nikkhamo ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantum nikkhamanam
 25 vā parakkamanam vā na sādhu, akālena hīti ādisu²² catusu²³ padesu paṭhamena²⁴ saddhiṃ tatiyaṃ dutiyena catutthaṃ yojetvā evaṃ attho veditabbo: attano vasanaṭṭhānato²⁵ puriso akālena²⁶ nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantam-. ² Ck C^s -si-. ³ Bⁱ nivāsesi. ⁴ Bⁱ ulūka-.
⁵ Bⁱ -kumbham. ⁶ Bⁱ -resuṃ. ⁷ Bⁱ sūriyattaṅgamanam. ⁸ so Bp; Ck C^s sakāl-,
 Bⁱ cīrakāle yeva. ⁹ Ck C^s koddhentā, Bⁱ koṭṭetvā. ¹⁰ Ck C^s vaddhatīti, Bⁱ vaṭṭati
¹¹ Ck C^s nakāle. ¹² C^s Bⁱ bahu-. ¹³ Ck jāneti. ¹⁴ Bⁱ vañka-. ¹⁵ Ck -gu,
 C^s -raṃtagu, Bⁱ vivarānabhu. ¹⁶ Bⁱ vasamkatvā. ¹⁷ Ck Bⁱ -nam. ¹⁸ Bⁱ omits
 nāma niggamanam. ¹⁹ C^s omits vā. ²⁰ Bⁱ parakkamanam, C^s parakkamanam.
²¹ Bⁱ yuttamattakāle. ²² Ck C^s ādisu. ²³ Bⁱ omits catusu. ²⁴ Bⁱ paṭhamapadena.
²⁵ Bⁱ vasanato hi koci. ²⁶ Bⁱ akāle.

kiñci atthaṃ joteti attano appamattakam pi vaḍḍhiṃ¹ pabhāvetuṃ² na
sakkoti, atha kho ekakar.³ pi bahujano bahu⁴ pi so paccathikajano⁵ etaṃ⁶
akāle nikkhantaṃ vā parakkamantaṃ vā ekakaṃ samparivāretvā mahāvināsaṃ
pāpeti, tathāyaṃ⁷ upamā: dhamkasenā va kosiyaṃ yathā ayaṃ dhamkasenā
imaṃ akāle nikkhamantaṃ ca parakkamantaṃ ca kosiyaṃ tuṇḍehi vitudanti⁸ 5
mahāvināsaṃ pāpenti⁹ tathā, tasmā¹⁰ tiracchānagate ādiṃ¹¹ katvā kenaci akāle
attano vasaṇṭhānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya
dhīro ti paṇḍito, vidhīti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇi, vidhānaṃ ti koṭ-
ṭhāso vā saṃvidahanaṃ vā. vivaraṇṭagū¹³ ti vivaraṃ¹⁴ anugacchanto jānanto,
sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasīkatvā¹⁶ ti attano vase katvā, kosiyo 10
vā 'ti imamahā bālakosiya añño paṇḍitakosiyo viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca kho
paṇḍito imasmim kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmim pana¹⁸ na¹⁹
nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa pavenisaṃ-
khātassa vidhino koṭṭhāsasamkhātāṃ vidhānaṃ vā tassa vā vidhino vidhānaṃ
saṃvidahanaṃ anuṭṭhānaṃ jānāti so vidhividhānaññū, paresaṃ attano 15
paccāmittānaṃ vivaraṃ ṇatvā yathā nāma paṇḍito kosiyo rattisaṃkhātēna²⁰ at-
tano kālena²¹ nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaṃ nēva kā-
kānaṃ sīsāni chindamāno²² te sabbe²³ amitte vasīkatvā sukhī siyā evaṃ dhīro
pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasīkatvā sukhī niddukkho
bhaveyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā nivatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā
Anando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Kosiyajātakaṃ²⁵.

7. Gūthapāṇajātaka.

23

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Tasmiṃ²⁶ kāle
Jetavanato gāvutaddhayaṇamatte²⁷ eko nigamagāmo, tattha bahūni
salākabhattapakkhikabhattāni²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰
koṇṭo³¹ vasati, so salākabhattapakkhikabhattānaṃ atthāya gate dahare 30

¹ Bⁱ vaḍḍham. ² C^k pabhāvetu, C^s pabhāvetu corr. to -tuṃ, Bⁱ uppādetuṃ.
³ Bⁱ ekekaṃ. ⁴ C^k bahū. ⁵ Bⁱ paccatti, C^s paccatti corr. to paccatti-. ⁶ C^s
Bⁱ ekaṃ. ⁷ C^s tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bⁱ omits tathāyaṃ - - -pāpenti ¹⁰
Bⁱ tasmī. ¹¹ Bⁱ ādi. ¹² C^k C^s nikka-. ¹³ C^s cīvarantaṅgu, Bⁱ vivaraṇṭagū, B^p
vivarānugū. ¹⁴ C^s cīvaraṃ. ¹⁵ C^k C^s omits pana. ¹⁶ Bⁱ vasaṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits
parakkamitabbam. ¹⁸ C^k C^s omits pana. ¹⁹ Bⁱ omits na. ²⁰ Bⁱ -te. ²¹ Bⁱ -le.
²² Bⁱ chindayamāno. ²³ C^s adds pi. ²⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁵ Bⁱ adds cha-
ṭhaṃ. ²⁶ Bⁱ adds kira. ²⁷ Bⁱ -taḍḍhayaṇapatte. ²⁸ C^s -pakkhibhattāni. ²⁹ Bⁱ
tatreko. ³⁰ C^s pañhampu-, Bⁱ paññampu-. ³¹ Bⁱ koṇḍo.

- ca sāmanere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantīti“ pañham pucchitvā kathetum asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-bhattapakkhikabhattachāyā tam gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadiva-saṃ eko bhikkhu salākaggaṃ gantvā „bhante asukagāme salākabhattachā
- 5 vā pakkhikabhattachā vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha paṇ' eko koṇṭho pañham pucchati², kathetum asakkonte³ akkosati paribhā-sati, tassa bhayena koci gantum na sakkotīti“ vutte „bhante tattha bhattāni mayham pāpetha⁴, aham⁵ tam dametvā nibbisevanam katvā tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmiti“ āha. Bhikkhū
- 10 „sādhū“ 'ti sampaticchitvā tassa⁷ tattha bhattāni pāpesum. So tattha gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁸ disvā koṇṭho⁹ caṇḍameṇḍako viya vegena upagantvā „pañham¹⁰ me samaṇa kathehīti“ āha. „Upā-saka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹² dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmiṃ tath' eva āha.
- 15 So pi tam bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi, āsanasālam sam-majjitum dehi, salākabhattachā tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salāka-bhattam āharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵ „ehi, pañham te ka-thessāmiti“ bahigāmaṃ¹⁶ netvā cīvaram saṃharitvā¹⁷ amse ṭhapetvā tassa hatthato pattam gahetvā atthāsi. Tatrāpi tam so¹⁸ „samaṇa
- 20 pañham me kathehīti“ āha. Atha naṃ „kathemi te pañhan“ ti ekappahāren' eva pātetvā atthini saṃcunṇento¹⁹ pothetvā gūtham mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imaṃ gāmaṃ āgataṃ kañci bhikkhum²⁰ pañham pucchitakāle jānissāmiti“ santajjetvā pakkāmi. So tato paṭṭhāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
- 25 bhikkhuno sā kiriya bhikkhusaṃghe²² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam dhammasabhāyam²³ katham samutthāpesum: „āvuso asukabhikkhu kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva tam
- 30 mīlhena²⁴ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁵ yevā“ 'ti vatvā atītān āhari:

¹ Ck -to. C^s -to corr. to -te. ² Bⁱ pucchitam. ³ Ck Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ pāyetha.

⁵ Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ salākassanakam. ⁷ Bⁱ tattha. ⁸ Bⁱ pārupitam. ⁹ Bⁱ koṇṭho ca, C^s koṇṭho. ¹⁰ C^s pañham. ¹¹ C^s -lan. ¹² Bⁱ gantum. ¹³ Bⁱ adds me.

¹⁴ Bⁱ bhattam. ¹⁵ Bⁱ omits gāhāpetvā. ¹⁶ Bⁱ gāmadvāre. ¹⁷ Ck C^s saṃharitvā, Bⁱ gharitvā, B^p saṃkadḍhetvā. ¹⁸ Bⁱ bho. ¹⁹ Ck -cunṇanto, Bⁱ adds viya.

²⁰ Bⁱ bhikkhum kiñci. ²¹ Bⁱ bhikkhum. ²² Bⁱ -saṃghe. ²³ Bⁱ adds bhikkhu.

²⁴ C^s mīlhena, Bⁱ milena. ²⁵ B^p āhāresi - - - āhāresi, Bⁱ pakkhipitvā gato puppe pi dhīle pakkhipi in the place of āsādesi - - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadhā-vāsino aññamaññassa¹ raṭṭhaṃ²
 gacchantā ekadivasam dvinnam raṭṭhānam sīmantare ekaṃ gha-
 ram nissāya vasitvā suram³ pivitvā macchamaṃsam khāditvā
 pāto va yānāni yojetvā pakkamimsu. Tesam gatakāle eko
 gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesam pītattṭhāne⁵
 chaḍḍhitam⁶ suram disvā pāṇiyam⁷ pipāsāya pivitvā matto
 hutvā gūthapuñjam abhirūhi⁸. Allagūtham tasmim ārūlḥe tho-
 kam onami. So „paṭhavī maṃ dhāretum na sakkotīti“ viravi.
 Tasmiṃ ñeva khaṇe eko mattavāraṇo⁹ taṃ padesaṃ patvā
 gūthagandham ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So taṃ disvā¹⁰
 „esa¹⁰ bhayena palāyatīti“ saññī hutvā „iminā¹¹ saddhim sam-
 gāmetum¹² vaṭṭatīti“ taṃ avhayanto¹³ paṭhamam gātham āha:

1. Sūro sūrena saṃgama vikkantena¹⁴ mahārinā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhaṃ ca vikkaman ti. 152. 15

Tass' attho: tvaṃ sūro mayā sūrena saddhim saṃgantvā viriyavikkamena
 vikkantena pahāradānasamatthatāya mahārinā kimkāraṇā asaṃgāmetvā va gacchasi,
 kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken'
 eva maraṇabhayaṭajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime imaṃ sīmaṃ antaram
 katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁶ mama tuyhaṃ ca vikkaman ubhinnaṃ²⁰
 pi amhākaṃ parakkamaṃ passantū 'ti.

So hatthi kaṇṇam datvā¹⁷ tassa vacanam sutvā nivattitvā
 tassa santikaṃ gantvā taṃ apasādentō¹⁸ dutiyam gātham āha:

2. Na taṃ pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
 mīlḥena¹⁹ taṃ vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ Bⁱ aññamaññam. ² C^k raṭṭhā, Bⁱ raṭhā, C^s raṭṭhā corr to raṭṭham. ³ C^k su-
 ram, C^s Bⁱ sūram. ⁴ C^k -khādita-, C^s -khādika-. ⁵ Bⁱ pivithāne. ⁶ Bⁱ chaṭṭita,
 B^p chaṭṭitam. ⁷ C^k C^s pāṇiya, Bⁱ pāṇyam. ⁸ C^s -ruhi. ⁹ C^s mattavaravā-.
¹⁰ Bⁱ adds mama. ¹¹ Bⁱ adds me. ¹² Bⁱ saṃgāmaṃ kātum. ¹³ Bⁱ avhāyanto
¹⁴ Bⁱ vītikantena. ¹⁵ Bⁱ mahārinā. ¹⁶ C^k C^s aṅga-. ¹⁷ Bⁱ uccāretvā, B^p uccā-
 ram dassetvā. ¹⁸ B^p apassādentō, Bⁱ aparentō. ¹⁹ all three MSS. mīlḥena.

Tass' attho: na taṃ pādādhī¹ vadhissāmi tuyhaṃ pana anucchavikena mīlhena² taṃ vadhissāmīti evaṃ ca pana vatvā pūṭigūthapāṇako pūṭinā va haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pādetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā koñcanādaṃ nadanto
araññaṃ eva pāvīsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato diśvā tasmiṃ vanasaṇḍe nivutthadevatā pana aham
10 evā“ 'ti. Gūthapāṇajātakaṃ⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītabrahmaṇaṃ⁵ nāma ārabha kathesi. Vatthum paccuppannaṃ
ca atitāṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātake āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahosi kanīṭṭho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olokeno tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁸ ñatvā „imaṃ rājānaṃ niggahetvā⁹ lajjā-
20 pessāmīti“ brahmaṇamāṇavavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
raññā ca „ken' atthena āgato si māṇava“ 'ti vutte „ahaṃ
mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūta-
hatthiassarathapattīni¹⁰ hiraññasuvannaṃ lāmaṃ kārabharitāni, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhitum, ahaṃ te tāni
25 gahetvā dātum āgato“ ti āha, „kadā gacchāma¹¹ māṇava“ 'ti
vutte „sve mahārājā“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhū mahārāja, vegena balaṃ sajjehīti“ vatvā Sakko

¹ Bⁱ pādā. ² C^s mīlhena. ³ B^p koṇṭho or koṇṭo, Bⁱ koṇḍā. ⁴ Bⁱ adds sattamaṃ.

⁵ C^s kāmanīta-. Bⁱ kāmanīka-. ⁶ Bⁱ adds ahosi. ⁷ Bⁱ -lobho. ⁸ Bⁱ atittam-.

⁹ Bⁱ niggahitvā. ¹⁰ C^s -pantīni, Bⁱ -hatthīni. ¹¹ Bⁱ gacchasi.

sakatṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriñ¹ carāpetvā
 balam sajjam kāretvā amacce pakkositvā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nāga-
 resu rajjam gaḥetvā dassāmīti’ āha³, tam māṇavam ādāya tīsu na-
 garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena tam pakkosathā⁵ ‘ti. „Katth’
 5 assa deva nivāso dāpito⁶ ti. „Na me tassa nivāsageham⁷ dā-
 pita⁸ ti. „Nivāsaparibbayo⁹ pana dinno¹⁰ ti. „So pi na¹¹
 dinno¹². „Atha kahaṃ¹³ tam¹⁴ passissāmā¹⁵ ti. „Nagaravithīsu¹⁶
 olokethā¹⁷ ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārāja¹⁸ ti
 āhaṃsu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma
 10 issariyā parihīno ‘smīti’¹⁹ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uṇham ahosi, vatthulohitam kuppi, lohitaṭṭhāṇikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhiṃsu²⁰. Tato tīhacatuḥaccayena Sakko
 āvajjamāno tassa tam ābādham űatvā „tikicchissāmi nan²¹ ti
 brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā-
 15 kaṃ tikicchanaṭṭhāya āgato²² ti ārocāpesi. Rājā tam sutvā
 „mahantamahantā²³ rājavejjā maṃ tikicchitum nāsakkhiṃsu²⁴,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā²⁵ ti āha. Sakko tam sutvā
 „mayham n’ eva nivāsanaparibbayena²⁶ attho vejjalābham pi
 na gaṇhissāmi, tikicchissāmi nam, rājā maṃ passatū²⁷ ti āha.
 20 Rājā tam sutvā „tena hi āgacchatū²⁸ ti āha. Sakko pavisitvā
 jayāpetvā²⁹ ekamantaṃ aṭṭhāsi. Rājā „tvaṃ maṃ tikiccha-
 sīti³⁰ āha. „Āma devā³¹ ti. „Tena hi tikicchassū³² ti. „Sā-
 dhu mahārāja³³, vyādhino³⁴ me³⁵ lakkhaṇam pi³⁶ kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditam vā pītam vā nissāya
 25 udāhu diṭṭham vā sutam vā³⁷ ti. „Tāta mayham vyādhi³⁸ su-
 tam nissāya uppanno³⁹ ti. „Kin⁴⁰ te sutan⁴¹ ti. „Tāta, eko

¹ Bⁱ bheri. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ C^s āga corr. to āha. ⁴ Bⁱ -mi, C^k -mi corr. to -ma. ⁵ Bⁱ nivāsanageham. ⁶ Bⁱ nivāsanaparippayo. ⁷ Bⁱ omits na. ⁸ Bⁱ katham. ⁹ Bⁱ na. ¹⁰ Bⁱ passāmā. ¹¹ C^k -thisu. ¹² Bⁱ -hinomhīti. ¹³ Bⁱ nāsakkhisu, C^k na sakkhiṃsu. ¹⁴ so BP; Bⁱ mahantāmahantā, C^k C^s mahantamahanta. ¹⁵ so BP; C^k nivāpena-, C^s nivāpetha-, Bⁱ nivāsanena-, read: nivāsena na--? ¹⁶ C^s chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bⁱ adds ajja. ¹⁸ Bⁱ byādhino. ¹⁹ Bⁱ omits me. ²⁰ C^k C^s omit pi. ²¹ Bⁱ byādhi. ²² C^s kiṃ.

mānavo¹ āgantvā mayham 'tīsu nāgaresu rajjam gaṇhitvā dassā-
mīti' āha, aham tassa nivāsanaṭṭhānaṃ vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesim³, so mayham kujjhitvā aññassa rañño santikaṃ
gato bhavissati⁴, atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
5 hīno 'mhīti' cintentassa ayaṃ vyādhi⁵ uppanno ti⁶, sace sakkosi
taṃ⁷ me kāmaccittam nissāya uppannam⁸ vyādhiṃ⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam attham pakāsento paṭhamam gātham āha:

1. Tayo girim antaram kāmāyāmi:

Pañcālā⁹ Kuruyo¹⁰ Kekake¹¹ ca,

10 tatuttarim brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha maṃ brāhmaṇa kāmanītan¹² ti. 154.

Tattha tayo girin ti tayo giri¹³, ayaṃ eva vā pāṭho, yathā ca Sudas-
sanassa¹⁴ girino dvāraṃ h' etaṃ¹⁵ pakāsati ettha Sudassanaṃ¹⁴ devanagaraṃ
yujjhitvā duggaṇṭhatāya duccalanatāya¹⁶ Sudassanagiriṃ vuttaṃ evam idhāpi tīpi
15 nagarāni tayo girin ti adhippetāni, tasmā ayaṃ ettha attho: tīpi ca¹⁷ tesaṃ ca
antaram tividham pi raṭṭham kāmāyāmi, Pañcālā¹⁸ Kuruyo¹⁹ Kekake²⁰ cā
'ti imāni tesaṃ raṭṭhānaṃ nāmāni tesu Pañcālā¹⁸ Uttarapañcālā¹⁸ tattha Kam-
pillam²¹ nāma nagaraṃ, Kuruyo²² ti Kururaṭṭham tattha²³ Indapattam nāma
nagaraṃ, Kekake²⁴ cā 'ti paccatte upayogavacanaṃ tena Kekayaṭṭham²⁵ das-
20 seti tattha Kekayaṭṭhādhanī²⁶ yeva nagaraṃ, tatuttarin ti taṃ aham ito paṭi-
laddhā Bārāṇasīrajā²⁷ tatuttarim tividham rajjam kāmāyāmi, tikiccha maṃ
brāhmaṇa kāmanītan²⁸ ti²⁹ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṃ
hataṃ³⁰ pahataṃ³¹ sace sakkosi tikiccha maṃ brāhmaṇa 'ti.

Atha naṃ Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādihi atekiccho,
25 nāṇosadhen' eva tikicchitabbo" ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Ck C^s mānavo. ² Bⁱ nivāsaparippayaṃ, Ck C^s nivāpa-. ³ Ck Bⁱ dāpesi. ⁴ Bⁱ -tīti. ⁵ Bⁱ byādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bⁱ tvaṃ. ⁸ Bⁱ uppanna. ⁹ Bⁱ -lo.
¹⁰ so Bⁱ Bp; Ck C^s kurayo. ¹¹ Bp ketake, Bⁱ keake. ¹² Ck -nītan, Bⁱ -nītan.
¹³ Ck C^s giri, Bⁱ Bp giri. ¹⁴ Bⁱ -na. ¹⁵ Bⁱ sotaṃ. ¹⁶ Ck duccalanatāya, C^s
duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bⁱ duccalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca. C^s va.
¹⁸ Bⁱ Bp -lo. ¹⁹ Ck C^s kurayo. ²⁰ Bp ketake, Bⁱ kotake. ²¹ Bp kappilaṃ,
Bⁱ kapilaṃ. ²² so C^s Bⁱ Bp; Ck kurayo. ²³ Ck C^s omit tattha. ²⁴ Bⁱ Bp ketake.
²⁵ Bp ketakassa raṭṭham, Bⁱ ketakavuttham. ²⁶ Bⁱ ketakerājadhānī. ²⁷ Ck C^s
-sīrajā, Bⁱ -sīrajā. ²⁸ Ck -nītan, Bⁱ -nītan. ²⁹ Ck C^s omit ti. ³⁰ so Ck C^s Bp;
Bⁱ hataṃ. ³¹ so Ck C^s Bp; Bⁱ omits pahataṃ

2. Kaṇhāhi¹ datṭhassa karonti h' eke²,
 amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
 na kāmanītassa karoti koci,
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ datṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce hi tikicchakā⁸ 5
 ghoravisena kālasappena datṭhassa manteḥi c' eva osadhehi ca tikicchaṃ karonti,
 amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavejja bhūta-
 yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhitassa abhibhūtassa gahitassa balikamma-
 parittakaraṇaosaḍhaparibhāvitādīhi tikicchaṃ karonti, na kāmanītassa karoti
 kocīti¹¹ kāmehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño 10
 koci tikicchaṃ na karoti, karonto pi kāmam samattho nāma n' atthi¹², kirukāraṇa:
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
 dhammassa¹⁴ mariyādaṃ atikkantassa akusaladhamme patitṭhitassa¹⁵ puggalassa
 mantosaḍhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitum ti

Iti Mahāsatto imaṃ kāraṇaṃ dassetvā uttarim evaṃ āha¹⁷: 15
 „mahārāja, sace tvaṃ tāni tīni rajjāni lacchasi¹⁸ api nu kho
 imesu catūsu¹⁹ nāgaṇesu rajjāṃ kārento ekappahāren' eva cat-
 tāri sātakayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
 bhuñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisāyaṇesu sayeyyāsi²², mahārāja
 taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati²³, taṇhā hi nāma' esā 20
 vipattimulā²⁴; sā vaddhamānā yo taṃ²⁵ vaddheti²⁶ taṃ pug-
 galaṃ atṭhasu mahānirāyesu soḷasaussadanirāyesu nānappakāra-
 bhodesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evaṃ rājānaṃ nira-
 yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi²⁹. Rājāpi
 'ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivvādhitaṃ²⁹ 25

¹ Ck Bī taṇhāhi, C^o taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bī soke. ³ Bp viddhassa, Bī omits vaddhassa. ⁴ Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bī adds va. ⁶ Bī taṇhāhi. ⁷ Bī sokeci, C^o hoketi corr. to heketi. ⁸ Ck Bī tikiccha, Ck tikicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bī -viddhassa, Bp -ssāviddhassa. ¹⁰ Bī viddhassa, Bp paviddhassa. ¹¹ Ck C^o kecīti. ¹² Bī natthīti. ¹³ Ck C^o omit ti. ¹⁴ Ck C^o -dhamma, Bī avakkantassa sukkassa kusalaḍḍhammassa. ¹⁵ Bī omits akusala - - patitṭhitassa. ¹⁶ so Bp; Ck esabālehi, C^o esabālehi, Bī etehi. ¹⁷ Ck C^o omit māha. ¹⁸ Bī lajjasi. ¹⁹ so Bp; Ck C^o Bī catusu. ²⁰ C^o sātakayuggalāni, Bī sāka-
 tayugāni. ²¹ Bī sarire daheyyāsi. ²² Bī seyyāsi. ²³ Ck C^o vaddhati, Bī vattati. ²⁴ Ck C^o -lā, Bī vipattimulā. ²⁵ C^o yo naṃ, Bī so kaṃ. ²⁶ Ck Bī vaddhati. ²⁷ Ck nānappakāre-. ²⁸ Bī desayi. ²⁹ Bī Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā sīlesu patitṭhāpetvā deva-lokam eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puñṇāni katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmaṇītabrahmaṇo¹ ahosi, Sakko pana aham evā“ 'ti.
Kāmaṇītajātakam².

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Palāyi-paribbājakaṃ³ ārabha kathesi. So kira vādatthāya⁴ sakala-Jambudīpaṃ vicaritvā kiñci paṭivādiṃ alabhivā anupubbena Sāvattthim gantvā
10 „atthi nu kho koci mayā saddhim vādaṃ kātum samatto“ ti manusse pucchi. Manussā „tādisānaṃ sahasseṇa⁵ pi saddhim vādaṃ kātum samatto sabbaññū dipadānaṃ⁶ aggo Mahāgotamo dhammissaro paravādappamaddano⁷, sakale⁸ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamitum samatto n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo⁹ viya hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamūlaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontīti“ Buddha-guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā „Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmīti“ mahājanaparivuto Jetavanaṃ gacchanto Jetarājakumārena¹¹ navakoṭṭidhanaṃ vissajjetvā
20 kāritaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-massa vasanaṇāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan“ ti sutvā „dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā „gandhakuṭi¹⁴ nāma appameyyā¹⁵“ ti vutte „evarūpena samaṇena saddhim ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā unṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vuttā¹⁷ taṃ¹⁸ pavattiṃ kathayimsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe p' esa mama vasanaṭṭhānaṃ dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“ 'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ kāmānika-, C^k kāmāṇīta-. ² C^k kāmāṇīta-, Bⁱ kāmāṇījātakaṃ aṭhamam. ³ C^k C^o palāsi-, Bⁱ palāyīparippā-. ⁴ Bⁱ vādatthāya. ⁵ C^k sahasse, C^o sahasse corr. to sahasseṇa. ⁶ Bⁱ dvip-. ⁷ Bⁱ parappavādamaḍḍano. ⁸ Bⁱ sakala. ⁹ Bⁱ samuddaumpiyo viya. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ jetavane pi jetavane rājakumārena. ¹² C^k C^o -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bⁱ adds va. ¹⁴ C^o Bⁱ -kuṭi. ¹⁵ C^k -yyo, C^o -yyo corr. to -yyā. ¹⁶ C^o unnā-. ¹⁷ Bⁱ vutte. ¹⁸ C^k C^o naṃ. ¹⁹ Bⁱ palāyi yevā.

Atīte Gandhāraraṭṭhe Takkaṣilāyaṃ Bodhisatto rajjaṃ
kāresi, Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatto. So „Takkaṣilaṃ gaṇhissā-
mīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ṭhatvā
„iminā niyāmena hatthī¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
pattī², evaṃ dhāvitvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassaṃ³ 5
valāhaka viya saravassaṃ⁴ vassathā⁵“ 'ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gaṇḍagameghehi⁶ haṃḡaggaṃālihi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḡhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkaṣilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat' ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa¹⁵ gaṇḡato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gaṇḡagameghehīti¹⁷ aggaṇḡameghehi¹⁸ koṇcaṇādaṃ gaṇḡitaṃ¹⁹
gaṇḡantehi mattavaravāraṇavalāhakehīti²⁰ attho, haṃḡaggaṃālihīti²¹ aggaḡaya-
mālihi²² varasindhavamālākulehi²³ assāṇikehīti²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ saṇ-
jātaūmivegehi²⁶ sāṇarasalilehi²⁷ viya saṇjātarathūmīhi²⁸ rathāṇikehīti attho,
sarābhivassehīti²⁹ tehi yeva rathāṇikehi ghanavassameggo viya saravassaṃ 20

¹ Bp hatthim, Ck C° Bī hatthi. ² Bp pattim, Ck C° Bī patti. ³ Ck C° -vassa, Bī -vassaṃ vassāpetvā. ⁴ so C° Bp; Ck saravassa, Bī saravasa. ⁵ Bp passatha, Bī ṭhānaṃ. ⁶ Bī gaṇḡagameghehi. ⁷ Bī sāṃḡaggaṃālihi, C° haṃḡaggaṃālihi. ⁸ Bī ratubhumijātebhi, Bp rathamijātebhi ⁹ Bp -vassebbhi, Ck C° sarāhi-vassahi, Bī sarātivassati. ¹⁰ Ck taruggahāvanda-, C° tharuggahāvaddhadāḡhappahāribhi, Bī dhanuggavattadaḡhappahāribhi. ¹¹ Bī paripāritā, C° pavāritā. ¹² C° - patthā ca - -, Bī abhidhāvata cuppatadhāvavata ca vividhavinadibhā ca, Bp abhi-dhāvatha cupakavatha ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvatha ca upa-upadhāvatha ca - -. ¹³ Bī rantibhi, Bp dantibhi. ¹⁴ Bī tumulo. ¹⁵ Bī vijjalatā-dharassa, Bp vijjulatajaladharassa. ¹⁶ Bī jaggaṇḡato. ¹⁷ C° gaṇḡameghehīti, Bī ga-jagameggethi. ¹⁸ Bī aggaṇḡagameghebbhi. ¹⁹ Bī jaggitāṃ. ²⁰ Bī -valāhakehīti. ²¹ Ck -lihi, Bī sāṃḡaggaṃālihi. ²² Bī aggaṇḡamālihi. ²³ Bp -dhavaḡalāha-kehi. ²⁴ Bī assāṇikehīti. ²⁵ Bī rathūmijātebhi. ²⁶ Ck sataūmi-, C° saṇjāna-, Bī saṇcātaumpi-. ²⁷ Bī sāṇarasalilehi. ²⁸ Ck saṇjātaṃ-, C° saṇjāta-, Bī saṇjāta, omits rathūmīhi. ²⁹ Ck sarābhivassahīti, C° -vassihīti corr. to -vassahīti, Bp -vassebbhi. Bī sarātivassati.

vassantehi, tharuggahāvattadaḷhappahārīhīti¹ tharuggahehi² āvattadaḷhappahārīhi³ ito c' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ dāham paharantehi gahitakaggatatanatharudaṇḍehi⁶ pattiyodhehi cā 'ti attho, parivāritā Takkaṣilā samantato ti yathā ayaṃ Takkaṣilā parivāritā hoti sīghaṃ tathā karothā 'ti attho, abhi-
 5 dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegena dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vividhavinaditā ca dantihīti¹¹ varavāraṇehi saddhīm vividhavinaditā bhavatha¹², selitagajjitavāditehi¹³ nānāvīravā hotā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso ti vattatu¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁵ mahanto¹⁸ asanisaddasaddiso ghoso, yathā vijjutā¹⁹ jaladharassa gajjato²⁰ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato higgatā²¹
 10 vijjutā²² caranti evaṃ vicarantā nagaraṃ parivāretvā rajjaṃ gaṇḍathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²³ disvā „idaṃ rañño vasanagehan“ ti pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁴ ti vutte „nagaradvārakoṭṭhako“²⁵ tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
 15 vissatīti“ vatvā „Vejayantapāsādasadisaṃ“ ti sutvā „evaṃ yasasampannaṃ raññā saddhīm yujjhitaṃ na sakkhissāma“ 'ti dvārakoṭṭhakaṃ²⁶ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako“²⁸ ahoṣi, Takkaṣilārājā aham evā“ 'ti. Palāyijātakam²⁹.

¹ Ck tharuggahāvavaddhadadaḷhappahārīhīti, C^o tharuggahāvavaddhadadaḷhappahārībhiṭi corr. to tharuggahāvavaddha-, Bⁱ dhanuggahāvavaddhadadaḷhappahārībhiṭi. ² Bⁱ dhanuggahehi. ³ Bⁱ -ribhi, Ck C^o āvaddha--bhi. ⁴ Bⁱ āvattitvā. ⁵ Bⁱ parivattitvā. ⁶ Ck C^o -tharuddaṇḍehi, Bⁱ -dhanudaṇḍehi. ⁷ Bⁱ asidhāvata, C^o abhidhāvata corr. to -thā. ⁸ C^o ca patthā cā corr. to cā, Bⁱ cuppatadhāvata ca. ⁹ C^o dhāvata corr. to dhāvatha. ¹⁰ C^o upajjantā corr. to upanathā, Bⁱ uppatadhāvata. ¹¹ Ck dantihīti, Bⁱ -ta va dantibhiṭi, Bⁱ rantisīti. ¹² Bⁱ vividha. ¹³ Ck selina-, C^o selina- corr. to selita-, Bⁱ soṭṭhita-, Bⁱ selitavajjitavāritebhi. ¹⁴ Ck vattatajja, C^o vatthanajja corr. to vattatajja. ¹⁵ Bⁱ tumulo. ¹⁶ Ck Bⁱ vatta, C^o vatta corr. to vattatu. ¹⁷ Ck Bⁱ omīti ajja. ¹⁸ Ck mahantā, C^o mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ Ck C^o vijjunā, Bⁱ vijjulātā. ²⁰ C^o gajjanto corr. to gajjato, Bⁱ gacchato. ²¹ Ck nigañjunā, C^o nigañjunā corr. to niggatā. ²² C^o vijjunā corr. to vijjutā, Bⁱ vijjulātā. ²³ Ck -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁴ Ck C^o -koddhako, Bⁱ -dvāraṃkoṭṭhako. ²⁵ Ck C^o -koddhako, Bⁱ -koṭṭhako. ²⁶ Ck C^o -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁷ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁸ Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyi-. ²⁹ Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyitajā- navamaṃ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekaṃ Palāyiparibbājakam¹ eva ārabha kathesi. Imasmiṃ pana
 vatthusmiṃ so paribbājako Jetavanam pāvisi. Tasmim khaṇe Satthā
 mahājanaparivuto alaṃkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhanādam 5
 nadanto sīhapoto² viya dhammam deseti³. Paribbājako Dasabalassa
 brahmasarīrapaṭibhāgam⁴ rūpaṃ puṇṇacandasassirīkam⁵ mukhaṃ su-
 vaṇṇapattasadisam⁶ nalātaṇ⁷ ca disvā „ko evarūpaṃ purisam⁸ jinitum
 sakkhissatthi“ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano taṃ
 anubandhitvā nivattitvā Satthu taṃ pavattim ārocesi. Satthā „na so⁹ 10
 paribbājako idān’ eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇam¹⁰ mukhaṃ disvā
 palāto¹¹ yevā“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyam rajjam kāresi, Takka-
 silāyam eko Gandhārārājā. So „Bārāṇasim gahessāmīti“ catur-
 aṅginiyā senāya āgantvā nagaram¹² parivāretvā nagaradvāre 15
 tthito attano balavāhanam oloketvā¹³ „ko ettakam¹⁴ balavāha-
 nam jinitum sakkhissatthi“ attano senam vaṇṇetvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
 duppasaham, dhamkehi¹⁵ sāgaram iva 20
 giri-m-iva anilena duppasaho
 duppasaho aham ajja tādisenā ’ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapāde¹⁶ tṛape-
 tvā¹⁷ ussāpitaṃ dhajam eva aparimitam bahum anekasatasamkham¹⁸, ananta-
 pāran ti balavāhanam pi me ettakā¹⁹ hatthi²⁰ ettakā¹⁹ assā ti gaṇanaparicche- 25
 darahitam²¹ anantapāram, duppasahan ti na sakkā paṭisattūhi²² sahitum

¹ Ck palāsa-, C^s palāsi-, Bⁱ palāyiparippājakaṃ. ² Bⁱ -potako. ³ Bⁱ desesi, C^s desesi
 corr. to deseti. ⁴ Bⁱ brahmasaribhāga. ⁵ Bⁱ -candasārikam. ⁶ Ck C^s -paddha-, Bⁱ
 -patti-. ⁷ Bⁱ nalātaṇ. ⁸ Bⁱ purisuttamam. ⁹ Bⁱ adds kho. ¹⁰ Bⁱ suddhaeu-
 vaṇṇa-. ¹¹ Ck palāyato, Bⁱ palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck C^s -ram. ¹³ Bⁱ olo-
 kento. ¹⁴ Bⁱ etthakam. ¹⁵ Bⁱ -kehi. ¹⁶ Bⁱ -pādam. ¹⁷ Bⁱ tṛapevā. ¹⁸ Bⁱ -sañ-
 kham. ¹⁹ Bⁱ etthakā. C^s etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS. hatthi. ²¹ Bⁱ
 gaṇapari-, C^s ganapanaricchedam-, corr. to gaṇanaparicchedam-. ²² Bⁱ -satthubi.

abhibhavitum, yathā kiñ: dhammkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgaro bahūhi³
pi kakehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho evaṃ
duppasahaṃ, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayaṃ balakāyo
yathā pabbato vātena akampanīyato⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
5 saho, duppasaho ahamajja tādisenā 'ti sv-āhaṃ iminā balena samannāgato
ajja tādisenā duppasaho ti aññālake⁷ tītaṃ Bodhisattaṃ sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirikaṃ attano mukhaṃ dasse-
tvā „bāla mā vippalapa⁸, idāni te balavāhanaṃ mattavaravāraṇo
viya naḷavanam⁹ viddhamsessamīti“ santajjetvā dutiyaṃ gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyaṃ vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādisaṃ,
vilayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakaṃ,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārīnaṃ
yo taṃ¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyaṃ vippalapīti¹⁷ mā attano bālabhāvaṃ vilapa¹⁸, na
hissa tādisaṃ ti na hissa tādiso, ayaṃ eva vā pāṭho, tādiso anantapāraṃ me¹⁹
balavāhanaṃ ti evarūpaṃ takkento rajjaṃ ca²⁰ gahetuṃ samattho nāma na hi
assa²¹ na hotīti attho, vilayhase²² ti tvaṃ hi kevalaṃ rāgadosamohamāna-
parilāhena²³ vilayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakaṃ ti mādisaṃ pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakaṃ²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja taṃ āgatamaggen' eva
palāpessāmi, āsajjasīti²⁷ upagacchasi, gajam iva ekacārīnaṃ ti ekacārīnaṃ²⁸
mattavaravāraṇaṃ viya, yo taṃ¹⁵ padā nalam²⁹ iva pothayissatīti yo taṃ
yathā nāma mattavaravāraṇo padā nalam²⁹ potheti sādhu³⁰ cuppeti³¹ evaṃ potha-
yissati, tvaṃ taṃ āsajjasīti attānaṃ sandhāyāha.

25 Evaṃ tajjentassa pan' assa kathaṃ³² sutvā Gandhārārājā

¹ Ck C^s iva. ² Ck C^s omit ti. ³ Ck Bⁱ bahubhi, C^s bahūhi? ⁴ C^s -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omits vā. ⁶ Ck C^s akampani-, Bⁱ akammani-, B^p akampani-
yako. ⁷ Ck C^s addhālake. ⁸ Bⁱ vipalapasi. ⁹ Bⁱ naṭhānaṃ. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ C^s nabhissa, Bⁱ nahissu. ¹² C^s vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ Ck lase, C^s lase
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvaṃ. ¹⁶ Ck Bⁱ padā-, B^p padā naḷam.
C^s padānalam. ¹⁷ Bⁱ vilapassā. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārameva. ²⁰ Bⁱ
rajjaṃ. ²¹ Bⁱ assu. ²² Ck C^s vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ Ck -mānaṃparilā-
hena, C^s -mānaṃparilābhena. ²⁴ C^s vilayhasi, Bⁱ vidayhasi. ²⁵ Ck C^s -kam.
²⁶ Bⁱ na tāva. ²⁷ Bⁱ āpajjasīti. ²⁸ Bⁱ omits ekacārīnaṃ. ²⁹ Ck B^p -naḷam. ³⁰ Ck sa.
³¹ Ck cuppeti. ³² Bⁱ omits padānalamiva - - - kathaṃ.

ullokento¹ kañcanapaṭṭasadisam² mahānalātaṃ³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Gandhārārājā Palāyiparibbājako⁶ ahosi, Bārāṇasirājā pana aham evā“
'ti. Dutiyapalāyijātakaṃ⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. 5

9. UPĀHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitā ti. Idam Satthā Veḷuvane¹⁰ viharanto Deva-
dattaṃ ārabha kathesi. Dhammasabhāyaṃ hi¹¹ bhikkhū katham
samutthāpesuṃ: „āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Tathāgatassa 10
paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsaṃ pāpuṇīti“. Satthā agantvā
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
„imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva ācariyaṃ
paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsaṃ patto¹², pubbe pi patto
yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthi-
sippe nipphattiṃ pāpuṇi. Ath' eko kāsīgāmako¹³ māṇavako¹⁴
āgantvā tassa santike sippaṃ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sip-
paṃ vācentā¹⁵ ācariyamutthiṃ na karonti, attano jānanani- 20
yāmena¹⁶ niravasesaṃ¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhi-
sattassa jānanasippaṃ niravasesaṃ¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattaṃ āha:

¹ Bⁱ olokento. ² C^k C^s -paddha-. ³ C^k -nalātaṃ. ⁴ Bⁱ gahanaṃ apassanto
bhīto, B^p gahaṇāmbhīto. ⁵ C^k omits palāyanto. ⁶ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁷ C^k
palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ omits palāyi. ⁸ C^k -palāsi-, C^s palāsi-, Bⁱ adds dasamaṃ.
⁹ Bⁱ jetavane. ¹⁰ C^k C^s omits hi. ¹¹ Bⁱ pāpuṇi. ¹² Bⁱ kāsikagāmavāsiko.
¹³ Bⁱ māṇavo. ¹⁴ C^k Bⁱ bodhisatto - - -to, C^s -tto - - -to corr. to -ttā -
- - -tā. ¹⁵ C^s jānaniyāmena. ¹⁶ C^s niravasesaṃ.

„ācariya ahaṃ rājānaṃ upatṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhū
 tātā“ ¹ti gantvā ²ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe
 upatṭhātum ³icchatīti“. „Sādhū, upatṭhātū“ ⁴ti. „Tena hi
⁵ssa paribbayaṃ jānāthā“ ⁵ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi
 samakam ⁶na lacchati, tumhesu sataṃ ⁷labhantesu paṇṇasaṃ
 lacchati, dve labhantesu ekaṃ lacchatīti“. So gehaṃ gantvā
 taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya
 tumhehi samasamasippaṃ ⁸jānāmi, sace samakam ⁹ñeva parib-
 bayaṃ labhissāmi upatṭhahissāmi, noce ¹⁰na upatṭhahissāmīti“
¹⁰āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so
 tumhehi samappakāraṃ ¹¹karotu ¹²tumhehi samakam ¹³ñeva sip-
 paṃ dassetuṃ sakkonto samakam labhissatīti“ āha ¹⁴. Bodhi-
 satto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena ¹⁵„sādhū, dassessāmīti“
 vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippaṃ dassethā“ ¹⁶ti.
¹⁵„Sādhū, dassessāma ¹⁷, nagare bheriṃ carāpethā“ ¹⁸ti āha ¹⁹. Rājā
 „sve kira ācariyo ca ²⁰antevāsiko ca ubho hatthisippaṃ das-
 senti ²¹, sve ²²rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū“ ²³ti
 bheriṃ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṃ
 jānātīti“ ekaṃ hatthiṃ gahetvā ekaratten ²⁴eva vilomaṃ sikkhā-
²⁰pesi. So taṃ „gacchā“ ²⁵ti vutte osakkituṃ „osakkā“ ²⁶ti vutte
 gantum „tiṭṭhā“ ²⁷ti vutte nipajjituṃ ²⁸„nipajjā“ ²⁹ti vutte ṭhā-
 tum „gaṇhā“ ³⁰ti vutte ṭhapetuṃ „ṭhapehīti“ vutte gaṇhituṃ
 sikkhāpetvā punadvase taṃ hatthiṃ abhirūhitvā ³¹rājaṅgaṇaṃ
 agamāsi ³². Antevāsiko pi ekaṃ manāpahatthiṃ ³³abhirūhi ³⁴.
²⁵Mahājano sannipati. Ubho pi samakam sippaṃ dassesuṃ.
 Puna Bodhisatto attano hatthiṃ vilomaṃ kāresi, so „gacchā“,

¹ Bī ti vatvā rañño. ² Ck C^s upatṭhānaṃ, Bī upatṭhātu. ³ Bī upatṭhahatu.

⁴ C^s samaṃ. ⁵ Bī samakam. ⁶ Bī samaṃ sippaṃ. ⁷ Bī adds labhissāmi.

⁸ Bī samappakā, C^s samappakā corr. to samappakāraṃ. ⁹ Bī rotu, C^s rotu corr. to karotu. ¹⁰ Bī omits āha. ¹¹ Bī adds hi. ¹² Bī -mi. ¹³ Bī omits ca.

¹⁴ Bī B^s dassesanti. ¹⁵ Bī omits sve. ¹⁶ Ck ācariyayo. ¹⁷ C^s Bī nippajjituṃ.

¹⁸ Bī abhirūyhitvā. ¹⁹ Bī -ṇe āga-. ²⁰ Bī manāpaṃ-. ²¹ Bī abhirūyhi, C^s abhiruhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹ „mā“ are² duṭṭhantevāsika⁴ tvam ācariyena saddhiṃ sārambhaṃ karohi⁵, attano pamāṇaṃ na⁶ jānāsi, 'ācariyena saddhiṃ samakam⁵ jānāmīti' saññi hosīti⁷ leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tatth'eva jīvitakkhayaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruṃha rājānaṃ upasamkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhathāya gaṇhanti, ekaccassa⁸ pana gahitasippaṃ dukkatā⁹ upāhanā viya vināsaṃ eva āvahaṭīti¹⁰ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayam āha: 10

1. Yathāpi kitā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīlītā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo 15
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā papīlītā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādatalena ca papīlītā, tassevā 'ti yena tā sukhathāya 20
kiṇitvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vanaṃ vā¹⁸
karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti
hirottappavajjito asappuriso, tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiyā²¹ 'ti ettha
taṃ²² taṃ namati²³, tumbhāka²⁴ ti vattabbe tumbhāka iti vuttaṃ, tumbhākaṃ²⁵ taṃ²⁶
taṃ sippaṃ āsevati parivatteti attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁷ 'ti 25

¹ Ck omits mahājano. ² Bī omits mā. ³ Bī hare. ⁴ Bī duṭṭhaante-. ⁵ Bī sārabbhaṃ karosi. ⁶ Ck omits na, C^s has added na. ⁷ Bī ahoṣitī. ⁸ Ck ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ Ck C^s dukkataṃ, Bī dukkaṭaṃ, B^p duggata. ¹⁰ Bī imaṃ. ¹¹ so all four MSS. ¹² so B^p; Ck C^s tamhāka, Bī tumbhākaṃ. ¹³ Bī suttena. ¹⁴ Ck pānadūpamo, C^s pānadupamo, B^p dupāhanupamo, Bī vuccatupāhanupamo. ¹⁵ Bī appaheyya. ¹⁶ so Bī B^p; Ck C^s ghamme. ¹⁷ Bī -tu-. ¹⁸ Bī omits vā. ¹⁹ Ck -kuḷīno. ²⁰ Bī anattiyo. ²¹ Bī ādiyā. ²² Ck na? ²³ so Bī B^p; C^s mantiti, Ck mantīti. ²⁴ Ck taṃmāko, C^s tamāno corr. to taṃmāko. ²⁵ so B^p; Ck C^s tamhāko, Bī tumbhāko, all three omit iti vuttaṃ tumbhākaṃ. ²⁶ Bī kaṃ. ²⁷ Ck C^s tamhākā, Bī tumbhākā so, all three omit ti.

gāthābandhanasukhatthaṃ pan' asse rassabhāvo kaṭo, vijjan ti aṭṭhārasasu
vijjajāhānesu, yaṃ kiñci sutan¹ ti yaṃ kiñci sutapariyattim², ādiyā ti ādi-
yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
ti⁶ yo dukkulīno⁷ anariyo ācariyambā vijjañ ca sutañ ca ādiyati⁸ so tattha
5 sutena khādatīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Aṭṭha-
kathāyaṃ pana ten' eva so tattha sutena khādatīti pi paṭho, tassāpi so tena¹⁰
tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādatīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupāhanupamo¹⁵ dukkatupāhanupamo¹⁶ vuccati,
yathā hi¹⁷ dukkatupāhanā¹⁸ purisaṃ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādanto
10 attanā va²¹ attānam khādati, athavā pānāya duto²² ti pānadu, upāhanupānāpi²³
tassa²⁴ upāhanāya khāditaupāhanassetam²⁵ etam²⁶ nāmaṃ, tasmā yo so²⁷ attānam sutena
khādati so tena sutena²⁸ khāditaupāhanupamo²⁹ anariyo ti vuccati, pānadupamo³⁰ upāhanu-
patāpitasadisō³¹ ti vuccatīti³² ayam ettha attho.

Rājā tuttho Bodhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

15 Satthā imaṃ desanaṃ³¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
antevāsiko Devadatto ahosi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
jātakaṃ³².

2. Vināthūṇajātaka.

Ekacintito ya ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto aṇṇataraṃ kumārikaṃ ārabha kathesi. Sā kir' ekā
Sāvattiyaṃ seṭṭhiddhitā attano³³ gehe usabharājassa³⁴ sakkāraṃ kayi-
ramānaṃ³⁵ disvā dbātim pucchi „amma ko nām' esa evam sakkāraṃ
labhatīti“. „Usabharājā nāma amma³⁶ 'ti. Puna sā ekadivasaṃ
pāsāde³⁷ thatvā³⁸ antaravithim olokenti³⁹ ekam khujaṃ disvā cintesi:

¹ Bⁱ subhan. ² Bⁱ subhapiyatti. ³ Bⁱ subhena. ⁴ C^s eva. ⁵ C^k C^s omit ti.
⁶ C^k yā ti, C^s yā ni corr. to yo ti, Bⁱ so ti. ⁷ C^s Bⁱ -kulino, C^k -kulīno.
⁸ C^k ādiyāti, C^s ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ Bⁱ omits tena.
¹¹ Bⁱ sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^s attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k
ayamattho, C^s ayamattho corr. to ayam eva attho. ¹⁴ B^p dupāhanupamo, Bⁱ
vuccatupāhanupamo. ¹⁵ B^p dupāhanupamo, Bⁱ napāhanupamo. ¹⁶ Bⁱ omits
dukka-, B^p duupāhanupamā ti. ¹⁷ C^k C^s pi. ¹⁸ C^s -tu-. ¹⁹ Bⁱ khādati.
²⁰ Bⁱ eva. ²¹ Bⁱ omits attanāva. ²² C^k dūto, Bⁱ pāhanā dukkhā. ²³ C^k upa-
hānū-, C^s upāhānū- corr. to upāhanū-. ²⁴ Bⁱ has only pādā in the place of
pānadu --- tassa. ²⁵ Bⁱ khāditaupāhanassetam. ²⁶ C^k C^s so yo. ²⁷ Bⁱ omits
sutena. ²⁸ Bⁱ upāhanupamo. ²⁹ Bⁱ upāhanāthāpitaṃ. ³⁰ Bⁱ vuccati. ³¹ Bⁱ
dhammadesanaṃ. ³² Bⁱ adds pathamaṃ. ³³ Bⁱ atta. ³⁴ Bⁱ uparājassa. ³⁵ Bⁱ
kariyamānaṃ. ³⁶ Bⁱ adds vātapāne. ³⁷ Bⁱ thatvā. ³⁸ C^s Bⁱ -ti.

„gunnaṃ¹ antare jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṃ kakudhaṃ hoti, manussajeṭṭha-
kassāpi tena bhavitabbaṃ, ayaṃ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa
mayā pādapariṇāṇikāya bhavitum vattatīti²“ sā dāsiṃ pesetvā „setṭhidiḥhā
tayā³ saddhiṃ gantukāma, asukaṭṭhānaṃ kira gantvā⁴ tiṭṭhathā“ ’ti
tassa ārocetvā sārabbhaṇḍakam ādāya aṇṇātakavesena pāsādā otaritvā 5
tena saddhiṃ palāyi. Aparabhāge taṃ kammaṃ⁵ nagare ca bhikkhu-
saṃghe ca pākāṇaṃ jātāṃ. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathāṃ sa-
mutṭhāpesum: „āvuso asukā kira setṭhidiḥhā khujjena saddhiṃ palātā“
ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān’ ev’ 10
esā⁶ khujjaṃ kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā“ ’ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto ekasmiṃ nigamaḡāme setṭhikule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsaṃ vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno at-
tano puttassa Bārāṇasīsetṭhissa⁷ dhītaraṃ vāretvā divasaṃ 15
ṭhapesi. Setṭhidiḥhā attano gehe usabhassa sakkārasammānaṃ
disvā „ko nāma’ eso“ ti dhātīṃ pucchitvā „usabho“ ti sutvā
antaravīthiyaṃ gacchantāṃ ekam khujjaṃ disvā „ayaṃ purisū-
sabho bhavissatīti“ sārabbhaṇḍam⁸ gahetvā tena saddhiṃ palāyi.
Bodhisatto pi kho „setṭhidiḥhāraṃ geham ānessāmīti“⁹ „mahan- 20
tena parivārena Bārāṇasiṃ gacchanto tam eva maggaṃ paṭi-
pajji. Te ubho pi sabbarattīṃ maggaṃ agamaṃsu¹⁰. Atha
khujjassa sabbarattīṃ sītābhīhatassa¹¹ aruṇodaye sarīre vāto
kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamina¹² vedanā-
matto¹³ hutvā vīṇādaṇḍako¹⁴ viya saṃkuṭito¹⁵ nipajji, setṭhi- 25
dhītāpi ’ssa pādamaḡe nisīdi. Bodhisatto setṭhidiḥhāraṃ khuj-
jassa pādamaḡe nisinnaṃ disvā saṃjānitvā¹⁶ upasaṃkamitvā
setṭhidiḥhāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ so Ck Bī Bp; C^o guttaṃ corr. to gunnaṃ. ² Ck C^o vaddhatīti, Bī vattatīti.

³ Bī tassā. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī taṃ tassā kiriyam. ⁶ Bī idānevasā. ⁷ Ck -si-.

⁸ Ck sā sārabbhaṇḍam, Bī sārabbhaṇḍakam. ⁹ C^o āneyāmiti. ¹⁰ Bī āg-. ¹¹ Bī
pīṭṭhīhatassa. ¹² Ck ukkama, Bī okkama. ¹³ Bī -nāṇatto, Bp -nappatto. ¹⁴ C^o
vīṇā- corr. to vīṇā-, Bī vīṇā-. ¹⁵ Bī sakuṭiko. ¹⁶ Bī omits saṃjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṃ tvaṃ² cintetvā iminā khujjena saddhiṃ palātā yaṃ tayā ekikāya evaṃ cintito bhavissati³, bālo aparināyako⁴ ti⁵ yaṃ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va, aññasmiṃ gahetvā gacchante asati gantum asamattatāya aparināyako⁶, na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti iminā hi⁷ khujjena vāmanattā⁸ vāmena bhoti tvaṃ mahākule jātā abhirūpā dassaniyā saṅgantum samāgantum⁹ nārahasīti.

- 10 Ath' assa taṃ vacanaṃ sutvā seṭṭhidhītā dutiyaṃ gātham āha:

2. Purisūsabhaṃ maññamānā ahaṃ khujjam akāmayiṃ,
so 'yaṃ¹⁰ saṃkuṭito¹¹ seti chinntatpi¹² yathā viṇā¹⁸ ti. 163.

Tass' attho: ahaṃ ayya¹⁴ ekaṃ usabhaṃ disvā gunnaṃ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṃ kakudhaṃ hoti imassāpi taṃ atthi iminā purisūsabhaṃ bhavitabban ti evaṃ ahaṃ khujjam purisūsabhaṃ ti maññamānā akāmayiṃ, sv-āyaṃ yathā nāma chinntanti sadoṇiko viṇādaṇḍako evaṃ saṃkuṭito¹¹ seti ti.

- Bodhisatto tassā aññātakavesena¹⁵ nikkhantabhāvamattam¹⁶
eva ñatvā nahāpetvā¹⁷ alaṃkaritvā rathaṃ āropetvā geham¹⁹ eva
20 agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahosi, Bārāṇasīseṭṭhi²⁰ pana ahaṃ evā“
'ti. Viṇāthūṇajātakaṃ²¹.

¹ Ck -ṇā-. ² Bⁱ taṃ attari. ³ Bⁱ -tīti. ⁴ Bⁱ -ṇā-. ⁵ Ck omits ti. ⁶ Ck Bⁱ -ṇā-.
⁷ Bⁱ omits hi. ⁸ Ck vāmananāvā, C^s vāmananā corr. to vāmanatāvā, B^p vānamattā.
⁹ Ck samāgantum added. ¹⁰ Bⁱ svāyaṃ. ¹¹ Bⁱ B^p -ko. ¹² Bⁱ -santi. ¹³ Ck puṇā,
C^s thūnā, Bⁱ vinā. ¹⁴ C^s ayyo corr. to ayya, Bⁱ ayye. ¹⁵ Ck aññānavasena,
C^s aññānavasena. ¹⁶ Ck nikkhamanta-, Bⁱ nikkhandha-. ¹⁷ Bⁱ taṃ adāya.
¹⁸ Bⁱ attano geham. ¹⁹ Ck -si-. ²⁰ C^s -thūna-, Bⁱ vināraṇatakaṃ dutiyaṃ.

3. Vikanṇakajātaka.

Kāmaṃ yaḥim icchasi tena gacchā 'ti. Idam Satthā Jētavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. So hi dhammasabhaṃ ānito¹ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthārā puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ vutte 5 „kāmaguṇākāraṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthō „kāmaguṇā nāṃ“ ete bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā² sakiṃ hadaye patitṭhaṃ labhamānā, vikaṇṇakaṃ³ viya pavitṭhaṃ⁴ suṃsumāraṃ maraṇam eva pāpetīti⁵, vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kā- 10 rento ekadivasaṃ uyyānaṃ gantvā pokkharāṇitīraṃ⁶ sampāpuṇi. Naccagītādisu kuṣalā naccagītāni payojesuṃ. Pokkharāṇiyaṃ macchakacchapā gītasaddalolatāya⁷ sannipatitvā rañṇā va sad-dhiṃ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamaṇaṃ macchaghaṭaṃ disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiṃ ñeva carantīti“ 15 amacce pucchi. Amaccā „ete devaṃ upatṭhahantīti“ āhaṃsu. Rājā „ete kira maṃ upatṭhahantīti“ tussitvā tesam nicca-bhattaṃ patṭhapesi, devasikaṃ taṇḍulammanāṃ paccati. Macchā bhattavelāya⁸ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṃ nassati. Rañño tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ito patṭhāya 20 bhattavelāya bheriṃ paharitvā bherisañṇāya⁹ macchesu¹⁰ sanni-patitesu bhattaṃ dethā“ ti āha. Tato patṭhāya bhattakammiko bheriṃ paharāpetvā¹¹ sannipatitānaṃ¹² macchānaṃ bhattaṃ deti. Te pi bherisañṇāya¹³ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṃ sanni-patitvā bhuñjantesu eko suṃsumāro¹⁴ āgantvā macche khādi. 25 Bhattakammiko¹⁵ rañño ārocesi. Rājā tam sutvā „suṃsumāraṃ¹⁶ macchānaṃ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhivā gaṇhā“

¹ C^s āniko, Bⁱ āniko. ² C^s vikaṇṇaka-, Bⁱ vikaṇṇasallo-. ³ Bⁱ vikaṇṇaka, C^k vikaṇṇakaṃ. ⁴ C^s pavitṭhaṃ corr. to patitṭhaṃ, Bⁱ viddha. ⁵ Bⁱ pāpenti, B^p pāpesi. ⁶ C^k -ṇi-. ⁷ Bⁱ -saddasmi lokatāya. ⁸ Bⁱ -yaṃ. ⁹ C^s bheriṃsañṇāya. ¹⁰ C^k C^s macche. ¹¹ C^s pahārā-, C^k pahāpetvā. ¹² C^k C^s -tite. ¹³ Bⁱ omits bheri. ¹⁴ Bⁱ susu-. ¹⁵ Bⁱ bhattaṃ-. ¹⁶ Bⁱ suṃsumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya t̥atvā¹ macche khāditum āgatañ suṃsumāraṃ² vikaṇṇakena pahari. Taṃ tassa³ antopiṭṭhiṃ pāvīsi. So vedanāmatto⁴ hutvā taṃ gahetvā va palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṃ ñatvā taṃ āla-
5 panto paṭhamañ gātham āha:

1. Kāmañ yañhiñ icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikaṇṇakena,
hato si bhattacha savāditenā
lolo⁷ ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kāmañ ti ekaṃsena, yañhiñ icchasi tena gacchā 'ti yasmiñ icchasi tatthagaccha, mammasmīn⁷ ti mammatṭhāne⁸, vikaṇṇakenā⁹ ti¹⁰ vikaṇṇakasallena, hato si bhattacha savāditenā lolo ca macche anubandhamāno ti tvaṃ bherivāditasāññāya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanatṭhāya macche anubandhamāno tena savāditenā bhattacha hato, gataṭṭhāne pi te jīvitaṃ n' atthīti.

15 So attano vasaṇatṭhānaṃ patvā jīvitaṃ khayaṃ patto.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassētvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evaṃ pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittaवासānuvatti,
so haññati nātisakhāna majjhe
20 macchānugo so-r-iva suṃsumāro² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmagaṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manā-pato gaṇhāti tasmā lokāmisam ti vuccati, taṃ lokāmisam anupatanto kilesavasena cittaवासānuvatti¹³ puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo¹³
25 puggalo nātinaṃ¹⁴ ca sakkhānaṃ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo suṃsumāro² viya pañca kāmagaṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahāvināsaṃ pāpuṇāti yevā 'ti.

¹ Bⁱ thatvā. ² Bⁱ susu-. ³ Bⁱ tasā. ⁴ Bⁱ -patto, B^p -nappatto. ⁵ C^k smi, C^s smi corr. to si. ⁶ C^k mammamhi, C^s mammamhi corr. to mammamhi, Bⁱ mamasmī. ⁷ Bⁱ mamasmīn, C^s cammasmīn corr. to mammasmīn. ⁸ C^s mammatṭhāne. ⁹ C^k omits vikaṇṇakenā ti, C^s has added this. ¹⁰ C^k diyya-. ¹¹ C^s vibhaññati, Bⁱ vihaññati. ¹² C^k -vatti, Bⁱ vattati. ¹³ Bⁱ evaṃ-. ¹⁴ C^s Bⁱ nātinaṃ.

Evam Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito² bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā³ aham eva ahoṣin“ ti. Vikaṇṇaka-jātakaṃ⁴.

4. Asitābhujātaka.

5

Tvam eva dānim akarā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kumārikaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ dvinnam aggasāvakaṇaṃ upatṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajātikaṃ⁵ kulam āgamāsi⁶. Sāmiko taṃ kismici amaññamāno aññattha cittaṭṭhāsaṇa carati. Sā tassa 10 taṃ attani anādarataṃ aṇaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānam⁷ datvā dhammaṃ suṇantī⁸ sotāpatti-phale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vitināmayamānā „sāmiko⁹ maṃ na icchatī, gharāvāseṇa pi¹⁰ me kammaṃ n' atthi, pabbajissāmi“ cintetvā mātāpitunnaṃ ācikkhitvā pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriya bhikkhūsu¹² pakāṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvaṃ ūtvā aggasāvakaṇaṃ dhammaṃ sutvā sotāpatti-phale patiṭṭhāya puna mātāpitāro āpucchitvā pabbajitvā arahattaṃ pattā¹³, evaṃ atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte. „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadesa¹⁵ vasaṃ kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā¹⁶ attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattiṃ disvā uppannāsaṃko puttaṃ ratṭhā pabbājesi¹⁷.

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ ukkaṇṭhita. ³ C^k C^s -si-. ⁴ C^s Bⁱ vikaṇṇajātakaṃ, Bⁱ adds tatiyaṃ. ⁵ Bⁱ samajā-. ⁶ Bⁱ āg-. ⁷ Bⁱ omits mahā. ⁸ C^k Bⁱ -ti. ⁹ C^k -ko, C^s -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ tassāpi. ¹² C^s Bⁱ bhikkhūsu. ¹³ Bⁱ arahappattā. ¹⁴ Bⁱ omits ca. ¹⁵ Bⁱ -ppadesa. ¹⁶ C^k C^s -si-. ¹⁷ C^k pabbājesi, C^s pabbajjājesi, Bⁱ pappājesi.

So Asitābhū¹ nāma attano devīm ādāya Himavantam pavisitvā
 macchamānsaphalāphalāni khādanto paṇṇasālāya nivāsam² kap-
 pesi. So ekaṃ kinnarīm disvā paṭibaddhacitto „imaṃ pajā-
 patiṃ karissāmīti“ Asitābhū³ aganetvā⁴ tassā anupadam
 5 agamāsi. Sā taṃ kinnarīm anubandhamānam disvā „ayaṃ maṃ
 aganetvā kinnarīm⁵ anubandhati, kiṃ⁶ iminā“ ti viṇattacittā hutvā
 Bodhisattam upasamkamitvā vanditvā attano kaṣiṇaparikkammaṃ
 kathāpetvā kaṣiṇam oloketi abhiññā ca samapattiyo ca nib-
 battetvā Bodhisattam vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre
 10 atthāsi. Brahmaḍatto pi kinnarīm anubandhanto vicaritvā tassā
 gatamaggam pi adisvā⁷ chinuāso⁸ hutvā paṇṇasālābhīmukho va
 jāto. Asitābhū⁹ taṃ āgacchantam disvā vehāsam abbhuggantvā
 mañivaṇṇe gaganatale¹⁰ thitā „ayyaputta taṃ nissāya mayhaṃ¹¹
 idaṃ¹² jhānasukhaṃ laddhaṃ“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

- 15 1. Tvam eva dānim akara¹³ yaṃ kāmo vyapagamā tayi¹⁴,
 so 'yaṃ appaṭisandhiko kharā chinnaṃ va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akara¹³ 'ti ayyaputta maṃ pahāya kinnarīm
 anubandhanto tvam ũeva dāni idaṃ akara¹³, yaṃ kāmo vyapagamā¹⁵ tayi
 yaṃ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena¹⁶ pahīno yassa pahīnattā¹⁷
 20 ahaṃ imaṃ visesaṃ pattā ti dīpeti, so yaṃ appaṭisandhiko ti so pana kāmo
 idāni appaṭisandhiko na sakkā paṭisandhetuṃ¹⁸, kharā chinnaṃ va rerukan
 ti kharo vuccati kakaco rerukaṃ vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno¹⁹ va
 hatthidanto appaṭisandhiko hoti na puna purimanayena alliyati²⁰ evaṃ puna
 mayhaṃ tayā saddhiṃ cittassa ghaṭanaṃ²¹ nāma n' atthīti

- 25 vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi.
 So tassā²² gatakāle paridevamāno dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī asitānubhūta. ² Bī vāsam. ³ Bī asikābhūm, C^o asikābhūm corr. to asitā-. ⁴ C^k aganetvā, C^o aganetvā corr. to -ne-, Bī agahetvā. ⁵ Bī -rī.
⁶ Bī adds me. ⁷ Bī mayam adisvā. ⁸ C^k chintāso. ⁹ C^k asinabhū. ¹⁰ C^k ga-
 gana-. ¹¹ C^o has added mayā, C^k omits mayhaṃ. ¹² Bī imaṃ. ¹³ Bī -rī.
¹⁴ Bī byagata mayi ¹⁵ Bī byagamā. ¹⁶ C^o vikkhamahappahānena. ¹⁷ C^o pahī-
 nontā corr. to pahīnantā. ¹⁸ Bī Bp -dhituṃ ¹⁹ Bī kakacachinno. ²⁰ C^k C^o allī-
 yatīti, Bī alliyati. ²¹ C^k C^o -nan. ²² Bī tassa, C^o tassa corr. to tassā.

2. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca
evam hāyati atthamhā aham va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā saṁ-
khātā¹ apariyantatanhā, atilobho vuccati atikkamitvā pavattanalobho, atilobha-
madena cā 'ti purisamadaṁ uppādanato atilobhamado nāma jāyati², idam 5
vuttaṁ hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena
ca yathā aham Asitābhuyā³ rājadhītāya parihīno evam atthā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araṇṇe ekako va vasitvā
pitu accayena gantvā rajjaṁ gaṇhi.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 10
rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā“
'ti. Asitābhūjātakam⁵.

5. Vacchanakhajātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Roja-Mallaṁ ārabha kathesi. So kirāyasmato Anan- 15
dassa gihisahāyo⁶ ekadivasam⁷ āgamanatthāya therassa sāsanam pā-
hesi. Thero Satthāraṁ āpucchitvā agamāsi. So theram nānaggarasa-
bhojanam bhojetvā ekamantaṁ nisinno therena saddhīm paṭisanthāraṁ
katvā theram gihibhogena⁸ pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante
Ānanda, mama gehe pahūtaṁ saviññāṇakaaviññāṇakaratanam, idam 20
majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ubho agāraṁ ajjhāvasāmā⁹“ 'ti.
Thero tassa kāmesu ādīnavam kathetvā utthāyāsanaṁ vihāraṁ gantvā
„diṭṭho te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā
„kim assa kathesīti“ vutte „bhante maṁ Rojo gharāvāsena nimantesi,
ath' assāham gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādīnavam kathesi“ ti. 25
Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena
nimantesi¹⁰, pubbe pi nimantesi¹⁰ yevā“ 'ti vatvā tena yācito
atītam āhari:

¹ Ck C^o -to. ² Bⁱ B^p jāto. ³ so B^p; Ck C^o aham ca asitābhuyā ti, Bⁱ ahāni
asitābhu. ⁴ Bⁱ dhammade-. ⁵ Bⁱ asitābhūjātakam catuttham. ⁶ Ck gihī-. ⁷ Bⁱ
adds tassa. ⁸ Ck C^o gihī-. ⁹ Bⁱ ajjhāvasissāmā. ¹⁰ Bⁱ -teti.

Athīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto aññatarasmiṃ nigamagāme¹ brāhmaṇakule nib-
 battitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese²
 ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya³ Bārāṇasim patvā rājuy-
 5 yāne vasitvā punadivase Bārāṇasim pāvisi. Ath' assa Bārā-
 ṇasīsetṭhi⁴ cāravahāre⁵ pasīditvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne
 vasanatthāya paṭiññaṃ gahetvā taṃ paṭijagganto⁶ uyyāne vasā-
 pesi. Te aññamaññaṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasam
 Bārāṇasīsetṭhi⁴ Bodhisatte pemavissāsavasena evaṃ cintesi:
 10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ⁷ Vacchanakhaṃ
 paribbājakaṃ uppabbājetvā sabbam vibhavaṃ majjhe bhinditvā
 tassa datvā dve pi samaggavāsaṃ vasissāmā“⁸ 'ti so ekadi-
 vasaṃ bhattakiccapariyosāne tena saddhiṃ madhurapaṭisaṇ-
 thāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
 15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā
 vasāmā“⁹ 'ti vatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā
 yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko⁸ ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanaṣaṃpannā, sabhojanā ti bahukhādānīya-
 20 bhojanīyā⁹, yattha bhutvā ca pītvā ca 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu
 nānaggarasāni bhojanāni paribhūñjitvā nānāpānāni ca pītvā¹⁰, sayeyyātha
 anussuko⁸ ti yesu alaṃkate¹¹ sirisayanapiṭṭhe anussuko⁸ hutvā sayeyyāsi,
 tena¹² gharā nāma atīviya sukhā ti.

Ath' assa¹³ sutvā Bodhisatto „mahāsetṭhi, tvaṃ aññāṇa-
 25 tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ¹⁴ pabbajjāya ca
 aguṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te aguṇaṃ kathessāmi, suṇāhi
 dānīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī omits nigama. ² Bī -ppadese. ³ Bī loṇampilapaṭivesanattāya. ⁴ Ck C^s -si-.
⁵ Bī ācāra-, B^p iriyāpathe ⁶ Ck -ggento ⁷ Ck -ya, C^s -ya corr. to -yam.
⁸ Bī -ssukko. ⁹ Ck Bī -niyabhojanīyā, C^s -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.
¹⁰ Ck pītvā. ¹¹ Bī -tesu, C^s adds sirikate. ¹² Bī tenassa. ¹³ Bī adds vāca-
 nam. ¹⁴ Bī adds kathesi.

2. Gharā nānīhamānassa¹ gharā nābhaṇato musā
gharā nādinnaḍaṇḍassa paresaṃ anikubbato,
evaṃ chiddaṃ durabhibhavaṃ ko gharaṃ paṭipajjatīti. 169.

Tattha gharā nānīhamānassa² ti niccakālaṃ kasigorakkhādikara-
ṇena³ anīhamānassa avāyamantassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso⁴ na⁵ 5
paṭiṭṭhā⁶ ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettaṇṇatthuhiraññasuvaṇṇā-
dīnaṃ⁷ atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnaḍa-
ḍassa paresaṃ anikubbato ti naādinnaḍaḍassāpi⁸ agahitaḍaṇḍassa nik-
khittaḍaṇḍassa paresaṃ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnaḍaṇḍo⁹
huvā paresaṃ dāsakammakarādīnaṃ tasmiṃ tasmiṃ aparādhe aparādhānurūpaṃ 10
vadhābandhanacchedanātāṇanādivasena karotī tass'eva gharāvāso saṇṭhahatīti attho.
evaṃ chiddaṃ durabhibhavaṃ ko gharaṃ paṭipajjatīti taṃ dāni evaṃ
etesaṃ kuhaṇādīnaṃ¹⁰ akaraṇe sati taya tāya¹¹ paribhāṇiyā chiddaṃ¹² karaṇe pi sati
niccam eva kātābato durabhisambhavaṃ durārādhaniyaṃ¹³ niccaṃ karontassāpi
vā¹⁴ durabhisambhavaṃ eva¹⁵ duppūraṃ¹⁶ gharāvāsaṃ ahaṃ nipparitasso¹⁶ huvā 15
ajjhāvasissāmiti ko gharaṃ paṭipajjatīti¹⁷.

Evaṃ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṃ kathetvā uyyānaṃ
eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasīseṭṭhi¹⁸ Rojo Mallo ahoṣi, Vacchanakhaparibbājako 20
pana ahaṃ evā“ 'ti. Vacchanakhajātakam¹⁹.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṃ²⁰ pakkhīti. Idaṃ Satthā Jetavane
vihāranto ekaṃ kuhaṇam ārabba kathesi. Taṃ hi Satthā ānetvā
dassitaṃ²¹ disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako 23
yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ all three MSS. nāniha-. ² C^k Bⁱ nāniha. ³ Bⁱ -kāṇena. ⁴ C^k -vāsa. ⁵ Bⁱ
pana. ⁶ C^k paṭiṭṭhāsi, C^s paṭiṭṭhāsi corr. to paṭiṭṭhāsi. ⁷ C^k -suvaññādīnaṃ,
C^s -suvaññādīnaṃ corr. to -suvaṇṇādīnaṃ, Bⁱ -suvaṇṇādīni. ⁸ so B^p; C^k naadi-,
C^s nadi- corr. to naadi-, Bⁱ naadinnaṇassāpi. ⁹ C^k C^s adinna-. ¹⁰ C^s kuhaṇā-
corr. to kuhaṇā-, Bⁱ ihaṇā-, B^p katehananādīnaṃ. ¹¹ C^k Bⁱ only one tāya. ¹²
C^k C^s chidda, Bⁱ chinna, B^p chinnaṃ. ¹³ C^k -niyaṃ, Bⁱ durabbhavanīyaṃ, B^p
dūrabbhāvanīyā. ¹⁴ B^p omits vā, Bⁱ taṃ. ¹⁵ Bⁱ adds evaṃ. ¹⁶ Bⁱ B^p nippurī-
tavāso. ¹⁷ C^k C^s -paṭijissatīti. ¹⁸ C^k C^s -si. ¹⁹ Bⁱ adds pañcamam. ²⁰ Bⁱ
toyaṃ. ²¹ Bⁱ dassi-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantaḍḍese¹ ekasmiṃ sare maccho hutvā
 mahāparivāro vasi². Ath' eko bako „macche khāḍissāmīti“
 sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṃ pāṭetvā pakkhe pasāretvā mandam
 5 mandam³ macche olokento atṭhāsi tesam pamādam āgama-
 yamāno. Tasmiṃ khaṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gacaram
 gaṇhanto taṃ thānam pāpuṇi. Macchagaṇo taṃ bakam passi-
 tvā pathamam gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayam⁴ pakkhī dijo kumudasannibho,
 10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatīti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatīti abalabalo⁵ viya hutvā kiñci ajānanto
 viya ekako va jhāyatīti.

Atha nam Bodhisatto oloketvā dutiyam gātham āha:

2. Nāssa sīlam vijānātha, anaññāya pasamsatha,
 15 amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatīti. 171.

Tattha anaññāyā ti ajānitvā, amhe dijo na pāletīti esa dijo amhe
 na rakkhati na gopāyati, kataran nu kho etena kabalam karissāmīti upadhāreti,
 tena pakkhī na phandatīti ten' esa sakunō na phandatī na calatīti.

Evaṃ vutte macchagaṇo udakam khobhetvā⁶ bakam pa-
 20 lāpesi.

Satthā imam desanam⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 bako kuhako ahosi, maccharājā pana aham evā“⁸ ti. Bakajātakam⁹.

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idam Satthā Sāketam
 25 upanissāya viharanto Sāketam brāhmaṇam ārabha kathesi. Vat-
 thum⁹ pan' ettha atītam pi paccuppannam pi hetthā Ekanipāte ka-
 thitam eva.

¹ Bⁱ -ppadese. ² C^k vasi. ³ Bⁱ mandamando. ⁴ Bⁱ vatāyam. ⁵ Bⁱ aphalaphalo.
⁶ C^k khobetvā, Bⁱ khotetvā. ⁷ Bⁱ ahammadesanam. ⁸ Bⁱ ekajātakam chaṭṭham.
 7. Cfr. supra vol. I p. 305. ⁹ Bⁱ vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṃ gatakāle bhikkhu „sineho nāma” esa bhante kathaṃ patitthātīti“¹ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṃ nibbāti² cittaṃ cāpi³ pasīdatīti. 172. 5

Tass’ attho: ko nu kho hetu yena idh’ ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṃ atīviya nibbāyati⁴ suvāsītassa⁵ udakassa⁶ ghaṭasahassena parisittam viya sītalam hoti, ekacce na nibbāti⁷, ekacce⁸ diṭṭhamatte yeva cittaṃ⁹ pasīdati mudum.¹⁰ hoti pemavasena allīyati, ekacce na allīyatīti.

Atha nesaṃ Satthā pemakāraṇaṃ dassento dutiyaṃ gātham āha: 10

2. Pubbe va¹¹ sannivāsena paccuppannahitena vā
evam¹² taṃ jāyate pemaṃ uppalaṃ va yathōdake ti. 173.

Tass’ attho: bhikkhave pemaṃ nāma¹³ etaṃ dvīhi kāraṇehi jāyati purima- bhava mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā¹⁴ bhātā¹⁵ vā bhaginī¹⁶ vā pati vā¹⁷ 15 bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhim ekaṭṭhāne vutthapubbo¹⁸ tassa iminā pubbeva¹⁹ sannivāsena va²⁰ bhavantare anubandhanto so²¹ sineho na vijahati, imasmiṃ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṃ²² taṃ jāyate pemaṃ, imehi dvīhi²³ taṃ²⁴ pemaṃ nāma²⁵ jāyati, yathā kiṃ: uppalaṃ va yathōdake ti vakārassa rassattam katam²⁶ samuccayatthe c’ esa²⁷ vutto, tasmā uppalaṃ ca sesaṃ ca²⁸ jalajapupphaṃ yathā udake jāyamānaṃ dve kāraṇāni²⁹ 20 nissāya jāyati udakaṃ c’ eva kalalaṃ ca tathā etehi dvīhi³⁰ kāraṇehi pemaṃ jāyatīti³¹ evaṃ ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va³² dve janā ahesum, putto pana aham evā“ ti. Sāketajātakam³³. 25

¹ Bⁱ patitthātīti. ² C^k nibbāni, Bⁱ nippāti. ³ C^s cittaṃ vāpi, Bⁱ vittaṃ cāpi.
⁴ Bⁱ nibbāti, B^p nibbāti. ⁵ so B^p; C^k C^s sukhāsītassa, Bⁱ suvāsītassa. ⁶ C^s udassa. ⁷ Bⁱ nibbāni, B^p nippāti. ⁸ C^s adds va. ⁹ Bⁱ vittaṃ ¹⁰ Bⁱ mudakam.
¹¹ so Bⁱ B^p; C^k pubbena, C^s pubbena corr. to pubbe va. ¹² C^s evan ¹³ Bⁱ omits
puttā vā dhītā vā. ¹⁴ Bⁱ bhātaro. ¹⁵ C^s Bⁱ bhaginī, C^k bhaginī. ¹⁶ C^k omits
pati vā, Bⁱ patini vā. ¹⁷ C^k Bⁱ vutta-, C^s vutta- corr. to vuttha. ¹⁸ Bⁱ puppena,
B^p puppe. ¹⁹ C^s -seneva. ²⁰ Bⁱ pi. ²¹ Bⁱ evan. ²² C^s dvīhi, Bⁱ dihi. ²³ Bⁱ
omits taṃ. ²⁴ Bⁱ omits nāma. ²⁵ Bⁱ katham, C^s katham corr. to katam. ²⁶
C^k ceva, C^s cevaya corr. to cesa. ²⁷ Bⁱ yesaṃ ca, C^s sesa. ²⁸ Bⁱ kāraṇe. ²⁹ C^s
dvīhi. ³⁰ Bⁱ jāyati. ³¹ Bⁱ omits va. ³² Bⁱ adds sattamaṃ.

8. Ekapadajātaka.

Imgha' ekapadam tātā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam kuṭumbikam ārabba kathesi. Sāvatti-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasaṃ amke nisinno putto atthassa' 5 dvāraṃ nāma pañhaṃ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na naṃ aṇño kathetum sakkhissatī“ puttaṃ gahetvā Jetavanam gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, ayam me³ dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṃ⁴ pañhaṃ pucchi, aham⁵ tam ajānanto idhāgato, kathetha bhante imam pañhan“ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam dārako 10 idān' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imam pañhaṃ paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpi 'ssa kathesum, bhavasam-khepagatattā pana na sallakkhesīti“ vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena 15 seṭṭhitthānaṃ labhi. Ath' assa putto daharo⁶ kumāro ūrumhi nisīditvā „tāta mayhaṃ ekapadam anekatthanissitaṃ ekam⁷ kāraṇaṃ kathethā“ 'ti pucchanto paṭhamaṃ gātham āha:

1. Imgha ekapadam tāta anekatthapadanissitaṃ

kiñci saṃgāhikam brūsi⁸ yen' atthe sādheyemase ti. 174.

20 Tattha imghā 'ti yācanatthe cōdanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekam kāraṇapadam ekam kāraṇupāsāsihitam vā vyañjanapadam⁹, anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitaṃ, kiñci saṃgāhikam brūnīti¹⁰ kiñci ekam bahuṇṇaṃ padānaṃ saṃgāhikam brūhi¹¹, ayam eva vā pātho, yenatthe sādheyemase ti yena kena padena anekatthanissitena 25 mayam¹² attano vadḍhim¹³ sādheyāma tam me¹⁴ kathehīti pucchi¹⁵.

Ath' assa pitā kathento dutiyaṃ gātham āha:

2. Dakkheyyekapadam¹⁶ tāta anekatthapadanissitaṃ

tañ¹⁷ ca sīlena saṃyuttaṃ khantiyā upapāditam

alam mitte sukhāpetum amittānaṃ dukhāya cā 'ti. 175.

¹ B_i iṅgha. ² so C^k B_p; C^o B_i athassa. ³ B_i ayamme, C^o ayameva. ⁴ so B_p; C^k atthamissa dvāraṃ, C^o athassa dvāraṃ, B_i athassa dvāra. ⁵ C^o B_i ahan. ⁶ B_i -ra. ⁷ B_i etaṃ. ⁸ C^o B_i B_p brūhi. ⁹ B_i byañjana-. ¹⁰ B_i brūhīti, B_p brūhīti, C^o brūsitī. ¹¹ C^k brūsi. ¹² B_i mayham. ¹³ B_i vadḍhi. ¹⁴ B_i omits tam me. ¹⁵ B_i pucchati. ¹⁶ C^k C^o -dan. ¹⁷ C^k nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyaekapadam, dakkheyyam nāma
lābhuppādakassa jetthakassa¹ kusalassa nānasampayuttam² viriyam, anekattha-
padanissitan ti evam vuttappakāram viriyam anekehi atthapadehi nissitam,
katārehīti sīlādīhi, ten' eva tañ ca sīlena samyuttan³ ti ādim āha, tass'
attho: tañ ca pan' etan viriyam ācārasīlasampayuttam adbhivāsana-khantiyā upe- 5
tam mitte sukhāpetum amittānañ ca dukkhāya alam samattham, ko hi nāma
lābhuppādānānasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁴ ācārakhantisampanno mitte
sukhāpetum amitte vā dukkhāpetum na sakkotīti⁵.

Evam Bodhisatto puttassa pañham kathesi. So pi pitu
kathitanayen' eva attano attham sādhetvā yathākamman gato. 10

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpatti-phale patiṭṭhitā) „Tadā
putto ayam eva ahosi, Bārānasīsetthi⁶ pana aham eva“ ti. Eka-
padajātakam⁷.

9. Haritamātajātaka.

15

Asivisaṃ mamaṃ⁸ santan ti. Idam Satthā Veluvane viha-
ranto Ajātasattuṃ ārabha kathesi. Kosalarājassa hi⁹ pitā Mahā-
kosalo Bimbisārarañño dhītaram dadamāno dhītu nahānamulāṃ Kāsi-
gāmakaṃ¹⁰ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate rañño
sinehena nacirass' eva¹¹ kalam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹² 20
pi taṃ gāmaṃ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama
kulasantakam gāmaṃ na dassāmīti“ tena saddhim yujjhati. Kadāci
mātulassa jayo hoti kadāci bhāgiṇeyyassa. Yadā pana Ajātasattu
jināti tadā¹³ rathe dhajam ussāpetvā mahantena yasena nagaram pavi-
sati, yadā pana parājīyati tadā domanassappatto kañci¹⁴ ajānāpetvā 25
va pavisati. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū¹⁵ dhammasabhāyam katham
samuṭṭhāpesuṃ¹⁶: „āvuso Ajātasattu mātulam jinitvā tussati, parājito
domanassappatto hotīti¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ Bⁱ B^p chekassa. ² C^s -yutta. ³ C^k C^s sampayuttan ⁴ C^s -yuttam-, Bⁱ dakañāna-
samyayuttam-. ⁵ C^k sakkontīti, C^s sakkontīti corr. to sakkotīti. ⁶ C^k C^s -si.
⁷ Bⁱ adds aṭhamam. ⁸ C^k C^s mama, Bⁱ mam si, B^p pi mam. ⁹ Bⁱ omits hi. ¹⁰
Bⁱ kāsakagā-. ¹¹ Bⁱ cirasseva, C^s cirasseva corr. to nacirasseva ¹² Bⁱ kālañkatāya.
¹³ Bⁱ adds sapanassapatto (for soma-). ¹⁴ Bⁱ kinci, C^s kiñci corr. to kañci. ¹⁵
Bⁱ bhikkhu, C^k C^s omit bhikkhū. ¹⁶ Bⁱ samuṭṭhasuṃ. ¹⁷ Bⁱ omits hoti.

etarahi kathāya sannisinā¹ 'ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti¹⁴“ vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 5 Bodhisatto nīlamanḍukayoniyaṃ nibbatti. Tadā manussā nadikandarādīsu² tattha³ tattha macchagaṇḥanathāya⁴ kumināni oḍḍesuṃ. Ekasmiṃ kumine bahū⁵ macchā pavisiṃsu. Ath' eko udakāsīviso⁶ macche khādanto taṃ kuminaṃ pāvisi. Bahumacchā ekato hutvā taṃ khādantā ekalohitaṃ⁷ akaṃsu.
 10 So paṭisaraṇaṃ apassanto maraṇabhayaṭajjito kuminamukhena nikkhamitvā vedanāmatto⁸ udakapariyante nipajji. Nīlamanḍuko pi tasmīṃ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno hoti. Āsīviso⁹ vinicchayaṭṭhānaṃ alabhanto tattha¹⁰ nipannaṃ¹¹ disvā „samma¹² nīlamanḍuka imesaṃ macchānaṃ¹³ kiriyā ruc-
 15 cati tuyhaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ gāthaṃ āha:

1. Āsīvisaṃ¹⁴ mamaṃ¹⁵ santaṃ⁶ pavitṭhaṃ kumināmukhaṃ
 ruccate haritāmātā¹⁷ yaṃ maṃ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṃ mama¹⁶ santaṃ ti maṃ āgatavisaṃ¹⁹ samānaṃ, ruccate haritāmātā yaṃ maṃ khādanti macchakā ti²⁰ etaṃ²¹ tava²²
 20 ruccati haritamanḍukaputtā 'ti vadati.

Atha naṃ haritamanḍuko „āma samma ruccati, kiṃkāraṇā: sace tvaṃ hi tava padesaṃ āgate macche khādasi²³ macchāpi

¹ Ck hoti, C^o hoti corr. to hotīti. ² Ck nadikandarādīsu, C^o nadikandarādīsu, Bī nadikandarādīsu ³ Bī vatthu. ⁴ Ck macchā-, C^o macchaṃ gaṇḥanathāya corr. to macchagaṇḥanathāya, Bī macchagaṇṭhāya. ⁵ C^o bahū corr. to bahu, Bī bahu. ⁶ C^o Bī -si-. ⁷ Bī ekaṃ-. ⁸ Ck vedanāmatto corr. to- mahanto, Bī vedanāpatto, Bp -nappatto. ⁹ C^o āsīviso, Bī āsīvesā. ¹⁰ Bī omits tattha. ¹¹ Bī nipannaṃ ¹² Bī ampa. ¹³ Bī macchānaṃ, C^o macchānaṃ corr. to macchānaṃ. ¹⁴ Ck -sa, C^o āsīvisa corr. to āsīvisaṃ, Bī āsīvisam. ¹⁵ C^o mmaṃ corr. to mamaṃ, Bī paṭi, Bp pimaṃ. ¹⁶ Bī santi. ¹⁷ Bī paharitā-, C^o bharitā-. ¹⁸ Bī piṣi, C^o mamaṃ. ¹⁹ Bī. sa. ²⁰ Ck C^o omit ti. ²¹ Bī omits etaṃ. ²² so Bī Bp; Ck tāva, C^o tava corr. to tāva. ²³ Bī khādati, C^o khādati corr. to -si.

attano padesaṃ āgataṃ taṃ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyaṃ² abalavā nāma n' atthīti³ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti³ so vilutto vilumpatīti. 177. 5

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva⁴ purisassa issariyaṃ
• upakappati ijjhati⁵ pavattati tāva so aññaṃ vilumpati yeva, yāva so upakappa-
tīti pi pāṭho, yattakaṃ kālaṃ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c'
aññe vilumpantīti yadā ca⁶ aññe issarā hutvā vilumpanti⁷, so vilutto
vilumpatīti atha so vilumpako aññehi⁸ vilumpati, vilumpate ti pi pāṭho, 10
ayam ev' attho⁹, vilumpanantīti¹⁰ paṭhanti, tass' attho na¹¹ sameti, evaṃ vi-
lumpako puna vilumpaṃ pāpuṇātīti

Bodhisattena atṭe vinicchite udakāsivisassa dubbalabhāvaṃ
ñātvā „paccāmittaṃ gaṇhissāmā¹²“ 'ti macchaganaṃ kumina-
mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpetvā pakkā- 15
muṃ¹³.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā udakāsiviso¹⁴ Ajātasattu ahosi, nīlamanḍuko pana aham evā“
'ti. Haritamātajātakaṃ¹⁵.

10. Mahāpiṅgalajātaka.

20

Sabbo jano ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattaṃ ārabha kathesi. Devadatte¹⁶ Satthari āghātaṃ¹⁷ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake¹⁸ paṭhaviyaṃ¹⁹ nimugge Jeta-
vanavāsino ca sakalaratṭhavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako²⁰ Devadatto
paṭhaviyā²¹ gilīto, nihatapaccāmitto dāni²² Sammāsambuddho jāto“ ti 25

¹ Bⁱ only one attano. ² C^k C^s gocarabhūmiṃ, Bⁱ gocarambhūmiyaṃ. ³ C^k -penti, C^s vilumpenti, Bⁱ vilampanti, B^p viluppanti. ⁴ Bⁱ adds assa. ⁵ Bⁱ icchati. ⁶ C^k C^s omit ca ⁷ C^k -tīti, C^s vilumpantīti. ⁸ Bⁱ atṭesa hi. ⁹ Bⁱ ayam etta attho. ¹⁰ C^k vilumpanaṃ tīti, C^s vilumpanantīti pi, Bⁱ vilumpatīti, B^p vilappati twice. ¹¹ C^k va, C^s va corr. to na. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ pakkamuṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ -si-. ¹⁵ Bⁱ -mātu- and adds navamaṃ, B^p haritamanḍukajā-. ¹⁶ C^k C^s -tto. ¹⁷ Bⁱ -taṃ. ¹⁸ C^k C^s -k' idhake. ¹⁹ Bⁱ paṭhaviyaṃ. ²⁰ Bⁱ -kaṇḍako. ²¹ Bⁱ paṭhaviyā. ²² Bⁱ idāni.

tutṭhapahatṭhā ahesuṃ. Tesāṃ sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūtadevaganā ca tutṭhapahatṭhā evaṃ eva ahesuṃ. Ath' ekadivasāṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathāṃ samutṭhāpesuṃ²: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṃ nimugge³ 'Buddhapaṭikaṇṭako⁴ Deva-
5 datto⁵ paṭhaviyā⁶ gilito⁷' ti⁸ mahājano attamano jāto⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisino¹⁰“ ti pucchitvā „imāya nāma¹¹“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Deva-
datte¹² mate mahājano¹³ tussati c' eva hasati ca, pubbe pi tussati c' eva hasati cā¹⁴“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

10 Atīte Bārāṇasiyaṃ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṃ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabaliyaṃghakahāpaṇādīgahaṇena ucchuyante ucchuṃ viya janāṃ¹⁵ pīlesi kakkhaḷo¹⁶ pharuso sāhasiko, paresu anudda-
yamattam pi nāma¹⁷ assa n' atthi, gehe itthiṇaṃ pi puttadhītānaṃ
15 pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnaṃ¹⁸ pi appiyo amanāpo, akkhiṃhi patitarajaṃ¹⁹ viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṃ vijjhivā pavitṭhakaṇṭako²⁰ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattaṃ rajjaṃ kāretvā kalam akāsi. Tasmiṃ kālakate²¹ sakala-Bārā-
20 nāsī-vāsino²² haṭṭhatutṭhā mahāhasitaṃ hasitvā dārūnaṃ²³ sakatasahasena Mahāpiṅgalaṃ jhāpetvā anekehi ghaṭasahasasehi ālāhanaṃ²⁴ nibbāpetvā Bodhisattaṃ rajje abhisiñcitvā „dhammiko no rājā laddho“ ti haṭṭhatutṭhā nagare ussavabheriṃ²⁵
carāpetvā samussitadhajapaṭākāṃ²⁶ nāma²⁷ nagaraṃ alaṃkaritvā
25 dvāre dvāre²⁸ maṇḍapaṃ kāretvā vippariṇṇalājakusumamaṇḍita-
taleṣu alaṃkatamaṇḍapesu nisīditvā khādīṃsu c' eva pivīṃsu²⁹
ca. Bodhisatto pi alaṃkatamahātale³⁰ samussitasetacchattassa

¹ Bⁱ parampara-. ² Bⁱ samuttha-. ³ so B^p; C^k C^s Bⁱ devadatto - -gge. ⁴ C^k C^s -kaṇṭake, Bⁱ -kaṇḍako. ⁵ C^k C^s -tte. ⁶ Bⁱ pathaviyā. ⁷ C^k C^s -te. ⁸ C^k C^s omit ti. ⁹ Bⁱ -tto ¹⁰ C^k -ne, C^s -ne corr. to -no. ¹¹ Bⁱ mahājanāṃ. ¹² C^s Bⁱ -lo, Bⁱ adds dārako. ¹³ C^s -ādinā, Bⁱ -patikādināṃ. ¹⁴ C^k C^s patitaṃ. ¹⁵ Bⁱ pavitṭhakaṇḍako. ¹⁶ Bⁱ kālaṇṭake. ¹⁷ C^k C^s -si-. ¹⁸ C^s dārūṇaṃ corr. to dārūnaṃ. ¹⁹ C^k C^s ālā- ²⁰ Bⁱ ussavabheri. ²¹ so Bⁱ B^p; C^k C^s -paṭākā. ²² Bⁱ B^p omit nāma ²³ Bⁱ only one dvāre. ²⁴ so B^p; C^k pivīsuṃ, C^s pivīsuṃ, Bⁱ pivīsu.

pallamkavarassa majjhe mahāyasaṃ anubhavanto nisīdi, amaccā ca brāhmaṇagahapatiratthikadovārikādayo ca rājānaṃ parivāretvā atthamsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ thatvā assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṃ disvā „samma dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapahatthā ussavaṃ 5 kīlantā vicaranti, tvaṃ parodamāno ṭhito, kin nu kho mama pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Sabbo jano himsito Piṅgalena, (Cfr. Dh. p. 149.)

tasmim mate paccayaṃ³ vedayanti,

10

piyo nu te āsi akaṇhanetto⁴,

kasmā nu tvaṃ rodasi dvārapālā 'ti. 178.

Tattha himsito ti nānappakārehi daṇḍabaliādīhi pīlito, Piṅgalena 'ti piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbīṭṭhapiṅgalāni⁵ bilālakkhivaṇṇāni⁶ ahesuṃ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṃ akaṃsu, paccayaṃ⁷ vedayaṇṭīti pītiyo 15 pavedayanti, akaṇhanetto⁸ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvaṃ ti kena nu⁹ kāraṇena tvaṃ rodasi Atthakathāyaṃ¹⁰ pana kasmā tuvaṃ¹¹ ti pāṭho.

So tassa vacanaṃ sutvā „nāhaṃ 'Mahāpiṅgalo mato' ti sokena¹² rodāmi, sīsaṃ assa me sukhaṃ¹³ jātaṃ, Piṅgalarājā hi pāsādā orohanto¹⁴ cārohanto¹⁵ ca kammāramuṭṭhikāya ha- 20 nanto¹⁶ viya mayhaṃ sīse atthatthā¹⁷ khaṭake deti, so paralokaṃ gantvāpi¹⁸ mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṃ pi Yamassa¹⁹ sīse khaṭake dassati, atha naṃ²⁰ te 'atviya amhe bādhatīti' puna idh' evā ānetvā vissajjeyyūṃ, atha me so puna pi²¹ sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenāhaṃ rodāmīti“ imam at- 25 thaṃ pakāsento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī nātidūre. ² Bī kālāṇkate. ³ C^s Bī paccayā. ⁴ so B^p; C^k akaṇṇa-, C^s akaṇṇa- corr. to akanna-, Bī aṇḍanetto. ⁵ Bī nibbiddha-. ⁶ C^s bilāla-, Bī pi-
lāla-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī B^p; C^k C^s akaṇṇa-. ⁹ Bī adds kho. ¹⁰ C^k C^s
-yam, Bī -ya. ¹¹ C^s tucan, C^k tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sīsassa me
sukha. ¹⁴ Bī otaranto. ¹⁵ Bī ārohanto, C^s has added cāro-. ¹⁶ C^k haṇanto,
Bī pāharanto. ¹⁷ C^k atthā attha. ¹⁸ Bī omits pi. ¹⁹ Bī yamassāpī. ²⁰ C^k nan,
C^s san corr. to nan. ²¹ Bī omits pi.

2. Na me piyo āsi akaṇhanetto,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato himseyya maccurājam,
so himsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5 Atha naṃ Bodhisatto „so rājā dārūnaṃ vāhasahassena¹
daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa ālāhanabhūmi² sam-
antato khatā³, pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatra-
gativasā⁴ puna ten' eva sarīrena na⁵ āgacchanti⁷, mā tvaṃ
bhāyīti“ taṃ samassāsento imaṃ gātham āha:

10 Daḍḍho vāhasahasseehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁸ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatīti.

Tato paṭṭhāya dōvāriko assāsaṃ paṭilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjaṃ kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākam-
maṃ gato.

15 Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo¹⁰ Devadatto ahoṣi, putto pana aham evā“ 'ti. Mahāpiṅgala-
jātakaṃ¹¹. Upāhanāvaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭṭhajātaka.

2.) Sigālo mānatthaddho ti. Idam Satthā Veluvane viha-
ranto Devadattam ārabba katesi. Devadatto Ajātasattum pa-
sādetvā¹² uppāditalābhasakkāraṃ ciraṭṭhitikaṃ kātum nāsakki. Nālā-
gripayojane¹³ paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

¹ so BP; C^k C^s akaṇṇa, Bⁱ akaṇṇanto. ² Bⁱ vāhasakhaṭasahassena. ³ C^k ālā-
hanabhūmi, C^s ālāhana-. ⁴ so C^k C^s; Bⁱ saṅkhatā, BP khaṇati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
taso. ⁶ C^k omits na. ⁷ C^s āgacchati corr. to nāgacchaṃ ti. ⁸ so BP; C^k C^s
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhammade-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo. ¹¹ Bⁱ
adds dasamaṃ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ BP nālāgiri.

kāro antaradhāyi. Ath' ekadivasam bhikkhū¹ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto lābhasakkāram uppādetvā ciratṭhitikam kātum nāsakkhīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ 'ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannam² lābha- 5 sakkāram antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi³ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇam vedānam atthāra- sannam⁴ sippānam⁵ pāram⁶ gato. So paṭhavijayamantaṃ⁷ nāma 10 jānāti, paṭhavijayamanto⁸ ti āvajjanamanto⁹ vuccati. Ath' ekadivasam Bodhisatto „taṃ mantaṃ sajjhāyissāmīti“ ekasmiṃ aṅgaṇatṭhāne piṭṭhipāsāne nisīditvā sajjhāyam akāsi. Taṃ kira mantaṃ aññaṃ¹⁰ vidhirahitaṃ sāvetum¹¹ na sakkā, tasmā naṃ¹² so tathārūpe ṭhāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko 15 sigālo ekasmiṃ bile nipanno taṃ mantaṃ sutvā va paṇaṇam akāsi, so kira antarātīte attabhāve paṇaṇapaṭhavijayamanto¹³ eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto¹⁴ sajjhāyam katvā utthāya „paṇaṇo vata me ayaṃ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambo brāhmaṇa, ayaṃ manto tayāpi mam' eva paṇaṇataro“ 20 ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṃ sigālo mahantaṃ akusalaṃ karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā“¹⁵ 'ti thokaṃ anubandhi. Sigālo palāyitvā araṇṇaṃ pāvisi. So gantvā ekaṃ sigālīṃ thokaṃ sarīre ḍasi¹⁶ „kiṃ sāmīti“ ca vutte „mayhaṃ jānāsi na jānā- sīti“ āha. Sā „ajānāmīti“¹⁷ sampatīcchi. So paṭhavijayaman- 25 taṃ⁸ parivattetvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā¹⁸ sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo¹⁹ catuppade attano san-

¹ C^k C^s omit bhikkhū, Bⁱ bhikkhu ² Bⁱ -nna ³ Bⁱ antaradhāpeti. ⁴ Bⁱ omits yevā. ⁵ C^k C^s -rasañca. ⁶ Bⁱ sippāni. ⁷ Bⁱ pāraṇ. ⁸ C^k C^s pathavi-, Bⁱ pathavi-. ⁹ Bⁱ āvaṭṭana-. ¹⁰ Bⁱ añña. ¹¹ Bⁱ sādhetaṃ. ¹² C^k C^s Bⁱ na, B^p omits naṃ. ¹³ Bⁱ so bodhi-. ¹⁴ C^k C^s paṇaṇekaro. ¹⁵ Bⁱ gaṇha gaṇhā. ¹⁶ Bⁱ ḍamsi. ¹⁷ Bⁱ āma jānāmīti. ¹⁸ C^s āṇā- corr. to āṇā-. ¹⁹ Bⁱ -sīha- dīpiyaggha-.

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṃ
 sigāliṃ aggamahesiṃ akāsi. Dvinnāṃ hatthīnaṃ¹ piṭṭhe sīho
 tiṭṭhati, sīhapiṭṭhe Sabbadāṭho sigālo² rājā sigāliyā aggamahesi-
 siyā saddhiṃ niṣīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena
 5 pamajjitvā mānaṃ uppādetvā „Bārāṇasīrajjaṃ³ gaṇhissāmīti“
 sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūratṭhānaṃ sampāpuṇi.
 Parisa dvādasayojanā ahosi. So avidūre tṭhito yeva „rajjaṃ
 vā detu yuddhaṃ vā“ ti rañño pesesi. Bārāṇasīvāsino⁴ bhīta-
 tasitā nagaradvārāni pidahitvā atṭhaṃsu. Bodhisatto rājānaṃ
 10 upasaṃkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena sad-
 dhiṃ yuddhaṃ mama bhāro, tṭhapetvāpi maṃ añño tena saddhiṃ
 yujjhituṃ samattho nāma n' atthīti“ so rājānaṃ⁵ ca nāgare ca
 samassāsetvā „kin ti katvā⁶ Sabbadāṭho etaṃ rajjaṃ gaṇhessati,
 pucchissāmi tāva nan“ ti dvārattālakam⁷ abhirūhitvā⁸ „Sabbā-
 15 dāṭha kin ti katvā imaṃ rajjaṃ gaṇhissasīti“⁹ pucchi. „Sī-
 hanādaṃ nadāpetvā mahājanaṃ saddena santāsetvā gaṇhis-
 sāmīti“. Bodhisatto „atth' etaṃ“ ti ṇatvā atṭālakā¹⁰ oruyha „sa-
 kaladvādasayojaniya - Bārāṇasīnagara - vāsino¹¹ kaṇṇacchiddāni
 māsapitṭhena limpantū¹²“ ti bheriṃ carāpesi. Mahājano bheriyā
 20 ānaṃ sutvā antamaso biḷāle upādāya sabbacatuppadānaṃ c' eva
 attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddaṃ sotuṃ na
 sakkā evaṃ māsapitṭhena limpi¹³. Atha ṇaṃ Bodhisatto puna
 atṭālakam¹⁴ abhirūhitvā¹⁵ „Sabbadāṭhā“ ti āha. „Kim brāh-
 maṇā“ ti. „Imaṃ rajjaṃ kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Sīha-
 25 nādaṃ nadāpetvā manusse tāsetvā¹⁶ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
 gaṇhissāmīti“. „Sīhanādaṃ nadāpetuṃ na sakkhissasi¹⁷, jāti-
 sampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa¹⁸
 jarasigālassa ānaṃ na karissantīti“. Sigālo mānatthaddho

¹ Bⁱ hatthīnaṃ. ² Bⁱ siṅgāla. ³ C^k C^s -si-. ⁴ Bⁱ adds nu kho. ⁵ C^k C^s dvāraddhā-. ⁶ Bⁱ -rūyhitvā. ⁷ C^k C^s gaṇhissasīti, Bⁱ gaṇhissāmīti. ⁸ C^k C^s addhā-. ⁹ C^k C^s -yambārāṇasi-, Bⁱ dvārayoniyambārāṇasīnagara-. ¹⁰ Bⁱ laṅcantu. ¹¹ Bⁱ laṅcaṃ. ¹² Bⁱ -rūyhitvā. ¹³ C^s tāsetvā? C^k nāsetvā, Bⁱ omits manusse tāsetvā. ¹⁴ Bⁱ nāsakkhissasīti. ¹⁵ C^s tādisassa corr. to tādisa.

hutvā¹ „aññe tāva sihā² tiṭṭhantu, yassāham³ piṭṭhe nisinno
 tañ³ ñeva nadāpessāmīti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-
 kosīti“. So yasmim sihe nisinno tassa „nadāhīti“ pādena
 saññam adāsi. Siho hatthikumbhe mukham uppīletvā tikkhaṭṭam
 appativattiyam⁴ sihanādam nadi. Hatthī⁵ santāsappattā⁶ hutvā 5
 sigālam pādamūle pādetvā pāden⁷ assa sīsam akkamitvā cuṇṇa-
 vicuṇṇam akaṃsu. Sabbadāṭṭho tatth⁸ eva jīvitakkhayam patto.
 Te pi hatthī⁴ sihanādam sutvā maraṇabhayaṭṭajjī⁹ aññamaññam
 ovijjhivā tatth⁸ eva jīvitakkhayam pāpuṇim¹⁰su. Thapetvā sihe
 sesāpi¹¹ migasūkarādayo sasabīlālapariyosānā sabbe catuppadā 10
 tatth⁸ eva jīvitakkhayam pāpuṇim¹⁰su. Sihā palāyivā araṇṇam
 pavisiṃsu. Dvādasayojaniko¹² māmsarāsi¹³ ahosi. Bodhisatto
 aṭṭālakā¹⁴ otarivā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano
 kaṇṇesu māsapiṭṭham¹⁵ apanetvā māmsatthikā¹⁶ māmsam haran-
 tū¹⁷“ ’ti nagare bheriṇ carāpesi. Manussā allamāmsam khā- 15
 ditvā sesam sukkhāpetvā vallūram akaṃsu. Tasmim kira kāle
 vallūrakaraṇam¹⁸ udapādīti vadanti.

Satthā imam desanam¹⁹ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā
 jātakam samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va¹⁶ parivārena atthiko 20
 pāpuṇi¹⁷ mahatim bhūnim rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinam. 180.
2. Evam evam¹⁹ manussesu yo hoti parivāravā
 so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭṭhinan ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāram nissāya uppannena mānena thaddho
 parivārena atthiko²⁰ ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatim 25
 bhūmin ti mahantaṃ sampattim, rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinan²¹ ti sabbesam

¹ Bⁱ omits sihā. ² Bⁱ tiṭṭhantassu ham. ³ C^k C^s tam ⁴ Bⁱ appaṭṭi-. ⁵ all
 three MSS. hatthi ⁶ Bⁱ -tto. ⁷ Bⁱ avasesāpi. ⁸ C^s -ko corr. to -ke. ⁹ Bⁱ
 -rāsi, C^k C^s -rāsiyo. ¹⁰ C^k C^s addhā-. ¹¹ Bⁱ -piṭṭhi. ¹² Bⁱ māmsatthikā. ¹³
 Bⁱ āharantū. ¹⁴ Bⁱ vallurakāraṇam. ¹⁵ Bⁱ dhammade-. ¹⁶ C^k C^s omit va.
¹⁷ C^k -nim. ¹⁸ Bⁱ rājāpi. ¹⁹ C^s evameva, Bⁱ eva. ²⁰ Bⁱ atthiko. ²¹ C^k C^s sabba-
 dāṭṭhin, Bⁱ sabbadāṇitthinau.

dāṭhīnaṃ¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotīti so parivārasampanno³ puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhīnaṃ ti yathā sigālo dāṭhīnaṃ⁴ mahā ahosi evaṃ mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṃ āpajjītvā taṃ parivāraṃ nissāya vināsaṃ āpuṇātīti

- 5 „Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto⁵, purohito pana eham evā⁶“ ti. Sabbadāṭṭhahajātakaṃ⁶.

2. Sunakhajātaka.

- Bālo vatāyaṃ sunakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ambalakoṭṭhakaāsanasālāya⁷ bhattabhuñjanasunakhaṃ⁸
 10 ārabha katesi. Taṃ kira jātakālato paṭṭhāya pāṇiyahārakā⁹ gahetvā tattha taṃ¹⁰ posesuṃ. So aparabhāge tattha bhattaṃ bhuñjanto thullasariro¹¹ ahosi. Ath' ekadivasaṃ eko gāmavāsī¹² puriso taṃ ṭhānaṃ patto sunakhaṃ disvā pāṇiyahārakānaṃ¹³ uttarisāṭṭhakaṃ ca kahāpaṇaṃ ca datvā gaddūlena¹⁴ bandhitvā taṃ ādāya pakkāmi. So¹⁵ gahetvā
 15 niyamāno na vassi, dinnaṃ¹⁶ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṃ dāni¹⁷ maṃ piyāyatīti“ gaddūlā¹⁸ mocesi. So vissatṭhamatto ekavegena āsanāsālam eva gato. Bhikkhū taṃ disvā katakārāṇaṃ jānitvā sāyaṇhasamayē dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso āsanāsālaṃ¹⁹ sunakho bandhanā²⁰ mokkhakusalo
 20 vissatṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhanā²⁰ mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 25 Bodhisatto Kāsiṇatthe²¹ ekasmiṃ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ gaṇhi²². Tadā Bārāṇasiyaṃ ekassa manussassa sunakho ahosi, so²³ piṇḍabhattaṃ labhanto thūla-

¹ Bī dāṭhīnaṃ. ² Bī āsi. ³ Bī parivarena sampanno. ⁴ Bī dāṭhīna. ⁵ Bī adds ahosi. ⁶ Bī adds paṭṭhamam. ⁷ Bī -lāyaṃ. ⁸ Bī -bhuñjane-, Ck C° bhattaṃ-. ⁹ Bī pāṇiyahārakā ¹⁰ Bī omits taṃ. ¹¹ C° thūllasariro, Bī thūllasariyo. ¹² Ck -si. ¹³ Bī pāṇiyahārakānaṃ. ¹⁴ Bī gaddalena. ¹⁵ so Ck C°; Bī Bp add taṃ. ¹⁶ C° repeats dinnaṃ. ¹⁷ Bī idāni. ¹⁸ Ck gaddūla, Bī gaddusaṃ? C° naddālā. ¹⁹ Ck C° -lā, Bī -lāyaṃ. ²⁰ Bī -na. ²¹ Bī kāsikarathe. ²² Ck saṅgaṇhi, Bī aggaṇesi. ²³ Bī naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāṃavāsī¹ Bārāṇasīm āgato taṃ sunakhaṃ
disvā tassa manussassa uttarasāṭakaṃ² ca kahāpanaṃ ca datvā
sunakhaṃ gahetvā cammayottena³ bandhitvā yottakoṭṭiyam⁴
gahetvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekaṃ sālaṃ pavisitvā suna-
khaṃ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmiṃ
kāle Bodhisatto kenacid eva⁶ karaṇīyena aṭaviṃ⁷ pavisanto⁸
taṃ sunakhaṃ yottena bandhitvā ṭhapitaṃ⁹ disvā paṭhamam
gātham āha:

1. Bālo vatāyaṃ sunakho yo varattaṃ na khādati
bandhanaṃ ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharaṃ vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā¹², ayam eva vā pāṭho, asito¹¹ ca
gharaṃ vaje ti asito¹¹ ti¹³ dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasaṇatthānaṃ gac-
cheyya

Taṃ sutvā sunakho dutiyaṃ gātham āha:

2. Aṭṭhitaṃ me manasmiṃ me atho me hadaye kataṃ 15
kālaṃ ca paṭikaṃkhāmi¹⁵ yāva passupatū¹⁶ jano¹⁷ ti. 183.

Tattha aṭṭhitaṃ me manasmiṃ me ti yaṃ tumhe kathetha taṃ mayā
adhiṭṭhitaṃ eva, manasmiṃ¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etaṃ ti, atho²¹ me hadaye
katan ti atha²² pana me tumhākaṃ pi vacanaṃ hadaye katham eva, kālaṃ ca
paṭikaṃkhāmi²³ kālaṃ patimānemi²⁴, yāva passupatū²⁵ jano²⁶ ti 20
yāvāyaṃ²⁷ mahājano pasupatu niddaṃ okkamatu tāvāhaṃ kālaṃ patimānemi²⁴,
itarathā hi²⁸ ayam sunakho palāyatitī ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge²⁹ sab-
besaṃ suttakāle cammayottaṃ khāditvā palāyissamīti.

So evaṃ vatvā mahājane niddaṃ okkante yottaṃ khāditvā
suhito³⁰ hutvā³¹ palāyitvā attano sāmikānaṃ gharaṃ eva gato. 25

¹ Ck Hⁱ -si. ² Bⁱ uttari-. ³ Bⁱ cammaṃ-. ⁴ Bⁱ yotta-. ⁵ Bⁱ aṭṭavi-. ⁶ Bⁱ
kenaci. ⁷ Bⁱ aṭṭavi. ⁸ Bⁱ paṭipanto. ⁹ Bⁱ pathavitaṃ. ¹⁰ Ck namuñceyya.
¹¹ Bⁱ asito, B^p asito and asito. ¹² Ck C^s pamuñceyya. ¹³ Ck ni. ¹⁴ Bⁱ tato,
B^p omits ti dhāto. ¹⁵ Bⁱ paṭikaṃkhāmi. ¹⁶ C^s passupatu, Bⁱ pasuppatu. ¹⁷ Bⁱ
jjano. ¹⁸ C^s adhiṭṭhitaṃ me va tasmiṃ, ¹⁹ Bⁱ yega. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ attho.
²² Bⁱ adds ca. ²³ Bⁱ paṭikaṃkhāmi. ²⁴ Bⁱ paṭi-. ²⁵ C^s passupatu, Bⁱ pasuppatu.
²⁶ Bⁱ jjano, C^s jano corr. to jjano. ²⁷ Ck C^s svāyaṃ. ²⁸ Bⁱ ti. ²⁹ C^s rattimbhāge.
Bⁱ adds va. ³¹ Bⁱ omits hutvā.

Satthā inam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā“² ti. Sunakhajātakam³.

3. Guttilajātaka.

- 5 Sattatantiṃ sumadhuran ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto Devadattam ārabba kathesi. Tasmiṃ hi kāle bhikkhū Devadattam āhaṃsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyham ācariyo, tvam Sammāsambuddham nissāya tīṇi piṭakāni uggaṇhi⁴ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na
10 yuttan“ ti. Devadatto „kiṃ pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen' eva tīṇi piṭakāni uggaḥitāni cattāri jhānāni uppāditāni“ ācariyam paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum⁵: āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsam patto“ ti. Satthā
15 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁶ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' evā⁷ ācariyam paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsam⁸ pāpuṇāti⁹, pubbe pi patto yevā“¹⁰ ti vatvā atītam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti¹¹. Guttilakumāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṃ patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagan-dhabbo¹² ahosi. So dārābharaṇam¹³ akatvā andhe mātāpitāro poseti¹⁴. Tadā Bārāṇasi - vāsino vāṇijā vaṇijjāya Ujjeniṃ
25 gantvā ussave ghuṭṭhe¹⁵ chandakam saṃharitvā¹⁶ bahum¹⁷ mālāgandhavilepanaṃ ca khajjabhojjādīni¹⁸ ca ādāya kilana-ṭhāne¹⁹ sannipatitā²⁰ „vetanam²¹ datvā ekaṃ gandhabbam ānethā“²² ti āhaṃsu. Tena samayena Ujjeniyam Mūsilo²³ nāma

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ adds dutiyam. ³ Bⁱ uggaḥi. ⁴ Bⁱ samuṭṭhāpesum. ⁵ Bⁱ idāneva devadatto. ⁶ C^k -sam. ⁷ Bⁱ pāpuṇi. ⁸ Bⁱ nipattitvā. ⁹ Bⁱ adds va. ¹⁰ Bⁱ dāra-. ¹¹ Bⁱ posesi. ¹² Bⁱ saṃguṭhe. ¹³ so R²; C^k saṃgharitvā, C^o saḥharitvā, Bⁱ saṃghāharitvā. ¹⁴ Bⁱ bahu. ¹⁵ Bⁱ -bhojanādīni. ¹⁶ Bⁱ kilana-tvāyakilamaṇḍale. ¹⁷ Bⁱ -titvā. ¹⁸ Bⁱ vettanam. ¹⁹ C^o musilo, Bⁱ musilo.

jetṭhagandhabbo hoti. Te taṃ¹ pakkosāpetvā attano gan-
 dhabbaṃ kāresuṃ. Mūsila²vināvādako³ pi vīṇaṃ uttama-
 mucchanāya mucchetvā vādesi. Tesāṃ Guttilagandhabbassa gan-
 dhabbe jātaparicayānaṃ⁴ tassa gandhabbaṃ kilañjakaṇḍuvanaṃ⁵
 viya hutvā upatṭhāsi, eko pi pahaṭṭhākāraṃ na dassesī. 5
 Mūsilo⁶ tesu tuṭṭhākāraṃ adassantesu „atikharaṃ katvā vā-
 demi, maññe“ ti majjhima⁷mucchanāya mucchetvā majjhima-
 sareṇa vādesi. Te⁸ tattha pi majjhataṃ va ahesuṃ. Atha so
 „ime na kiñci⁹ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānana¹⁰ko viya
 hutvā tantiyo sithile vādesi. Te tattha pi na kiñci āhaṃsu. 10
 Atha ne¹¹ Mūsilo¹² „ambho vāṇijā kin nu kho mayi vīṇaṃ
 vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiṃ¹³ pana tvaṃ vīṇaṃ
 vādesi, mayaṃ hi ‘ayaṃ vīṇaṃ mucchetīti’ saññaṃ akarimhā“
 ti. „Kiṃ pana tumhe mayā uttāritaraṃ ācariyaṃ jānātha,
 udāhu attano ajānana¹⁴bhāvena na¹⁵ tussathā“ ti. Vāṇijā 15
 „Bārāṇasiyaṃ Guttilagandhabbassa¹⁶ vīṇāsaddaṃ sutapubbānaṃ
 tava vīṇāsaddo¹⁷ itthinaṃ¹⁸ dārake¹⁹ tosāpanasaddo viya ho-
 titi“ āhaṃsu. „Tena hi tumhehi handa dinnapari²⁰bbayaṃ²¹
 paṭigaṇṇhatha, na mayhaṃ eten’ attho, api²² kho pana Bā-
 rāṇasiṃ gacchantā maṃ gaṇhitvā gaccheyyāthā²³“ ti. Te 20
 „sādhū“ ti sampaṭicchitvā gamana²⁴kāle taṃ ādāya Bārāṇasiṃ
 gantvā tassa „etaṃ²⁵ Guttilassa vasa²⁶nathānaṃ“ ti ācikkhitvā
 sakanivesanaṃ agamaṃsu²⁷. Mūsilo²⁸ Bodhisattasa gehaṃ pa-
 visitvā laggetvā ṭhapitaṃ Bodhisattassa jātivīṇaṃ disvā gahetvā
 vādesi. Atha Bodhisattasa mātāpitara²⁹ andhabhāvena taṃ 25

¹ C^k Bⁱ saṃ, C^s sam corr. to taṃ. ² C^s musila-, Bⁱ musilo vīṇaṃ vādento.
³ Bⁱ adds vasena ⁴ C^k kilañjakaṇḍuvanaṃ, Bⁱ kilañcakaṇḍuvanaṃ. ⁵ C^s Bⁱ
 musilo. ⁶ C^k Bⁱ omit te ⁷ Bⁱ ime kiñci na. ⁸ C^s vādeti. ⁹ C^s te. ¹⁰ C^s
 musilo. ¹¹ C^s kaṃ. ¹² Bⁱ omits na. ¹³ Bⁱ guttilassa gandhappassa. ¹⁴ Bⁱ
 vīṇāsaddaṃ sutvā muṣilagandhappassa vīṇāsaddo. ¹⁵ C^s Bⁱ itthinaṃ. ¹⁶ C^s
 dārake corr. to dāraka, Bⁱ dārakeka. ¹⁷ Bⁱ dinnam pi parippayaṃ. ¹⁸ Bⁱ adds
 ca. ¹⁹ Bⁱ -yyathā. ²⁰ C^k Bⁱ ekaṃ. ²¹ Bⁱ āgamisu. ²² C^s musilo, Bⁱ musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṃ khādanti, susu¹ undurā vīṇaṃ khādanti“ āhaṃsu. Tasmim kāle Mūsilo² vīṇaṃ tha-
petvā³ Bodhisattassa mātāpitāro vanditvā „kuto āgato sīti“ vutte
„ācariyassa santike sippaṃ uggaṇhituṃ Ujjenito āgato 'mhīti“
5 āha. So „sādhū“ 'ti vutte „kahaṃ ācariyo“ ti pucchitvā
„vippavuttho⁴ tāta, ajja āgamissatīti“ sutvā tatth' eva nisī-
ditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭṭisanthāro attano
āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so
tassa asappurisabhāvaṃ⁵ nātvā „gaccha tāta, n' atthi tava“
10 sippaṃ⁶ ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde
gahetvā upakāraṃ⁷ karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpe-
thā“ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpituhi⁸ punappuna⁹ vuccamāno
te atikkamituṃ asakkonto sippaṃ adāsi. So¹⁰ Bodhisatten'
eva¹¹ saddhiṃ rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko
15 esa ācariyā“ 'ti pucchati¹². „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“
'ti. So anukkamena rañño vissāsako¹³ ahosi. Bodhisatto
ācariyamutṭhiṃ akatvā attano jānananiyāmena sabbhaṃ sippaṃ
sikkhāpetvā „niṭṭhitā¹⁴ te tāta sippaṃ“ ti āha. So cintesi:
„mayhaṃ sippaṃ paṇaṃ, idaṃ ca Bārāṇasīnagaraṃ¹⁵ sa-
20 kala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi¹⁶ mahallako, idh' eva
mayā vasituṃ vaṭṭatīti“ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ
rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
ārocessāmīti“ vatvā¹⁷ gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ
upaṭṭhātuṃ¹⁸ icchati, deyyadhammam assa¹⁹ jānāthā“ 'ti rañño
25 ārocetvā raññā „tumhākaṃ deyyadhammato upaḍḍhaṃ labhis-
satīti“ vutte taṃ pāvattiṃ Mūsilassa²⁰ ārocesi. Mūsilo²⁰ „ahaṃ
tumhehi samakaṃ ñeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

¹ Ck omits susu, Bī maññāyasusu. ² C^s musilo, Bī musilo. ³ Bī tha-. ⁴ Ck vippavutto corr. to -vuttho, Bī vippavutto. ⁵ Bī asappūrisassa-. ⁶ Bī tāva. ⁷ Bī -kāraṇaṃ. ⁸ so all three MSS., Rp -pituhi. ⁹ Bī -naṃ. ¹⁰ Bī omits so
¹¹ C^s sattoneva. ¹² Bī pucchi. ¹³ C^s -siko, Bī visāsako, Rp vissāsiko ¹⁴ Bī
niṭṭhitaṃ. ¹⁵ Ck C^s -si-. ¹⁶ Ck C^s omit pi. ¹⁷ Bī omits vatvā. ¹⁸ Ck C^s
upaṭṭhituṃ, Bī upaṭṭhātāṃ. ¹⁹ Bī -dhammassa, C^s -dhammassa corr. to -dham-
mam assa. ²⁰ C^s Bī mu-.

„paṭṭhahissāmīti“ āha. „Kīṇikāraṇā“ ti. „Nanu ahaṃ tumhā-
kam jānanasipparṇam sabbaṃ jānāmīti“. „Ama jānāsīti“. „Evam
sante kasmā mayhaṃ upadḍhaṃ detīti“. Bodhisatto rañño
ārocesi. Rājā „yadi evaṃ tumhehi samakam sippaṃ dassetuṃ
sakkonto samakam labhissatīti“ āha. Bodhisatto rañño vaca-
nam² tassa ārocetvā tena „sādhū dassessāmīti“³ vutte rañño
taṃ pavattim ārocetvā „sādhū dassetu, kataradivasam sākacchā
hotīti“⁴ vutte „ito⁵ sattame⁶ divase hotu mahārājā“⁷ ti āha.
Rājā Mūsilaṃ⁸ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ ācariyena
saddhim sākacchaṃ karissasīti“⁹ pucchitvā „saccaṃ devā“¹⁰ ti
vutte „ācariyena saddhim viggaho nāma na⁹ vattati¹⁰, mā ka-
rīti“¹¹ vāriyamāno pi „alaṃ mahārāja, hotu yeva me ācariyena
saddhim sattame divase sākacchā, katarassa“¹¹ jānanabhāvaṃ
jānissāmā¹² ti āha. Rājā „sādhū“¹² ti sampatichhitvā „ito
kira sattame divase ācariya - Guttilo ca“¹³ antevāsika - Mūsilo¹⁴
ca rājadvāre aññamaññaṃ sākacchaṃ katvā¹⁵ sippaṃ dasses-
santi, nāgarā sannipatitvā sippaṃ passantū“¹⁶ ti bheriṇ carāpesi.
Bodhisatto cintesi „ayaṃ Mūsilo¹⁶ daharo taruṇo, ahaṃ ma-
hallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sam-
pajjati, antevāsikena nāma jinite¹⁷ pi viseso na¹⁷ atthi, antevāsi-
kassa pana jaye sati¹⁸ patṭabbalajjato¹⁹ araṇṇaṃ pavisitvā
maraṇaṃ²⁰ varan“²⁰ ti so araṇṇaṃ pavisitvā maraṇabhayaena
nivattati lajjābhayaena gacchati. Evam assa gamanāgamanaṃ
karontass’ eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṃ-
ghamaḃgo nibbatti. Tasmim khane Sakkassa āsanaṃ²¹ uṇ-
hākāraṃ dassesi. Sakko āvajjamāno taṃ kāraṇaṃ ñatvā
„Guttīlagandhabbo antevāsikassa vasena“²² araṇṇe mahādukkhaṃ

² Bⁱ adds sutvā. ³ C^k C^s dassemi. ⁴ Bⁱ hotu ti. ⁵ Bⁱ omits ito. ⁶ Bⁱ satta.
⁷ C^s mu-, Bⁱ musilāṃ. ⁸ all three MSS. -titi. ⁹ C^k Bⁱ omit na. ¹⁰ C^k C^s vad-
dhati, Bⁱ vattati. ¹¹ so B^p; C^k C^s etarassa, Bⁱ katassa. ¹² Bⁱ jānina- -jānāpes-
sāmā. ¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ C^s -mu-, Bⁱ -musilo. ¹⁵ C^k C^s sākacchitvā. Bⁱ sā-
kiccaṃ katvā. ¹⁶ Bⁱ mu-. ¹⁷ Bⁱ parājite, B^p antevāsikena nāma jito. ¹⁸ Bⁱ
sasati ¹⁹ C^k -lajjano, C^s -lajjito, Bⁱ sappatthalajjito, B^p pattappalajjato. ²⁰ Bⁱ
maraṇame. ²¹ Bⁱ sakkasabhavanaṃ ²² Bⁱ bhayena.

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavitum vaṭṭatīti²“ vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā³ „ācariya kasmā araṇṇaṃ pavitṭho sīti“ pucchitvā „ko si tvaṃ“ ti vutte „Sakko 'ham asmīti“⁴ āha. Atha naṃ Bodhisatto „ahaṃ kho devarāja an-
 5 tevēsikato parājayabhayaena araṇṇaṃ pavitṭho“ ti vatvā pa-
 thamāṃ gāthā āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ avācayim,
 so maṃ raṅgamaṃhi avheti⁵, saraṇaṃ⁶ me hohi⁷ Kosiyā 'ti. 184.

Tassa' attho: ahaṃ devarāja Mūsilaṃ⁸ nāma antevāsikaṃ sattatantiṃ su-
 10 madhuraṃ rāmaṇiyaṃ⁹ vīṇaṃ attano jānananiyāniena sikkhāpesim, so maṃ
 idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṃ Kosiyagotta saraṇaṃ hohīti.

Sakko tassa vacanaṃ sutvā „mā bhāyi, ahan te tānaṃ ca
 leṇaṃ cā“ 'ti vatvā dutiyaṃ gāthā āha:

2. Ahaṃ¹⁰ taṃsaraṇaṃ samma, ahaṃ ācariyapūjako,
 15 na taṃ jayissati sisso, sissam ācariya jessa-sīti. 185.

Tattha ahaṃ taṃsaraṇaṃ ti ahaṃ saraṇaṃ avassayo patiṭṭhā hutvā
 taṃ¹¹ tāyissāmi, sammā 'ti piyavacanaṃ etaṃ¹², sissam ācariya jessa-
 sīti ācariya tvaṃ vīṇaṃ vādayamāno sissam jinissasi.

„Api ca tvaṃ vīṇaṃ vādento ekaṃ tantiṃ chinditvā cha
 20 vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo¹³ pi tantiṃ
 chindissati, ath'assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmiṃ khane
 so¹⁴ parājayaṃ pāpuṇissati. Ath'assa parājayabhāvaṃ ñatvā
 dutiyaṃ pi tatiyaṃ pi catuttham pi pañcamam pi chaṭṭham pi
 sattamam pi tantiṃ chinditvā suddhadaṇḍakam eva vādeyyāsi,
 25 chinntatantikoṭīhi¹⁵ saro nikkhamitvā sakalaṃ dvādasayojanikaṃ¹⁶

¹ C^o anubhoti. ² C^o vaddhatīti. ³ Bⁱ thatvā. ⁴ C^k C^o asmīnti, Bⁱ asmīnti. ⁵
 C^k amheti. ⁶ Bⁱ -naṃ. ⁷ C^k Bⁱ hoti, C^o hoti corr. to hohi. ⁸ C^o mūsilaṃ,
 Bⁱ musilaṃ. ⁹ Bⁱ ramaṇiyaṃ. ¹⁰ C^o ahan. ¹¹ C^k taṃ, C^o tat corr. to taṃ.
¹² C^k C^o -vacanaṃ metaṃ. ¹³ C^o Bⁱ mu-. ¹⁴ C^k C^o omit so. ¹⁵ C^k -tanta-
 C^o -koṭīhi, Bⁱ -tantidekātihi. ¹⁶ Bⁱ sakaladvādasayojanika.

Bārāṇasīnagaram¹ chādetvā ṭhassati². Evaṃ vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā³ datvā evaṃ āha: „vīṇā-sadden’ eva⁴ sakalanagare chādite ito⁵ ekam pāsaghaṭikam ākāse khipeyyāsi, atha te purato otarivā tīṇi accharāsātāni naccissanti, tesam naccanakāle dutiyam khipeyyāsi, athāparāni 5 tīṇi satāni otarivā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyam pi⁶ khipeyyāsi, athāparāni tīṇi satāpi otarivā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesam santikam āgamissāmi, gaccha mā bhāyīti⁷“. Bodhisatto pubbaṇhasamaye geham agamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapam⁸ katvā rañño āsanam paññāpesum. Rājā 10 pāsādā otarivā⁹ alamkatamaṇḍape pallamkamajjhe nisīdi. Dasasahassā¹⁰ alamkatitthiyo amaccabrāhmaṇaparaṭṭhikādayo¹¹ ca¹² rājānam parivārayimsu. Sabbe nāgarā sannipatimsu. Rājān-gaṇe cakkāticakke mañcātīmañce bandhimsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nānaggarasabhojanam bhuñjitvā vīṇam gāhā- 15 petvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyenā-gantvā¹³ ākāse atṭhāsi. Bodhisatto yeva nam passati. Mūsilo¹⁴ pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamam¹⁵ vādayimsu. Mahājano dvionam pi vāditena tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā 20 Bodhisattam nēva sāvento¹⁶ „ekam tantim chindā“¹⁷ ti āha. Bodhisatto bhamaratantim chindi, sā chinnāpi¹⁸ chinnakoṭiyā¹⁹ saram²⁰ muñcat’ eva, devagandhabbam viya vattati. Mūsilo²¹ pi tantim chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo²² dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhadanḍakam vādentassa saddo 25 nagaram chādetvā atṭhāsi, celukkhepasahassāni²³ c’ eva ukkuṭ-

¹ Ck C^s -si-. ² Bⁱ tiso pāsaghaṭikāyo. ³ Ck C^s -saddenaca. ⁴ Bⁱ omits ito.

⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ Bⁱ adds bodhisassam assasesi. ⁷ Bⁱ maṇḍalam. ⁸ Bⁱ adds pāsādātale. ⁹ Bⁱ davāsāṇkasahassā. ¹⁰ Bⁱ samaccabrahmaṇaseṭhiraṭṭhi-. ¹¹ Bⁱ omits ca. ¹² Bⁱ -kāyena āgantvā. ¹³ Bⁱ mu-. ¹⁴ Bⁱ sampaṇ sammam. ¹⁵ Bⁱ sāvajjo. ¹⁶ C^s chinnāpi crossed out. ¹⁷ C^s chinnakoṭiyā corr. to chinnā-. ¹⁸ Bⁱ param. ¹⁹ Bⁱ mu-. ²⁰ Bⁱ adds pi. ²¹ C^s celu-.

1 thisahassāni¹ ca² pavattayim̐su. Bodhisatto ekaṃ pāsakaṃ
 ākāse khipi³, tiṇi accharāsātāni otaritvā naccim̐su, evaṃ dutiye
 ca tatiye ca khitte nava⁴ accharāsātāni otaritvā vuttanayena
 naccim̐su. Tasmiṃ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññāṃ adāsi,
 5 mahājano uttāya „tvam ācariyena saddhiṃ virajjhivā⁵ ‘sama-
 kāraṃ⁶ karomīti’ vāyamasī, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ Mū-
 silaṃ⁷ tajjetvā gahitagahiteh’ eva⁸ pāsānadaṇḍādīhi saṃcunnetvā
 jīvitakkhayaṃ pāpetvā pāde gahetvā saṃkāraṭṭhāne chaddesi⁹.
 Rājā tuṭṭhacitto ghanavassaṃ vassanto viya Bodhisattassa
 10 bahuṃ¹⁰ dhanam adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhiṃ
 paṭisanthāraṃ katvā „ahaṃ te paṇḍita saḥassayut’ am ājañ-
 ñarathaṃ gāhāpetvā¹¹ pacchā¹² Mātaliṃ pesessāmi, tvam sa-
 hassayuttaṃ Vejāyantarathavaraṃ¹³ abhiruyha¹⁴ devaḷokaṃ āgac-
 cheyyāsīti“ vatvā pakkāmi. Atha naṃ¹⁵ gantvā paṇḍukaṃ-
 15 baḷasilāya¹⁶ nisinnaṃ „kahaṃ gat’ attha mahārāja“ ‘ti deva-
 dhītaro pucchim̐su. Sakko tāsāṃ taṃ kāraṇaṃ vitthārena
 kathetvā Bodhisattassa sīlaṃ ca¹⁷ guṇaṃ ca vaṇṇesi. Deva-
 dhītaro „mahārāja, mayaṃ hi ācariyaṃ daṭṭhukāmā, idha naṃ
 ānehīti“ āhaṃsu. Sakko Mātaliṃ āmantetvā „tāta, devaccharā
 20 Guttilagandhabbaṃ¹⁸ daṭṭhukāmā, gaccha naṃ Vejāyantarathe
 nisīdāpetvā ānehīti“. So „sādhū“ ‘ti vatvā¹⁹ gantvā Bodhi-
 sattaṃ ānesi. Sakko Bodhisattena saddhiṃ sammoditvā
 „devakaññā kira te ācariya gandhabbaṃ sotukāmā“ ti āha.
 „Mayaṃ mahārāja gandhabbā. nāma sippaṃ nissāya jīvāma,
 25 mūlaṃ labhantā vādeyyāma“ ‘ti. „Vādehi²⁰, ahaṃ te²¹ mūlaṃ
 dassāmīti“. „Na me aññeṇa²² mūlen’ attho, imā pana me
 devadhītaro attano²³ kalyāṇakammaṃ kathentu, ev’ āhaṃ

¹ Bⁱ ukkaṭṭhitasā-. ² C^k ce, C^s ceva. ³ Bⁱ adds tadā. ⁴ C^s naca, Bⁱ tītiṇi.
⁵ Bⁱ virujjhivā. ⁶ Bⁱ samākāraṃ. ⁷ C^s Bⁱ mu-. ⁸ C^s gahitega-. ⁹ Bⁱ chaṭṭesi.
¹⁰ Bⁱ bahu. ¹¹ Bⁱ gahetvā. ¹² Bⁱ gacchati. ¹³ Bⁱ vejāyaraṭṭhaṃ. ¹⁴ Bⁱ -ruyha.
¹⁵ Bⁱ omits naṃ. ¹⁶ Bⁱ -yaṃ. ¹⁷ so Bⁱ B^p; C^k C^s sīlaṇḍapañā. ¹⁸ C^k C^s gut-
 tilassa gandhabbaṃ. Bⁱ guttilagandhappa. ¹⁹ Bⁱ omits vatvā. ²⁰ Bⁱ vārehi. ²¹
 Bⁱ taṃ. ²² C^k C^s namaññeṇa. ²³ Bⁱ repeats attano

vādessāmīti¹. Atha nam devadhītaro āhaṃsu : „amhēhi kata-
kalyāṇakammaṃ pacchā tutṭhā² kathessāma, gandhabbaṃ karohi
ācariyā³“ ti. Bodhisatto sattāhaṃ devatānaṃ gandhabbaṃ
akāsi, taṃ dibbagandhabbaṃ abhibhavitvā pavatti⁴, sattame
divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. 5
Ekaṃ Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavattthaṃ
datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṃ accharāsaḥassa-
parivāraṃ uttamadevakaṇṇhaṃ „tvam purimabhava kiṃ kammaṃ
katvā nibbatta“ ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanaṃ
ca Vimānavatthumhi āgataṃ eva, vuttaṃ hi tattha: 10

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvam tiṭṭhasi devate
obhāsenti⁵ disā sabbā osadhī⁶ viya tārakā,

Kena te⁷ tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi⁸ mahānubhāve 15
manussabhūtā kim akāsi puññaṃ,
kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati.

Vatthuttamadāyikā nārī⁹
pavarā hoti naresu¹⁰ nārisu 20
evaṃ piyarūpadāyikā¹¹
manāpaṃ dibbaṃ¹² sā labhate upecca ṭhānaṃ.

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī 'haṃ asmi'¹³
accharāsaḥassassāhaṃ pavarā, passa puññaṇaṃ vipākaṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati, 25
uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā.

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsati.

¹ Bī tuihaṃ. ² Bī pavattati. ³ Ck C^s -ti, Bī obhāsanti. ⁴ C^s Bī -dhi. ⁵ Bī me. ⁶ Ck C^s deva, Bī R^p devī. ⁷ C^s Bī nārī. ⁸ Bī nare. ⁹ Ck C^s piyarūpaṃ-, Bī piyāmrūpa-. ¹⁰ Bī khippaṃ. ¹¹ Bī ahamasmī.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanattāya pup-
phāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ dethā“
'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni² adāsi. Aparā
uttamarasaṃ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gan-
5 dhapañcaṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggapaṭipannānaṃ bhik-
khūnaṃ³ bhikkhunīnaṃ ca kulagehe⁴ vāsaṃ upagatānaṃ santike
dhammaṃ assosi⁵. Aparā nāvāya⁶ bhuttassa⁷ bhikkhuno udake⁸
ṭhatvā⁹ udakaṃ adāsi¹⁰. Aparā¹¹ agāramajjhe vasamānā ak-
kodhanā¹² hutvā sassusasuravattaṃ¹³ akāsi. Aparā attano lad-
10 dhakoṭṭhāsato¹⁴ pi saṃvibhāgaṃ katvā va paribhuñji sīlavatī
ca ahoṣi. Aparā paragehe¹⁵ dāsi¹⁶ hutvā nikkodhā¹⁷ nimmānā
attano laddhakotṭhāsato saṃvibhāgaṃ katvā devarañño pari-
cārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttīlavimānavatthumhi
āgatā sattatimsā devadhītā yaṃ yaṃ kammaṃ katvā tattha
15 nibbattā sabbā¹⁸ Bodhisatto¹⁹ pucchi, tāpi 'ssa attano kata-
kammaṃ gāthāhi eva²⁰ katthesuṃ. Taṃ sutvā Bodhisatto
„lābhā vata²¹ me, suladdhaṃ vata²¹ me, sv-āhaṃ idhāgantvā
appamattakena²² pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosiṃ²³,
ito dāni pāṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādīni²⁴ kusala-
20 kamīnān' eva²⁵ karissāmīti“ vatvā²⁶ imaṃ udānaṃ udānesi:

Svāgataṃ vaṣa me ājja supphātāṃ suvuṭṭhitāṃ²⁷,
yaṃ addasāsiṃ²⁸ devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo²⁹

¹ Bī omits pi ² Bī phalāni. ³ Bī bhikkhunañca ⁴ Bī -ha. ⁵ Bī ahoṣi.
⁶ Bī apara upaṭhakathāya velāya, Ck bhunnassa, C^s bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁷ Bī udakaṃ. ⁸ Bī labhitvā. ¹⁰ Ck C^s udakamadāsi. ¹¹ Bī tasmā. ¹² Bī omits
akkodhanā. ¹³ C^s sassura- corr. to sasura-, Bī sassura- ¹⁴ Bī -sako. ¹⁵ Bī
pānageha, C^s parageha corr. to paragehe. ¹⁶ C^s Bī dāsi. ¹⁷ Bī nikkodhanā.
¹⁸ Bī taṃ sappam. ¹⁹ Bī -sattena. ²⁰ Bī yeva. ²¹ Bī thā. ²² Bī -nā. ²³ Bī
ahoṣi. ²⁴ Bī adds puññāni katvā. ²⁵ Ck -kammameva, C^s -kammameva corr.
to -kammāneva, Bp -kammāni eva, Bī -kammeneva. ²⁶ Bī omits vatvā. ²⁷ Bī
omits suvuṭṭhitāṃ. ²⁸ Bī adassāsi, Bp addasiṃ. ²⁹ so Bp; Ck -vaṇṇiyo, C^s
-vantiyo, Bī saccharākāmavaṇṇayo.

Imās' āhaṃ dhammaṃ sutvā¹ kāhāmi² kusalaṃ bahum
dānena samacariyāya samññamena³ damena ca,
so 'haṃ tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṃ sattāhaccayena devarājā Mātalisāṅgāhakaṃ⁴
ānāpetvā rathe nisidāpetvā Bārāṇasim eva pesesi. So Bārā- 5
ṇasim gantvā devaloke attanā⁵ diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ
ācikkhi. Tato paṭṭhāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni katum
maññimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, rājā Anando¹⁰, Guttila- 10
gandhabbo pana aham eva“ 'ti. Guttilajātakaṃ¹¹.

4. Vīticchajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ palāyikaṃ¹² paribbājakaṃ ārabha kathesi. So
kīra sakala-Jambudīpe paṭivādaṃ¹³ alabhivā Sāvattthim āgantvā „ko 15
mayā saddhim vādaṃ katum samatto“ ti pucchitvā „Sammāsam-
buddho“ ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ
catuparisamajjhe dhammaṃ desantaṃ pañhaṃ pucchi. Ath' assa
Satthā taṃ¹⁴ vissajjetvā ekaṃ nāma kin ti pañhaṃ pucchi. So ka-
thetum asakkonto uṭṭhāya¹⁵ palāyi. Nisinnaparisā „ekapaden' eva 20
vo¹⁶ bhante¹⁷ paribbājako niggahito¹⁸“ ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ
upāsakā¹⁹ idān' eva taṃ ekapaden' eva niggahāmi, pubbe pi nig-
gaṇhiṃ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiratthe²⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap- 25
patto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgharattaṃ

¹ Ck C^o sutvāna. ² C^o kahāmi. ³ Bⁱ sayamena. ⁴ Bⁱ mātaliṅgāhakaṃ. ⁵ Bⁱ attano. ⁶ Bⁱ adds te. ⁷ so Ck Bp; C^o saussāha, Bⁱ saussāsā. ⁸ Bⁱ dhammade-
⁹ C^o Bⁱ mūsilo. ¹⁰ Bⁱ adds ahosi. ¹¹ Bⁱ adds tatiyaṃ. ¹² Ck palāsikaṃ, C^o palāsikaṃ, Bⁱ palāsi. ¹³ so Ck C^o Bp; Bⁱ paṭivāri. ¹⁴ Ck naṃ. ¹⁵ Bⁱ uṭṭha-
yāsanā. ¹⁶ Bⁱ kho. ¹⁷ Bⁱ bhonto, C^o bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ Bⁱ -ka. ²⁰ Bⁱ kāsikaraṭṭhe.

Himavante¹ vasi. So pabbatā oruyha² ekaṃ gāmanigamaṃ³ nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṃ kappesi. Ath' eko paribbājako sakala-Jambudīpe paṭivādaṃ⁴ alabhivā taṃ nigamaṃ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ
 5 kātuṃ samattho“ ti pucchitvā „atthīti“ Bodhisattassa ānubhāvaṃ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṃ⁵ gantvā paṭisanthāraṃ katvā nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto „vanagandhaparibhāvitaṃ⁶ Gaṅgāpāṇiyaṃ⁷ pivissasīti“ pucchi. Paribbājako vādena ottharanto⁸ „kā⁹ Gaṅgā, vālukā¹⁰ Gaṅgā, uda-
 10 kaṃ Gaṅgā, orimatīraṃ Gaṅgā, pārimatīraṃ Gaṅgā“ ti āha. Bodhisatto taṃ pana paribbājakaṃ „ṭhapetvā udakaṃ vālukaṃ orimatīraṃ¹¹ pārimatīraṃ¹² ca kahaṃ Gaṅgaṃ labhissatīti¹³ āha. Paribbājako appaṭibhāno¹⁴ hutvā utthāya palāyi. Tasmiṃ palāte¹⁵ Bodhisatto nisinnaparisāya dhammaṃ desento imā
 15 gāthā avoca:

1. Yaṃ passati na taṃ icchati, yaṃ ca na passati taṃ kira
 icchati,
 maññāmi ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchati yaṃ so
 icchati. 186.

20 2. Yaṃ labhati na tena tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīleti,
 icchā hi anantagocarā, vīticchānaṃ¹⁶ namo karomase ti.
 187.

Tattha yaṃ passatīti yaṃ udakādiṃ passati taṃ Gaṅgā ti na icchati, yaṃ ca na passatīti yaṃ ca udakādivinimuttaṃ Gaṅgaṃ na passati taṃ
 25 kira icchati¹⁷, maññāmi ciraṃ carissatīti ahaṃ evaṃ maññāmi: ayaṃ paribbājako evarūpaṃ Gaṅgaṃ pariyesanto ciraṃ carissati, yathā vā udakādivinimuttaṃ Gaṅgaṃ evaṃ¹⁸ rūpādivinimuttaṃ attānaṃ pi pariyesanto saṃsāre

¹ C^k -vantaṃ, C^s -vantaṃ corr. to -vante. ² Bⁱ orūyhaṃ. ³ Bⁱ nigamagāmaṃ. ⁴ so C^k B^p; C^s -vādaṃ corr. to -vādiṃ, Bⁱ -vādi. ⁵ C^s vacanaṭṭhānaṃ. ⁶ Bⁱ vaṇṇa-. ⁷ Bⁱ -pāṇiyaṃ. ⁸ Bⁱ ottharanto. ⁹ Bⁱ omits kā. ¹⁰ C^s vālukā. ¹¹ C^k C^s oriman-. ¹² C^k C^s pārimantīraṃ. ¹³ so C^k Bⁱ; B^p labhissasīti, C^s labhissatīti corr. to labhissasīti? ¹⁴ C^k -bhāno, Bⁱ -pāno. ¹⁵ Bⁱ palāyante. ¹⁶ C^s vītiracchānaṃ, Bⁱ vīgaticchānaṃ. ¹⁷ C^k C^s icchāti. ¹⁸ C^k C^s Bⁱ eva.

ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchatīti ciraṃ caranto pi yaṃ¹ taṃ evarūpaṃ Gaṅgaṃ vā attānaṃ vā icchatīti taṃ na lacchati; yaṃ labbatīti yaṃ udakaṃ vā rūpādīn² vā labhati tena na tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīletīti evaṃ laddhena atussanto yaṃ yaṃ sampattīn pattheti taṃ taṃ labhitvā kiṃ etāyā ti hīleti avamaññati, icchā hi anantaḡocārā ti³ laddhaṃ laddhaṃ⁴ 5 hīletvā aññamaññaṃ ārammaṇaṃ icchanato⁵ ayaṃ icchā nāma taṃhā anantaḡocārā, viticchānaṃ⁶ namo karomase ti tasmā ye vīgaticchā Buddhādayo tesāṃ mayaṃ namakkāraṃ karomā 'ti.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako ahosi⁸, tāpaso pana aham evā“ 10 'ti. Viticchajātakaṃ⁹.

5. Mūlapariyāyājāta.

Kālo ghasati¹⁰ bhūtānīti. Imaṃ Satthā Ukkattham nis-
sāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṃ ārab-
bha kathesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū 15
sāsane pabbajitvā tiṇi piṭakāni uggaṇhitvā mānamadamattā hutvā
„Sammāsambuddho pi tiṇ' eva¹¹ piṭakāni jānāti, mayam pi tāni¹¹ jā-
nāma, evaṃ sante kiṃ tassa amhehi nānākaraṇaṃ¹³“ ti Buddhupaṭ-
ṭhānaṃ na gacchanti¹⁴, samasatthā¹⁵ hutvā caranti. Ath' ekadivasaṃ
Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu atthahi bhūmīhi pati- 20
maṇḍetvā¹⁶ Mūlapariyāyasuttantaṃ kathesi. Te na¹⁷ kiñci sallakkhe-
sum. Atha nesaṃ etad āhosi: „Mayaṃ 'amhehi sadisā paṇḍitā¹⁸ n'
atthīti' mānaṃ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso
paṇḍito n' atthi, aho¹⁹ Buddhagūṇā nāmā“ 'ti, te tato paṭṭhāya ni-
hatamānā hutvā uddhaṭṭadāṭhā viya sappā²⁰ nibbisevanā jātā. Satthā 25
Ukkatthāyaṃ yathābhirantaṃ viharitvā Vesālīm gantvā Gotamakace-
tiye Gotamakassuttantaṃ nāma kathesi. Sahassilokadhātukampanaṃ²¹
ahosi²². Taṃ²³ sutvā te bhikkhū arahattaṃ pāpuṇimsu. Mūlapari-
yāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkatthāya viharante yeva

¹ Bⁱ yaṃ. ² C^k Bⁱ rūpādi, C^s -di corr. to dim. ³ Bⁱ adds yaṃ. ⁴ C^s lad-
dhāladham. ⁵ C^k C^s icchanto, B^p icchato. ⁶ Bⁱ vīgaticchānaṃ. ⁷ Bⁱ dham-
made-. ⁸ C^k C^s omit ahosi. ⁹ C^s viticchajātakaṃ, Bⁱ B^p vīgaticchajātakaṃ. ¹⁰
Bⁱ ghapaṭi ¹¹ Bⁱ tiṇi. ¹² Bⁱ tiṇi piṭakāni. ¹³ C^k -karaṇaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits
buddhu- - na gacchanti. ¹⁵ Bⁱ B^p paṭipakkhā. ¹⁶ Bⁱ paṭi-. ¹⁷ Bⁱ adds hi. ¹⁸
Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ maho. ²⁰ Bⁱ sabbā. ²¹ Bⁱ dasasahasalokadhātukammi.
²² Bⁱ omits ahosi. ²³ Bⁱ mūlapariyāyasuttantaṃ pana.

- bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aho¹ Bud-
dhānaṃ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamattā
Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihataṃānā katā“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
5 pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p'
āhaṃ ime⁴ mānapaggaḥitasire⁵ vicarante nihataṃāne akāsiṃ yevā“ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṃ vedā-
10 maṃ pāragū⁶ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasa-
tāni⁷ mante vācesi. Te pañcasatāpi niṭṭhitasippā sippe anu-
yogaṃ datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva,
viseso n' atthīti“ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gac-
chanti, vattapaṭivattaṃ⁸ na karonti. Te ekadivasaṃ ācariye
15 badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkhaṃ na-
khena ākoṭetvā „nissāro vāyaṃ⁹ rukkho“ ti āhaṃsu. Bodhi-
satto attano vañcanabhāvaṃ nātvā „antevāsikā ekaṃ vo pañ-
haṃ pucchisāmiti“ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā“
'ti. Ācariyo pañhaṃ pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

- 20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacaniṃ¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhattakālo pi pacchābhattakālo pīti evamādi, bhū-
tānīti sattādhivacanam etaṃ, na kālo bhūtānaṃ cammamamaśādini¹⁴ luñcītvā
khādati api ca kho tesāṃ āyuvannaḥbalāni khepento yobbaññaṃ¹⁵ maddanto
25 ārogyaṃ vināsento ghasati¹⁶ khādatīti vuccati, evaṃ ghasanto ca¹⁷ na kiñci
'vajjeti, sabbān' eva ghasati, na kevalaṃ ca bhūtān' eva api ca kho sahattanā¹⁸
attānaṃ pi ghasati, purebhattakālo¹⁹ pacchābhattakālaṃ na pāpuṇāti, esa nayo
pacchābhattakālādīsu²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavass' etaṃ adhiva-

¹ Ck Bī omīti aho. ² Bī brahṃaṇā pabbajitvā. ³ Bī āgatā. ⁴ Bī adds evaṃ.
⁵ Bī -hitenasikhire, Bp -hitasile. ⁶ C^s -gu. ⁷ Ck C^s pañcasatamāṇavakasatāni.
⁸ Bī vattaṃ. ⁹ Ck C^s cāyaṃ. ¹⁰ Bī yapati. ¹¹ Ck C^s kāloghaso. ¹² Ck -pa-
catīti, Bī bhutapacani. ¹³ Bī sacīti. ¹⁴ Ck bhūtānaṃ ca mamaśādini, C^s bhū-
tānaṃ ca mamaśādini ca. ¹⁵ Bī yoppanaṃ. ¹⁶ Bī ghasatīti. ¹⁷ Bī omīti ca.
¹⁸ Bī sahattanā. ¹⁹ Ck -le. ²⁰ Ck -disu.

nañ, so hi ariyamaggena āyatim paṭisandhikālañ khetvā khādītva tṭhitattā kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapacaniñ³ pacitī⁴ yāyañ tañhā apāyesu bhūte pacati tañ nāpaggina⁵ paci dahi⁶ bhasmam akāsi, tena bhūtapacaniñ⁶ pacitī⁷ vuccati, pajātikin⁸ ti pi pāṭho, jātikin⁹ nibbattikin¹⁰ ti attho.

Imaṃ pañhañ sutvā māṇavesu eko pi jānitum samattho 5
nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayañ pañho tisu vedesu atthīti’¹¹ saññañ akattha, tumhe yañ ahañ jānāmi tañ sabbam jānāmā¹² ‘ti maññamānā badarirukkhasadisam karoṭha, mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhavañ na jānātha, gacchatha, sattame divase kālañ damuni, ettakena kālen’ imaṃ 10
pañhañ cintethā¹⁵ ‘ti. Te Bodhisattañ vanditvā attano attano vasanaṭṭhānañ gantvā sattāhañ cintetvāpi pañhassa n’ eva antaṃ na koṭim passimsu, Te sattame divase ācariyassa santi-kañ gantvā vanditvā nisīditvā „kiñ¹⁶ bhadramukhā¹⁷ jānittha pañhañ¹⁸ ti vutte¹⁹ „na jānāmā²⁰ ‘ti vadimsu. Puna Bodhisatto 15
te garahamāno dutiyañ gātham āha:

2. Bahūni naraśīsāni lomaśāni brahāni ca

gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev’ ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass’ attho: bahūni narānañ śīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomaśāni, sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva ṭhapitāni, na tālaphalañ viya hatthena gahitāni, 20
n’ atthi tesañ imehi dhammehi nānākaraṇaṃ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā ti attānañ¹⁸ sandhāyāha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṃ¹⁹ pana na kassaci n’ atthi.

Iti te māṇavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākañ bā-
lānañ atthi, na paññā²⁰ ti garahitvā pañhañ vissajjesi. Te 25

¹ Bⁱ kālaṃghaso. ² Bⁱ omits bhūto. ³ C^k -pacitīm, C^s bhutapacaniñ? Bⁱ bhu-
tapacani. ⁴ Bⁱ sacitī. ⁵ Bⁱ pacati dabati. ⁶ Bⁱ bhutapacanañ, C^s bhuta-
paciniñ corr. to -pacaniñ, C^k -pacitīm. ⁷ C^s pacitī, Bⁱ sati. ⁸ Bⁱ pacanañ,
B^p pajani ti. ⁹ C^s jānikim, Bⁱ janika, B^p janitañ. ¹⁰ Bⁱ nippattakan, B^p
nippattitañ. ¹¹ Bⁱ atthi pi ti. ¹² Bⁱ jānāhi. ¹³ Bⁱ aññātaraṇa. ¹⁴ C^k C^s
bahuto. ¹⁵ Bⁱ omits kiñ. ¹⁶ C^s bhadda- corr. to bhaddra, Bⁱ bhadramukha-
tumhe. ¹⁷ C^k C^s tato, Bⁱ vutte te, B^p āha. ¹⁸ C^k attāni, C^s attāni corr. to
attāniñ. ¹⁹ C^k pañhakaṇṇa-, C^s pañhañkaṇṇachiddaṃ corr. to paññavā kaṇṇa-,
Bⁱ paññākaṇṇachiddaṃ.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihataṃanā Bodhisattaṃ upatṭhahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana aham evā“
5 'ti. Mūlapariyāyajātakam².

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idam Satthā Vesālīm upanissāya kūtāgārasālāyaṃ viharanto Sīhasenāpatiṃ ārabha kthesi. So hi Bhagavantaṃ saraṇaṃ gantvā nimantetvā punadvase
10 samamsakam³ bhattaṃ adāsi. Nigaṇṭhā taṃ sutvā kupitā⁴ anatta-
manā Tathāgataṃ viheṭhetukamā „samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-
kaṭam⁵ maṃsaṃ bhuñjatīti“⁶ akkosimsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha-Nāthaputto⁷ 'samaṇo
Gotamo jānaṃ uddissa-kaṭam⁵ maṃsaṃ bhuñjatīti' saddhim parisāya
15 akkosanto āhiṇḍatīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho
Nāthaputto⁸ idān' eva maṃ uddissa-kaṭam maṃsaṃ khādanena gara-
hati⁹, pubbe pi garaḥi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-
20 bajjaṃ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārā-
ṇasim¹⁰ āgantvā punadvase nagaraṃ bhikkhāya pāvīsi. Ath'
eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam viheṭhessāmīti“ gharaṃ pavesetvā
paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhatta-
kiccāvasāne ekamantaṃ nisīditvā „idam maṃsaṃ tumhe yeva
25 uddissa paṇe māretvā kaṭam¹², idam akusalaṃ mā amhākam
eva tumhākam pi hotīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhitvā ca deti dānaṃ asaṇṇato,
edisam bhattam bhuñjamāno so pāpena upalippatīti¹⁴. 190.

¹ B¹ dhammade-. ² B¹ adds pañcamaṃ. ³ C^k C^s sasamaṃ-. ⁴ B¹ kuppitā.
⁵ B¹ -kaṭam. ⁶ B¹ -jasīti. ⁷ C^k -nāṭaputto, B¹ nigaṇṭho nāṭaputto. ⁸ C^k nāṭa-
putto, B¹ napūre. ⁹ B¹ garagarahī. ¹⁰ C^k C^s -siyaṃ, B¹ -sī. ¹¹ B¹ kuṭumpiko.
¹² B¹ katham. ¹³ B¹ B^p chetvā. ¹⁴ B¹ sa pāpamūlapalimmatīti, B^p sa pāpamu-
palimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharitvā jhatvā² ti kilametvā vadhitvā ti³ māretvā, deti dānaṃ asaṇṇato ti asaṇṇato dussilo evaṃ katvā dānaṃ deti, edisaṃ bhattaṃ bhuñjamāno⁴ sa pāpenaṃ upalippatīti⁵ edisaṃ uddissa-kataṃ bhuñjamāno so samaṇo⁶ pi pāpena upalippati saṃyujjati⁶ yevā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

2. Puttadāraṃ pi ce hantvā deti dānaṃ a-ṇṇato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippatīti⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññaṃ mamaṃ putta-dāraṃ vadhitvāpi dussilena dinnāṃ sappañño khantimetthādiguṇasampanno taṃ bhuñjamāno pi pāpena na upalippatīti⁸.

10

Evam assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā utthāyāsanaṃ pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha-Nāthaputto⁹ ahosi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Telovādajātakaṃ¹⁰.

15

7. Pādañjalijātaka.

Addhā Pādañjalī¹¹ sabbe ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyitheram ārabha katesi. Ekasmiṃ hi¹² divase dve mahāsāvaka pañhaṃ vinicchinti. Bhikkhū pañhaṃ suṇantā there pasamsanti. Lāludāyitthero parisantare¹³ nisinno „ēte amhehi samaṃ kiṃ jānantīti“ oṭṭhaṃ bhañji¹⁴. Taṃ disvā therā utthāya¹⁵ pakkamimsu. Parisā bhijji. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samutthāpesuṃ: „āvuso Lāludāyi¹⁶ dve aggasāvake garahitvā oṭṭhaṃ bhañjīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Lāludāyi¹⁷ ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttarim aññaṃ na jānātīti“ vatvā atītaṃ āhari:

25

¹ Bⁱ omits hanitvā. ² Bⁱ chetvā. ³ C^k C^s omit ti. ⁴ Bⁱ saṃpāpamupalimmatīti, B^p sa pāpamupalimpatīti. ⁵ C^k samāno, Bⁱ omits so samaṇo pi. ⁶ C^k C^s saṃyujjati. ⁷ Bⁱ pāpaṃ upalimpatīti. ⁸ C^k Bⁱ upalimpatīti. ⁹ Bⁱ nigaṇṭho nāṭa-puttako. ¹⁰ Bⁱ B^p bālovādajātakaṃ chaṭṭhaṃ. ¹¹ Bⁱ pādañcali. ¹² Bⁱ omits hi. ¹³ Bⁱ parisante. ¹⁴ C^s bhuñji corr. to bhañja, Bⁱ bhañci. ¹⁵ Bⁱ utthāyāsana. ¹⁶ Bⁱ lāludāyithero. ¹⁷ C^k -yi, C^s -yīm.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānūsāsako amacco ahoṣi.
 Rañño pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhapaṇisakkano³
 ahoṣi. Aparabhāge rājā kalam akāsi. Amaccā rañño mata-
 5 kiccāni katvā „taṃ rājje abhiññissamā“⁴ 'ti mantayamānā
 rājaṇi Pādañjalikaṃ⁵ āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ
 kumāro lālo³ dandhapaṇisakkano, pariggahetvā taṃ abhiññis-
 samā“⁶ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ sa-
 mīpe nisīdāpetvā aṭṭhaṃ vinicchinantā na sammā vinicchiniṃsu,
 10 te asāmiṃsaṃ sāmikaṃ katvā kumāraṃ pucchīṃsu: „kīdisaṃ ku-
 māra suṭṭhu vinicchiniṃhā“⁷ 'ti. So oṭṭhaṃ bhañji. Bodhisatto
 „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto
 bhavissatīti“⁸ maññamāno paṭhamāṃ gātham āha:

1. Addhā Pādañjali⁹ sabbe paññāya atirocati,
 15 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, uttarim¹⁰ nūna passatīti. 192.

Tass' attho: ekamīseva Pādañjali⁹ kumāro sabbe amhe paññāya atirocati,
 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, nūna uttarim¹⁰ aññaṃ kāraṇaṃ passatīti.

Te aparasmim¹¹ pi¹² divase vinicchayaṃ sajjetvā aññaṃ
 aṭṭhaṃ suṭṭhu¹³ vinicchinitvā „kīdisaṃ te deva suṭṭhu vinic-
 20 chitaṃ“¹⁴ ti pucchīṃsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhañji. Ath'
 assa andhabālabbhāvaṃ ñatvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthaṃ ca bujjhati¹⁵,
 aññatra oṭṭhanibbhoga nāyaṃ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹⁶ lālabhāvaṃ¹⁷ ñatvā Bodhi-
 25 sattaṃ rājje abhiññiṃsu.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā Pādañjali¹⁸ Lāludāyī¹⁹ ahoṣi, paṇḍitāmacco²⁰ pana aham evā“
 'ti. Pādañjalijātakaṃ²¹.

¹ Bⁱ pādañcali. ² Bⁱ lālo. ³ C^k -to, Bⁱ dantapaṇisakkano. ⁴ Bⁱ pādañcalinti.

⁵ Bⁱ āsiñcis-. ⁶ C^s pādañjali, Bⁱ pādañcali. ⁷ C^k uttari, C^s uttarima, Bⁱ uttari.

⁸ Bⁱ pādañcalim. ⁹ C^k parasmim, C^s parasmim corr. to apa-. ¹⁰ Bⁱ omits pi.

¹¹ C^k C^s su. ¹² Bⁱ bhuñjati. ¹³ Bⁱ pādañcali-. ¹⁴ Bⁱ lāla-. ¹⁵ Bⁱ pādancali.

¹⁶ C^s -yl. ¹⁷ Bⁱ paṇḍitaamacco. ¹⁸ Bⁱ pādañcali - - sattaṃ.

8. Kimsukopamajāta.

Sabbehi kimsuko diṭṭho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttantaṃ ārabha katesi. Cattāro hi¹ bhikkhū Tathāgataṃ upasaṃkamitvā kammaṭṭhānaṃ yācimsu. Satthā tesam kammaṭṭhānaṃ katesi. Te² kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano at-⁵ tano³ rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni agamaṃsu⁴. Tesu eko cha phassāyatanāni⁵ parigaṇhitvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko aṭṭhārasa dhātuyo⁶. Te attano attano adhigatavisesaṃ Satthu ārocesuṃ. Tatth⁷ ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṃ kammaṭṭhānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ⁷, kathaṃ sabbehi ara-¹⁰ hattaṃ pattaṃ“ ti so Satthāraṃ pucchi. Satthā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁸ nānattaṃ⁹“ ti vatvā „idaṃ no bhante kāra- naṃ kathethā“¹⁰ ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente tassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasaṃ sārathim pakko-¹⁵ sitvā „mayam samma kimsukaṃ daṭṭhukāmā, kimsukarukkham no dassēhīti“ āhaṃsu. Sārathi „sādhu, dassessāmiti“ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jeṭṭhaputtaṃ tāva rathe nisi- dāpetvā araṇṇaṃ netvā „ayaṃ kimsuko“ ti khāṇukorakāle¹⁰ kimsukaṃ dassesi, aparassa bālapalāsakāle aparassa pupphita-²⁰ kāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kimsuko nāma kīdiso“ ti kathaṃ samuṭṭhā- petvā eko „seyyathāpi jhāmathūno“ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho“ ti, tatiyo „seyyathāpi maṃsapesīti“, catuttho „seyyathāpi sirīso“ ti te aññamaññassa kathāya aparituttā²⁵ pitu santikaṃ gantvā „deva kimsuko nāma kīdiso“ ti puc- chitvā „tumhehi kim kathitaṃ“ ti vutte attanā¹¹ kathitaṇhāraṃ rañño katesuṃ. Rājā „catuhi¹² pi¹³ tumhehi kimsuko diṭṭho, kevalaṃ vo kimsukassa¹² dassento sārathi imasmiṃ kāle kimsuko

¹ Ck C^s omit hi. ² Bⁱ adds bhikkhū taṃ ³ Bⁱ only one attano. ⁴ Bⁱ āg-

⁵ Ck Bⁱ pas-, C^s pas- corr. to phas-. ⁶ Tⁱ adds ti. ⁷ Bⁱ pana ekaṃ. ⁸ Bⁱ kintikaṃ diṭṭhaṃ catuhi kaṇṭhabhātikehi. ⁹ Ck nānattān. ¹⁰ B^s khāṇukakāle.

¹¹ Bⁱ -no. ¹² so all three MSS. ¹³ Bⁱ omits pi.

kīdiso' ti 'imasmiṃ kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṃkhā uppannā" ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sabbehi kiṃsuko diṭṭho, kin n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārathī² paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārathī³ paripucchito ti sabbehi vo kiṃsuko diṭṭho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu ṭhānesu kiṃsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārathī paripucchito⁵, tena vo kaṃkhā uppannā ti.

Satthā imam kāraṇam dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhā-
10 tikā vibhāgaṃ katvā apucchitattā⁷ kiṃsuke kaṃkham uppādesum evaṃ tvaṃ pi imasmiṃ dhamme kaṃkham uppādesi⁸“ vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evaṃ sabbehi nānehi yesaṃ dhammā ajānitā
te ve dhammesu kaṃkhanti kiṃsukasmiṃ va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kiṃsukassa adiṭṭhattā kaṃkhiṃsu evaṃ sabbehi vipassanānānehi yesaṃ sabbe pi hi⁹ chaphassāyatanak-khandhabhūtaḍḍhatubhedā dhammā ajānitā¹⁰ sotāpattimaggassa anadhigatattā appaṭividdhā te ve¹¹ tesu phassāyatanāḍḍhidhammesu kaṃkhanti yathā ekasmiṃ neva¹² kiṃsukasmiṃ cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirājā aham eva aho sin“ ti. Kiṃsukopamajātakaṃ¹³.

9. Sālakajātaka.

Ekaputtako bhavissasīti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharanto aṇṇatarāṃ mahātheraṃ ārabba kathesi. So kir' ekaṃ
25 kumārakaṃ pabbājetvā pīlento tattha viharati. Sāmaṇero pīlaṃ sahitum asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ Ck C^s kintettha, Bⁱ kinettha? B^p kiṃvettha. ² C^s -thi, Bⁱ sarathīm. ³ Ck C^s -thi. ⁴ so B^p; Ck C^s vinicchatha. ⁵ Bⁱ omits ti sabbehi - - - paripucchito. ⁶ Bⁱ bhikkhu te. ⁷ C^s -tatva corr. to -tattha, Bⁱ -tatthā. ⁸ Ck -deseti, Bⁱ -desisi. ⁹ Bⁱ omits yesaṃ sabbe pi hi. ¹⁰ Bⁱ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva. ¹² Bⁱ ekasmi ye va. ¹³ Bⁱ adds aṭṭhamam. ¹⁴ Ck C^s -tīti, Bⁱ -tīnti.

cīvaram tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakam pattacīvaram pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhīti². So „nāham pabbajissāmīti“ vatvāpi punappuna³ vuccamāno pabbaji. Atha nam pabbajitadivasato patthāya puna thero vihetthesi. So pīlam asahanto puna uppabbajitvā anekavāram⁴ yācante⁵ pi tasmiṃ „tvam n'eva maṃ sahasi⁶ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti“ na pabbaji. Bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayam nātvā na pabbajīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāram etassa dosam disvā na puṇa gaṇhīti“⁷ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhañña-vikkayena jīvikam kappesi. Aññataro pi ahigunṭhiko⁸ ekam makkatam sikkhāpetvā osadham gāhāpetvā tena sappam kilāpento jīvikam kappesi. So Bārāṇasiyam ussave ghuṭṭhe⁹ ussavam kilītukāmo „imaṃ mā pamajjīti“ tam makkatam tassa vāṇijakassa¹⁰ hatthe ṭhapetvā ussavam kilētvā sattame divase tassa santikam gantvā „kham makkato“ 'ti pucchi. Makkato sāmikassa saddam sutvā va dhaññāpanato¹¹ vegena nikkhami. Atha nam so velupesikāya piṭṭhiyam pothetvā ādāya uyyānam gantvā ekamante bandhitvā niddam okkami. Makkato tassa niddāyanabhāvaṃ nātvā attano bandhanam mocetvā palāyitvā ambarukkham āruhya ambapakkam khāditvā aṭṭhim¹² ahigunṭhikassa¹³ sarīre pātesi. So pabujjhivā ullokento tam disvā „madhuravācāya tam¹⁴ vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmīti“ tam upalāpento¹⁵ paṭhamam gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvaṃ ca no hessasi issaro kule,

30

¹ so Bp; Ck C^s tam eva, Bⁱ tattheva. ² Bⁱ punappunnam. ³ Ck C^s atheka-vāram. ⁴ Bⁱ yojente. ⁵ Bⁱ saha vasitum. ⁶ Bⁱ upagacchatīti. ⁷ C^s -gunṭhiko, Bⁱ -kuṇḍiko. ⁸ Bⁱ saṃghuṭṭhe. ⁹ Ck C^s vāni-, Bⁱ dhaññavāni-. ¹⁰ Bⁱ dhaññāp-. ¹¹ Bⁱ aṭṭhihi. ¹² Bⁱ kuṇḍikassa. ¹³ Bⁱ nam. ¹⁴ C^s Bⁱ -lento.

oroḥa dumaṣmā Sālaka,
ehi dāni gharaṃ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṃ mayhaṃ¹ ekaputtako bhavissasi kule ca² me bhogaṇaṃ
issaro, etaṣmā³ rukkhā otara, ehi ambhakaṃ gharaṃ gamissāma, Sālaka⁴ 'ti
5 nāmena ālapanto⁵ āha.

Taṃ sutvā makkhato dutiyaṃ gāthaṃ āha:

9. Nanu maṃ hadaye 'timaññasi
yaṃ ca hanasi⁶ maṃ⁷ veluyatṭhiyā,
pakkambavane ramāmase,
10 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu maṃ hadaye timaññasīti nanu tvaṃ maṃ hadaye atimaññasi, suhadayo ayan ti maññasīti attho, yaṃ ca maṃ hanasi⁸ veluyatṭhiyā⁹ ti yaṃ evaṃ atimaññasi yaṃ ca velupesikāya hanasi, tenāhaṃ nāgacchāmi ti dīpeti. Atha naṃ mayaṃ imasmiṃ vane pakkambavane ramāmase,
15 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhan ti

vatvā uppatitvā vanaṃ pāvisi, ahiguṇṭhiko¹⁰ pi anattamano
attano¹¹ gehaṃ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
makkato sāmaṇero ahosi, ahiguṇṭhiko mahāthero, dhaññavāṇijo pana
20 aham evā“ ti. Sālakajātakaṃ¹³.

10. Kapijātaka.

Ayaṃ isi¹⁴ upasamasamāname¹⁵ rato ti. Idam Satthā
Jetavane viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁶ bhikkhuṃ ārabba kathesi.
Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyaṃ
25 kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhāsane
pabbajitvā kuhakavattaṃ pūretīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha

¹ Bⁱ omits mayhaṃ. ² C^k C^s ce. ³ Bⁱ etaṃbā. ⁴ Bⁱ mahalakā. ⁵ Bⁱ -pento.
⁶ C^k haṇasi, C^s hanasi corr. to haṇasi. ⁷ Bⁱ yaṃ ca maṃ hanasi. ⁸ C^k yaṃ ca
ma hanasi corr. to yaṃ ca haṇasi. ⁹ C^k C^s velulattṭhiyā. ¹⁰ Bⁱ -kuṇḍiko. ¹¹ Bⁱ
omits gehaṃ. ¹² Bⁱ dhammade-. ¹³ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ isi. ¹⁵ Bⁱ
saṃyame. ¹⁶ Bⁱ -ka.

bhikkhave etarahi kathāya sannisinā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā²
'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān' eva kuhako, pubbe pi
kuhako va³ aggmattassa⁴ kāraṇā makkato hutvā kohaṇṇam akāsīti⁵
vatvā atītaṃ āhari :

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo- 5
dhisatto Kāsiratthe⁶ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiyā ma-
tāya⁷ puttāṃ amkenādāya Himavantāṃ pavisitvā isipabbajjaṃ
pabbajitvā tam pi puttāṃ tāpasakumārakaṃ⁸ katvā paṇṇasālāya
vāsaṃ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre⁹ deve vas- 10
sante makkato sītapīlito dante khādanto kampento vicarati.
Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggaṃ katvā maṇ-
cake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisīdi. So
makkato ekassa matatāpasassa¹⁰ santakāṇi vakkalāṇi nivāsetvā
ca pārūpitvā¹¹ ca ajinacammaṃ ekaṃsaṃ¹² katvā kācakamaṇḍa- 15
lūṃ¹³ ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggiṣṣa¹⁴ kāraṇā
kuhanakammaṃ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako¹⁵ taṃ disvā
„tāta tāpaso eko sītapīlito kampamāno tiṭṭhati, idha naṃ pakko-
satha, visīvessatīti¹⁶“ pitaraṃ āyācanto¹⁷ paṭhamāṃ gāthāṃ āha :

1. Ayaṃ isī upasamasamyame rato 20
santiṭṭhati sisirabhayena¹⁸ aṭṭito,
handa ayaṃ pavisatu 'maṃ agārakaṃ,
vinetu sītaṃ darathaṃ ca kevalaṃ ti. 198.

Tattha upasamasamyame rato ti rāgādīkilesaupasame¹⁹ ca sīlasaṃ-
yame²⁰ ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayenā²¹ 'ti vātavuṭṭhi- 25
janitassa sisirassa²² bhayena, aṭṭito ti pīlito, pavisatu maṃ ti pavisatu
imaṃ, kevalaṃ ti sakalaṃ anavasesaṃ.

Bodhisatto puttassa²³ vacanaṃ sutvā uṭṭhāya olokento
makkatābhāvaṃ ñatvā dutiyaṃ gātham āha :

¹ Bⁱ yeva. ² C^s -mantassa. ³ Bⁱ kāsīkaratthe. ⁴ C^s mātāya. ⁵ Bⁱ -raṇ. ⁶ C^s
-dhare, Bⁱ acchinadhāre. ⁷ C^s matakātāp-. ⁸ Bⁱ pārūmpetvā. ⁹ Bⁱ ekaṃse. ¹⁰ C^s
kājakamaṇḍalūṃ corr. to kācakamaṇḍalūṃ, Bⁱ kākemaṇḍala, BP kājakamaṇḍalūṃ.
¹¹ Bⁱ aggi. ¹² Bⁱ tāpassakumāro. ¹³ C^s vī-, Bⁱ visippīssatīti. ¹⁴ Bⁱ yācanto.
¹⁵ Bⁱ sītabhayena. ¹⁶ Bⁱ -mena. ¹⁷ Bⁱ sītabhayenā ¹⁸ Bⁱ sītassa. ¹⁹ Bⁱ putta.

2. Nāyaṃ isi¹ upasamasamīyame rato,
 kapī ayaṃ dumavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaya² gharan ti. 199.

- 5 Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṃ sākha-gocaro, so dū-
 sako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako,
 ghaṭṭanatāya rosako, lāmakabhāvena jammo, sace vaje ti yādisaṃ paṇṇasālaṃ sa
 vaje⁴ paviseyya sabbaṃ uccārapassāvakaṇa⁵ ca aggidānena ca dūseyyā 'ti⁶.

Evaṃ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukaṃ⁸ gahetvā taṃ⁹ san-
 10 tāsetvā¹⁰ palāpesi. So uppatitvā vanaṃ paccakkhanto¹¹ va
 tathā pakkhanto va¹² ahosi, na puna taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Bo-
 dhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumāra-
 kassa¹³ kasiṇaparikammaṃ ācikkhi, so ca¹⁴ abhiññā ca samā-
 pattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnājñhānā Brahmalo-
 15 parāyanā ahesuṃ.

Sāthā „na bhikkhave idān' eva¹⁵ porāṇato paṭṭhāya p' esa ku-
 hako yevā“ 'ti imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci
 anāgāmino ahesuṃ) „Tadā makkato kuhako bhikkhu ahosi, putto
 20 Rāhulo, pitā aham evā“ 'ti. Kapijātakaṃ¹⁷. Sigālavaggo dasamo.
 Dukanipātavannaṇā niṭṭhitā.

¹ C^s isiṃ, Bⁱ isi. ² Bⁱ dūsasse. ³ C^k ye eka, Bⁱ B^p so evaṃ. ⁴ C^k C^s avaje
 in the place of savaje, B^p avase. ⁵ Bⁱ -kā-. ⁶ Bⁱ adds attho. ⁷ Bⁱ adds pana.
⁸ C^k C^s ummukkaṃ, Bⁱ umpakkaṃ. ⁹ C^k Bⁱ omīti taṃ. ¹⁰ Bⁱ santāpetvā.
¹¹ C^k pakkhanto. ¹² Bⁱ vanaṃ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṃ
 paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ Bⁱ -rassa. ¹⁴ Bⁱ so pi. ¹⁵ C^k C^s omīti
 idāneva. ¹⁶ Bⁱ dhammade-. ¹⁷ Bⁱ adds dasamaṃ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAMKAPPAVAGGA.

1. Samkappajātaḁa.

Samkapparāgadhoteṇā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabba kathesi. Sāvattinagaravāsī² kir' 5
 esa³ kulaputto ratanasāsane⁴ uram datvā pabbajito⁵ ekadivasam Sā-
 vatthiyam piṇḍāya caranto ekaṁ alaṁkatapatiyattam itthim disvā up-
 pannakāmarāgo anabhirato cari⁶. Tam enaṁ⁷ ācariyupajjhāyādayo⁸
 disvā⁹ anabhiratikāraṇam pucchitvā vibbhamitukāmaḁbhāvam assa nātva
 „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapīḁitānaṁ¹⁰ kilese hāretvā¹¹ saccāni 10
 pakāsetvā sotāpattiḁhalādīni deti, ehi tam Satthu santikaṁ nessāma¹²
 'ti ādāya agamaṁsu Satthārā ca¹³ „kin nu kho bhikkhave aniccha-
 mānakaṁ űeva bhikkhum gaḁetvā āgat' atthā¹⁴ 'ti vutte tam attham
 ārocesuṁ. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito¹⁵ ti puc-
 chitvā „saccan¹⁶ ti vutte „kimkāraṇā¹⁷ ti pucchi. So tam attham 15
 ārocesi. Atha naṁ Satthā „itthiyo nāma¹⁸ etā bhikkhu pubbe jhāna-
 balena¹⁴ vikkhambhitakilesānaṁ visuddhasattānaṁ pi saṁkilesaṁ¹⁵
 uppādesuṁ, tādisā¹⁶ tucchapuggalā¹⁶ kimkāraṇā na saṁkilissanti, visud-
 dhāpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṁgino pi āyasakyaṁ pāpuṇ-
 anti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto¹⁷ purāṇapaṇṇasaṁ¹⁸ 20

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvaṁ. ² C^k Bⁱ B^d -si. ³ Bⁱ kira eko, B^d kira ko. ⁴ Bⁱ omits
 ratana, B^d tena sāsane. ⁵ Bⁱ pappajjitvā. ⁶ Bⁱ B^d vicari. ⁷ C^k C^s etarū. ⁸ C^k
 -jjhādayo, C^s -cchādayo, C^s dupl.: -jjhādayo, Bⁱ bhāvāyajjhādayo. ⁹ Bⁱ omits
 disvā. ¹⁰ Bⁱ kāmarāgādi-. ¹¹ Bⁱ pahāretvā, B^d kilesaṁ hānitvā. ¹² Bⁱ omits ca.
¹³ Bⁱ B^d add bhante. ¹⁴ Bⁱ B^d phalena. ¹⁵ Bⁱ B^d -se. ¹⁶ all four MSS. -am.
¹⁷ Bⁱ -kampavāto, B^d -kampanakato. ¹⁸ Bⁱ -paṇṇachattarū.

kin na kampessati¹, bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattam² ayam kilesa ālolesi, tādissam kin na ālolessatīti³ vatvā tehi yācito atītam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 5 dhisatto asītikotivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibhattitvā
 vayappatto Takkaśilāyam sabbasippāni uggaṇhitvā Bārānasim
 paccāgantvā katadārapariggaho⁴ mātāpitunnam accayena tesam
 petakiccāni⁵ katvā hiraṇṇolokanakammaṃ karonto „idaṃ dhanam
 paññāyati, yehi pan' etaṃ sambhūtaṃ⁶ te na paññāyanti⁷“
 10 āvajjanto⁸ samvegappatto ahosi, sarīrā sedā mucchimsu. So
 gharāvāse ciraṃ vasanto mahādānaṃ datvā kāme pahāya as-
 sumukhaṃ nātisaṃghaṃ pariccajivā Himavantaṃ pavisitvā⁹
 ramaṇīye padese paṇṇasālam māpetvā uñchācariyāya¹⁰ vanamūla-
 phalāphalādīhi¹¹ yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlam kīlanto ciraṃ vasitvā cintesi: „ma-
 nussapathaṃ gantvā loṇambilaṃ upasevissāmi, evaṃ me sarī-
 raṃ c' eva thiraṃ bhavissati jaṃghāvihāro¹² ca¹³ kato bhavis-
 sati, ye ca¹⁴ mādisassa silavantassa¹⁵ bhikkhaṃ vā dassanti abhi-
 vādanādini vā karissanti te saggapadaṃ¹⁶ pūressanti¹⁷“ so Hi-
 20 mavantā otarivā anupubbena cārikaṃ¹⁸ caramāno Bārānasim¹⁹
 patvā suriyatthagamanavelāya²⁰ vasantaṭṭhānaṃ olokeno rājuy-
 yānaṃ²¹ disvā „idaṃ paṭisaṃsārasāruppaṃ, ettha vasissāmi²²“
 uyyānaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkkhamūle nisinna jhāna-
 sukhena rattim khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano
 25 pubbaṇhasamaye²³ jaṭājinavakkalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhā-
 janaṃ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²⁴ hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriya

¹ R¹ kammeyyāti, B¹ ki nu kampeyyāti. ² B¹ abhibujjhanakasaddaṃ. ³ R¹ kata-
 puttadāra-, B¹ tattha puttā-. ⁴ B¹ mataṃ kiccāni, B¹ matakic-. ⁵ B¹ sambhūtaṃ,
 B¹ sambhataṃ. ⁶ C¹ C² āvajjento. ⁷ B¹ B² add isipappajjam pappajjitvā. ⁸ C¹
 uñchā- corr. to uñja-, C² uñjā-, B¹ ucchā-. ⁹ C² -mūlaphalādīhi, B¹ B² vana-
 mūlaphalādīhi ¹⁰ B¹ jaṅgha-, B¹ jaṅga. ¹¹ B¹ B² add me. ¹² C¹ C² va. ¹³
 B¹ B² silasampannassa. ¹⁴ B¹ saggaṃ. B¹ sakkapūraṃ. ¹⁵ B¹ carikaṃ, B¹ carakaṃ.
¹⁶ C¹ -sim. B¹ B² -sī. ¹⁷ B¹ sūriyattaṅga-. ¹⁸ B¹ omits raj. ¹⁹ B¹ puppaṇha-
 samantare yeva. ²⁰ C¹ -mattadaso, B¹ B² yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento¹ nagaram² pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāram pāpuṇi. Rājā mahātale caṃkamanto vātapānantarena Bodhisattam disvā iriyāpathasmiṃ yeva³ pasīditvā „sace santadhammo nām' atthi⁴ imassa tena abbhantare⁵ bhavitabban“ ti cintetvā „gaccha taṃ⁶ tāpasam⁷ 5 ānehīti“ ekaṃ amaccam ānāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā „rājā bhante taṃ pakkosatīti⁸“ āha. Bodhisatto „mahāpuñña⁹, amhe rājā na jānātīti“ āha. „Tena hi bhante yāvāham āgacchāmi tāva idh' eva hothā“ 'ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākam kulūpakatāpaso¹⁰ n' atthi, 10 gaccha¹¹ taṃ ānehīti“ sayam pi vātapānena hattham pasāretvā vadanto „ito etha bhante“ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam datvā mahātalam abhirūhi¹². Atha nam rājā vanditvā rājapallamke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccam pañham¹³ 15 pucchi, pañhavyākaraṇena¹⁴ bhīyosomattāya¹⁵ pasīditvā vanditvā¹⁶ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat' atthā“ 'ti pucchitvā „Himavantavāsikā¹⁷ mayam mahārāja, Himavantā¹⁸ āgatā“ ti vutte puna „kimkāraṇā“ ti pucchitvā „vassārattakāle¹⁹ mahārāja nibaddhavaśo²⁰ nāma laddhum vaṭṭatīti“ vutte 20 „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca²¹ catupaccayehi²² na kilamissatha, ahañ ca saggasaṃvattanikaṃ puññaṃ pāpuṇissāmīti²³“ paṭiññaṃ gahetvā bhuttaṭpātarāso Bodhisatten' eva²⁴ saddhiṃ uyyānam gantvā paṇṇasālam kāretvā caṃkamaṃ māpetvā sesāni pi rattitṭhānadivāṭṭhānādini sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante“ ti uyyānapālam sampatiucchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

¹ Bⁱ -ākappento, B^d -ḍḍhanto. ² C^k C^s -ram. ³ Bⁱ B^d űeva. ⁴ C^s B^d nāma atthi, Bⁱ nāma satti. ⁵ C^k imassanto abbhantare, Bⁱ imassa tena abbhantarena. ⁶ Bⁱ omits taṃ, C^s gacchantam, B^d gaccha tvaṃ. ⁷ C^k pakkosāti, Bⁱ pakkosahīti. ⁸ Bⁱ -pañña, B^s -puññaṃ ⁹ C^s kulūpaga-, Bⁱ kulupake-. ¹⁰ C^s gacchaṃ corr. to gaccha. ¹¹ C^s -ruhi. ¹² Bⁱ paññabyāka-. ¹³ C^k bhīyyo-, Bⁱ bhīyyo-. ¹⁴ Bⁱ omits vanditvā. ¹⁵ Bⁱ -te-. ¹⁶ Bⁱ B^d -tato. ¹⁷ Bⁱ vassāvutta-. ¹⁸ Bⁱ B^d nibandha-. ¹⁹ Bⁱ B^d omit ca. ²⁰ Bⁱ B^d catūhi paccayehi, C^k catuppa-. ²¹ Bⁱ B^d saṃpāpuṇissāmī. ²² Bⁱ B^d -ttena.

dvādasa saṁvaccharāṇi tatth'eva vasi. Ath' ekadivasam raṇṇo
 paccanto kupito¹. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo
 devīm āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum'
 vaṭṭatīti“ āha. „Kiṁ nissāya kathetha devā“ 'ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam' bhadde“ 'ti. „Deva nāhaṁ tasmiṁ pamajjissāmi',
 amhākaṁ ayyassa⁵ paṭijagganaṁ mama bhāro, tumhe nirāsāmkā
 gacchathā“ 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho⁶ Bodhi-
 sattaṁ tath'eva sakkaccaṁ upaṭṭhahi⁷. Bodhisatto pana raṇṇo
 gatakāle nibaddhavelāya⁸ āgantvā attano rucitāya⁹ velāya rā-
 10 janivesanaṁ gantvā bhattakiccaṁ karoti¹⁰. Ath' ekadivasam Bo-
 dhisatte¹¹ aticirāyante devī sabbam khādaniyabhojaniyam¹²
 paṭiyādetvā nahātvā¹³ alaṁkaritvā¹⁴ nīcamañcakaṁ¹⁵ paññāpetvā
 Bodhisattassa āgamaṇam olokayamānā maṭṭasāṭakaṁ¹⁶ sithilaṁ
 katvā nivāsetvā¹⁷ nipajji. Bodhisatto pi velam sallakkhetvā
 15 bhikkhābhājanam ādāya ākāseṇa gantvā mahāvātapānadvāram
 pāpuṇi¹⁸. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utṭahamānāya
 deviya pītakamaṭṭasāṭako bhassittha¹⁹. Bodhisatto visabhāgā-
 rammaṇam²⁰ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath'
 assa jhānabalena sannisinno pi kilesa karaṇḍake pakkhittāsīviso
 20 viya phaṇam katvā utṭhahi, khīrarukkhaṇa vāsiyā ākoṭitakālo²¹
 viya ahosi, kilesuppādanena²² sah' eva jhānāni pariha-
 yimsu, indriyāni aparisuddhāni²³ ahesum, sayam pakkha-
 chinnakāko²⁴ viya ahosi. So pubbe viya nisīditvā²⁵ bhatta-
 kiccaṁ hi²⁶ kātum nāsakkhi²⁷, nisīdāpiyamāno²⁸ pi na nisīdi.
 25 Ath' assa devī sabbam khādaniyam²⁹ bhojaniyam³⁰ bhikkhā-

¹ B¹ kuppito. ² C² obhīyayitum, C³ ohīyitum, B¹ B² ohīyitum. ³ B¹ B² sīla-
 vantaṁ. ⁴ C⁴ pavaj-, B¹ pappajjissam, B² pamajjeyam. ⁵ B¹ ayya, B² ayya-
 kassa. ⁶ B¹ omits kho. ⁷ B¹ upaṭṭhāsi, B² upaṭṭhāhi. ⁸ B¹ nibandham-, B²
 nibandha. ⁹ B¹ rucikāya. ¹⁰ B¹ anāsī. ¹¹ C¹ C² B¹ -satto. ¹² C¹ B² -niyabho-
 janiyam, C² -niyabhojaniyam corr. to -niyabhojaniyam, B¹ -niyabhojaniyam. ¹³
 B¹ B² nahātvā. ¹⁴ C² omits nahātvā alaṁkaritvā. ¹⁵ B¹ omits nīca. ¹⁶ B¹ B² ma-
 ṭṭha-. ¹⁷ C¹ B¹ B² omits nivāsetvā. ¹⁸ B¹ B² saṁpāpuṇi. ¹⁹ B¹ deviya sarīra
 maṭṭhasāṭako bhassī, B² deviya dāhiritamaṭṭhasāṭako. ²⁰ B¹ B² add disvā. ²¹
 C¹ ākoṭikālo, B¹ ākoṭikakālo. ²² C¹ C² add ceva. ²³ B¹ B² aparipunnāni. ²⁴
 B¹ pattachinda-, B² pakkhacchanda-. ²⁵ B¹ anisī-. ²⁶ B¹ B² omits hi. ²⁷ B¹ na
 sakkhi. ²⁸ B¹ nisīdā ti vuccamāno, B² nisīdāhi ti pucchamāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṃ katvā
 sīhapañjarena² nikkhamitvā ākāsen³ eva⁴ gacchati evaṃ⁵ taṃ
 divasaṃ⁶ gantuṃ nāsakkhi, bhattaṃ pana⁷ gahetvā mahānisse-
 niyā⁸ otaritvā uyyānaṃ agamāsi. Devī pi⁹ tassa attani paṭi-
 baddhacittataṃ¹⁰ aññāsi. So uyyānaṃ gantvā bhattaṃ abhuñ-
 jitvā va heṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā
 pādasobhā evarūpaṃ kaṭipariyosānaṃ evarūpaṃ ūrulakkhaṇaṃ“
 ti ādini vippalapanto sattāhaṃ nipajji. Bhattaṃ pūtikaṃ¹¹
 ahosi nīlamakkhikāpariṇṇaṃ¹². Atha rājā paccantaṃ vūpa-
 sametvā paccāgato. Alāṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ
 katvā rājanivesanaṃ āgantvā¹³ va „Bodhisattaṃ passissāmīti“
 uyyānaṃ gantvā ukkalāpaṃ¹⁴ assamapadaṃ disvā „pakkanto
 bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṃ vivaritvā antopaviṭṭho. Taṃ¹⁵
 nipannakaṃ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūti-
 bhattaṃ chaḍḍāpetvā¹⁶ paṇṇasālaṃ paṭijaggitvā¹⁷ „bhante kin
 te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārāja“ ’ti. Rājā
 „mama paccāmittehi mayi okāsaṃ alabhantehi ‘piyaṭṭhānaṃ assa
 dubbalaṃ karissāmā’ ’ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“
 ti sarīraṃ parivattetvā viddhaṭṭhānaṃ olokento vedhaṃ¹⁸ adisvā
 „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṃ ma-
 hārāja aññena viddho, ahaṃ pana attanā va attānaṃ hadaye
 vijjhin“ ti vatvā utṭhāya āsane¹⁹ nisīditvā²⁰ imā gāthā avoca:

1. Saṃkapparāgadhoteṇa²⁰ vitakkanisiteṇa ca
 nālaṃkatena²¹ bhaddena²² na usukārakateṇa²³ ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttēṇa²⁴ nāpi²⁵ morūpasevinā
 ten’ amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā²⁶. 2.

¹ Bī omits bhikkhā. ² Bī -pañcare, Bđ -pañcareṇa. ³ Bī ākāse yeva ⁴ Ck evaṃ.
⁵ Bī tā disaṃ. ⁶ Bī Bđ bhattabhājanaṃ. ⁷ Ck C° -niyā, Bī mahānīniseniyā. ⁸ Bī
 Bđ pana. ⁹ Ck -cittantaṃ, C° -cittantaṃ corr. to -cittataṃ, Bī Bđ paṭibandhacittaṃ.
¹⁰ Bī -pūtikaṃ. ¹¹ Ck C° -paripunnā, Bđ -kāhiparitiṇṇā. ¹² Bī Bđ anāgaṃitvā.
¹³ C° uklāpaṃ, Bī Bđ ullāpaṃ. ¹⁴ Ck tan. ¹⁵ Ck Bī chaḍḍā-. ¹⁶ Bī paṭijaggā-
 petvā. ¹⁷ Bī Bđ viddhaṭṭhānaṃ. ¹⁸ Bī Bđ omit āsane. ¹⁹ Bī nisīdāpetvā. ²⁰ Bī
 -rāgamohena ²¹ Ck C° nālaṃkaṭa, Bđ nevālaṃka-. ²² Bī Bđ bhadrena. ²³ Ck
 yusukā-, Bī usukā-, C° susukā- corr. to ’na yusukā-. ²⁴ Bī nakaṇṇāyatana-
 mutteṇa. ²⁵ Ck omits nā, C° Bđ na pi. ²⁶ Bī -paridāhinā.

a. Āvedhañ¹ ca na passāmi yato ruhiram assave²,
yāva ayonisocittam, sayam me³ dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha samkapparāgadhōtenā⁴ 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhō-
tenā⁴, vitakkanisitenā⁵ cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakapāsāṇe⁶ nisitena
5 nālaṃkatena⁷ bhaddenā⁸ 'ti n' eva alaṃkatena bhaddena⁹, analaṃkatena¹⁰
bībhacchenā¹¹ 'ti attho, na usukārakatena¹² cā¹³ 'ti usukārehi pi akatena,
na kaṇṇāyatamuttanā¹⁴ ti yāva¹⁵, dakkhinakannacūlikam¹⁶ ākaḍḍhitvā¹⁷
amuttakena, nāpi¹⁸ morūpasevinā¹⁹ ti morapattagijjhāpattādīhi²⁰ akatū-
pasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍenāham²¹ hadaye
10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā²² ti sabbāni²³ aṅgāni paridahanasamatthena,
mahārāja²⁴ tena kilesakaṇḍena hadaye²⁵ viddhakālo paṭṭhāya mama aggipadit-
tāni²⁶ va²⁷ sabbāni aṅgāni dayhantīti dasseti, āvedhañ²⁸ ca na passāmi ti
viddhaṭṭhāne vaṇaṇ ca²⁹ na passāmi³⁰, yato ruhiram assave³¹ ti yato me
āvedhato³² lohitaṃ pagghareyya³³ taṃ na passāmi attho, yāva ayoniso-
15 cittan ti ettha yāvā 'ti dāhatthe nipāto, ativiya dāham katvā ayoniso-
cittam vaddhitan ti attho, sayam me³⁴ dukkham ābhatan ti attanā va mayā attano
dukkham ānītan ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammaṃ de-
setvā rājānaṃ paṇṇasālato bahikatvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā
20 naṭṭhaṃ³⁵ jhānaṃ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse
nisinno rājānaṃ ovaditvā³⁶ „mahārāja ahaṃ Himavantam eva
gamissāmi³⁷“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno
pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto³⁸,
idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño³⁹ yācantass' eva ākāse
25 uppatitvā Himavantaṃ gantvā⁴⁰ yāvatāyukaṃ tathā Brahma-
lok-ūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ avaddhañ, C^k C^s B^d āvedhañ. ² Bⁱ rahiram pasave. ³ C^s sayāme corr. to sayameva, Bⁱ ayame. ⁴ Bⁱ -rāgamohenā. ⁵ Bⁱ B^d -nisi-. ⁶ B^d pāsāṇa, Bⁱ -pāsādena. ⁷ C^k C^s nālaṃkata, B^d nevālaṃkata. ⁸ Bⁱ B^d bhaddenā. ⁹ Bⁱ bhaddena. ¹⁰ B^d alaṃkatena, C^s alaṃkatena corr. to analaṃ-, Bⁱ alaṃkatena. ¹¹ Bⁱ vigatena, B^d vinicchenā. ¹² B^d na usukārakatena, Bⁱ usukārāgatena and omits na. ¹³ C^k C^s omit cā. ¹⁴ Bⁱ B^d kaṇṇāyatanaṃuttanā. ¹⁵ Bⁱ yā. ¹⁶ Bⁱ tak-khaṇakannacūlikam. ¹⁷ Bⁱ ātamitvā. ¹⁸ C^k C^s na pi. ¹⁹ Bⁱ morapasevitenā. ²⁰ C^s B^d -dīhi. ²¹ Bⁱ -kaṇḍena, B^d -kaṇḍakenāham. ²² C^k Bⁱ -dāhinā. ²³ Bⁱ sabba. ²⁴ Bⁱ omits mahārāja. ²⁵ Bⁱ adds viddhaddhomhi. ²⁶ Bⁱ aṅganattāni, B^d aggiparittāni. ²⁷ B^d ca, Bⁱ omits va. ²⁸ C^s B^d āvedhañ, Bⁱ āveddhañ. ²⁹ Bⁱ viddhaṭṭhāṇeṇa uñca. ³⁰ Bⁱ -mitti. ³¹ Bⁱ ruhirapasate. ³² Bⁱ bhāvevi, B^d āvedhā. ³³ Bⁱ lohitaḥḥareya. ³⁴ C^s sayameva, Bⁱ sayam me. ³⁵ Bⁱ naṭṭhaṃ. ³⁶ Bⁱ B^d ovādetvā. ³⁷ Bⁱ -māti. ³⁸ Bⁱ adds hutvā. ³⁹ Bⁱ omits rañño, C^k raññā. ⁴⁰ Bⁱ adds tatta, B^d tattha.

Satthā imaṃ desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte paṭiṭṭhāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana aham evā“⁴ ti. Saṃkappa-jātakam⁵.

5

2. Tilamuṭṭhiḷāṭaka.

Ajjāpi metam manasīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kodhanam⁷ ārabba kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahosi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopaṇ ca dosaṇ ca appaccayaṇ ca pātvakāsi⁸. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū⁹ katham samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahuḷo uddhane pakkhittaloṇaṃ viya taṭataṭayanto¹⁰ vicarati, evarupe nikkodhane¹¹ sāsane pabbajitvā¹² kopamattam¹³ pi niggaṇhituṃ na sakkotīti¹⁴. Satthā tam¹⁵ sutva ekaṃ bhikkhuṃ pesetvā tam bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ bhikkhu kodhano“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ āyaṃ¹⁶ kodhano va¹⁷ ahoṣīti¹⁸“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa putto Brahmadattakumāro nāma ahosi. Porāṇakarājāno¹⁹ ca attano putte „evam²⁰ ete nihamānadappa²¹“ sītuphakkhamā 20 lokacārittaññū ca bhavissantīti²² attano nagare disāpāmokkhe ācariye vijjamāne pi sippuggaṇaṇatthāya dūre tiro raṭṭham²³ pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ²⁴ puttam pakkosītva²⁵ ekatalikaupāhanā²⁶ ca paṇṇacchattaṇ ca kahāpaṇasahassaṇ ca datvā „tāta Takkasilaṃ gantvā sippaṃ ug-

25

¹ C^o Bⁱ B^d dhammade-. ² Bⁱ paṭiṭṭhāsi. ³ Bⁱ B^d add keciarahantā. ⁴ Bⁱ B^d add paṭhamam. ⁵ Bⁱ sarasīti, B^d panasīti. ⁶ Bⁱ B^d add bhikkhuṃ. ⁷ C^o appaṇcaccayaṇca - - corr. to appaccayaṇca - -, C^o appaṇca pātvākāsi corr. to appaccayaṇca pātvākāsi, Bⁱ appaṇca appaṇcayamāno akāsi, B^d appaccayamāno pātvākāsi. ⁸ Bⁱ B^d athekadivasaṃ bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁹ Bⁱ kaṭṭayanto, B^d pakaṭṭabhaṭṭayanto. ¹⁰ Bⁱ evarūpena kodhena, B^d evarūpe nikkodha. ¹¹ Bⁱ B^d pappajjito samāno. ¹² Bⁱ kodhamattam, B^d kodhanamatta. ¹³ Bⁱ B^d tesam katham. ¹⁴ Bⁱ pi ayaṃ. ¹⁵ C^o ti crossed out, Bⁱ B^d yevā. ¹⁶ Bⁱ B^d omīti ahoṣī. ¹⁷ C^o purāṇarā-. ¹⁸ C^o C^o evam, B^d evammete. ¹⁹ Bⁱ nihamānaṇaṇaṇā, B^d nihamānampō. ²⁰ Bⁱ lokacaritaṇ ca jānissantīti. ²¹ Bⁱ tiro raṭṭhe, B^d tiro raṭṭhe. ²² Bⁱ -vasuddesikaṃ, B^d -vassudesikaṃ. ²³ Bⁱ B^d pakkosāpetvā. ²⁴ Bⁱ ekapaṇālikam upāhanaṇca, B^d ekapaṇālikam upāhanaṇca.

gaṇhā¹ 'ti pesesi. So „sādhū“ 'ti mātāpitāro vanditvā nik-
 khamitvā anupubbena Takkaṣilaṃ patvā² ācariyassa gehaṃ
 pucchitvā ācariye³ māṇavakānaṃ sippaṃ vācetvā utthāya gha-
 radvāre caṃkamante⁴ gehaṃ gantvā yasmiṃ thāne thito āca-
 5 riyāṃ addasa tatth' eva upāhanā muñcitvā⁵ chattaṃ⁶ apanā-
 metvā⁷ ācariyaṃ vanditvā atthāsi. So tassa kilantabhāvaṃ
 ñatvā āgantukasaṃgahaṃ kāresi. Kumāro bhuttaḥhojano tho-
 kaṃ vissamitvā ācariyaṃ upasaṃkamma⁸ vanditvā atthāsi „kuto
 āgato si tātā“ 'ti ca⁹ vutto¹⁰ „Bārāṇasito“ ti¹¹ „kassa putto
 10 sīti“ „Bārāṇasīraṇṇo“¹² ti¹³ „ken' atthena āgato“¹⁴ sīti¹⁵ „sip-
 paṃ uggaṇṇhanatthāyā“ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu
 dhammantevāsiko¹⁶ hotukāmo sīti“ so „ācariyabhāgo me ābhato“
 ti vatvā ācariyassa¹⁶ pādamūle saḥassatthavikaṃ thapetvā
 vandi¹⁷. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṃ katvā
 15 rattim sippaṃ¹⁸ uggaṇṇhanti, ācariyabhāgadāyakaṃ gehe jeṭṭha-
 puttā viya hutvā sippam eva uggaṇṇhanti, tasmā so pi ācariyo
 sallāhukena nakkhattena¹⁹ kumārassa sippaṃ paṭṭhapesi. Ku-
 māro²⁰ sippaṃ uggaṇṇhanto ekadivasaṃ ācariyena saddhim na-
 hāyitum agamāsi. Ath' ekā mahallikā²¹ tile sete²² katvā²³
 20 paṭtharitvā²⁴ rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khā-
 ditukāmo hutvā ekaṃ tilamuṭṭhiṃ gahetvā khādi. Mahallikā
 „taṇhāluko nu kho²⁵ eso“ ti kiñci avatvā tuṇhi²⁶ ahosi. So
 punadivase pi tāya velāya tath' eva²⁷ akāsi. Sāpi naṃ na
 kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā ma-
 25 hallikā²⁸ „disāpāmokkhācariyo²⁹ attano antevāsikehi maṃ vilum-
 pāpetīti³⁰“ bāhā paggayha kandi³¹. Ācariyo nivattitvā „kiṃ

¹ B¹ B² uggaṇhāhi. ² B¹ gaṇtvā. ³ B¹ B² ācariyo, C² -yo corr. to -ye. ⁴ B¹ B² -to, B¹ adds thito taṃ. ⁵ B¹ B² omuñcitvā ⁶ B¹ chattaṇṇa. ⁷ B¹ B² apa-
 netvā. ⁸ B¹ B² upasaṃkamtivā. ⁹ B¹ B² omit ca. ¹⁰ B¹ B² vutte, C² vutte corr.
 to vutto. ¹¹ B¹ B² add āha. ¹² C² -sīraṇṇo, B² adds putto. ¹³ C² C³ omit ti.
¹⁴ B¹ B² kenatthenāgato. ¹⁵ B¹ B² kammante. ¹⁶ B¹ ācariya. ¹⁷ B¹ vanditvā.
¹⁸ C² C³ omit sippaṃ. ¹⁹ B¹ B² subhanakkhattena ²⁰ B¹ B² add pi ²¹ B¹
 B² add itthi ²² B¹ tilānaṃ setaṃ, B² tile nattuse. ²³ B¹ adds sedhetvā. ²⁴ B¹
 paṭharetvā, B² pattaretvā. ²⁵ C² omits nu kho, B² taṇhāludhako. ²⁶ B¹ B² -hi.
²⁷ B¹ tathā. ²⁸ B¹ B² add divā āha. ²⁹ B¹ B² -kkho ācariyo. ³⁰ B¹ visammā-
 petīti, B² -siti. ³¹ B¹ B² kandati, B¹ adds vilati, B² vilapati.

etaṃ ammā“ 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṃ
 setatīlānaṃ ajj' ekamuṭṭhiṃ¹ khādi hiyyo ekaṃ² pare ekaṃ, nanu
 evaṃ khādanto mama santakaṃ sabbam nāsessatīti“. „Amma,
 mā rodi, mūlan te dāpessāmīti“. „Na me sāmi mūlena attho³,
 yathā pan' esa kumāro puna evaṃ⁴ na karoti tathā naṃ⁵ sik- 5
 khāpehīti“. Ācariyo „tena hi passa ammā“ 'ti dvīhi māṇavehi
 taṃ kumāraṃ dvīsu hatthesu gāhāpetvā veḷupesikaṃ gahetvā
 „puna evarūpaṃ mākāsīti“⁶ tikkhattum piṭṭhiyaṃ pahari. Ku-
 māro ācariyassa kujjhivā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito
 yāva matthakā⁷ olokesi. So pi 'ssa kujjhivā olokitabhāvaṃ 10
 aññāsi. Kumāro sippaṃ niṭṭhāpetvā⁸ anuyogaṃ datvā „mārā-
 petabbo esa mayā“ 'ti tena katadosaṃ hadaye ṭhapetvā gama-
 nakāle ācariyaṃ vanditvā „ahaṃ⁹ ācariya Bārāṇasīyaṃ rajjam¹⁰
 patvā tumbhakaṃ santikaṃ pesessāmi, tadā tumhe āgacchey-
 yāthā¹¹“ 'ti sasneho viya paṭiññaṃ gahetvā pakkāmi. So Bā- 15
 rāṇasiṃ gantvā¹² mātāpitāro vanditvā sippaṃ dassesi. Rājā
 „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa¹³ rajjasirīṃ
 passissāmīti“ puttaṃ rajje patitṭhāpesi. So rajjasirīṃ anu-
 bhavamāno ācariyena katadosaṃ saritvā uppannakopo¹⁴ „mārā-
 pessāmi nan“ 'ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṃ¹⁵ pāhesi. 20
 Ācariyo „taruṇakāle naṃ saññāpetum na sakkhissāmīti“ agan-
 tvā¹⁶ tassa rañño majjhimavayakāle „idāni naṃ saññāpetum
 sakkhissāmīti“ gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato“
 ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho¹⁷ brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā taṃ
 attano santikaṃ āgataṃ disvā va kopaṃ uppādetvā rattāni ak- 25
 khīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi¹⁸ me ācariyena pa-
 haṭaṭṭhānaṃ¹⁹ rujati²⁰, ācariyo²¹ nalāṭena maccum²² ādāya

¹ B¹ B² ajjekarāmuṭhi. ² B¹ ekanti. ³ B¹ B² mūlenattho. ⁴ B¹ yathā puna cesa kumāro evaṃ. ⁵ B¹ B² taṃ. ⁶ B¹ B² mā akāsīti. ⁷ C¹ vatthakā, B¹ B² kesamat- takā. ⁸ B¹ B² sippaṃniṭṭhitaṃ patvā. ⁹ B¹ vandiyaṇāno yadā ahaṃ, B² vanda- māno āha yadā ahaṃ. ¹⁰ B¹ B² bārāṇasīrajjam. ¹¹ B¹ gaccheyyāthā. ¹² B¹ patvā. ¹³ B¹ B² tassa. ¹⁴ B¹ B² -kodho. ¹⁵ B¹ B² add sakkārena saddhi. ¹⁶ all four MSS. āgantvā. ¹⁷ B¹ kuddho. ¹⁸ B¹ ajjā, and adds jīvītena me sī yenāpi brahmaṇā toyam māṃ bhāḥ gahetvā tikkhattum anutāsāyīti pi. ¹⁹ C¹ pahaddha-, B¹ pa- hadaṭṭhānaṃ, B² pahataṭṭhānaṃ. ²⁰ C¹ rūjati, B¹ ruccati, B² rujati. ²¹ B¹ āma acariyo. ²² C¹ B¹ maccu.

‘marissāmīti’ āgato, ajj’ assa jīvitam n’ atthīti“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me tam manasi¹ yaṁ’ maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā³
bāhāya maṁ gahetvāna latṭhiyā anutālayi⁴. 4.
- 5 2. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṁ maṁ bāhā gahetvāna tikkhattum anutālayīti⁵. 5.

Tattha yaṁ maṁ⁶ bāhāya maṁ ti dvisu padesu⁷ upayogavacanam anu-
tālanagahaṇāpekkham yaṁ⁸ maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā kāraṇā anutālayi⁹ anutālento¹⁰
ca maṁ¹¹ bāhāya¹² gahetvā anutālayi¹³ tam anutālanam¹⁴ ajjāpi me manasīti¹⁵,
10 ayaṁ h’ ettha attho. nanu jīvitena ramasīti maññe tvaṁ attano jīvitamhi
nābhiramasi¹⁶, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama san-
tikam āgato si. yaṁ maṁ bāhā¹⁷ gahetvāna¹⁸ ‘ti yaṁ mama bāham ga-
hetvāna, yaṁ maṁ bāhāya¹⁹ gahetvā ti²⁰ pi attho, tikkhattum anutālayīti²¹
tayo vāre veluḷaṭṭhiyā tālesi²², ajja dāni tassa phalaṁ vindāhīti²³

- 15 Iti naṁ maraṇena santajjento evaṁ āha. Tam sutvā
ācariyo tatiyaṁ gātham āha:

a. Ariyo²⁴ anariyaṁ kubbānam yo daṇḍena nisedhati
sāsanattham na tam veram, iti naṁ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo²⁴ ti sundarādhivacanam etaṁ, so paṇ’ esa²⁵ ariyo²⁴ catub-
20 bidho hoti ācāraariyo dassanaariyo liṅgaariyo paṭivedhaariyo .ti, tattha manusso
vā hotu tiracchāno vā ariyācāre ṭhito ācāraariyo²⁶ nāma, vuttam pi c’ etaṁ²⁷:

Ariyaṁ²⁸ vattasi vakkaṅga yo vaddham apacāyasi,

vajāmi²⁹ te tam bhattāram. gacchath’ ubbo yathāsukhan ti,

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samaṇnāgato dassanaariyo
25 nāma, vuttam pi c’ etaṁ:

¹ Ck Bā manasī, Bī sarasī. ² Ck C° ya. ³ Ck -muṭṭhiyā, C° muṭṭhiyo corr. to -yā, Bī -muṭṭhiyā. ⁴ Ck Bī Bā -tālayi, C° -tālayi corr. to -tālayī. ⁵ Ck Bī -tālayīti, C° -tālayīti corr. to -tālayīti. ⁶ Bī Bā omit yaṁ maṁ. ⁷ Bī omits padesu. ⁸ Ck -tālanagahaṇāpekkhayaṁ, C° -tālanagahaṇāpekkhaya corr. to -tālanagahaṇāpekkhāya, Bī Bā -tālanagahaṇāpekkham yaṁ. ⁹ C° -layi corr. to -layī, Bī -layi. ¹⁰ Bī Bā -lento, C° -lento corr. to -lento. ¹¹ Bī omits ca maṁ Bā maṁ. ¹² Ck C° -yaṁ, Bī Bā -ya maṁ. ¹³ Ck Bī Bā -layi, C° -layi corr. to -layī. ¹⁴ Bī -lanam, C° -lanam corr. to -lanam, Bā -lanam. ¹⁵ Bī sarasīti, Bā ma mantasīti. ¹⁶ C° -sī, Bī Bā -sīti. ¹⁷ Ck bāham, C° Bā bāhāya. ¹⁸ Ck C° gahetvā. ¹⁹ Ck C° bāham. ²⁰ C° omits ti. ²¹ Bī Bā -layīti, C° -layīti corr. to -layīti. ²² C° Bī Bā tālesi. ²³ Bī vidāhīti. ²⁴ Bī ācariyo. ²⁵ Ck C° yo panesa. Bī so pana, Bā so pasena. ²⁶ Bī ācariyo. ²⁷ Bī vuttī pi ca tam. ²⁸ Ck C° ariya. ²⁹ Bī jānāmi.

Ariyāvakkāso si pasannanetto,
maññe bhavaṃ pabbajito kulambhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji¹ nikkhamma gharā sapañño² ti,
nivāsanapārupanaliṅgagahaṇena³ samaṇasadiso hutvā vicaranto dussīlo pi liṅga- 5
ariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Chadanaṃ katvāna subbatānaṃ
pakkhandi⁴ kuladūsako pagabbho
māyāvi⁵ asaṇṇato palāpo
patirūpena⁶ caraṃ samaggadūsīti⁷,

10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṃ: ariyā vuccanti Buddhā ca
paccekabuddhā ca sāvākā⁸ cā 'ti, tesu idha ācāariyo⁹ adhippeto, anariyan¹⁰
ti dussilaṃ pāpadhammaṃ, kubbānaṃ ti pāṇātipātādikaṃ pañcavidhaṃ¹¹ dus-
sīlyakammaṃ¹² karontaṃ, ekam eva¹³ vā¹⁴ etaṃ anattapadaṃ¹⁵ anariyaṃ hīnaṃ
lāmakāṃ pañcaverabhayaṃ kammaṃ karontaṃ puggalaṃ, yo ti khattiyādīsu¹⁶ 15
yo koci, daṇḍeṇā 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nisedhatīti¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpaṃ karīti vāreti²⁰, sāsanaṭṭhaṃ na taṃ veraṃ ti taṃ mahārāja akat-
tabbaṃ karonte puttadhītaṃ vā antevāsike vā evaṃ paharitvā nisedhanaṃ nāma
imasmiṃ loke sāsanaṃ anusatthi²¹ ovādo²² na veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vīdū
ti evaṃ etaṃ paṇḍitā jñanti. 20

„Tasmā mahārāja tvam pi evaṃ jāna, na²³ evarūpe tñāne
veraṃ kātuṃ arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvaṃ mahārāja mayā evaṃ²⁶
sikkhāpito nābhavissa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādīni c'eva
phalāphalādīni ca haranto corakammesu²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādīni²⁹ katvā rājāparādhiko 25
coro ti sahabhaṇḍaṃ³⁰ gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpaṃ daṇḍaṃ panethā³² 'ti³³ rājadaṇḍabhayaṃ pāpu-
nissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṃ³⁵ nis-
sāya imaṃ issariyaṃ tayā³⁶ laddhan³⁷ ti. Evaṃ ācariyo rājānam

¹ B¹ pappaji, B² pappajji. ² Ck C^o sapaññā, B¹ B² sapp-. ³ B¹ B² add pana.

⁴ C^o -di, B¹ B² -ti. ⁵ Ck C^o B² -vī. ⁶ B² B¹ paṭi-. ⁷ Ck -dūsīni, B¹ samagga-
rūpiti. ⁸ Ck B² buddhasāvākā. ⁹ B¹ B² add ti. ¹⁰ B¹ naariyan. ¹¹ B¹ -dha.

¹² B¹ B² dussila-. ¹³ B¹ B² evameva, B² omits ekam. ¹⁴ B¹ B² omits vā. ¹⁵

Ck C^o attha-, B¹ anattapadaṃ. ¹⁶ Ck -disu. ¹⁷ B¹ paharaṇena, B² paharaṇakeṇa.

¹⁸ Ck C^o B² -dhetūti. ¹⁹ B¹ B² omit su. ²⁰ B¹ B² paharanto nivāreti. ²¹ C^o

anusāsani, B¹ B² anusīṭhaṃ. ²² C^o -dā, B² -daṃ. ²³ B¹ tvaṃ evarūpaṃ jana-

naṃ, B² tvaṃ pi evarūpaṃ jānanaṃ. ²⁴ B¹ B² na arahasi. ²⁵ B¹ B² omit hi.

²⁶ B¹ omits mayā evaṃ. ²⁷ C^o na-, B¹ B² add atha. ²⁸ B¹ B² -kammaṃ. ²⁹

B¹ santicchedanapaṇḍadūhanagāmaghātādīni, B² sandhicchedanapaṇḍadūhanagāma-

ghātakādīni. ³⁰ B¹ todaṃ, B² toḍhaṃ. ³¹ C^o -thassa corr. to -tassa, B¹ B²

gacchetassa. ³² Ck paṇethā. ³³ B¹ omits daṇḍaṃ paṇethā ti. ³⁴ B¹ B² apā-

³⁵ B¹ B² gurum in the place of nanu maṃ. ³⁶ B¹ B² te.

- saññāpesi. Parivāretvā t̥hitā amaccāpi 'ssa katham sutvā „saccaṃ deva idaṃ issariyaṃ ācariyass' eva santakan“ ti āhaṃsu. Tasmim̐ khane rājā ācariyassa guṇaṃ sallakkhetvā „sabbissariyan te ācariya dāmmi, rajjaṃ paṭicchā“ 'ti āha.
5. Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho“ ti paṭikkhipi. Rājā Takkaṣilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā² mahan-
taṃ issariyaṃ³ datvā tam eva purchitaṃ katvā pituṭṭhāne⁴
t̥hapetvā tass' ovāde t̥hito dānādini puññāni katvā saggaparā-
yano ahoṣi.
10. Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi⁵. Sac-
capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi, bahū sotā-
pannasakadāgāmianāgāmino⁶ ahesuṃ⁷. „Tadā rājā kodhano bhikkhu
ahoṣi, ācariyo pana aham evā“ 'ti. Tilamuṭṭhiḍṭakam⁸.

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

15. Mamannapānan ti. Idaṃ Satthā Ālavim̐⁹ nissāya Aggā-
lave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi.
Ālavakā hi bhikkhū saññācīkāyo¹⁰ kuṭiyo¹¹ kārayamānā¹² yācanaba-
hulā viññattibahulā viharim̐su „purisaṃ¹³ detha, purisatthakaraṃ¹⁴
dethā“ 'ti ādini vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiyā
20 upaddutā¹⁵ bhikkhū disvā ubbijjimsu¹⁶ pi uttasimsu pi palāyimsu pi.
Athāyasmā Mahākassapo Ālavim̐ upasaṃkamitvā piṇḍāya pāvisi¹⁷.
Manussā theram̐¹⁸ pi disvā tath' eva paṭijaggimsu¹⁹. So pacchā-
bhattaṃ piṇḍapātaṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṃ²⁰ āvuso
Ālavī²¹ sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā“ ti pucchitvā
25 taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati²² Ālaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye
viharante²³ Bhagavantaṃ upasaṃkamitvā etam atthaṃ ārocesi. Satthā
etasmiṃ kāraṇe²⁴ bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā²⁵ Ālavake bhikkhū

¹ Bⁱ B^d paṭicchādesi. ² C^k ānāpetvā, Bⁱ B^d āharāpetvā. ³ Bⁱ yassaṃ. ⁴ C^k pi-
niṭṭhāne. ⁵ B^d Bⁱ pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi. ⁶ Bⁱ -gāmino anāgāmino. ⁷
C^k C^s caahesuṃ. ⁸ Bⁱ B^d add dutiyaṃ. ⁹ C^k ālavim̐, Bⁱ ālavī, C^s ālaviyaṃ. ¹⁰
C^k saññācīyo, Bⁱ saṃyācīkāko, B^d saṃyācīkāyā. ¹¹ Bⁱ kuṭikāyo. ¹² C^k -no, Bⁱ
kārayamānā. ¹³ C^k -saṃ. ¹⁴ Bⁱ B^d hatthakāraṃ. ¹⁵ Bⁱ B^d omit upaddutā. ¹⁶
C^s ubbijjamsu, Bⁱ ujjhāyisu, B^d ujjhāyisu. ¹⁷ Bⁱ B^d pavisitvā. ¹⁸ Bⁱ B^d mahā-
kassapattheraṃ. ¹⁹ Bⁱ paṭipajjisu. ²⁰ Bⁱ B^d puppe ayaṃ. ²¹ C^k C^s B^d -vi.
²² C^k bhagaveti. ²³ C^s -to corr. to -te. ²⁴ C^s pakaraṇe, Bⁱ omits taṃ kāraṇaṃ
--- kāraṇe. ²⁵ C^s pātetvā corr. to -pāpāpetvā, Bⁱ te bhikkhū saṃghe sannipātametvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācīkāyo¹ kuṭīyo kā-
 rethā“² ti „saccaṃ bhante“³ ti ca⁴ vutte te bhikkhū garahitvā „bhik-
 khave yācanā nāṃ“⁵ esā sattaratana-paripuṇṇanāgabhavane⁶ vasantā-
 nam⁷ nāgānam pi amanāpā pag eva manussānam⁸ yesam ekam ka-
 hāpaṇam⁹ uppādentānam pāsānato mamsam uppāṭanakālo viya hotīti“¹⁰ 5
 vatvā¹¹ atītāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-
 vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa
 mātu kucchismim nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā 10
 mātāpitunnam kālakiriya samviggahadaya isipabbajjam pab-
 bajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālam māpetvā vasimsu. Tesu jetṭhassa
 Uddhagaṅgāya¹² paṇṇasālā ahosi kaniṭṭhassa Adhogaṅgāya.
 Ath' ekadivasam Maṇikanṭho¹³ nāma nāgarājā bhavanā¹⁴ nik-
 khamitvā Gaṅgātīre mānavavesena¹⁵ vicaranto kaniṭṭhassa as- 15
 samam gantvā vanditvā¹⁶ ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññam
 sammodanakatham katvā¹⁷ vissāsikā ahesum vinā vattitum nā-
 sakkhimsu. Maṇikanṭho¹⁸ abhiñham kaniṭṭhatāpasassa¹⁹ santi-
 kam āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase²⁰ si-
 nehena²¹ attabhāvam vijahitvā bhogehi tāpasam parikkhipanto 20
 parissajitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇam dhāretvā tho-
 kam sayitvā²² sineham²³ vinodetvā sārīram viniveṭhetvā tāpa-
 sam vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-
 yena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto. So ekadivasam bhātu santikam agamāsi. Atha 25
 nam so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇ-
 ḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṃ pa-
 vattim ārocetvā „kim pana tvaṃ bho tassa nāgassa²⁴ āgama-

¹ Ck saññācīkāyo, B¹ sañyācīkāya, B² sañyācīkoya. ² C¹ B¹ B² omīti ca ³ B¹ B² -puṇṇe-. ⁴ B¹ adds sappesaṃ ⁵ Ck amanussānam. ⁶ Ck C¹ -nam, B¹ ka-
 hāmanaka, B² -panakam. ⁷ B¹ B² add tuṇhi ahosi tehi yācito. ⁸ B¹ B² upari-
 gaṅgāya. ⁹ B¹ -kaṇḍo. ¹⁰ B¹ B² nāgabhavanā. ¹¹ B¹ B² mānakavesena. ¹² Ck
 omīti vanditvā. ¹³ B¹ aññamaññassa samodaniyakatham gāhetvā, B² a. s -yam
 k. kathetvā. ¹⁴ Ck B¹ -tāpassa. ¹⁵ B¹ B² tāpasassa. ¹⁶ C¹ sinehe. ¹⁷ B¹
 passitvā, B² masitvā. ¹⁸ B¹ B² taṃ sineham. ¹⁹ B¹ B² nāgarājassa.

naṃ¹ icchasi na icchasīti²“ puṭṭho „na icchāmīti“ āha³, „so
 pana nāgarājā tava santikaṃ āgacchanto kiṃ pilandhanam⁴
 pilandhitvā⁵ āgacchatīti“ vutte „maṇiratanan“ ti āha. „Tena
 hi tvaṃ tasmim nāgarāje tava santikaṃ⁶ āgantvā anisinne⁷
 5 yeva⁸ ‘maṇim me dehīti’ yāca⁹, evaṃ so¹⁰ nāgo taṃ bhoḡehi
 aparikkhipivā va gamissati¹¹, punadivase assamadvāre ṭhatvā
 āgacchantam eva naṃ¹² yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā
 ummujjantam eva naṃ¹³ yāceyyāsi, evan te so¹⁴ santikaṃ puna
 na āgamissatīti¹⁵“. Tāpaso „sādhū“ ti patisunivā attano
 10 paṇṇasālaṃ gantvā punadivase nāgarājānaṃ āgantvā ṭhita-
 mattam eva „etaṃ me¹⁶ attano pilandhanamaṇim¹⁷ dehīti“ yāci.
 So¹⁸ anisīditvā va palāyi. Atha naṃ dutiyadivase assamadvāre¹⁹
 ṭhatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me maṇiratanam na adāsi,
 ajja dāni laddhum vaṭṭatīti“ āha²⁰. Nāgo assamapadam²¹
 15 apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²² udakato²³ ummujjantam
 eva taṃ „ajja me tatiyo divaso yācantassa²⁴, dehi dāni²⁵ me
 etaṃ maṇiratanan“ ti āha. Nāgarājā uduke ṭhatvā va tāpa-
 sam paṭikkhipanto²⁶ dve gāthā avoca²⁷.

1. Mam’ annapānaṃ vipulaṃ²⁸ ulāraṃ
 90 uppajjatīmassa²⁹ maṇissa hetu,
 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissaṃ. 7.
2. Susū yathā sakkharadhotapāṇi
 tāses’ imaṃ selaṃ yācamāno,
 25 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissan ti³⁰. 8.

¹ B¹ gamanaṃ. ² B¹ B² vatvā. ³ C¹ C² pi-⁴. ⁴ B¹ -ke. ⁵ B¹ nisinne. ⁶ B¹
 adds pūrato āgacchante. ⁷ B¹ yāci. ⁸ B¹ B² so evaṃ. ⁹ C¹ C² -ssasīti. ¹⁰ B¹
 ṭhatvā āgantvā āgantvā apavissantikamevanam, B² ṭhatvā apavissantassamevanam.
¹¹ C¹ taṃ. ¹² B¹ B² evaṃ so te. ¹³ C¹ C² -ssasīti. ¹⁴ B¹ pi. ¹⁵ C¹ C² pi-¹⁶,
 B¹ piladdhanamaṇi me ¹⁶ C¹ C² omit so. ¹⁷ B¹ B² assamapadadvāre. ¹⁸ B¹
 hiyo me maṇi tena nādānāsi ajjāpi dehīti āha, B² nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹
 B¹ B² assamaṃ. ²⁰ B¹ adds pana. ²¹ B¹ uduke ṭhatvā ²² B¹ omits yācantassa.
²³ B¹ idāni. ²⁴ C¹ pari-, C² pari- corr. to paṭi-, B¹ paṭikkhipanto. ²⁵ B¹ B²
 āha. ²⁶ C¹ -laṃ corr. to -laṃ, B¹ -laṃ. ²⁷ C¹ -ticassa? B¹ -ti assa, B² -ti
 massa. ²⁸ C¹ C² -ssaṃ, and omit ti.

Tattha ma'mannapānaṃ ti mama yāgubhattādīdibbahojanam aṭṭhapā-
nakabhedāṃ ca dībbapānaṃ, vipulaṃ ti bahu¹, ulāraṃ ti seṭṭham paṇītaṃ,
taṃ te ti taṃ maṇiṃ tuyhaṃ, atiyācakò sīti kālāṃ ca paṃāṇaṃ ca atikka-
mitvā ajja tiṇi divasāni mayhaṃ piyaṃ maṇāpaṃ maṇiratanaṃ yācamāno² atik-
kamma yācako si, na cāpi te ti taṃ³ kevalaṃ na⁴ dassaṃ, assanaṃ pi te
na āgamiṣṣaṃ⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso⁶, sakkhara-
dhotapāṇīti sakkharāya dhotapāṇi telapāsāne⁷ dhotaasihattho sīti attho⁸,
tāsesimaṃ selaṃ yācamāno ti imaṃ maṇiṃ yācanto⁹ tvaṃ kañcanaṭṭha-
rukhaḡgaṃ¹⁰ abbhavitvā¹¹ sīsaṃ te chindāmīti¹² vadanto taruṇapuriso¹³ viya tāseṣi.

Evam vatvā so nāgarājā udake nimujjitvā attano nāga-
bhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi¹⁴. Atha so tāpaso
tassa dassaniyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya¹⁵
kiso ahosi lūkho dubbanno uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kanitṭhassa pavattiṃ jānis-
sāmīti“ tassa santikāṃ āgantvā¹⁶ taṃ bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogim¹⁷ disvā „kin nu kho bho tvam bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogi¹⁸ jāto“ ti vatvā „tassa dassaniyassa nāgassādassanena¹⁹“
'ti sutvā „ayam tāpaso nāgarājena²⁰ vinā vattitum na sakko-
tīti“ sallakkhetvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Na taṁ yāce yassa piyaṁ jigimse, 20
 desso hoti atiyācanāya,
 nāgo maṇim yācito brāhmaṇena
 adassanaṁ yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

Tattha na taṃ yāce ti taṃ bhaṇḍaṃ na yāceyya, yassa piyaṃ jigimse
ti yaṃ bhaṇḍaṃ yassa puggalassa piyaṃ ti jāneyya, deṣṣo hotīti appiyo hoti, 95
atiyācanāyā 'ti pamāṇaṃ atikkamitvā varabhaṇḍaṃ yācanto tāya atiyācanāya,
adassanaṃ nēva²¹ tadajjhaḡamā ti tato pathāya adassanaṃ eva gato.

Evam pana nam²² vatvā „ito dāni mā socīti“ samassā-
setvā jetthabhātā attano assamam eva gato. Athâparabhāge

¹ Bⁱ bahagunūṃ. ² C^k C^s yācato. ³ C^s Bⁱ B^d na. ⁴ Bⁱ B^d omit na. ⁵ Bⁱ nā-gamissarū. ⁶ C^k -ssā. ⁷ C^s -no corr. to -ṇo, B^d pāsāṇena. ⁸ Bⁱ omits sīti attho. ⁹ Bⁱ B^d yācamāno. ¹⁰ Bⁱ kañcanakhaggamū. ¹¹ Bⁱ sammāyitvā. ¹² Bⁱ B^d chin-dissamīti. ¹³ C^s taruṇa- corr. to ratanaṃ. ¹⁴ C^s paccāgañchi corr. to pacchā-, C^k pacchā-, Bⁱ B^d pacchāgacchi. ¹⁵ Bⁱ rajjassadassanena abhiyo. ¹⁶ Bⁱ B^d āgam-āsi. ¹⁷ B^d -roginam, Bⁱ sabhīyoso - - - roginam. ¹⁸ Bⁱ B^d add va. ¹⁹ C^k nāgas-ādanenā, C^s nāgassādato corr. to -danenā, Bⁱ B^d nāgarājassa adassanena. ²⁰ Bⁱ -rājānam ²¹ C^k -nam ñeva, Bⁱ B^d -nam yeva. ²² Bⁱ B^d taṃ.

te¹ dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyanā ahesuṃ.

Satthā „evam bhikkhave sattaratanapariṇaṇṇanāgabhavane² va-
santānam³ nāgānam pi yācanā⁴ amanāpā kimaṅga⁵ pana manus-
sānan“ ti⁶ imaṃ dhammadeśanam āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kaṇiṭṭho Ānando ahosi, jettho pana aham evā“ ti. Maṇi-
kaṇṭhajātakaṃ⁷.

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātaḥ.

Bhutvā tiṇaparighāsan ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtattheraṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvattiyaṃ vassaṃ vasitvā cārikaṃ caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāraṃ kariesāma“ ti Buddha-
pamukhassa saṅghassa⁸ dānaṃ⁹ dadanti. Vihāre ekaṃ dhammagho-
sakabhikkhū¹⁰ ṭhapesuṃ, so ye ye āgantvā¹¹ yattake¹² bhikkhū ic-
15 chanti tesam tesam¹³ bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggata-
mahallikā¹⁴ ekaṃ eva paṭivimsaṃ¹⁵ sajjetvā tesam tesam manussānaṃ
bhikkhūsu¹⁶ vicāretvā dinnesu ussūre¹⁷ dhammaghosakassa santikaṃ
āgantvā „mayham ekaṃ bhikkhū dethā“ ti āha. So „mayā sabbe
bhikkhū¹⁸ vicāretvā diṇṇā, Sāriputtatthero¹⁹ pana vihāre yeva²⁰, tvaṃ
20 tassa²¹ bhikkhū²² dehīti“ āha. Sā „sādhū“ ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakotṭhake²³ ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattam
gahetvā gharaṃ netvā nisīdāpesi. „Ekāya²⁴ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni asso-
sum. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo tam pavattiṃ²⁵ sutvā tassā sātakena
25 c' eva saḥassatthavikāya ca saddhiṃ bhattabhājanāni pahīni²⁶: „may-
ham ayyam²⁷ parivisaṃānaṃ imaṃ sātakaṃ nivāsetvā ime kaḥāpāne
valaṇjetvā²⁸ theram parivisaṃ²⁹“ ti, yathā ca rājā evam Anāthapiṇ-

¹ Ck omits te. ² Bī Bđ -puṇṇe-. ³ Bī Bđ add sabbesaṃ. ⁴ Bī adds nāma. ⁵ C^o kimaṅgaṃ, Bī kiṃ maṅgaṃ, Bđ kiṃ maṅga. ⁶ Bī Bđ add satthā. ⁷ Bī Bđ add tatiyaṃ. ⁸ Bī Bđ bhikkhusaṅghassa. ⁹ Bī Bđ mahādānaṃ. ¹⁰ Bī -kaṃ bhikkhū, Bđ -pakaṃ. ¹¹ Bī āgatā. ¹² Ck repeats yattake. ¹³ Bī only one tesam, C^o having originally one tesam has later added another. ¹⁴ Bī Bđ add itthi. ¹⁵ Ck -visaṃ, Bđ paṭivasaṃ. ¹⁶ Bī -usu. ¹⁷ Ck omits ussūre, Bī ussure. ¹⁸ Bī Bđ omits bhikkhū. ¹⁹ Ck C^o Bī -thero. ²⁰ Bī Bđ add atthi. ²¹ Bī yācasu. ²² Bī bhikkhū. ²³ Ck Bī -re-. ²⁴ Bī etāya. ²⁵ Ck pahini, C^o pahīni. ²⁶ C^o omits ayyam, Bī ayya, Bđ ayyassa. ²⁷ Ck val-, Bī valajetvā. ²⁸ Bī parisisāthā, Bđ -visāthā.

diko culla-Anāthapaṇḍiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahīṇi², aññāni³ pana kulāni ekasatadvisatādivasena⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpane pahīṇimsu, evaṃ ekāhen⁶ eva sā mahallikā satasahassamattam labhi. Thero⁶ tāya dinnayāgum⁷ eva pivitvā tāya katakhajjakam eva pakka-
bhattam eva ca⁸ paribhuñjitvā anumodanam katvā mahallikam sotā- 5
pattiphale patitthāpetvā vihāram eva agamāsi⁹. Dhammasabbhāyam bhikkhū therassa guṇakatham samutthāpesum: „āvuso dhammasenāpati mahallikagahapatānīm¹⁰ duggatabbhāvato¹¹ mocesi¹² patitthā ahoṣi, tāya dinnam āhāram ajigucchanto paribhuñjatī¹³“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁴ ti pucchitvā „imāya 10
nāmā¹⁵ ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etissā mahallikāya avassayo¹⁶ jāto, na ca idān' eva tāya dinnam āhāram ajigucchanto paribhuñji¹⁷, pubbe pi paribhuñji yevā¹⁸ ti vatvā atitām āhari:

Atīte¹⁹ Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule²⁰ nibbatti. Uttarāpatha- 15
jānapadā²¹ pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiyam²² ānetvā vikkīṇanti. Aññātaro pi assavāṇijo pañca assasatāni²³ ādāya Bārāṇasimaggam²⁴ paṭipajji. Antarāmagge²⁵ Bārāṇasito avi-
dūre²⁶ eko²⁷ nigamo²⁸ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi ahoṣi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulaṃ anukka- 20
mena parikkhayaṃ gataṃ, ekā²⁹ mahallikā avasesā³⁰, sā tasmiṃ nivesane vasati. Atha³¹ so assavāṇijo taṃ nigamaṃ³² patvā „vetanaṃ dassāmīti“ tasmiṃ³³ nivesane nivāsaṃ gaṇ-
hitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasaṃ ev' assa³⁴ ekissā ājāṇiyavālavāya³⁵ gabbhavuttthānaṃ ahoṣi. So dve tayo divase 25
vasitvā³⁶ „rājānaṃ passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha naṃ mahallikā „gehavetanaṃ dehīti“ vatvā „sādhu amma

¹ Ck cullanātha-, Bī Bđ cūlanātha-. ² C^o pahīṇi, Bī Bđ pahīṇimsu. ³ Bī Bđ adds pl. ⁴ Bī Bđ -dvesatā-. ⁵ Bī Bđ repeat attano. ⁶ Bī Bđ add pana. ⁷ Bī Bđ dinnamāyā-. ⁸ Bī Bđ omit ca. ⁹ Bī Bđ āg-. ¹⁰ C^o Bī Bđ -tāni. ¹¹ Bī Bđ dukkhato, C^o -bhavato. ¹² Bī adds tassa. ¹³ Ck -bhuñjīti, Bī -bhuñcatīti. ¹⁴ Bī -kāyāvassayo. ¹⁵ Bī bhuñji. ¹⁶ Bī adds bhikkhave. ¹⁷ Bī ajjavāṇija-. Bđ assavā-. ¹⁸ Bī Bđ -jānapadato. ¹⁹ Bī Bđ -ṇasi. ²⁰ Bī Bđ pañcasataassāni. ²¹ Ck -si-. ²² Bī adds ca, Bđ va. ²³ Bī atidūre. ²⁴ C^o adds ca. ²⁵ Bī Bđ nigamagāmo. ²⁶ Bī Bđ add va. ²⁷ C^o avaḍḍhā corr. to avasiṭṭhā, Bī apatitthā, Bđ avasiṭṭhā. ²⁸ Bī Bđ add kho. ²⁹ Bī Bđ nigamagāmaṃ. ³⁰ Bī tassā, Bđ tassa. ³¹ Bī Bđ divase pi. ³² Bī ājāṇiyavālavāya, Bđ ājāṇiyavāla-. ³³ Bī Bđ add asse balaṃ gāhāpetvā.

demīti“ vutte „tāta vetanaṃ me dadamāno imam pi assa-
 potakaṃ vetanato¹ khaṇḍetvā dehīti“ āha. Vāñijo tathā katvā
 pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttasinghaṃ paccupatthā-
 petvā avassāvanajhāmakabhaddaṃ² vighāsatiṇāni³ datvā taṃ
 5 paṭijaggati⁴. Athāparabhāge Rodhisatto pañca assasatāni
 ādāya āgacchanto⁵ tasmim gehe nivāsaṃ gaṇhi. Kuṇḍaka-
 khāḍakassa sindhavapotakassa ṭhitatthānato gandhaṃ ghāyitvā
 ekaasso pi gehaṃ pavisitum nāsakkhi. Bodhisatto⁶ mahallikaṃ
 pucchi: „amma kacci⁷ imasmim gehe asso atthīti“. „Tāta
 10 aṇṇo⁸ asso nāma n’ atthi, ahaṃ pana puttaṃ katvā ekaṃ
 assapotakaṃ paṭijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kahaṃ so amma“
 ’ti. „Caritum⁹ gato tātā“ ’ti. „Kāya velāya āgacchissati¹⁰
 amma“ ’ti. „Sakālass’eva¹¹ āgacchissati¹² tātā“ ’ti. Bodhisatto
 tassa āgamaṇaṃ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisīdi.
 15 Sindhavapoto¹³ pi caritvā sakālass’eva¹⁴ āgami. Bodhisatto
 kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṃ¹⁵ disvā lakkhaṇāni samānetvā
 „ayaṃ sindhavo anaggho¹⁶, mahallikāya mūlaṃ datvā gahetum
 vaṭṭatīti“ cintesi¹⁷. Sindhavo¹⁸ pi gehaṃ pavisitvā attano
 vasanattāhane yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā gehaṃ pa-
 20 visitum¹⁹ sakkhimsu. Bodhisatto dvīhatiṃ vāsītva asse san-
 tappetvā gacchanto „amma imaṃ²⁰ assapotakaṃ²¹ mūlaṃ ga-
 hetvā mayhaṃ dehīti“ āha. „Kiṃ vadesi tāta, putte nāma
 vikkīṇantā atthīti²²“. „Amma tvaṃ etaṃ kiṃ khādāpetvā
 paṭijaggasīti“. „Odanakañjikajjhāmaḥḍattaṃ²³ vighāsatiṇaṃ
 25 khādāpetvā kuṇḍakayāguṇ ca pāyetvā²⁴ paṭijaggāmi tātā“ ’ti.
 „Amma ahaṃ etaṃ labhītva piṇḍarasabhojanaṃ bhojessāmi,

¹ Bⁱ gehavettanato, B^d gehavettanato. ² Bⁱ athassa sā odanakuṇḍakacchāmaḥḍattaṃ, B^d athassa sā odanakuṇḍakajjhāmaḥḍattaṃ. ³ B^d adds ca, Bⁱ -tiṇaṃ. ⁴ Bⁱ B^d -jaggi. ⁵ Bⁱ B^d gacchanto. ⁶ Bⁱ B^d add taṃ. ⁷ Bⁱ B^d kiñci. ⁸ Bⁱ aṇṇe. ⁹ C^e vapitum? corr. to caritum, Bⁱ B^d khādītum. ¹⁰ Bⁱ B^d āgamissati, C^e āgacchati. ¹¹ Bⁱ B^d sāyaṇhe. ¹² Bⁱ B^d omit āg-. ¹³ Bⁱ B^d -potako. ¹⁴ Bⁱ vicāritvā kāle yeva, B^d pāto gocacaṃ caritvā kāle yeva. ¹⁵ Bⁱ kuṇḍakucchi-. ¹⁶ Bⁱ B^d add ti. ¹⁷ Bⁱ cintetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d sindhavapotako. ¹⁹ Bⁱ adds na. ²⁰ B^d pe, Bⁱ omits imaṃ. ²¹ Bⁱ B^d -kassa. ²² Bⁱ puttaṃ vikkīṇantā nāma natthīti. ²³ Bⁱ odakakuṇḍakajjhāmaḥḍatta, B^d odanakuṇḍakajjhāmaḥḍatta. ²⁴ C^e pāsetvā, Bⁱ pāsītva, B^d pāyitvā.

ṭhitaṭṭhāne celavitānaṃ pasāretvā attharakapiṭṭhe¹ ṭhapessā-
mīti². „Tāta evaṃ sante mama putto sukhaṃ anubhavatu, gahetvā
naṃ gacchā³“ ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ
naṅgutṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha⁴ sahassat-
thavikā⁵ ṭhapetvā mahallikaṃ ahatavatthaṃ⁶ nivāsāpetvā alaṃ-
karitvā⁷ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummī-
letvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁸ piṭṭhiṃ
parimajjitvā „ahaṃ⁹ mayā putṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ¹⁰
gaccha tāta¹¹“ ti āha¹². Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-
divase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vīmaṃsāmi¹³
tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānātīti¹⁴
doṇiyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ¹⁵
bhojanaṃ bhuñjissāmi¹⁶“ taṃ¹⁷ yāguṃ pātuṃ¹⁸ na icchī¹⁹.
Bodhisatto taṃ²⁰ vīmaṃsanavasena paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ 15
etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dinnāṃ
tesaṃ tesaṃ¹⁸ khādītāvasesaṃ tiṇaparighāsaṃkhātāṃ vighāsatīnaṃ bhuñjitvā¹⁹
vaḍḍhito, bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ ti ettha ācāmo vuccati odanāvasesaṃ²⁰
kuṇḍakaṃ²¹, kuṇḍakaṃ eva etaṃ ca bhuñjitvā vaḍḍhito sīti dīpeti, etaṃ te ti
etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad
eva² dinnāṃ taṃ tvaṃ²³ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posāṃ na jānanti jātiyā vinayena vā
pahūt' attha²⁴ mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṃ. 11. 25
3. Tvaṃ ca kho maṃ pajānāsi²⁵ yādis' āyaṃ hayuttamo,
jānanto jānaṃ āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍadakaṃ ti. 12.

¹ Bī attaraṇa-, Bđ attano pi. ² Bī putto ca bhogasukhaṃ labhisuṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā, Bđ putto bhoge sukhaṃ anubhavituṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā.
³ C^o ca ⁴ C^o -kaṇ, Bī Bđ -kāyo. ⁵ C^o navavatthaṃ, Bī navavattaṃ, Bđ -kāya navavattaṃ. ⁶ Bī omits al-. ⁷ C^ossa. ⁸ Bī Bđ āha. ⁹ C^o labhitvaṃ, Bī puttapo -- laddhitvaṃ, C^o labhitvā, Bđ puttapo -- laddha tvaṃ. ¹⁰ Bī Bđ tāta gacchāhi. ¹¹ Bī ti vatvā. ¹² Bī Bđ vīmaṃsissāmi. ¹³ Bī omits imaṃ. ¹⁴ Bī Bđ omits taṃ
¹⁵ Bī omits pātuṃ, Bđ pāyituṃ. ¹⁶ Bī icchasi. ¹⁷ Bī Bđ tassa. ¹⁸ Bī Bđ adds vighāsaṃ. ¹⁹ Bī tiṇaparighāsaṃ bhuñcatvā. ²⁰ C^o -vassanaṃ. Bī Bđ -vasānaṃ.
²¹ Bī Bđ -kaṇ ti. ²² C^o C^o nadeva? Bī tameva, Bđ mayāpitameva. ²³ C^o kaṃ tvaṃ, Bī Bđ tvaṃ taṃ. ²⁴ C^o pahutatta, Bī bahutatta, Bđ ahaṃ tattha. ²⁵ C^o C^o jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmim̐ thāne, posan ti sattaṃ, jātiyā vinayena
vā ti jātisampanno vā esa no¹ vā ācārayutto vā na vā ti evaṃ na jānanti,
mahābrahme ti garukālapanena ālapanto² āha, yādisāyan ti yādiso ayaṃ
attānaṃ sandhāya vadati, jānanto jānamāgammā³ 'ti ahaṃ attano' balaṃ
5 jānanto jānam eva³ taṃ āgamma paṭicca tava santakaṃ⁴ kuṇḍakaṃ na
bhūjissāmi, na hi tvaṃ kuṇḍakaṃ bhojāpetukāmatāya cha sahaṃsāni datvā
maṃ gaṇhīti.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tava⁵ vīmaṃsanatthāya taṃ⁶ mayā
kataṃ, mā kujjhā 'ti⁷“ taṃ subhojanaṃ bhojetvā ādāya rājaṇ-
10 gaṇaṃ⁸ gantvā⁹ ekasmiṃ passe pañca assasatāni ṭhapetvā¹⁰ ekas-
miṃ passe cittasāniṃ¹¹ parikkhipitvā heṭṭhā attharakaṃ¹² san-
tharitvā¹³ upari celavitānaṃ¹⁴ bandhitvā sindhavapotakaṃ¹⁵
ṭhapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayaṃ asso¹⁶ kasmā
visuṃ ṭhapito“ ti pucchitvā „mahārāja ayaṃ sindhavo ime asse
15 visuṃ akato mocessatīti¹⁷“ „sobhaṇo¹⁸ bho sindhavo“ ti pucchi.
Bodhisatto „āma mahārājā“ 'ti vatvā „tena hi 'ssa¹⁹ javaṃ
passāmi²⁰“ vutte taṃ assaṃ kappetvā abhiruhitvā²¹ „passa²²
mahārājā“ ti manusse ussārāpetvā²³ rājaṇgaṇe assaṃ vāhesi²⁴.
Sabbam̐ rājaṇgaṇaṃ niraṇṭaraṃ assapantihi²⁵ parikkhittam̐ iva²⁶
20 aho²⁷. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa²⁸
vegaṇaṃ“ ti vissajjesi, ekapuriso pi naṃ na addasa²⁹. Puna
rattapaṭṭaṃ³⁰ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭaṃ³¹ eva
passimsu. Atha naṃ antonagare ekissā uyyānapokkharāṇiyā
udakapitṭhe vissajjesi, tatth' assa³² udakapitṭhe dhāvato khu-
25 raggāni³³ pi na temimsu. Punavāraṃ³⁴ paduminipannaṃ³⁵

¹ Ck nā, C^o nā corr. to na. ² Bⁱ gurukaṃ sallāpanaṃ ālapanto, B^d gurukasallāpena
ālapanto. ³ Ck^o Bⁱ jānantameva. ⁴ Bⁱ santike, B^d santaka. ⁵ Bⁱ d taṃ. ⁶ Ck
ta, C^o ta corr. to na, Bⁱ d omits taṃ. ⁷ Bⁱ matukucchitaṃ, B^d mākucchitī. ⁸ Bⁱ d
-ṇe. ⁹ Bⁱ omits gantvā. ¹⁰ Bⁱ d katvā. ¹¹ C^o cittāsāniṃ corr. to -saṇiṃ, Bⁱ vicitra-
sāṇiyā, B^d vicittasāṇiyā. ¹² Bⁱ d attaraṇaṃ. ¹³ Bⁱ d pattharitvā. ¹⁴ C^o cela-. ¹⁵ Ck
-potam̐. ¹⁶ Bⁱ so. ¹⁷ add vutte; Ck^o ime asse suṃ katv mo-, B^d imeṣu asse visuṃ
akate mo-, Bⁱ imeṣu assesu visuṃ akato mo-. ¹⁸ Ck -no. ¹⁹ Bⁱ d assa. ²⁰ Bⁱ d
passissāmiṭī. ²¹ Bⁱ d rūyhitvā. ²² Bⁱ d passatha. ²³ Bⁱ d ussāpetvā. ²⁴ Bⁱ d pāhesi.
²⁵ Ck^o apassanti, Bⁱ assasahi, B^d assapantihi. ²⁶ Bⁱ d eva, Bⁱ evā. ²⁷ Bⁱ hoti. ²⁸ Ck
-potassa. ²⁹ C^o naṃ nāddasa, Bⁱ d na naṃ addassa. ³⁰ Ck -paddham̐, C^o paṇḍam̐
corr. to -paddham̐, Bⁱ d -paṭam̐. ³¹ Ck -paddham̐, C^o -paṇḍam̐ corr. to -paddham̐,
Bⁱ d -paṭam̐. ³² Bⁱ tassa in the place of tatthassa. ³³ Bⁱ d muggarāni. ³⁴ Bⁱ d pune-
kavāraṃ. ³⁵ Ck -ṇi-, C^o -nipattānaṃ corr. to -nipannaṃ, Bⁱ d nipattānaṃ.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na udake osidāpesi. Evam assa
 jvasampadaṃ dassetvā oruyha pāṇim¹ paharivā hatthatalaṃ
 upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-
 tale aṭṭhāsi. Atha Mahāsatto rājānaṃ āha: „mahārāja imassa³
 assapotakassa⁴ sabbākārena vege dassiyamāne samuddapari- 5
 yanto⁵ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁶ Mahāsattassa upadḍha-
 rajjaṃ adāsi, sindhavapotam⁷ pi abhisiñcitvā maṅgalaṃ⁸
 akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā
 ahosi, tassa pi⁹ vasanaṭṭhānaṃ rañño alaṃkatapaṭiyatto vāsa-
 gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṃ¹⁰ 10
 akaṃsu, gandhadāmamālādāmāni¹¹ osārayiṃsu, upari suvaṇṇa-
 tārakakhacitaṃ¹² celavitānaṃ ahosi, samantā¹³ cittasāni¹⁴ pa-
 rikkhittā va ahosi, niccaṃ gandhatelapadīpo¹⁵ jhāyi¹⁶, uccāra-
 passāvattṭhāne pi 'ssa suvaṇṇakataḥaṃ¹⁷ ṭṭhapaṃsu, niccaṃ
 rājārahabhōjanaṃ¹⁸ eva bhuñji. Tassa pana āgatakālato paṭṭhāya 15
 rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Rājā
 Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādini puñṇāni katvā sagga-
 parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne¹⁹ bahu²⁰ sotāpannā sakadāgāmiyaṇāgā- 20
 mino²¹ ahesuṃ) „Tadā ayam eva²² mahallikā mahallikā²³ ahosi, sin-
 dhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavañño²⁴ pana aham evā²⁵ 'ti.
 Kuṇḍakakucchisindhavajātakam²⁶.

5. Sukajātaka.

Yāvaṃ²⁶ so mattamaññāsīti. Idaṃ Satthā Jetavane 25
 viharanto ekaṃ atibahuṃ bhuñjitvā ajirakena kālakatam²⁷ bhikkhuṃ

¹ C^s pāṇim corr. to pāṇim. ² B^d āgantvā. ³ B^d ayaṃ. ⁴ Bⁱ -ko, B^d assa.
⁵ Bⁱ -te, and adds rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ taṃ passitvā, B^d tu passitvā. ⁷ B^d
 -potakaṃ. ⁸ B^d maṅgalaassaṃ. ⁹ B^d hi. ¹⁰ C^s bhūmim-, B^d bhummivilepanaṃ.
¹¹ B^d -lādāmādiṇi. ¹² B^d -tārakaviccittam. ¹³ B^d samantato. ¹⁴ C^s -sāṇim.
¹⁵ B^d -padīpā, Bⁱ -teladīpā. ¹⁶ C^s jhāyi, Bⁱ jhāyisu, B^d jhāyīṃsu. ¹⁷ C^s -haṃ
 corr. to hā. ¹⁸ C^s -rahaṃ-, B^d rājabhōj-. ¹⁹ C^s omit sac-. ²⁰ all three MSS.
 bahu. ²¹ Bⁱ sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B^d sakadāgāmiyaṇāgāmino ara-
 hantā. ²² Bⁱ omits ayameva. ²³ C^s -kāya, C^s -kāya eva. ²⁴ C^s C^s -ñño. ²⁵
 B^d add catuttham. ²⁶ B^d yāva. ²⁷ B^d kālakatam.

ārabba kathesi. Tasmim kira evaṃ kālakate¹ dhammasabhāyaṃ bhikkhū tassāguṇakatham² samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma³ bhikkhu attano kucchipamāṇaṃ⁴ ajānitvā atibahuṃ bhuñjitvā⁵ jirāpetum⁶ asak-konto kālakato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave eta-
 5 rahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato⁷“ ti vatvā⁸ atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto Himavantapadese⁹ sukayoniyaṃ nibbattitvā ane-
 10 kānaṃ sukaṣasassānaṃ samuddānugate¹⁰ Himavantapasse¹¹ va-
 santānaṃ rājā ahosi. Tass' eko putto ahosi. Tasmim balap-
 patte¹² Bodhisatto dubbalacakkhu¹³ ahosi. Sukānaṃ kira sīgho
 vego hoti¹⁴, tena tesaṃ mahallakakāle paṭhamāṃ cakkhum¹⁵
 eva¹⁶ dubbalāṃ hoti¹⁷. Bodhisattassa putto mātāpitāro kulā-
 15 vake katvā¹⁸ gocaraṃ āharitvā¹⁹ posesi. So ekadivasāṃ go-
 carabhūmiṃ gantvā pabbatamatthake ṭhito samuddaṃ olokeno
 ekadīpakāṃ²⁰ passi, tasmim pana suvaṇṇavaṇṇaṃ madhura-
 phalaṃ²¹ ambavanaṃ atthi. So punadivase gocaravelāya up-
 patitvā tasmim ambavane otaritvā ambaraṣaṃ pivitvā amba-
 20 pakkāṃ ādāya gantvā²² mātāpitunnaṃ adāsi. Bodhisatto taṃ
 khādanto rasaṃ jānitvā²³ „tāta nanu imaṃ asukadīpake amba-
 pakkāṃ“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etaṃ dīpakāṃ
 gacchantā nāma sukā dīghaṃ āyumaṃ pālentā²⁴ nāma n' atthi,
 mā kho tvaṃ puna taṃ dīpakāṃ²⁵ agamāsīti“. So tassa va-
 25 canaṃ agahetvā agamāsi²⁶ yeva. Ath' ekadivasāṃ bahuṃ
 ambaraṣaṃ pivitvā mātāpitunnaṃ²⁷ ambapakkāṃ ādāya samud-

¹ Bⁱ tasmī kira samaye etasmī kālāṇikate. ² C^k tassāguṇa-, C^s Bⁱ tassa aṇuṇa-.
³ Bⁱ omits nāma. ⁴ C^k pucchipamāṇaṃ. ⁵ Bⁱ omits atī - tvā. ⁶ Bⁱ ji-. ⁷
 Bⁱ -paccayena mato yevā. ⁸ Bⁱ add tuṇhi ahosi tehi yācito. ⁹ Bⁱ -tappa-.
¹⁰ C^s samuddāgate. ¹¹ Bⁱ -tappadese. ¹² Bⁱ balapatte, B^d vayappatto. ¹³ C^s
 -kkhū, Bⁱ -kkhuko. ¹⁴ Bⁱ ahosi. ¹⁵ Bⁱ cakkhu. ¹⁶ Bⁱ omits eva ¹⁷ Bⁱ
 dubbalameva ahosi. ¹⁸ Bⁱ ṭhapetvā, B^d ṭhapetvā. ¹⁹ Bⁱ āharāpetvā. ²⁰ C^s B^d
 ekaṃ-. ²¹ Bⁱ madhurasaphalaṃ. ²² Bⁱ āgantvā. ²³ Bⁱ sañcānitvā, B^d
 sañjānitvā. ²⁴ Bⁱ pāleno, C^k -to corr. to -tā. ²⁵ Bⁱ omits puna taṃ dīpa-
 kama. ²⁶ Bⁱ āg-. ²⁷ Bⁱ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātātāya² kilantakāyo niddāya
 abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat' eva, tuṇḍena pan' assa
 gahitaṃ ambapakkam pati. So añukkamena āgamanavīthim'⁴
 jahitvā osīdanto udakapitṭhen' evāgacchanto⁵ uduke⁶ pati⁷.
 Atha nam eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmim 5
 āgamanavelāya⁸ anāgacchante yeva⁹ „samudde patitvā mato“
 ti¹⁰ aññāsi. Ath' assa mātāpitāro pi¹¹ āhāraṃ alabhamānā
 sussitvā marimsu.

Satthā idaṃ¹² atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca :

1. Yāvaṃ¹³ so mattam aññāsi bhojanasmim vihaṅgamo
 tāva addhānam āpādi mātaraṃ ca aposayi. 13.
2. Yato ca so bahutaraṃ bhojanaṃ ajjhupāhari¹⁴
 tato tatth' eva saṃsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.
3. Tasmā mattaññutā¹⁵ sādhu bhojanasmim agiddhitā,
 amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvaṃ¹⁶ so ti yāva so vihaṅgamo¹⁷ bhojane mattam aññāsi,
 tāva addhānam āpādiṭi tattakam¹⁸ kālaṃ jīvitaddhānam¹⁹ āpādi āyuraṃ
 vindi²⁰, mātaraṃ cā 'ti desanāsīsam etaṃ, mātāpitāro ca aposayīti attho,
 yato ca kho²¹ ti yasmiṃ ca²² kho kāle. bhojanaṃ ajjhupāharīti amba- 20
 rasam ajjhohari, tato ti tasmim kāle, tattheva saṃsīdiṭi tasmim samudde
 yeva osīdi nimujji macchabhojanataṃ āpajji, tasmā mattaññutā²³ sādhu ti
 yasmā bhojane amattaññūsuko²⁴ samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmim
 agiddhitāsamkhātā²⁵ mattaññutā²⁶ sādhu, pamāṇajānanam sundaran ti attho,
 atha vā paṭisaṃkhā yoniso āhāraṃ āhāretī²⁷ n' eva davāya-pe-²⁸ phāsuvihāro ca²⁹ 25
 Allam sukkhaṃ ca bhuñjanto na bālham³⁰ suhito siyā,
 ūnudaro³¹ mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

¹ Bī -kenāgacchanto, Bā kena ga-. ² Bīd atibhātātāya. ³ Bīd niddāyābhibhuto.
⁴ Ck āgamāna-, Bī āgamanavīti, Bā -vittim. ⁵ Bī -piṭhe āg-, Bā -piṭhenevāgā-,
 Bī adds osadiento. ⁶ Bīd add yeva. ⁷ Bīd add so uduke osīdati. ⁸ Bīd
 -lāyam eva. ⁹ Bīd omit yeva. ¹⁰ Bīd mato bhavissatīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹²
 Bīd imam. ¹³ Bīd yāya. ¹⁴ Bī -nam majjhū-. ¹⁵ Ck Bī -ññūtā? ¹⁶ Bīd
 yāva. ¹⁷ Bī adds va. ¹⁸ Bīd tatthakam. ¹⁹ Bī jīvitam-, Bā jīvita ad-.
²⁰ Bīd vindi. ²¹ so all four MSS. ²² Bīd omit ca. ²³ Bī -ññūtā. ²⁴
 Bī samattaññūsunko. ²⁵ Cks agiddhatā-, Bīd agiddhitā - to. ²⁶ Bī mat-
 taññūbhāvo, Bā mattaññūbhāvo. ²⁷ Bī āharati. ²⁸ Bī tavāya na madāya, Bā
 davāya na madāya pa. ²⁹ Bīd cā ti. ³⁰ Bī phāla, Bā alam. ³¹ Bī anadaro,
 Bā onudaro.

- Cattāro pañca ālope abhuttvā udakam pive,
alam¹ phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.
Manujassa sadā satimato² mattam jānato³ laddhabhojane⁴
tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, saṇikam⁶ jīrati, āyū⁷ pālayantiti
- 5 evam vaṇṇitā⁸ mattaññūtāpi sādhu,
Kantāre puttamaṃsaṃ va akkhass' abbañjanam⁹ yathā
evam āhari¹⁰ āharam yāpanatthāya mucchito¹¹ ti
evam vaṇṇitā agiddhitāpi¹² sādhu, Pāliyam¹³ pana agiddhimā¹⁴ ti likhitam,
tato¹⁵ ayam Aṭṭhakathāpāṭho va sundarataro, amattaññū hi sīdantīti¹⁶
- 10 bhojane pamāṇam ajānantā hi rasataphāvasena pāpakammaṃ katvā catūsu¹⁷
apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamāṇam jā-
nanti te ditṭhadhamme pi samparāye pi na sīdantīti.

- Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannāpi sakadāgāmīno pi
15 anāgāmīno pi arahantāpi¹⁹ ahesum) „Tadā²⁰ bhojane amattaññū bhik-
khu²¹ sukarājaputto ahosi²², sukarājā pana aham eva²³ 'ti. Suka-
jātakam²⁴”.

6. Jarudapānajaṭaka.

- Jarudapānam²⁴ khaṇamānā ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto Sāvatti-vāsino²⁵ vāṇije ārabha kathesi. Te kira Sāvatti-
thiyam bhaṇḍam gahetvā sakatāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle
Tathāgataṃ nimantetvā mahādānam datvā saraṇāni gahetvā sīlesu
paṭiṭṭhāya Satthāraṃ vanditvā „mayam bhante vohāratthāya dīgha-
maggam gamissāma, bhaṇḍam vissajjetvā siddhipattā²⁶ sotthinā pac-
25 cāgantvā puna tumhe vandissāmā²⁷ 'ti vatvā maggam paṭipajjimsu. Te
kantāramagge purāṇaudapānam²⁷ disvā „imasmim udapāne pāṇiyam n'
atthi, mayaṃ ca pipāsītā, khaṇissāma nan²⁸ 'ti²⁸ khaṇantā paṭipāṭiyā

¹ Ck C^s alam. ² Bⁱ sati-, B^d sadi-. ³ Bⁱ B^d jānanato ⁴ Bⁱ B^d -nam. ⁵ Ck
C^s tam nu tassa, Bⁱ tanu tassa, B^d tanu kassa. ⁶ C^s Bⁱ B^d sanikam. ⁷ Ck C^s
Bⁱ āyū, B^d āyūm ⁸ Ck C^s -ta. ⁹ B^d bhañjanam, Bⁱ pañcanam. ¹⁰ Ck āhāri,
C^s āhāriya. ¹¹ Bⁱ mukuḥhito, B^d mujjhito. ¹² Ck C^s agiddha-. ¹³ C^s pāliyam,
B^d pāliyam. ¹⁴ Bⁱ giddhimātā, B^d agiddhitā. ¹⁵ B^d omits tato, Bⁱ pāto. ¹⁶ Ck
C^s Bⁱ sīdanti. ¹⁷ Ck C^s catusu. ¹⁸ Ck C^s Bⁱ bahu. ¹⁹ Ck C^s -to pi. ²⁰ Bⁱ
B^d add suṅko rājaputto. ²¹ B^d omits bhikkhu, Ck Bⁱ B^d add ahosi. ²² Bⁱ B^d
omit sakarājaputto ahosi. ²³ B^d suṅka-, Bⁱ B^d add pañcamaṃ. ²⁴ Ck C^s jarū-.
²⁵ B^d sāvatti, Bⁱ sāvattiyaṃ, both omit vāsino-. ²⁶ Ck C^s siddhayattā? Bⁱ
saddhipattā. ²⁷ Ck C^s purato-. Bⁱ B^d add te.

va¹ bahum² ayaṃ³ -pe-⁴ veḷuriyaṃ labhiṃsu. Te⁵ ten' eva⁶ santuṭṭhā hutvā tesaṃ ratanānaṃ sakaṭāni pūretvā soṭṭhinā Sāvattim⁷ pac-
cāgamiṃsu. Te ābhataṃ⁸ dhanam paṭisāmetvā „mayam⁹ siddhipattā¹⁰
bhataṃ dassamā¹¹“ 'ti Tathāgataṃ nimantetvā dānaṃ datvā vanditvā
ekamantaṃ nisinnā attano¹² dhanassa¹³ laddhākāraṃ¹⁴ Satthu¹⁵ āroce- 5
sum. Satthā „tumhe¹⁶ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā
pamāṇaññutāya¹⁷ dhanā ca jīvitaṃ ca labhittha, porāṇakā pana asan-
tuṭṭhā amattaññuno¹⁸ paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā jīvitakkhayaṃ
pattā¹⁹“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo- 10
dhisatto Bārāṇasiyaṃ²⁰ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto
satthavāhajetṭhako ahosi. So Bārāṇasiyaṃ²¹ bhaṇḍam gahetvā sa-
kaṭāni pūretvā bahuvaṇije ādāya tam eva kantāraṃ paṭipanno tam
eva udapānaṃ addasa. Tattha te²² vāṇijā „pāṇiyaṃ pivissāmā“
'ti udapānaṃ khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādini²³ labhiṃsu. Te²⁴ 15
bahum pi ratanaṃ labhitvā tena asantuṭṭhā „aññaṃ pi ettha
ito sundaratarāṃ²⁵ bhavissatīti“ bhiyyosomattāya naṃ²⁶ kha-
ṇiṃsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁷ āha: „bho vāṇijā, lobho
nām' esa vināsamūlaṃ²⁸, amhehi bahum²⁹ dhanam laddham,
ettakena³⁰ santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā“ 'ti. Te³¹ tena 20
vāriyamānāpi³² khaṇiṃsu yeva. So ca udapāno nāgaparig-
gahito³³. Ath' assa hetṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne
bhijjante leḍḍusu³⁴ ca paṃsusu³⁵ ca patamānesu kuddho ṭha-
petvā Bodhisattaṃ avasese pi sabbe³⁶ nāsikavātena³⁷ paharitvā

¹ Ck C^o Bⁱ ca. ² Bⁱ B^d bahu. ³ B^d ayaṃ, Bⁱ omits ayaṃ. ⁴ Bⁱ tipusisaṃ lohaṃ, B^d lohaṃ tipusisaṃ; cfr. v. 1. ⁵ Bⁱ B^d omit te. ⁶ Bⁱ adds vudipattā, B^d vuddha-. ⁷ Ck C^o -iyaṃ. ⁸ Bⁱ te ca taṃ. ⁹ Ck C^o Bⁱ omit mayam. ¹⁰ Ck C^o siddhayattā, B^d siddhippattā. ¹¹ B^d khānaṃ dassāmi, Bⁱ bhagavantaṃ, jan-
dissāmā. ¹² C^o Bⁱ -nā. ¹³ B^d dhana, Bⁱ omits dhanassa. ¹⁴ B^d laddhakāru-
ṇaṃ, Bⁱ luddhakāraṇaṃ. ¹⁵ Ck sutthu, B^d satthuno. ¹⁶ Ck C^o hetu. ¹⁷ Bⁱ B^d
pamāṇaṃ nātvā. ¹⁸ Bⁱ B^d add hutvā. ¹⁹ Bⁱ B^d add yevā. ²⁰ B^d -si. ²¹ Bⁱ
omits bā-. ²² Ck te te. ²³ Bⁱ B^d bahuṃ veḷuriyādini. ²⁴ Ck C^o omit te.
²⁵ Bⁱ B^d sundarataranaṃ. ²⁶ Bⁱ B^d taṃ. ²⁷ Bⁱ B^d atha kho b. te. ²⁸ Bⁱ B^d
-mūlo. ²⁹ Bⁱ B^d bahu. ³⁰ Bⁱ B^d etthakeneva. ³¹ Bⁱ omits te. ³² Bⁱ nivāri-,
B^d nivārayamānapi. ³³ Bⁱ B^d -hito. ³⁴ C^o leḍḍu, Bⁱ leṭṭu. ³⁵ Ck C^o paṃsu.
³⁶ Bⁱ B^d sabbe pi instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C^o -kā-.

jīvitakkhayaṃ pāpetvā nāgabHAVANā nikkhamma sakaṭāni yojā-
petvā¹ sabbaratanānaṃ pūretvā Bodhisattaṃ sukhayānake² ni-
sīdāpetvā nāgamāṇavakehi³ sakaṭāni pājāpento⁴ Bodhisattaṃ Bā-
rānasiṃ netvā gharaṃ⁵ pavesetvā⁶ dhanam⁷ paṭisāmetvā aṭṭano
5 nāgabHAVANAM eva⁸ gato. Bodhisatto dhanam⁹ vissajjetvā
sakala-Jambudīpaṃ⁹ unnaṅgalaṃ¹⁰ katvā dānaṃ datvā sīlaṃ
samādiyitvā¹¹ uposathakammaṃ katvā jīvitapariyosāne sagga-
padaṃ¹² pūresi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

- 10 1. Jarudapānaṃ¹³ khaṇamānā vāṇijā udakatthikā
ajjhagamūsu¹⁴ ayo¹⁵ lohaṃ¹⁶ tipu sīsaṃ ca vāṇijā 16.
2. Rajataṃ jāterūpaṃ ca muttā veluriyā bahū¹⁷;
te ca tena asantutṭhā bhiyyo bhiyyo¹⁸ akhāṇisum¹⁹. 17.
3. Te²⁰ tatthāsiviso²¹ ghoro tejasī tejasā hani²²,
15 tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātaṃ²³ hi pāpakaṃ,
khātena²⁴ ca²⁵ dhanam laddham atikhātena²⁶ nāsitan ti, 18.

Tattha ayaṇ²⁷ ti kālaloḥam²⁸, lohaṇ ti tambaloḥam, muttā ti mut-
tāyo²⁹, te ca tena asantutṭhā ti te ca³⁰ vāṇijā tena dhanena asantutṭhā,
te tatthā³¹ ti te vāṇijā tasmim udapāne, tejasī ti āsiviso³¹ tejena samannāgato,
20 tejasā hanīti³² visatejena ghātesī³³, atikhātena²⁶ nāsitan ti atikhātena³⁴
taṇ ca dhanam jīvitaṃ ca nāsitan³⁵ ti.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁶ āharitvā jātakam samodhānesi : „Tadā
nāgarājā Sāriputto ahosi, satthavāhajetṭhako pana aham evā“³⁷ ti.
Jarudapāna-jātakam³⁷.

¹ Bⁱ B^d yojetvā. ² B^d sukhi-. ³ Bⁱ B^d add saddhiṃ. ⁴ Bⁱ B^d yojāpento.
⁵ C^k gharam. ⁶ Bⁱ B^d pavisetvā. ⁷ Bⁱ B^d taṃ dhanam. ⁸ C^k omits eva.
⁹ C^s B^d -pe. ¹⁰ C^k unnaṅgalaṃ, Bⁱ B^d unañ-. ¹¹ C^k B^d -da-. ¹² Bⁱ saggaṃ,
B^d sagga-pūraṃ. ¹³ C^k C^s jarū. ¹⁴ Bⁱ ajjagamū, B^d ajjhagamū. ¹⁵ Bⁱ B^d
ayasam. ¹⁶ C^k lobham. ¹⁷ Bⁱ B^d maṇi. ¹⁸ Bⁱ B^d only one bhiyyo. ¹⁹ Bⁱ B^d
khaṇisū te. ²⁰ B^d omits te. ²¹ C^s tatthātiviso, Bⁱ tattha asiviso, B^d tattha
āsiviso. ²² C^k haṇī, C^s hanī, Bⁱ haṇi. ²³ C^k C^s -khātaṃ, Bⁱ B^d -khaṇam.
²⁴ Bⁱ B^d khaṇena. ²⁵ C^k C^s omit ca. ²⁶ Bⁱ B^d -khaṇena. ²⁷ C^s an, Bⁱ B^d
ayasan. ²⁸ Bⁱ B^d kāla-, C^s kāla- corr. to kāla-. ²⁹ B^d muttā yeva. ³⁰ Bⁱ B^d
omit ca. ³¹ Bⁱ B^d visa. ³² C^k haṇīti, Bⁱ B^d haṇīti. ³³ Bⁱ B^d ghātesī. ³⁴ C^k
-khanatena. ³⁵ Bⁱ B^d -taṇ and omit ti. ³⁶ Bⁱ B^d dhamma-. ³⁷ C^k C^s jarū-,
Bⁱ B^d add chaṭhamarū.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharāṇaṃ kusalo ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanaṃ ārabha kathesi. Dhammasabhāyaṃ¹ bhikkhū Dasabalassa paññaṃ² pasamsamānā³ nisidimsu: „Tathāgato mahāpaṇño puthupaṇño hāsupaṇño⁴ javanapaṇño⁵ tikkhapaṇño nibbe-
dhikapaṇño, sadevakaṃ lokaṃ paññāya atikkamatīti“. Satthā āgantvā
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā
„imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato
paññavā yevā“ 'ti vatvā⁶ atitāṃ āhari:

Atīte bhikkhave Bārāṇasiyaṃ Janasandhe nāma
rajjaṃ kārente⁷ Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchis-
miṃ⁸ nibbatti. Tassa mukhaṃ suparimajjitāṃ⁹ kañcanādāsa-
talaṃ viya parisuddhaṃ hosi atisobhaggappattaṃ¹⁰. Ten'
assa nāmagahaṇadivase Ādāsamukha-kumāro ti¹¹ nāmaṃ
akāmsu. Taṃ sattavassabbhantare yeva¹² pitā tayo vede¹³ sab-
bañ ca loka kattabbaṃ¹⁴ sikkhāpetvā tassa sattavassikkakāle kā-
lam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena raṇño sarīra-kiccaṃ
katvā matakadānāni¹⁵ datvā¹⁶ sattame divase rājaṅgaṇe sanni-
patitvā¹⁷ „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisiñcituṃ¹⁸,
vīmaṃsitvā taṃ¹⁹ abhisiñcissāmā²⁰“ 'ti ekadivasaṃ nagaraṃ
alaṃkārapetvā²¹ vinicchayaṭṭhānaṃ sajjetvā pallaṃkaṃ paññā-
petvā kumārassa santikaṃ gantvā „vinicchayaṭṭhānaṃ deva
gantvū vattatīti, āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ 'ti mahantena
parivārena gantvā pallaṃke nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā
ekaṃ dvipādehi²² vicaraṇamakkataṃ vatthuvijjācariyavesaṃ
gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṃ netvā „deva ayaṃ puriso pitu
mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paṇḍavijjo, antobhūmiyaṃ²³

¹ Bⁱ B^d add hi. ² C^k paññāya, C^s paññāya, B^d omits paññaṃ. ³ Bⁱ pasam-
santo, B^d -santā. ⁴ Bⁱ B^d hāsa-. ⁵ Bⁱ omits ja-. ⁶ Bⁱ B^d add tuṃhi ahoṣi
tena hi (B^d tehi) yācito. ⁷ Bⁱ B^d janasandho (B^d -nto) nāma rājā rajjaṃ
kāresi. ⁸ Bⁱ B^d kucchimhi. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ Bⁱ B^d ativiya sobh-. ¹¹ Bⁱ B^d tissa.
¹² Bⁱ B^d add pana. ¹³ Bⁱ B^d bede, Bⁱ adds ca. ¹⁴ Bⁱ kattappākattabbaṃ, B^d
kattabbā. ¹⁵ Bⁱ B^d -dānādini. ¹⁶ Bⁱ katvā. ¹⁷ Bⁱ B^d sannipādetvā. ¹⁸ Bⁱ
B^d -sañci-. ¹⁹ Bⁱ omits taṃ, B^d naṃ. ²⁰ Bⁱ -sañci-. ²¹ Bⁱ alaṅkārapetvā.
²² Bⁱ dvīhi pādehi. B^d -ātehi. ²³ Bⁱ adhobhummiyā, B^d antobhūmiyā

sattaratanatṭhāne dosaṃ¹ passati, eten' eva gahitaṃ rājakulā-
nam gehatṭhānaṃ hoti, imaṃ devo saṃgaṇhitvā ṭhānantare
ṭhapetū² 'ti āhaṃsu. Kumāro taṃ heṭṭhā ca upari ca oloke-
tvā „nāyaṃ manusso, makkato eso“ ti ṇatvā „makkaṭā nāma
5 kataṃ kataṃ viddhamsetuṃ jānanti, akataṃ pana kātuṃ vā
vicāretuṃ vā na jānantīti“ cintetvā amaccānaṃ paṭhamāṃ
gātham āha:

1. Nāyaṃ gharānaṃ kusalo, lolo ayaṃ valīmukho,
kataṃ kataṃ kho duseyya³; evaṃdhammam idaṃ kulan ti. 19.

10 Tattha nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti ayaṃ satto na gharānaṃ kusalo,
gharāni⁴ vicāretuṃ vā kātuṃ vā cheko na hoti, lolo ti lolajātiko, valīmukho
ti valiyo⁵ mukho assā 'ti valīmukho, evaṃdhammam idaṃ kulan ti idaṃ
makkaṭakulaṃ⁶ nāma kataṃ dūsetabbaṃ⁷ vināsetabban ti evaṃsabhāvan ti.

Amaccā⁸ „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apānetvā ekā-
15 hadvīhaccayena puna taṃ eva alaṃkaritvā vinicchayatṭhānaṃ
ānetvā „ayaṃ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vi-
nicchayesu pavatti⁹, imaṃ saṃgaṇhitvā vinicchayakammaṃ
kāretuṃ vaṭṭatīti“ āhaṃsu. Kumāro taṃ oloketvā „cittavato
sampannamānasassa¹⁰ lomaṃ nāma¹¹ evarūpaṃ na hoti, ayaṃ
20 niccittako¹² vānaro vinicchayakammaṃ¹³ kātuṃ na sakkhissa-
tīti“ ṇatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Na idaṃ¹⁴ cittavato¹⁵ lomaṃ, nāyaṃ assāsiko¹⁶ migo,
satthaṃ¹⁷ me Janasandhena¹⁸: nāyaṃ kiñci vijānatīti¹⁹. 20.

Tattha na idaṃ¹³ cittavato lomaṃ ti yaṃ idaṃ etassa sarīre¹⁹ pha-
25 rusalomāṃ idaṃ vicāraṇapaṇṇāya saṃpayuttacittavato na hoti, pakaticcittena²⁰
pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyaṃ assāsiko²¹ ti ayaṃ avassayo
vā hutvā anuāsānīṃ vā datvā aññaṃ assāsetuṃ asamatthatāya na assāsiko, migo

¹ Bⁱ B^d pi guṇa dosaṃ. ⁴ Bⁱ B^d duseyya. ³ Bⁱ B^d gharānaṃ. ⁴ C^k C^s valayo.

⁵ C^k kulan. ⁶ Bⁱ duse-, B^d duse-. ⁷ Bⁱ B^d athāmmaccā. ⁸ C^k vinicchasut-
tamassasuppavatti, C^s vinicchayuttamassasuppavatti, B^d vinicchayesu pavattati.

⁹ Bⁱ -manussassa, B^d -manusassa. ¹⁰ Bⁱ omits nāma. ¹¹ C^s niccittako corr. to
nicciṇṇako, Bⁱ niccako, B^d vicittako. ¹² Bⁱ B^d vinicchayekammaṃ. ¹³ Bⁱ B^d
yidaṃ. ¹⁴ Bⁱ cittato. ¹⁵ B^d asābhiko. ¹⁶ Bⁱ B^d siṭṭhaṃ. ¹⁷ Bⁱ -saddena, B^d
-saudena. ¹⁸ Bⁱ B^d vijānatīti. ¹⁹ B^d adds vijjāmānaṃ. ²⁰ Bⁱ makkaṭa-, B^d
makkaṭa-. ²¹ Bⁱ assātiko.

ti makkaṭaṃ āha. satthaṃ¹ me Janasandhena² 'ti mayhaṃ pitarā Janasandhena³ etaṃ satthaṃ⁴ kathaṃ; makkaṭo nāma kārāṇākārāṇaṃ na jānātī⁵ evaṃ anusāsani⁶ dinnā ti dīpeti, nāyaṃ kiñci vijānātīti tasmā ayaṃ vānaro⁷ kiñci na⁸ jānātīti niṭṭhaṃ ettha⁹ gantabbhaṃ¹⁰, Pāliyaṃ¹¹ pana nāyaṃ kiñci na dūsaye¹² ti likhitaṃ¹³, taṃ Aṭṭhakathāya¹⁴ n' atthi.

Amaccā imam pi gāthaṃ¹⁵ sutvā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apanetvā puna pi ekadivasaṃ taṃ eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ ānetvā „ayaṃ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhanapūra¹⁶ kule jeṭṭhāpacāyikakam-makārako, imaṃ saṃgaṇhituṃ vaṭṭatīti¹⁷“ āhaṃsu. Puna¹⁸ 10 kumāro taṃ oloketvā¹⁹ „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṃ kammaṃ kātuṃ na samatthā“ ti cintetvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

s. Na mātaraṃ pitaraṃ vā bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²⁰

bhareyya tādiso poso, satthaṃ²¹ Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaraṃ bhaginiṃ sakhaṃ²² ti attano bhātaraṃ vā bhagi- 15 niṃ vā, Pāliyaṃ²³ pana sakan ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako labbhatīti²⁴ vicāritam eva, bhareyya ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo²⁵ na bhareyya, satthaṃ²⁶ Dasarathena me ti evaṃ²⁷ pitarā anusitthaṃ, pitā hi 'ssa janarū²⁸ catūhi²⁹ saṅgahavatthūhi³⁰ sandahanato³¹ Janasandho³² ti vuccati, dasahi rathehi kattabbaṃ³³ attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evaṃ āha.

Amaccā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti makkaṭaṃ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṃ kātuṃ³⁴“ ti Bodhisattaṃ

¹ Bⁱ siṭhaṃ, B^d siṭhame? ² Bⁱ -saddhena, B^d -sandan. ³ Bⁱ -santena ⁴ Bⁱ siṭhaṃ, B^d pi siṭhaṃ. ⁵ Bⁱ jānāti. ⁶ C^k -na, C^e Bⁱ -ni. ⁷ Bⁱ bānaro. ⁸ Bⁱ na kiñci. ⁹ C^k tiṭṭhamettha, Bⁱ niṭṭhamatte, B^d niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bⁱ gandhappaṃ, B^d gandhabbaṃ. ¹¹ C^k pāliyaṃ, C^e pāliya, B^d pāliyaṃ. ¹² Bⁱ dūsaye, B^d dūsaye. ¹³ Bⁱ likhitaṃ. ¹⁴ Bⁱ aṭṭhakathāyaṃ. ¹⁵ Bⁱ idaṃ maṃ pi kathaṃ, Bⁱ imaṃ pi kathaṃ. ¹⁶ Bⁱ mātāpitu upaṭṭhānakārako. ¹⁷ C^e Bⁱ vad-dhatīti. ¹⁸ Bⁱ omīti puna. ¹⁹ Bⁱ oloketto. ²⁰ Bⁱ sakaṃ. ²¹ Bⁱ siṭhaṃ, B^d siṭṭhaṃ. ²² Bⁱ sakan. ²³ C^k B^d pāliyaṃ. ²⁴ Bⁱ pana saṃkhaṃ ti likhitaṃ taṃ pi aṭṭhakathāya sakan taṃ sakatātikatagīniyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako laddho ti, B^d pana sakhanti likhitaṃ taṃ pi Aṭṭhakathāyaṃ sakan ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṃ ti vutte sahāyako sa laddho ti vicāritam eva. ²⁵ Bⁱ satto. ²⁶ Bⁱ siṭhaṃ. ²⁷ Bⁱ add me. ²⁸ C^k chaṇaṃ, B^d omīti janarū. ²⁹ C^k Bⁱ catūhi. ³⁰ Bⁱ vatthūhi. ³¹ C^e saṅgahaṇato, B^d janasaṅgahaṇato. ³² Bⁱ -saddo, B^d -sando. ³³ Bⁱ kattappākattappaṃ, B^d tattabbākattabbam corr. to tattakattabbam. ³⁴ Bⁱ kareṭun, B^d kareṭun.

rajje abhisīñcitvā¹ „Ādāsamukharaṇṇo āṇā²“ ti nagare bheriṇ
carāpesuṃ. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena³ rajjaṃ kāresi.
Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ pattharivā gato.
Paṇḍitabhāvadīpanatthaṃ pan' assa imāni cuddasa vatthūni
5 ābhatāni⁵:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmaḥhojako

gaṇikā taruṇī sappo migo tittiradevatā

nāgo tapassino c'eva atho brāhmaṇamaṇavo⁶ ti.

Tatrāyaṃ anupubbikathā⁷: Bodhisattasmim hi rajje⁸ abhisīñ-
10 cite⁹ eko Janasandharaṇṇo pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo¹⁰
nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjaṃ nāma samānavayehi¹¹ sad-
dhiṃ sobhati, ahaṃ ca mahallako¹², daharaṃ¹³ kumāraṃ upaṭ-
thātum na sakkhissāmi¹⁴, janapade kassakakammaṃ¹⁵ katvā
jīviṣṣāmi¹⁶“ so nagarato tiyojanamattaṃ¹⁷ gantvā ekasmim gā-
15 make vāsaṃ kappesi. Kasikammatthāya pan' assa goṇāpi¹⁷
n' atthi. So deve vaṭṭe¹⁸ ekaṃ sahāyakaṃ dve goṇe yācivā
sabbhaṃ divasaṃ kasitvā tiṇaṃ khādāpetvā goṇe¹⁹ sāmikassa
niyyādetum²⁰ gehaṃ agamāsi. So tasmim khaṇe bhariyāya
saddhiṃ gehamajjhe nisīditvā bhattaṃ bhuñjati, goṇāpi pari-
20 cayena²¹ gehaṃ pavisimsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṃ²²
ukkhipi, bhariyā thālakaṃ²³ apanesi. Gāmaṇicaṇḍo²⁴ „bhatte na
maṃ nimanteyyun²⁵“ ti olokento goṇe aniyyādetvā va gato.
Corā rattiṃ vajaṃ chinditvā te yeva goṇe hariṃsu. Goṇa-
sāmiko pāto va vajaṃ pavitṭho te goṇe adisvā corehi haṭa-
25 bhāvaṃ²⁶ jānanto pi „Gāmaṇissa²⁷ gīvaṃ karissāmi²⁸“ taṃ²⁹

¹ Bīd abhisīñcitvā ² Bī nāmā. ³ Bā adds samena ⁴ Bīd -jambudīpaṃ. ⁵ Bīd āgatāni. ⁶ Ck Bā -māṇava. ⁷ Ck anupubbakathā. ⁸ Bī bodhisatte tasmī rajje, Bā -satto tasmim rajje. ⁹ Bī abhisīñcite, Bā -sīñcitena. ¹⁰ Ck gāmiṇi-, Bī gāmiṇi. Bā gāmani. ¹¹ Ck samānavayehi, Bī samānasadisenaḥi. ¹² Bī mahalliko. ¹³ Bī nāhantaṃ, Bā nāmahantaṃ corr. to nāhantaṃ. ¹⁴ Bīd upathānaṃ karissāmi. ¹⁵ Ck kassakammaṃ, Bī kasikāmmaṃ, Bā kasikammaṃ. ¹⁶ Ck Bā dviyo- ¹⁷ Bī gonāpi, Bā gonopi. ¹⁸ Bīd vuṭṭe. ¹⁹ Bīd goṇa. ²⁰ Bī niyyāditum, Bā niyyāditum. ²¹ Bīd pariccayena. ²² Ck phālaṃ, Ck phalaṃ. ²³ Ck phālakaṃ. ²⁴ Bā gāmani-. ²⁵ Ck maṇṇimanteyyun, Bīd maṃ nimanteyyā. ²⁶ Bīd pahita-bhāvaṃ. ²⁷ Bīd gāmaṇicandassa. ²⁸ Bī omits taṃ.

upasaṃkamitvā „bho goṇe me dehīti“ āha. „Nanu goṇā gehaṃ¹ pavitṭhā“ ti. „Kiṃ pana te mayhaṃ niyyādītā“ ti. „Na niyyādītā“ ti². „Tena hi ayaṃ te rājadūto, ehīti“ āha. Tesu pi⁴ janesu⁵ yaṃ kiñci sakkharaṃ vā kapālakhaṇḍaṃ vā ukkhi-pitvā „ayaṃ te rājadūto, ehīti“ vutte yo na gacchati tassa 5 rājāṇaṃ⁶ karonti⁷, tasmā so „dūto“⁸ ti sutvā⁹ nikkhami. So tena saddhiṃ rājakulaṃ gacchanto ekaṃ sahāyassa vasanaḡāmaṃ¹⁰ patvā „bho aticchāto“¹¹, yāva gāmaṃ pavisitvā āhāra-kiccaṃ katvā āgacchāmi¹² tāva idh' eva hohīti“ vatvā sahāyassa gehaṃ pāvisi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahāyikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṃ adhivāsehi, idān' eva pacitvā dassāṃhīti“ nisseṇiyā¹³ vegena taṇḍulakoṭṭha-kaṃ¹⁴ abhirūhantī¹⁵ bhūmiyaṃ pati. Taṃ khaṇaṃ ñev' assā¹⁶ sattamāsiko gabbho patito. Tasmim' khaṇe tassā sāmiko āgan-tvā taṃ disvā „tvam“¹⁷ me bhariyaṃ paharitvā gabbhaṃ pā-tesī¹⁸, ayaṃ te rājadūto¹⁹, ehīti“ taṃ gahetvā nikkhami. Tato paṭṭhāya dve janā Gāmaṇiṃ²⁰ majjhe katvā gacchanti. Ath' ekasmiṃ gāmadvāre eko assagopako²¹ assaṃ nivattetuṃ na sakkoti²², asso pi tesāṃ santikena²³ gacchati. Assagopako Gāmaṇiṃ²⁴ disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi“²⁵, etaṃ²⁶ tāva assaṃ 20 kenacid eva paharitvā nivattehīti“ āha. So ekaṃ pāsāṇaṃ gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā²⁷ eraṇḍadaṇḍa-kaṃ viya bhindi. Atha naṃ assagopako „tayā me assassa pādo bhinno, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So²⁸ tīhi janehi Niyamāno²⁹ cintesi: „ime maṃ rañño dassessanti“³⁰, ahaṃ 25

¹ Bīd gehe. ² Bīd adds na niyyādītā ti, C^s has added afterwards na niyyādītā. ³ Bī vehīti. ⁴ Bī hi, Bīd omits pi. ⁵ Bīd janapadesu. ⁶ C^s -naṃ, Bīd rāja-daṇḍaṃ. ⁷ Bīd karoti. ⁸ Bīd rājadūto. ⁹ Bīd add va. ¹⁰ Bī vasananigamaṃ. ¹¹ Bīd aticchātombhīti. ¹² Bī āgami. ¹³ Bī nissetisā, C^s Bīd „nisseṇiyā“. ¹⁴ Bī -kola, Bīd -koṭṭhaṃ. ¹⁵ C^s -rūhantī, C^s -rūhanti, Bī -rūyanti, Bīd rūhanti. ¹⁶ Bī ñevatassā, Bīd -tassa. ¹⁷ C^s omits tvam. ¹⁸ C^s Bī pāteti. ¹⁹ Bīd rājadūto. ²⁰ Bī gāmaṇiṇaṃ. ²¹ C^s omits assagopako, C^s has added this word. ²² Bī asakkonto. ²³ Bīd -kaṃ. ²⁴ Bī gāmaṇiṇaṃ, Bīd gāmaṇi-. ²⁵ C^s caṇḍagāmaṇiṃ, Bīd caṇḍagāmaṇi. ²⁶ C^s etaṃ. ²⁷ Bī patitvā. ²⁸ Bīd add pi. ²⁹ Bīd niya-. C^s niyya-, C^s niyya-. ³⁰ Bī dassenti, C^s dassenti corr. to dassessanti, Bīd dassisanti.

goṇamūlam pi dātuṃ na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇ-
 ḍaṃ¹, assamūlaṃ² pana kuto lacchāmi³, mataṃ me seyyo⁴“ ti
 gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ maggasaṃīpe yeva ekaṃ
 ekatopapātaṃ⁵ pabbataṃ addasa. Tass’ eva chāyāya⁶ dve pi-
 5 tāputtā naḷakārā⁷ kilaṇṇaṃ cinanti⁸. Gāmaṇicaṇḍo⁹ „bho sarī-
 rakiccaṃ kātukāmo ‘mhi, thokaṃ idh’ eva hotha yāva āgac-
 chāmīti“ vatvā pabbataṃ abhirūhitvā¹⁰ papātapasse¹¹ patamāno
 pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṃ pati. Naḷakāro ekappahāren’ eva
 jīvitakkhayaṃ pāpuni. Gāmaṇi utthāya atthāsi. Naḷakāro¹²
 10 „tvam me pitughātako coro¹³, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā¹⁴
 hatthe gahetvā gumbato¹⁵ nikkhami¹⁶, „kiṃ etan“ ti ca vutte
 „pitughātakacoro me“ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇiṃ majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā¹⁷ nayimsu¹⁸. Athāparasmiṃ
 gāmadvāre eko gāmaḥojako Gāmaṇicaṇḍaṃ¹⁹ disvā „mātula
 15 Caṇḍa²⁰ kahaṃ gacchasīti“ vatvā „rājānaṃ passitun“ ti vutte
 „addhā tvam rājānaṃ passissasi²¹, ahaṃ raṇṇo sāsanaṃ dā-
 tukāmo, harissasīti²²“ āha. „Āma harissāmīti“. „Ahaṃ pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasaṃpanno²³ ārogo²⁴, idāni pan’
 amhi duggato c’ eva paṇḍurogī²⁵ ca, tattha kiṃ kāraṇaṃ²⁶ ti
 20 rājānaṃ puccha²⁷, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṃ puna mayhaṃ katheyyāsīti“. So „sādhū“ ‘ti sam-
 paṭicchhi. Atha naṃ purato²⁸ aññatarasmim²⁹ gāmadvāre ekā
 gaṇikā disvā „mātula Caṇḍa³⁰ kahaṃ yāsīti³¹“ vatvā „rājānaṃ
 passitun“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṃ harā³²“

¹ Bā -bhaṇḍaṃ. ² Ck² -lam. ³ Bā labhissamī. ⁴ Bā omits mataṃ me seyyo, Bā matameva seyyo. ⁵ Bā ekaṃtopapāta, Cā ekakato-, Bā ekatopapāta. ⁶ Ck tassevac-
 chāyāya, Bā tassa chāyaṃ, Bā tassa chāyāya. ⁷ Bā nala-, Cā nala- corr. to nala-.
⁸ Ck vinanti, Cā vikkinanti. ⁹ Bā gāmaṇicaṇḍo, Bā gāmaṇicaṇḍo. ¹⁰ Bā
 abhirūhitvā, Cā -ruh-. ¹¹ Bā papātapappatapassena, Bā papātapassena, Cā -pas-
 seva. ¹² Bā naḷakāraputto. ¹³ Bā piṭaghatākacoro. ¹⁴ Bā add taṃ. ¹⁵ Ck
 kumbato, Bā gumpato, Bā gumpako. ¹⁶ Bā nikkhamāpetvā. ¹⁷ Bā parivāritvā.
¹⁸ Bā nayimsuṃ. ¹⁹ Bā -ñicandaṃ, Bā -canda. ²⁰ Bā mātulantī Bā mātula
 canda. ²¹ Bā -sī. ²² Ck rahassasīti, Cā harissatīti corr. to -sīti, Bā harissatīti,
 Bā parissatīti. ²³ Bā adds puppe, Bā pubbe. ²⁴ Bā arogo. ²⁵ Bā -rogo. ²⁶
 Bā kāraṇaṃ. ²⁷ Bā pucchi. ²⁸ Bā pūrato. ²⁹ Ck adds pi. ³⁰ Ck omits
 caṇḍa, Bā caṇḍaṃ, Bā canda. ³¹ Bā gacchasīti. ³² Bā harāhi.

ti vatvā evam āha: „aḥam pubbe¹ bahum² labhāmi, idāni pana
 tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṃ āgacchanto³
 nāma n' atthi, tattha kiṃ kāraṇaṃ⁴ ti rājānaṃ pucchitvā⁵
 mayhaṃ katheyyāsīti“ āha⁶. Atha naṃ purato⁷ aññataras-
 miṃ⁸ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā⁹ tath' eva pucchitvā 3
 „aḥam n'eva sāmikassa gehe vattitum¹⁰ sakkomi¹¹ na kulagehe,
 tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ pucchitvā¹² mayhaṃ katheyyā-
 sīti“ āha. Atha naṃ tatoparabhāge¹³ mahāmaggasamīpe ekas-
 miṃ vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa¹⁴ kahaṃ yāsīti“
 pucchitvā „rājānaṃ passitum“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, sā- 10
 sanaṃ me harā¹⁵“ ti vatvā „aḥam gocarāya gamanakāle chā-
 tajjhatto milātasariro vammikato nikkhanto¹⁶ sarīrena bilaṃ
 pūretvā sarīraṃ kaḍḍhanto¹⁷ kicchena nikkhamāmi¹⁸, vicari-
 tvā¹⁹ āgato pana suhito²⁰ thūlasariro hutvā pavisanto bila-
 passāni aphasanto²¹ sahasā va pavisāmi²², tattha kiṃ kāraṇaṃ 15
 ti rājānaṃ pucchitvā mayhaṃ katheyyāsīti²³“ āha. Atha naṃ
 parato²⁴ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „aḥam aññattha
 tiṇaṃ khādītum na sakkomi, ekasmiṃ ñeva²⁵ rukkhamūle sak-
 komi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
 Atha naṃ tatoparabhāge²⁶ eko tittiro disvā²⁷ „aḥam ekasmiṃ 20
 ñeva²⁸ vammikapāde nisīditvā vassanto²⁹ manāpaṃ katvā vas-
 situm sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno³⁰ na sakkomi, tattha kiṃ
 kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato³¹

¹ Bⁱ puppe ahaṃ, B^d pubbe ahaṃ. ² Bⁱ adds ati, B^d bhati. ³ Bⁱ āgato.
⁴ Bⁱ kāraṇaṃ. ⁵ Bⁱ adds paccāgantvā, B^d maccāgantvā. ⁶ Bⁱ omits āha. ⁷ Bⁱ
 purato. ⁸ C^k add pi. ⁹ Bⁱ taruṇitthi taṃ disvā. ¹⁰ Bⁱ vasitum. ¹¹ C^k
 na sakkomi, C^s nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² Bⁱ adds paccā gantvā. ¹³ Bⁱ
 purato gantvā; aññatarasmiṃ gāmadvāre eka - - parabhāge wanting in B^d. ¹⁴
 Bⁱ gāmaṇīcaṇḍa. ¹⁵ Bⁱ sāsaṇaṃ āharāhi, B^d ekaṃ sāsaṇaṃ āharāhi. ¹⁶ Bⁱ
 nikkhamanto. ¹⁷ Bⁱ kaḍḍhento, B^d kaḍḍhento. ¹⁸ Bⁱ nikkhami, B^d nikkhamī.
¹⁹ Bⁱ gocaraṃ caritvā. ²⁰ Bⁱ sukhito. ²¹ Bⁱ aphussanto. ²² Bⁱ pavissāmi.
²³ Bⁱ rājānaṃ puccheyyāsi. ²⁴ Bⁱ purato gantvā. ²⁵ C^s B^d yeva. ²⁶ Bⁱ omits
 eko migo - - tatoparabhāge, B^d purato gantvā in the place of tatoparabhāge.
²⁷ Bⁱ add tatheva pucchitvā. ²⁸ Bⁱ yeva. ²⁹ C^s B^d vasanto. ³⁰ Bⁱ sanni-
 sinno, Bⁱ add pi. ³¹ Bⁱ purato gantvā, B^d purato gantvā.

ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa¹ kahaṃ yāsīti“² pucchitvā „rañño santikan“³ ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṃ pubbe sakkārappatto ahoṣiṃ, idāni pana⁴ pallavamutṭhimattam⁵ pi na labhāmi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“⁶ āha.

5 Tatoparabhāge⁷ pana naṃ⁸ eko nāgarājā⁹ disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ sare udakaṃ pasannaṃ maṇivaṇṇaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddhaṃ¹⁰, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“¹¹ āha. Atha naṃ parato¹² nagarassa āsannaṭṭhāne¹³ ekasmiṃ ārāme¹⁴ vasantā tāpasā

10 disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ ārāme phalāphalāni¹⁵ madhurāni ahesuṃ, idāni nirojāni¹⁶ kassatāni¹⁷ jātāni, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“¹⁸ āhaṃsu¹⁹. Tato naṃ²⁰ parato²¹ pana²² nagaradvārasamīpe²³ ekissā sālāya²⁴ brāhmaṇamaṇavakā disvā „kahaṃ bho Caṇḍa²⁵

15 gacchasīti“²⁶ vatvā „rañño santikan“²⁷ ti vutte „tena hi no²⁸ sāsanaṃ gahetvā gaccha, amhākaṃ hi pubbe gahitaḡahitattḡhānaṃ²⁹ pākaṭaṃ hoti“³⁰, idāni pana chiddaghaṭe³¹ udakaṃ viya na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti“³², tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“³³ āhaṃsu³⁴. Gāmaṇicaṇḍo³⁵

20 imāni cuddasa³⁶ sāsanaṇi gahetvā rañño santikaṃ agamāsi³⁷. Rājā³⁸ vinicchayatṭhāne nisinna va³⁹ ahoṣi. Goṇasāmiko⁴⁰ Gāmaṇicaṇḍaṃ⁴¹ gahetvā rājānaṃ upasaṃkami. Rājā Gāmaṇicaṇḍaṃ⁴² disvā va⁴³ sañjānitvā „ayaṃ amhākaṃ pitu upatṭhāko amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho ettakaṃ⁴⁴ kālāṃ

¹ Bīd canda. ² Bī gaccheyyāsīti. ³ Bīd omit pana. ⁴ Bī paṇṇavamutti, Bīd paṇṇamutṭhi-. ⁵ Bīd tato aparabhāge. ⁶ Bīd omit pana naṃ. ⁷ Bī adds naṃ, Bīd taṃ. ⁸ Bī paṇṇakassevālapariyonaddhaṃ, Bīd paṇṇakassevālapuri-. ⁹ Bīd pūrato. ¹⁰ Bīd āsannaṭṭhāne. ¹¹ C^{ks} gāmake. ¹² Bī phalāni. ¹³ Bīd adds nira-sāni. ¹⁴ Bī katakāni, Bīd kaṭukāni. ¹⁵ Bī ahaṃsuṃ. ¹⁶ C^{ks} omit naṃ, Bīd na. ¹⁷ Bī pūrato gatvā, Bīd pūrato gantvā. ¹⁸ Bīd omit pana. ¹⁹ Bī nagarasamīpe. ²⁰ Bī sālāyaṃ. ²¹ Bīd canda. ²² C^{ks} nāsotā, C^s nāso corr. to no sā. ²³ Bīd gahitaṭṭhānaṃ. ²⁴ Bī ahoṣi, Bīd ahoṣī. ²⁵ Bīd bhinnaghaṭe. ²⁶ antakāro viya ahoṣi, Bīd andhakāro viya hoti. ²⁷ Bī gāmaṇicaṇḍo, Bīd gāmaṇicaṇḍo. ²⁸ Bī dassa, Bīd dasa. ²⁹ Bī āg-, Bīd āgariāsī. ³⁰ Bīd add p.i. ³¹ Bī omits va. ³² Bī goṇassā-. ³³ Bīd -candaṃ. ³⁴ Bīd -candaṃ. ³⁵ C^s Bī omit va. ³⁶ Bī etthakaṃ, Bīd etthaka.

vasīti¹ cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṃ ettakaṃ kālāṃ vasi,
 cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi², ken' atthena āgato sīti³
 āha. „Āma deva ambhakaṃ devassa saggagatakālato⁴ paṭṭhāya
 janapadaṃ gantvā⁵ kasikammaṃ katvā jīvāmi, tato maṃ ayaṃ
 puriso goṇattakāraṇā⁶ rājadūtaṃ dassetvā tumhākaṃ santikaṃ⁷ 5
 ākaḍḍhīti⁸. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhita-
 bhāvo yeva te' sobhano, idāni taṃ daṭṭhum labhāmi⁹, kahaṃ
 so puriso¹⁰ ti. „Ayaṃ devā¹¹ ti. „Saccaṃ kira bho ambhakaṃ
 Caṇḍassa¹² dūtaṃ dassesīti¹³. „Saccaṃ devā¹⁴ ti. „Kimkā-
 raṇā¹⁵ ti. „Ayaṃ me dve goṇe na detṭhi¹⁶. „Saccaṃ kira 10
 Caṇḍā¹⁷ ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁸ suṇāthā¹⁹ ti sabbaṃ
 pavattim kathesi. Taṃ sutvā rājā goṇasāmikaṃ pucchi: kiṃ²⁰
 bho tava²¹ gehaṃ pavisante goṇe addasā²² ti. „Nāddasaṃ²³
 devā²⁴ ti. „Kiṃ²⁵ bho maṃ 'Ādāsamukharājā nāmā' ti kathen-
 tānaṃ na sutapubbaṃ tayā, vissattho²⁶ kathehīti²⁷. „Addasaṃ 15
 devā²⁸ ti. „Bho Caṇḍa²⁹ goṇānaṃ aniyyāditattā goṇā tava gīvā,
 ayaṃ pana puriso disvā va³⁰ 'na passāmīti' sampajānamusāvā-
 daṃ bhaṇi, tasmā tvaṃ nēva kammiko hutvā imassa pu-
 risassa akkhīni uppādetvā³¹ sayāṃ goṇamūlaṃ catuvīsaticahā-
 paṇe dehīti³² evaṃ³³ vutte goṇasāmikaṃ bahikariṃsu. So 20
 „akkhīsu uppāṭitesu³⁴ kahāpaṇehi³⁵ kiṃ karissāmīti³⁶ Gāmaṇi-
 caṇḍassa³⁷ pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa³⁸ goṇamūlakahāpaṇā³⁹ ca
 tuyh' eva hontu ime ca gaṇhā⁴⁰ ti aññe⁴¹ pi kahāpaṇe datvā
 palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṃ deva mama pajāpatiṃ paha-

¹ instead of vasīti cintetvā - - - na paññāyasi B¹ has vasi rājupāthāya pi na paññāyatīti pucchetvā, and B² vasi rājupāthāya pi na paññāyasi. ² B² sagga-gamaṇaṃ amanakālato. ³ B¹ gatvā. ⁴ B² goṇaṭṭa-. ⁵ B¹ adds mama, B² mamaṃ. ⁶ B² ākaḍḍhīti. ⁷ C² ne, B² omits te. ⁸ B¹ labhāmīti, B² -mīti. ⁹ B² candassa. ¹⁰ B² dassetīti. ¹¹ B² caṇḍā. ¹² B² add vacanaṃ. ¹³ C² kim. ¹⁴ C² va, C² omits tava. ¹⁵ B¹ passī and omits ti. ¹⁶ B¹ napassāmi and omits devā, B² na dassa. ¹⁷ B² viṇaṭho. ¹⁸ B¹ saccaṃ addassa, B² saccaṃ addassa. ¹⁹ B² caṇḍā. ²⁰ C² omits va. ²¹ C² imassa ca parisassa - -, B¹ imassa pūrisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B² i. pūrisassa ca pajāpatiyā ca akkhīni uppādetvā. ²² B¹ omits evaṃ. ²³ B² -titesu. ²⁴ B² catuvīsati ka-. ²⁵ B² -candassa. ²⁶ B² caṇḍā. ²⁷ C² -ṇaṇ. ²⁸ B¹ idam me gaṇhāhi, B² idameva gaṇhāhi, C² ime maṃ na gaṇhathā ti. ²⁹ C² aññam, C² aññam-.

ritvā gabbhaṃ pātesīti¹. „Saccaṃ Caṇḍā²“ 'ti. „Suṇāhi mahārājā³“ 'ti Caṇḍo⁴ sabbam⁵ vitthāretvā kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ pana tvaṃ etassa pajāpatim⁶ paharitvā gabbhaṃ pātesīti⁷“ pucchi. „Na pātemi devā⁸“ 'ti. „Ambho sakkhis-
 5 sasi tvaṃ iminā gabbhassa pātitaḥhāvaṃ⁹ sādhetuṃ¹⁰“ ti. „Na sakkomi devā¹¹“ 'ti. „Idāni kiṃ karohīti¹²“ . „Puttaṃ¹³ me lad-
 dhuṃ vaṭṭatīti¹⁴. „Tena hi ambho Caṇḍa¹⁵ tvaṃ etassa pajā-
 patim¹⁶ tava gehe karitvā yadā puttaṃ vijātā hoti tadā naṃ netvā etass¹⁷ eva dehīti¹⁸. So pi Gāmaṇicaṇḍassa¹⁹ pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi gehaṃ bhindīti²⁰“ kahāpaṇe²¹ datvā palāyi. Atha tatiyo patvā²² „iminā me deva paharitvā²³ assassa pādo²⁴“
 bhinno²⁵ ti āha. „Saccaṃ Caṇḍā²⁶“ 'ti. „Suṇohi mahārājā²⁷“ 'ti Caṇḍo²⁸ taṃ pavattim²⁹ vitthāretvā³⁰ kathesi. Taṃ sutvā
 rājā assagopakaṃ āha: „saccaṃ kira tvaṃ 'assam³¹ paharitvā
 15 nivattehīti³²“ kathesīti³³. „Na kathemi devā³⁴“ 'ti. So punavāre pucchito „āma kathesin³⁵“ ti āha. Rājā Caṇḍam³⁶ āmantetvā
 „ambho Caṇḍa³⁷ ayaṃ kathetvā³⁸ 'na kathemīti³⁹ musāvādam⁴⁰ kari⁴¹, tvaṃ⁴² etassa jivhaṃ chinditvā assamūlaṃ⁴³ amhākaṃ
 santikā⁴⁴ gahetvā saḥassaṃ dehīti⁴⁵“ āha. Assagopako⁴⁶ apare
 20 pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto⁴⁷ „ayaṃ me deva pitughātacoro⁴⁸“ ti āha. „Saccaṃ kira Caṇḍā⁴⁹“ 'ti.
 „Suṇohi devā⁵⁰“ 'ti⁵¹ Caṇḍo⁵² tam pi kāraṇaṃ vitthāretvā kathesi. Rājā⁵³ naḷakāraṃ⁵⁴ āmantetvā „idāni kiṃ karosīti⁵⁵“ pucchi.

¹ B¹ candā. ² B² cando. ³ B¹ taṃ sabbam. ⁴ B² adds āha. ⁵ B¹ iminā paharitvā gabbhapātitaḥhāvaṃ. ⁶ B¹ bhāvetuṃ. ⁷ B¹ karissatīti. ⁸ B¹ deva puttaṃ. ⁹ C¹ yaddhatīti. ¹⁰ B¹ canda. ¹¹ B² -randassa. ¹² B¹ bhindā ti. ¹³ B¹ -naṃ. ¹⁴ B¹ gantvā. ¹⁵ B¹ deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C¹ pāde, C¹ pāde corr. to pādo. ¹⁷ B¹ candā. ¹⁸ B¹ cando. ¹⁹ B¹ vitthārena. ²⁰ B¹ kathemi. ²¹ B¹ candam. ²² B² canda. ²³ B¹ add va. ²⁴ B¹ vadati. ²⁵ B¹ add pana. ²⁶ B¹ assassa mulaṃ. ²⁷ B¹ -kaṃ. ²⁸ B¹ adds sāmi me jivā mā bhindehi ti vāmaṇicandassa, B² sāmi me jivā mā chindehīti gāmaṇicandassa. ²⁹ C¹ naḷakārassa-. ³⁰ C¹ pitughātako-, B¹ pitughātaka-. ³¹ C¹ B¹ candā. ³² C¹ adds suṇāmi vadehi, C¹ vadehi candā ti. ³³ C¹ omits caṇḍo, B¹ cando. ³⁴ B¹ atha rājā. ³⁵ C¹ nala-, B¹ naḷakāraka, B² naḷakāraputtaṃ. ³⁶ B¹ karissatīti.

„Deva pitaraṃ me¹ laddhuṃ vaṭṭatīti²“. „Ambho Caṇḍa³,
 imassa⁴ pitaraṃ laddhuṃ vaṭṭati⁵, matakam pana na sakkā
 ānetum⁶, tvaṃ imassa mātaraṃ ānetvā tava gehe katvā⁷
 etassa⁸ pitā hohīti“. Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa
 pitu gehaṃ bhindīti⁹“ Gāmaṇicaṇḍassa¹⁰ kahāpaṇe¹¹ datvā
 palāyi. Gāmaṇicaṇḍo¹² aṭṭe¹³ jayaṃ patvā tuṭṭhacitto rājānaṃ
 āha: „atthi deva tumhākaṃ¹⁴ kehici kehici¹⁵ sāsanaṃ pahitaṃ,
 taṃ vo kathamīti“. „Kathehi Caṇḍa¹⁶“ 'ti. Caṇḍo¹⁷ brāhma-
 ṇamaṇavakānaṃ sāsanaṃ ādiṃ katvā paṭilomakkamena¹⁸ eke-
 kaṃ¹⁹ kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṃ: Paṭhamam
 tāva sāsanaṃ sutvā „pubbe tesam vasanaṭṭhāne velaṃ jāni-
 tvā²⁰ vassanakukkuṭo²¹ ahosi, tesam tena saddena uṭṭhāya
 mante gahetvā sajjhāyaṃ karontānaṃ űeva²² aruṇo uggac-
 chati, tena tesam gahitagahitaṃ na nassi²³, idāni pana nesaṃ
 vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁴ atthi, so atirattim vā
 vassati atipabbhāte vā, atirattim vassantassa²⁵ sadden' uṭṭhāya
 mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṃ akatvā va puna sa-
 yanti, atipabbhāte vassantassa²⁶ sadden' uṭṭhāya sajjhāyitum na
 labhanti, tena tesam gahitagahitaṃ²⁷ na paññāyatīti“ āha.
 Dutiyam sutvā „te pubbe samaṇadhammaṃ²⁸ karontā²⁹ kasi-
 ṇaparikamme³⁰ yuttapayuttā ahesum, idāni pana samaṇadham-
 maṃ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³¹ ārāme uppannāni
 phalāphalāni upaṭṭhākānaṃ datvā piṇḍapāṭapapipīḍena³²
 micchājīvena jivikam³³ kappenti, tena tesam³⁴ phalāphalāni na

¹ B^{id} me pi-. ² C^{ks} vaddhatīti. ³ B^{id} canda. ⁴ B^{id} add kira. ⁵ C^{ks} vaddhatī, C^s vaddhatīti; B^{id} vaṭṭatīti. ⁶ Bⁱ kiñcāpi matakam pana sakkā puna ānetum, B^d kiñcāpi m. pana na s. puna ānetum. ⁷ C^s omits t. g. k. ⁸ Bⁱ ekassa. ⁹ B^{id} bhindā ti. ¹⁰ C^s -ni-, Bⁱ -ṇicandassa, B^d -nicandassa. ¹¹ Bⁱ -naṃ, B^d -paṃ. ¹² C^s -ni-. B^{id} -ṇicando. ¹³ C^s addhe, C^s omits aṭṭe. ¹⁴ B^{id} amhākaṃ santike. ¹⁵ B^{id} only one kehici. ¹⁶ B^{id} candā. ¹⁷ B^{id} cando. ¹⁸ Bⁱ -pakkamena, B^d -kāmēna. ¹⁹ B^{id} add kathaṃ. ²⁰ Bⁱ jānatvā, B^d jānetvā. ²¹ Bⁱ sakavassana-. ²² C^{ks} yeva. ²³ C^{ks} nassa, Bⁱ nassāti, B^d nassatī. ²⁴ Bⁱ pavassana-. ²⁵ B^{id} add tassa. ²⁶ Bⁱ vassanti, B^d vāvasanta. ²⁷ B^{id} gahitaṃ. ²⁸ C^s -dhamme. ²⁹ C^s omits karontā. ³⁰ B^{id} -kammena. ³¹ B^{id} add va. ³² B^{id} -piṇḍakēna. ³³ B^{id} -itāṃ. ³⁴ Bⁱ tenesam, B^d tenatenasam.

madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³
 samaṇadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesam pha-
 lāphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānaṃ paṇ-
 ñitabhāvaṃ na jānanti, samaṇadhammaṃ tesam kātuṃ vade-
 5 hīti“ āha. Tatiyaṃ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṃ kalahaṃ
 karonti, tena taṃ⁶ udakaṃ āvilaṃ jātam, sace te pubbe viya
 samaggā bhavissanti puna pasannaṃ⁷ bhavissatīti“ āha. Ca-
 tutthaṃ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe ātavipaṭipanne⁸ manusse
 rakkhati, tasmā nānappakāraṃ balikammaṃ labhati, idāni pana
 10 ārakkhaṃ na karoti, tasmā balikammaṃ na labhati, sace pubbe
 viya ārakkhaṃ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rā-
 jūnaṃ atthibhāvaṃ⁹ na jānāti, tasmā ātaviārūlhamanussānaṃ¹⁰
 rakkhaṃ¹¹ kātuṃ vadehīti“ āha. Pañcamaṃ sutvā „yasmim
 vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṃ vassati tassa heṭṭhā
 15 mahantā nidhikumbhī¹² atthi, taṃ uddharitvā gaṇhāhīti“ āha.
 Chatṭhaṃ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādi-
 tuṃ sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṃ bhamaramadhuṃ¹³,
 so madhumakkhitesu¹⁴ tiṇesu paluddho, aññāni¹⁵ khādituṃ¹⁶
 na sakkoti, tvaṃ taṃ madhupaṭalaṃ¹⁷ haritvā aggamadhuṃ
 20 amhākaṃ paṇiṇa, sesaṃ¹⁸ attanā paribhuñjā“ ti āha. Satta-
 maṃ sutvā „yasmim vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā
 mahantā nidhikumbhī¹⁹, so taṃ rakkhamāno vasanto nikkha-
 manakāle dhanalobhena sarīraṃ²⁰ lagganto nikkhamati, gocaraṃ
 gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṃ²¹
 25 nidhikumbhiṃ²² uddharitvā tvaṃ gaṇhāhīti“ āha. Aṭṭhamaṃ
 sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnaṃ²³ ca va-

¹ Bā ama-. ² Bā omī samaggā. ³ Bā punapunnāṃ. ⁴ Bā -dhammena, Bā -dhamme; dhammaṃ karontā - - - puna samaṇa wantīti in Ck. ⁵ Bā repeats madhurāni. ⁶ Bā nesaṃ. ⁷ Bā passa-. ⁸ Bā ātaviyaṃ maggapaṭi-, Bā ātaviyaṃ paṭi-. ⁹ Bā paṇḍitabhāvaṃ. ¹⁰ Bā -vīplār-. ¹¹ Bā ārakkhā, Bā ārakkhaṃ. ¹² Cks -i, Bā -bhiyā, Bā -bhiyo. ¹³ Bā amaramadhu atthi. ¹⁴ Bā -makkhikesu. ¹⁵ Bā adds tiṇāni. ¹⁶ sakkoti - - khādituṃ wantīti in Ck. ¹⁷ Bā -patalaṃ. ¹⁸ Bā tato sesaṃ. ¹⁹ all four MSS. -i, Bā adds atthi. ²⁰ Bā add katvā. ²¹ Bā tā. ²² Cks -bhi, Bā -bhiyo. ²³ Bā -pitūnaṃ, Bā -pitanaṃ.

sanagāmānaṃ antare ekasmiṃ gāme¹ jāro atthi, sā taṃ sari-
tvā tasmīṃ sinehena sāmikassa gehe vasitūṃ asakkonti² 'mā-
tāpitāro passissāmīti³' jārassa gehe katipāhaṃ vasitvā mātā-
pitunnaṃ gehaṃ gacchati, tattha katipāhaṃ vasitvā puna jārāṃ
saritvā 'sāmikassa gehaṃ gamissāmīti⁴' puna jārass' eva gehaṃ
gacchati, tassā itthiyā rājūnaṃ atthibhāvaṃ ācikkhitvā 'sāmi-
kass' eva kira gehe vasitūṃ sace noce vasatu 'taṃ⁵ rājā gaṇ-
hāpeti jīvitam⁶ te n' atthi appamādaṃ kātuṃ vaṭṭatīti⁷' tassā
kathehīti⁸ āha. Navamaṃ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa
hatthato bhatīṃ gahetvā taṃ ajirāpetvā⁹ aññassa hatthato na¹⁰
gaṇhāti, ten' assā pubbe bahuṃ¹¹ uppajji¹² idāni pana attano
dhammataṃ vissajjetvā¹³ ekassa hatthato gahitaṃ ajirāpetvā¹⁴
va aññassa hatthato¹⁵ gaṇhāti, purimassa okāsaṃ akatvā pac-
chimassa karoti, ten' assā bhati na uppajjati, na keci¹⁶ naṃ
upasaṃkamanti, sace attano dhamme ṭhassati¹⁷ pubbe sadisā¹⁸
va¹⁹ bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā²⁰ kathehīti²¹ āha.
Dasamaṃ sutvā „so gāmaḥojako pubbe dhammena samena²²
aṭṭaṃ vinicchini²³, tena manussānaṃ piyo ahosi manāpo, sam-
piyāyamaṇā²⁴ c' assa manussā bahupannaṃkāraṃ āharīmsu, tena
abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi, idāni pana laṅcavittako²⁵
hutvā adhammena aṭṭaṃ vinicchinati, tena duggato²⁶ kapaṇo
paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭaṃ vi-
nicchinissati puna pubbe²⁷ sadiso bhavissati²⁸, so rañño atthi-
bhāvaṃ na jānāti, dhammena aṭṭaṃ vinicchinītuṃ assa kathe-
hīti²⁹ āha. Iti so Gāmaṇicaṇḍo³⁰ imāni ettakāni³¹ sāsānani³²
ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi³³ tāni sabbaññu-

¹ B'd gāmake. ² Ck B'd -ti, Cs -to. ³ B'd add gatā. ⁴ dele sace? B' gehe vasatu sace taṃ, B'd g. v. s. tvam. ⁵ Cks -tan. ⁶ B'd aji-. ⁷ Cks omit na, B' hatthito na, B'd hatthato bhatīṃ na. ⁸ B' cāti bahu, B'd bhati bahu. ⁹ B' uppajjati, B'd upajjati. ¹⁰ B' vissajjeti, B'd visajjeti. ¹¹ B' aji-, B'd ajā-. ¹² B'd adds bhatīṃ. ¹³ B'd add pi. ¹⁴ B' ṭhitassa. ¹⁵ Cks ca, B' omits va. ¹⁶ Cs ṭhāpetuṃ assa, B'd dhamme ṭhi-
tassa mātugāmassa. ¹⁷ Ck omits samena. ¹⁸ Cks B'd -nati. ¹⁹ Cks -no, B' samiyāyamaṇā ṭha. ²⁰ B'd dukkaṭo. ²¹ Cs B'd pubba, B' puppa. ²² B' -titi. ²³ Cks -tum. ²⁴ B'd -cando. ²⁵ B'd ettha-. ²⁶ B'd omit pi.

Buddho viya vyākariṭvā¹ Gāmaṇicaṇḍassa² bahum³ dhanam
 datvā tassa vasanaḡāmaṁ brahmadeyyaṁ katvā tass' eva datvā
 uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnam⁴ sā-
 sanam brāhmaṇamaṇavakānaṁ ca tāpasānaṁ ca nāgarājassa ca
 5 rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirāssa nisīdanatṭhānato⁵ nidhiṁ
 gahetvā migassā⁶ tiṇakhādanatṭhāne⁷ rukkhato bhamaramadhum
 gahetvā rañño madhum⁸ pesetvā sappassa⁹ vasanatṭhāne¹⁰
 vammikaṁ bhindāpetvā¹¹ nidhiṁ saṅgahetvā¹² taruṇitthiyā¹³ ca
 gaṇikāya ca gāmaḡhojakassa ca rañño kathitanīyāmena¹⁴ sā-
 10 saṇam ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṁ¹⁵ gantvā yā-
 vatāyukaṁ ṭhatvā yathākammaṁ gato. Ādāsamukharājāpi
 dānādīni puñṇāni katvā jīvitāvasāne¹⁶ saggaṇadamaṁ¹⁷ pūrento
 gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpaṇṇo pubbe pi
 15 mahāpaṇṇo yevā“ 'ti imaṁ dhammaḡdesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā
 jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannā¹⁹ sakadā-
 gāmi²⁰ anāgāmi²¹ arahantā²² ahesuṁ) „Tadā Gāmaṇicaṇḍo²³ Ānando
 ahosi, Ādāsamukharājā²⁴ pana aham evā“ 'ti. Gāmaṇicaṇḍa-
 jātakaṁ²⁵.

20

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā²⁶ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. So kira
 Sāvattthiyaṁ²⁷ piṇḍāya caramāno ekaṁ alaṁkatapaṭiyattam itthiṁ disvā
 ukkaṇṭhi. Atha naṁ bhikkhū dhammasabham²⁸ ānetvā „ayaṁ bhante
 25 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthu dassesuṁ. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ
 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṁ bhante“ ti vutte „kadā

¹ Bīd byā-. ² Bīd -candassa, Bī adds pana. ³ Bīd bahu. ⁴ Bīd dinna. ⁵ Bīd
 vasanatṭhānato, Bīd vasanasseva datvā uyyejānato. ⁶ Bīd gamissa. ⁷ Bīd -chādana-
 ṭhāne. ⁸ Bīd omits madhum. ⁹ Bīd sabbassa. ¹⁰ Bīd pacanatṭhāne. ¹¹ Bīd khaṇi-
 tvā. ¹² Bīd gahetvā. ¹³ Bīd taruṇatṭhiyā. ¹⁴ Bīd -neva. ¹⁵ Bīd gāmakam.
¹⁶ Bīd -pariyosāne. ¹⁷ Bīd saggaṇpūram. ¹⁸ Bīd adds vatvā satthā, Bīd vatvā.
¹⁹ all four MSS. bahu. ²⁰ Bīd -nna. ²¹ Cks Bīd -mi. ²² Cks -to. ²³ Bīd
 -cando. ²⁴ Bīd -mahārājā. ²⁵ Bīd -candajātakaṁ sattamaṁ ²⁶ Cks -su-. ²⁷ Bīd
 -tthi. ²⁸ Bīd -bhāyam.

tvam bhikkhu agāraṃ ajjhāvasamāno taṇhaṃ pūretuṃ sakkhissasi,
kāmataṇhā hi nāma¹ esā¹ samuddo viya duppūrā, porāṇā² dvisahassa-
dīpaparivāresu³ catūsu⁴ mahādīpesu cakkavattirājāṃ karetvā manus-
saparihāren⁵ eva Cātummahārājikadevaloke⁶ rajjāṃ karentā⁶ Tāvatiṃ-
sadevaloke chattimsāya Sakkānaṃ ca⁷ vasanaṭṭhāne devarajjāṃ kare- 5
tvāpi attano kāmataṇhaṃ pūretuṃ asakkontā⁸ va kalam akāmsu, tvam
pan⁹ etaṃ⁹ taṇhaṃ kadā pūretuṃ sakkhissasīti¹⁰, vatvā atītaṃ āhari:

Atīte pathamakappesu¹¹ Mahāsammatō nāma rājā
ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹²,
tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, 10
Varakalyāṇassa¹³ putto Uposatho nāma¹⁴, Uposathassa¹⁵ putto¹⁶
Mandhātā¹⁷ nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhihi¹⁸
samannāgato cakkavattirajjāṃ karesi. Tassa vāmahatthaṃ
sammiñjetvā¹⁹ dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle²⁰ ākāsa²¹ dib-
bamegho viya jānuppamāṇaṃ²² sattaratanavassaṃ²³ vassati²⁴, 15
evarūpo acchariyamanusso ahosi. So²⁵ caturāsītivassasahassāni
kumārakīlaṃ²⁶ kīli, caturāsītivassasahassāni oparajjāṃ²⁷ karesi,
caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjāṃ karesi, āyu pan²⁸
assa²⁹ asamkheyyaṃ ahosi. So ekadivasaṃ kāmataṇhaṃ
pūretuṃ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ³⁰ dassesi. Amaccā³⁰ 20
„kiṃ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Mayhaṃ
puñṇabale³¹ olokiyamāne³² idaṃ rajjāṃ kiṃ karissati, kataran³³
nu kho tṭhaṇaṃ ramaṇīyaṃ“ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So
cakkaratanaṃ abbhukkiritvā saddhiṃ parisāya Cātummahārā-

¹ Ck ti nāmesā, C^o kāmataṇhā panesā. ² C^o porāṇa, Bⁱ purāṇakarājāno, B^d porāṇakarājāno. ³ Bⁱ dvisahassaparivuttadīpaparivāresu, B^d -parittadīpa-. ⁴ Ck^o Bⁱ catusu. ⁵ Bⁱd cātuma-. ⁶ C^o karento, Bⁱ karente, B^d karonto. ⁷ B^d omits ca. ⁸ Bⁱd -to. ⁹ Bⁱ pana. ¹⁰ Ck^o B^d -tīti. ¹¹ B^d -ppe. ¹² Bⁱ omits tassa putto Vararojo nāma. ¹³ Bⁱd tassa. ¹⁴ Ck^o omits nāma. ¹⁵ Bⁱd tassa. ¹⁶ C^o omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiya-jātaka below. ¹⁷ Bⁱd -tu. ¹⁸ Bⁱd catuliddhihi. ¹⁹ C^o B^d sammiñjivā, Bⁱ sampañcitvā. ²⁰ C^o appo-, Bⁱ ampotesitato kāle, B^d appotesi tato kāle. ²¹ Bⁱ -saṃ, B^d -se and adds oloketvā. ²² Ck^o jāṇu-, Bⁱ jāṇu-. ²³ Bⁱ -tanaṃ, B^d sattaranaṃ vasse. ²⁴ C^o vassi, Bⁱ vassesi, B^d vasatisi. ²⁵ Ck^o Bⁱ omit so. ²⁶ B^d -ro-. ²⁷ Bⁱd upa-. ²⁸ Bⁱd -āyu pamāṇassa. ²⁹ B^d uggaṇṭhi-. ³⁰ Bⁱ athamaccā. ³¹ Bⁱd -lena. ³² so C^o corrected from -no, Ck^o Bⁱd -no. ³³ Ck^o katannu, C^o kathannu, Bⁱd kataran.

jikadevalokam¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno
dibbamālāgandhahatthā³ devagaṇaparivutā paccuggamanam katvā
tam ādāya Cātummahārājikadevalokam⁴ gantvā devarajjam
adamu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṃ rajjam
5 karentassa dīgho addhā⁶ vītivatto. So tathāpi taṇhaṃ pūre-
tum asakkonto ukkaṇṭhitākāram dassesi. Cattāro mahārājāno
„kin nu kho mahārāja⁷ ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Imamahā
devalokā kataram tṭhānam ramaṇīyan“⁸ ti. „Mayaṃ deva pa-
resam upaṭṭhākamanussasadisā⁹, Tāvatiṃsadevaloko ramaṇīyo“
10 ti. Mandhātā cakkaratanaṃ abbhukkiritvā attano parisāya
parivuto tāvatiṃsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko deva-
rājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanam
katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārāja“¹⁰ 'ti āha. Raṇṇo de-
vagaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanam¹¹ cakkara-
15 tanam ādāya saddhiṃ parisāya manussapatham otarivā attano
nagaram eva pāvisi. Sakko Mandhātum¹² Tāvatiṃsabhavanam
netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjam¹³ majjhe bhin-
ditvā¹⁴ adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjam karesuṃ. Evaṃ
kāle gacchante Sakko satṭhiṃ ca vassasatasahassāni¹⁵ tisso
20 ca vassakoṭṭiyo āyum khepetvā cavi¹⁶, añño Sakko nibbatti, so pi
devarajjam karetvā āyukkhaṇa cavi. Eten' upāyena chat-
tiṃsa Sakkā cavimsu. Mandhātā¹⁷ pana manussaparihārena¹⁸
devarajjam kareti¹⁹ yeva. Tassa evaṃ kāle gacchante bhiy-
yosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kiṃ me upaḍḍharajjena,
25 Sakkaṃ māretvā ekarajjam eva²⁰ karissāmīti“²¹. Sakkaṃ
māretum nāma na²² sakkā. Taṇhā pan' esā²³ vipattimulāṃ.
Ten' assa āyusaṃkhāro parihāyi, jarā sarīraṃ parihari, ma-

¹ Bī catuma -- ke d., Bā catuma -- kadevaloke corr. to -- kam. ² Bī āg-, Bā āgamāsi. ³ Cē -la-. ⁴ Bī catuma-, Bā cātuma-. ⁵ Bā -sum. ⁶ Bā addhāno.

⁷ Bā deva. ⁸ Bā -piyataran. ⁹ Bā upaṭṭhākaparisa-. ¹⁰ Cē -pā-, Bī pari-
nāyatanam, Bā parināyakātam. ¹¹ Cē -tā, Bā -tam. ¹² Bā devara-. ¹³ Bā
paribh-. ¹⁴ Bā sathivassasatasahassādhikāni. ¹⁵ Cē Bī omit cavi. ¹⁶ Bā -to.

¹⁷ Bā -ssasarena. ¹⁸ Bā -si. ¹⁹ Bā -rajjam me va. ²⁰ Bā adds cintesi.

²¹ Bā omits na. ²² Bā nāmesā.

nussasarīraṇ ca nāma devaloke na bhijjati¹. Atha so² deva-
lokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṁ
rājakule³ nivedesi, rājakulaṁ⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanaṁ
paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nipajji. Amaccā „deva
tumhākaṁ parato kin ti kathemā“⁶ 'ti pucchimsu. „Mama pa- 5
rato tumbe imaṁ sāsanaṁ mahājanassa katheyātha: Man-
dhātumahārājā dvisahassadīparivāresu⁷ catusu⁸ mahādīpesu
cakkavattirajjaṁ kāretvā digharattaṁ Cātummahārājikesu⁹ raj-
jaṁ kāretvā chattimsāya Sakkānaṁ āyuparimāṇena¹⁰ devaloke
rajjaṁ kāretvā va¹¹ kālam akāsīti“¹². So evaṁ vatvā kālam 10
katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā¹¹ [pariharanti]
disā bhanti virocamaṇā 15
sabbe va dāsā Mandhātu¹²
[ye¹³] pāṇā paṭhavinissitā¹⁴. 22.
2. Na kahāpaṇavassena¹⁵ titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
appaṣādā¹⁶ dukkhā¹⁷ kāmā iti viññāya paṇḍito 23.
3. Api dibbesu kāmesu ratiṁ so nādhigacchati, 20
taṇhakkhaya-rato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchedavacanāṁ, pariharantīti yattakena¹⁸ paric-
chedena Sineruṁ pariharanti, disā bhantīti dasasu disāsu¹⁹ bhāsanti²⁰, vi-
rocamāṇā²¹ ti āloka-karapatāya virocana-sabhāva, sabbe va dāsā Mandhātu²²
ye²³ pāṇā paṭhavinissitā²⁴ ti ettake²⁵ padese paṭhavinissitā²⁶ pāṇā jana- 25
padavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayam²⁷ rañño Mandhātussa ayrako²⁸
no rājā Mandhātā ti evaṁ upagatattā²⁹ bhujissāpi³⁰ samāna dāsā yeva, na ka-
hāpaṇavassena³¹ 'ti tesam dāsabhūtānaṁ manussānaṁ anuggahāya Mandhātā

¹ Bⁱ devaloke vivijjati, B^d na devaloke vijjati. ² Bⁱd kho. ³ C^s -laṁ. ⁴ Bⁱd
-lā. ⁵ Bⁱ anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ Bⁱd -ssaparittadīpari-. ⁷ so all four MSS.
⁸ Bⁱ catuma-, B^d cātuma-. ⁹ Bⁱd āyupparimāṇena. ¹⁰ Bⁱ adds taṇhaṁ apurītvā,
B^d taṇhaṁ apuretvā. ¹¹ Bⁱ -sū-. ¹² C^s -tā. ¹³ Bⁱ adds ca māga. ¹⁴ Bⁱd
paṭhavinissitā. ¹⁵ Bⁱd -vasena. ¹⁶ Bⁱd appasādā. ¹⁷ Bⁱd dukkhā. ¹⁸ Bⁱd yattha-.
¹⁹ C^s omits disāsu, C^s has added disāsu. ²⁰ Bⁱd obhāsanti. ²¹ C^s virocana.
²² Bⁱd ye ca. ²³ Bⁱd etthake. ²⁴ Bⁱd paṭhavi-. ²⁵ Bⁱ mayhaṁ. ²⁶ Bⁱ eyyakā,
B^d ayyako. ²⁷ Bⁱd upasaṅkamantā. ²⁸ C^s bhuñjissāmi, Bⁱ bhujassāpi, B^d bhū-
jissāmi. ²⁹ Bⁱ -navasena.

Evam Sathā imam desanam¹⁸ āharitvā desetvā¹⁹ cattāri²⁰ sac-
cāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇṭhita-
bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi aññe pana bahusotāpattiphalaḍḍhīni
15 pāpuṇimsu) „Tadā Mandhātumahārājā²¹ aham eva ahosin“ ti²².
Mandhātujātakam²³.

Na yimassā²⁴ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyasmato Ānandassa Kosalarāṇño māṭugāmānam²⁵ hatthato pañcasatāni
 90 rāṇño hatthato pañcasatānīti dussasahassapaṭilābhavatthum
 ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātake²⁶ vitthāritam eva.

1 *Bīd* appoṭetvā. 2 *Bī* pesi, *Bd* vassāpesi. 3 *Bīd* vatthukāmesu-. 4 *Bīd* -kupaṃā, *Cs* supiṇakūpaṃā corr. to -paṃattā. 5 *Bīd* add nāma, *Cs* has afterwards added nāma. 6 *Ck* dukkhāṃ, *Cs* dukkhāṃ corr. to dukkham. 7 *Bīd* dipetabbāṃ. 8 *Bīd* jānetvā. 9 *Cks* *Bi* -disu. 10 *Bi* -tayamāno. 11 *Bd* samiddhim. 12 *Bīd* tasmā taṇhakkhāyo. 13 *Bd* hotīti. 14 *Bīd* add sammā sāmaṇ ca saccānaṃ buddhattā sammāsambuddho. 15 *Cs* savaṇante. 16 *Bīd* jātatā sāvako. 17 *Bi* -ro-. 18 *Bīd* dhammade-. 19 *Bīd* omīti desetvā. 20 *Bīd* omīti cattāri. 21 *Bīd* -turajā pana 22 *Bīd* ahamevā ti. 23 *Ck* -tajā-, *Bīd* add aṭṭhamāṇ. 24 *Bīd* -ssa-vijjā. 25 *Bīd* -massa 26 = *Guṇaj*-, vide supra p. 23. 27 *Bīd* kāsikarathē. 28 *Bi* titivaccha-, *Bd* ṭirivaccha-. 29 *Bīd* nāmāṃ ahoṣi so. 30 *Bīd* -lāyaṃ. 31 *Bīd* sabbasippāni. 32 *Bīd* -tunaṃ. 33 *Bīd* kālaṃ-. 34 *Bīd* saṃviggahamāno hutvā.

isipabbajjāṃ pabbajitvā araṇṇāyatane vanamūlaphalāphalehi
yāpento¹ vāsāṃ kappesi. Tasmim tattha vasante Bārāṇasī-
raṇṇō² paccanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
maraṇabhayaabhīto hatthikkhandhagato⁴ ekena passena palāyi-
tvā araṇṇe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭṭavacche⁵ phalāpha- 5
latthāya gate⁶ tassa assamapadaṃ pāvisi. So „tāpasānaṃ
vasanaṭṭhānaṃ“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
pāṇiyaghaṭaṃ olokeno katthaci adisvā caṃkamanakoṭiyaṃ
udapānaṃ addasa. Udaḥ uṣṣiṇcanatthāya⁹ rajjughataṃ¹⁰
adiavā pipāsāṃ sandhāretuṃ asakkonto¹¹ hatthissa kucchiyaṃ 10
baddhaṃ¹² yottaṃ gahetvā hatthim udapānataṭe¹³ ṭhapetvā¹⁴
tassa pāde yottaṃ bandhitvā¹⁵ yottena¹⁶ udapānaṃ otaritvā
yotte apāpuṇante uttarasāṭakam¹⁷ yottakoṭiyaṃ¹⁸ saṃghāṭetvā¹⁹
puna otaritvāpi²⁰ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udaḥ
phusitvā²¹ atipipāsito „pipāsāṃ vinodetvā maraṇam pi suma- 15
raṇaṃ“ ti²² udapāne patitvā yāvadatthaṃ pivitvā paccuttari-
tuṃ asakkonto tatth’ eva aṭṭhāsi. Hatthi pi susikkhitattā aṇ-
ṇattha agantvā rājānaṃ olokeno tatth’ eva ṭhito²³. Bodhisatto
sāyaṇhasamaye phalāphalaṃ āharitvā hatthim disvā „rājā āgato
bhavissati, vammaṭṭahatthi²⁴ yeva pana²⁵ paṇṇāyati, kin²⁶ nu kho 20
kāraṇaṃ“ ti so hatthisamīpaṃ upasaṃkama. Hatthi²⁷ pi tassa
upasaṃkamanabhāvaṃ ṇatvā ekamantaṃ²⁸ aṭṭhāsi. Bodhisatto
udapānataṭaṃ²⁹ gantvā rājānaṃ disvā „mā bhāyi mahārājā“
ti samassāsetvā³⁰ nisseṇim bandhitvā rājānaṃ uttāretvā³¹ kāyaṃ
assa sambāhitvā telena makkhetvā³² nahāpetvā phalāphalāni 25

¹ Bīd -phalāhāro hutvā. ² Ck -si-. ³ Bī kuppiṭo, Bī kupiṭo. ⁴ Bīd hatthi-
khandhavaragato. ⁵ Bī tirīṭṭavacchassa, Bī tirivacchassa. ⁶ Bī gatagatakāle, Bī
gatakāle. ⁷ Bī -namhi. ⁸ Ck -kilanto, Ck -kilanto, Bī gāṭhaṃ ne kilanto, Bī
vātātappena kilanto. ⁹ Bīd add pana. ¹⁰ Bīd -ghaṭikaṃ. ¹¹ Bīd bandhana.
¹² Bīd udapānatīre. ¹³ Bī datvā, Bī ṭhapetvā. ¹⁴ Bīd bandhetvā. ¹⁵ Ck
yotte. ¹⁶ Bīd uttari-. ¹⁷ Bīd -yā. ¹⁸ Bīd ghaṭetvā. ¹⁹ Bī otaritassāpi, Bī
otaritattāpi. ²⁰ Bīd phussitvā. ²¹ Bīd add cintetvā. ²² Bīd athāsi. ²³ Bīd
dhammika-. ²⁴ Ck na, Bī omits pana. ²⁵ Bīd kin. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ Bīd -tā. ²⁸ Bīd -tīraṃ. ²⁹ Bī omits sam-. ³⁰ Bīd uttaritvā. ³¹ Bīd
makkhitvā.

datvā¹ hatthissa sannāhaṃ mocesi. Rājā dvīhatīhaṃ vissa-
mitvā Bodhisattassa² attano³ santikaṃ āgamanatthāya paṭiñ-
ñāṃ gahetvā pakkāmi, Rājabalaṃ⁴ nagarassa avidūre khan-
dhāvāraṃ bandhitvā ṭhitaṃ⁵ rājānaṃ āgacchantāṃ disvā pari-
vāresi⁶. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸
patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkhaṃ caramāno rāja-
dvāraṃ gato. Rājā mahāvātāpānaṃ ugghātetvā rājāṅgaṇaṃ
olokayamāno Bodhisattaṃ disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruyha
vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rājapallaṃke
nisidāpetvā attano paṭiyāditaṃ āhāraṃ bhojetvā¹² sayam pi
bhuñjitvā uyyānaṃ netvā tatth' assa caṃkamanādi-parivārim¹³
vasanaṭṭhānaṃ karetvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-
napālaṃ paṭicchāpetvā¹⁴ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
Bodhisatto rājānivesane bhuñji¹⁵. Mahāsakkārasammāno ahosi.
Taṃ asahamānā¹⁶ amaccā „evārūpaṃ sakkāraṃ eko¹⁷ yodho
labhamāno kiṃ nāma kareyyā“ 'ti vatvā uparājānaṃ upasaṃ-
kamitvā¹⁸ „deva amhākaṃ rājā ekaṃ tāpasāṃ atimamāyati¹⁹,
kin nāma tena tasmim diṭṭhaṃ, tumhe pi tāva raññā saddhiṃ
mantethā“ 'ti āhaṃsu²⁰. So „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā²¹
amaccehi saddhiṃ rājānaṃ upasaṃkamitvā vanditvā²² pa-
ṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
na bandhavo no pana te sahāyo,
atha kena vaṇṇena Tiriṭavaccho²²

25 tedaṇḍiko bhuñjati aggapiṇḍan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcīti imassa tāpasassa vijjā-
mayāṃ kiñci kammaṃ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavasippabandhava-

¹ Bīd khādāpetvā. ² Cks -ttaṃ. ³ Bīd omits attano. ⁴ Bī rājābalakāyo, Bīd rājāphalakāyo, C^s rājābalaṃ corr. to rāja-. ⁵ C^s taṃ, Bīd ṭhito. ⁶ Bīd add rājā nagaraṃ pavisitvā ṭhito. ⁷ Bīd aḍḍhamās-. ⁸ Cks -siyaṃ, Bīd -sī. ⁹ Bīd -saṃ. ¹⁰ Bīd sañcānetvā. ¹¹ Bīd -laṃ. ¹² Bī bhājetvā. ¹³ C^s -raṃ, Bīd omit parivārim, and add rattidivā. ¹⁴ Bīd -cchādetvā, C^s vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. ¹⁵ Bīd -ne yeva paribhuñjati, Bīd -ne yeva paribhuñjīti. ¹⁶ Cks asayha-. ¹⁷ Bīd add pi. ¹⁸ Bī upagamitvā. ¹⁹ Bīd ativiya ma-. ²⁰ Cks omit āhaṃsu. ²¹ Bīd omit vanditvā. ²² Bīd tiriṭti-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hotī, na pana te sahaṇo ti sahaṇamsukilīto¹ sahaṇako pi te na hotī, kena vaṇṇenā 'ti kena kāraṇena, Tirīṭavaccho² ti tassa nāmaṃ, te daṇḍiko ti kuṇḍikam³ ṭhapanatthāya⁴ tidaṇḍam gaheṭvā caranto, aggapiṇḍan ti rasasampannam⁵ rājārahaṃ agga-bhojanam.

5

Tam sutvā rājā puttam āmantetvā „tāta mama paccantaṃ gantvā yuddhaparājītassa dvīhatīhaṃ anāgatabhāvaṃ saraśīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁶ imaṃ nissāya jīvitaṃ laddhaṃ“ ti sabbaṃ tam⁷ pavattiṃ ācikkhitvā „tāta mama⁸ jīvitadāyake mama santikam⁹ āgate rajjaṃ dadanto pi ahaṃ 10 n' eva etena katagūṇanurūpaṃ⁹ kātuṃ¹⁰ sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu¹¹ me yuddhaparājītassa
ekassa katvā vīvanasmi¹² ghore
pasārayi¹³ kicchagatassa paṇim¹⁴, 15
• ten' ūdatārim¹⁵ dukhasampareto¹⁶. 26.
3. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino¹⁷ visayā jīvaloke,
lābhāraho tāta Tirīṭavaccho¹⁸,
deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca¹⁹ yaññaṃ ti. 27. 20

Tattha āpāsū²⁰ 'ti āpadāsu, ekassā 'ti adutiyaṃ, katvā ti anukampaṃ karitvā pemaṃ uppādetvā, vīvanasmiṃ²¹ ti pāṇiyarahite²² araṇṇe, ghore ti dāruṇe, pasārayi²³ kicchagatassa paṇin ti nissenaṃ bandhitvā kūpaṃ²⁴ otāretvā dukkhagatassa mayhaṃ uttāraṇatthāya viriyapaṭisaṃyuttaṃ hatthaṃ pasāresi²⁵, ten' ūdatārim²⁶ dukhasampareto ti²⁷ tena kāraṇen' amhi²⁸ duk- 25
kharivārito pi tamhā kūpā²⁹ uttiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti ahaṃ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccassānubhāvena idha anup-

¹ Ck -kilīto, Bī kiliko, Bā kiliko. ² Bī tiriti-, Bā tiriti-. ³ Bī kuṇḍaka, Bā kuṇḍika. ⁴ Bī ṭhapanatthāya, Bā tthapanatthāya. ⁵ Ck^s omit rasa. ⁶ Bīd may-
ham. ⁷ Bīd tam sabbaṃ. ⁸ Bā -ke. ⁹ Bīd -guṇam anu-. ¹⁰ Bī dātuṃ. ¹¹
C^s avāsu corr to āpāsu, Bī avāsu, Bā avāsu. ¹² all four MSS. -smiṃ. ¹³ Bīd
sahadassi. ¹⁴ Ck paṇim, C^s paṇim corr. to paṇim, Bīd paṇi. ¹⁵ C^s tenūdatā-
rim, Bī tenittārī, Bā tenuddhatādi. ¹⁶ Bīd dukkha-. ¹⁷ Bīd veyyāsi. ¹⁸ Bī ti-
riti-, Bā tiritivaccho. ¹⁹ Ck yapitaṇca, Bā jayataṇca. ²⁰ Bīd avāsu. ²¹ C^s Bā
-smiṃ, Bī -smī. ²² C^s paṇiya- corr. to pāṇiya-, Bīd pāṇiya-. ²³ C^s kūpā.
²⁴ ghore - - pasāresi wanting in Bī. ²⁵ Ck - - sampare, C^s - - sampare corr.
to sampareto ti. ²⁶ Ck^s - - ṇena tamhi. ²⁷ Bā kuppā, and adds uddhatādi.

patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyi³ vuccati Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, ahaṃ hi imasmiṃ jīvaloke tīhito Yamavisayaṃ maccuvīsaṃ paralokaṃ gato nāma ahoṣiṃ⁵, so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhāgato ti vuttaṃ-hoti, lābhāraho ti lābhaaraḥ⁶, catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogaṃ ti etena paribhuñjitabbaṃ catupaccayaṃ⁷ sabbaṃ⁸ samaṇaparikkhārasaṃkhātāṃ bhogaṃ etassa detha, yajataṃ⁹ ca yaññāṇaṃ ti tvaṇ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹² nāgarā ca¹³ 'ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṃ¹⁴ detha yaññāṇaṃ ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhūñjitattā¹⁴ bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā¹⁵ yaññāṇaṃ, tenāha: deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca yaññāṇaṃ ti.

10 Evaṃ raññā¹⁶ gaganatale candaṃ¹⁷ utthapentena¹⁸ viya Bodhisattassa guṇe 'pakāsīte¹⁹ tassa guṇo sabbatthakam eva pākato²⁰ jāto, atirekataro tassa²¹ lābhasakkāro udapādi²². Tato paṭṭhāya ca²³ uparājā vā amaccā vā²⁴ añño vā²⁵ koci kiñci²⁶ rājānaṃ vattum²⁷ na visabi²⁸. Rājā Bodhisattassa ovāde
15 tathvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ²⁹ pūresi. Bodhisatto³⁰ abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitāpi upakāravasen' eva³¹ karimsū“ 'ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā
20 Anando ahoṣi, tāpaso pana ahaṃ evā“ 'ti. Tirīṭavacchajātakaṃ³².

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhiikkhum ārabha kathesi. Vatthum³³ Navanipāte Kākajātaka³⁴ āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum āman-

¹ Bīd idhānupatto. ² Bī veyyāsino, Bīd veyyāsino vipassa? ³ Bīd veyyā. ⁴ Bī yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahoṣi. ⁶ Ck lābhāraho, Bī alābhā arabho. ⁷ Ck -paccam, Cī Bīd -paccaya. ⁸ Bī omits sabbaṃ. ⁹ Cī yajathaṇi corr. to -taṇi, Bī etaṇi. ¹⁰ Bīd tvaṇi. ¹¹ Bī omits ca. ¹² Ck jā cā, Bīd ca. ¹³ Bīd bhogaṇi ca. ¹⁴ Bīd -tabbattā. ¹⁵ Ck -saññatto, Bīd -yaññatthā. ¹⁶ Bīd rañño. ¹⁷ Bīd puṇṇacando. ¹⁸ Bīd utthāpento. ¹⁹ Ck pakāsītena. Cī pakāsēsi tena, Bī pakāsīte, Bīd pakāsīte. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bī -taro cassa ahoṣi, Bīd -taro cassa a. ²² Bī omits udapādi. ²³ Bīd omit ca. ²⁴ Bīd amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bīd omit vā. ²⁶ Bīd omit kiñci. ²⁷ Bīd vatthum. ²⁸ Bīd -hati. ²⁹ Bīd saggapūram. ³⁰ Bīd add pi. ³¹ Bīd -vasena. ³² Bī tiriṭi-, Bīd tiriṭi-, Bīd add navamaṃ. ³³ Bīd vatthu. ³⁴ = Cakkavākajā-?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi' lolo, lolyakāraṇen' eva pana asinā sīsacchedanaṃ labhīti”¹ vatvā atītaṃ āhari:

Attīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkaṣilāyaṃ sip-
pāni² uggahetvā³ pitu āccayena rajje patiṭṭhāya bhojanasud- 5
dhiko ahoṣi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā⁴ tv-eva⁵
nāmaṃ jātaṃ. So kira tathārūpena⁶ vidhānena⁷ bhattaṃ
bhuñjati yathāssa⁸ ekissā bhattapātiyā⁹ satasahassaṃ vayaṃ
gaochati¹⁰, bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano
pana¹¹ bhojanavidhānaṃ olokentaṃ¹² mahājanaṃ puññaṃ kā- 10
retukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṃ kāretvā bhojanavelāya
taṃ alaṃkārapetvā kañcanaṃ maye samussitasetacchatte rāja-
pallaṃke¹³ nisīditvā khattiyakaññāhi parivuto satasahassag-
ghanikāya suvaṇṇapātiyā¹⁴ satarasabhojanaṃ¹⁵ bhuñjati. Ath'
eko lolamanusso¹⁶ tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bho- 15
janaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto
„atth' esa¹⁷ upāyo” ti gālhaṃ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā¹⁸
„bho ahaṃ dūto dūto”¹⁹ ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upa-
saṃkami, tena ca samayena²⁰ tasmīṃ janapade „dūto smīti”²¹
vadantaṃ na vārenti²², tasmā mahājano dvidhā bhijjitvā²³ 20
okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²⁴ ekaṃ bhatta-
piṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṃ²⁵ chindis-
sāmīti”²⁶ asigāho asīṃ abbāhesi²⁷. Rājā „mā paharīti”
vāreti²⁸, „mā bhāyi, bhuñjassu”²⁹ ti. Hatthaṃ dhovitvā nisīdi.

¹ B^d add tvaṃ. ² Bⁱ lolakaraṇena samāno pana asīsacchedaṃ labhasīti, B^d lolakaraṇeneva samāno pi na asinā sīsacchedaṃ labhasīti. ³ B^d sabbasi-. ⁴ B^d ugganhitvā. ⁵ Bⁱ -ko-. ⁶ C^k teva. ⁷ B^d tathānūrūpena. ⁸ C^k B^d vidhāne. ⁹ Bⁱ yato, B^d yathā. ¹⁰ C^k -pacchīyā, Bⁱ -pātiyā, B^d -paṭiyā. ¹¹ Bⁱ -hassaṃ yeva hoti tāya, B^d satasāhassagghaniko yeva hoti. ¹² Bⁱ omīti pana, B^d adda taṃ. ¹³ C^k -ketuṃ. ¹⁴ Bⁱ rājā pallaṃkena, B^d rājapallaṃkena. ¹⁵ B^d -pātiyā. ¹⁶ C^k pañjitarasa-, B^d sabbarassa-. ¹⁷ B^d -puriso. ¹⁸ B^d attheho. ¹⁹ Bⁱ adda nisīdi. ²⁰ B^d duto only once. ²¹ C^k tena tena ca samayena, Bⁱ tena tena samayena, B^d tena samayena. ²² Bⁱ dutomhīti. ²³ Bⁱ vadantena nivāreti, B^d vadantaṃ na nivārentaṃ. ²⁴ B^d bhinditvā. ²⁵ B^d pātiyā. ²⁶ Bⁱ adda ma-
yaṃ. ²⁷ Bⁱ -mā ti. ²⁸ Bⁱ si aggaheṣi, B^d asī aggaheṣi. ²⁹ C^k vāresi, B^d nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapāṇiyam eva² tambūlaṇ ca³ dāpetvā „bho purisa, tvaṃ 'dūto 'mhīti' vadasi⁴, kassa dūto sīti⁵“ pucchi. „Mahārāja ahaṃ taṇhāya⁶ dūto udaradūto⁷, taṇhā maṃ āṇāpetvā 'tvaṃ' gacchāhīti⁸“ dūtaṃ katvā pesesīti⁹

5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti¹⁰ amittam api yācitum tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti māṇavā tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyantīti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajeṭṭhaka.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „saccaṃ etaṃ, ime sattā udaradūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva manāpaṇ ca¹¹ vata iminā kathitaṃ“ ti tassa purisassa tussitvā

15 tatiyaṃ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṃ¹²
gavaṃ sahasaṃ saha puṅgavena,
dūto hi dūtassa kathaṃ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etaṃ, rohiṇīnaṃ¹³ ti rattavaṇṇānaṃ, saha puṅgavenā 'ti yūthaparīṇāyakena¹⁴ upaddavarakkhakena¹⁵ vasa-bhena¹⁶ saddhiṃ, mayampīti ahaṃ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva udarassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṃ udaradūto samāno udaradūtassa tuyheṃ kasmā na dajjan¹⁷ ti.

25 Evaṃ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacittakatāya¹⁷ apubbaṃ kārāṇaṃ sāvito¹⁸ ti tuṭṭhacitto tassa mahan-taṃ yasaṃ adāsi.

¹ C² vassa. ² C² -pāṇiyam ce corr. to -pāṇiyam ca, B¹d -pāṇiyaṇceva. ³ B¹d tam-pulaṇca, C² taṇḍulaṇca, C³ taṇḍulaṇca corr. to tāmbūlaṇca. ⁴ B¹ omits vadasi, B² vadati. ⁵ B¹d taṇhā. ⁶ B¹ omits udaradūto. ⁷ C² taṃ corr. to tvaṃ. ⁸ C² gacchathā ti, B¹d gacchahi ti. ⁹ C² dūtamāyanti, B¹ rassattā duramayanti, B² yassattā duramāyanti. ¹⁰ B¹d tassudarassāhaṃ. ¹¹ B¹d -paṇ. ¹² B¹d -ni-. ¹³ C² B¹d -ṇāyakena. ¹⁴ B¹ -rakkhikena, B² -rakkitenā. ¹⁵ B¹ ubhayena, B² usabhena. ¹⁶ B¹d dajjā. ¹⁷ C² sutavittakatāya. ¹⁸ so C²; B¹ iminā ca tumhādisena purisena tāva asukapubbaṃ kārāṇaṃ kathitaṃ, B¹ iminā ca tumhādisena tāva asutapuppaṃ kārāṇaṃ kathitaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭhahi bahū¹ sotāpannādayo ahesuṃ) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu², Bhojanasuddhirājā pana aham evā“³ ti. Dūtajātakam⁴. Samkappavaggo paṭhamo⁴.

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajāṭaka.

Yathā kesā ca massu cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhimhi⁵ mālāpūjakārake⁶ bhikkhū ārabha kathesi. Vatthum⁷ Kālīṅgabodhi-jātake āvibhavissati. So pana Anan-
 dattherena ropitattā Ānandabodhi-jāto. Tharena hi Jetavanadvāra-
 kotṭhake bodhissa⁸ ropitabhāvo sakala-Jambudīpaṃ⁹ patthari. Ath'
 ekacce janapadavāsino¹⁰ bhikkhū „Ānandabodhimhi mālāpūjam karis-
 sāmā“¹¹ ti Jetavanaṃ āgantvā¹² Satthāraṃ vanditvā punadivase Sāvati-
 thim¹³ pavisitvā¹⁴ uppalavithim¹⁵ gantvā mālaṃ alabbhitvā āgantvā Anan-
 dattherassa¹⁶ ārocesuṃ: „āvuso mayam bodhimhi mālāpūjam karissāmā
 'ti uppalavithim¹⁷ gantvā ekamālam pi na labhimhā“¹⁸ ti. Thero „a-
 ham vo āvuso āharissāmiti“ uppalavithim¹⁹ gantvā bahū²⁰ nīluppalakalāpe
 ukkhipāpetvā āgamaṃ tesaṃ dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjam
 kariṃsu. Taṃ pavattim nātvā²¹ dhammasabhāyaṃ bhikkhū therassa
 gunakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso jānapadā²² bhikkhū appapuññā
 uppalavithim²³ gantvā mālaṃ na labhiṃsu²⁴, thero pana²⁵ gantvā va
 āharāpesiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
 thāya sannisinnā“²⁶ ti pucchitvā „imāya nāmā“²⁷ ti vutte „na bhikkhave

¹ Ck^s bahu, Bⁱ aññe hi bahū, B^d aññe pi bahu. ² B^d add ahoṣi. ³ B^d add dasamaṃ. ⁴ B^d add tassuddānaṃ, samkappatilamuttṭhiṇa maṇi ca sindhavā sukā jarudapānaṃ gāmaṇi mandhātā tiriṭi dūtan ti. ⁵ Ck^s -dhim hi. ⁶ B^d māla- ⁷ B^d vatthu. ⁸ Bⁱ bodhino, B^d bodhi. ⁹ B^d -pe. ¹⁰ Ck^s jā-. ¹¹ Bⁱ gantvā. ¹² Ck^s -tthi, C^s -tthi corr. to -tthim, B^d -tthiyam. ¹³ B^d pavisetvā. ¹⁴ Bⁱ upalavitti, B^d upalavittim. ¹⁵ Ck^s Bⁱ ānandathe-. ¹⁶ Bⁱ upalacitti, B^d upalavittim. ¹⁷ Bⁱ upalaviti, B^d upalavithim. ¹⁸ Ck^s bahuni, C^s bahūni, Bⁱ bahi, B^d bahu. ¹⁹ Bⁱ sutvā. ²⁰ C^s janapada, Bⁱ janappada, B^d janapadam. ²¹ Bⁱ upalapitti, B^d upavithi. ²² Bⁱ mālaṃ alabbisu, B^d m. alabhiṃsu. ²³ C^s janapadam.

idān' eva vattuccekā¹ kathākusalāmālā² labhanti, pubbe pi labhimsū³ 'ti vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhiputto ahosi. Antonagare va⁴ ekasmiṃ sare padumāni pupphanti. Eko chinnaṇāso puriso⁵ saraṃ rakhati. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasiyaṃ ussave ghuṭṭhe⁶ mālāṃ pilandhitvā ussavaṃ kīlitukāmā tayo seṭṭhiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṃ vatvā mālā⁷ yācissāmā“ 'ti tassa padumāni⁸ bhāṇjanakāle⁹ sarantikaṃ¹⁰ gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu eko taṃ¹¹ āmantetvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Yathā kesā ca massu¹² ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhivā na padumaṃ adāsi¹³. Ath' assa dutiyo dutiyaṃ gātham āha:

2. Yathā sārādikaṃ bijaṃ khetto vuttaṃ virūhati evaṃ rūhatu¹⁴ te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sārādikan ti saradasamaye¹⁵ gahetvā nikkhittaṃ sārassampannaṃ bijaṃ.

So tassa¹⁶ kujjhivā na padumaṃ¹⁷ adāsi. Ath' assa tatiyo tatiyaṃ gātham āha:

3. Ubho pi palapante¹⁸ te¹⁹ 'api padumāni²⁰ dassati', vajju²¹ vā te na vā vajju²¹ n'atthi nāsāya rūhaṇā, dehi samma padumāni amhehi pi yācito²² ti. 33.

Tattha ubho pi palapante²³ ti ete dve pi musā vadanti, api padumānīti²⁴ api nāma²⁵ no padumāni dassatīti cintetvā evaṃ vadanti²⁶, vajju

¹ C^k vatthucchedakā, Bⁱ vatthuccekā, B^d vatthuccekā ² B^d kusalamālāṇa, C^s kusalamālā. ³ C^s B^d -su yevā. ⁴ C^s eva, B^d ca. ⁵ B^d adds taṃ, Bⁱ ti. ⁶ Bⁱ saṅghuṭṭhe, B^d saṅguṭṭhe. ⁷ B^d mālāṃ. ⁸ Bⁱ -naṃ. ⁹ C^s bhājana-, Bⁱ bhuñjana-. ¹⁰ C^s sarasaṇ-, Bⁱ sarassa santike, B^d sarassa santikaṃ. ¹¹ B^d omīti taṃ. ¹² C^s massū. ¹³ B^d so kujjhivā tasaveva padumaṃ nādāsi. ¹⁴ Bⁱ ruhati. ¹⁵ B^d sāra-. ¹⁶ B^d add pi. ¹⁷ B^d padumaṃ na. ¹⁸ C^s ubho vipalapante, Bⁱ ubho pi vilabbhante, B^d ubho pi vilapante. ¹⁹ C^s ne. ²⁰ B^d padāni. ²¹ Bⁱ vajjuṃ, B^d vajjaṃ. ²² so C^s; C^k dehi samma padumāni yācito, Bⁱ dehi sama padumāni ahaṃ yācāmi yācito, B^d deti samma padumāni mahaṃ yācāmi yācito. ²³ C^s vipalapante, Bⁱ pi vilabbhante te, B^d pi vilapante te. ²⁴ B^d api padmānīti, Bⁱ api dānīti. ²⁵ Bⁱ adds ca. ²⁶ Bⁱ add kevelaṃ yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti' tava nāsā rūhatū 'ti' evaṃ vadeyyuṃ vā na vadeyyuṃ¹
 etesaṃ vacanaṃ nāma² appamāṇaṃ, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virūhanā, ahaṃ
 pana te nāsaṃ³ paṭicca na kiñci vadāmi, kevalaṃ yācāmi tassa⁴ dehi⁵ samma
 padumāni yācito ti.

Taṃ sutvā padumasaragopako⁶ „imehi dvīhi musāvādo 5
 kato⁷, tumhehi sabhāvo kathito, tumhākaṃ anucchavikāni pa-
 dumānīti“ mahantaṃ padumakalāpaṃ ādāya tassa¹⁰ datvā attano
 padumasaram eva gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samadhānesi:
 „Tadā padumalābhī¹¹ setṭhiputto¹² ahaṃ eva ahoṣiṃ“ ti¹³. Paduma- 10
 jātakaṃ¹⁴.

2. Mudupāṇijātaka.

Paṇi ce muduko cassā¹⁵ 'ti. Idaṃ Satthā Jetāne viha-
 ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi
 Satthā dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ ukkaṇṭhito¹⁸“ 15
 ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāṃ' etā kilesa-
 vasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaṃ rak-
 khituṃ nāsakkhimsu, pitaraṃ¹⁹ hatthe gaheṭvā thitā va pitaraṃ ajā-
 nāpetvā²⁰ kilesavasena purisena saddhiṃ palāyīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ²¹ nibbattitvā
 yayappatto Takkaṣilāya²² sippāni²³ uggaṇṭhitvā pitu accayena
 rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṃ kāresi. So dhītaṃ ca
 bhāgineyyaṃ ca dve pi antonivesane²⁴ posento ekadivasaṃ
 amaccehi saddhiṃ nisinno „mam' accayena mayhaṃ bhāgineyyo 25

¹ C^o vajju vā no na vajjū ti, Bⁱ vajjaṃ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjuṃ vā te na vā vajjun ti. ² C^o ruhatūti, Bⁱ vāva nāsā ruhabhuti. ³ B^d omits vā na vadeyyuṃ. ⁴ Bⁱ omits nāma. ⁵ C^o nāsāya. ⁶ read tasmā? Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ dehīti, B^d dehīti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^o ghare. ¹¹ C^o -bhi corr. to -bhī, B^d -bhi. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahavevā ti. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamam. B^d pathamaṃ. ¹⁵ C^o vassā, B^d assā. ¹⁶ C^o Bⁱ -bhāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds bhikkhu, B^d bhikkhu. ¹⁸ Bⁱ adds si, B^d sī. ¹⁹ B^d pitarā. ²⁰ B^d add va. ²¹ B^d kucchimhi. ²² B^d -lāyaṃ. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ Bⁱ attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamaheṣi bhavissatīti³“
 vatvā aparabhāge tesam vāyappattakāle⁴ puna amaccehi sad-
 dhiṃ nisinno „mayham bhāgineyyassa aññassa⁵ dhītaram ānes-
 sāma⁶, mayham dhītaram pi⁷ aññasmim rājakule⁸ dassāma,
 5 evam no nātakā bahū⁹ bhavissantīti“ āha. Amaccā sampati-
 chim-u. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeham dāpesi antopa-
 vesanam¹⁰ nivāresi. Te pana aññamaññaṃ paṭibaddhacittā
 ahesum. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaram bahi
 nīharāpeyyan“ ti cintento „atthi upāyo“ ti dhātīyā lañcam
 10 datvā „kiṃ ayyaputta kattaban¹¹“ ti vutte „amma kathan nu
 kho rājadhītaram bahi katum okāsam labheyyamā¹²“ ti āha.
 „Rājadhītāya saddhiṃ kathetvā jānissāmīti“. „Sādhu amma“
 'ti. Sā gantvā¹³ „ehi amma, sīse te ukā¹⁴ gaṇhissāmīti“ tam
 nicapīṭhake¹⁵ nisīdāpetvā sayam ucce nisīditvā tassā sīsam
 15 attano ūrusu ṭhapetvā ukā gaṇhamānā rājadhītāya sīsam na-
 khena¹⁶ vijjhi. Rājadhītā „nāyam attano nakhena¹⁷ vijjhati¹⁸,
 pitucchāputtassa me kumārassa nakhena¹⁹ vijjhatīti“ natvā
 „amma tvam kumārassa santikaṃ agamāsīti²⁰“ pucchi. „Āma
 amma“ 'ti. „Kin te na sāsanaṃ kathitan“ ti. „Tava bahi-
 20 karaṇūpāyam²¹“ pucchati amma“ 'ti. Rājadhītā „paṇḍito²²
 honto²³ jānissatīti²⁴“ paṭhamam gātham²⁵ vatvā²⁶ „amma
 imam uggahetvā kumārassa kathehīti“ āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa²⁷ nāgo c' assa sukārito

andhakāro ca vasseyya²⁸ atha nūna tadā siyā ti. 34.

25 Sā tam uggahetvā²⁹ kumārassa santikaṃ gantvā „amma
 rājadhītā kim āhā“ 'ti vutte³⁰ „aññaṃ kiñci avatvā imam

¹ Bīd add pi. ² Bīd tassa. ³ Bīd bhāgineyyassa vāyappattassa kāle. ⁴ Bīd add raññe. ⁵ Bīd aneyyāma. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ C^{ks} -kulaṃ, Bīd add pi. ⁸ Bīd bahūtārā. ⁹ Bīd antonive-. ¹⁰ Bīd kiccan. ¹¹ Bī labheyyāthā. ¹² Bīd agantvā. ¹³ C^k ukāṃ, Bī ukkā, Bī ukā. ¹⁴ C^k -pīṭhake, Bī nicapīṭhike, Bī nicapīṭhake. ¹⁵ Bīd nakhehi. ¹⁶ C^{ks} vijjhi. ¹⁷ Bīd āgatāsīti. ¹⁸ Bīd -kāra-. ¹⁹ all four MSS. -tā, Bīd add va. ²⁰ Bī -tā, Bī -tu. ²¹ C^{ks} -sīti, Bī -ssanti, Bī -ssantīti. ²² C^k omits gātham. ²³ Bī na tam pathamam gātham mantetvā, Bī pathamam gātham bandhitvā. ²⁴ Bī mudukā assa, Bī sudukā tassa. ²⁵ Bīd passeyya. ²⁶ Bīd uggahitvā. ²⁷ Bī C^{ks} ayyaputta.

gātham pahiṇīti ¹“ tam gātham udāhāsi ². Kumāro ³ tass’ attham
ñatvā „gaccha ammā“ ⁴’ti tam ⁵ uyyojesi.

Gāthāy’ attho: sace te ekassa ⁶ cullūpaṭṭhākassa ⁷ mama hattho viya ⁸ mudu
assa yadi ca te ānañjakāraṇaṃ ⁹ sukārīto eko hatthi assa yadi ca tam divasaṃ ¹⁰
caturaṅgasamannāgato viya bahulo ¹¹ andhakāro assa devo ca ¹² vasseyya atha ³
nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgama ekamsena te
manorathassa matthakagamaṇaṃ ¹³ siyā ti.

Kumāro etam attham tattato ¹⁴ ñatvā ekaṃ abhirūpaṃ
mudupattham cullūpaṭṭhākam ¹⁵ sajjam ¹⁶ katvā maṅgalahatthi-
gopakassa lañcam datvā hatthim ānañjakāraṇaṃ ¹⁷ kāretvā kālam ¹⁰
āgamento acchi. Ath’ ekasmiṃ kālappaṭṭhaposathadivase ¹⁸
majjhimayāmasamanantare ¹⁹ ghanakālamegho ²⁰ vassi. So „ayam
dāni rājadhītāya ²¹ vuttadivaso“ ti vāraṇaṃ abhirūhitvā ²² mudu-
hatthakam cullūpaṭṭhākam ²³ hatthipitṭhe nisīdāpetvā gantvā
rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthim mahābhitti- ¹⁵
yam alliyāpetvā vātapānasamīpe temento ²⁴ atṭhāsi. Rājāpi
dhītaram ²⁵ rakkhanto aññattha sayitum na deti, attano santike
cullasayane ²⁶ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatīti ²⁷“
ñatvā niddam anokkamitvā ²⁸ va nipannā „tāta nahāyitukām’
amhīti“ āha. Rājā „ehi ammā“ ²⁹’ti tam hatthe gahetvā vāta- ²⁰
pānasamīpaṃ netvā „nahāhi ³⁰“ ammā“ ³¹’ti ukkhipitvā vātapānassa
bāhirapadumake ³² ṭhapetvā ekasmiṃ hatthe gahetvā atṭhāsi.
Sā ³³ nahāyamānā va ³⁴ kumārassa hattham pasāresi ³⁵. So tassā
hatthato ābharaṇāni omuñcitvā ³⁶ upaṭṭhākassa ³⁷ hatthe pilan-
dhāpetvā ³⁸ tam ukkhipitvā rājadhītaram nissāya padumake ²⁵

¹ Ck -nī, C^o pahīṇi, B^d pahiṇīti. ² B^d -sī. ³ B^d add ca. ⁴ Ck naṃ. ⁵
B^d etissā, B^d ekissā. ⁶ B^d cūlupaṭṭhākāya, B^d cūlupaṭṭhākāya. ⁷ B^d add hattho.
⁸ Ck ānañja-, B^d āneñca-, B^d ānañca-. ⁹ Ck yadi etam divasaṃ. ¹⁰ C^o B^d
bahalo, B^d bahavo. ¹¹ Ck va. ¹² B^d gamaṇaṃ matthakam. ¹³ C^o tathato, B^d
attato. ¹⁴ Ck^o cullapa-, B^d cūlupaṭṭhākam, B^d cūlupaṭṭhāka. ¹⁵ B^d saññam.
¹⁶ Ck B^d kāla-, B^d kālapaṇḍupo-. ¹⁷ B^d -samantare. ¹⁸ Ck B^d -kāla-, B^d
-kāle-. ¹⁹ B^d rājadhītāya dāni. ²⁰ Ck^o -ru-, B^d vivāraṇaṃ abhīharitvā. ²¹
Ck cullu-, B^d cūlupaṭṭhākam, B^d cūlupaṭṭhākam. ²² B^d add va. ²³ C^o rāja-
dhītaram. ²⁴ B^d cūla-. ²⁵ Ck -ssasīti. ²⁶ Ck B^d anu-. ²⁷ B^d nahāyāhi, B^d nā-
yāti. ²⁸ B^d hahimassepadumake, B^d pahipasse-. ²⁹ B^d omīti sā. ³⁰ B^d nhā-
yamānā ca. ³¹ B^d hatthe pasāreti. ³² C^o muñcitvā. ³³ B^d upaṭṭhākāya. ³⁴
Ck pila-, B^d ilandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa¹ hatthaṃ gahetvā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa² hatthaṃ gahetvā dhītu hatthaṃ muñci³. Sā itarasmāpi⁴ hatthā ābharaṇāni omuñcivā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵ pitu hatthe ṭhapetvā kumārena⁶ saddhim agamāsi⁷. Rājā⁸
 5 „dhītā yeva me“ ti saññāya taṃ dārakaṃ⁹ nahānapariyosāne¹⁰ sirigabbhe sayāpetvā dvāraṃ pidhāya lañchetvā¹¹ ārakkhaṃ datvā attano sayanaṃ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiya dvāraṃ vivaritvā taṃ dārakaṃ¹² disvā „kiṃ etan¹³“ ti pucchi. So¹³ tassā kamārena saddhim gatabbhāvaṃ kathesi. Rājā vip-
 10 paṭisārī hutvā „hatthe gahetvā carantenāpi mātugāmaṃ rak-khituṃ na sakkā, evaṃ arakkhiyā nāṃ¹⁴ itthiyo¹⁴“ ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppūrā tā¹⁵ nadīsamā,
 sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.

15 8. Yaṃ etā upasevanti chāndasā vā dhanena vā jātavedo va saṇṭhānaṃ khippaṃ anudāhanti nan ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanena¹⁶ asakkuneyyā¹⁷, n' eva sakkā saṇhavācāya saṃgaṇhituṃ ti attho, purisehi vā etāsaṃ¹⁸ na alan¹⁹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²⁰ sambhāsā va mudu
 20 etāsaṃ ti mudusambhāsā, duppūra tā²¹ nadīsamā ti gāthā nadī āgatā-gatassa udakassa sandanato²² udekana duppūrā evaṃ anubhūtehi²³ methunādāni aparitussanato duppārā, tena vuttaṃ: tiṇṇaṃ bhikkhave dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁴ kālaṃ karoti, katamesaṃ tiṇṇaṃ methuna-dhammānaṃ²⁵, samāpattiya ca vijāyanaṃ alankārassa cā²⁶ 'ti²⁷ inesaṃ kho
 25 bhikkhave tiṇṇaṃ dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁸ mātugāmo kālaṃ karoti, sīdanti ti aṭṭhasu mahānirāyesu solasasu ca usadesu²⁹ nimujjanti, nan ti

¹ Bīd tassā. ² Bīd tassā. ³ Bī mucci. ⁴ Bī -simpli. ⁵ Bīd pilandhivā.
⁶ Bī -reneva. ⁷ Bīd āg-. ⁸ Ck Bī rāja. ⁹ Bīd dārikaṃ. ¹⁰ Bī nhāna-, Bī nāya-. ¹¹ Bīd lañcivā. ¹² Bīd kimetan. ¹³ Bīd sā. ¹⁴ C arakkhiyo nāmitthiyo, Bī arakkhiyamānaitthiyo nāma, Bī arakkhiyanānā itthiyo. ¹⁵ Bī duppurattā, Bī dupparuttā. ¹⁶ Bīd -na pi. ¹⁷ C -neyyā, Bī asakkuneyyā, Bī asatthuneyyā. ¹⁸ Bī etassa. ¹⁹ C labban, Bī ālan. ²⁰ Bī thaddhe phi, Bī bandhe vi. ²¹ Bī dupparattā, Bī duppurattā. ²² C āgatāgatassa sanato, C āgatā-gatassa sanako corr. to -- sandako. ²³ C anubhūtehi corr. to anubhūtabhūtehi. ²⁴ C appaṭivāno, Bī apaṭibhāno, Bī apaṭibhāno. ²⁵ C methunadhamma, Bī tūnaṃ medhunnaṃ, Bī metunaṃ dhammānaṃ. ²⁶ add ca after vijā-? C alankārassa ca, C alankārassa ca, Bī alankārissā. ²⁷ Ck omit ti. ²⁸ Bīd apaṭibhāno. ²⁹ Bī usaddhasanirāyesu, Bī usadanirāyesu.

nipātamattam, viditvānā ti evaṃ jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā¹ itthiyo²
methunadhammādihi attittā kālaṃ katvā etesu nīrayesu sīdanti, etā evaṃ attanā
sīdamānā³ kass' aññassa sukhāya bhavissanti⁴ evaṃ ūatvā paṇḍito puriso
dūrāto eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā
chandena ruciyā pemeṇa⁷ gativasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yaṃ purisaṃ etā⁵
itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggi, so hi jātamatto va vediyati
vidito¹⁰ pākaṇo hoti¹¹ jātavedo, so yathā attano thānaṃ kāraṇaṃ okāsaṃ vā¹¹
anudahati evaṃ eva¹² tāpi yaṃ¹³ upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaṇḍi-
samannāgatam pi tesaṃ sabbadhaṇādīnaṃ¹⁴ vināsanato¹⁵ paripunnatāya sam-
pattiya abhāvupattim¹⁶ kurumānā khīpamā anudahanti jhāpenti, vuttam¹⁰
pi c' etaṃ:

Balavanto dubbalā honti thāmavanto¹⁷ pi hāyare
cakkhumā andhitā¹⁸ honti mātugāmaṃvassaṃ gata.

Guṇavanto nigguṇā honti paṇḍavanto pi hāyare
pamattā bandhane senti mātugāmaṃvassaṃ gata.

13

Ajjhesanaṃ¹⁹ tapam sīlaṃ saccaṃ cāgaṃ satthiṃ matthiṃ
acchindanti pamattassa panthadūbhi²⁰ va takkarā.

Yasaṃ kittiṃ dhittiṃ sūraṃ bāhusaccaṃ pajānaṃ

khepayanti²¹ pamattassa kaṭṭhapuṇjaṃ²² vā pāvako ti.

Evaṃ vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo²³ pi mayā²⁴ pose-²⁰
tabbo“ ti mahantena yasaṃsakkārena²⁵ dhītaraṃ tass' eva²⁶
datvā taṃ oparajje²⁷ patiṭṭhāpesi²⁸. So mātulassa accayena
rajjē patiṭṭhahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-²⁵
phale patiṭṭhahi) „Tadā rājā aham eva ahoṣin“ ti²⁹. Mudupāṇi-
jāṭakam³⁰.

¹ C^o taṃ, Bⁱd etā. ² Bⁱd add nāma. ³ Bⁱ'ekāsaṃ evaṃ saṃsīdamānaṃ. B^d
etāsaṃ evaṃ saṃsīdamānā, Bⁱ addē rakkhamānā, B^d rakkhamānāpi. ⁴ C^o bha-
vissatitī. ⁵ Bⁱd va. ⁶ Bⁱ parivaccaye, B^d parivajjeyyā. ⁷ C^o vāyāmena. ⁸ Bⁱd
tittivasena. ⁹ Bⁱ pīsandhanena, B^d pīlandhanena. ¹⁰ Bⁱd add vā. ¹¹ Bⁱd omī
vā. ¹² C^o e. ¹³ Bⁱd add purisaṃ. ¹⁴ C^o sabbam, Bⁱd omī sabba. ¹⁵ Bⁱd
nāsanato. ¹⁶ Bⁱ abhappupattikaṃ, B^d agabbhūpattikaṃ. ¹⁷ Bⁱd paṇḍavanto.
¹⁸ Bⁱd cakkhuno andhakā. ¹⁹ C^o ajjhenaca. ²⁰ C^o panthadūbhi, C^o pantha-
dūbhi and patthavūbhi, Bⁱ pāthanaduhi, B^d antadūhi. ²¹ Bⁱ cajhāsanti, B^d
hāsanti. ²² C^o kaṭṭhapūja, Bⁱ kaṭṭhamuñcaṃ, B^d kattapuñjaṃ. ²³ Bⁱd -pe-
²⁴ Bⁱ me, B^d omīts mayā. ²⁵ C^o omīts yasa, Bⁱ yassena yassena, B^d yasena.
²⁶ Bⁱd tassa. ²⁷ Bⁱd upa-. ²⁸ Bⁱd -tha-. ²⁹ Bⁱd ahamevā ti. ³⁰ Bⁱd add
duttiaṃ.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhijjamāne vārisimā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitam eva¹ ārabba kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham ānitaṃ² „saccaṃ kira tvaṃ³ ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchitvā⁵ „saccaṃ“ ti vutte⁶ „itthiyo nāṃ“ etā porāṇake suddhasatte pi samkilesesun“ ti⁷ vatvā⁸ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaddatto rājā pana aputto⁹ hutvā attano itthiyo „puttapatthanam karoṭhā“¹⁰ ti āha. Tā putte patthenti¹¹. Evaṃ addhāne gate Bodhisatto Brahma-
 10 lokā cavitvā aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. Tam jāta-
 mattam nahāpetvā¹² thaṇṇam¹³ pāyanattāya¹⁴ dhātiyā adamsu.
 So pi pāyamāno rodati. Atha nam aññissā adamsu. Mātugā-
 mahatthagato¹⁵ n'eva tuṇhī hoti¹⁶. Atha nam ekassa pāda-
 mūlikassa adamsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahoṣi. Tato paṭ-
 15 ṭhāya purisā¹⁷ tam gahetvā caranti. Thaṇṇam¹⁸ pāyantā¹⁹
 duhitvā vā²⁰ pāyenti sāñiantarena vā thanam mukhe ṭhapenti.
 Tassa aparāparaṃ vaddhamānassāpi²¹ mātugāmaṃ dassetuṃ
 nāma na sakkā²², ten' assa rājā visuṃ űeva²³ nisajjādītṭhānāni
 ca jhānāgāraṇi ca kāresi²⁴. So tassa soḷasavassakāle²⁵ cintesi:
 20 „mayham añño putto n' atthi, ayaṃ kāme na“²⁶ paribhuñjati,
 rajjam pi na icchissati²⁷, dulladdho²⁸ vata²⁹ me putto“ ti. Atha
 nam ekā naccagītavādītakusalā purise³⁰ paricaritvā attano vase
 kātum paṭibalā taruṇā³¹ nāṭakitthi upasamkamitvā „deva kin
 nu³² cintesi“³³ āha. Rājā³⁴ tam kāraṇam acikkhi. „Hotu

¹ C° Bīd -tabhikkhumeva. ² C° -sabham āgantvā anitam āhari, B° -sabbāyaṃ nitam. ³ C° Bā add bhikkhu. ⁴ Bīd add sī. ⁵ Bīd add bhikkhave. ⁶ C° -lesunti, Bīd -lissantīti. ⁷ Bīd add tehi yācito. ⁸ Bīd -datte rajjam kārente rājā aputtako. ⁹ Bī patthentiyo pi, Bā patthentiyo pi na labhimsu. ¹⁰ Bīd nhā-. ¹¹ C° tamā. ¹² Bī dāyanattāya. ¹³ Bīd -gāmassa-. ¹⁴ Bīd ahoṣi. ¹⁵ Bīd add va. ¹⁶ C° thamā, Bī dhaṇṇam. ¹⁷ Bī pāyanto. ¹⁸ Bīd va. ¹⁹ Bī parivattamānassa, Bā mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma karim tassa a. pari - - nassāpi. ²⁰ Bīd nāma dassetuṃ na sakkoti. ²¹ C° Bīd yeva. ²² C° kārepi. ²³ Bīd -vassikakāle. ²⁴ Bī ayaṃ pana kumāro na mātugāmena, Bā ayaṃ pana kumāro na kāmena. ²⁵ Bī icchissatīti, Bā rajjam na icchassati. ²⁶ Bīd dullabho. ²⁷ Bī pana. ²⁸ Bīd purisavesena. ²⁹ Bīd -pa. ³⁰ Bīd kin nu kho. ³¹ Bīd add pana.

deva, ahañ tañ palobhetvā kāmarasañ jānāpessāmīti¹. „Sace me puttāñ anitthigandhakumārañ palobhetuñ sakkhissasi so rājā bhavissati tvañ aggamahesīti². Sā „mayhañ so deva bhāro³, tumhe mā cintethā⁴“ ‘ti vatvā ārakkhamanusse upasāṅkamtivā āha: „ahañ paccūsasamaye⁵ āgantvā ayyaput- 5 tassa sayanaṭṭhāne⁶ bahijjhānāgāre ṭhatvā⁷ gāyissāmi⁸, sace⁹ kujjhati¹⁰ mayhañ ‘katheyyātha, ahañ apagacchissāmi¹¹, sace suṇāti¹² vaṇṇaṃ¹³ me katheyyātha“ ‘ti. Te „sādhū“ ti sampaticchimsu. Sāpi paccūsakāle tasmim padese ṭhatvā tantis- sarena gītassarañ gītassarena tantissarañ anatikkamtivā ma- 10 dhurena sarena¹⁴ gāyi. Kumāro suṇanto¹⁵ va nipajji, puna- divase ca āsanne¹⁶ ṭhatvā gāyituñ ānāpesi, punadivase jhā- nāgāre ṭhatvā gāyituñ ānāpesi, punadivase attano samipe ṭhatvā ti evaṃ anukkamena¹⁷ taṇhañ uppādetvā lokadham- mañ sevitvā kāmarasañ nātvā „mātugāmañ nāma¹⁸ aññe- 15 sañ na dassāmīti“ asim gahetvā antaravithim otarivā purise anubandhanto carati¹⁹. Atha nañ rājā gāhāpetvā tāya ku- mārīkāya²⁰ saddhim nagarā niharāpesi. Ubho pi araṇṇaṃ pa- visitvā²¹ Adhogaṅgañ gantvā ekasim passe Gaṅgañ ekasim samuddaṃ katvā ubhinnañ antare assamapadañ māpetvā vā- 20 sañ kappayimsu. Kumārīkā paṇṇasālāya nisīdītvā²² kanda- mūlādini pacati, Bodhisatto araṇṇato phalāphalañ āharati²³. Ath’ ekadivasañ tasmim phalāphalatthāya gate samuddadīpakā²⁴ eko tāpaso bhikkhācārattāya²⁵ ākāse²⁶ gacchanto dhūmañ disvā assamapade otari. Atha nañ sā „nisīda yāva paccatīti“ 25 nisīdāpetvā itthikuttana²⁷ palobhetvā²⁸ jhānā cāvetvā²⁹ brahma- cariyam assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

¹ Bī sā sāmi mama bhāro, Bā sā sāmi me āro. ² Bā cintayitthā. ³ Bī mac- cussa-, Bā paccussa. ⁴ Bā sayitaṭṭhāne. ⁵ Ck yatthā, C² satta corr. to ṭhatvā, Bā ṭhatvā. ⁶ C² hāyi- corr. to gāyi-, Bā gāyissāmīti. ⁷ Bā add so. ⁸ Bā kujjhissati. ⁹ Bā -mīti ¹⁰ Bā -poti. ¹¹ Bā omit vaṇṇaṃ. ¹² Bā saddena. ¹³ Bā add va. ¹⁴ Bā āsannaṭṭhāne. ¹⁵ Bā -neva. ¹⁶ Ck omits nāma. ¹⁷ Bā vicari. ¹⁸ Bī -riyā. ¹⁹ Bā -setvā. ²⁰ Bā nisīdāpetvā. ²¹ Bā āhari. ²² C² -ko, Bā -ke. ²³ Bā -ravelāya. ²⁴ Bī -se, Bā -senā. ²⁵ Bā -kuṭena. ²⁶ Bī add me. ²⁷ Bā hāpetvā.

hutvā taṃ jahitum asakkonto sabbadivasam¹ tatth² eva t̥atvā Bodhisattam āgacchantam disvā vegena samuddābhimukho palāyi³. Atha nam so „paccāmitto⁴ bhāvissatīti“⁵ asim abbāhetvā⁶ anubandhi. Tāpaso uppatanākāram dassetvā samudde pati.
 5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāsenā āgato⁷ bhāvissati⁸, jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dāni⁹ ssa avassayena bhavitum vaṭṭatīti“¹⁰ cintetvā velante t̥atvā imā¹¹ gāthā avoca:

1. Abhiijjamāne vārisim¹² sayam¹³ āgamma iddhiyā¹⁴ missibhāv¹⁵ itthiyā¹⁶ gantvā samāsīdasi¹⁷ mahaṇṇave. 37.
- 10 2. Āvaṭṭani¹⁸ mahāmāyā brahmacariyavikopana¹⁹ sīdanti²⁰, nam viditvāna²¹ ārakā parivajjaye. 38.
3. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā jātavedo va saṇṭhānam²² khippam²³ anudahanti nan²⁴ ti. 39.

Tattha abhiijjamāne vārisim²⁵ ti imasmim²⁶ udae acalamāne akam-
 15 pamāne udakam²⁷ anāmasitvā sayam²⁸ ākāsen²⁹ eva iddhiyā āgantvā, missibhāvitthiyā³⁰ ti lokadhammavasena itthiyā saddhīm³¹ missibhāvam³², āvaṭṭani³³ mahāmāyā ti itthiyo nām³⁴ etā³⁵ kāmavāṭṭena³⁶ āvaṭṭanato³⁷ āvaṭṭani³⁸ anantāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttam³⁹ h' etaṃ:

Māyā c' etā⁴⁰ maricī ca⁴¹ soko rogo c' upaddavo
 20 kharā ca bandhanā c' etā⁴² maccupāso guhāsayo,
 tāsu yo vissase poso so naresu narādhamo ti⁴³,
 brahmacariyavikopana⁴⁴ ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa⁴⁵
 vikopana⁴⁶, sīdanti⁴⁷ itthiyo nām⁴⁸ etā isīnam⁴⁹ brahmacariyavikopanena apāyesu
 sīdanti, sesam⁵⁰ purimanayen⁵¹ eva yojetabham.

25 Etaṃ⁵² pana Bodhisattassa vacanam⁵³ sutvā tāpaso samud-
 damajje t̥hito va⁵⁴ nattham⁵⁵ jhānam⁵⁶ puna uppādetvā ākāsenā
 attano vasanaṭṭhānam⁵⁷ eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayam⁵⁸
 tāpaso evam⁵⁹ bhāriko⁶⁰ simbalitūlam⁶¹ viya ākāsenā⁶² gato, mayāpi

¹ Bīd sabbam-. ² Bī -yati. ³ Bīd add me ayaṃ. ⁴ Bī sammāhitvā, Bīd gahetvā.
⁵ Bīd -nāgato. ⁶ Bīd -tīti. ⁷ Ck vaddhatīti. ⁸ Bīd ayaṃ. ⁹ Bīd itthiyā. ¹⁰
 Bī misibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹¹ Bīd -dati. ¹² Bīd āvaṭṭani, Ck āvaṭṭani
 corr. to āvaddhanī, Ck āvaddhanī. ¹³ Bīd sīdanti. ¹⁴ Ck Bīd viditvā. ¹⁵
 Bīd tan. ¹⁶ Bīd ayaṃ. ¹⁷ Bī misibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹⁸ Ck āvad-
 dhati, Ck -ti corr. to -nī, Bīd āvaṭṭani. ¹⁹ Bīd itthi nāmesā. ²⁰ Ck -vad-
 dhena, Bīd kāmavāṭṭena. ²¹ Ck āmaṇḍanato, Ck āvaddhanato, Bī āvaṭṭato,
 Bīd to. ²² Ck āvaddhanī, Ck āvaddhanī. ²³ Ck Bīd cesā. ²⁴ Ck Bī va. ²⁵ Bīd
 cesā. ²⁶ Bīd add tattha. ²⁷ Bīd -virahitassa. ²⁸ Bīd evam. ²⁹ Bīd yeva. ³⁰
 Bīd -bhārito, Bī -sarito, Bīd add samāno, Bī samāno. ³¹ Bī -nā.

iminā viya jhānaṃ uppādetvā ākāseṇa¹ caritum vaṭṭatīti² so assamaṃ gantvā taṃ itthiṃ manussapathaṃ netvā „gaccha tvan“ ti uyyojetvā araṇṇaṃ pavisitvā manūñṇe bhūmibhāge assamaṃ māpetvā isipabbajjaṃ pubbaññitvā kaṣiṇaparikkamaṃ katvā abhiññā ca sāmāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale pa-
tiṭṭha) „Tadā anitthigandhakumāro³ aham eva ahoṣin“ ti. Culla-
palobhanajātakaṃ⁴.

4. Mahāpanāda-jātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idam Satthā Gaṅgātīre ni-
sinno Bhaddajitherassa ānubhāvaṃ⁵ ārabha kathesi. Ekasmim
hi⁶ samaye Satthā Sāvattiyaṃ⁷ vassaṃ vasitvā⁸ „Bhaddajikumārassa
saṃgahaṃ karissāmīti“ bhikkhusaṃghaparivuto cārikaṃ caramāno⁹
Bhaddiyanagaraṃ patvā¹⁰ Jātiyāvane¹¹ tayo māse vasi kumārassa nā-
ṇaparipākāṃ¹² āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asitikoṭivibha-
vassa Bhaddiyasetṭhino ekaputtako, tassa tiṇṇaṃ utūnaṃ¹³ tayo pā-
sādā ahesuṃ, ekekasmim cattāro¹⁴ māse vasati, ekasmim vasitvā nā-
ṭakaparivuto mahantena yasena aṇṇaṃ pāsādaṃ gacchati. Tasmim
khaṇe „kumārassa yasaṃ passissāmā“¹⁵ ti sakalanagaraṃ saṃkhubhi,
pāsādantare cakkācīcakkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo
māse vasitvā „mayam gacchāmā“¹⁶ ti nagaravāsinaṃ ārocesi. Nāgarā
„bhante sve gamissathā“¹⁷ ti Satthāraṃ nimantetvā dutiyadivase
Buddha-pamukhassa saṃghassa¹⁸ mahādānaṃ sajjetvā¹⁹ nagaramajjhe
maṇḍapaṃ katvā alaṃkaritvā²⁰ āsanāni paññāpetvā kālaṃ ārocesuṃ.
Satthā bhikkhusaṃghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussa mahā-
dānaṃ adaṃsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumō-
danaṃ ārabhi. Tasmim khaṇe Bhaddajikumāro²¹ pāsādato pāsādaṃ

¹ B^d -so. ² C^k vaddhatīti. ³ Bⁱ adds pana. ⁴ B^d ahamevā. ⁵ B^d cūla-,
and add tatiyaṃ. ⁶ B^d -rassānubhāvaṃ. ⁷ B^d omit hi. ⁸ C^k omits sāvatti-
thiyaṃ. ⁹ B^d pavisitvā in the place of vassaṃ vasitvā ¹⁰ B^d gantvā. ¹¹ C^k
-ya-. ¹² B^d -pakkāṃ. ¹³ B^d add anucchavikā. ¹⁴ B^d repeats cattāro. ¹⁵
B^d bhikkhusaṃghassa. ¹⁶ Bⁱ sajjitvā, ¹⁷ d sajjhitvā. ¹⁸ B^d omit alaṃkaritvā.
¹⁹ Bⁱ adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanattāya tam divasaṃ koci na¹ agamāsi², attano manussā parivāresuṃ. So manusse³ pucchi: „aṇṇasamim kāle mayi pāsādato pāsādam⁴ gacchante sakalanagaram samkhubhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, ajja pana
 5 ṭhapetvā mayhaṃ manusse aṇṇo koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṃ nagaram⁷ upanissāya tayo māse vasitvā ajja gacchissati⁸, so bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṃ deseti, sakalanagaravāsino⁹ tassa dhammakathaṃ suṇantīti¹⁰. So „tena hi etha, mayam pi¹¹ suṇissāmā“¹² ti sabbābharāṇa-
 10 patimaṇḍito¹³ mahantena parivārena upasamkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṃ suṇanto¹⁴ sabbakilese khetvā aggaphalaṃ arahattaṃ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyasetthim āmantetvā „mahāsetthi, putto te¹⁵ alaṃkatapaṭiyatto va dhammakathaṃ suṇanto arahatte paṭiṭṭhito, ten' assa ajj' eva pabbajitum vā vaṭṭati¹⁶ parinibbāyitum vā“ ti āha.
 15 „Bhante, mayhaṃ puttassa parinibbānena kiccaṃ n' atthi, pabbājettha naṃ, pabbājetvā ca pana naṃ gahetvā sve amhākaṃ gehaṃ upasaṃkamathā“¹⁷ ti. Bhagavā nimantanam¹⁸ adhiśetvā kulaputtaṃ ādāya vihāraṃ gantvā¹⁹ pabbājetvā upasampadaṃ dāpesi. Tassa mātāpitaro sattāhāṃ mahāsakkāraṃ karimsu. Satthā sattāhaṃ vasitvā kulaputtaṃ²⁰ ādāya cārikaṃ caranto Koṭigāmaṃ pāpuṇi. Koṭigāmaṃ vāsino²¹ Buddha-pamukhassa saṃghassa²² mahādānaṃ adāmsu. Satthā bhattakiccāvāsane anumodanaṃ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle²³ bahigāmaṃ gantvā „Satthu āgatakāle yeva uṭṭhahissāmi²⁴“ Gaṅgā-
 20 titthasamīpe²⁵ ekasmiṃ rukkhamūle jhānaṃ appetvā²⁶ nisīdi. Mahallakatheresu²⁷ āgacchantesu pi avuṭṭahitvā²⁸ Satthu āgatakāle yeva vuṭṭahi²⁹. Puthujjanā bhikkhū „ayaṃ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi³⁰ na vuṭṭhātīti³¹“ kujjhiṃsu. Koṭigāmaṃ vāsino³² nāvāsāṅghāte³³ bandhiṃsu. Satthā saṅghāṭetvā³⁴

¹ Bīd na koci. ² Bīd āg-. ³ Ck -ssāya, C^s -ssāya corr to -sse. ⁴ Bīd -de. ⁵ Bī khumbhati, Bīd saṃkhumbhiti. ⁶ Bīd natthīti. ⁷ Bī bhaddiyanagaraṃ, Bī bhindaya-. ⁸ Bīd gamissati. ⁹ Bī adds pi. ¹⁰ Bīd suṇissantīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹² Ck sabba-, Bī sabbabharāṇapari-, Bīd sabbābharāṇapaṭi-, Bīd add va. ¹³ Bīd add ṭhito va. ¹⁴ Bīd te putto. ¹⁵ Ck vaddhati. ¹⁶ Ck -naṃ, C^s -naṃ corr. to -naṃ. ¹⁷ Bī kulaputtaṃ vihāraṃ netvā. ¹⁸ Bīd -ttam. ¹⁹ Bīd add manussā. ²⁰ Bīd bhikkhusaṅghassa. ²¹ Bīd anumodanakāle. ²² Bī upaṭha-. ²³ Bīd gaṇ-gatīra-. ²⁴ Bīd samāpajjitvā. ²⁵ Bīd -katthe-, Bī -katte-. ²⁶ Bīd -tesu na uṭṭahitvā. ²⁷ C^s uṭṭahi, Bīd uṭṭahi. ²⁸ Bīd pi disvā. ²⁹ Ck vuṭṭhātī tam, Bīd uṭṭahīti. ³⁰ Bīd add manussā. ³¹ Bīd -tam. ³² Bīd nāvā saṅghāte saṅgha-majjhe thatvā.

„kham Bhaddajīti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhim ekanāvam abhirūhā“¹ 'ti. Thero pi² up-
 pativā³ ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha nam Gaṅgāya majjham⁴ gatakāle
 Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo
 kahan“ ti. „Imasmim ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhik- 5
 khū „Bhaddajithero añnam vyākarotīti“⁵ āhamsu. Satthā „tena hi
 Bhaddaji sabrahmacārīnam⁶ kamkham chindā“ 'ti āha. Tasmim
 khane thero Satthāram vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikam⁸
 aṅguliya⁹ gahetvā pañcavīsatiyojanam⁹ pāsādam gahetvā ākāse uppati,
 uppatito¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde ṭhitānam pāsādam bhinditvā 10
 paññāyi¹³, ekayojanam dviyojanam¹⁴ tiyojanam¹⁵ udakato pāsādam
 ukkhipi. Ath' assa purimabhavē nātakā¹⁶ pāsādallohena macchakac-
 chapanāgamaṇḍukā hutvā tasmim nēva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde uṭ-
 ṭhahante parivattitvā parivattitvā¹⁸ uduke yeva patiṃsu. Satthā te
 patante disyā¹⁹, „nātakā te Bhaddaji kilamantīti“²⁰ āha. Thero Satthu 15
 vacanam sutvā pāsādam vissajjesi²⁰, pāsādo yathāṭṭhāne yeva patiṭṭhahi.
 Satthā Pāragāgam gata²¹. Ath' assa²² Gaṅgātīre yeva āsanam
 paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya ras-
 miyo muñcanto nisīdi. Atha nam bhikkhū „kasim kāle bhante ayaṃ
 pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchimsu. Satthā „Mahā- 20
 panādarājakāle“ ti vatvā atitān āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyam²⁵ Suruci nāma rājā
 ahoṣi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Ma-
 hāpanādo nāma ahoṣi. Te imam pāsādam paṭilabhimsu, paṭi-
 lābhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammaṃ: dve pitāputtā naḷehi 25
 ca udumbaradārūhi²⁹ ca paccekabuddhassa vasanapannasālān
 karimsu“ 'ti imasmim jātake sabbam atītavatthum Pakiṇṇakanipāte
 Surucijātake āvibhavissati³⁰.

¹ Ck - ruhā. ² Bīd omīti pi. ³ Bīd upagantvā. ⁴ Bī gaṅgam majhe, Bīd gaṅgāmajhe.

⁵ Bīd byākarosīti. ⁶ Ck sabbra-, Bīd bhikkhūnam. ⁷ C - dasippikam, Bī - daga-
 gupikam, Bīd - datupikam. ⁸ Bīd pādāṅguliya. ⁹ Bīd - na. ¹⁰ Bī ukkhipati uk-
 khipato, Bīd ukkhippati ukkhipato. ¹¹ Bī omīti ca, Bīd va. ¹² Bīd pana. ¹³ Bīd
 add so. ¹⁴ Ck - nan. ¹⁵ C ekayojanatīyojanam, Bīd - dviyojanan ti yāva tiyo-
 janāni. ¹⁶ Bīd - kāyo. ¹⁷ Bīd yeva. ¹⁸ C parivattetvā vattetvā, Bī parivattetvā,
 Bīd parivattitvā only once. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī vissajji, Bīd visajji. ²¹ Bī
 sattā gaṅgāto, Bīd satthā paragaṅgāto. ²² Bīd omīti athassa. ²³ Ck paññāyimsu,
 Bī paññāyisu, Bīd paññāyisu. ²⁴ Bīd - vuttho. ²⁵ Bīd mitthī-. ²⁶ Bī pissa. ²⁷
 Bīd omīti pana. ²⁸ Bīd pana idam. ²⁹ Ck Bīd - ruhī. ³⁰ Bīd - tīti.

Satthā imam atitāṃ āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā

* avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo²
tiriyaṃ soḷasapabbedho³ uccam⁴ āhu saḥassadhā 40.
- 5 2. Sahassakaṇḍū⁵ satabhedo⁶ dhajālu haritāmāyo,
Anaccum⁷ tattha gandhabbā cha saḥassāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṃ⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko ahaṃ tadā āsiṃ veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyaṃ soḷasapabbedho¹¹ ti vitthārato so-
10 ḷasakaṇḍapātavitthāro¹² ahoṣi, uccamāhu¹³ saḥassadhā ti ubbedhena sa-
hassakaṇḍagamanamattam ucco ahu¹⁴, saḥassakaṇḍagamanagaṇānāyaṃ¹⁵ pañca-
visatiyojanappamāṇaṃ¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ pan' assa adḍhayaḷojanamatto, saḥas-
sakaṇḍū¹⁸ satabhedo¹⁹ ti yo pan' esa²⁰ saḥassakaṇḍubbedho ti²¹ pāsādo
satabhūmiko²² ahoṣi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmāyo²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴, Atthakathāyaṃ²⁵ pana jhayāluharitāmāyo²⁶ ti pātho, harita-
maṇimayehi dvārakavāṭavātapāṇehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhasā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavātapāṇānaṃ²⁷ nāmaṃ, gandhabbā ti naṭā³⁰, cha saḥassāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu
rañño raṭṭjananattāya³¹ naccimsū ti attho, te evaṃ naccantāpi rājānaṃ hāse-
90 tum na sakkhimsu, atha Sakko devarājā devaṇaṃ pesetvā samajjāṃ kāresi,
tadā Mahāpanādo hasi, yathā bhāsasi³² Bhaddajīti Bhaddajitherena pi³³
Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhavutthapāsādo³⁴ kahan ti vutte³⁵ imas-
miṃ ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmim kāle attano atthāya tassa pā-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito ti³⁶ taṃ gabetvā Satthā
95 yathā tvaṃ Bhaddaji bhāsasi³⁷, evam etaṃ³⁸ tadā āsi³⁹ tadā etaṃ⁴⁰ tath'
eva ahoṣi, ahaṃ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴¹ Sakko devānaṃ indo ahoṣin ti⁴².

¹ Bīd sammāsam-. ² Bīd yupo suvaṇṇamāyo. ³ C^s soḷasacubbedho, Bī soḷas-
suppedho, Bā soḷasubbedho. ⁴ Bīd uddham. ⁵ C^s -khaṇḍaṃ corr. to -kaṇḍū,
Bī -koṇḍo, Bā -kaṇḍo. ⁶ C^k -bhedo, C^s -bheṇḍum corr. to -bhedo, Bī -keta,
Bā -geṇḍu. ⁷ Bī ānaccum. ⁸ Bīd evamevaṃ. ⁹ C^s Bīd bhāsati. ¹⁰ Bīd tāvā.
¹¹ C^s soḷasacubbedho, Bī soḷasuppedho, Bā soḷasubbedho. ¹² soḷakaṇḍapāvā-
vitthāro, Bā soḷasakaṇḍapādānavitthāro. ¹³ Bī uddham-, Bā uddhahu. ¹⁴ Bī
āhu. ¹⁵ Bīd -nāya. ¹⁶ Bīd -nāpa-. ¹⁷ Bīd vitthāro. ¹⁸ C^k -kaṇḍū, C^s -khaṇḍa
corr. to -kaṇḍū. Bī omits saḥassakaṇḍū, Bā -kaṇḍo. ¹⁹ Bīd -geṇḍū. ²⁰ C^s
yojane, Bā phānesa. ²¹ Bīd omīti. ²² Bīd satta-. ²³ Bīd -ta-. ²⁴ Bā -maṇi-
payehi parikkhitto, Bī -maṇiparikkhitto. ²⁵ Bī atthakathāya. ²⁶ C^s dhajāluhari-
tāmāyo, Bī sāmāluharitāmāyo, Bā smāluharitāmāyo. ²⁷ Bīd omīti vāṭa. ²⁸ C^k
hoti, C^s hotiṭi. ²⁹ so C^s instead of jhayā? Bī sathālu, Bā samālū. ³⁰ C^k naṭā,
C^s naṭā corr. to naṭā. ³¹ Bī rativaddhanattāya, Bā rativaddhanattāya. ³² C^s
Bīd bhāsati. ³³ Bīd hi. ³⁴ Bī ajjhāvuttha-, Bā ajjhāvutthā-. ³⁵ Bā vuttena. ³⁶
Bīd hoti. ³⁷ Bīd bhāsati. ³⁸ Bī evamevā, Bā evameva. ³⁹ C^k hāsi, Bī haṃ tadā
asīti. ⁴⁰ Bī evamevaṃ. ⁴¹ Bī -vaccamkaro, Bā -vaccamkaromi. ⁴² Bīd add āha.

Tasmiñ khane puthujjanabhikkhū nikkamkhā abesum.

Satthā evaṃ dhammaṃ desetvā¹ jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji ahoṣi, Sakko pana aham evā“³ 'ti. Mahāpanāda-jātakaṃ³.

5. Khurappajātaka.

5

Disvā khurappe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto, ekam ossaṭṭhaviṛiyam bhikkhum⁴ ārabba kathesi. Tam⁵ hi Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ossaṭṭhaviṛiyo“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evaṃniyyānikasāsane pabbajitvā viṛiyam ossaji⁶, porāṇakapaṇḍitā aniyyānikatthāne⁷ viṛiyam karimsu“⁸ 10 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto ekasmiṃ aṭaviārakkhikakule⁹ nibbattitvā⁹ vayappatto pañcapurisasataparivāro¹⁰ aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako¹¹ hutvā aṭavimukhe ekasmiṃ gāme vasaṃ kappesi. So bha- 15 tim¹² gahetvā manusse aṭaviṃ atikkameti. Ath' ekasmiṃ divase bārāṇaseyyako¹³ satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi tam gāmaṃ patvā tam pakkosāpetvā „samma sahasaṃ gahetvā maṃ¹⁴ aṭaviṃ atikkamehīti¹⁵“ āha. So „sādhū“ 'ti tassa hatthato sahasaṃ gaṇhi, bhatim gaṇhanto¹⁶ yeva ca¹⁷ tassa 20 jīvitam pariccaji. So tam ādāya aṭaviṃ pāvisi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā utthahimsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjimsu, ārakkhikajeṭṭhako eko¹⁸ va nadanto vagganto paharitvā pañcasate pi core palāpetvā¹⁹ satthavāhaputtaṃ²⁰ sotthinā kantāraṃ tāresi²¹. Satthavāhaputto parakantāre²² sattham 25

¹ Bⁱ imaṃ desanaṃ āharitvā, B^d i. dhammadeśanaṃ ā. ² B^d add rājā. ³ B^d add catuttham. ⁴ C^k omits bhikkhum. ⁵ C^k nam. ⁶ B^d ossaji. ⁷ Bⁱ adds pi. ⁸ C^k aṭaviyā ā- corr. to aṭaviār-, Bⁱ attaviyam ā-, B^d attayi ā-. ⁹ B^d -ttetvā. ¹⁰ B^d omit purisa. ¹¹ C^k add jeṭṭhakesu. ¹² B^d add pana. ¹³ Bⁱ -sīyam seyyako, B^d -sīyam seyako. ¹⁴ C^s va. ¹⁵ B^d -kkā-. ¹⁶ C^s sahasaṃ gaṇhinto yeva corr. to sahasaṃ gaṇhanto yeva. ¹⁷ B^d omit ca. ¹⁸ C^k omits eko. ¹⁹ Bⁱ -pesi. ²⁰ Bⁱ -putto pi, B^d -puttapi. ²¹ Bⁱ tārāpesi. ²² B^d panakantāre.

nivāsetvā¹ āraṅkhiṇakajetṭhakaṃ² nānaggarasabhojanam bhojetvā
sayam pi bhuttapātārāso sukhanisino tena saddhim sallapanto³
„samma tathā dāruṇānam⁴ nāma⁵ corānam⁶ āvudhāni gahetvā
avattharanakāle⁷ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattam⁸ pi
5 na uppannan“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmiṃ bhayasmim maraṇe viyūḷhe¹⁰
kasmā nu¹¹ te nāhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena vissatṭhe¹², khagge gahite⁹
ti tharudaṇḍe¹³ sugahite khagge, maraṇe viyūḷhe¹⁴ ti maraṇe paṇḍapattihite,
kasmā nu¹⁵ te nāhū¹⁶ ti kena nu kho kāraṇena nāhoṣi, chambhitattan ti
sarīracalanam.

Tam sutvā āraṅkhiṇakajetṭhako¹⁶ itarā dve gāthā avoca¹⁷:

15 2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmiṃ bhayasmim maraṇe viyūḷhe¹⁸
vedaṃ alattham vipulaṃ ulāraṃ. 44.
a. So vedajāto ajjhabhaviṃ amitte,
20 pubbe va me jīvitam āsi cattam¹⁹,
na hi jīvite ālayam kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṃ kadāciti. 45.

Tattha vedaṃ alatthan²⁰ ti tutthiṇ c' eva²¹ somanassaṃ ca paṭilabhiṃ,
vipulan ti bahum, ulāraṃ ti uttamaṃ, ajjhabbhaviṃ ti jīvitam pariccajivā
25 abhībhaviṃ, pubbe va me jīvitamāsi cattan²² ti mayā hi²³ pubbe va tava
hatthato bhatim gāhantam²⁴ eva²⁵ jīvitam cattam āsi, na hi jīvite ālayam
kubbamāno ti jīvitasmim hi nikantiṃ kuramāno purisakiccaṃ²⁶ kadāci pi
na karoti.

¹ Bīd niveasetvā. ² Bī āraṅkhiṇakajetṭhakaṃ, Bī āraṅkhiṇakajetṭhakaṃ. ³ Bīd -pento. ⁴
Ck dārunam, Cc dāruṇam. ⁵ Bīd omīti nāma. ⁶ Ck coram. ⁷ Bīd avataraṇa-,
Cc avattharaṇakālaṃ. ⁸ Ck -uttāsa-. ⁹ Bīd gahite. ¹⁰ Ck viyūḷha, Bīd virūḷe.
¹¹ Ck hu. ¹² Bīd vissatṭhe. ¹³ Bīd khaṇḍapāṇḍe, Bīd dhanukūṇḍe. ¹⁴ Bī virūḷe,
Bīd virūḷe. ¹⁵ Ck kasmāhu. ¹⁶ Bīd āraṅkhiṇakajetṭhako. ¹⁷ Bīd abhāsi. ¹⁸ Bī virūḷe,
Bīd virūḷe. ¹⁹ Cc cattam, Bīd cattam. ²⁰ Bīd āladdhan. ²¹ Ck tutthimeva. ²²
Ck mattan, Bīd cattan. ²³ Bī va, Bīd omīti hi. ²⁴ Cc gāhantoneva corr. to -te-
neva, Bī gāhante yeva, Bīd -to yeva. ²⁵ Bīd surośurakiccaṃ.

Evam so saravasse¹ vassanto² jīvitānikantiyā³ vissatṭhattā⁴ attanā⁵ sūrakiccassa katabhāvaṃ nāpetvā⁶ satthavāhaputtam uyyojetvā sakagāmam eva paccāgantvā⁷ dānādini puññani katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ossatṭhaviriyo⁹ arahatte patitṭhāsi¹⁰) „Tadā ārakkhikajetṭhako¹¹ aham eva ahosin¹²“ ti. Khurappajātakaṃ¹³.

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū¹⁴ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāvatthiyaṃ aññataram kuṭumbiyaṃ¹⁵ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kir¹⁶ ekā abhirūpā itthi¹⁷ ekam abhirūpaṃ kuṭumbiyaṃ¹⁸ disvā paṭibaddhacittā¹⁹ ahoṣi, sakalasarīram jhāpayamāno²⁰ viy²¹ assā²² abbhantare kilesaggi uppajji, sā n²³ eva kāyassādaṃ na cittassādaṃ labhi, bhattam pi²⁴ ssā na rucci²⁵, kevalam mañcakassa aṭaṇiṃ²⁶ ga-
hetvā nipajji²⁷. Atha naṃ upaṭṭhāyikā ca saḥāyikā ca pucchimsu: „kin nu kho tvaṃ kampamānacittā aṭaṇiṃ²⁸ gahetvā nipannā, kin te aphāsukan²⁹“ ti ekadvevāresu³⁰ akathetvā punappuna³¹ vuccamānā³² tam atthaṃ ārocesi. Atha naṃ tā³³ samassāsetvā „mā cintayi, mayaṃ tam ānessāmā³⁴“ ti vatvā gantvā³⁵ kuṭumbikena³⁶ saddhiṃ mantesuṃ. So paṭikkhipitvā punappuna³⁷ vuccamāno adhvāsesi. Tā „asukadvase asukavelāyāgacchā³⁸“ ti paṭiññam gahetvā³⁹ tassā ārocesuṃ. Sā attano sayanagabbhaṃ⁴⁰ sajjetvā attānaṃ alaṃkaritvā sayanapiṭṭhe nisinnā tasmim āgantvā sayanekadese nisinne⁴¹ cintesi: „sace hi⁴²

¹ C^s saravasso, Bⁱ panarasse, B^d pauapare. ² C^s vasanto, Bⁱ vavissajjente, B^d hi sajjente. ³ B^d jivite-. ⁴ C^s vissatṭhā. ⁵ B^d attano. ⁶ B^d paññāpetvā. ⁷ Bⁱ paccāgantvā. ⁸ C^s dhammade-, B^d jātakaṃ. ⁹ B^d add bhikkhu. ¹⁰ B^d patitṭhahi. ¹¹ B^d ārakkhajetṭhako pana. ¹² B^d ahamevā. ¹³ B^d add pañcamam. ¹⁴ B^d -kaṃ, C^s kuṭumbiyaṃ. ¹⁵ C^s itthi corr. to itthi, B^d itthi. ¹⁶ C^s kuṭumbikaṃ, B^d kuṭumpikaṃ. ¹⁷ B^d paṭibandha- throughout. ¹⁸ B^d jhāyamānā. ¹⁹ B^d viya tassā. ²⁰ B^d pi na bhuñjati. ²¹ Bⁱ mañcakaṇṭavi, B^d mañjakaattani. ²² C^k nipajjiti corr. to nipajjati, B^d nippajji. ²³ Bⁱ mañcaattani, B^d mañcaattani. ²⁴ Bⁱ tasmaṃ ekam dve vāre, B^d sā tam ekam dve vāre pucchiti. ²⁵ Bⁱ punappunaṃ, B^d punappunnai. ²⁶ Bⁱ pucchamānāya, C^s B^d pucchamāna. ²⁷ C^s omits tā. ²⁸ Bⁱ omits gantvā. B^d gandha. ²⁹ C^s -ṭi-. ³⁰ C^s -lāya gacchā, B^d -lāya āgacchāhi. ³¹ B^d adds gantvā. ³² C^s sayanagabbhaṃ, B^d vasana-. ³³ C^s -nno. ³⁴ B^d sacāham.

imassa garuṃ akatvā idān' eva okāsaṃ¹ karissāmi issariyaṃ me²
parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakāraṇaṃ³ nāma akāraṇaṃ, ajja
naṃ maṃkuṃ katvā aṇṇasmiṃ divase okāsaṃ karissāmi⁴. Atha
naṃ⁴ hatthagahaṇādivasena⁵ keḷiṃ kātuṃ āradhāṃ hatthe gahetvā
5 „apehi, na me tayā attho“ ti nibbhacchesi⁶. So osakkitvā lajjito
utthāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṃ⁷
ñatvā kuṭumbiye⁸ nikkhante⁹ upasaṃkamitvā evaṃ āhaṃsu: „tvam¹⁰
etasmiṃ¹¹ paṭibaddhacittā āhāraṃ paṭikkhipitvā nipajji¹², atha naṃ
punappuna¹³ yācitvā ānayimha¹⁴, tassa kasmā okāsaṃ na akāsīti“.
10 Sā tam atthaṃ ārocēsi. Itarā „tena hi¹⁵ paññāyissasīti“¹⁶ apakka-
mimsu¹⁷. Kuṭumbiyo¹⁸ puna nivattitvāpi na¹⁹ olokesi. Sā tam²⁰ ala-
bhamānā nirāhārā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Kuṭumbiyo¹⁸ tassā
matabhāvaṃ ñatvā bahumālāgandhavilepanaṃ²¹ ādāya Jetavanaṃ gantvā
Satthāraṃ pūjetvā vanditvā²² ekamantaṃ nisīditvā Satthārā²³ ca „kin
15 nu kho upāsaka na paññāyasīti“ pucchite²⁴ tam atthaṃ ārocetvā
„sv-āhaṃ bhante ettakaṃ²⁵ kālaṃ lajjāya Buddhūpaṭṭhānaṃ²⁶ nā-
gato²⁷“ ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' esā²⁸ kilesavasena tam
pakkosāpetvā āgatakāle tam okāsaṃ akatvā²⁹ lajjāpesi, pubbe pi pana
paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsaṃ
30 akatvā kilametvā³⁰ vippayojesīti³¹“ vatvā tena³² yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto sindhavakule nibbattitvā Vātaggasindhavo³³ nāma
hutvā tassa maṅgalasso ahosi. Assagopakā³⁴ tam netvā Gaṇ-
gāya³⁵ nahāpenti³⁶. Atha naṃ Kundālī³⁷ nāma gadrabhi³⁸ disvā
25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇaṃ

¹ C^k vokāsaṃ, B^d omīti okāsaṃ. ² C^s -yañce. ³ C^k vokāsaṃkāraṇaṃ, C^s okāsaṃ-
kāraṇaṃ. ⁴ B^d adds gantvā. ⁵ C^k Bīd -gahanā-, C^s -gahaṇa-. ⁶ Bīd nivāresi.
⁷ C^s tāyathākatabhāvaṃ, Bī tāya tatthā ahatthagahaṇādivāsaṃ, B^d tāya katā hat-
thagahaṇādivāsaṃ. ⁸ C^s kuṭumbiye, Bīd kuṭumpike. ⁹ Bīd add tam. ¹⁰ Bī
adds evamāha, C^s tam sutvā. ¹¹ Bī tasmī. ¹² Bī nippajjasi. ¹³ Bīd punap-
punnaṃ. ¹⁴ Bī ānayimhā, B^d ānayimhā. ¹⁵ Bīd add tvam. ¹⁶ C^s Bī -tīti, Bīd
add vatvā. ¹⁷ Bī pakkamisum, B^d pakkamisu. ¹⁸ C^s kuṭumbiko, Bīd kuṭumpiko.
¹⁹ Bī puna nivattitvā na, B^d na puna nivattitvā. ²⁰ C^s sā sātāṃ, Bī sā taṃ.
²¹ B^d pagandhamālāvilēpanaṃ. ²² Bīd omīti vanditvā. ²³ Bī nisīdi sutta, B^d
nisīdi satthā. ²⁴ Bīd paññāyatīti pucchitvā. ²⁵ Bīd ettha-. ²⁶ C^k Bīd buddhu-.
²⁷ C^s gato, Bī nāgatosmīn, B^d nāgatosī. ²⁸ Bī na upāsaka idāneva, B^d na u.
idāneva sā. ²⁹ B^d katvā. ³⁰ Bīd kilamitvā. ³¹ Bī va uyyojesī, B^d uyyojesī.
³² Bī tehi. ³³ B^d vātakka-. ³⁴ C^s -ke. ³⁵ B^d -yam. ³⁶ C^s -nte. ³⁷ C^s -lī,
Bī bhaddali, B^d baddhalī. ³⁸ Bī -bhā, B^d -bhi.

khādi na pāṇiyaṃ ca¹ pivi, parisussitvā² kiśa atṭhicammamattā
 va³ ahosi⁴. Atha naṃ putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
 nam disvā „kin nu kho tvaṃ amma n' eva tiṇaṃ khādasi⁶
 na pāṇiyaṃ⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
 nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukaṃ¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹² pu- 5
 nappuna¹³ vuccamānā¹⁴ taṃ atthaṃ kathesi. Atha naṃ putto
 samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṃ¹⁵ taṃ ānessāmīti¹⁶
 vatvā Vātaggasindhavassa¹⁷ nahāyitum¹⁸ gatakāle¹⁹ taṃ²⁰ upa-
 saṃkamitvā „tāta, mayhaṃ mātā tumhesu paṭibaddhacittā,
 nirāhārā²¹ sussitvā marati²², jīvitadānam assā dethā²³ 'ti āha. 10
 „Sādhu tāta dassāmi²⁴, assagopakā maṃ nahāpetvā²⁵ thokaṃ
 Gaṅgātīre²⁶ caraṇatthāya²⁷ vissajjenti²⁸, tvaṃ mātaraṃ gahetvā
 taṃ padesaṃ eḥīti²⁹. So gantvā mātaraṃ ānetvā tasmim
 padese vissajjettvā³⁰ ekamantaṃ paṭicchanno³¹ atṭhāsi. Assa-
 gopako³² pi Vātaggasindhavaṃ³³ tasmim ṭhāne vissajjesi³⁴. So 15
 taṃ gadrabhiṃ oloketvā upasaṃkami. Atha sā gadrabhi³⁵
 tasmim³⁶ upasaṃkamitvā attano sarīraṃ upasiṅghamaṇe³⁷
 „sac' āhaṃ guruṃ³⁸ akatvā³⁹ āgatakhane⁴⁰ v' assa⁴¹ okāsaṃ
 karissāmi evaṃ me yaso ca issariyaṃ ca parihāyissati⁴², anic-
 chamānā viya bhavitum vaṭṭatīti⁴³ cintetvā sindhavassa heṭṭhā- 20
 hanuke⁴⁴ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴⁵ bhijjivā⁴⁶
 gatakālo⁴⁷ viya ahosi. Vātaggasindhavo⁴⁸ „ko me etāya attho⁴⁹

¹ Bīd udakaṃ and omit ca. ² Bī sussi, Bī sariraṃ sussitvā. ³ Bīd omit va
⁴ Bī hutvā, Bī hutvā punappunaṃ pajjāyī. ⁵ Bīd mātaraṃ. ⁶ Ck khāsi, Bī
 khādi. ⁷ Bīd udakaṃ. ⁸ Bīd pivi. ⁹ Bīd pasariraṃ sussitvā. ¹⁰ Cī nipajji.
¹¹ Bīd add pi. ¹² Bīd -nnaṃ. ¹³ Bīd pucchamānassa gadrabhi. ¹⁴ Bīd ahaṃ.
¹⁵ Bīd taṃ ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bī vātakka-. ¹⁷ Bīd nhā-. ¹⁸ Bīd āgamaṇa-.
¹⁹ Bīd omit taṃ. ²⁰ Bīd nihārā, Bīd niharā. ²¹ Bīd marissati. ²² Bīd dassāmiti.
²³ Bīd nhāyitvā. ²⁴ Bīd add thatvā. ²⁵ Bīd vicarāṇa-, Bīd gocarattāya. ²⁶ Bī
 visajjissati, Bīd vissajjissanti. ²⁷ Bīd visajjivā. ²⁸ Bīd paṭichinno? Bīd paṭipanne.
²⁹ Bīd -kā. ³⁰ Bīd vātakka-. ³¹ Bīd vissajjesum, Bīd visajjesum. ³² Ck Bī -bhi,
 Bīd -bhīm. ³³ Ck tasmim ṭhāne, the latter word being scratched out, Bī omits
 tasmim. ³⁴ Cī -no. ³⁵ Bī guruṃ. ³⁶ Bīd katvā. ³⁷ -kkhane ³⁸ Bīd yevassa.
³⁹ Bī -yissatīti, Bīd -hārisatīti. ⁴⁰ Bīd haṇu-. ⁴¹ Bī danda-, Bīd dandha-. ⁴²
 Bī bhijjamānaṃ, Bīd bhijjamāna. ⁴³ Bīd kalo. ⁴⁴ Bī vātakka- corr. to vātagg-,
 Bīd add pi.

ti lajjito tato va' palāyi. Sā vippaṭisārī² hutvā tatth' eva patitvā socamānā nipajji³. Atha naṃ putto upasamkamitvā pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati⁴

5 ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasīti⁵. 46.

Tattha yenā⁶ 'ti tasmim paṭibaddhacittatāya yena kāraṇabbhūtena.

Puttassa vacanaṃ sutvā gadrabhī dutiyaṃ gātham āha:

2. Sace⁷ panādiken' eva santhavo⁸ nāma jāyati⁹

yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰, tasmā tāta palāy' ahan ti¹¹. 47.

10 Tattha ādikenevā¹² 'ti ādito vā¹³ paṭhamaṃ nēva¹⁴, santhavo ti methunadhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰ ti tāta itthīnaṃ¹⁰ hi garuṃ¹⁶ akatvā ādito va¹⁷ santhavaṃ kurumānānaṃ yaso hāyati issariyaṃ gabbatabhāvo¹⁸ parihāyatīti.

Evam sā itthīnaṃ¹⁹ sabhāvaṃ²⁰ puttassa kathesi:

15 Tatiyaṃ gātham pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:

Yasassināṃ kule jātāṃ āgataṃ yā na icchati

socati cirarattāya Vātaggam iva Kundalīti²¹. 48.

20 Tattha yasassinan ti yasasampannaṃ, yā na icchatīti yā itthī²² ta-thārūpaṃ²³ purisaṃ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṃ dīghamaddhānaṃ ti attho.

Satthā imaṃ atītaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā gadrabhī²⁶ sā itthī ahosi, Vātaggasindhavo pana aham evā²⁷ 'ti. Vātaggasindhavajātakam²⁷.

¹ C^o lajji tatheva, Bⁱ lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^o -rino, Bⁱ -ri, B^d -ti-sārī. ³ B^d nipp-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^o B^d -tīti. ⁶ B^d yenāsi. ⁷ Bⁱ nākho, B^d nakho. ⁸ C^o satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthī-. ¹¹ B^d palāyitanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^o adds na. ¹⁴ C^o -maññeva, B^d pathamaṃ eva. ¹⁵ B^d -saṃyoga-. ¹⁶ B^d garuṃ. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhita-bhāvo. ¹⁹ B^d itthī-. ²⁰ B^d -vo taṃ. ²¹ C^o kundalīti, C^o kuṇḍalīti, Bⁱ bhad-dalīti, B^d gadrabhīti. ²² B^d itthī. ²³ C^o yathārūpaṃ. ²⁴ B^d dhammadesa-naṃ. ²⁵ C^o kuṭi-. ²⁶ B^d bhi. ²⁷ B^d add chaṭhamaṃ.

7. Kakkatajātaka.

Sīngī migo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
 taram itthim ārabha katesi. Sāvattiyaṃ kir' eko kuṭumbiko¹
 attano bhariyaṃ gahetvā uddhārasādhanaṭṭhāya² janapadaṃ gantvā
 uddhāraṃ³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵
 pan' assa abhirūpā pāsādikā⁶. Corajeṭṭhako tassāpi⁷ sinehena kuṭum-
 bikam⁸ māretum ārabhi. Sā pana itthi⁹ silaṭṭi¹⁰ ācārasampannā pa-
 tidevatā¹¹, sā corajeṭṭhakassa pādesu patitvā¹² „sāmi¹³ sace mayi
 sinehena¹⁴ mayhaṃ sāmikam māressasi¹⁵ aham pi¹⁶ visam vā khādītva¹⁷
 nāsāvātaṃ sannirumbhitvā¹⁸ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchis-
 sāmi¹⁹, mā me akāraṇa²⁰ sāmikam mārehīti²¹“ yācitvā taṃ vissajjāpesi.
 Te ubho pi sotthinā Sāvattiyaṃ patvā Jetavanapiṭṭhihihārena gacchantā
 „vihāraṃ pavasitvā Sattthāraṃ vanditvā gamissāma²²“ 'ti²³ gandhakuṭi-
 parivenaṃ gantvā²⁴ vanditvā ekamantaṃ nisidimsu. Te Sattthāra „ka-
 haṃ gat' atthā²⁵“ 'ti puṭṭhā „uddhārasādhanaṭṭhāya²⁶“ 'ti āhaṃsu,
 „antarāmagge pana ārogena²⁷ āgat' atthā²⁸“ 'ti vutte kuṭumbiko²⁹ āha:
 „antarāmagge no bhante corā gaṇhimsu, tat' esā³⁰ maṃ māriyamā-
 naṃ corajeṭṭhakaṃ yācitvā mocesi³¹, imaṃ nissāya³² jīvitaṃ laddhaṃ³³
 ti. Sattthā „upāsaka idāpi tāv' etāya³⁴ tuyhaṃ jivitaṃ³⁵ dinnam³⁶,
 pubbe³⁷ paṇḍitānam pi adāsīti³⁸“ tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Hi-
 mavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkatako
 ahosi, so tassa nivāsabhāvena³⁹ kulīradaho⁴⁰ ti paññāyittha.
 Kakkatako mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo⁴¹, hatthi⁴²
 gahetvā vadhetvā⁴³ khādati, hatthi⁴⁴ tassa bhayena⁴⁵ otaritvā⁴⁶

¹ C^o kuṭi-. ² Bⁱ uddhāraṃ sodha-, B^d uddharaṃ sodha-. ³ Bⁱ uddharaṃ. ⁴ B^d so-. ⁵ B^d add dassaniyā. ⁶ Bⁱ tassā, B^d tassā. ⁷ B^d itthi. ⁸ C^k B^d -ti. ⁹ B^d add hutvā. ¹⁰ B^d nippattitvā. ¹¹ B^d add corajeṭṭhaka. ¹² B^d sineho atthi mā. ¹³ Bⁱ māreheti, B^d mārehi, B^d add sace māressi. ¹⁴ omit pi. ¹⁵ B^d khādītva vā. ¹⁶ read-tvā vā? Bⁱ sannirajjitvā, B^d -rujjitvā. ¹⁷ B^d gami-. ¹⁸ B^d -ṇena. ¹⁹ B^d sattthāraṃ vandissāma ti. ²⁰ B^d add sattthāraṃ. ²¹ B^d gatattā upāsikā. ²² Bⁱ uddharaṃ sodha-, B^d uddhānaṃ sodha-. ²³ C^k ārogena, Bⁱ arogena, B^d āroge corr. to aroge. ²⁴ C^o kuṭi-. ²⁵ B^d tattha sā. ²⁶ C^k mocesi. ²⁷ Bⁱ add mayā. ²⁸ B^d na idāneva tāya evaṃ. ²⁹ Bⁱ jivitaḍḍānaṃ, B^d jivitaḍḍānaṃ. ³⁰ Bⁱ omits dinnam. ³¹ B^d add pi. ³² B^d pi jivitaṃ adāsi yevā ti. ³³ Bⁱ ni-vāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. ³⁴ C^k kuṭi-, B^d kuṭi-. ³⁵ Bⁱ -ṇam, B^d -ṇā. ³⁶ C^o B^d hatthi. ³⁷ so C^k; B^d omit vadhetvā. ³⁸ C^o hatthi, B^d -iyo. ³⁹ B^d add tattha.

gocaraṃ gaṇhituṃ na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kulīra-
 daham² upanissāya vasamānam hatthiyūthajetṭhakahatthim³
 paṭicca kaṇeruyā⁴ kucchismiṃ⁵ paṭisandhim gaṇhi. Ath' assa
 mātā „gabbhaṃ rakkhissāmīti“⁶ aññam pabbatapadesaṃ gantvā
 5 gabbhaṃ rakkhitvā puttāṃ vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtaṃ⁸
 patto mahāsarīro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapab-
 bato viya ahosi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhim saṃvāsaṃ
 kappetvā „kakkāṭakam gaṇhissāmīti“¹⁰ attano bhariyaṃ ca
 mātaraṃ ca ādāya taṃ hatthiyūtham upasaṃkamitvā pitaraṃ
 10 passitvā „tāta aham kakkāṭakam gaṇhissāmīti“ āha. Atha
 naṃ pitā „na sakkhissasi tātā“¹¹ 'ti vāretvā¹² punappuna¹³
 vadantam eva¹⁴ „jānissasīti“ āha. So kulīradaham¹⁵ upanissā-
 sāya vasante¹⁶ sabbavāraṇe sannipādetvā sabbehi saddhim da-
 hasamīpaṃ gantvā „kiṃ so kakkāṭako otaraṇakāle gaṇhati
 15 udāhu gocaraṃ gaṇhanakāle udāhu uttarapaṇakāle“ ti pucchitvā¹⁷
 „uttaraṇakāle“ ti sutvā „tena hi tumhe kulīradaham¹⁸ otaritvā
 yāvadatthaṃ gocaraṃ gaṇhitvā¹⁹ paṭhamam uttaratha, aham
 pacchato gamissāmīti“²⁰ āha. Vāraṇā tathā karimsu. Kulīro²¹
 pacchā²² uttarantaṃ Bodhisattaṃ mahāsaṇḍāsena kammāro²³
 20 lohasalākam²⁴ viya aḷavasena²⁵ pāde dāhaṃ gaṇhi. Kaṇeru²⁶
 Bodhisattaṃ avijahitvā samīpe yeva²⁷ aṭṭhāsi. Bodhisatto
 ākaḍḍhanto²⁸ kulīraṃ²⁹ cāletuṃ nāsakkhi. Kulīro³⁰ pana taṃ
 ākaḍḍhanto³¹ attano abhimukhaṃ karoti. So maraṇabhaya-
 tajjito baddharāvaṃ³² ravi. Sabbavāraṇā³³ maraṇabhayaabhītā³⁴
 25 kuñcanādam³⁵ katvā muttakariṣaṃ cājamānā palāyimsu. Ka-
 neru³⁶ pi 'ssa saṇṭhātuṃ³⁷ asakkonti³⁸ palāyituṃ ārabhi³⁹. Atha

¹ Bī asakkonto, Bā asakkonti ² Cks kulī-, Bī kulī-, Bā kulī-. ³ Bīd -jetṭhakam.
⁴ Bī kareṭunhā, Bā karekuyā. ⁵ Bīd -imhi. ⁶ Cks -māti ⁷ Cks omit so. ⁸ Bā
 -tam. ⁹ Cks kā-, Bīd kareṇuyā. ¹⁰ Bī uggaṇhissāmīti, Bā ukkaṇh-. ¹¹ Bīd
 puttā. ¹² Bīd vāreti. ¹³ Bīd -nnaṃ. ¹⁴ Bī vadantitvaññeva, Bā vadantamitvañ-
 ñeva. ¹⁵ Cks kulī-, Bīd kulī-. ¹⁶ Cks -tā, Bī -to. ¹⁷ Bīd pucchi. ¹⁸ Bīd ga-
 hetvā. ¹⁹ Bīd bhāviṣṣāmīti. ²⁰ Bīd pacchato. ²¹ Bīd kammāra. ²² Bī lohapa-
 ṭalakam, Bā -salakam. ²³ Cks āla- corr. to aḷa-, Bīd dvāḷadvayena. ²⁴ Bīd kā-
 reṇukā. ²⁵ Cks va. ²⁶ Cks Bī ākaḍḍhanto. ²⁷ Cks kulī-, Bī -kulī-, Bā -kuli. ²⁸
 Bīd bandharavaṃ. ²⁹ Bīd sabbe-. ³⁰ Bīd -tajjitā. ³¹ Bīd koñca-. ³² Bīd saṇ-
 dhāretuṃ. ³³ Bīd -ti. ³⁴ Bīd ārabhi.

naṃ so attano baddhabhāvaṃ¹ nāpetvā² tassā apalāyanatthaṃ
paṭhamam gātham āha:

1. Siṅgī³ migo āyatacakkhunetto⁴

aṭṭhittaco⁵ vārisayo alomo,

tenābhibhūto kapaṇam rudāmi,

mā heva maṃ pāṇasamaṃ jaheyyā ti. 49.

Tattha siṅgī³ migo ti siṅgī suvaṇṇavaṇṇo⁶ migo dvīhi aḷehi siṅgac-
caṃ sādheṇtehi yuttatāya siṅgīti⁷ attho, migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena⁸
idha kuḷīro⁹ vutto, āyatacakkhunetto¹⁰ ti¹¹ dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭ-
ṭhena nettam. āyatāni cakkhusamkhātāni nettāni a-sā ti āyatacakkhunetto dī-
ghakkhīti attho, aṭṭhim ev' assa tacakkecam sādhetīti aṭṭhittaco¹², tenābhi-
bhūto ti tena¹³ migena abhibhūto ajjhottarato¹⁴ niccalaṃ¹⁵ gabhito hutvā, ka-
paṇam rudāmīti kārūṇṇappatto¹⁶ hutvā rodāmi¹⁷ viravāmi, mā heva maṃ¹⁸
ti maṃ evarūpaṃ vyasanam pattam¹⁹ attano pāṇasamaṃ piyasāmikaṃ tvaṃ mā
heva jahi²⁰.

Atha sā kaṇeru²¹ nivattitvā²² taṃ assāsayamānā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Ayya na taṃ jahissāmi kuṇjara²³ saṭṭhihāyana²⁴,

pathavyā²⁵ cāturantāya suppiyo hosi me tuvan ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyana²⁶ 'ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiṃ²⁷ hi kuṇjarā thā-
mena parihāyanti, sā ahaṃ evaṃ thāmahīnaṃ²⁸ imam vyasanam pattam²⁹ na
taṃ³⁰ jahissāmi³¹, mā bhāyi, imissā³² hi³³ catusu³⁴ disāsu samuddam pa-
tvā thitāya cāturantāya paṭhaviyā³⁵ tvaṃ mayhaṃ suṭṭhu piyo ti.

Atha naṃ santhambhetvā³⁶ „ayya idāni taṃ kuḷirena³⁷
saddhim thokaṃ kathāsallāpaṃ labhamānā vissajjāpessāmīti³⁸
vatvā kuḷiram³⁷ yācamānā tatiyaṃ gātham āha:

¹ Bīd bandha-. ² Bīd paññā-. ³ Bīd siṅga. ⁴ Bīd āyati-. ⁵ Bīd aṭṭhittaco. ⁶ Ck siṅgīsuvaṇṇavaṇṇo, C^s siṅgīsuvaṇṇavaṇṇa. Bī siṅgasuvaṇṇavaṇṇā, Bīd suvaṇṇa-
vaṇṇo, omitting siṅga. ⁷ Bīd siṅgan ti. ⁸ Bī sabbapāṇasaṅgahakavase, Bīd sabbapā-
ṇasaṅgāhatavasena. ⁹ Ck kuḷī-, C^s kuḷīroti, Bīd kuḷīroti. ¹⁰ Bī āyati-. ¹¹ Bīd
add ettha. ¹² Bīd aṭṭhittaco. ¹³ Bī teneva. ¹⁴ Bī ajjhottarato, Bīd ajjhottarato.
¹⁵ Bīd -lo. ¹⁶ Ck -ñāpa-. ¹⁷ Bī ru-. ¹⁸ Cks hevan. ¹⁹ Bīd byasanappattam.
²⁰ Bī jahāmi, Bīd jahā ti. ²¹ Bīd kareṇukā. ²² Bīd nivatte-. ²³ Bīd kuṇḍaram.
²⁴ Bī saṭṭhihāyanam, Bīd saṭṭhihāyanam. ²⁵ Bīd -byā. ²⁶ Bīd -nan. ²⁷ Bīd sa-
ṭṭhivassikakā-. ²⁸ Bī thāmehi sampannam, Bīd thāmena hi sampannam. ²⁹ Bī
idam byasanappattam, Bīd imam byasanappattam. ³⁰ Bīd omit tam. ³¹ Bīd -mīti.
³² atha sā kaṇeru - - - imissā wanting in C^s. ³³ Bīd ti. ³⁴ Cks Bī catusu. ³⁵
Bīd path-. ³⁶ Cks santhambī, Bī saṭṭhapetvā, Bīd saṭṭhambhetvā? ³⁷ Bīd kuḷi-.
³⁸ Bīd visa-.

a. Ye kulirā¹ samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca²
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulirā⁴ sabbesaṃ vaṇṇasampattiyaṃ ca mahantattena⁵ ca tvaṃ eva seṭṭho⁶, tena
5 taṃ⁷ yācāmi, mayhaṃ rodamānāya sāmikaṃ muñcā⁸ ti.

Kuliro⁹ tassā kathayamānāya⁹ itthisaddē nimittaṃ gahe tvā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāraṇassa pādato aḷe¹¹ viniveṭhento
„ayaṃ¹² vissatṭho¹³ idaṃ nāma karissatīti¹⁴“ na¹⁵ kiñci aññāsi.
Atha naṃ vāraṇo pādaṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva aṭṭhīni bhijjimsu¹⁷. Vāraṇo tuṭṭharavaṃ¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kuliraṃ²⁰ nīharitvā mahītale ṭhapetvā
maddantā cuṇṇaṃ²¹ akaṃsu. Tassa dve aḷā sarīrato bhijji-
tvā ekamante patiṃsu. So ca kuliradaho⁸ Gaṅgāya ekāband-
dho²² Gaṅgāya²³ pūraṇakāle²¹ Gaṅgodakena pūraṇi, udaye
15 mandibhavante²⁵ dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari²⁶. Atha dve
pi te aḷā uppatitvā²⁷ Gaṅgāya pavuyhiṃsu²⁸, tesu eko sa-
muddaṃ²⁹ pāvisi, ekaṃ dasabhātikarājāno³⁰ udaye kiḷamānā
labhitvā Ānakaṃ³¹ nāma mutiṅgaṃ³² akaṃsu, samuddaṃ³³ pa-
viṭṭhaṃ pana asurā gahe tvā Ālambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ.
20 Te aparabhāge Sakkena³⁴ saṅgāme³⁵ parājitaṃ taṃ chaḍḍetvā³⁶
palāyimsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Ālam-
baramegho viya thanantīti³⁷“ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammadesaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi³⁸ jayampatikā sotāpattiḥhale

¹ Bīd kuli-. ² Bī Gaṅgāya vā yamunā ca, Bī Gaṅgāya yamunāya ca. ³ Cks pa-
tīti. ⁴ Cks kulī-, Bīd Gaṅgāya vā yamunāya vā kuli-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd
add uttamo. ⁷ C tvaṃ. ⁸ Cks kulī-, Bīd kuli-. ⁹ Bīd kathi-. ¹⁰ Bīd ākaḍhi-
yamānaso, Bī ākaḍhi-. ¹¹ Cks aḷehi. ¹² Ck alaṃ, Ck alaṃ corr. to alaṃ. ¹³
Bīd viṣeṭho. ¹⁴ Cks -ssasīti, Bī -ssāmiti. ¹⁵ Ck omits na. ¹⁶ Bīd piṭṭhiyaṃ.
¹⁷ Bīd adds atha. ¹⁸ Bīd tuṭṭharavaṃ. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Cks kulī-, Bī kulī-,
Bīd kuli-. ²¹ Bīd cuṇṇaviccuṇṇaṃ. ²² Bīd ekābandho, Bī ekobandho. ²³ Ck omits
Gaṅgāya. ²⁴ Ck Bīd purāṇa-. ²⁵ Bīd mandīhūte. ²⁶ Bīd Gaṅgāya otarati. ²⁷
Bīd uppalavitvā. ²⁸ Ck vuyhiṃsu, Bīd vuyhisu. ²⁹ Bīd -dde. ³⁰ Ck -tu-. ³¹
Bī ālaka, Bī ālakkaṃ. ³² Bī mudiṅgaṃ, Bī muddiṅgaṃ. ³³ Bīd -dda. ³⁴ Ck
sakkotaṃ. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Ck chaḍḍetvā, Bī chaṭṭetvā, Bīd chaṭetvā. ³⁷ Bīd
thanatīti. ³⁸ Bīd omīti i.

patitṭṭhabimsu) „Tadā kaṇeru¹ ayaṃ upāsikā ahosi², vāraṇo pana aham aham evā“³ ti. Kakkatajātama³.

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānan ti. Idam Satthā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ aññataram uyyānapālaputtam ārabba kathesi. Satthā 5
kira vutthavasso⁵ Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgiri janapade⁴ cārikam
cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukham saṅgham⁶ nimantetvā
uyyāne nisidāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā⁷ uyyānacāri-
kam⁸ caritukāmā iminā uyyānapālena saddhim carantū“⁹ 'ti vatvā „ay-
yānam phalāphalāni dadeyyāsīti“ uyyānapālam¹⁰ āṇāpesi. Bhikkhū 10
caramānā ekaṃ chiddaṭṭhānam⁹ disvā „imaṃ ṭhānam chiddam¹⁰ avirū-
harukkham¹¹, kin nu kho kāraṇa“ ti pucchimsu. Atha nesam uy-
yānapālo ācikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakam
āsiṇcanto 'mūlappamāṇena¹² āsiṇcissāmīti' uppāṭetvā mūlappamāṇena
udakam āsiṇci, tena tam ṭhānam chiddam jātan“ ti. Bhikkhū Satthu 15
santikam āgantvā tam¹¹ attham ārocesum. Satthā „na bhikkhave
idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā“¹² 'ti vatvā atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Vissasene¹⁴ nāma¹⁵ rajjam kā-
rente¹⁶ ussave ghuṭṭhe¹⁷ uyyānapālo „ussavam kilissāmīti“ uy- 20
yānavāsino makkate āha: „idaṃ uyyānam tumhākam bahūpa-
kāram, aham sattāham ussavam kilissāmi, tumhe sattame di-
vase uparopakesu udakam āsiṇcathā“¹⁸ 'ti āha. Te „sādhū“¹⁹ 'ti
sampaṭicchimsu. So tesam cammaghaṭake datvā pakkāmi.
Makkaṭā udakam siṇcitvā¹⁸ uparopakesu āsiṇcimśu. Atha te¹⁹ 25
makkaṭajetṭhako āha: „āgametha tāva, udakam nāma sabba-
kālam dullabham, tam rakkhitabbam²⁰, uparopake uppāṭetvā

¹ Bīd kāreṇukā. ² Bīd omit ahosi. ³ C^o kakkataka-, Bīd kaṇṇata-, Bīd add
sattamaṃ. ⁴ C^o Bīd -ṇa-. ⁵ C^o vuttavasse, Bīd vutthavasso. ⁶ Bīd bhikkhu-
saṅgham. ⁷ C^o ayya. ⁸ Bīd uyyāne-. ⁹ Bīd chindanaṭhānam, Bīd chindaṭhānam.
¹⁰ Bīd chinda, Bīd chinnaṃ. ¹¹ C^o virājarukkham, Bīd ruḥam avirakkhi, ¹²
C^o mūlapa-. ¹³ Bīd etam ¹⁴ C^o vissaseno, Bīd visaseno. ¹⁵ C^o Bīd add rājā.
¹⁶ Bīd -to. ¹⁷ C^o ghuṭṭe, C^o ghuṭṭe corr. to ghuṭṭhe, Bīd saṅghuṭhe, Bīd saṃ-
ghuṭhe. ¹⁸ Bīd āsiṇcantā, Bīd āsiṇcitvā. ¹⁹ Bīd ne. ²⁰ Bīd tattha.

mūlappamāṇaṃ ṇatvā dīghamūlakesu bahuṃ¹ rassamūlakesu appaṃ udakaṃ āsiñcitum² vaṭṭatīti³. Te „sādhū“⁴ ti vatvā⁵ ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti ekacce te⁶ ropetvā udakaṃ siñcanti. Tasmim kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ
5 ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ gantvā te makkatake⁷ tathā karonte disvā „ko tumhe evaṃ kāretīti“⁸ pucchitvā „vānarajetṭhako“⁹ ti vutte „jetṭha-kassa“¹⁰ tāva vo ayaṃ paṇṇā¹¹, tumhākaṃ kīdisi¹² bhavissatīti¹³. tam¹⁴ atthaṃ pakāsento paṭhamam¹⁵ gātham āha:

10 1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā setṭhasammato
tassāyaṃ¹⁶ edisi¹⁷ paṇṇā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānaṃ ti imesaṃ sabbesaṃ¹⁸ pi samāgatānaṃ¹⁹ ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā²⁰ pajā kīdisā nu kho tassāyaṃ²¹ paṇṇā ti.

15 Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:
2. Evam eva tuvaṃ brahme anaññāya vinindasi,
kathaṃ hi mūlaṃ adisvā²² rukkham jaññā patitṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: tvaṃ bho purisa kāraṇākāraṇaṃ ajānitvā evam evaṃ²³ amhe vinindasi, rukkham²⁴
20 nāma gambhīrapatitṭhito²⁵ vā esa na vā ti mūlena²⁶ anuppāṭetvā kathaṃ nātum²⁷ sakkā, tena mayaṃ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcāmā' ti.

Tam sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁸ vānarā vane,
Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkhharopakā ti. 54.

25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasirājā²⁹ Vissaseno yev' ettha³⁰ garahitabbo, yassatthā rukkhharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkhharopakā jātā ti

¹ C° Bā bahu. ² Bā siñci-. ³ Bā sampatichhitvā, Bī adds va ⁴ Bā omit te. ⁵ Bā -ṭe. ⁶ C° kārotīti, Bā kena tumhehi evaṃ kāritanti. ⁷ Bā vanaraje-. ⁸ Bā appapaṇṇo ⁹ Bā -kaṃ pana kidisaṃ. ¹⁰ C° -ssasīti. ¹¹ Bī etaṃ, Bā ekam. ¹² Bā imaṃ. ¹³ C° nass-. ¹⁴ C° idisi, Bā edisi. ¹⁵ C° omits sabbesaṃ. ¹⁶ Bā samānajatīnaṃ. ¹⁷ C° lāmakā, Bī lāmaka, Bā lāmaka. ¹⁸ C° tassāyaṃ, Bī tassa, Bā tassā. ¹⁹ C° Bā add na. ²⁰ Bā eva ²¹ Bā rukkho. ²² Bā -re-. ²³ Bā mūlaṃ. ²⁴ C° nātaṃ, Bā nāpuraṃ. ²⁵ Bī ye vatta, Bā ye caññe tattha. ²⁶ C° -si-. ²⁷ Bī yo etta etta, Bā yeva ettha.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
 „Tadā vānārajetthako ārāmaḍḍesaṇakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana
 aham evā“ 'ti. Ārāmaḍḍesaṇajātaṃ¹.

9. Sujātajāta.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idaṃ Satthā Jetavane 5
 viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṃ² Dhanañjayasetthidhītaraṃ Visā-
 khāya kaniṭṭhabhaginim Sujātaṃ ārabba kathesi. Sā kira mahan-
 tena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṃ pūrayamānā pāvisi, „mahāku-
 lassa dhītā ahan“ ti pana³ mānatthaddhā ahosi kodhanā caṇḍā⁴
 pharusā, sassusāsurasāmikavattāni na karoti, gehajanaṃ tajjenti⁵ 10
 paharanti⁶ carati⁷. Ath' ekadivaṣaṃ Satthā pañcabhikkhusataparivuto⁸
 Anāthapiṇḍikassa gehaṃ gantvā nisīdi. Mahāsetthi⁹ dhammaṃ
 suṇanto¹⁰ Bhagavantaṃ upanisīdi¹¹. Tasmim khape Sujātā dāsakamma-
 karehi saddhim kalahaṃ karoti. Satthā dhammakathaṃ thapetvā
 „kim saddo eso“ ti āha. „Esā¹² bhante kulasuṇhā agāravā, n' ev' 15
 assā¹³ sassusāsurasāmikavattaṃ atthi¹⁴ na dānaṃ na silaṃ, assaddhā
 appasannā ahorattaṃ¹⁵ kalahaṃ kurumānā vicaratīti“. „Tena hi¹⁶
 pakkosathā“ 'ti. Sā āgantvā¹⁷ vanditvā ekamantaṃ atthāsi. Atha
 naṃ Satthā „satt' imā Sujāte purisassa bhariyā, tasmaṃ¹⁸ tvaṃ katarā“
 ti pucchi. „Bhante, nāhaṃ taṃ¹⁹ saṃkhittena kathitassa atthaṃ 20
 jānāmi, vitthārena me kathethā“ 'ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇā-
 hīti“ vatvā imā gāthā abhāsi:

Padutṭhacittā ahitānukampinī

aññesu rattā atimaññate patim

dhanena kītassa vadhāya ussukā,

yā evarūpā purisassa bhariyā

„vadhakā“²⁰ ca²¹ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

Yaṃ itthiyā vindati sāmiko dhanam

sippaṃ vaṇijjaṃ ca kaṣim adhiṭṭhaham²²

¹ Bīd add aṭṭhamam. ² Ck suni-, Bīd suṇham. ³ Bīd omit pana. ⁴ Ck caṇḍa, Bīd caṇḍi. ⁵ Ck tajjenti, Cc tajja, Bīd tajjanti. ⁶ Cc -ti, Bī -tīti, Bd -ti. ⁷ Bī omits carati, Bd vivadanti. ⁸ Cc Bīd pañcahi bhikkhusatehi parivuto. ⁹ Bīd add pi. ¹⁰ Bī adds va. ¹¹ Bīd upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. ¹² Bīd ekā. ¹³ Bī agārassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bī natthi, Bd na atthi. ¹⁵ Bī -ttim, Bd -ttim corr. to -ttaṃ. ¹⁶ Bī adds naṃ. ¹⁷ Bī ti āha pakkosāpetvā āgantvā, Bd ti sāpetvā āgantvā. ¹⁸ Ck tāsaṃ, Bī tāsu. ¹⁹ Ck na, Bī saṃ, Bd omits taṃ. ²⁰ Cc ayyā, Bī vadhata. ²¹ Bī omits ca. ²² Ck -him, Bī adhiṭṭhakaṃ, Bd adhiṭṭhaham.

- appam pi tasmā¹ apahātum icchati²,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„cori³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā⁵ alasā⁶ mahagghasā⁷
5 pharusā ca caṇḍī ca duruttavādini⁸
upaṭṭhāyikānaṃ⁹ abhibhuyya vattati¹⁰,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
10 mātā va puttā¹² anurakkhate¹³ patim¹⁴
tato dhanam sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jetthā¹⁶ bhagini kaniṭṭhakā¹⁷
15 sagāravā hoti sakamhi sāmike
hirīmanā bhattavasānuvattinī¹⁸,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhagini ca bhariyā¹⁹“ ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha²⁰ disvāna patim pamoditā
20 sakhī sakhāraṃ va cīrassa²¹ āgataṃ
kolīniyā²² silavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
Akkutṭhasantā²⁵ vadhadandaṭṭajjitā
25 adutṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā²⁶ bhattavasānuvattinī²⁷,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ B^d tassa. ² C^k-tu, B^d pahātumicchati. ³ Bⁱ teri, B^d cori. ⁴ B^d omit ca. ⁵ C^k okkāmakāmā corr. to akāmakāmā, Bⁱ akammaṃkāmā, B^d akammakā. ⁶ C^k alāsā, B^d asasā. ⁷ C^k maggasā. ⁸ Bⁱ durattavādini, C^k durannavādini. ⁹ C^k utṭhā-, Bⁱ upajhānakāni, B^d upaṭṭhāyikānaṃ. ¹⁰ B^d pavattini. ¹¹ the second and third verses (yam ithiyā - - - akammakāmā - - -) are wanting in C^k. ¹² B^d mātā puttāṃ va. ¹³ C^k anupekkhate, Bⁱ anurukkhate, B^d -rakkhite. ¹⁴ B^d pati. ¹⁵ C^k sacī, wanting in Bⁱ. ¹⁶ B^d jettha. ¹⁷ C^k kaniṭṭhā, B^d ganiṭṭhakā. ¹⁸ C^k -ni, B^d bhattavasānuvattini. ¹⁹ B^d kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bⁱ. ²⁰ B^d cidha. ²¹ Bⁱ cīrassaṃ, B^d cīrassa. ²² C^k kolī-, B^d koleyyakā. ²³ C^k ma, Bⁱ va. ²⁴ the fifth and sixth verses are wanting in Bⁱ. ²⁵ Bⁱ akuddha-, B^d akundhā-. ²⁶ Bⁱ sako-, B^d ako-. ²⁷ Bⁱ satta - - ni, B^d bhatta-. ²⁸ B^d dāsī, wanting in Bⁱ.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhakā ti vuccati³
coritī ayirā⁴ ti ca sā pavuccati,
dussīlarūpā pharusā anādarā⁵
kāyassa bhedā nirayaṃ vajanti tā.
Yā c' idha² mātā bhaginī sakhī ca
dāsīti⁶ bhariyā ti ca sā pavuccati,
sīle ʔhitattā cirarattasamvutā
kāyassa bhedā sugatīṃ vajanti tā.

Evam Satthari imā⁷ satta bhariyā⁸ dassente⁹ yeva Sujātā sotā-pattiphale patiṭṭhahi, tato¹⁰ „tvam imāsaṃ sattannaṃ bhariyānaṃ katarā“ ti vutte „dāsīsamā“¹¹ ahaṃ bhante“ ti vatvā Tathāgataṃ vanditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṃ gharasunhaṃ ekovāden' eva¹² 15
dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṃghena¹³ vatte dassite gandhakuṭṭim pavisi. Dhammasabhāyam pi kho bhikkhū Satthu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujātaṃ gharasunhaṃ dametvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti 20
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden' eva¹⁴ damitā¹⁵“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kuccimhi nibbattitvā vayap-patto Takkaṣilāya¹⁶ sippāni¹⁷ uggaṇhitvā pitu accayena rajje 25
patiṭṭhāya dhammena¹⁸ rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu¹⁹ ovādaṃ dātukāmo „evam“²⁰ avatthukaṃ kathetuṃ na yuttan“ ti tassā anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokento carati. Ath' ekadivasam uyyānaṃ agamāsi²¹, mātāpi puttena saddhiṃ²² űeva²³ 30

¹ Bⁱ adds uppajjanti, B^d upapajjanti. ² Bⁱd cidha. ³ Bⁱ vadhakā pavuccati, B^d vadhakā ti pavuccati. ⁴ Bⁱd ayyakā ⁵ Bⁱd anācārā. ⁶ Bⁱ dāsī, B^d dāsī, both omit ti. ⁷ Bⁱd imāsu. ⁸ Bⁱ -yāsu. ⁹ C^k dassente dassente, C^s dassento, B^d daasentesu. ¹⁰ Bⁱd sujāte. ¹¹ Bⁱ dāsī-. ¹² Bⁱ ekavāreva, B^d ekovāreneva. ¹³ Bⁱ -saṅghe, B^d -saṅghe. ¹⁴ B^d ekovāreneva ¹⁵ Bⁱd add yevā. ¹⁶ Bⁱd -lāyaṃ. ¹⁷ Bⁱd sabbasi-. ¹⁸ Bⁱ adds samena, B^d sammena. ¹⁹ Bⁱ tassā. ²⁰ Bⁱ ekameva, B^d evameva. ²¹ Bⁱd gacchanto. ²² C^s Bⁱd saddhiññeva.

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kiki sakuno viravi. Bodhisatta-parisā² taṃ saddaṃ sutvā kaṇṇe thaketvā³ „ambho caṇḍavāce⁴ pharusavāce⁵ mā saddam akāsīti“ āha. Bodhisatte⁶ nātaka-parivute⁷ mātaraṃ saddhiṃ uyyāne⁸ vicarante ekasmiṃ supup-
 5 phite⁹ sālarukkhe nilinā ekā kokilā madhurena sarena vassi¹⁰. Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹¹ paggaḥetvā „saṇhāvāce sakhilavāce¹² muduvāce vassa vassā“¹³ ‘ti gīvaṃ ukkhipitvā ohitasoto olokeno aṭṭhāsi. Bodhisatto¹⁴ tāni dve
 kārāṇāni disvā „dāni mātaraṃ saññāpetuṃ¹⁵ sakkhissāmīti“
 10 cintetvā „amma antarāmagge kiki saddaṃ¹⁶ sutvā¹⁷ mahājano ‘mā saddam akāsi¹⁸, mā saddam akāsīti’ kaṇṇe pidahi, pharusavācā nāma na kassaci piyā“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā mañjukā¹⁹ piyadassanā²⁰
 kharavācā piyā honti asmiṃ loke paramhi ca. 55.
- 15 2. Nanu passas’ imaṃ kālīm²¹ dubbhaṇṇaṃ²² tilakāhaṭaṃ²³
 kokilaṃ saṇhabhāṇena²⁴ bahunnaṃ paṇinaṃ piyaṃ. 56.
3. Tāsmāsakhilavāc’assa²⁵ mantabhāṇī²⁶ anuddhato (Dhp.v. 363.)
 atthaṃ dhammaṃ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitan ti. 57.

Tāsaṃ ayaṃ attho: amma ime sattā piyaṅgusāmādinā²⁷ sarīravaṇṇena
 20 sampannā²⁸ kathānigghosassa²⁹ madhuratāya mañjukā³⁰ abhirūpatāya³¹ piya-
 dassanā samānā³² antamaso mātāpitāro pi³³ akkosa-paribhāsādivasena³⁴ pavat-
 tāya³⁵ kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṃ ca paramhi ca³⁶ loke
 piyā nāma na honti³⁷ antarāmagge kharavācā³⁸ kiki viya, saṇhabhāṇino pana
 maṭṭhāya³⁹ madhurāya vācāya samannāgatā virūpāpi⁴⁰ piyā honti, tena taṃ⁴¹
 25 vadāmi: nanu passasi imaṃ kālīm⁴² dubbhaṇṇasarīravaṇṇato⁴³ pi kālatarehi⁴⁴

¹ B^d adds naṃ: ² B^d bodhisattaesa parisā ca. ³ B^d pidahitvā. ⁴ C^k -co.
⁵ Bⁱ -tto, B^d add pana. ⁶ C^k -tena, Bⁱ -varito, B^d -vāritena. ⁷ B^d uyyāna-
 meva. ⁸ B^d -ta. ⁹ B^d viravi. ¹⁰ B^d -añcali. ¹¹ saddhiṃ - - - sakhilavāce
 wanting in Bⁱ. ¹² B^d atha mahāsatto. ¹³ Bⁱ aññāpe-, B^d paññāpe-. ¹⁴ Bⁱ
 kiṃki-, B^d kiki-. ¹⁵ Bⁱ adds ki kathesi. ¹⁶ B^d omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bⁱ
 maññunā, B^d mañjukā. ¹⁸ Bⁱ -dassiko, B^d -dassinā. ¹⁹ all four MSS. kālīm.
²⁰ C^k -ṇṇā. ²¹ C^k -bhataṃ, Bⁱ -haṇaṃ. ²² Bⁱ -vāsena, B^d -vācena. ²³ B^d cāya.
²⁴ B^d -ṇi. ²⁵ C^s -samādinā. ²⁶ Bⁱ samānā, B^d samāganā. ²⁷ B^d gatāniggho-
²⁸ Bⁱ maññukā. ²⁹ C^k -tāyaṃ. ³⁰ B^d adds pi. ³¹ B^d omit pi. ³² Bⁱ -satādi-,
 B^d -sakādi-. ³³ B^d -ttā. ³⁴ C^k omits paramhi ca, Bⁱ imasmī loke paramhi ca.
³⁵ B^d add taṃ amma. ³⁶ C^k B^d kharā-. ³⁷ C^k maṇḍāya, C^s maṭṭāya, B^d ma-
 ṭṭhāya. ³⁸ C^k omit pi. ³⁹ B^d naṃ. ⁴⁰ C^s B^d kālīm. ⁴¹ C^k dubbhaṇṇaṃ-, B^d
 dubbhaṇṇasarīraṃ vaṇṇato. ⁴² B^d kālantarehi.

tilakehi āhatam¹ kokilaṃ yā² evaṃ dubbaṇṇā³ samānāpi saṇhabhāṇena⁴ ba-
hunnaṃ pāṇinam piyā jātā, iti yasmā⁵ kharavāco satto loka mātāpītunnam pi
appiyo tasmā bahujaṇassa piyabhāvaṃ icchanto poso sakhilavāco saṇhamatṭa-
muduvāco⁶ assa⁷ paññāsaṃkhātāya⁸ mantāya⁹ paricchiṇḍitvā kathanato¹⁰ man-
tabhāṇi¹¹ vinā uddhaccena pamāṇayuttass' eva kathanato anuddhato, yo¹² hi 5
evarūpo¹³ pālīṇ ca¹⁴ atthaṇi ca¹⁵ dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasannissitaṃ¹⁶
katvā paraṃ na akkosetvā¹⁷ kathitātāya¹⁸ madhuraṃ ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ de-
setvā mātaraṃ saññāpesi¹⁹. Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā
ahosi. Bodhisatto pi mātaraṃ ekovāden' eva²⁰ nibbisevanam 10
katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasiraṇṇo mātā Sujātā ahosi, rājā pana aham evā“ 'ti.
Sujātajātakaṃ²¹.

10. Ulūkajātaka.

15

Sabbehi kira nātīhīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
kākolūkakalaham²² ārabha kathesi. Tasmiṃ²³ hi kāle kākā divā
ulūke²⁴ khādanti, ulūkā²⁵ suriyagamanato²⁶ paṭṭhāya tattha tattha
sayitānaṃ kākānaṃ sīsāni chinditvā²⁷ te²⁸ jīvitakkhayaṃ pāpentī.
Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa 20
sammajjanakāle²⁹ rukkhato patitāni sattaṭṭhanālimattāni³⁰ pi³¹ bahu-
tarāni pi kākāsīsāni chaḍḍetabbāni³² honti. So tam atthaṃ bhikkhū-
naṃ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ:
„āvuso asukassa³³ kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

¹ Ck ābhatam, C^o ābhātam corr. to āhatam. ² C^o sē, B^{id} omit yā. ³ B^{id} -ṇṇa-.
⁴ B^{id} saṇhavācābhāvena. ⁵ Bⁱ tasmā. ⁶ Ck saṇhavaddha-, B^{id} saṇhavāco mudu-,
Bⁱ adds maṭhavāco. ⁷ Bⁱ assā. ⁸ Bⁱ ṇāṇasaṃ-, Bⁱ paññāsaṃkhātāya. ⁹ Ck
mantāya, C^o Bⁱ samantāya. ¹⁰ B^{id} vacanato. ¹¹ Bⁱ samantabhāṇi, Bⁱ saman-
tabhāṇi. ¹² Ck^o so. ¹³ B^{id} add puggalo. ¹⁴ Ck B^{id} pālīṇca, C^o pālīatthaṇca.
¹⁵ Ck omits atthaṇca; C^o pālīṇca in the place of atthaṇca. ¹⁶ Bⁱ kara-. ¹⁷ Bⁱ
paraṃ sakopetvā, Bⁱ paraṃ akopetvā. ¹⁸ B^{id} kathitassa. ¹⁹ C^o paññāpasī.
²⁰ Bⁱ ekovādena, Bⁱ ekovāreneva. ²¹ B^{id} add navamaṃ. ²² C^o -lūka-, Bⁱ
-luka-, Bⁱ -luṇka-. ²³ B^{id} tasmiṃ. ²⁴ C^o ulūke, B^{id} uluṇke. ²⁵ C^o ulūkā,
Bⁱ uluṇkā, Bⁱ ulaṇkā. ²⁶ B^{id} -yattaṇga-. ²⁷ Bⁱ bhinditvā. ²⁸ B^{id} tesam.
²⁹ B^{id} samajjana-. ³⁰ C^o B^{id} -nālī-. ³¹ B^{id} add lohitamakkhītāni. ³² Bⁱ
chaḍḍe-. ³³ B^{id} amukassa.

kāni¹ nāma kākasīsāni chaḍḍetabbhāni² hontīti³. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchi. Bhikkhū „imāya nāmā“ 'ti vatvā⁴ „kadā paṭṭhāya⁵ pana bhante kākānaṃ ca ulūkānaṃ⁶ ca aññamaññaṃ veram uppannaṃ“ ti pucchimsu. Satthā
5 „paṭhamakappiyakālato⁶ paṭṭhāya“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappikā⁷ sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ sobhaggappattaṃ ānāsampannaṃ⁸ sabbākārāparipuṇṇaṃ⁹ purissaṃ gahetvā rājānaṃ karimsu, catuppadāpi¹⁰ sannipatitvā ekaṃ sīhaṃ rājānaṃ karimsu, mahāsamudde macchā Ānandaṃ nāma
10 macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato sakunagaṇā Himavanta-padese¹¹ ekasmiṃ piṭṭhipāsāṇe sannipatitvā „manussesu rājā paññāyati tathā catuppadesu¹⁰ c' eva macchesu ca, amhākaṃ pan' antare¹² rājā nāma n'atthi, appatissavāso¹³ nāma na¹⁴ vaṭṭati¹⁵, amhākaṃ pi rājānaṃ laddhuṃ vaṭṭati¹⁶, ekaṃ rāja-
15 ṭhane ṭhapetabbayuttakaṃ jānāthā¹⁷“ ti te tādissaṃ sakunaṃ olokayamānā¹⁸ ekaṃ ulūkaṃ¹⁹ rocetvā „ayaṃ no ruccatīti“ āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ ajjhāsayaḡahanatthaṃ tikkhattuṃ sāvesi²⁰. Tassa sāventassa dve sāvanā²¹ adhivāsetvā tatiyasāvanāya²² eko kāko utṭhāya „tiṭṭha tāv', etassa²³
20 imasmiṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuḍḍhassa kīdisaṃ bhavissatīti, iminā hi kuḍḍhena olokitaṃ mayaṃ tattakapāle²⁴ pakkhittatila²⁵ viya tattha tatth' eva²⁶ bhijjissāma, imaṃ rājānaṃ kātuṃ mayhaṃ na ruccatīti“ imaṃ atthaṃ pakāsetuṃ paṭhamam gātham āha:

¹ Bⁱ ettha-. ² Bⁱ chaḍḍhe-, B^d chaṭṭe-. ³ B^d pucchitvā imāya nāmā ti vutte na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṃ karonti (Bⁱ -to) yevā ti vatvā. ⁴ Bⁱ omīti paṭṭhāya. ⁵ Bⁱ ulu-. ⁶ C^s Bⁱ -kappika-. ⁷ Bⁱ paṭhamakappe manussā, B^d paṭhamakappe manussā. ⁸ Bⁱ ācāra-. ⁹ C^s sabbākārāparipuṇṇaṃ, Bⁱ sabbālaṅkāraparipuṇṇaṃ. ¹⁰ Bⁱ catupā-. ¹¹ B^d -ppa- ¹² Bⁱ pana antare. ¹³ C^s appatissavāso, Bⁱ appatissavovāso, B^d appatissavoso. ¹⁴ Bⁱ omīti na. ¹⁵ C^s vaddhati. ¹⁶ C^s vaddhati, C^s vaddhatīti, B^d vaṭṭatīti. ¹⁷ C^s jāna-. ¹⁸ Bⁱ oloki-. ¹⁹ C^s B^d ulūkaṃ, Bⁱ ulūka. ²⁰ B^d -ti. ²¹ C^s -ṇā, Bⁱ sāvanā. ²² C^s -ṇāya, Bⁱ -savanāya. ²³ Bⁱ akuddhassa bhāva tassa, B^d sakuddhassa tāva tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. ²⁴ Bⁱ tatthakapile, B^d tatthakapāle. ²⁵ Bⁱ -ttaloṇam. ²⁶ Bⁱ tattheva tattheva, B^d tattheva.

1. Sabbehi kira ñātihi¹ kosiyo issaro kato,
sace ñātihi² anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavāciyan³ ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā⁴ vattati⁵ tam⁶ sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi ñātihi ayaṃ kosiyo rājā kato sace pañāhaṃ ñātihi anuññāto bha-
veyyaṃ ettha vattabbaṃ ekavācikaṃ⁷ kinci bhaṇeyyan ti. 5

Atha naṃ anuññātattā⁸ sakunā dutiyaṃ gātham āhaṃsu.

2. Bhaṇa samma anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ,
santi hi daharā pakkhi⁹ paññāvanto¹⁰ jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṃ sabbehi¹¹ ev' amhehi¹² anuññāto, yaṃ te bhaṇitabbaṃ tam bhaṇa, atthaṃ dhammaṃ ca 10
kevalaṃ ti bhaṇanto ca kāraṇaṃ c' eva¹³ paveniāgataṃ ca vacanaṃ āmuñcivā¹⁴
va bhaṇa, paññāvanto¹⁵ jutindharā tipaññāsampannaṃ c' eva¹⁶ ñāṇo-
bhāsadharaṃ ca daharāpi hi¹⁷ atthi yeva.

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddaṃ vo¹⁸ ulūkassābhisecanaṃ,
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatīti. 60. 15

Tass' attho: bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, yaṃ¹⁹ paṇ' etaṃ tikkbattuṃ sāva-
navācāya²⁰ ulūkassa²¹ abhisecanaṃ²² kayirati²³ etaṃ mayhaṃ na ruccati,
etassa hi idāni tuṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṃ passatha, kuddho pañāyaṃ²⁴
kathaṃ²⁵ karissatīti na jānāmi, sabbathāp' etaṃ²⁶ mayhaṃ na ruccatīti. 20

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccati²⁷, mayhaṃ²⁸ na ruc-
catīti“ viravanto ākāse uppati. Ulūko²⁹ pi naṃ utṭhāya anu-
bandhi. Tato paṭṭhāya te³⁰ aññamaññaṃ veraṃ bandhiṃsu.
Sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ³¹ rājānaṃ katvā pakkamiṃsu.

¹ B¹ imehitīhi. ² B¹ -hi. ³ B¹ -kan. ⁴ C^k sāvanāma, C^s sāvaṇā. ⁵ C^s ti, B¹ vattati. ⁶ B¹ add saddaṃ. ⁷ B¹ -vācaṃ. ⁸ B¹ anujānanti, B¹ anujānantā. ⁹ C^s B¹ pakkhi. ¹⁰ C^s B¹ pañña-. ¹¹ B¹ amhehi sabbehi. ¹² B¹ -paññeva. ¹³ C^s B¹ amuñcivā, B¹ amuñjitvā. ¹⁴ C^s pañña-. ¹⁵ B¹ omit ceva. ¹⁶ B¹ omit hi. ¹⁷ B¹ bhaddante. ¹⁸ C^s yaṃ. ¹⁹ C^s -naṃ-, C^s -naṃ-. ²⁰ C^s ulū-, B¹ ulūkassa. ²¹ C^s -na. ²² C^k B¹ kayirāti. ²³ C^k pañāya, B¹ pañayaṃ. ²⁴ B¹ kataṃ samuṭṭha. ²⁵ B¹ sabbathāpi etaṃ. ²⁶ B¹ omits mayhaṃ na ruc-
cati. ²⁷ C^s omit mayhaṃ. ²⁸ C^s ulū-, B¹ ulūko. ²⁹ B¹ paṭṭhāyete corr. to
paṭṭhāya te, B¹ omits te. ³⁰ C^s -sa, B¹ suvaṇṇaṃ hisa.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahaṃsapotako pana aham eva
ahosiṃ“ ti. Ulūkajātakaṃ³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARAṆṆAVAGGA.

5 1. Udapānadūsakajātaka.

Āraṇṇakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viha-
ranto ekaṃ udapānadūsakaṃ sigālaṃ ārabha kathesi. Eko kira
sigālo bhikkhusaṃghassa pāṇīyaudapānaṃ uccārapassāvakaṇṇena dū-
setvā pakkāmi⁷. Atha naṃ ekadivasaṃ udapānasamīpaṃ āgataṃ
10 sāmaṇerā leḍḍūhi⁸ paharitvā kilamesuṃ⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ taṃ
ṭhānaṃ puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū taṃ pavattimānātvā
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso udapānadūsaka-
sigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na
olokesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
15 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān'
eva pubbe p' esa¹² udapānadūsako yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Attīte Bārāṇasiyaṃ idam eva Isipatanaṃ ayam eva
udapāno ahosi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ kulaghare
nibbattitvā¹³ isipabbajjaṃ pabbajitvā isiganaparivuto Isipatane
20 vāsaṃ kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva udapānaṃ
dūsetvā pakkamati. Atha naṃ ekadivasaṃ tāpasā parivāretvā
ṭhitā eken' upāyena gahetvā Bodhisattassa santikaṃ|nayimsu¹⁵.
Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Āraṇṇakassa⁵ isino cirarattatappasino¹⁷
25 kicchā kataṃ udapānaṃ kathaṃ samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 61.

¹ C^o desanaṃ. ² Bīd add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesuṃ. ³ C^o
ulū-, Bīd ulūka-, and add dasamaṃ, tassuddānaṃ: padumaṃ mudupāṇīṇa pa-
lobho ca paṇādaṃ khurappasindhavañceva kakkaṭṭārāmadusakaṃ sujātaṃ ulū-
kadasamaṃ. ⁴ Bīd padumavaggo. ⁵ Bīd ar-. ⁶ Bīd jetavane. ⁷ Bīd pakka-
mati. ⁸ Bīd leḍḍūhi. ⁹ Bīd kilamisū. ¹⁰ Bīd add tatheva. ¹¹ Bī nilapita-.
¹² Bīd add siṅgālo. ¹³ Bīd add vayappatto. ¹⁴ C^o eso. ¹⁵ Bīd ānāyisu. ¹⁶
Bī pento, Bīd sallamento. ¹⁷ Bīd ciraratta-. ¹⁸ Bīd amma. ¹⁹ Bīd avāhasīti.

Tass' attho: araṇṇe vasaṇatāya¹ āraṇṇakassa², esitaḡuṇattā³ isino, cirarattam tapaṃ nissāya vutthattā⁴ cirarattatapassino⁵, kicchā kataṃ⁶ kicchena dukkhena nipphāditam⁷ udapānam, katham⁸ kimatthāya samma si-
gāla tvaṃ avāhayi⁹ muttakarisena ajjhottari¹⁰ dūsesi, tam vā muttakarisam¹¹
ettha avāhayi¹² pātesīti. 5

Tam sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānam yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṃ dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma
mayaṃ yattha pāṇiyaṃ pīvāma tam eva uhadāma¹³ pi¹⁴ omuttema¹⁵ pi, esa 10
ambhakaṃ sigālānam dhammo ti dasseti, pitupitāmahaṃ ti pitunnaṃ¹⁶ ca
pitāmahānaṃ ca no esa dhammo, na naṃ¹⁷ ujjhātum arahasīti etaṃ am-
bhakaṃ pavenīgataṃ dhammaṃ¹⁸ sabhāvaṃ tvaṃ¹⁹ ujjhātum nārahasi²⁰, na
yuttaṃ²¹ te ettha kujjhitaṃ ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

15

Yesam vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācanan ti. 63.

Tattha mā vo ti tumbhakaṃ dhammaṃ vā adhammam vā mā mayaṃ²²
kadāci addasāmā 'ti.

Evam Mahāsatto tassa ovādam datvā „mā puna āgac- 20
chīti²³“ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayam eva sigālo ahosi, gaṇa-
satthā pana aham evā“ 'ti. Udapānadūsakajātakaṃ²⁵.

¹ Ck^s vasantāya, Bⁱ vasamanatāya. ² Bⁱd ar-. ³ Bⁱ isita-, B^d esitaḡuṇattā.

⁴ Bⁱ vattattā, B^d vutthattā. ⁵ B^d cirarattā-, Bⁱ vapassino? ⁶ Bⁱd katanti. ⁷

Ck^s nippā-, Bⁱ nīṭhāritam, B^d nīpāditaṃ. ⁸ B^d katanti. ⁹ Bⁱ savāha, B^d avāhasi.

¹⁰ Bⁱ ajhottari, B^d ajjhettari, C^s ajjhottari corr. to -tthari. ¹¹ Bⁱ tvā kimutta-

kasiraṃ, B^d tvaṃ kimuttakiriṃsaṃ. ¹² Bⁱ avāhani, B^d avāhasi. ¹³ Bⁱ oha-

dāma, B^d uhadāma. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ Bⁱd omuttāma. ¹⁶ B^d pītūnaṃ.

¹⁷ C^s tam. ¹⁸ Bⁱ dhamma. ¹⁹ Ck^s tam, Bⁱ omits tvaṃ. ²⁰ B^d na arahasīti,

Bⁱ na arayati. ²¹ Ck^s yuttaṃ. ²² Ck^s vā na mayaṃ, C^s vā ma māyaṃ, Bⁱ vā

ti mayaṃ mā, B^d vā mayaṃ vā. ²³ Bⁱ āgacchahīti, B^d āgacchasiṭi. ²⁴ Bⁱd dham-

made-. ²⁵ Bⁱd add pathamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṃsaggo 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikam¹ ārabha kathesi. Kokālikavattum² Terasanipāte Takkāriyajātaka āvibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-
 5 Moggallāne gahetvā āgamissāmīti“ Kokālikarattthato⁴ Jetavanam āgantvā Satthāram vanditvā there upasaṃkamitvā⁵ „āvuso Kokālikarattthavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvaṃ āvuso, na mayam āgacchāmā“⁶ 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi⁷. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṃ
 10 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁸ na sakkoti, saṃyogaṃ pi na sahati viyogaṃ pi na sahatīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁹
 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotīti¹¹“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto aññatarasmim araññāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmim¹² vanaspatijēṭṭhake¹³ aññā¹⁴ rukkhadevatā¹⁵ vasati. Tasmiṃ vanasaṇḍe sīhavyagghā¹⁶ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-
 20 tam karoti¹⁷ na rukkham chindati nivattitvā oloketum sammattho pi¹⁸ n' atthi. Te pana sīhavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhivā khādanti khādītāvasesam tatth' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hōti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇam ajāna-
 25 mānā ekadivasaṃ Bodhisattam āha: „samma ete no sīhavyaghe²³ nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, aham ete palāpemi²⁴“ Bodhisatto „samma ime dve nissāya ambakam

¹ Ck -liyam. ² Ck -liya-. ³ Ck -liyo. ⁴ Ck -kami. ⁵ Bīd gacchāmā. ⁶ Bīd āg-. ⁷ Ck vattum, Bīd saha nisīditum pi vinā vattitum (Bī nivattitum) pi. ⁸ Bīd sahati. ⁹ Ck^s omit na. ¹⁰ Ck vattum. ¹¹ Ck sakkosīti. ¹² araññāyatane - - - aññatarasmim wanting in Bī. ¹³ Ck -ko corr. to -ke, C^s vanaspatijēṭṭhake corr. to vanappa-, Bīd vanappatijēṭṭhako, Bī vanappatijēṭṭhaka. ¹⁴ Ck araññe, C^s aññe, Bīd añña, Bī arañña. ¹⁵ Bīd add hutvā. ¹⁶ Bīd sīho ca byaggho. ¹⁷ Bīd kasati. ¹⁸ Bīd nāma. ¹⁹ Bīd sīhavyagghā. ²⁰ Bīd tesam gandhena. ²¹ Bīd abosi. ²² Bīd aññatarā. ²³ Bīd -byaggho. ²⁴ Bīd -pessāmīti.

vimānāni¹ rakkhiyyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassissanti⁴, sīhavyagghānaṃ⁵ padaṃ apassamānā⁶ manussā sabbaṃ⁷ vanaṃ [chinditvā ekaṃgaṇaṃ⁸ katvā khetāni karissanti⁹, mā te evaṃ ruccitī¹⁰“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṃsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṃsati¹³ 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṃsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṃ vuttiṃ sabbakicesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṃsaggā¹⁴ ti yena pāpamittena saddhiṃ saṃsaggaheṭu saṃsaggakāraṇā¹⁵ yena saddhiṃ dassanaṃsaṃsaggo savanaṃsaṃsaggo 10
kāyaṃsaṃsaggo samullāpaṃsaṃsaggo¹⁶ paribhogasaṃsaggo ti¹⁷ imassa pañcavidhassa saṃsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo¹² ti kāyacittānaṃ¹⁸ sukhaṃ, taṃ hi dukkhayogato khemattā¹⁹ idha yogakkhemo ti adhippetāṃ dīpeti²⁰, vihiṃsati²¹ pariḥayati²², pubbevajjhābhavantassa rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²³, tena²⁴ abhivhavitabbaṃ²⁵ attano lā- 15
bhayasajjivitaṃ²⁶, yathā naṃ²⁷ so na ajjhābavati tathā paṭhamataram²⁸ eva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yena²⁹ ti yena kalyāṇamittena saha³⁰ saṃsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhati ti kāyacittasukhaṃ vadḍhati, kareyyattasamaṃ vuttiṃ ti tassa kalyāṇamittassa sabbakicesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiṃ ca upabhogaparibhoga- 20
vuttiṃ ca karoti evaṃ etaṃ³¹ sabbaṃ kareyya adhikam³² pi kareyya hīnaṃ pana na kareyya³³ ti.

Evaṃ Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā³⁴ ekadivasaṃ bheravaṃ³⁴ rūpārammanāṃ dassetvā 25
te sīhavyagge³⁵ palāpesi. Manussā tesāṃ padavalālūjaṃ³⁶ adisvā „sīhavyagge³⁵ aññaṃ vanasaṇḍaṃ gatā“ ti ñatvā vanasaṇḍassa ekaṃ³⁷ passaṃ chindimsu. Devatā Bodhisattaṃ

¹ C^k Bⁱ vamaṇāni, B^d vināni thassanti. ² C^k rakkhanti, B^d rakkhissanti. ³ B^d palāyantesu. ⁴ B^d vinississanti, C^k vimānāni teke passissanti, C^e vimānāni neke passissanti corr. to v. teke p. ⁵ B^d -byag-. ⁶ C^k apassanāma, B^d apassantā. ⁷ Bⁱ sabba, B^d sabbe. ⁸ so C^e; C^k ekaṃgaṇaṃ, Bⁱ ekā-, B^d ekaṃgaṇaṃ. ⁹ B^d kassissanti. ¹⁰ B^d ruccatīti. ¹¹ all four MSS. -ggo. ¹² C^k -mā. ¹³ B^d vihiyati. ¹⁴ C^e B^d -ggo. ¹⁵ B^d add ca. ¹⁶ C^e samullāpana-, B^d sallāpa-. ¹⁷ Bⁱ iti. ¹⁸ B^d -citta. ¹⁹ Bⁱ khetamattā, B^d khemettā. ²⁰ B^d omit dīpeti. ²¹ Bⁱ vihiyati, B^d vihirati. ²² C^k pariḥāsati. ²³ C^e -vaṃ, Bⁱ ajjhāvatavaṃ. ²⁴ B^d ti. ²⁵ B^d bhavitabbaṃ. ²⁶ B^d lābhassajjivitaṃ. ²⁷ C^e taṃ. ²⁸ B^d pavattam. ²⁹ B^d omit saha. ³⁰ B^d saṃsaggo-. ³¹ Bⁱ evamevataṃ. ³² B^d -kaṃ. ³³ B^d add va. ³⁴ B^d -va. ³⁵ B^d -byag-. ³⁶ C^k -laṇḍaṃ, Bⁱ -laṇḍaṃ. ³⁷ B^d eka.

upasaṃkamitvā „aham samma tava vacanaṃ akatvā te palā-
pesiṃ, idāni tesam gatabhāvaṃ ñatvā manussā vanasaṇḍaṃ
chindanti, kin' nu kho kattabban“ ti vatvā „idāni te asukava-
nasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehīti“ vuttā³ tatth' eva³
5 gantvā tesam purato thatvā añjalim⁴ paggayha tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha⁵ mahāvanaṃ,
mā vanaṃ chindi⁶ nivyagghaṃ⁷, vyagghā mā hesu⁸ nib-
banā⁹ ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapanti¹¹ āha, ni-
vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanaṃ ti taṃ¹³ mahāvanaṃ
paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pātho, mā vanaṃ chindi⁶
nivyagghaṃ¹⁵ ti ambhakaṃ vanasaṇḍaṃ¹⁶ idāni tumhakaṃ abbhāvena nivya-
ghaṃ¹⁷ manussā mā chindimsu, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-
15 hādiā²¹ vyaggharājāno¹⁰ attano²² vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbanā²³ vasanaṭ-
ṭhānabhūtena vanena virahitā mā hesuṃ²⁴.

Te evaṃ²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvam, na
mayaṃ āgamiṣṣāma²⁶“ 'ti paṭikkhipimsu yeva. Devatā ekikā
va vanasaṇḍaṃ paccāgañchi²⁷. Manussāpi katipāhen' eva
30 sabbaṃ vanaṃ chinditvā khattāni karitvā kasikkammaṃ karimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁸ āharitvā saccoṇi pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahosi, siho Sāriputto,
vyaggho²⁹ Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham evā“ 'ti. Vyag-
ghajātakaṃ³⁰.

¹ B^{id} kiṃ. ² B^d vutte. ³ B^{id} tattha. ⁴ Bⁱ añcalī, B^d añjali. ⁵ C^o paccupetha
corr. to paccametha, B^{id} paccupetha. ⁶ B^{id} chinda. ⁷ C^o nī-, Bⁱ nibyagghā,
B^d nibyagghaṃ. ⁸ C^o B^{id} hesuṃ. ⁹ B^{id} nibbānā. ¹⁰ B^{id} byag-. ¹¹ all four
MSS. -ti. ¹² C^o B^{id} paccupetha. ¹³ C^k naṃ. ¹⁴ C^k omits vā. ¹⁵ C^o ni-
corr. to nī-, B^{id} nibyag-. ¹⁶ B^{id} vasanakavana-. ¹⁷ C^k vyagghaṃ, Bⁱ nibyag-
ghyaṃ, B^d nibyagghaṃ. ¹⁸ Bⁱ byaghyā, B^d byagghā. ¹⁹ all four MSS: hesuṃ.
²⁰ Bⁱ nibbā, B^d nibbānā. ²¹ Bⁱ adde ca, B^d ca dve. ²² Bⁱ omits attano.
²³ B^{id} nibbānā. ²⁴ B^{id} ahesuṃ. ²⁵ B^{id} add tāya. ²⁶ Bⁱ gamiṣṣāma. ²⁷ C^k
pacchāgañchi, C^o paccāgañchi corr. to pacchāgañchi, Bⁱ pacchāgañchi, B^d pac-
cāgañchi. ²⁸ B^{id} dhamma-de-. ²⁹ B^{id} byag-. ³⁰ B^{id} byaggha-, and add dutiyaṃ.

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnaṃ mahāmattānaṃ kalahavūpasama-
naṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum³ Dukanipāte kathi-
tam eva.

5

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto Takkasilāyaṃ sippāni⁵ uggaṇhitvā kāme pahāya isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese⁶ Gaṅgātīre assamapa-
daṃ māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhāna- 10
kīlaṃ kilanto vāsaṃ kappesi. Imasmiṃ kira jātake Bodhi-
satto paramamajjhatto⁸ ahosi upekkhāpāramiṃ⁹ pūresi. Tassa
paññasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussilo¹⁰ makkāto
āgantvā kaṇṇasotesu¹¹ aṅga-jātena salākapavesanakammaṃ¹² ka-
roti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhatto¹⁴ hutvā nisīdati¹⁵ yeva. 15
Ath' ekadivasaṃ eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre
mukhaṃ vivaritvā ātapaṃ tapanto niddāyati. Taṃ disvā so
lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṃ¹⁷ akāsi. Ath'
assa kacchapo pabujjhितvā aṅga-jātaṃ samugge pakkipanto
viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁸ adhi-vāsetum asak- 20
konto „ko nu kho maṃ imambhā dukkhā moceyya, kassa santikaṃ
gacchāmīti¹⁹“ cintetvā „añño maṃ imambhā dukkhā mocetum
samatto n' atthi aññatra²⁰ tāpasā²¹, tassa²² santikaṃ mayā
gantum vaṭṭatīti²³“ kacchapaṃ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bo-
dhisattassa santikaṃ agamāsi. Bodhisatto tena dussilamakka- 25
tena²⁴ saddhiṃ davaṃ karonto paṭhamam gātham āha:

¹ Ck uddita-. ² Ck cā, Ck vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ Ck Bīd -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ Bīd kāsika-. ⁵ Bīd sabbasi-. ⁶ Bīd -ppa-.
⁷ Bīd add tattha. ⁸ Bīd paramamajjhappatto. ⁹ Bīd -miyo. ¹⁰ Bīd -la. ¹¹ Ck kannā-, Ck kannā- corr. to kaṇṇa-. ¹² Bī lāmaka-pave-. ¹³ Bī adhi-vāsetvā, Bī anivāretvā. ¹⁴ Bī ajhatto. ¹⁵ Bīd -di. ¹⁶ Bī eka. ¹⁷ Bī salāmaka-. ¹⁸ Bīd -naṃ. ¹⁹ Bī -māti. ²⁰ Ck aññattha. ²¹ Bī tāpanesanaṭṭi, Bī tāpasenaha. ²² Ck tasseva. ²³ Ck vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, Bī vattatīti. ²⁴ Bī dussilena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahatto³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamīti. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ vā⁵ ti ko⁶ esa vaḍḍhitabhatto⁷ viya,
ekaṃ⁸ bhattavaḍḍhitikaṃ⁹ bhattapūrapāṭiṃ¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 āgacchatīti attho, pūrahatto¹² va brāhmaṇo ti kattikamāse vācanakaṃ la-
bhītvā puṇṇahatto¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānaraṃ¹⁵ sandhāya
vadati, kahan⁴ nu bhikkhaṃ acarīti bho vānara¹⁶ kasmiṃ padese ajja
tava¹⁷ bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamīti katarā¹⁸ nāma
pubbe¹⁹ pete uddissa kataṃ saddhābhattaṃ²⁰ katarāṃ vā saddhaṃ puggalaṃ²¹
10 upasaṃkamitvā²² te ayaṃ²³ deyyadhammo laddho²⁴ ti dipeti.

Taṃ sutvā dussīlamakkaṭo²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ kapi 'smi²⁶ dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvam maṃ mocaya²⁷, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha aham kapi 'smi²⁶ dummedho ti bhante aham asmi dummedho
capalacitto makkaṭo, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmāsetabbāni²⁸ ṭhānāni āma-
siṃ, tvam maṃ mocaya bhaddam te ti tvam³⁰ dayālu³¹ anukāmpako
maṃ³² imamhā dukkhā mocehi, bhaddan te hotu³³, mutto gaccheyya pab-
batan ti so 'haṃ tavānubhāvena imamhā vyasanā³⁴ mutto pabbatam eva gac-
20 cheyyaṃ, na te puna cakkhupathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmim kāle tena³⁵ kacchapena saddhim salla-
panto³⁶ tatiyaṃ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍañña honti makkaṭā,
muñca kassapa³⁷ koṇḍaññaṃ, kataṃ³⁸ methunakaṃ tayā
25 ti. 69.

¹ Ck^o uddita-. ² Ck^o ca, C^oca corr. to va. ³ Ck^o Bī purahatto, C^o purahatto, B^d puṇṇahatto. ⁴ Bīd^o kahan. ⁵ Ck^o cā. ⁶ Bīd^o add nu. ⁷ Bīd^o vaddhita-.
⁸ C^o Bīd^o eka. ⁹ Ck^o -vaḍḍhitikaṃ, C^o -vaḍḍhitaka corr. to -kaṃ, Bī^o -vaḍḍhita,
B^d bhattaṃ vaḍḍhita. ¹⁰ Bī^o bhattapuripāṭi, B^d bhattaṃ puṇṇapāṭi. ¹¹ Bīd^o eso.
¹² Ck^o pu-, Bī^o purahatto, B^d puṇṇahatto. ¹³ Ck^o B^d -hatto, Bī^o purahatto. ¹⁴ Bīd^o
omit ca. ¹⁵ Bīd^o vāraṇaṃ. ¹⁶ Bīd^o vāraṇa. ¹⁷ Bīd^o tvam. ¹⁸ Bī^o katham, B^d katarāṃ.
¹⁹ C^o pubba. ²⁰ C^o saddha-, Bīd^o sandhāya bhattaṃ vā. ²¹ Ck^o add taṃ, Bīd^o
tvam. ²² Bīd^o -kamasī. ²³ Bīd^o kuto bho ayaṃ. ²⁴ Bī^o kisaddo, B^d kilasaddho.
²⁵ Bīd^o -vānaro. ²⁶ C^o -smiṃ. ²⁷ Bīd^o moceyya. ²⁸ C^o B^d -smiṃ. ²⁹ Ck^o anā-
masitabbāni, Bīd^o anāmasitabba. ³⁰ Bīd^o yo tvam. ³¹ C^o -lu, Bī^o omits dayālu,
B^d dayālu. ³² Bīd^o omit maṃ. ³³ Bī^o omits hotu. ³⁴ Bīd^o bya-. ³⁵ C^o Bīd^o
kāruṇṇa in the place of kāletena. ³⁶ Bīd^o -pento. ³⁷ Bī^o kacchapa, B^d kac-
chassapa. ³⁸ Ck^o Bī^o katham.

Tass' attho¹: kacchapā nāma kassapagottā bonti makkaṭā koṇḍañṇagottā, kassapakkoṇḍañṇānā ca² añṇamañṇānā avāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idam lolena dussilamakkaṭena saddhim tayā ca dussilen' eva⁵ iminā makkaṭena saddhim gottasadisatāsāmkhātassa⁶ methunadhammassa anucchavikam⁷ dussilyakammasāmkhātam⁸ pi methunakam kataṃ, tasmā muñca kassapa koṇḍañṇan ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanam sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātam muñci. Makkaṭo muttamatto⁹ Bodhisattam vanditvā¹⁰ palāto, puna tam ṭhānam nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattam vanditvā yāthātṭhānam¹¹ eva gato. Bodhisatto pi aparihīnājjhāno Brahmalo-ka-parāyano va¹² ahoṣi. 10

Satthā imam desanam¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhanesi: „Tadā kacchapavānarā¹⁴ dve mahāmattā ahesum, tāpaso pana aham evā¹⁵ 'ti. Kacchapajātakam¹⁵.

4. Lolajātaka.

Kāyam balākā sikhinīti. Idam Satthā Jetavane vi- 15
haranto ekam lolabhikkhum ārabba katesi. Tam hi dhammasabham¹⁶ ānītam Satthā „na tvam bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va¹⁷ lolatāy' eva ca¹⁸ jīvitakkhayam patto si¹⁹. tam nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasanaṭṭhānā paribāhirā abesun²⁰ ti vatvā atītam āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bārāṇasīsetṭhino²¹ mahānase bhattakārako puñṇatthāya nīlapacchim²² ṭhapesi²¹. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyam²⁴ nibbattitvā tattha vāsam kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikaṭim²⁵ disvā pipāsābhībhūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya²⁵

¹ Bīd tattha. ² Bīd -nam, and omit ca, C^o -koṇḍañṇā nāma. ³ C^o avāha-, Bīd avāhavivāhasampanno. ⁴ Bīd adds saddhā, Bīd addhā. ⁵ Bīd -lena ca. ⁶ C^o -sadisāsāmkhātassa, Bīd -sadisattā-. ⁷ Bīd -ka. ⁸ Bīd dussīla-, Bīd dussīla-. ⁹ Bīd mattamutto, Bīd add va. ¹⁰ Bīd cintetvā. ¹¹ Bīd sakāṭhānam. ¹² Bīd omit va. ¹³ Bīd dhammade-. ¹⁴ Bīd kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ Bīd add tatiyam. ¹⁶ Bīd -bhāyam. ¹⁷ Bīd yevā ti, Bīd yevā ti vatvā. ¹⁸ Bīd lolatāya, and omit eva ca. ¹⁹ Bīd ti. ²⁰ Bīd parihāyesun. ²¹ C^o -si-. ²² C^o nīla-, Bīd nīlapacchi, Bīd nīlinapacchi. ²³ Bīd paṭhapesi. ²⁴ Bīd pārāvata-. ²⁵ Bīd sakko bhaveyyam.

okāsaṃ laddhun¹ ti cintento² Bodhisattaṃ disvā „imaṃ nis-
 sāya sakkā³“ ti sannitṭhānaṃ katvā tassa gocarāya araṇṇa-
 gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṃ Bodhisatto
 „mayāṃ kho kāka [aṇṇagocarā⁴ tvam pi aṇṇagocarō, kin nu
 5 kho maṃ anubandhasīti“ āha. „Tumbhākaṃ⁵ kiriya⁶ mayhaṃ
 ruccati⁷, aham pi⁸ tumhehi yeva⁹ samānagocarō hutvā tumhe
 upatṭhātum icchāmi¹⁰“. Bodhisatto sampatṭicchi. So¹¹ tena
 saddhiṃ gocarabhūmiyaṃ¹² ekagocaraṃ caranto viya osak-
 kitvā¹³ gomayārāsīṃ viddhamasitvā¹⁴ pāṇake khāditvā¹⁵ pari-
 10 punṇakucchi hutvā¹⁶ Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „tumhe etta-
 kaṃ¹⁷ kālaṃ carath’ eva, nanu bhojanena¹⁸ pamāṇaṃ nātum
 vaṭṭatīti¹⁹, etha nātisāyam eva gacchāma²⁰“ ti. Bodhisatto
 taṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṃ
 pārāpato²¹ sahāyaṃ gahetvā āgato“ ti kākassa²² pi ekaṃ thu-
 15 sapacchim’ ṭhapesi. Kāko²³ catuhapañcāhaṃ²⁴ ten’ eva nī-
 hārena²⁵ vasi²⁶. Ath’ ekadivasaṃ seṭṭhino²⁷ bahum²⁸ maccha-
 maṃsaṃ²⁹ āharayittha³⁰. Kāko taṃ disvā lobhābhibhūto³¹
 paccūsakālato patṭhāya nitthananto³² nipajji. Atha naṃ puna-
 divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāma³³“ ti
 20 āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṃ ajinnāsamaṃkā³⁴ atthīti³⁵.
 „Samma kākānaṃ ajirako nāma n’ atthi, dīpavaṭṭimattam³⁶
 eva gahitaṃ³⁷ tumbhākaṃ kucchiyaṃ thokaṃ tiṭṭhati, sesaṃ
 ajjhohaṭamattam³⁸ eva jīrati³⁹, mama vacanaṃ karohi⁴⁰, mā⁴¹

¹ B^d cintetvā. ² B^d omits sakkā, Bⁱ sakkā laddhum. ³ C^k aṇṇaṃ-, B^d araṇṇa-. ⁴ B^d add sāmi. ⁵ B^d -yaṃ. ⁶ B^d -titi. ⁷ Bⁱ mayāṃ pi, B^d ahaṃ pi, C^k ahaṃ hi. ⁸ B^d omit yeva. ⁹ Bⁱ gacchimiti. ¹⁰ B^d omit so. ¹¹ B^d gocarāṃ caranto bhummiyaṃ. ¹² Bⁱ osakkotvā, B^d osakketvā. ¹³ B^d vidham-
 setvā. ¹⁴ Bⁱ omits pāṇake khāditvā. ¹⁵ B^d kucchipūraṃ katvā in the place of
 pari - hutvā. ¹⁶ B^d ettha-. ¹⁷ Bⁱ carantena sobhaṇaṃ sāmi, B^d carante so-
 bhaṇaṃ sāmi. ¹⁸ C^k vaddhatīti, Bⁱ vattatīti. ¹⁹ C^k B^d pārāvato. ²⁰ Bⁱ kā-
 lassā, B^d kākassā. ²¹ B^d add pi. ²² C^k catū? ²³ Bⁱ vihāre, B^d vihārena.
²⁴ Bⁱ vasi. ²⁵ Bⁱ seṭṭhinā. ²⁶ Bⁱ bahu, B^d bahū. ²⁷ B^d -se. ²⁸ C^k -rī-
 yittha, B^d āharayittha. ²⁹ B^d lolābhi. ³⁰ Bⁱ niṭhunto, B^d sannitṭhunanto.
³¹ C^k ajinna-, C^k ajinna- corr. to ajinna-, Bⁱ ajirako rogo, B^d ajirako go. ³²
 C^k -vaddhi-, Bⁱ -vatti-. ³³ Bⁱ vatti, B^d hi. ³⁴ Bⁱ aherapaṃamattam, B^d ajjho-
 aherapaṃamattam. ³⁵ C^k Bⁱ jīrati, B^d omits jīrati. ³⁶ Bⁱ karohiti, B^d karoti.
³⁷ C^k maṃ, Bⁱ mā tvaṃ.

etaṃ¹ macchamaṃsaṃ² disvā evaṃ akāsīti³. „Sāmi kim⁴
 nāṃ⁵ etaṃ kathetha, ajiṇṇasaṃkā⁶ va mayhan⁷ ti. „Tena hi
 appamatto hohīti⁸ vatvā ovaditvā⁹ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
 takārako pi nāṇamacchamaṃsavikatiyo sampādetvā sarīrato
 sedaṃ apanto mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṃ idāni
 kālo maṃsaṃ khādituṃ¹⁰ ti gantvā rasakaroṭimattake¹¹ nisīdi.
 Bhattakārako kilīti¹² saddaṃ sutvā nivattitvā olovento kākaṃ
 disvā pavisitvā taṃ gahetvā sakalasarīraṃ¹³ luñcitvā¹⁴ matthake
 cūlaṃ ṭhapetvā siṅgiverajirakādīni¹⁵ piṃsitvā¹⁶ takkena ālole-
 tvā¹⁷ „tvaṃ amhākaṃ seṭṭhino¹⁸ macchamaṃsaṃ ucchiṭṭhaṃ¹⁹
 karosīti²⁰ sakalasarīraṃ assa makkhetvā khipitva nīlapacchi-
 yaṃ²¹ pātesi. Balavavedanā uppajjimsu²². Bodhisatto gocara-
 bhūmito āgantvā taṃ nitthanantaṃ²³ disvā davaṃ karonto
 paṭhamam gātham āha:

1. Kāyaṃ balākā sikhinī corī laṃghipitāmahā²⁴,

oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṃ balākā sikhinīti taṃ kākaṃ tassa²⁵ bahalatakkena
 makkhitasarīrasetaṃ²⁶ matthake ca sikhāya ṭhapitattā ti²⁷ kā esā
 balākā sikhinīti pucchanto ālapati, corīti kulassa ananuñāya²⁸ kulagharaṃ
 kākassa vā aruciya kākapacchim²⁹ paviṭṭhattā corīti vadati, laṃghī pitā-
 mahā³⁰ ti laṃghī³¹ vuccati ākāse³² laṃghanato meghe balākā ca nāma meghe-
 saddena³³ gabbhaṃ gaṇhanti³⁴ meghe saddo balākānaṃ pitā meghe pitāmaho
 ti³⁵ tenāha laṃghipitāmahā³⁶ ti, oraṃ balāke āgacchā 'ti ambho balāke
 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayam sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo

¹ Bⁱ etā. ² Bⁱ -maṃsavikatiyo, B^d macchāmāsaṃ vikatiyo. ³ B^d -si. ⁴ B^d kim nu kho. ⁵ C^k ajiṇṇasaṃkā, B^d ajirarago. ⁶ C^k ovadhivā, B^d ovādetvā, B^d omit vatvā. ⁷ Bⁱ rasakkāroṭi-, B^d sarakāroṭi-. ⁸ B^d kirīti. ⁹ Bⁱ -sarīre lomam, B^d -sariralomam. ¹⁰ luñjitvā. ¹¹ C^k -verarājikādīni, Bⁱ siṅgiverama-ricchādīni, B^d siṅgaveramaricchādīni. ¹² Bⁱ piṃsitvā, B^d pāsetvā. ¹³ C^k āloletvā, C^k āloletvā, B^d ālulitvā. ¹⁴ B^d sāmino. ¹⁵ C^k uccitthim, Bⁱ ucchittakam, B^d ucchittakam. ¹⁶ C^k nīla-, B^d nīṇḍapacchiyaṃ. ¹⁷ B^d uppajji. ¹⁸ Bⁱ ṭhanantaṃ, B^d niṭṭhantaṃ. ¹⁹ C^k B^d laṃghī-. ²⁰ B^d omit tassa. ²¹ C^k -raṃ seta-, B^d makkhitaṃsarīra-. ²² C^k ṭhapitanti. ²³ Bⁱ kākassa aññāssa and B^d kākassa aññāya in the place of kulassa ananuñāya. ²⁴ C^k kākassa pacchim, B^d omit kāka. ²⁵ C^k laṃghī-, C^k laṃghī- corr. to -ī, B^d laṅghā-. ²⁶ C^k -i, C^k -i corr. to -ī, Bⁱ laṅghā. ²⁷ laṃghī vuccati ākāse wanting in B^d. ²⁸ Bⁱ adds ca. ²⁹ Bⁱ gaṇhanti. ³⁰ B^d pitāmahā hoti. ³¹ C^k laṃghī-, Bⁱ laṅghī-, B^d laṅgha-.

pharuso, so¹ āgato² taṃ disvā kaṇayasadisena³ tuṇḍena koṭṭetvā⁴ jīvitaḥkha-
yam pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchatī⁵ tāva pacchito otaritva ito ehi,
sīgham⁶ palāyassū⁷ 'ti vadati.

Taṃ sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

- 5 9. Nāhaṃ balākā sikhinī, ahaṃ lolo 'smi⁸ vāyaso,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṃ idāni gocarabhūmito āgato maṃ lūnaṃ passā
ti attho.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 10 8. Puna p' āpajjasī⁹ samma, silaṃ hi tava¹⁰ tādisaṃ,
na hi mānusakā¹¹ bhogā subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī¹³ sammā 'ti¹⁴ vāyasa puna pi tvaṃ¹⁵ evarū-
paṃ dukkhaṃ paṭilabhiṣsa¹⁶ eva¹⁷, n' atthi te¹⁸ ettakena mokkha¹⁹, kiṃkāraṇā:
silaṃ hi tava pāpakaṃ yasmā tava ācārasilaṃ tādisaṃ dukkhādhigamase²⁰ eva
15 anurūpaṃ, na hi mānusakā²¹ ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatā-
naṃ tathārūpaṃ puññaṃ n' atthi, tasmā mānusakā²² bhogā tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

Evañ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²³ vasitum sakkā“ ti²⁴ uppatitvā aññattha agamāsi.

- 20 Kāko pi nitthananto²⁵ tatth' eva kalam akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā lolakāko²⁷ lolabhikkhu ahosi, pārāpato²⁸ pana aham evā“ 'ti.
Lolajātakaṃ²⁹.

¹ Ck omits so. ² B¹ gato. ³ C² kanaya- corr. to kaṇaye-, B¹ kālāsa-, B⁴ kā-
kassa-. ⁴ Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, B⁴ koṭetvā. ⁵ B⁴ yāva vāyaso āg-.
⁶ Ck sīghassa. ⁷ B⁴ palāyati. ⁸ B¹ lolaṃ, B⁴ lolaṃ. ⁹ B¹ māpajjasī.
¹⁰ B⁴ tāva. ¹¹ B¹ mānussikā, B⁴ mānussiko. ¹² B⁴ -no. ¹³ B¹ māpajjasī.
¹⁴ B⁴ add samma. ¹⁵ B⁴ puna tvaṃ pi. ¹⁶ B¹ -labhati yeva, B⁴ -labhi yeva.
¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ B⁴ sukhā. ¹⁹ B¹ mānasikā, B⁴ mānussikā. ²⁰ B¹ manus-
sikā, B⁴ mānussikā. ²¹ Ck² omit ettha. ²² B¹ sakkotīti. ²³ B⁴ niṭṭhanta.
²⁴ B⁴ dhammade-. ²⁵ B⁴ omit lola. ²⁶ B⁴ pārāvato. ²⁷ B⁴ add catutthaṃ.

5. Rucirajātaka.

Kāyaṃ balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhum ārabba kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisān' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyaṃ balākā rucirā kākānīlasmi' acchāti³, 5
caṇḍo kāko sakhā mayhaṃ, tassa c' etaṃ⁴ kulāvakaṃ. 73.
2. Nanu maṃ samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasī samma, silaṃ hi tava tādisaṃ,
na hi mānusakā⁷ bhogā subhuñjā honti pakkhinā⁸ ti. 75. 10
Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhitasarīratāya setavaṇṇataṃ sandhāya vadati, rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākānīlasmin¹¹ ti kākakulāvake, kākānīḍḍhasmin¹² ti pi¹³ pātho¹⁴, dija¹⁵ 'ti kāko pārāpataṃ¹⁶ ālapati, sāmākabhojana¹⁷ 'ti tiṇabījabbhojana¹⁸, sāmākagahaṇa¹⁹ h' ettha sabbam pi tiṇa- 15
bījāṃ gahitaṃ²⁰.

Idhāpi²⁰ Bodhisatto „na idāni²¹ sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun“ ti uppatitvā aññattha gato.

Satthā imaṃ desanaṃ²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) 20
„Tadā lolabhikkhu kāko²³ ahoṣi, pārāpato pana aham evā“ 'ti. Rucirajātakaṃ²⁴.

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhaṃ ca sīlaṃ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ haṃsaghātakabhikkhum²⁵ ārabba kathesi. 25

¹ Bīd gāthā pana nānā. ² Ck kākānīlasmin, Bīd kākānīḍḍhasmin. ³ Bī agghati. ⁴ Bī yassa vetaṃ, Bī yassa cetaṃ. ⁵ Bīd dija. ⁶ Ck Bīd -naṃ. ⁷ Bī mānusi-kā, Bīd manussikā. ⁸ Bī -no. ⁹ Bīd pi. ¹⁰ Bīd yeva. ¹¹ Bī -nīḍḍhasmin, Bī -nīḍḍhasmin? ¹² Ck kākānīlasmin, Ck kākānīlasmin. ¹³ Ck kākānīḍḍhasmin, Bī kākānīkummi ni, Bīd kākānīlasmin ti. ¹⁴ Bīd omit pi. ¹⁵ Bīd pāto. ¹⁶ Bīd pārāvatam, Bīd pavarātam. ¹⁷ Bīd -no. ¹⁸ Bīd -nā, Ck -naṃ. ¹⁹ Ck sāmākagahaṇo, Bī sāmākasiṇakahaṇo, Bī sāmākagahaṇo. ²⁰ Bī netta sāmākabhojāno ti ettha padehi sabbam mi tiṇabījāṃ saṃgahitaṃ. ²¹ Ck Bīd idāpi. ²² Bī idāneva, Bīd dāni. ²³ Bīd dhamma-. ²⁴ Bīd kāko lolabhikkhu. ²⁵ Bīd add pañcamam. 6. Cfr. Dhp. p. 415. ²⁶ Bī -kaṃ-, Bīd -ghātakaṃ-.

Sāvatthivāsino dve saḥāyaka bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivasaṃ Aciravatiṃ gantvā nahātvā vālikapuline² ātapam tappamānā³ sārāṇiyakatham⁴ kathentā aṭṭhamso. Tasmim khaṇe dve hamsā ākāseṇa gacchanti. Ath' eko
 5 daharabbhikkhu sakkharam gahetvā „etassa⁵ hamsapotakassa akkhiṃ pi⁶ paharāmiti⁷“ āha. Itaro „na sakkhissasīti“ āha. „Tiṭṭhatu, imasmim passe akkhiṃ⁸ parapasse⁹ akkhiṃ⁸ paharissāmīti“. „Idam¹⁰ na sakkhissasi yevā“ 'ti. „Tena hi upadhārehīti“ tiyaṃsam¹¹ sakkharam gahetvā hamsassa pacchābhāge¹² khipi. Hamso sakkhara-
 10 saddam sutvā nivattitvā olokesi. Atha nam itaro¹³ vaṭṭasakkharam¹⁴ gahetvā parapasse akkhiṃpi¹⁵ paharitvā orimakkina nikkhāmesi¹⁶. Hamso viravanto parivattitvā¹⁷ tesam pādāmule yeva pati. Tattha tattha¹⁸ ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane¹⁹ pabbajitvā ananuocharikam vo²⁰ katham pāṇātipātam karonteḥīti²¹“ vatvā
 15 tam²² ādāya Tathāgatassa dassesum²³. Satthā „saccam kira tayā²⁴ pāṇātipāto kato²⁵“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane²⁶ pabbajitvā evam akāsi²⁷, porāṇa-
 20 evarūpe sāsane³⁰ pabbajitvā kukkucamattam pi na akāsi³¹, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittēhi saññatena³² bhavitabban“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare³³ Dhanañjaye³⁴ rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismim³⁵
 25 paṭisandhim gahetvā anupubbena viññūtam patto³⁶ Takkaṣilāyam sippāni³⁷ uggahetvā³⁸ pitarā oparajje³⁹ patitṭhāpito⁴⁰ apara-

¹ Bā vicaranti, B' va vicaranti. ² Bā vālukapulline, B' lukampulline. ³ Bā tapa-.
⁴ C' sārāṇiyam-, Bā sārāṇiya-. ⁵ Bā ekassa. ⁶ C' akkhiṃhi, B' akkhi, Bā akhini. ⁷ Bā paharissāmīti. ⁸ Bā akkhi. ⁹ C' para. ¹⁰ Bā idampi. ¹¹ C' bhūmiyam, B' tikkharam, Bā tikkha. ¹² Bā pacchima-. ¹³ B' añña, Bā añña in the place of atha nam itaro. ¹⁴ C' vaddha-. ¹⁵ C' B' akkhiṃhi. ¹⁶ Bā nikkhamāpesi. ¹⁷ C' Bā -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bā evarūpe niyyānikabuddha-. ²⁰ B' te. ²¹ C' karontasīti, B' karohīti. ²² B' te sam, Bā te tam. ²³ C' dassesum, B' dassetum. ²⁴ Bā tvam. ²⁵ B' si, Bā ti. ²⁶ C' niyānika-corr. to niyānika-. ²⁷ Bā -sīti. ²⁸ C' yakaḷattavāsam, C' sakalattavāsam. ²⁹ Bā omit pi. ³⁰ Bā niyyānika-. ³¹ C' nākāsi, Bā na akāsi. ³² B' saññātehi, Bā saññātehi. ³³ C' -panta-, B' -paṭha-. ³⁴ Bā dhanañcayakorabye. ³⁵ B' kucchimhi. ³⁶ B' viññutappatto, Bā viññutappatvā. ³⁷ Bā sabbasippāni. ³⁸ Bā uggahitvā. ³⁹ Bā upa-. ⁴⁰ C' -te, B' upaṭṭhāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajjaṃ patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasīlāni, tāni⁵ Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesi⁷ kaniṭṭhabhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ seṭṭhi¹¹ doṇa-
māpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vaṇṇadāsīti evam ete.

Rājā mātā mahesi¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵
rajjuko sārathi¹⁶ seṭṭhi¹⁷ doṇo dovāriko tathā
gaṇikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patitṭhitā ti. 10

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ parisuddhāni²² katvā pañcasīlāni rak-
khiṃsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāreṣu²⁴ nagaramajje²⁵ nive-
sanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikaṃ²⁹ chasata-
sahassadhaṇaṃ vissajjento sakala-Jambudīpaṃ³⁰ unnaṅgalaṃ³¹
katvā dānaṃ adāsi. Tassa pana³² dānājñāsayaṭā³³ dānābhiraṭi³⁴ 15
sakala-Jambudīpaṃ³⁵ ajjhotthari³⁶. Tasmim kāle³⁷ Kālīṅgaratṭhe
Dantapuranaḡare Kālīṅgarājā rajjaṃ kāreti³⁸. Tassa ratṭhe
devo na vassi, tasmim avassante sakalaratṭhe chātakaṃ jātaṃ³⁹,
āhāravipattiyaṃ⁴⁰ ca manussānaṃ rogo udapādīti⁴¹ dubbuṭṭhi-
bhayaṃ chātakabhayaṃ rogabhayaṃ⁴² ti tiṇi bhayāni uppajjiṃsu. 20
Manussā niggahaṇā⁴³ dārake hatthesu gahetvā tattha tattha
vicaranti. Sakalaratṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṃ gantvā
rājadvāre ukkuṭṭhiṃ akaṃsu. Rājā vātapānaṃ nissāya ṭhito⁴⁴
saddaṃ sutvā „kimkāraṇā ete viravantīti⁴⁵“ pucchi. „Mahā-

¹ Bā tassa apara-. ² Bā omit akopento kurudhamme. ³ Ck vattittha, Bā pa-
titṭhahi. ⁴ Bā guru-. ⁵ Bā rakkhitāni. ⁶ Bā rakkhati. ⁷ C Bā -si. ⁸ C
pu-, Bā pa-, Bā porohiko. ⁹ C rajjugā-, Bā rajjagā-. ¹⁰ C Bā -thī. ¹¹ C
Bā seṭṭhi. ¹² Bā -māmakko. ¹³ Bā -ṇi. ¹⁴ Bā -si. ¹⁵ C pu-, Bā pa-.
¹⁶ Ck -thī. ¹⁷ Bā -i. ¹⁸ C te ekādasa janā, Bā ekādasa janā and omit te.
¹⁹ Bā guru-, Bā garu-. ²⁰ Ck me. ²¹ Bā pi sabbe, Bā hi omitting sabbe. ²² C
Bā suddhāni. ²³ Ck Bā -usu. ²⁴ Bā add ca. ²⁵ Bā -esu ca. ²⁶ Bā -esu
tadī, Bā -esu cā ti. ²⁷ Bā -lāye, Bā -lāyo. ²⁸ Bā karitvā, Bā kārapetvā. ²⁹ Bā
repeats de-. ³⁰ C Bā -pe. ³¹ Bā una-. ³² Bā omit pana. ³³ Bā -tā. ³⁴
Bā -pe. ³⁵ Ck Bā -ttari. ³⁶ Bā -si. ³⁷ Bā ahoṣi. ³⁸ Bā -yā. ³⁹ Bā -dī.
⁴⁰ Bā chātabhayaṃ rogabhayaṃ dubbhikkhabhayaṃ. ⁴¹ Bā nirāhāra. ⁴² Bā
adds taṃ. ⁴³ Bā viravantīti, Bā vicarantīti.

rāja sakalaratṭhe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati, sassāni vipannāni, chātakaṃ¹ jātaṃ, manussā dubbhojanā ro-gābbhibhūtā niggahaṇā putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devaṃ vassāpehi mahārāja“³ 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kiṃ karontīti“⁴. „Porāṇakarājāno⁵ mahārāja deve avassante dānaṃ datvā⁶ uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṣilā⁷ sirigabbhaṃ pa-visitvā dabbasanthare⁸ sattāhaṃ nipajjanti, tadā devo vassa-tīti“⁹. Rājā „sādhū“¹⁰ 'ti sampatiṇṇhitvā tathā akāsi. Evaṃ sante pi devo na vassī¹¹. Rājā amacce pucchi: „ahaṃ¹² mayā¹³ kattaḃbakkiccaṃ akāsiṃ, devo na vassati, kiṃ ti karomā“¹⁴ 'ti. „Mahārāja, Indapattanaḡare¹⁵ Dhanañjayassa¹⁶ Koravyaraṇṇo¹⁷ Añjanaवासabho¹⁸ nāma maṅgalahatthī¹⁹, taṃ²⁰ ānessāma, evaṃ sante devo vassatīti“²¹. „So rājā balavāhanasampanno²² dup-pasaho, katham assa hatthiṃ ānessāmā“²³ 'ti. „Mahārāja, tena saddhim yuddhakiccaṃ n' atthi, dānañjāsaya rājā dānābhirato yācito samāno alaṃkatasīsaṃ pi chinditvā pasādasampannāni akkhīni uppāṭetvā sakalarajjam pi niyyādetvā²⁴ dadeyya, hat-thimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṃ yācito dassatīti“²⁵. „Ke pana naṃ²⁶ yācituṃ samatthā“²⁷ 'ti. „Brāhmaṇā mahā-²⁸ rājā“²⁹ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato³⁰ atṭha brāhmaṇe pakko-sāpetvā sakkārasammānaṃ katvā hatthiṃ³¹ yācanatthāya pesesi. Te paribbayaṃ ādāya addhikavesaṃ gahetvā sabbattha eka-rattivāseṇa turitagamaṇaṃ gantvā³² katipāhaṃ nagaradvāre dāna-sālāyaṃ³³ bhuñjitvā³⁴ sarīraṃ santappetvā³⁵ „kadā rājā dāna-gaṃ āgacchissatīti“³⁶ pucchimsu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ Bⁱ -kabhayaṃ, B^d kambhayaṃ. ² Bⁱ ni putte, B^d nirāhārā nikkhamitvā putte. ³ Bⁱ porāṇamahārājāno. ⁴ B^d add sīlaṃ rakkhitvā. ⁵ C^k -dinnāsīlā, B^d samādinnaṣilāni. ⁶ C^k -santhāre, Bⁱ dappatiṇṇasanthāre, B^d dabbatiṇṇasanthāre. ⁷ B^d vassissatīti, B^d adds sutvā. ⁸ Bⁱ vassati. ⁹ Bⁱ katham. ¹⁰ B^d omit mayā. ¹¹ B^d -pattha-. ¹² B^d -ñceyya. ¹³ B^d korabya-. ¹⁴ B^d añcanavaṇṇo. ¹⁵ C^k B^d -i, B^d adds atthi. ¹⁶ C^k naṃ, B^d adds no. ¹⁷ B^d vassissatīti. ¹⁸ B^d -vāhena sampanno. ¹⁹ C^k nīyā-, Bⁱ nīyā-. ²⁰ B^d dassessatīti. ²¹ B^d taṃ. ²² Bⁱ brahmaṇato, B^d brahmaṇagānato. ²³ B^d -i. ²⁴ Bⁱ katvā. ²⁵ C^k -lāsa, Bⁱ -lāya. ²⁶ Bⁱ bhuñcanta, B^d bhuñjantā. ²⁷ Bⁱ santappetvā, B^d santapetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² atthamiyañ³ ca āgacchati, sve
 pana punnamā⁴, tasmā sve pi āgacchissatīti⁵ vadimsu. Brāh-
 maṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre atthamsu. Bo-
 dhisatto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁶ sabbālaṃkārapatimaṇḍito⁷
 alaṃkāṃkatavaravāraṇakkhandhagato⁸ mahantena parivārena
 pācīnadvāre dānasālaṃ⁹ gantvā otarivā sattatṭhajanānaṃ sa-
 hatthā¹⁰ bhattaṃ datvā „iminā va nihārena¹¹ dethā“ 'ti vatvā
 hatthim abhirūhitvā¹² dakkhiṇadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇā
 pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṃ alabhivā dakkhi-
 ṇadvāraṃ eva gantvā rājānaṃ āgacchantāṃ olokayamānā
 dvārato nātidūre unnataṭṭhāne¹³ sampattaṃ¹⁴ rājānaṃ hatthe
 ukkhipitvā¹⁵ jayāpesuṃ. Rājā vajiraṃkusena vāraṇaṃ ni-
 vattetvā¹⁶ tesāṃ santikaṃ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṃ iccha-
 thā“ 'ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṃ vaṇṇentā
 paṭhamaṃ gāthaṃ āhaṃsu:

1. Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
 'vaṇṇaṃ añjanavaṇṇeṇa Kālīṅgasmim¹⁷ nimimhase¹⁸ ti. 76.

Tattha saddhan ti kammaṃphalānaṃ saddahanavasena¹⁹ okappanakasad-
 dhaṃ²⁰, sīlaṃ ti samvarasīlaṃ avītikkamasīlaṃ, vaṇṇaṃ ti tadā tasmim dese
 suvaṇṇaṃ vuccati. desanāsīsaṃ eva c' etaṃ²¹, iminā pana²² padena sabbam
 pi suvaṇṇahiraṇṇādiddhanadhaññaṃ²³ saṃgahitaṃ²⁴, añjana vaṇṇeṇā 'ti añja-
 napuñjasamānavaṇṇeṇa iminā tava nāgena, Kālīṅgasmim²⁵ ti Kālīṅgarāñño san-
 tike, nimimhase²⁶ ti vinimayavasena²⁷ gaṇhimha²⁸ paribhogavasena²⁹ vā³⁰
 udare pakkhipimhā ti attho, se ti nipātamattaṃ, idaṃ³¹ vuttaṃ hoti: mayaṃ
 hi janādhipa tava saddhañ ca sīlañ ca viditvā³² addhā no evaṃ³³ saddhāsīla-

¹ C^s -sī, B^d catuddasī. ² C^s paṇṇarasi, B^d pannarasi. ³ B^d atthamiyañ. ⁴
 B^d -mī. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ B^d nhatvā gattānulitto. ⁷ B^d -paṭṭi-. ⁸ B^d -hat-
 thikkandhavaragato. ⁹ Bⁱ omits pācīnadvāre dāna. ¹⁰ B^d omit sahatthā. ¹¹
 B^d nihāreneva. ¹² B^d -rūyhitvā. ¹³ Bⁱ unpaṭṭhāne. ¹⁴ C^s sampantaṃ, C^s ap-
 pattaṃ, Bⁱ sampattī. ¹⁵ Bⁱ adds jayatu ayaṃ mahārājā, B^d jayatu bhavaṃ ma-
 hārājā ti. ¹⁶ C^s -ttitvā. ¹⁷ Bⁱ kālīṅgamhi, B^d kālīṅgāmhi. ¹⁸ C^s nimimhase,
 B^d vinim-. ¹⁹ B^d saddhahana- ²⁰ B^d -niyaka-. ²¹ C^s -sam evetaṃ. ²² Bⁱ
 omits pana. ²³ C^s -hiraṇṇādiddha-, Bⁱ hiraṇṇasusaṇṇāddiddhanaṃ, B^d hiraṇṇa-
 suvaṇṇāddiddhanadhaññaṃ. ²⁴ B^d saṃgahitaṃ, C^s saṃgahināṃ, C^s saṃgahitaṃ.
²⁵ Bⁱ kālīṅgamhi. ²⁶ Bⁱ vanimhase, B^d vinimhase. ²⁷ B^d vinimhayavasena, Bⁱ
 vanimhasavanesana. ²⁸ B^d -hā, Bⁱ gaṇhinā. ²⁹ Bⁱ rasaparibhogivasena, B^d ra-
 saparibhogavasena. ³⁰ B^d omits vā. ³¹ Bⁱ imaṃ. ³² B^d viditvāna. ³³ B^d eso.

sampanno¹ rājā yācito añjanavannaṃ nāgaṃ dassatīti iminā attano santakena viya añjanavannaṃ Kālīngarañño santike nāgaṃ te² āharissamā³ 'ti vatvā bahum dhanadhaññaṃ nimimbhase⁴ parivattayimha⁵ c' eva udare ca pakkhipimha⁶, evaṃ tassa⁷ mayam dhārayamānā⁸ idhāgatā, tattha kattabbaṃ devo jānātū⁹ 'ti, 5 aparo nayo: tava saddhāsilaḡuṇasaṃkhātāṃ¹⁰ vannaṃ, ulāraguṇo rājā jivitam pi yācito dadeyya¹¹ pag eva tiracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kālīngassa santike iminā añjanavannaṃ nāgaṃ dhaññaṃ nimimbhase¹² nimimha¹³ tulayimhā¹⁴, ten' amhā¹⁵ idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁶ brāhmaṇā¹⁷ imaṃ nā-
10 gaṃ parivattetvā dhanam khāditam¹⁸ mā cintayittha, yathā-
lamkatam¹⁹ eva vo nāgaṃ²⁰ dassāmīti²¹ samassāsetvā²² itarā
dve gāthā avoca:

9. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²³ uddissa gacchati
sabbe²⁴ te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṃ. 77.

15 8. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgaṃ etaṃ
rājārahaṃ rājabbhoggaṃ²⁵ yasassinam
alamkataṃ hemajālābhichannaṃ²⁶
sasārathim, gacchatha yena kāmaṃ ti. 78.

Tattha annabhaccā abhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yaḡu-
20 bhattādinā annena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā²⁷ abhaccā,
sandhivasena paṇ' ettha akāralopo veditabbo, ettāvatā attānaṃ upanissāya ca anupa-
nissāya ca²⁸ jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti²⁹,
yo dha³⁰ uddissa gacchatīti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ pu-
risaṃ kāyacid eva paccāsimānāya³¹ uddissa gacchati, sabbe te appaṭik-
25 khippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathāpi tena purisena
sabbe te³² appaṭikkhippā, apetha na vo³³ dassāmīti evaṃ na paṭikkhipitabbā
ti attho, pubbācariyavaco idaṃ ti pubbācariyā vuccanti mātāpitaro, idaṃ
tesaṃ vacanaṃ, evaṃ ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito ti dipeti, dadāmi vo ti

¹ Bā saddho. ² Cks neva. ³ Bā vinimbhase. ⁴ Bā -ttayimhā, Bā -ttayimhā.

⁵ Cks Bā -mhā. ⁶ Bā taṃ. ⁷ Bā ānyamānā. ⁸ Ck jānātū, Bā vassatu, Bā va jānātū. ⁹ Bā saddhañ ca sīla-. ¹⁰ C' -yyātha. ¹¹ Bā añjanakavannaṃ tava vannaṃ vinimbhase. ¹² Bā vinimbhā, C' nimimbhā. ¹³ Bā tuyena, Bā talayimhā.

¹⁴ Bā tena, C' Bā omī tenamhā. ¹⁵ C' no corr. to vo, Bā te, Bā omīte vo.

¹⁶ Bā brahmaṇa. ¹⁷ Bā dhana saṅkharantīti, Bā dhanam saṅkharantīti. ¹⁸ Bā yathā al-. ¹⁹ Bā nāgaṃ vo. ²⁰ C' Bā add vatvā. ²¹ Bā omīte sam-, Bā sadas-

sopevā. ²² Bā omīte dha, Ck dha ca. ²³ C' sabbe pi. ²⁴ Bā -bhogaṃ. ²⁵ Bā -jālābhīsaṅkharannaṃ, Bā -jalābhīsaṅkharannaṃ. ²⁶ Bā ācāretabbatā. ²⁷ Ck Bā omīte anupanissāya ca. ²⁸ Bā hontīti. ²⁹ Ck ca. ³⁰ Ck -satāyaṃ? Bā paccā-

sisasamānāya, Bā kāyavācīdve ca saccāsilasamānāya. ³¹ Ck omīte te. ³² Pā te

yasuā idam amhākaṃ pubbācariyavaco tasmā ahaṃ¹ brāhmaṇā tumhākaṃ imaṃ² nāgaṃ dadāmi, rājārahan ti raṇṇo anucchavikaṃ, rājabhoggaṃ³ ti rāja-paribhogaṃ, yasassinan ti parivārasampannaṃ, taṃ kira nissāya batthigo-pakā hatthivejjādinti pañcakulasatāni jivanti, tehi saddhiṃ ñeva vo dadāmi⁴ attho, alaṃkatan ti nānāvīdhena⁵ hatthialaṃkārena⁶ alaṃkatam, hemajālā-⁵ bhichannan⁶ ti suvaṇṇajālena abbhichannam⁷, sasārathin ti yo pan' assa⁸ sārathi hatthidamako⁹ ācariyo tena saddhiṃ ñeva dadāmi, tasmā sasārathi¹⁰ hutvā tumhe saparivāraṃ imaṃ nāgaṃ gahetvā yenakāmaṃ gacchathā¹¹ ti.

Evam hatthikkhandhagato¹¹ ya Mahāsatto vācāya¹² datvā puna hatthikkhandhā oruḥha „sace analaṃkataṭṭhānaṃ¹³ atthi¹⁴ 10 alaṃkaritvā dassānīti“ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ karonto upa-parikkhitvā¹⁵ naalaṃkataṭṭhānaṃ¹⁶ adisvā tassa soḍḍaṃ brāhmaṇānaṃ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhimkārena¹⁷ puppha-gandhavāsitaṃ udakaṃ pādetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ nāgaṃ sampatiṇṇitvā hatthipitṭhe nisinnā Dantapuranaḡaraṃ¹⁸ 15 gantvā hatthiṃ raṇṇo adāmsu. Hatthimhi āgate pi devo na vassati¹⁹ eva. Rājā²⁰ „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti uttariṃ pucchanto²¹ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ²² rakkhati, ten' assa ratṭhe anvaddhamāsaṃ²³ anudasāhaṃ devo vassati, raṇṇo guṇānubhāvo c' esa²⁴, imassa pana²⁵ tiracchānagatassa 20 guṇā hontāpi²⁶ kittakā²⁷ bhaveyyun²⁸“ ti sutvā „tena hi ya-thālaṃkatam²⁹ eva saparivāraṃ hatthiṃ paṭinetvā³⁰ raṇṇo datvā yaṃ so Kurudhammaṃ³¹ rakkhati taṃ³² suvaṇṇapatte likhitvā³³ ānethā“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā raṇṇo hatthiṃ niyyādetvā „deva imasmim hatthimhi gate pi amhākaṃ 25

¹ Bīd tasmāhaṃ. ² C^o Bīd idam. ³ Bīd -bhogan. ⁴ Bīd -ehi. ⁵ C^k hatthim-, Bīd hatthialaṃkārehi. ⁶ Bīd -bhisañchaṇnan. ⁷ Bīd abhisañchaṇnaṃ. ⁸ Bī panāyaṃ. ⁹ Bīd -gopako. ¹⁰ Bīd sārathi omitting sa. ¹¹ Bīd -dhavaragato. ¹² C^k vavācāyaṃ. ¹³ C^k anukata-, C^o alaṃkata- corr. to analaṃkata-, Bī alaṃkataṭṭhāne. ¹⁴ C^o Bī hatthi. ¹⁵ Bīd upadhāretvā. ¹⁶ C^o Bīd analaṃkata-. ¹⁷ Bīd -bhiṅgārena. ¹⁸ Bīd -puraṃ. ¹⁹ Bī vassi, Bīd vassasi. ²⁰ Bīd te ca rājā ca. ²¹ C^k uttariṃ-, Bī uttari pucchitvā, Bīd uttaripucchite. ²² Bīd guru-. ²³ Bīd addhamāsaṃ, Bīd anvaddha-. ²⁴ C^o ceva, Bī guṇābhavena na, Bīd guṇānubhāveneva. ²⁵ Bī omits pana. ²⁶ C^k bhontāpi, Bī hontī, Bīd hentitipi. ²⁷ C^k kittkā, Bī parikkittkā. ²⁸ C^k bhaven, Bī bhaveyyan, Bīd bhiveyyun. ²⁹ Bīd yathā al-. ³⁰ Bīd paṭicchādetvā. ³¹ Bīd garu-, Bīd guru-. ³² Bī omits yaṃ and taṃ. ³³ Bīd likhipevā.

ratṭhe devo na vassati, tumhe¹ kira Kurudhammaṃ² nāma rak-
 khatha, amhākam pi rājā taṃ³ rakkhītukāmo⁴ 'imasmiṃ su-
 vannaṇapattē likhitvā ānethā⁵ 'ti pesesi⁶, detha no Kurudhammaṃ⁷
 ti. „Tātā⁸, sacc⁹ āhaṃ¹⁰ etaṃ Kurudhammaṃ¹¹ rakkhim¹², idāni
 5 pana me tattha kukkucçaṃ atthi, na me so Kurudhammo¹³
 cittaṃ ārādheti, tasmā tumhākaṃ dātuṃ na sakkā¹⁴ 'ti¹⁵. Kasmā
 pana taṃ rājānaṃ sīlaṃ¹⁶ na ārādhetīti. Tadā¹⁷ kira¹⁸ rājū-
 naṃ¹⁹ tatiye tatiye²⁰ samvachhare kattikamāse kattikachāṇo
 nāma hoti²¹, taṃ chaṇaṃ kilantā²² rājāno sabbālaṃkārapati-
 10 maṇḍitā²³ devavesaṃ gaḥetvā Cittarājassa nāma yakkhasa
 santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite²⁴ cittasare²⁵ khi-
 pantī. Ayaṃ pi rājā taṃ²⁶ chaṇaṃ kilanto ekissā talākapā-
 liyā²⁷ Cittarājassa²⁸ santike ṭhatvā catuddisā cittasare²⁹ khipi³⁰.
 Tesu³¹ sesadisā gate³² tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittaṃ
 15 saraṃ³³ na addasaṃsu³⁴. Rañño „kacci³⁵ nu kho mayā khitto
 saro macchasaṃsare patito³⁶ ti kukkucçaṃ ahosi pāṇātipātakam-
 mena sīlabhedāṃ ārabha, tasmā³⁷ sīlaṃ nārādheti³⁸. So evaṃ
 āha: „tātā, mayhaṃ Kurudhamme³⁹ kukkucçaṃ atthi⁴⁰, mātā
 pana me surakkhitaṃ rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁴¹ 'ti.
 20 „Mahārāja, tumhākaṃ 'pāṇaṃ vadhissāmīti' cetanā n'atthi,
 cittaṃ⁴² vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā⁴³ rak-
 khitaṃ⁴⁴ Kurudhammaṃ⁴⁵ ti. „Tena hi likhathā⁴⁶ 'ti su-
 vannaṇapattē likhāpesi⁴⁷: „pāṇo na hantabbo⁴⁸, adinnaṃ⁴⁹ nādā-

¹ Bā tumhehi. ² Bā guru-. ³ C° naṃ. ⁴ te gantvā -- pesesi wanting in B°. ⁵ Bā tāta. ⁶ C° saccāsani. ⁷ Bā rakkhāmi. ⁸ C° sakkoti, Bā sakkomi. ⁹ Bā sīlaṃ rājānaṃ. ¹⁰ Bā tathā. ¹¹ Bā pana. ¹² Bā -unaṃ. ¹³ Bā only one tatiye. ¹⁴ Bā kattikamāse patte chaṇo nāma ahosi. ¹⁵ Bā te chaṇaṃ kilanti. ¹⁶ Bā -paṭi-. ¹⁷ Bā pupphehi paṭi-. ¹⁸ Bā khitta-. ¹⁹ C° naṃ. ²⁰ C° talā-, C° talākapāliyā, Bā talākapāliyā. ²¹ Bā add yakkhasa. ²² Bā sare, Bā khittasaro. ²³ Bā khipitvā. ²⁴ Bā tesu tesu. ²⁵ Bā sasādisā gate, Bā disā gatesu, omitting sesa. ²⁶ Bā khittam pi omitting saraṃ. ²⁷ C° nāddasaṃsu, Bā na addassa. ²⁸ Bā kicci. ²⁹ Bā tame, Bā taṃ maṃ. ³⁰ Bā na ārādhetīti. ³¹ Bā guru-. ³² Bā ahosi. ³³ Bā taṃ. ³⁴ Bā -no. ³⁵ Bā -tum. ³⁶ C° likhathā, C° likhatā corr. to -thā, Bā bho likkhikhattā, Bā likkhatā. ³⁷ Bā likkhā-. ³⁸ Bā hanan-
 tabbo ³⁹ Bā adinnā dānā.

tabbam¹, kāmesu -micchā² na caritabbam³, musā⁴ na bhaṇi-
 tabbam⁵, majjaṃ na pātabban⁶“ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
 sante pi maṃ⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gaṇhathā¹⁰“ ti
 āha. Dūtā rājānaṃ vanditvā tassā santikaṃ gantvā „devi¹¹,
 tumhe kira¹² Kurudhammaṃ¹³ rakkhatha, taṃ¹⁴ no¹⁵ dethā“ ti 5
 vadimsu. „Tātā¹⁶, sacc’ āhaṃ¹⁷ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 idāni pana¹⁹ me tattha kukkucçaṃ uppannam, na me so
 dhammo²⁰ ārādheti, tena vo dātum na sakkā“ ti²¹. Tassā
 kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath’ eko rājā
 Bodhisattassa satasahassagghanikaṃ²² candanasāraṃ sahasag- 10
 ghanikaṃ kaṇḍanamālaṃ pesesi. So „mātaraṃ pūjessāmīti“
 taṃ sabbaṃ mātu pesesi. Sā cinte i: „ahaṃ²³ n’ eva canda-
 naṃ vilimpāmi na mālaṃ dhāremi, suṇisānaṃ dassāmīti“.
 Ath’ assā etad ahoṣi: „jeṭṭhasuṇisā me²⁴ issarā aggamaheṣi-
 ṭṭhāne ṭhiṭā, tassā suvaṇṇamālaṃ dassāmi, kaniṭṭhasuṇisā pana 15
 duggatā, tassā candanasāraṃ dassāmīti“ sā rañño deviyā su-
 vaṇṇamālaṃ datvā uparājabhariyāya candanasāraṃ aḍāsi,
 datvā ca²⁵ paṇ’ assā²⁶ „ahaṃ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 etāsaṃ duggatāduggatabhāvo mayhaṃ appamāṇaṃ²⁷, jeṭṭhā-
 pacāyikakammam eva²⁸ pana kātum mayhaṃ anurūpaṃ, kacci²⁹ 20
 nu kho³⁰ tassa akatattā³¹ sīlaṃ bhinnā“ ti³² kukkucçaṃ ahoṣi,
 tasmā evam āha. Atha naṃ dūtā „attano santakaṃ nāma
 yathāruciyaṃ diyyati³³, tumhe ettakena pi³⁴ kukkucçaṃ kuru-
 mānā kiṃ aññaṃ pāpakaṃ³⁵ karissatha, sīlaṃ nāma evarūpena

¹ Ck na dā-, Bⁱ na ādātabbā. ² Bⁱd micchācārā. ³ Bⁱd -bbā. ⁴ Bⁱ musāvādā, B^d -vādo. ⁵ Ck Bⁱ -bbā, B^d -bbo. ⁶ Bⁱ pāyit-, B^d pārit-. ⁷ Bⁱd likkhāpesi
 likkhāpetvā. ⁸ Bⁱd add sīlaṃ. ⁹ C^s mā tumhe. ¹⁰ Bⁱd gacchathā. ¹¹ C^s Bⁱ
 devi. ¹² Bⁱ ki tumhe pi, B^d kira tumhe pi. ¹³ Bⁱd gurudhamme. ¹⁴ Ck ta.
¹⁵ Ck to, Bⁱ me. ¹⁶ Bⁱd tāta. ¹⁷ Bⁱ sacāhaṃ. ¹⁸ Bⁱd guru-. ¹⁹ Ck omīta pana.
²⁰ Bⁱd gurudhammo. ²¹ Bⁱ sakkotīti, B^d sakkomīti. ²² Ck -ggaṇakaṃ. ²³ Bⁱd
 omīta ahaṃ. ²⁴ Bⁱ adds na. ²⁵ B^d va. ²⁶ C^s paṇassa. B^d pana ²⁷ Bⁱd add
 kule. ²⁸ Ck Bⁱ -kammaṃ meva ²⁹ Bⁱ kiñci. ³⁰ Bⁱd add me. ³¹ Bⁱ akatta-
 bbā, B^d akattabbattā ³² Bⁱ sīlaṃ na bhindati, B^d sīlaṃ bhindati. ³³ C^s diyyati.
³⁴ Bⁱd etthakenāpi. ³⁵ C^s pāpaṃ, B^d pāpakaṃ corr. to pāpaṃ.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman²“ ti vatvā tassāpi santike³
 gahetvā⁴ suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵. „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’
 eva maṃ ārādheti⁷, supisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
 santike gaṇhathā⁸“ ‘ti vuttā ca pana aggamaheśim upasaṃ-
 5 kamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman’ yācimsu. Sāpi
 purimanayen’ eva vatvā „idāni maṃ’ sīlaṃ nārādheti, tena vo
 dātum na sakkā“ ti¹⁰ āha. Sā kira ekadivasaṃ sīhapañjare
 ṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthi-
 pitṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ¹¹ disvā lobhaṃ uppādetvā „sa-
 10 āhaṃ¹² iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyaṃ bhātu accayena
 rajje patiṭṭhito maṃ¹³ esa¹⁴ gaṇheyyā¹⁵“ ‘ti cintesi. Ath’ assā
 „ahaṃ¹⁶ Kurudhamman’ rakkhamānā sassāmikā¹⁷ hutvā kile-
 savasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ¹⁸, sīlena me bhinnena bha-
 vitabban¹⁹“ ti kukkucçaṃ ahosi, tasmā evaṃ āha. Atha naṃ
 15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na¹⁹ hoti, tumhe
 ettakena pi²⁰ kukkucçaṃ kurumānā vītikkamaṃ kiṃ karis-
 satha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhamman²¹“
 ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵.
 „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, uparājā pana
 20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā²¹“ ‘ti vuttā ca pana
 uparājānaṃ²² upasaṃkamtivā purimanayen’ eva Kurudhamman²³
 yācimsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gacchanto rathen’
 eva rājāṇaṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth’ eva
 sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antodhure²⁵ chaḍḍeti²⁶,
 25 tāya saññāya jano²⁷ pakkamitvā punadvase pāto va gantvā
 tassa nikkhamanaṃ olokento va tiṭṭhati, sārathi²⁸ pi²⁹ rathaṃ

¹ Bīd bhīdati. ² Bī guru-. ³ Bī adds ca. ⁴ Bīd add te. ⁵ Bīd likkhisu. ⁶ Bīd tāta. ⁷ Ck ārodheti, Bī arodhetīti. ⁸ Bīd -hāthā. ⁹ Bī me ¹⁰ Ck sakko ti, Bīd sakkomīti. ¹¹ Bī -rājāṇaṃ. ¹² Ck saccāhaṃ. ¹³ Bī omits maṃ. ¹⁴ Ck esaṃ, C evassaṃ corr. to esaṃ. ¹⁵ Ck -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ Bīd athas-sāhaṃ. ¹⁷ Bīd sassā. ¹⁸ Bīd -kemi. ¹⁹ Ck omits na. ²⁰ Bīd etthakenāpi. ²¹ Bī gaṇheyyāthā. ²² Ck -rājāṇaṃ. ²³ Bī guru-, Bīd garu-. ²⁴ Ck Bīd rāju. ²⁵ Ck antepure, Bīd rathadhure. ²⁶ Ck Bīd -si, Bī chaḍḍeti. ²⁷ Bī mahājano. ²⁸ Ck -thī. ²⁹ Bīd add taṃ.

gopayitvā¹ punadivase pāto va ratham² ādāya rājadvāre tiṭṭhati, sace taṃ khaṇaṃ ñeva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānaṃ⁵ gacchati, jano⁶ tāya saññāya⁷ „idān' eva nikkhamissatīti“ rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasam evaṃ katvā rājanivesanaṃ pāvīsi, 5 paviṭṭhamattass' eva⁸ c' assa devo pāvassi, rājā „devo vassatīti“ tassa niggantum⁹ na adāsi¹⁰, so tatth' eva bhuñjitvā sayi, mahājano¹¹ „idani nikkhamissatīti“ sabbaṃ rattim temento¹² aṭṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitaṃ mahājanaṃ disvā „ahaṃ Kurudhammaṃ¹³ rakkhanto ettakaṃ¹⁴ 10 janaṃ kilamesim¹⁵, sīlena me bhinnena bhavitabban“ ti kukkuccaṃ ahoṣi, tena tesam dūtānaṃ „sacc' āhaṃ¹⁶ Kurudhammaṃ¹⁷ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti vatvā tam atthaṃ ārocesi¹⁸. Ath naṃ dūtā „tumbhākaṃ deva 'ete kilamantū' 'ti cittaṃ n'atthi, acetana- 15 kaṃ kammaṃ na hoti, ettakena pi¹⁹ kukkuccaṃ karontānaṃ²⁰ kathaṃ tumbhākaṃ vitikkamo bhavissatīti“ vatvā tassa pi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu²¹. „Evaṃ sante pi²² n' eva maṃ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā²³ 'ti āha²⁴, vuttā ca pana purohitaṃ upasaṃ- 20 kamitvā yācimsu. So pi ekadivasam rājūpaṭṭhānaṃ²⁵ gacchanto ekena rañña tassa rañño²⁶ pesitaṃ taruṇaravivaṇṇaṃ²⁷ ratham antarāmagge disvā „kassāyaṃ ratho“ ti pucchitvā „rañño ābhato“ ti sutvā „ahaṃ mahallako, sace me rājā imaṃ ratham dadeyya sukhaṃ imaṃ āruyha vicareyyan“ ti 25 cintetvā²⁸ rājūpaṭṭhānaṃ²⁹ gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño

¹ B⁶ gāhayitvā, B⁴ āharitvā. ² B⁶ taṃ. ³ C⁶ yeva. ⁴ B⁶ gantu-, B⁴ nikkhamantu-. ⁵ C⁶ rāju-, B⁶ rājūnaṃ up-, B⁴ rāju up-. ⁶ B⁴ mahājano. ⁷ jano pakkamitvā - - - tāya saññāya wanting in C⁶. ⁸ B⁴ -matte yeva. ⁹ B⁴ nikkhamantu. ¹⁰ B⁴ nādāsi. ¹¹ C⁶ mahārājā no. ¹² B⁴ add va. ¹³ B⁶ guru-, B⁴ garu-. ¹⁴ B⁶ ettha-. ¹⁵ C⁶ -sinti corr. to -si. ¹⁶ B⁶ sacāhaṃ. ¹⁷ B⁴ guru-. ¹⁸ B⁴ -ceti. ¹⁹ C⁶ ettake pi, B⁶ etthakenāpi, B⁴ ettakenāpi. ²⁰ B⁴ -to. ²¹ B⁴ likkh-. ²² B⁴ add sīlaṃ. ²³ B⁴ omī āha. ²⁴ C⁶ B⁴ rāju-. ²⁵ B⁶ omī tassa rañño. ²⁶ B⁴ taruṇaruciravaṇṇa. ²⁷ B⁶ add va. ²⁸ C⁶ B⁶ rāju-.

ratham dassesum¹. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho,
 ācariyaṣṣa tam² dethā“ 'ti āha. Purohito na icchati³, punap-
 puna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kimkāraṇā: evaṃ kir' assa
 ahosi: „ahaṃ Kurudhammaṃ⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lo-
 5 bhaṃ akāsiṃ, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam
 attham ācikkhitvā „tātā⁷, Kurudhamme me kukkucam atthi,
 na maṃ⁸ so dhammo ārādheti⁹, tasmā¹⁰ na sakkā dātun“ ti
 āha¹¹. Atha naṃ dūtā „na ayyo¹² lobhuppādamattena sīlaṃ
 bhijjati, tumhe ettakena¹³ pi kukkucam karontā¹⁴ kiṃ vītikka-
 10 maṃ karissathā“ 'ti vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā su-
 vannaṇapatte likhimsu. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti⁹,
 rajjugāhakaamacco¹⁵ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇ-
 hathā“ 'ti vuttā ca¹⁶ pana tam pi upasaṃkamtivā yācimsu.
 So pi ekadivasam janapade khettaṃ minanto¹⁷ rajjuṃ daṇḍake
 15 bandhitvā ekaṃ koṭiṃ khettsāmikena¹⁸ gāhāpetvā¹⁹ ekaṃ
 attanā²⁰ aggahesi, tena gahitarajjukotiyaṃ baddhadāṇḍako²¹
 ekassa kakkāṭakassa²² bilamajjhaṃ pāpuni. So cintesi: „sace²³
 daṇḍakaṃ bile otāressāmi²⁴ antobile kakkāṭako nassissati, sace
 pana²⁵ purato²⁶ karissāmi rañño santakaṃ nassissati, sace
 20 orato karissāmi kuṭumbassa²⁷ santakaṃ nassissati, kin nu kho
 kātabban“ ti. Ath' assa etad ahosi: „bile kakkāṭakena²⁸
 bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth' eva naṃ²⁹
 otāressāmiti³⁰“ bile³¹ daṇḍakaṃ³² otāresi. Kakkāṭako kirīti
 saddam akāsi. Ath' assa etad ahosi: „daṇḍako kakkāṭa-
 25 piṭṭhe³³ otiṇṇo bhavissati, kakkāṭako mato bhavissati, ahaṃ ca
 Kurudhammaṃ⁵ rakkhāmi³⁴, tena me³⁵ bhinnena bhavitabban“

¹ B^d dassesi. ² B^d naṃ. ³ B^d icchi. ⁴ B^d -naṃ. ⁵ B^d guru-. ⁶ C^k ca, Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ tassa, B^d tāta. ⁸ Bⁱ me. ⁹ Bⁱ āroceti. ¹⁰ Bⁱ adds vo. ¹¹ B^d omit āha. ¹² B^d dūtā pana ayaṃ. ¹³ C^k ettake, Bⁱ etthake, B^d etthakenā. ¹⁴ B^d -to. ¹⁵ C^k -gāhaamacco, B^d -kūmacco. ¹⁶ C^k va. ¹⁷ Bⁱ mānanto. ¹⁸ B^d -ke. ¹⁹ B^d gaṇhā-. ²⁰ Bⁱ -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekaṃ attvno. ²¹ B^d gaṇha-daṇḍaho. ²² C^k B^d kakkāṭassa. ²³ Bⁱ ajja. ²⁴ B^d otari-. ²⁵ B^d omit pana. ²⁶ C^k purohito, Bⁱ purato, B^d karato. ²⁷ B^d kuṭumpikassa, Bⁱ adds pana. ²⁸ B^d adds na. ²⁹ C^k na, Bⁱ etevana, B^d etthenavam. ³⁰ B^d otarissāmiti. ³¹ B^d add tam. ³² Bⁱ daṇḍam. ³³ B^d -ṭaka-. ³⁴ Bⁱ adds ti. ³⁵ B^d add sīlena

ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kuru-
 dhamme¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun²“ ti āha.
 Atha naṃ dūta „tumbhākaṃ ‘kakkatāko maratū’³ ‘ti cittaṃ n’
 atthi⁴, acetanakaṃ kammaṃ⁵ na hoti, tumhe ettakena pi⁶ kuk-
 kuccaṃ karontā⁷ kiṃ vītikkamaṃ karissathā⁸“ ‘ti vatvā tassa 5
 pi⁹ santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁰. „Evaṃ
 sante pi n’ eva maṃ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati,
 tassa santike pi¹¹ gaṇhathā¹²“ ‘ti vuttā ca pana tam pi¹³ upa-
 saṃkamitvā yācimsu. So ekadivasaṃ rājānaṃ rathena uyyā-
 naṃ nesi. Rājā tattha divā¹⁴ kīlītvā sāyaṃ nikkhamitvā¹⁵ 10
 rathaṃ abhirūhi¹⁶, tassa nagaraṃ asampattass’ eva¹⁷ suri-
 yatthagamanavelāya¹⁸ meghe uṭṭhahi. Sārathi¹⁹ rañño temana-
 bhāyena²⁰ sindhavānaṃ patodasaññaṃ²¹ adāsi, sindhavā javena
 pakkhandimsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṃ gacchan-
 tāpi tato āgacchantāpi²² taṃ ṭhānaṃ patvā javena²³ gacchanti²⁴, 15
 kiṃkāraṇā: tesāṃ kira etad ahosi: „imasmiṃ ṭhāne paris-
 sayena bhavitabbaṃ²⁵, tena no sārathi tadā patodasaññaṃ
 adāsi²⁶“. Sārathissāpi etad ahosi: „rañño temane vā atemane
 vā mayhaṃ doso n’ atthi, ahaṃ pana aṭṭhāne susikkhitasin-
 dhavānaṃ patodasaññaṃ adāsim, tena me idāni aparāparaṃ 20
 jāvantā kilamanti, ahaṃ ca Kurudhammaṃ²⁷ rakkhāmi, tena me
 bhinnena²⁸ bhavitabbaṃ“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā
 kāraṇena Kurudhamme²⁹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā
 dātun³⁰“ ti āha. Atha naṃ dūta „tumbhākaṃ ‘sindhavā’³¹ kila-
 mantū’ ‘ti cittaṃ n’ atthi, acetanakaṃ³² kammaṃ nāma na 25
 hoti, ettakena pi³³ ca tumhe kukkuccaṃ karontā³⁴ kiṃ vītikka-
 maṃ karissathā³⁵“ ‘ti vatvā tassa santike sīlaṃ gahetvā suvaṇ-

¹ B¹ guru-. ² B¹ omits cittaṃ natthi. ³ B¹ adds nāma. ⁴ C¹ ettake pi,
 B¹ etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ B¹ omit pi. ⁷ B¹ likkh-. ⁸ B¹
 divasaṃ pi. ⁹ B¹ omits sāyaṃ nī-. ¹⁰ B¹ rūyhi. ¹¹ B¹ -patte, B¹ -pattena
 yeva. ¹² C¹ B¹ -tthaṅga-. ¹³ B¹ tadā sā-. ¹⁴ B¹ tepana-, C¹ tevana-. ¹⁵
 B¹ -saññaṃ. ¹⁶ C¹ omits tato āg-. ¹⁷ B¹ javavegena. ¹⁸ B¹ adds āgacchanti.
¹⁹ B¹ -bbanti. ²⁰ B¹ add sīlena. ²¹ B¹ add naṃ patodasaññaṃ adāsi. ²²
 C¹ acetanakammaṃ, C¹ acetanakakammaṃ, B¹ sacetakakammaṃ. ²³ C¹ ettake
 pi, B¹ etthakenāpi. ²⁴ B¹ -to

napatte likhimsu¹. „Evañ sante pi n' eva mañ ārādheti,
 setthi pana sutthu rakkhati, tassa pana² santike gaṇhathā“ 'ti
 vuttā ca pana tam pi³ upasamkamitvā yācimsu. So pi⁴ eka-
 divasañ gabbhato nikkhantasālisīsam⁵ attano sālikhettañ gan-
 5 tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vīhimālañ bandhāpessāmīti“
 ekañ sīsamutthim⁷ gāhāpetvā thūnāya⁸ bandhāpesi. Ath' assa
 etad ahosi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
 adinnabhāgato yeva ca⁹ me kedārato sālisīsamutthi gāhāpito,
 ahañ ca Kurudhamme¹⁰ rakkhāmi, tena me bhinnena¹¹ bhavi-
 10 tabban“ ti so etam atthañ ācikkhitvā „iminā me¹² kāraṇena
 Kurudhamme¹⁰ kukkucçañ atthi, tena vo¹³ na sakkā dātun“
 ti āha. Atha nañ dūtā „tumahāñ theyyacittañ n' atthi,
 tena vinā adinnādānañ nāma paññāpetum na sakkā, ettakena
 pi¹⁴ ca kukkucçañ karontā¹⁵ tumhe aññasantakañ¹⁶ nāma kiñ
 15 gaṇhissathā“ 'ti vatvā tassāpi¹⁷ santike sīlañ gahetvā suvaṇ-
 napatte likhimsu¹. „Evañ sante pi n' eva mañ ārādheti¹⁸,
 doṇamāpako¹⁹ pana mahāmatto sutthu rakkhati, tassa santike
 gaṇhathā“ 'ti vuttā ca pana tam pi³ upasamkamitvā yācimsu.
 So kira ekadivasañ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vīhim
 20 mināpento amitavīhiraśito²⁰ vīhim gahetvā lakkhañ²¹ ṭhapesi.
 Tasmiñ khaṇe devo pāvassi²². Mahāmatto lakkhāni²³ gaṇetvā²⁴
 „mitavīhi²⁵ ettakā²⁶ nāma hontīti“ vatvā lakkhavīhim²⁷ samkaḍ-
 dhitvā mitarāsīmhi²⁸ pakkipitvā vegena gāntvā dvārakoṭṭhake
 ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavīhi²⁹ mitarāsīmhi³⁰
 25 khittā³¹ udāhu amitarāsīmhi“³¹. Ath' assa etad ahosi: „sace

¹ B'd likkh-. ² B'd omīti pana. ³ B'd omīti pi. ⁴ B'd add setthi. ⁵ B' add
 disvā. ⁶ C^s -māti, B' bandhāpessāmīti, B'd bandhāpissāmīti. ⁷ B' tam sālisī-
 sam samutthi, B'd ekañ sālisīsamutthim. ⁸ B'd cūlāya. ⁹ B'd omīti ca. ¹⁰ B'd guru-.
¹¹ B'd add sīlena. ¹² C^s omīti me. ¹³ C^s me. ¹⁴ C^s ettake pi, B'd etthakenāpi.
¹⁵ B' -to, B'd -ti. ¹⁶ C^s aññañ-, B'd para-. ¹⁷ B'd tassa. ¹⁸ B'd ārodheti.
¹⁹ B' doṇimāmakko, B'd doṇamamako. ²⁰ C^s -sino, B' -pīhiraśīvi. ²¹ B' lak-
 khañ. ²² C^s pavassi, B' vassi. ²³ C^s -pi, B'd lakkhañāni. ²⁴ B' gaṇhitvā,
 B'd vadhitvā. ²⁵ C^s minavīhi, C^s amitavīhi, B'd mitavīhi. ²⁶ B' etthako, B'd
 etthakā. ²⁷ C^s -vīhi, B' lakkhavīhi. ²⁸ C^s rāsīmhi, C^s rāsim. ²⁹ C^s lak-
 khavīhi, B' lakkhe, B'd lakkha. ³⁰ C^s rāsīmhi, C^s mitavīhiraśīmhi, B'd mita-
 vīhi-. ³¹ B'd pakkipitā.

me mitavīhiraśimhi khittā¹ akāraṇen² eva rañño santakaṃ vaḍ-
 dhitam³ gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahañ ca Kurudham-
 maṃ⁴ rakkhāmi, tena me bhinnena⁵ bhavitabban⁶ ti so etam
 atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuc-
 caṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁷ ti āha. Atha naṃ dūtā 5
 „tumhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma
 paññāpetum⁸ na sakkā, ettake⁹ pi¹⁰ ca¹¹ kukkucāyaṇtā¹² kiṃ
 tumhe ṛarasantakaṃ¹³ gaṇhathā¹⁴ „ti vatvā tassāpi¹⁵ santike
 sīlaṃ gaheṭvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁶. „Evaṃ sante pi n'eva
 maṃ ārādheti¹⁷, dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike 10
 gaṇhathā¹⁸ „ti vuttā ca pana tam pi¹⁹ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasam²⁰ nagaradvāraṃ pidhānavelāya²¹ tikkhattum
 saddam²² anussāvesi²³. Ath' eko daliddo²⁴ manusso²⁵ attano
 kaṇiṭṭhabhaginiyā saddhim²⁶ dārupaṇṇatthāya araṇṇaṃ gantvā
 nivattanto²⁷ tassa saddam²⁸ sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sam- 15
 pāpuṇi. Atha naṃ dovāriko „tvam nagare rañño atthi-
 bhāvaṃ²⁹ na jānāsi, 'sakālass' eva³⁰ imassa nagarassa dvāraṃ
 pidhiyatīti³¹ na jānāsi, attano māṭugamaṃ gaheṭvā araṇṇe
 ratikīlaṃ³² kilanto³³ vicarasīti³⁴ āha. Ath' assa itarena³⁵
 „na me sāmi³⁶ bhariyā bhagini me esā³⁷ ti vutte etad ahosi 20
 „akāraṇaṃ³⁸ vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena³⁹,
 ahañ ca Kurudhammaṃ⁴⁰ rakkhāmi, tena me bhinnena⁴¹ bhavi-
 tabban⁴² ti so etam atthaṃ ārocetvā⁴³ „iminā me⁴⁴ kāraṇena
 Kurudhamme⁴⁵ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun⁴⁶ ti
 āha⁴⁷. Atha naṃ dūtā⁴⁸ „tumhehi tathāsaṇṇāya⁴⁹ kathitaṃ, 25

¹ Bā pakkhipitā. ² Bā guru-. ³ Bā add sīlena. ⁴ Bā saññā-. ⁵ Bā etthake.
⁶ Bā omits pi. ⁷ Bā omits ca. ⁸ Bā kukkuccaṃ karonto, Bā k. karontā. ⁹
 Bā arassa-. ¹⁰ Bā gaṇhissathā. ¹¹ Bā tassa, Bā tassa pi. ¹² Bā likkh-
¹³ Bā ārocasi. ¹⁴ Bā omit pi. ¹⁵ Cā pidahana-, Bā sāyaṇha-. ¹⁶ Cā sadda-
 manussa-, Bā saddam²⁸ sāvesi. ¹⁷ Cā daliddo corr. to -dda. Bā dalidda. ¹⁸ Bā
 puriso. ¹⁹ Cā Bā nivattento. ²⁰ Bā add kiṃ. ²¹ Bā sakalasseva, Cā Bā kā-
 lasseva. ²² Cā pithiyatīti, Bā pihiyatī, Bā pidhiyatīti, Bā adds kiṃ. ²³ Bā
 kāmaratikīlaṃ. ²⁴ Bā kilanto. ²⁵ Bā divasaṃ carasi, Bā divasaṃ vicarasi. ²⁶
 Cā -ro. ²⁷ Bā sā. ²⁸ Cā -ṇā. ²⁹ Bā bhaginiyā ti kathentena. ³⁰ Bā adds
 sīlena. ³¹ Bā ācikkhitvā. ³² Bā omit me. ³³ Bā omits āha. ³⁴ Bā add etaṃ.
³⁵ Cā kathā-.

ettha vo¹ sīlabhedo n'atthi, ettake² pi ca tumhe kukkucāyanta
 Kurudhamme³ sampajānamusāvādaṃ nāma kiṃ karissathā⁴ 'ti
 vatvā tassa pi⁵ santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapatte likhimsu⁶.
 „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, vaṇṇadāsī pana suṭṭhu
 5 rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁷ 'ti vuttā ca pana tam pi⁸
 upasaṃkamitvā yācimsu. Sāpi purimanayen' eva paṭikkhipi,
 kiṃkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā⁹ sīlaṃ vīmaṃ-
 sissāmīti¹⁰ mānavakavaṇṇena āgantvā „ahaṃ āgamiṣṣāmīti¹¹“ sa-
 hassaṃ datvā devaḷokam eva gantvā tīṇi saṃvaccharāni nā-
 10 gacchi¹², sā attano sīlabhedabhayena tīṇi saṃvaccharāni añ-
 ñassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anuk-
 kamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṃ saḥassaṃ datvā gata-
 purisassa tīṇi saṃvaccharāni nāgacchantassa¹³ duggat' amhi¹⁴
 jātā, jīvitapavattim¹⁵ ghaṭetum na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya
 15 mayā vinicchaya mahāmatānaṃ ārocetvā paribbayaṃ gahetum
 vaṭṭatīti¹⁶“ sā vinicchayaṃ gantvā „sāmi, paribbayaṃ datvā
 gatapurisassa me tīṇi saṃvaccharāni, matabhāvaṃ pi 'ssa¹⁷ na
 jānāmi, jīvitam¹⁸ ghaṭetum na sakkomi, kiṃ karomi sāmīti¹⁹“ āha.
 „Tīṇi saṃvaccharāni²⁰ anāgacchante kiṃ karissasi²¹, ito paṭ-
 20 thāya paribbayaṃ gaṇhā²² 'ti²³. Tassā laddhavinicchayaṃ
 vinicchayato nikkhamamānāya²⁴ eva eko puriso saḥassabhaṇ-
 ñikaṃ²⁵ upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṃ²⁶ pasāraṇa-
 kāle Sakko attānaṃ dassesi, sā disvā va „mayhaṃ saṃvac-
 charattayamatthake saḥassadāyako puriso āgato²⁷, n' atthi me
 25 tava kahāpaṇehi attho²⁸“ ti hatthaṃ sammiñjesi²⁹, Sakko attano
 sarīraṇ ñeva³⁰ abhinimminītvā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse
 atṭhāsi, sakalanagaraṃ sannipati³¹, Sakko mahājanamajjhe

¹ Bīd omit ettha vo. ² Bīd etthake. ³ Bī gurudhammena. Bī gurudhamme, C^o kurudhammo. ⁴ Bī omits pi. ⁵ Bīd likkh-. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ Bī tassa, Bīd kassā. ⁸ Bīd add vatvā. ⁹ Bī na gacchi. ¹⁰ C^o na āg-, Bī agacchantassa, Bīd anāg. ¹¹ C^o duggatampi, Bī duggatā. ¹² Bīd jīvitavuttim. ¹³ Bī -bhāva-massa, Bīd -bhāvaṃissa. ¹⁴ C^o ghā-, Bī ghaṭtūm. ¹⁵ Bī adds nāna. ¹⁶ Bīd -ti. ¹⁷ Bī gaṇhāhiti, Bīd gaṇhatīti. ¹⁸ Bīd nikkhamānāya. ¹⁹ Bīd -bhaṇḍam. ²⁰ Bīd hatthaṃ. ²¹ Bī adds tāta. ²² C^o sammijesi, Bī sammirañcesi, Bīd sammiñcesi. ²³ Bīd ceva. ²⁴ Bīd sannipādetvā.

„ahaṃ etissā vīmaṃsanavasena saṃvaccharattayamatthake sa-
hassaṃ adāsiṃ, sīlaṃ rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
‘ti ovādaṃ datvā tassā nivesanaṃ¹ sattahi ratānehi pūretvā „ito
paṭṭhāya appamattā hohīti“ taṃ anusāsītvā devalokam eva
agamāsi², iminā kāraṇena sā „ahaṃ gahitabhatiṃ ujjīrāpetvā
va aññena diyyamānāya bhatiyā hatthaṃ pasāresiṃ³, iminā
kāraṇena mama⁴ sīlaṃ na ārādheti⁵, tena vo dātuṃ na sakkā“
ti paṭikkhipi⁷. Atha naṃ dūtā „hatthapasāraṇamattena sī-
labhedo n’ atthi, sīlaṃ nāma etaṃ⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
tīti“ vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapatte likh-
imsu¹¹. Iti te imesaṃ¹² ekādasannaṃ janānaṃ rakkhaṇa-
sīlaṃ¹³ suvaṇṇapatte likhitvā¹⁴ Dantapuraṃ gantvā Kālīṅga-
rañño suvaṇṇapaṭṭaṃ datvā taṃ pavattiṃ ārocesuṃ. Rājā
tasmiṃ Kurudhamme¹⁵ vattamāno¹⁶ pañcasīlāni pūresi. Tasmiṃ
kāle¹⁷ sakala-Kālīṅgaratṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasan-
tāni, ratṭhaṃ khemaṃ subhikkhaṃ ahosi. Bodhisatto¹⁸ yāva-
jīvaṃ dānādīni puññāni katvā saparivāro¹⁹ saggapadaṃ²⁰ pūresi.

Satthā innaṃ desanaṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṃ keci sakadāgāmīno
keci anāgāmīno keci arahantā²¹ ti). Jātakasamodhāne²² pana

Gaṇikā Uppalavannā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)

rajjugāho³ ca Kaccāno²⁴ doṇamātā ca Kolito⁵

Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi

brāhmaṇo Kassapo thero uparājā Nandapaṇḍito.

Maheśi Rāhulamātā Māyā devī janettiyā²⁶

Kururājā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakan ti.

Kurudhammajātakaṃ²⁷.

¹ Ck^s -ne. ² Bīd āg-. ³ Bīd -remi. ⁴ Bīd maṃ. ⁵ Bī -si. ⁶ Bī sakko.
⁷ Bīd pari-. ⁸ Ck^s esa, Bī ekam. ⁹ Bīd -ma. ¹⁰ Ck^s pari-, Bīd visuddhi. ¹¹ Bīd
likkh-. ¹² Bī iti tesaṃ, Bīd iti tesaṃ dūtā imesaṃ. ¹³ Bī adds gahetvā. ¹⁴
Bīd guru-. ¹⁵ Bīd pava-. ¹⁶ Bī khāṇe. ¹⁷ Bī adds ca. ¹⁸ Bī sapariso. ¹⁹
Bī saggapūraṃ, Bīd sakkapūraṃ. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Ck^s -to. ²² Bī jāta-
kaṃ-, Bīd -kaṃ samodhānesi. ²³ Ck^s rajjugā-. ²⁴ Bīd kaccāyano. ²⁵ Bī mog-
galāno doṇamāko, Bīd moggalāmāno donamāmako. ²⁶ Ck^s janettiyā. ²⁷ Bī adds
chaṭṭhaṃ, Bīd chaṭṭhaṃ.

7. Romakajātaka.

Vassāni paññāsā 'ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto¹
vadhāya parisakkanam ārabba katesi. Paccuppannavatthum
uttānam eva.

- 5 Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto pārāpato² hutvā bahūhi³ pārāvatehi⁴
parivuto araṇṇe pabbataguhāyaṃ⁵ vasaṃ kappesi. Aññataro
pi kho tāpaso sīlasampanno tesaṃ pārāpatānaṃ⁶ vasanaṭṭhā-
nato avidūre ekaṃ paccantagāmaṃ upanissāya assamapadaṃ
10 māpetvā pabbataguhāyaṃ⁶ vasaṃ kappesi. Bodhisatto anta-
rantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha
tāpaso⁷ ciraṃ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo⁸ āgantvā
tattha vasaṃ kappesi. Bodhisatto⁹ pārāpataparivuto² taṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamapade vicari-
15 tvā girikandarasamīpe gocaraṃ gahetvā sāyaṃ attano vasa-
naṭṭhānaṃ gacchati. Kūṭatāpaso⁹ tattha atirekapaṇṇāsavas-
sāni¹⁰ vasi. Ath' assa¹¹ ekadivasaṃ paccantagāmavāsino¹²
pārāpatamaṃsaṃ² abhisamkharitvā adamsu. So tattha rasa-
taṇhāya bajjhितvā „kiṃ maṃsaṃ nāma¹³ etan“ ti pucchitvā „pā-
20 rāpatamaṃsaṃ n²“ ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamapadaṃ
bahū¹³ pārāpatā² āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khādituṃ vaṭ-
ṭatīti“ so taṇḍulasappidadhiṇakamaricādini¹⁴ āharāpetvā¹⁵
ekamante ṭhapetvā muggaraṃ cīvarakaṇṇena¹⁶ paṭicchādetvā
pārāpatānaṃ² āgamaṇaṃ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi.
25 Bodhisatto pārāpataparivuto² āgantvā tassa kūṭajaṭilassa⁹ duṭ-
ṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ duṭṭhatāpaso aññenākārena¹⁷ ni-
sinno, kacci¹⁸ nu kho amhākaṃ samānajatīyānaṃ¹⁹ maṃsaṃ
khādi²⁰, parigaṇhissāmi na“ ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

¹ Bīd add bhagavato. ² Bīd pārāva-, ³ Bī bahu. ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bī -ya. ⁶
Bīd tāpaso tattha. ⁷ Ck Bīd kūṭa-. ⁸ Bīd adds pi. ⁹ Bīd ku-. ¹⁰ Ck atireka-
paṇṇaṇi, Bī atiresavassāni. ¹¹ Bī atha. ¹² Bīd add manussā. ¹³ Ck -u. ¹⁴
Bī -khīrapariccā-, Bīd khīramariccā-. ¹⁵ Ck ārāpetvā, Bīd āharitvā. ¹⁶ Ck cīra-
kena, Bī cīvarakaṇṇe. ¹⁷ Bī aññena kāraṇena, Bīd aññena kārena. ¹⁸ Bī kiñci,
Bīd kicci. ¹⁹ Bī -jātīnaṃ. ²⁰ Bī khāditi, Bīd khāti.

gandham ghāyitvā „ayaṃ amhe māretvā maṃsaṃ khāditukāmo,
uāssa¹ santikaṃ² gantuṃ vaṭṭatīti“ pārāpate³ ādāya paṭikka-
mitvā⁴ cari. Tāpaso taṃ anāgacchantāṃ disvā „madhura-
kathāṃ tehi saddhiṃ kathetvā viśāsena upagate māretvā
maṃsaṃ khādituṃ vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵
vasimha selassa guhāya romaḥka⁶,
asaṃkamānā abhinibbutattā⁷
hatthattam⁸ āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.
2. Te dāni vakkaṅga⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹ 10
vajanti¹² aññaṃ girikandaraṃ dijā,
nanū na maññanti mamaṃ yathā pure
cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samaadhikāni¹⁴, romaḥkā¹⁵ 'ti dumāya up-
panna¹⁶, sudhotapavālena¹⁷ samānavappanetta-pādatāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpataṃ¹⁹ 15
ālapati, asaṃkamānā ti evaṃ atirekapaññāsavassāni imissā pabbataguhāya
vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasaṃ pi mayi āsaṃkaṃ akatvā abhinibbuta-
cittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappasāraṇaokāsaṃ²³ āgac-
chantīti attho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā 'ti Bodhisattam ālapati, sabbe
pi pana pakkhino uppatanakāle gīvaṃ vaṃkaṃ katvā²⁴ uppatanato vakkaṅgā 20
ti vuccanti, kimattham ti kiṃkāraṇā²⁵ sampassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhi-
tarūpā hutvā, girikandaraṃ ti girito aññaṃ pabbatakandaraṃ, yathā pure
ti yathā pure²⁶ ete pakkhino maṃ garuṃ²⁷ katvā piyaṃ katvā maññanti tathā²⁸
idāni na²⁹ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³⁰ añño ayaṃ³¹ añño³², evaṃ
añño³³ ete maṃ³⁴ maññantīti dipeti, cirappavutthā³⁵ athavā na te ime 25
ti kiṃ nu kho ime ciraṃ vippavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattā maṃ

1 Bīd na tassa. 2 Bī -ke. 3 Bīd pārāva-. 4 Bīd parakka-. 5 Bī samādhītāni,
Bīd samādhikāni. 6 Bīd -kā. 7 Bī -nippaticittā, Bīd -nibbuticittā. 8 Ck hatthat-
tham, C Bīd hatthattam. 9 Bīd vaggaṅgā, Bīd vakkaṅgā. 10 Ck -ttha. 11 Bī
ussukā, Bīd ussukā. 12 Bīd ajanti. 13 Bī samādhītānīti, Bīd samādhikānīti. 14
Bīd mama adhi. 15 Bīd ropakā. 16 Ck rūmaya uppanna, C rūmaya uppannā.
17 Ck -lena, Bī -leneva. 18 Bīd sahanavappe netta pādamakāya. 19 Bīd -sat-
tam-pārāpataṃ. 20 Ck abhinibbutacittā. 21 Bī omite va. 22 Ck hatthattam.
23 Bīd pasāraṇaokāsaṃ. 24 abhinibbutacittā - - katvā wanting in Bīd. 25 Bīd
-ṇam. 26 Bīd pubbe. 27 Bīd guruṃ. 28 Ck yathā. 29 Bīd nanu. 30 Bīd nivatta-,
Bīd -nivuttha-. 31 Bīd assamaṃ. 32 Bīd añño añño ayaṃ, Bīd add ti. 33 Bīd evaṃ
añño. 34 Ck ma. 35 Bīd ciraṃ pavutthā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te ime, aññe va āgantukapakkhīno, ime kena³ mañ na upasaṃkamanatīti pucchati⁴

Taṃ sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ʔhito va tatiyaṃ gātham āha:

- 5 a. Jānāma taṃ, na mayam asma⁵ mūlhā,
 so yeva⁶ tvañ⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ,
 ājīvika¹⁰ tena¹¹ taṃ uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayaṃ mūlhā¹² pamattā na homa,
 10 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ¹³ ti¹⁴ tvaṃ so va¹⁵ mayam pi te
 yeva, na taṃ¹⁶ sañjānāma, api¹⁷ kho pana¹⁸ tava cittaṃ asmiṃ jane paduṭṭhaṃ
 amhe māretuṃ uppannaṃ, ājīvika¹⁹ 'ti ājīvaḥetu pabbajita paduṭṭhatāpasa²⁰,
 tena taṃ uttasāmā 'ti tena²¹ kāraṇena taṃ uttasāma bhāyāma na upasaṃ-
 kamāma.

- 15 Kūṭatāpaso²² „ñāto ahaṃ imehīti“ muggaraṃ khipitvā
 virajjhivā „gaccha tāva²³, tvaṃ viraddho 'mhīti“ āha. Atha naṃ
 Bodhisatto „mañ²⁴ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
 rajjhasi²⁵, sace idha vasissasi²⁶ gāmaṃvāsinaṃ²⁷ 'coro ayan' ti
 ācikkhitvā taṃ gāhāpessāmi²⁸, siḡhaṃ palāyassu“ 'ti taṃ
 20 tajjetvā²⁹ pakkāmi. Jaṭilo³⁰ tattha vasitūṃ nāsakkhi³¹.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā tāpaso³² Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto,
 pārāpatajeṭṭhako³³ pana aham evā“ 'ti. Romakajātakaṃ³⁴.

¹ Ck anāgatattā - -, Bīd āgatatāpaso. ² Bīd -tacittā. ³ Bīd tena. ⁴ Bīd pucchi.
⁵ Bīd sampa. ⁶ Bīd sveva in the place of so yeva. ⁷ Bīd tvaṃ. ⁸ Ck Bī assa,
 Bīd assu. ⁹ na aññe. ¹⁰ Bīd ājīvakā. ¹¹ Ck ttena. ¹² Bīd omit mayaṃ
 mūlhā. ¹³ Cks -aṃ. ¹⁴ Cks omit ti. ¹⁵ Bīd so yeva. ¹⁶ Bīd taṃ na. ¹⁷ Bīd
 add ca. ¹⁸ Bī adds te, Bīd ta. ¹⁹ Bīd ājīva-. ²⁰ Bī -passa, Bīd -saṃ. ²¹ Bīd
 yena. ²² Bīd ku-. ²³ Bī to, Bīd bho. ²⁴ Cks mañ. ²⁵ Bīd viraddho si. ²⁶ Ck
 sasi, Ck vassi corr. to vasasi, Bīd vassissasi. ²⁷ Ck -sinaṃ, Bī -sina. ²⁸ Ck Bī
 -mīti. ²⁹ Cks Bīd tajjitvā, Bīd vajjetvā. ³⁰ Bīd kuṭaja-. ³¹ Bīd na-, Bīd add
 aññattha agamāsi. ³² Bīd kuṭatā-. ³³ Bī -vatasethako, Bīd -vatajeṭṭhako. ³⁴
 Ck pārāpatajā-, Bīd romajā-, adding sattamaṃ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolamakkaṭaṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kir' ekasmiṃ kule eko posāvanīyalolamakkaṭo¹ hatthisālaṃ gantvā ekassa silavahatthissa² piṭṭhe nisīditvā uccārapassāvaṃ karoti piṭṭhiyaṃ caṃ- 5 kamati. Hatthi³ attano silavantatāya khantisampadāya. na kiñci karoti. Ath' ekadivasaṃ tassa hatthissa ṭhāne añño dutṭhahatthipoto atṭhāsi. Makkato „so yeva ayan“ ti saññāya dutṭhahatthissa piṭṭhiṃ⁴ abhirūhi⁵. Atha naṃ⁶ so soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṃ ṭhapetvā pādena akkamitvā saṃcunnesi. Sā pavatti bhikkhusaṅghe pākāṭa⁷ 10 jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū⁸ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso lolamakkaṭo kira silavahatthissaññāya⁹ dutṭhahatthipitṭhiṃ abhirūhi⁹, atha naṃ so jīvitaṭṭhayaṃ pāpeṣi“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ lola- 15 makkato evaṃsilo¹¹, porānato paṭṭhāya evaṃsilo¹² yevā“ 'ti vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantaṭṭapadese mahisayoniyaṃ¹³ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsariro pabbatapādapabbhāra- 20 giriduggavanaghaṭesu¹⁴ caranto¹⁵ ekaṃ phāsukaṃ rukkhamaṇaṃ disvā gocaraṃ gahetvā divā tasmīṃ rukkhamaṇe atṭhāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā¹⁶ otaritvā tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā¹⁷ uccārapassāvaṃ katvā siṅge¹⁸ gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gahetvā dolāyanto¹⁹ kīḷi. Bodhisatto khantimetānuddayasam- 25 padāya²⁰ taṃ tassa anācāraṃ na manas' ākāsi²¹. Makkato punappuna²² tath' eva karoti²³. Ath' ekadivasaṃ tasmīṃ rukkhe adhiatthā²⁴ devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā naṃ²⁵ „mahi-

¹ Bīd -piyamakkaṭo. ² Bī silavantassa, Bā silavantassa hatthissa. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd -iyam. ⁵ Ck^s -rūhi, Bī -rūyhati, Bā -rūhati. ⁶ Bīd add vegena. ⁷ Ck^s omit bhikkhu. ⁸ Bī silavantaṭṭathissa, Bā silavantaṭṭatthi. ⁹ Bīd -rūho. ¹⁰ C^s idānavaso, Bī idāni puppe, Bā idāneva pubbe pi. ¹¹ Bī evaṃlolo, Bā evaṃ pi lolo. ¹² Bī ekaṃ pi lolo, Bā evaṃ pi lolo. ¹³ Bīd mahimsu. ¹⁴ Bī -pāde - - dugge-. ¹⁵ Bīd vica-. ¹⁶ Bī rukkhato. ¹⁷ Bā -rūhi. ¹⁸ Bīd siṅgesu. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī -yam. ²¹ Bīd manasā akāsi. ²² Bīd -unnam. ²³ Bī kari. ²⁴ Bīd -vattvā. ²⁵ Ck^s Bī na, C^s omits naṃ.

sarāja¹, kasmā imassa duṭṭhamakkaṭassa avamānaṃ sahasi,
nisedhehi nan²“ ti vatvā etam atthaṃ pakāsentī³ purimā dve
gāthā avoca.⁴

1. Kam attham⁴ abhisandhāya lahucittassa dūbhino⁵
5 sabbakāmaduhassēva⁶ imaṃ⁷ dukkhaṃ titikkhasi. 82.
2. Siṅgena⁸ nihanāḥ⁹ etaṃ⁸ padasā ca adhiṭṭhaha⁹,
bhiyyo bālā pakujjheyyuṃ no c’ assa¹⁰ paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam attham abhisandhāya ‘ti kin nu kho kāraṇaṃ paṭicca
kim sampassamāno¹¹, dūbhino¹², ti¹³ mittadūbbhissa¹⁴, sabbakāmaduhas-
10 sevā¹⁵ ‘ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasitī adhiṭṭhāsi¹⁶, pa-
dasā ca adhiṭṭhahā¹⁷ ‘ti pādena ca¹⁸ naṃ tiṇṇakhuraggena¹⁹ yathā etth’
eva marati evaṃ akkamatha²⁰, bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bha-
veyya bālā aññāpasattā punappuna²¹ kujjheyyuṃ²² ghaṭṭheyyuṃ²³ vihetṭheyyuṃ
evā²⁴ ‘ti dīpeti.

- 15 Taṃ sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac’ āhaṃ iminā
jātigottabalādihi²⁵ avikkosamāno²⁶ imassa dosaṃ na sahiṣṣāmi
kathaṃ me manoratho nipphattiṃ gamissati, ayaṃ pana maṃ
viya aññaṃ pi²⁷ maññaṃāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato
yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etaṃ va-
20 dhissanti, sā etassa²⁸ aññehi māraṇā²⁹ mayhaṃ dukkhato ca
pānātipātato ca pamutti³⁰ bhavissatīti“ vatvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

- s. Mam evāyaṃ maññaṃāno aññaṃ p’ eva³¹ karissati,
te taṃ³² tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.
25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño caṇḍa-
mahiso taṃ ṭhānaṃ³³ āgantvā atṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭo „so

¹ Bā mahimsarājāṃ. ² C^o tan. ³ all four MSS. -ti. ⁴ Bā kimattam. ⁵ Bā dubbhi-. ⁶ Bā -ruhasseva. ⁷ Bā idaṃ. ⁸ C^o nihatāhetāṃ, Bⁱ nipatācetāṃ, Bā nihatācetāṃ. ⁹ C^o Bā -ṭṭhahī. ¹⁰ C^o vassa. ¹¹ Bā omit sam. ¹² C^o du-, Bā dubbhi-. ¹³ C^o omit ti. ¹⁴ C^o -du-, Bⁱ -dubbhassa, Bā -dubbhissa. ¹⁵ Bā -ruha-. ¹⁶ Bⁱ -seti. ¹⁷ Bā -hi. ¹⁸ Bā pāteneva, Bⁱ pādenava. ¹⁹ Bⁱ tikka-khurakkhena. ²⁰ C^o akkama, C^o akkamama. ²¹ Bⁱ -unnaṃ, Bā -unaṃ. ²² Bⁱ paku-. ²³ Bā ghāṭe-. ²⁴ C^o -yyuṃ yevā, Bā -yyuṃ mevā. ²⁵ C^o -di, Bā -dīhi, Bⁱ -gottādīhi. ²⁶ so C^o; Bⁱ adhiko-, Bā aviko-, C^o avikkosayamāno. ²⁷ C^o omit aññaṃ pi. ²⁸ Bā omit sā e. ²⁹ C^o -ṇa, Bā maraṇaṃ. ³⁰ Bⁱ vimutti³ Bā vipammutti. ³¹ Bā aññaṃeva. ³² Bⁱ naṃ, Bā na. ³³ Bā tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan⁴ ti saññāya tassa piṭṭhim abhirūhitvā tath⁵ eva anācāraṃ cari. Atha naṃ so vidhūnanto bhūmiyaṃ pātetvā siṅgena hadaye¹ vijjhivā pādehi madditvā saṃcunnesi.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā duṭṭhamahiso ayaṃ duṭṭhahatthi³ ahosi, duṭṭho⁴ 5 duṭṭhamakkaṭo va⁵, silavamahisarājā⁶ pana aham eva⁷“ ti. Mahi-sajātakam⁷.

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabha kathesi. Chabbaggiyānaṃ hi 10 dve janā Mettiya-Bhummajakā⁴ Rājagahaṃ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kiṭṭāgiriṃ⁹ upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvattihim upanissāya Jetavane viharimsu, te dhammena nihitaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭenti, ye pi tesam sandiṭṭhasambhattā honti tesam upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā silena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṃ vissajjetha suṭṭhutam vo ete adhibhavissantīti“¹¹ ādini vatvā gāhaṃ vissajjetum¹⁰ na denti, tena¹¹ bhaṇḍanāni c¹ eva¹² kalahaviggahavivādā¹³ ca vattanti¹⁴. Bhikkhū etam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā¹⁵ etasmim niddāne¹⁶ etaṃ paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave attanāpi¹⁸ adhikaraṇaṃ ukkoṭetha, aññesaṃ¹⁹ gāhaṃ vissajjetum²⁰ na dethā“²¹ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „evaṃ sante“²² hi²³ bhikkhave tumbhakaṃ kiriyā satapattamāṇavassa kiriyā viya hotīti²⁴ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmim Kāsīgāme²³ ekasmim kule nibbattitvā vayappatto kasivāṇijjādīhi²⁴ jivikaṃ²⁵ akappetvā pañ-

¹ B¹d -yam. ² B¹d dhammade-. ³ so all four MSS. ⁴ B¹d omit duṭṭho. ⁵ B¹ etarahi ayaṃ makkaṭo, B¹d e. a. duṭṭha yeva in the place of va ⁶ B¹ silācara-, B¹d silāva-. ⁷ B¹d adds aṭṭhamam. ⁸ B¹d -bhūma-. ⁹ B¹d kiṭṭvā-. ¹⁰ B¹d visa-. ¹¹ C¹ te. ¹² B¹ omits ceva. ¹³ C¹ B¹d omit ca, B¹ kalahavivādāñca. ¹⁴ B¹d pava-. ¹⁵ B¹d atha kho bha-. ¹⁶ B¹d omit e n. ¹⁷ B¹d -pātāpetvā. ¹⁸ B¹d attano. ¹⁹ B¹d add pi. ²⁰ C¹ vissajjitum, B¹d visaajjetum. ²¹ B¹ omits sante, B¹d bhante. ²² B¹ pi, B¹d omits hi. ²³ B¹d kāsīgāmake. ²⁴ C¹ kasavani-, C¹ kasivani-, B¹ kasivāṇijjā-, B¹d kasivāṇijjā-. ²⁵ B¹ -tam.

- casatamatte¹ core gahetvā tesam jetṭhako hutvā panthadū-
 bhanasandhicchedādāni² karonto jivikam³ kappesi. Tadā Bā-
 rāṇasiyam eko kuṭumbiko⁴ ekassa jānapadassa⁵ sahasam ka-
 hāpaṇe⁶ datvā puna agahetvā va kalam akāsi. Ath' assa
 5 bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake⁷ nipannā puttaṃ
 āmantetvā „tāta⁸ pitā⁹ te ekassa sahasam datvā anāharā-
 petvā¹⁰ va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyhaṃ das-
 sati, gaccha naṃ mama¹¹ jīvantiy' eva¹² āharāpetvā gaṇhā¹³“
 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath'
 10 assa mātā kālakiriyaṃ katvā puttasiṇehena tassa āgamana-
 magge opapāti¹⁴ sigālī¹⁵ hutvā nibbatti. Tadā so corajetṭhako
 maggapaṭipanne vilumpamāno sapariso tasmiṃ magge atṭhāsi.
 Atha sā sigālī putte aṭavimukhaṃ¹⁶ patte¹⁷ „tāta mā aṭaviṃ abhi-
 rūhi, corā ettha ṭhitā, te taṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“
 15 punappuna¹⁸ maggaṃ occhindamānā¹⁹ nivāreti. So taṃ kāraṇaṃ
 ajānanto „ayaṃ kālakaṇṇisigālī mayhaṃ maggaṃ occhindatīti“²⁰“
 leddudaṇḍaṃ²¹ gahetvā mātaraṃ palāpetvā aṭaviṃ paṭipajji. Ath'
 eko satapattasakūṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahas-
 sam atthi²², imaṃ²³ māretvā taṃ²⁴ kahāpaṇaṃ gaṇhathā²⁵“ 'ti
 20 viravanto corābhimukho pakkhandi. Māṇavo tena katakāraṇaṃ
 ajānanto „ayaṃ māṅgalasakūṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cin-
 tetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ añjalim²⁶ paggaṇhi. Bodhissatto
 sabbarūtaññū²⁷ tesam dvinnam kiriyaṃ disvā cintesi: „imāya
 sigālīyā etassa mātaraṃ bhavitabbaṃ, tena sā 'imaṃ māretvā
 25 kahāpaṇe gaṇhantīti²⁸ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
 paccāmittena bhavitabbaṃ, tena so²⁹ 'imaṃ māretvā kahāpāṇe
 gaṇhathā' 'ti³⁰ ārocesi, ayaṃ pana etam atthaṃ ajānanto³¹

¹ Ck -tta, Cs -ttam. ² Cs -dūhana-, Bⁱ paṇṭhaduhana, B^d paṇṭidūhanasandhic-
 chedāni. ³ B^d -tam. ⁴ Cs -ṭi-. ⁵ Cs B^d ja-. ⁶ B^d omit ka-. ⁷ B^d -ce. ⁸
 Cks tāta. ⁹ Cks omit pitā. ¹⁰ B^d -hā-. ¹¹ B^d mayi. ¹² B^d jīvantiyā. ¹³
 B^d -hāhi. ¹⁴ Bⁱ -tika, B^d -tikā. ¹⁵ B^d siṅgālī. ¹⁶ B^d -khe. ¹⁷ B^d sam-
 patte. ¹⁸ B^d -nnaṃ. ¹⁹ B^d occhijjamānā. ²⁰ B^d occhijjatīti. ²¹ B^d leṇḍu-.
²² Bⁱ itthi. ²³ Cks omit atthi imaṃ. ²⁴ B^d omit taṃ. ²⁵ B^d -hāthā. ²⁶ Ck
 -līm. ²⁷ B^d -rūdaññū. ²⁸ B^d -hissantīti. ²⁹ Cks omit so. ³⁰ B^d add amhā-
 kam. ³¹ Ck adds etam atthaṃ.

atthakāmaṃ mātaraṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa satapattassa 'atthakāmo me' ti saññāya añjalim¹ pagganhāti, aho vatāyaṃ bālo² ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi sataṃ parasantakagahaṇaṃ visamapaṭisandhigahaṇavasena³ hoti, nakkhattadosenā⁴ 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ an- 5
taraṃ pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“ pucchi. „Bārāṇasivāsiko⁵ mḥīti“. „Kahaṃ agamāsīti“. Ekas-
miṃ gāmake sahasaṃ laddhabbaṃ⁶ atthi, tattha agamāsini⁷ ti. „Laddhaṃ pana te“ ti. „Āma laddhaṃ“ ti. „Kena tvaṃ⁸
pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā 10
'mayi matāya esa na labhissatīti' maññamānā pesesīti“. „Idāni tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmi sāmīti“. „Mātā
te tayi nikkhante⁹ kālāṃ katvā puttasiṇehena sigālī hutvā tava maraṇabhayaabhītā maggan te¹⁰ occhinditvā¹¹ vāreti, tvaṃ
tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 15
'imaṃ māretvā kahāpane gaṇhathā' ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ
attano bālatāya atthakāmaṃ mātaraṃ 'anatthakāmo¹² me' ti maññasi anatthakāmaṃ satapattam 'atthakāmo¹³ me' ti, tassa
tumbhākaṃ¹⁴ kataguno nāma n'atthi mātā pana te mahāguṇā¹⁵,
kahāpane gahetvā gacchā¹⁶ ti vissajjesi¹⁷.

20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā¹⁹ ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe²⁰ sigālīm vanagocarim
atthakāmaṃ pavadantiṃ²¹ anatthakāmā²² ti maññati
anatthakāmaṃ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evam evaṃ²³ idh' ekacco puggalo hoti tādiso,
hitehi²⁴ vacanaṃ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

25

¹ Ck Bī omit me. ² Ck -lim. ³ Bīd -pādivasena. ⁴ Ck -sivā-. ⁵ Ck sahasa
laddha, Bī sahasaṃ laddhappaṃ, Bā sahasaṃ laddhappaṃ corr. to s. laddhaṃ?
⁶ Bīd omit tvaṃ. ⁷ Bīd nikkhamante. ⁸ Bīd maggantare maggaṃ. ⁹ Bīd add
taṃ. ¹⁰ Ck -kā, C -mā. ¹¹ Ck -kā. ¹² Ck tayā ambhākaṃ. ¹³ Ck mātā,
C matāva; Bīd add te sandhāya sahasa. ¹⁴ Bīd gacchāhi. ¹⁵ Bīd visa-. ¹⁶
Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd add abhisambuddho hutvā. ¹⁸ Bī paṇthe, Bā pante.
¹⁹ Ck -danti, Bīd -denti. ²⁰ Bī -man, Bā -mo. ²¹ Ck eva. ²² Ck tehi.

3. Ye ca kho naṃ pasamsanti bhayā ukkaṃsayanti ca¹

taṃ hi so maññate² mittam satapattam vā māṇavo ti. 87.

Tattha hitehīti³ tehi⁴ vadḍhim⁵ icchamānehi⁶, vacanam vutto⁶
ti⁷ hitasukhāvaham⁸ ovādānusāsanim⁹ vutto¹⁰, patigaṇhāti¹¹ vāmato
5 ti ovādam agananto¹² ayaṃ me na atthāvaho¹³ hoti¹⁴ anattāvaho me
ayan ti gaṇhanto vāmato patigaṇhāti nāma, ye ca kho naṃ¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho taṃ¹⁷ attano gāham gaheva¹⁸ thitapuggalam¹⁸ adhikaraṇam gaheva¹⁹ thita-
puggalam adhikaraṇam gaheva¹⁹ thitehi nāma tumbhādisehi bhavitabban ti gaṇ-
hanti²⁰, bhayā ukkaṃsayanti ca²¹ ti imassa gāhassa viṣaṇṇapaccaya tum-
10 hākam idaṃ c' idaṃ ca bhayaṃ uppajjissati mā viṣajjayittha na te²² bāhusacca-
kulaparivārādīhi tumhe sampāpūnantīti evaṃ viṣajjanapaccaya²³ bhayaṃ das-
setvā ukkhipanti, taṃ hi so maññate mittam²⁴ ti ye evarūpaṃ honti tesu
yaṃ kañci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittam maññeti²⁵ ayaṃ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattam vā māṇavo ti yathā anattakāmaṃ
15 űeva satapattam so²⁶ māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati²⁷ paṇ-
ḍito pana evarūpaṃ²⁸ anuppiyabhāṇi²⁹ mitto ti agahetvā dūrato va taṃ³⁰ vi-
vajjeti³¹, tena vuttam:

Aññadattubharo mitto yo ca mitto vaciṇo

anuppiyaṃ ca yo āha³² apāyesu ca yo sakhā

30 Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito

ārakā parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ vitthāretvā³³ jātakam samodhānesi:
„Tadā corajettako³⁴ aham eva ahoṣin“ ti³⁵. Satapattajātakam³⁶.

10. Puṭadūsakajātaka.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ³⁷ puṭadūsakam ārabba katesi. Sāvatthiyaṃ kir'
eko amacco Buddha-pamukham saṃgham³⁸ nimantetvā. uyyāne nisī-

¹ Bā vā: ² Cks -ti. ³ Ck hite, Bā tehi. ⁴ Bā vadḍhi. ⁵ Cks -nohi. ⁶ Cks
vuttam. ⁷ Cks hoti. ⁸ Ck hitasukhāvaha. ⁹ Bā -ni. ¹⁰ Cā adds hitam. ¹¹
Cks na me ti gaṇhāti. ¹² Bā adds pi, Bā va. ¹³ Bā attavaho, Bā atthakāmo.
¹⁴ Cks ti. ¹⁵ Cks taṃ. ¹⁶ Cks omīti. ¹⁷ Cks omīti ye ca kho taṃ. ¹⁸ Bā
thitam-. ¹⁹ Bā omīti thitapuggalam a. g. ²⁰ Bā vadanti, Bā ca vaṇṇenti.
²¹ Bā vā. ²² Bā ete. ²³ Bā visaccana-. ²⁴ Cks cittaṃ. ²⁵ Bā maññanti.
²⁶ Bā omīti so. ²⁷ Bā maññittha. ²⁸ Bā -pe, Bā -po. ²⁹ Bā anuppiyabhāṇi,
Bā anu - - pi. ³⁰ Bā nam. ³¹ Bā viṣajjeti, Bā vivajjesi. ³² Bā ahu, Bā āhu.
³³ Bā āharitvā. ³⁴ Bā add pana. ³⁵ Bā evā ti. ³⁶ Bā add navamaṃ. ³⁷
Bā kumāram. ³⁸ Bā bhikkhusa-.

dāpetvā dānaṃ dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vicarantū³“ 'ti āha. Bhikkhū uyyānacārikāṃ⁴ carimsu. Tasmiṃ khape uyyānapālo pattasampannaṃ rukkhaṃ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni⁵ gahetvā „ayaṃ pupphānaṃ bhavissati ayaṃ phalānaṃ“ ti puṭe katvā rukkhamūle pātesi⁶, tassa putto dārako patitapatitaṃ⁷ 5
puṭaṃ viddhamseti. Bhikkhū tam⁸ atthaṃ Satthu⁹ ārocesum. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe p'esa puṭadūsako yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmādatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekasmiṃ kule¹⁰ nibbattitvā vayappatto 10
agāramajjhe vasamāno¹¹ ekadivasaṃ kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ agamāsi. Tattha bahuvānarā¹² vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena¹³ puṭe pātesi¹⁴, jeṭṭhakavānaro pātītapātite¹⁵ viddhamseti. Bodhisatto taṃ āmantetvā „uyyānapālena pātī-
tapātitaṃ¹⁶ puṭaṃ viddhamsetvā¹⁷ manāpataraṃ kātukāmo 15
maññetīti¹⁸“ vatvā paṭhamāṃ¹⁹ gāthā āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakammasa kovido,
tathā hi puṭaṃ dūseti²⁰, aññaṃ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭaṃ vaṇṇento vadati, puṭakammasā 'ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: ayaṃ 20
migarājā ekasena puṭakammasa kovido maññe, tathā hi pātītapātitaṃ²¹ puṭaṃ dūseti, aññaṃ nūna tato manāpataraṃ²² karissatīti.

Taṃ sutvā makkaṭo dutiyaṃ gāthā āha:

2. Na me pitā vā mātā vā²³ puṭakammasa kovido,
kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammam idaṃ kulan 25
ti. 89.

¹ C¹ antarabhante, B¹ dānibhante. ² B¹d omīti vi. ³ B¹ -ne-. ⁴ B¹ paṇṇāni.
⁵ B¹d -si. ⁶ C¹ pātītapātitaṃ, B¹ patitaṃ patta, B¹d patitaṃ patitaṃ. ⁷ B¹d
etam. ⁸ B¹d bhagavato. ⁹ B¹d brahmaṇakule. ¹⁰ B¹d agāraṃ ajjhāvasamāno.
¹¹ B¹ bahū bāparā, B¹d bahubā-. ¹² B¹d niyāmena. ¹³ B¹d pattaṃ puṭe saṃpātesī.
¹⁴ C¹ pātītapātite, B¹ patite, B¹d pātītapātitaṃ. ¹⁵ B¹d omīti pātita. ¹⁶ B¹
adda aññaṃ aññaṃ, B¹d aññaṃ. ¹⁷ C¹ B¹ maññatīti. ¹⁸ B¹ imāṃ. ¹⁹ B¹
dusseti. ²⁰ B¹ omīti pātita. ²¹ B¹d add puṭaṃ. ²² B¹d mātā vā pitā vā.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Yesaṃ vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,

mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānan ti 90.

vatvā³ ca pana vānaraṃ³ garahitvā pakkāmi.

- 5 Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā vānaro⁵ puṭadūsakadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana aham evā“⁶ ti. Puṭadūsakajātakaṃ⁶. Araṇṇavaggo tatiyo⁷.

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaka.

- 10 Abbhantaraṃ nāma dumo ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṃ ārabba kathesi. Sammāsambuddhasmiṃ⁸ hi⁹ pavattavaradhamma-cakke¹⁰ Vesāliyaṃ kūṭāgārasālāyaṃ viharante¹¹ mahāpajāpati¹² Gotamī pañcasākiyaśatāni¹³ ādāya gantvā pabbajjaṃ yācitvā pabbajjaṃ c'¹⁴
- 15 eva upasampadaṃ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo Nandakovādaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṇṇsu. Satthari pana Sāvattthiyaṃ¹⁴ upanissāya viharante Rāhulamātā devī¹⁵ „sāmiko me pabbajitvā sabbaññūtaṃ patto¹⁶, putto pi pabbajitvā tass' eva¹⁷ santike vasati¹⁸, ahaṃ agāramajjhe kiṃ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvattthiyaṃ¹⁴
- 20 gantvā Sammāsambuddhaṃ ca puttaṃ ca nibaddhaṃ passamānā viharissāmīti“ cintetvā bhikkhunīupassayaṃ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyehi¹⁹ saddhiṃ Sāvattthiyaṃ¹⁴ gantvā Satthāraṇa ca piyaputtaṃ ca passamānā ekasmiṃ bhikkhunīupassaye vasaṃ kappesi. Rāhula-sāmanero gantvā²⁰ mātaraṃ passati. Ath' ekadivasam theriyā udara-

¹ Bī yesaṃ ca, Bā yesaṃ ce. ² Bīd evaṃ vatvā. ³ Bī bānaragaṇānaṃ, Bā bā-
-paṇi. ⁴ Bīd dhammade-. ⁵ Bīd bā-. ⁶ Bīd add dasamaṃ. ⁷ Bīd add tassu-
-dānaṃ, pāṇadūsakabyagghaṃ ca kaccāhāpo lola-jātakaṃ ruciraṃ gurudhammaṃ
ca romaṃ mahisā va ca satapattaṃ puṭadūsakaṃ Araṇṇavaggo ti vuccati. ⁸
Bīd -ddho. ⁹ Bā pi ¹⁰ C^o -cakko corr. to -cakke, Bīd pavattita-- cakko. ¹¹ Bīd
-to. ¹² C^k Bīd -ti. ¹³ Bīd -kiyaśatāni, C^k -kiyāśatāni, C^o -kiyāśatāni. ¹⁴ so.
all four MSS. ¹⁵ Bīd bimbāde-. ¹⁶ Bī-pāpuṇi. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd vasi.
¹⁹ Bīd -yāhi. ²⁰ Bīd āgantvā.

vāto kuppi, putte¹ datthum āgate tassa dassanattāya nikkhamitum
 nāsakkhi, aññā va² āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayimsu. So mātu
 santikaṃ gantvā „kim vo³ laddhum vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāra-
 majjhe⁴ me sakkharāyojite⁵ ambarase pīte⁶ udaravāto vūpasammati⁷,
 idāni pana⁸ piṇḍāya caritvā jīvikaṃ⁹ kappema, kuto naṃ¹⁰ labhis- 5
 sāmā“ ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmīti“ vatvā nikkhami. Tassa
 paṇāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cul-
 lapitā¹¹ Ānandatthero¹² pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ
 sante pi aññassa santikaṃ agantvā¹³ upajjhāyassa santikaṃ gantvā
 vanditvā dummukhākāro hutvā atṭhāsi. Atha naṃ thero „kin nu kho 10
 Rāhula dummukho¹⁴ viyāsīti¹⁵“ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
 vāto kupito“ ti. „Kim laddhum vaṭṭatīti“. „Sakkharāyojiteṇa⁵ kira
 ambarasena phāsukaṃ¹⁶ hotiti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti¹⁷“
 so punadivase taṃ ādāya Sāvattim¹⁸ pavisitvā sāmaṇeraṃ āsana-
 sālāya nisīdāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā¹⁹ theram nisi- 15
 dāpesi. Taṃ khaṇaṃ²⁰ ũeva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhura-
 ambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ tucāṃ apanetvā sak-
 kharaṃ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattaṃ pūretvā
 adāsi. Thero rājanivesanā āsanasālaṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „ha-
 rītvā²¹ mātu²² dehīti“. So haritvā²³ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
 yeva²⁴ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
 siditvā ambarasaṃ na paribhuñji, gaccha²⁵ kassaci dinnabhāvaṃ jānā-
 hīti“. So therena saddhim ũeva²⁶ gantvā taṃ pavattim ũatvā āgan-
 tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ²⁷ ajjhāvasissa²⁸
 cakkavattirājā abhavissa²⁹ Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanam³⁰ therī 25
 itthiratanam sakalam³¹ cakkavālarajjam³² etesaṃ ũeva abhavissa, am-
 hehi ete upaṭṭhahantehi³³ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
 nissāya vasantesu na yuttaṃ amhākaṃ pamajjitun“ ti so tato paṭ-
 ṭhāya theriyā nibaddham ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevīthe-
 riyā³⁴ ambarasassa³⁵ dinnabhāvo bhikkhusaṃghe pākaṭo jāto. Ath’ 30

¹ Bīd sā putte. ² Ck^s aññā. ³ Bīd te. ⁴ Bīd adds vasamānā. ⁵ Bīd -ra-
⁶ Bīd pivite. ⁷ Bīd -samati. ⁸ Bīd omīti pana. ⁹ Bīd -taṃ. ¹⁰ Bīd taṃ. ¹¹
 C^s cūla-, Bī cūla. ¹² Ck^s Bī -athero. ¹³ Ck^s āgantvā, Bīd anāgantvā. ¹⁴ Bīd
 mudukho. ¹⁵ Bī vīsīti, Bīd va thassasīti. ¹⁶ Bīd phāsu. ¹⁷ Bīd cinteḥiti. ¹⁸
 Bīd -iyaṃ. ¹⁹ Bīd add disvā. ²⁰ C^s Bī khaṇe. ²¹ Bīd taṃ āharitvā. ²² Bīd
 add te. ²³ Bīd āharitvā. ²⁴ Bīd omīti yeva, Bīd va. ²⁵ Bīd gacchatha. ²⁶ Bīd
 yeva. ²⁷ Bīd -re. ²⁸ Bīd -ssati. ²⁹ Bīd bhavissati. ³⁰ C^s -nāya- corr. to -nāya-
³¹ C^s Bīd -la. ³² Ck^s -la-. ³³ Ck^s Bīd -ṭṭhā-. ³⁴ Bīd -vīyā the-. ³⁵ Ck^s -rassa,
 Bīd -rasaṃ.

ekadivasam¹ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāri-puttatthero² kira Bimbādevītherim³ ambarasena santappesi⁴ti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhulamātā Sāriputtena⁴ ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṃ santappesi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsigāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilāya sippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitaḥarāvāso mā-
 10 tāpitunnaṃ accayena isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadesa
 abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇa-
 satthā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya
 pabbatapādā otaritvā cārikaṃ⁶ caramāno Bārāṇasiyaṃ patvā
 uyyāne vāsaṃ kappesi. Ath' assa isigaṇassa silatejena Sakka-
 15 bhavaṇaṃ⁷ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ kārāṇaṃ ñatvā
 „imesaṃ tāpasānaṃ āvāsāya⁸ parisakkissāmi⁹, atha¹⁰ te bhinnāvāsā upaddutā caramānā cittekaggaṃ¹¹ na labhissanti, evaṃ
 me phāsu¹² bhavissatīti“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vī-
 maṃsanto imaṃ¹³ upāyaṃ addasa: „majjhimayāmasamanantare
 20 rañño aggamaheṣiṇā sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde
 sace tvaṃ abbhantaraṃ ambapakkaṃ khādeyyāsi puttaṃ la-
 bhissasi¹⁴, so cakkavattirājā bhavissatīti' ācikkhissāmi, rājā
 deviṇā katham sutvā ambapakkāthāya uyyānaṃ pesessati, atha
 ahaṃ¹⁵ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṃ
 25 abhāvaṃ āroccanti, 'ke¹⁶ te khādantīti' vutte 'tāpasā khā-
 dantīti' vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharā-
 pessati, evaṃ ime¹⁷ upaddutā bhavissantīti“ so majjhimayā-
 masamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhitvā attano de-
 varājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhiṃ sallapanto purimā dve
 30 gāthā avoca:

¹ Bīd add bhikkhū. ² Ck Bī -athero. ³ Bīd -viyā theriyā. ⁴ Bīd -thattherena.
⁵ Bīd kāsikagā-. ⁶ Bīd -kañ. ⁷ Bīd sakkassa-. ⁸ Bī anāvā-, Bī anāvā-. ⁹ Bīd
 -mīti. ¹⁰ Bī athassa evaṃ. ¹¹ Bīd -ggatāṃ. ¹² Bīd -ukaṃ. ¹³ Bīd imaṃca.
¹⁴ Bīd -ssati. ¹⁵ Bīd athāhaṃ. ¹⁶ Ck te. ¹⁷ Bīd te pana.

1. Abbhantaram nāma dumo yassa dibbam idam phalam
bhutvā dohaḷinī¹ nārī cakkavattim vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idam abbhantaram phalan ti. 92.

Tattha abbhantaram nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dīpapabbatādīnam³ asukassa abbhantare, ti avatvā kevalam ekaṃ abbhantaram
ambarukkhamaṃ kathesi, yassa dibbamidam phalan ti yassa ambarukkhassa
devatānaṃ paribhogārahaṃ dibbam phalam, idan ti pana nipātamatam eva,
dohaḷinīti sañjātadohaḷā, tvaṃ⁴ bhadde mahesī sīti tvaṃ sobhane⁵
mahesī asi, Atthakathāyaṃ pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi² patino piyā 10
ti⁶ soḷasaṇṇaṃ devisahassānaṃ abbhantare aggamaheśi⁷ cāsi² patino ca piyā ti
attho, āharissati⁸ te rājā⁹ idam abbhantaram phalan ti tassāpi te
piyāya aggamaheśiyā idam¹⁰ mayā vuttappākāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam taṃ¹¹ paribhuñjītvā cakkavattigabbhaṃ labhissasīti¹².

Evam Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvam appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ taṃ
anusāsītvā¹³ attano vasanaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase
gilānālayaṃ dassetvā paricārīnaṃ¹⁴ saññaṃ datvā nipajji.
Rājā samussitasetacchatte sīhāsane nisinnō nāṭakāni passanto
devim adisvā „kahaṃ devīti“ paricārīkaṃ¹⁵ pucchi. „Gilānā 20
devā“ ti. So tassā santikaṃ gantvā sayanapasse nisīditvā
piṭṭhiṃ parimajjanto „kim¹⁶ bhadde aphāsukaṃ“ ti pucchi.
„Mahārāja, aṇṇo aphāsuko¹⁷ nāma n’atthi, dohaḷo pana me
uppanno“ ti. „Kim icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalam devā“ ti¹⁸. „Abbhantarambaṃ¹⁹ nāma kahaṃ at- 25
thīti“. „Nāhaṃ deva abbhantarambaṃ jānāmi, tassa pana me
phale²⁰ labhamānāya jīvitam atthi alabhamānāya n’atthīti“.
„Tena hi āharāpessāma²¹, mā cintayīti“ rājā devim assāsetvā
utthāya gantvā rājapallamaṃke nisinnō amacce pakkosāpetvā

¹ Bīd -li-. ² Bīd cāpi. ³ Ck -padīpa-, Bīd -padādīnaṃ pappatādīnaṃ. ⁴ Bīd
add pi. ⁵ Bīd -pe. ⁶ Cks omit ti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ Bīd -issatīti.
⁹ Bīd add āharissati. ¹⁰ Bīd imaṃ. ¹¹ Bīd taṃ ca tvaṃ. ¹² all four MSS
-tīti. ¹³ Bīd -setvā. ¹⁴ Bī -riyānaṃ, Bīd -rikānaṃ. ¹⁵ Bīd -ke. ¹⁶ Bīd add te.
¹⁷ Bīd aṇṇaṃ aphāsukaṃ. ¹⁸ Bīd omit abbh - - ti. ¹⁹ Cks -bā, Bīd -ram am-
baṃ. ²⁰ Bīd -Jaṃ. ²¹ Bīd -mi.

„deviyā abbhantarambe¹ nāma dohaḷo uppanno, kiṃ kātābbaṇ² ti pucchi. „Deva dvinnāṃ ambānaṃ antare t̥hito ambo abbhantarambo³ nāma, uyyānaṃ pesetvā abbhantare t̥hitaambato phale⁴ āharāpetvā deviyā dāpema⁵“ ‘ti. Rājā „sādhū“ ‘ti.

5 „evarūpaṃ ambaṃ āharathā“ ‘ti uyyānaṃ pesesi. Sakko attano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antarahāpesi. Ambatthāya gatā⁶ sakalauiyyānaṃ vicaritvā⁷ ekaṃ ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṃ abbhāvam⁸ rañño kathayimsu. „Ke ambāni khādantīti“.

10 „Tāpasā devā“ ‘ti. „Tāpase uyyānato pōthetvā nīharathā“ ‘ti. Manussā „sādhū“ ‘ti sutvā⁹ nīharimsu. Sakkassa manoratho matthakam⁹ pāpuni. Devī ambaphalatthāya nibandham¹⁰ katvā nipajji yeva. Rājā kattabbakiccaṃ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-tvā¹¹ „abbhantarambassa¹² atthibhāvaṃ jānāthā“ ‘ti pucchi.

15 Brāhmaṇā āhaṃsu: „deva, ‘abbhantarambo¹³ nāma devatānaṃ paribhogo¹⁴, Himavati¹⁵ Kañcanaguḥāya¹⁶ anto atthīti’ ayaṃ no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṃ¹⁷ ambhaṃ āharitum sakkhissatīti“.

„Na sakkā tattha manussabhūtena gantum, ekaṃ sukapotakam¹⁸ pesetum vaṭṭatīti“.

20 Tena¹⁹ samayena rājakule eko sukapotako¹⁷ mahāsārīro kumārakānaṃ yānakacakkaṇābhimmatto thāmasampanno²⁰ pañṇavā upāyakusalo, rājā naṃ²¹ āharāpetvā „tāta sukapota²², ahaṃ tava bahūpakāro²³, kañcanapañjare vasasi²⁴, suvaṇṇatattake madhulāje²⁵ khādasi, sakkharapānakam²⁶ pivasi, tayāpi ambākam ekaṃ kiccaṃ nittharitum vaṭṭatīti“ āha.

25 „Vadehi²⁷ devā“ ‘ti. „Tāta, deviyā abbhantarambe²⁸ dohaḷo uppanno, so ca ambo Himavante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṃ paribhogo, na

¹ Bīd -raambe. ² C^o Bī -ra amho, Bā omits abbhantara. ³ Bīd -laṃ. ⁴ C^k dāmemā, Bā dāpethā. ⁵ Bīd add manussā. ⁶ Bīd -ranto. ⁷ Bīd natthibhā. ⁸ Bīd paṭisunītvā. ⁹ C^k -kam. ¹⁰ C^k nibaddham. ¹¹ Bī -tāpetvā. ¹² Bīd -raambassa. ¹³ Bī -raamba, Bā -raambā. ¹⁴ Bīd -gā. ¹⁵ Bī -vanta, Bā -vante. ¹⁶ Bīd -yaṃ. ¹⁷ Bīd ko pana tato. ¹⁸ Bīd suva-. ¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd thā-mabala-. ²¹ Bīd taṃ. ²² Bīd -taka. ²³ C^k -karo, Bī -kāre. ²⁴ Bīd vassāpesi. ²⁵ Bīd -jaṃ. ²⁶ Bī -pānaṃ. ²⁷ Bīd kiṃ. ²⁸ Bīd tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantum, tayā tato phalaṃ¹
 āharitum vaṭṭatīti². „Sādhu deva āharissāmi³ti“. Atha naṃ
 rājā suvaṇṇatattake madhulāje⁴ khādāpetva sakkharodakaṃ⁵
 pāyevā satapākatelena tassa pakkhantarāni⁶ makkhetvā ubho-
 hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā⁷ ākāse vissajjesi. So 5
 pi rañño nipaccākāraṃ dassetvā ākāse pakkhanto manus-
 sapathaṃ atikkamma Himavante⁸ paṭhame pabbatantare vasan-
 tānaṃ sukānaṃ santikaṃ gantvā „abbhantarambo⁹ nāma kattha
 atthi¹⁰, kathetha me taṃ ṭhānaṃ“ ti pucchi. „Mayaṃ na jā-
 nāma, dutiye¹¹ pabbatantare sukā jānissanti¹²ti“. So tesaṃ¹³ 10
 sutvā tato uppatitvā dutiyaṃ¹⁴ pabbatantaraṃ agamāsi. Tathā
 tatiyaṃ catutthaṃ pañcamaṃ chaṭṭhaṃ agamāsi. Tattha pi
 sukā „na mayaṃ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-
 santi¹⁵ti“ āhaṃsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo¹⁶ nāma
 kattha atthīti¹⁷“ pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabba- 15
 tantare“ ti āhaṃsu¹⁸. „Ahaṃ¹⁹ tassa phalaṭṭhāya āgato, maṃ
 tattha netvā tato me phalaṃ dāpethā“²⁰ ti²¹. „So Vessavaṇa-
 mahārājassa paribhogo, na sakkā upasāṃkamitum, sakala-
 rukkho²² mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭi-
 sahassā²³ kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṃ 20
 nāma n'atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisam²⁴ ṭhānaṃ,
 mā tattha patthanaṃ karīti“. „Sace tumhe na gacchatha
 mayhaṃ²⁵ ṭhānaṃ ācikkhathā“²⁶ ti. „Tena hi asukena ca²⁷
 asukena ca ṭhānena²⁸ yāhīti“. So tehi ācikkhitavasena²⁹ suṭ-
 ṭhu³⁰ maggaṃ upadhāretvā taṃ ṭhānaṃ gantvā divā attānaṃ 25
 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṃ niddokka-
 manasamaye abbhantarambassa³¹ santikaṃ³² gantvā ekena mū-
 lantarena saṇikaṃ abhirūhitum ārabhi, lohajālaṃ kilīti³³ saddam

¹ B^d ambaphalaṃ. ² B^d -jaṃ. ³ Bⁱ -rapāṇakaṃ, B^d -rāpāṇa. ⁴ Bⁱ pak-
 khante. ⁵ B^d ṭhapetvā. ⁶ Bⁱ -tehi. ⁷ B^d -raambo. ⁸ B^d atthīti. ⁹ C^s -ya.
¹⁰ B^d add vacanaṃ. ¹¹ C^s omits āhaṃsu. ¹² C^s omits ahaṃ. ¹³ B^d add
 vutte taṃ sukagaṇā āhaṃsu samma. ¹⁴ C^s B^d -kkha. ¹⁵ B^d -ssa. ¹⁶ C^s
 B^d -sa. ¹⁷ B^d add taṃ. ¹⁸ C^s Bⁱ omit one asukena ca, B^d asuke. ¹⁹ C^s adds
 ca. ²⁰ B^d -neva. ²¹ B^d suṭṭhuṃ. ²² B^d -tarassa. ²³ B^d -ke. ²⁴ B^d kiriti.

akāsi, rakkhasā pabujjhivā sukapotakam disvā „ambacoro“¹
 ti gahetvā kammakaraṇam saṁvidahimsu. Eko „mukhe pak-
 khipitva gilissāmi nan“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-
 jivā“² vippakirissāmīti“³, aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu
 5 pacitvā khādissāmīti“⁴. So tesam kammakaraṇasaṁvidhānam
 sutvāpi asantassitvā⁵ va te rakkhase āmantetvā „ambho rak-
 khasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavaṇamahā-
 rājassā“⁶ 'ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā,
 aham pi rañño va manusso, Bārāṇasīrājā maṁ abbhantaram-
 10 baphalatthāya⁷ pésesi⁸, sv-āhaṁ⁹ tatth' eva attano rañño jī-
 vitaṁ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṁ c' eva sāmi-
 kassa ca atthāya jīvitaṁ pariccajati so devaloke yeva nib-
 battati, tasmā aham pi imamhā tiracchānayaṇiyā muccitvā¹⁰
 devaloke nibbattissāmīti“¹¹ vatvā tatiyaṁ gātham āha:

15 3. Bhattur atthe parakkanto yaṁ tñānam adhigacchati
 sūro attapariccāgī labhamāno bhavām' ahan ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādihi bharaṇakā posanakā¹² pitā mātā sā-
 miko ca iti¹⁰ tividhassa petassa¹¹ bhattu atthāya, parakkanto ti parakka-
 maṁ karonto vāyamanto¹², yaṁ tñānam adhigacchatīti yaṁ sukhakāraṇam
 20 yasaṁ vā lābham vā saggūpapattim¹³ vā adhigacchatīti¹⁴, sūro ti abhīru vik-
 kamasampanno, attapariccāgīti kāye ca jīvite ca nīrapekkho hutvā assa¹⁵
 tividhassa¹⁶ pi bhattu atthe¹⁷ attānaṁ pariccajanto, labhamāno bhavā-
 mahan ti yaṁ so evarūpo sūro devasampattim vā manussasampattim vā labhati
 aham pi¹⁸ labhamāno bhavāmīti¹⁹, tasmā hāso va me ettha na tāso, kiṁ
 25 maṁ²⁰ tumhe tāsethā 'ti.

Evaṁ so imāya gāthāya tesam dhammaṁ desesi. Te
 tassa dhammaṁ²¹ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā
 māretum, vissajjetha“²² nan“ ti. vatvā sukapotakam vissajjetvā
 „ambho sukapotaka, mutto si, ambhākaṁ hatthato sotthinā

¹ Bīd add yaṁ. ² Bī bhuphussitvā, Bīd sussitvā. ³ Bīd -mi nan ti. ⁴ Bīd
 asantāsetvā. ⁵ Bīd -raambatthāya. ⁶ Bīd pesitvā. ⁷ Bīd ahaṁ, Bīd ayaṁ. ⁸ Bīd
 cavitvā. ⁹ Bīd bhattā vuccati takkarihi bharaṇaposakā, Bīd tattā vuccanti bhattā-
 dihi bharaṇaposakā. ¹⁰ Bīd pitā sāmiko cakkatī. ¹¹ Bīd petiti, Bīd pesitassa.
¹² Bīd omits vāyamanto. ¹³ Bīd saggam. ¹⁴ Bīd -ati. ¹⁵ Bīd tassa. ¹⁶ Bīd
 -ssa. ¹⁷ Bīd atthāya. ¹⁸ Cī aham pi na, Bīd ahaṁ hi, Bīd ahaṁ vi taṁ hi.
¹⁹ Bīd -mi. ²⁰ Cīd omits maṁ. ²¹ Bīd dhammakatham. ²² Bīd visajjema

gacchā¹ "ti āhaṃsu. „Mayhaṃ āgamanāṃ mā tucchāṃ ka-
rotha, detha me ekaṃ ambaphalaṃ“ ti². „Suvapotaka, tuyhaṃ
ekaṃ phalaṃ³ dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe
ambāni amketvā gahitāni, ekaṃ phalaṃ asamente amhākaṃ
jīvitāṃ⁴ n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhītvā sakiṃ olokite tat- 5
takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṃ⁵ bhijjītvā vip-
pakiriyati⁶, tena te dātuṃ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṃ⁷ pana⁸
ācikkhissāmā“ ti. „Yo koci detu, phalen' eva me attho,
labhanaṭṭhānaṃ⁹ ācikkhathā“ ti. „Etassa¹⁰ Kañcana-pabbata-
jālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggiṃ juhamāno¹¹ Kañcana- 10
pattiyā¹² nāma paṇṇasālāya¹³ vasati Vessavaṇassa kulūpako,
Vessavaṇo tassa nibaddhaṃ cattāri phalāni¹⁴ peseti¹⁵, tassa
santikaṃ gacchā¹⁶“ ti. So „sādhū“ ti sampatichitvā tā-
pasassa¹⁷ santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
naṃ tāpaso „kuto āgato sīti“ pucchi. „Bārāṇasīraṇṇo san- 15
tikā“ ti. „Kimatthāya āgato sīti“. „Sāmi, amhākaṃ raṇṇo
deviyā abbhantarambapakke¹⁸ dohaḷo uppanno, tadatthaṃ āgato
'mhi, rakkhasā pana me sayam¹⁹ ambapakkaṃ adatvā tum-
hākaṃ santikaṃ pesesun“ ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti“.
Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve 20
paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena
tasmiṃ khādite ekaṃ phalaṃ sikkāya²⁰ pakkhipitvā sukassa
gīvāya paṭimuñcitvā²¹ idāni gacchā²²“ ti sukapotakaṃ vissajjesi.
So taṃ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṃ khāditvā dohaḷaṃ pa-
ṭippassambhesi²³, tatonidānaṃ pan' assā putto nāhosi. 25

¹ B'd gacchāhi. ² Ck -lam, omitting ti. ³ B'd ambaphalaṃ. ⁴ so Ck; C - asamento -, B' ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmi phale apassante jīvitāṃ, B'd amāni g. t ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṃ jīvitāṃ. ⁵ B'd -ssa. ⁶ B' vipatikiriyanti, B'd vipakiriyanti. ⁷ Ck -nam, B'd laddhaṭṭhānaṃ. ⁸ B'd omit pana. ⁹ B' labhaṭṭhānaṃ, B'd naṃ na labhamānaṭṭhānaṃ. ¹⁰ B'd ekassa. ¹¹ Ck dūha-. ¹² B' -pattiyā, B'd kañcanantiyā. ¹³ B'd -yam. ¹⁴ B'd ambapha-. ¹⁵ B'd pesesi. ¹⁶ B'd gacchāhi. ¹⁷ B'd tassa. ¹⁸ B'd -raamba-. ¹⁹ B'd mayhaṃ in the place of me sayam. ²⁰ B'd sikkāya. ²¹ Ck pari-, B'd omit s. g. p. ²² B'd gacchathā. ²³ B'd paṭippassambhi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahoṣi, suko Anando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpasō pana aham evā“³ ti. Abbhantarajātakam³,

2. Seyyajātaka.

5

Seyyamso seyyaso hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ Kosalarañño amaccam ārabba kathesi. So kira rañño⁴ bahūpakāro sabbakiccanipphādako⁵ ahoṣi. Rājā „bahūpakāro me ayan“ ti tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi. Tam asahamānā
 10 aṇṇe rañño pesuṇṇam upasaṃharitvā tam⁶ paribhadesum⁷. Rājā tesam vacanam saddahitvā dosam anupaparikkhitvā va tam silavantaṃ niddosaṃ saṅkhalikabandhanena⁸ bandhitvā⁹ bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto silasampattim nissāya cittekaggataṃ labhivā ekaggacitto saṅkhāre sammāsivā sotāpattiṃ phalaṃ pāpuṇi. Ath'
 15 assa¹⁰ rājā aparabhāge¹¹ niddosabhāvaṃ nātvā saṅkhalikabandhanam bhindāpetvā¹² purimayasato mahantataram yasaṃ adāsi. So „Satthāram vandissāmīti“ bahuṃ¹³ gandhamālādīm¹⁴ ādāya vihāram gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena sad-
 dhim paṭisanthāram karonto „anatto¹⁵ kira vo¹⁶ uppanno ti as-
 20 sumhā“ ti āha. „Āma bhante uppanno¹⁷, aham pana tena anattena¹⁸ attham¹⁹ akāsim, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiṃ phalaṃ nibbattesi²⁰“ ti. Satthā „na kho upāsaka tvaṃ nēva anattena attham²¹ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anattena attham²¹ āharimsu yevā“²² ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

25

Atīte Bārāṇasiyam Brahmādatte rajjam kārente Boddhisatto tassa aggamahesiyā kucchismim²² nibbattitvā vayappatto Takkaṣilāya²³ sippāni²⁴ uggahetvā²⁵ pitu accayena rajje patitṭhāya dasarājadhamme akopento²⁶ dānam deti²⁷ silam rak-

¹ Bīd dhammade-. ² Bī issi, Bī omits tāpasō. ³ Bī adds paṭhamam, Bī pa-thamam. ⁴ Bīd pana. ⁵ Ck -kiccaninipphā-, Bīd -kiccaninippā-. ⁶ Bī adds pana ⁷ Bīd -bhindisu. ⁸ Bīd saṅkhalikā-. ⁹ Bīd bandhāpetvā. ¹⁰ Bī atha. ¹¹ Bīd add tassa. ¹² Bī chaṭṭāpetvā, Bīd chindā-. ¹³ Bīd bahu. ¹⁴ Bīd -lādini. ¹⁵ Bīd anatto. ¹⁶ Bīd te. ¹⁷ Bīd add ti. ¹⁸ Bī anattena. ¹⁹ Bī attam. ²⁰ Bīd nippattomhi. ²¹ Bī anattena attam. ²² Bīd kucchimhi. ²³ Bīd -yam. ²⁴ Bīd sabbasippāni. ²⁵ Bīd uggāṇhitvā. ²⁶ Bīd -dhammena rajjam kārente. ²⁷ Bīd Pañcasīlāni.

khati uposatham¹ karoti. Ath' ass' eko² amacco antepure padussi. Pādamūlakādayo ñatvā „asukaamacco³ antepure paduṭṭho“ ti rañño ārocesum. Rājā parigaṇhāpento⁴ yathāsabhāvato ñatvā tam pakkositvā⁵ „mā maṃ ito paṭṭhāya upaṭṭhahīti“ nibbisayam⁷ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānam⁸ upaṭṭha- 5 hīti sabbaṃ vatthum heṭṭhā Mahāsīlavajātake kathitasadisam⁹ eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vīmaṃsitvā tassa amaccassa vacanam saddahitvā „Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti“ mahantena parivārena rajjasīmam pāpuṇi¹⁰. Bārāṇasīrañño pañcasatamattā¹¹ mahāyodhā tam pavattim ñatvā „deva asuko nāma 10 kira rājā ‘Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti’ janapadam bhindanto āgacchati, etth’ eva naṃ gantvā¹² gaṇhissāmā“ ‘ti āhaṃsu. „Mayham paravihiṃsāya¹³ laddhena rajjena kiccam n’ atthi, mā kiñci karitthā“ ‘ti¹⁴. Corarājā āgantvā nagaram parikhīpi. Puna amaccā rājānam upasaṃkamitvā „deva, mā evam 15 karittha, gaṇhāma naṃ“ ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci kātum, nagaradvārāni vivarathā“ ‘ti vatvā sayam¹⁵ amaccaparivuto¹⁶ mahātale pallamke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātentō¹⁷ nagaram pavisitvā pāsadam abhiruyha amaccaparivutam rājānam gāhāpetvā saṃkhalikāhi bandhā- 20 petvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānam mettāyanto mettajjhānam uppādesi. Tassa mettānubhāvena¹⁸ corarañño kāye dāho¹⁹ uppajji, sakalasarīram yamakaukkāhi jhāpiyamānam viya jātam, so mahādukkhābhitunno „kiṃ nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchi. „Tumhe sīlavan- 25 tam rājānam bandhanāgāre khipāpetha²⁰, tena vo idaṃ²¹ dukkham uppannam bhavissatīti“. So gantvā Bodhisattam khamāpetvā „tumhākam rajjam tumhākam eva hotū“ ‘ti rajjam

¹ Bīd uposathakammaṃ. ² Ck athassa eko, Bī atheko. ³ Bī asukamacco. ⁴ Bīd parigaṇhanto. ⁵ Bīd -sāpetvā. ⁶ Ck Bīd upaṭṭhā-. ⁷ Bīd nibbisariyam. ⁸ Bīd -taram-. ⁹ Bīd kathitam. ¹⁰ Bīd saṃpā-. ¹¹ Bīd satta sata-. ¹² Bīd omit gantvā. ¹³ Bīd parahim-. ¹⁴ Bīd add āha. ¹⁵ Bīd add pana. ¹⁶ Bīd amaccagaṇa-. ¹⁷ Bī pothento, Bīd potento. ¹⁸ Bīd mettāya ānu-. ¹⁹ Bīd dā-. ²⁰ Bīd pakkhipetha. ²¹ Bīd te tam.

tass' eva niyyādetvā „ito patṭhāya tumhākaṃ paccatthikā¹
mayhaṃ² bhārā³“ ti vatvā duṭṭhāmacassa⁴ rājānaṃ⁵ karitvā⁶
attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alamkatamahātale sa-
mussitasetacchatte⁷ pallamke nisinno parivāretvā⁸ nisinnehi
5 amaccehi saddhim sallapanto⁹ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena¹⁰ sandhim katvāna sataṃ vajjhe amocayim¹¹. 94.
2. Tasmā sabbena lokena¹² sandhim katvāna ekako
pecca saggaṃ na gaccheyya¹³, idaṃ suṇoṭha¹⁴ Kāsaya¹⁵
10 ti. 95.

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevatīti anavajja-
uttamadhammasaṃkhātāṃ seyyo¹⁶ aṃso koṭṭhāso assā ti seyyaṃso kusala-
dhammasannissito¹⁷ puggalo yo¹⁸ punappuna¹⁹ taṃ seyyaṃ kusala-dhamma-
bhāvanaṃ²⁰ kusalābhīrataṃ vā uttama-puggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pa-
15 saṃsataro ca hoti, ekena²¹ sandhim katvāna sataṃ vajjhe amocayim²²
ti tadamināpi c' etaṃ²³ veditabbaṃ: ahaṃ hi²⁴ seyyaṃ mettābhāvanaṃ²⁵ upa-
sevanto tāya mettābhāvanāya²⁶ ekena coraraṇṇā saddhim santhavaṃ²⁷ katvā
mettābhāvanaṃ ghaṭetvā tumhe satajane²⁸ vajjhe²⁹ amocayim. Dutiyagāthāya
attho: yasmā ahaṃ ekena saddhim ekako³⁰ mettābhāvanāsandhim³¹ katvā tumhe
20 vajjhappatte satajane³² mocayim³³ tasmā veditabbam etaṃ, tasmā³⁴ sabba-
lokena saddhim mettābhāvanāsandhim³⁵ katvā³⁶ puggalo³⁷ paraloke saggaṃ na³⁸
gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisandhim deti, āpannā Bra-
maloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāsiraṭṭhāvāsino suṇāthā 'ti.

Evam Mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṃ vaṇ-
25 netvā³⁹ dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ⁴⁰ pahāya
Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbaji.

¹ Bīd -ko. ² Bīd me. ³ Bīd -ro. ⁴ Bīd padu-. ⁵ Ck Bīd rājānaṃ, C^o rājā-
naṃ corr. to -naṃ. ⁶ Bīd karetvā. ⁷ Bīd -tacchatte. ⁸ Bīd omit parivāretvā.
⁹ Bīd -pento. ¹⁰ Bīd etena. ¹¹ Bī amodati, Bā amodayī. ¹² Bīd lokena sab-
bena. ¹³ Cks na gaccheyya, Bā nigaccheyya, Bī omits na. ¹⁴ Bīd suṇā-. ¹⁵ Bīd
kāsiyā. ¹⁶ Cks seyyena. ¹⁷ Bīd -manissita. ¹⁸ Bīd so. ¹⁹ Bīd -nnaṃ. ²⁰ Bīd
adds vā. ²¹ Bī etena. ²² Bīd amodayī. ²³ Bīd imiṇāpetam. ²⁴ Bī kahaṃ
upari, Bā ahaṃca. ²⁵ Bīd mettā-. ²⁶ C^o Bīd mettā-. ²⁷ Bīd omit santhavaṃ.
²⁸ Bī satta-satajanaṃ, Bā satta-satajana. ²⁹ Cks vajjhā, Bī dhamme, Bā bajjhe.
³⁰ Bī adds ca, Bā va. ³¹ Bīd -nāyasaddhim. ³² Bī sasājane, Bā satta-satajana.
³³ Bī mocesi, Bā mocesi. ³⁴ Cks kasmā. ³⁵ Cks kato, Bīd katvāna ekako. ³⁶
Bīd add pecca. ³⁷ Bīd ni. ³⁸ Bīd saṃvaṇ-. ³⁹ Bīd setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Idam vatvā mahārājā Kamso Bārāṇasiggaho
dhanuṃ tūṇiṃ ca² nikkhippa saññamam ajjhupāgamīti. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kamso ti tassa nāmaṃ⁴, Bārāṇasiṃ
gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idam vacanaṃ vatvā dhanuṃ 5
ca tūṇiṃ ca⁵ nikkhippa pahāya⁶ chaḍḍetvā silasaṃyamaṃ upagato⁷ jhānaṃ
uppādetvā aparihīnājjhāno Brahmaloke uppenno ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā corarājā Anando ahoṣi, Bārāṇasīrājā pana ahaṃ evā“ 'ti.
Seyyajātakam⁸. 10

3. Vaḍḍhakisūkarajātaka.

Varaṃ varaṃ tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Dhanuggahatissattheraṃ⁹ ārabba kathesi. Pasenadirañño pitā
Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṃ¹⁰ Kosaladeviṃ dadamaṇo tassā
nahānacuppannām¹¹ sataśahassuṭṭhāyikaṃ¹² Kāsīgāmaṃ¹³ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevi pi sokābhībhitā kālam
akāsi. Tato Pasenadirājā¹⁴ ciutesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
gini pi me sāmikagatena¹⁵ sokena kālakatā, piṭughātakassa corassa
Kāsīgāmaṃ¹⁶ na dassāmīti“ so taṃ¹⁷ Ajātasattussa na adāsi. Taṃ
gāmaṃ nissāya tesaṃ dvinnam pi kālena kālam yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
naṃ parajjhati¹⁸, Mahākosalassa¹⁹ pi manussā yebhuyyena parājita.
Atha rājā „mayam²⁰ abhinham parajjhāma²¹, kin nu kho kātabban“
ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantaccekā honti, Jetavana-
vihāre²² bhikkhūnaṃ katham sotuṃ vaṭṭatīti“. Rājā „tena hitāyaṃ²³ 25
velāyaṃ²³ bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ suṇāthā“ 'ti carapurise²⁴ āṇāpesi.
Te tato paṭṭhāya tathā akamsu. Tasmim pana kāle dve mahallakatherā²⁶
vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero²⁶ ca Dhanuggahatissat-

¹ Bī sammāsam-. ² Bīd tūṇiṇca. ³ Bīd adds ti. ⁴ Bīd add bārāṇasiggaho ti.
⁵ Bīd tūṇiṇca, and add sarasaṅkhātāṃ tūṇiṇca. ⁶ Bīd ohāya. ⁷ Bīd add
pabbajito pabbajitvā ca pana ⁸ Cks seyyam, Bīd add dutiyaṃ. ⁹ Bīd add nāma.
¹⁰ Bī adds videhi nāma, Bīd vedehi. ¹¹ Bīd -cuppena mūlam. ¹² Bīd -uṭṭhānaṃ.
¹³ Bīd kāsikagā-. ¹⁴ Bīd p. kosalarājā. ¹⁵ Bīd sāmike kālaṇkate tena. ¹⁶ Bīd
kāsikagāmakam. ¹⁷ Cks tassa. ¹⁸ Bīd parajeti. ¹⁹ Bīd -ssā. ²⁰ Ck mayāṃ, C
mayā, Bī mayham. ²¹ Bīd aparajjhāma. ²² Bīd -nevi-. ²³ Bīd -ya. ²⁴ Bī
carapapū-, Bīd carikapu-. ²⁵ Bīd -kātherā. ²⁶ Bīd datta-.

- thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamāyāme pi¹ majjhimāyāme pi niddāyitvā² pacchimāyāme pabujjhivā ummukkāni pothetvā³ aggim jā-
letvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵“ ti. „Kim bhante Tissattherā“
'ti. „Niddāyasi no tvaṇ“ ti. „Aniddāyantā⁷ kim karissāmā“ ti.
5 „Uṭṭhāya tāva nisidathā“ ti. So uṭṭhāya nisinno tam Uttattheram⁸
„ayaṃ te lālo mahodara-Kosalo cāṭimattam bhattam eva⁹. pūtim¹⁰
karoti, yuddhavicāraṇam pana kiñci na jānāti. parājito parājito¹¹
tv-eva¹² dāpetitī“. „Kim pana kātum vaṭṭatitī“. Tasmiṃ khaṇe te
pana¹³ carapurisā¹⁴ tesam katham suṇantā atthamsu. Dhanuggaha-
10 tissatthero yuddham vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁵ padumavyūho¹⁶
cakkavyūho¹⁶ sakaṭavyūho¹⁶ ti tayo vyūhā¹⁷ honti, Ajātasattum gaṇ-
hitukāmena asuke nāma pabbatakucchismiṃ dvīsu pabbatabhittīsu¹⁸
manusse ṭhapetvā purato dubbalabalam¹⁹ dassetvā pabbatantaram pa-
vitṭhabbhāvaṃ jānitvā²⁰ pavitṭhamaggaṃ occhinditvā²¹ purato ca pac-
15 chato ca ubhosu pabbatabhittīsu²² vaggitvā unnaditvā²³ khippe pati-
tamacchaṃ²⁴ viya antomuṭṭhiyaṃ maṇḍukapotakaṃ²⁵ viya ca katvā
sakkā assa tam gahetun“ ti. Carapurisā²⁶ tam vacanaṃ²⁷ raṇṇo
ārosesum. Tam sutvā rājā saṃgāmaḥherim pahārapetvā²⁸ gantvā sa-
kaṭavyūham²⁹ katvā Ajātasattum jīvagāhaṃ gāhāpetvā attano dhīta-
20 ram Vajirakumārīm³⁰ bhāgineyyassa datvā Kāsīgāmakam³¹ tassā³² na-
hānamūle³³ katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākāṭa
jātā. Ath' ekadivasam³⁴ dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum:
„āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa³⁵ vicāraṇāya Ajātasattum
jināti³⁶“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
25 sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān'
eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā“ ti
vatvā atitāṃ āhari:

¹ Ck omī pi. ² Ck omī niddāyitvā. ³ Bⁱ yodhetvā, B^d sodhetvā. ⁴ B^d add va. ⁵ B^d datta-. ⁶ Bⁱ kim niddāyanto nisinno tvaṇ, B^d kim niddāyasinno tan. ⁷ Bⁱ niddāyanto, B^d niddāyantā. ⁸ B^d nisinno bhante ti dattathera. ⁹ B^d pātibhuttabhattam. ¹⁰ B^d pūtim eva. ¹¹ B^d only one parājito. ¹² Ck tevava, C^s tveva corr. to trevava, B^d trevava. ¹³ B^d omī pana. ¹⁴ B^d caraka-. ¹⁵ B^d add tividho. ¹⁶ B^d -byūho. ¹⁷ B^d -byūhā. ¹⁸ Ck Bⁱ -isu. ¹⁹ B^d dubbalam. ²⁰ B^d ajānāpetvā. ²¹ B^d occhitvā. ²² Ck -isu. ²³ C^s Bⁱ unnā-. ²⁴ B^d jāle pakkhittamacchaṃ. ²⁵ B^d vaṭṭapo-. ²⁶ Bⁱ carana-, B^d caraka-. ²⁷ B^d sāsanam. ²⁸ B^d vicārapetvā. ²⁹ Ck B^d -byūham. ³⁰ B^d add nāma. ³¹ B^d kāsikagāmaṃ. ³² C^s tassa. ³³ B^d -lam. ³⁴ B^d add bhikkhu. ³⁵ B^d -tissattheram. ³⁶ B^d jinātīti.

Atīte Barāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tada
 Bārāṇasim nissāya nivittā¹ vaḍḍhakigāmakā. Eko vaḍḍhaki²
 daṇḍatthāya³ araṇṇaṃ gantvā āvāṇe patitaṃ sūkarapotakaṃ
 disvā⁴ gharaṃ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsariro 5
 vaṃkadāṭho ācārasampanno ahosi, vaḍḍhakinā puṭṭhattā⁶ pana
 vaḍḍhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchana-
 kāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti⁷ mukhena ḍasitvā vāsiphara-
 sūni khādanamuggare āharati kālasuttakoṭiyaṃ gaṇhāti. Atha
 so vaḍḍhaki „kociḍ' eva naṃ khādeyyā“ 'ti bhayena netvā 10
 araṇṇe vissajjesi. So pi araṇṇaṃ pavisitvā khemaṃ vasana-
 phāsukaṭṭhānaṃ⁸ olovento ekaṃ pabbatantare mahantaṃ giri-
 kandaraṃ addasa sampannakandamūlaphalaṃ phāsukaṃ va-
 sanatṭhānaṃ. Anekasatasūkarā⁹ taṃ disvā tassa santikaṃ
 agamimsu¹⁰. So pi te āha: „ahaṃ tumhe va olovento ca- 15
 rāmi¹¹, tumhe ca¹² mayā diṭṭhā, idaṃ ca ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ,
 ahaṃ pi dāmi¹³ idh' eva vasissāmi¹⁴. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ
 ramaṇiyaṃ, pariṣsayo paṇ' ettha atthīti¹⁵. „Ahaṃ pi tumhe
 disvā etaṃ aññāsim¹⁶, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ
 tesāṃ¹⁷ sarīresu māṃsalohitaṃ n'atthi, kiṃ¹⁸ pana vo ettha 20
 bhayaṇ“ ti. „Eko vyaggho¹⁹ pāto va āgantvā diṭṭhadiṭṭhaṃ
 yeva²⁰ gahetvā gacchatīti²¹. „Kiṃ²² pana so²³ nibaddhaṃ gaṇ-
 hāti udāhū antarantarā“ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti²⁴. „Kaṭṭi
 pana te vyagghā²⁵“ ti. „Ekako yevā“ 'ti. „Ettakā tumhe
 ekassa²⁶ na sakkothā“ 'ti. „Āma na sakkomā“ 'ti. „Ahaṃ²⁷ 25
 taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karoṭha, so
 vyaggho²⁸ kahaṃ vasatīti²⁹. „Etasmim³⁰ pabbate“ ti. So
 rattiṃ űeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ³¹ vicārento „yuddhaṃ

¹ Bīd nivuttā. ² Bīd -kī. ³ Bīd dabbatthāya. ⁴ Bīd add taṃ. ⁵ Bīd vuḍḍhi-
⁶ Bīd positattā. ⁷ Bīd -vaṇṇesi. ⁸ Bīd khemaṃ pana phāsu-. ⁹ Bīd -sūkara-
 samākippaṇaṃ te sūkarā. ¹⁰ Bī gamimsu, Bī āgamimsu. ¹¹ Bīd vica-. ¹² Bīd
 api ca neva in the place of tumhe ca. ¹³ Bīd idāmi. ¹⁴ Ck akāsim. ¹⁵ C
 vo. ¹⁶ Ck kim. ¹⁷ Bīd by-. ¹⁸ Bīd yaṃ vā taṃ vā. ¹⁹ Ck kim. ²⁰ C paneso.
²¹ Bīd add yujjhitum. ²² Ck ahan. ²³ Bīd ekasmiṃ. ²⁴ Bīd add űeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena¹ tividham hotīti² vatvā padumavyūhavasena³ vicāresi, 'so hi bhūmisīsam jānāti, tasmā „imasmiṃ ṭhāne⁴ yuddham vicāretum vaṭṭatīti⁵ sūkarapillake⁶ mātare⁷ ca tesam majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā⁸ 5 āvijjhivā⁹ vajjhasūkariyo tā āvijjhivā¹⁰ potasūkare te āvijjhivā¹¹ daharasūkare¹² te āvijjhivā¹³ dighadāṭhasūkare te āvijjhivā¹⁴ yuddhasamatthe balavabalavasūkare¹⁵ dasadasavīsativīsatiJane¹⁶ tasmim ṭhāne¹⁷ balagumbaṃ katvā ṭhapesi. Attano ṭhitatṭhānassa purato ekaṃ parimaṇḍalaṃ āvātaṃ khaṇāpesi, pacchato 10 ekaṃ kullakasaṇṭhānaṃ¹⁸ anupubbaninnaṃ pabbhārasadisam. Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmim tasmim ṭhāne „mā bhāyitthā“ 'ti kammaṃ vicārentass' eva vicarato¹⁹ aruṇaṃ utṭhahi. Vyaggho²⁰ utṭhāya „kālo“ ti nātvā gantvā tesam sam-mukhā ṭhito²¹ pabbatatale ṭhatvā akkhini ummiletvā sūkare 15 olokesi. Vadḍhakisūkaro „paṭiolo-ketha²² nan“ ti²³ sūkarānaṃ saññaṃ adāsi. Te paṭiolo-kesuṃ²⁴. Vyaggho²⁵ mukhaṃ nib-bethetvā²⁶ assasi²⁷, sūkarāpi tathā karimsu. Vyaggho²⁸ mut-taṃ chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayimsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti taṃ taṃ te paṭikarimsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā 20 olokitakāle palāyantaṃ palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā mama paṭisattu²⁹ hutvā mayā katam eva paṭikaronti³⁰, eka-smim³¹ bhūmisīse ṭhito eko nesam³² samvidahako³³ pi³⁴ atthi, ajja mayhaṃ tassa³⁵ jayo na paññāyatīti³⁶ so nivattitvā attano vasanaṭṭhānaṃ eva agamāsi. Tena pana gahitamam- 25 sakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so taṃ tucchahatthaṃ eva āgac-chantaṃ disvā tena saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add taṃ. ³ Bīd -pitaro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ Cks avi-. ⁷ C^s avi-. ⁸ Bī jiyasū-, Bī jarasā-. ⁹ C^s balavabalasū-, Bī balavata-rasū-, I^d phalavatarasū-. ¹⁰ C^s dasadasavīsatiJane, Bī dasavīsatisajāne, Bī dasavīsatiṃsajane. ¹¹ Bīd gumbathāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bī kammaṃ vicārato, Bī kammaṃ vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ Cks -te. ¹⁶ Bīd pati-. ¹⁷ Bīd add vicārento tesam. ¹⁸ C^s nibbāthetvā, Bī uppādetvā, Bī upādetvā. ¹⁹ C^s assa, Bīd assosi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -tīti. ²² C^s etasmim. ²³ Bīd tesam. ²⁴ Bīd add koci. ²⁵ Bīd omit pi. ²⁶ C^s Bīd gatassa.

1. Varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹
 asmiṃ padese abhibhuyya sūkare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balaṃ nu te vyaggha' na c' ajja³ vijjatīti. 97.

Tattha varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹ asmiṃ padese 5
 abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha⁴ tvaṃ⁵ pubbe⁶ imasmiṃ padese
 sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varam tvaṃ uttamuttamasūkaram⁷
 nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasīti so tvaṃ idāni
 aññaṃ sūkaram agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balan nu te
 vyaggha¹⁰ na cajja vijjatīti ambho vyaggha ajja kāyabalaṃ n' atthīti. 10

Taṃ sutvā vyaggho⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ime sudam¹¹ yanti disodisam pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni samgamma rasanti¹³ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98.

Tattha sudan¹⁴ ti nipāto, ayaṃ pana saṃkhepattho: ime sūkarā pubbe
 maṃ disvā bhayena atṭitā pīṭitā attano lenagavesino¹² puthu¹⁵ visum hutvā
 disodisam¹⁶ yanti, taṃ taṃ disam¹⁷ abhimukhā palāyanti, te idāni¹⁸ sabbe
 pi samāgantvā ekato rasanti¹⁹ nadanti²⁰ taṃ ca bhūmisīsam upagatā, yattha-
 ṭhitā²¹ duppasahā dummaddayā²² ajja ime²³ mayā ti. 20

Ath' assa ussāham janento kūtajatilo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjitvā palāyissan-
 tīti“ āha. Vyaggho⁴ tasmim ussāham janente sūro hutvā puṇa
 gantvā pabbatatale atṭhāsi. Vaḍḍhakisūkaro dvinnam āvātānam
 antare atṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahācoro punāgato“ ti āhaṃsu. 25
 „Mā bhāyatha²⁵, idāni nam²⁶ gaṇhissāmīti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vaḍḍhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ Ck -raṃ. ² Bī byagghamaggamma, Bā byagghyapagamma. ³ Ck vajja. ⁴ Bā by-
 by-. ⁵ Bā add pure. ⁶ Bā pubbaṃ. ⁷ Bā -maṃ sū-. ⁸ Bī byagghamag-
 gammi, Bā byagghyapagamma. ⁹ Bā add va. ¹⁰ Ck tikinnu, Cē nakinnu in the
 place of vyaggha, Bā byaggha. ¹¹ Bī imassukho, Bā imassutā. ¹² Bā lenam-
¹³ Cē rayanti, Bī vasantā, Bā vasanti. ¹⁴ Bī assukā, Bā assutā. ¹⁵ Bā add ti.
¹⁶ Cē -sā. ¹⁷ Ck -sā. ¹⁸ Bā dāni. ¹⁹ Bī vasanti, Bā vasanti. ²⁰ Bī ṭhap-
 panti, Bā tiṭhanti. ²¹ so all four MSS. ²² Bā dujjayā. ²³ Bā me. ²⁴ Bā
 pakkante. ²⁵ Bā -yittha. ²⁶ Bā omit nam. ²⁷ Bā -rassa upari. ²⁸ Bā
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukaṃ² khataāvāte³ pati.
 Vyaggho⁴ vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyaṃ khataāvātassa⁶ atisaṃbādha-
 mukhaṭṭhāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahoṣi. Sūkaro āvātā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyagghaṃ⁹ antarasatthimhi¹⁰ dā-
 ṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā¹¹ phāletvā pañcamadhura-
 maṃsaṃ¹² dāṭhāya paliveṭhetvā¹³ vyagghassa matthake āvijjhi-
 tvā „gaṇhatha tumhākaṃ paccāmittan“ ti ukkhipitvā¹⁴ bahi āvāte
 chaḍḍesi¹⁵. Paṭhamāgatā¹⁶ vyagghamaṃsaṃ¹⁷ labhimsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁸ „vyagghamaṃsaṃ¹⁹ kīdisaṃ²⁰ hotīti“ tesam mu-
 khāni²¹ upasiṃghantā vicarimsu, sūkarā na tāva tussanti.
 Vaddhakisūkaro tesam iṅgitaṃ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ ti āha. „Sāmi, kiṃ etena vyagghena²² ghātiteṇa²³, aññe
 dasa²⁴ vyaggha²⁵ ānayanasaṃmattho kūṭajatiḷo atthi yevā“ ti.
 15 „Ko nāṃ²⁶ eso“ ti²⁷. „Eko dussīlatāpaso“ ti. „Vyaggho²⁸
 pi mayā ghātito²⁹, so me kiṃ³⁰ pahoti, atha³¹ gaṇhissāma
 nan“ ti sūkaraghaṭṭāya³² saddhiṃ pāyāsi. Kūṭatāpaso vyaggha³³
 cirāyante „kin nu kho sūkarā vyagghaṃ³⁴ gaṇhimsū“ ti paṭi-
 pathaṃ gacchanto³⁵ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 raṃ ādāya palāyanto tehi anubaddho³⁶ parikkhāruṃ chaḍḍetvā
 vegena udumbararukkhaṃ abhirūhi³⁷. Sūkarā „idāni ‘mha³⁸
 sōmi natṭhā³⁹, tāpaso palāyitvā rukkham abhirūḷho⁴⁰“. „Kiṃ
 rukkhaṃ nāmā“ ti. „Udumbararukkhan“ ti. So „sūkariyo
 udakaṃ āharantu, sūkarapotakā⁴¹ khaṇantu, dīghadāṭhā sūkarā
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū⁴²“ ti saṃvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayam udumbarassa ujukaṃ gata-

¹ Bīd uparipātana-. ² Ck Bīd -ka. ³ Bīd khaṇante āvāte. ⁴ Bīd by-. ⁵ Bīd
 omit one upari. ⁶ Ck khatam-, Bī khaṇa-. ⁷ Bīd -dhe-. ⁸ Bīd pañcalikato.
⁹ Bī antaravattthumhi, Bīd omits a. ¹⁰ Bīd -se. ¹¹ Ck paca-. ¹² Bī paṭisedhe-
 tvā, Bīd paṭivedhetvā. ¹³ Cks khi-. ¹⁴ Bīd -ti. ¹⁵ Ck -taṃ, Bīd pathamaṃ-
 gatā. ¹⁶ Ck taṃ. ¹⁷ Bīd kiṃdiso. ¹⁸ Bīd mukhaṃ. ¹⁹ Bīd khātiteṇa. ²⁰ Bīd
 añño pana, Ck añño[dasa. ²¹ Bī byaggha, Bīd byaggho. ²² Cks omit ti. ²³ Bīd
 -ṭito. ²⁴ Cks kiṃ. ²⁵ Bīd etha. ²⁶ Bī -gaṇāya. ²⁷ Bīd add te. ²⁸ Bīd ban-
 dhito. ²⁹ Bīd -rūyhi. ³⁰ Ck mhā, Bī omits mha. ³¹ Bī duthā, Bīd dutha. ³²
 Bī -rūyhiṭi, Bīd -rūhiṭi. ³³ Ck -potā, Bīd add pathavi. ³⁴ Bīd āra.

thūlamūlaṃ¹ pharasunā paharanto viya ekappahāram eva² katvā
udambararukkhaṃ pātesi. Parivāretvā ʔhitasūkarā kūṭajaṭilaṃ
bhūmiyaṃ pātetvā khaṇḍākhandaṃ³ katvā yāva atthito⁴ khā-
ditvā vaḍḍhakisūkaraṃ udumbarakhandhe yeva nisidāpetvā
kūṭajaṭilassa paribhogasaṃkhena udakaṃ āharitvā abhisiṇcitvā 5
rājānaṃ karimsu, ekaṃ ca taruṇasūkarim abhisiṇcitvā tassa
aggamaheṣim akaṃsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rā-
jāno udumbarabhaddapīṭhe nisidāpetvā tihi saṃkhehi abhi-
siṇcanti. Tasim vanaṣaṇḍe adhivatthā devatā naṃ⁵ accha-
riyaṃ disvā ekasmiṃ khandhavivare⁶ sūkarānaṃ abhimukhā 10
hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Nam' atthu saṃghānaṃ samāgatānaṃ,
disvā sayāṃ sakhya⁷ vadāmi abbhutaṃ
vyagghaṃ⁸ migā yattha jinimsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁹ ti. 99. 15

Tattha namatthu saṃghānaṃ ti ayaṃ mama namakkāro samāgatānaṃ
sūkarasaṃghānaṃ atthu, disvā sayāṃ sakhya¹⁰ vadāmi abbhutaṃ ti
idaṃ pubbe abhūtapubbaṃ abhūtaṃ sakhyaṃ¹¹ mittabhāvaṃ sayāṃ disvā va-
dāmi, vyagghaṃ⁸ migā yattha jinimsu dāṭhino ti yatra hi nāma dā-
ṭhino sūkarā migā vyagghaṃ jinimsu¹² ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dā- 20
ṭhabalesu muccare¹³ ti yā esā dāṭhabalesu¹⁴ sūkaresu sāmaggi ekajjhā-
sayatā¹⁵ tāya¹⁶ tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṃ gahetvā ajja maraṇa-
bhayaṃ muttā ti attho.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahosi, rukkhadevatā aham evā“ 'ti. 25
Vaḍḍhakisūkarajāṭakaṃ¹⁸.

4. Sirijātaka.

Yaṃ ussukā saṃgharantīti¹⁹. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ siricoṭabrahmaṇaṃ ārabha kathesi. Imasmiṃ

¹ Bīd omīṭ gata. ² Bīd -rena. ³ Bī khaṇḍikaṃ, Bī khaṇḍākhandaṃ. ⁴ Bī
aṭhikā, Bī aṭṭhito. ⁵ Bīd taṇ. ⁶ Bīd viṭapantare. ⁷ Bīd saṅkhyāṃ. ⁸ Bīd by-
⁹ Bīd muccare. ¹⁰ Cī sakhyaṃ, Bīd saṅkhyāṃ. ¹¹ Cī saṅkhyāṃ, Bīd abbhū-
tapubbasaṅkhyāṃ. ¹² Bī jānisu. ¹³ Bīd muccare. ¹⁴ Bī omīṭ muccare - - -
lesu. ¹⁵ Cī sāmaggiyā eka-, Bī sāmaggā eka-. ¹⁶ Bīd omīṭ tāya. ¹⁷ Bīd dham-
made-. ¹⁸ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁹ Bī saṅkhār-, Bī saṅkhar-.

- jātake paccuppannavatthum hetthā Khadiraṅgajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake va-
sanakamicchādītthidevatā¹ daṇḍakammaṃ karonti² catupannāsahiraṇṇa-
koṭiyo³ āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhim⁴ sahāyikā⁵ ahosi.
- 5 Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassā dhammaṃ
desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahosi. Tato paṭṭhāya seṭ-
ṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatti-vāsī sirilak-
khaṇabrāhmaṇo⁶ cintesi: „Anāthapiṇḍiko⁷ duggato hutvā puna issaro
jāto, yaṃ nūnāhaṃ datthukāmo viya gantvā tassa gharato sirim
10 thenetvā āgaccheyyāṃ“ ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkā-
rasammanā saraṇiyakathāya vattamānāya „kimatthaṃ āgato sīti“
vutte „kahan⁸ nu kho siri patiṭṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabba-
seto dhotasaṃkhaṇapāṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā
ṭhapito atthi, tassa cūlāya siri patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno⁹
- 15 siriya¹⁰ patiṭṭhitabhāvaṃ natvā¹¹ „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate mānave
mante vācemi, akālarāviṃ¹² ekaṃ kukkuṭaṃ nissāya te ca mayaṃ ca
kilamāma, ayaṃ ca kira kukkuṭo kālarāvi¹³, imass' atthāya āgato
'mhi, dehi¹⁴ etaṃ kukkuṭaṃ“ ti āha¹⁵. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te
kukkuṭaṃ“ ti, „demīti“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūlato apagan-
20 tvā ussīsake ṭhapite maṇikkhandhe patiṭṭhāsi¹⁶. Brāhmaṇo siriya
maṇimhi patiṭṭhitabhāvaṃ natvā maṇim¹⁷ pi yāci, „maṇim pi demīti“
vuttakkhaṇe yeva¹⁸ siri maṇito apagantvā ussīsake ṭhapite ārakkha-
yattḥhiyaṃ¹⁹ patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo²⁰ tattha patiṭṭhitabhāvaṃ natvā²¹
yāci, „gāhāpetvā²² gacchā²³“ ti vuttakkhaṇe yeva²⁴ ca²⁵ siri tato²⁶
- 25 apagantvā Puṇṇalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino²⁷ aggamahesiyā sīse
patiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patiṭṭhitabhāvaṃ natvā „avissaj-
jiyabhaṇḍaṃ²⁸ etaṃ yācitum pi na sakkā²⁹“ ti cintetvā seṭṭhim etad
avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumbhākaṃ gehe sirim thenetvā gamissāmiti'
āgañchim³⁰, siri pana te kukkuṭassa cūlāya patiṭṭhitā ahosi, tasmim
30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi patiṭṭhahi, maṇimhi dinne ārakkha-
yattḥhiya³¹ patiṭṭhahi, ārakkhayattḥhiya³² dinnāya tato apagantvā Puṇṇa-

¹ Bīd -kā-. ² C^o -ti, Bīd karoti. ³ Bīd -paṇṇāsa-. ⁴ Bīd -ṇaṇṇūbrā-. ⁵ Bīd
add pubbe. ⁶ C^o katan, C^o kathan, Bīd katta, Bī omits kahan. ⁷ Bīd -kiya-.
⁸ Bīd add tattha. ⁹ Bīd add āha. ¹⁰ Bīd -ravaṃ. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² Bīd
add me. ¹³ Bīd omit āha. ¹⁴ Bīd atthāsi. ¹⁵ Bīd taṃ. ¹⁶ Bīd ṇaṇṇeva. ¹⁷ Bī
ārakkhakatturaya-, Bīd -kattaraya-. ¹⁸ Bīd add siriya. ¹⁹ Bīd add taṃ pi.
²⁰ Bīd gahetvā. ²¹ Bīd gacchāhi. ²² Bīd omit ca. ²³ Bīd yaṭhito. ²⁴ Bīd add
bhariyāya. ²⁵ Bī abhisajjiya-, Bīd avisajjiya-. ²⁶ Bīd sakkomi. ²⁷ C^o agaṇji,
C^o agaṇjim, Bīd āgacchi. ²⁸ Bīd -yattḥhiyaṃ.

lakkhaṇadeviyā sīse patitṭhahi¹, idaṃ kho² avissajjiyabhaṇḍaṃ³ ti
 imam⁴ pi me na gahitaṃ, na sakkā tava sirim thenetuṃ, tava san-
 takam⁵ tav' eva hotū⁶ 'ti utṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Anāthapiṇḍiko
 „imam kāraṇaṃ Satthu kathessāmiti“ vihāraṃ gantvā Satthāraṃ
 pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno sabbam Tathāgatassa ārocesi. 5
 Satthā taṃ sutvā „na kho gahapati⁶ aññesaṃ siri aññatra⁷ gacchati,
 pubbe pi appapuññehi uppāditasiri pana puññavantaṇaṃ yeva⁸ pāda-
 mūlaṃ⁹ gatā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
 patto Takkaśilāyaṃ sippāni¹¹ uggaṇhitvā agāraṃ¹² ajjhāva- 10
 santo mātāpitunnaṃ kālakiriyaṃ saṃviggo nikkhamitvā Hima-
 vantapadese isipabbajjaṃ pabbajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ uppādetvā
 dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ
 gantvā Bārāṇasīrañño uyyāne vasitvā punadivase bhikkhaṃ
 caramāno hatthācariyassa gharadvāraṃ agamāsi. So tassa 15
 cāre ca vihare ca¹⁵ pasanno bhikkhaṃ datvā uyyāne vasāpetvā
 niccaṃ paṭijaggi. Tasmim kāle eko kaṭṭhahārako araññato
 dārūni āharanto velāya nagaraṃ¹⁶ pāpunituṃ nāsakkhi¹⁷, sā-
 yaṃ ekasmim devakule dārūkalāpaṃ ussīsake katvā nipajji.
 Devakule vissaṭṭhāpi¹⁸ kho bahū¹⁹ kukkuṭā tassāvidūre ekas- 20
 mim rukkhe sayimsu, tesam uparisayitakukkuṭo paccūsakāle
 vaccaṃ²⁰ pātento heṭṭhāsaitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena
 me sarīre vaccaṃ²⁰ pātitaṃ“ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kim-
 kāraṇā“ ti ca vutte „anupadhāretvā²¹“ ti vatvā puna pi²²
 pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā²³ „kin te balaṃ²⁴ 25
 kin te balan“ ti kalahaṃ karimsu. Atha heṭṭhāsaitakukkuṭo
 āha: „maṃ māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pāto va

¹ Bī -thāhi, Bā -thāti. ² Bīd add pana. ³ Bī apisajjiya-, Bā avisajjiya-. ⁴ so Bīd;
 Cks nāmaṃ. ⁵ Cks -kā. ⁶ Bīd add idāneva. ⁷ Bīd aññattha. ⁸ Bī omits yeva, Bā
 -naññeva. ⁹ Bīd -le. ¹⁰ Bīd kāsika-. ¹¹ Bī sippaṃ, Bā sipj aṇca. ¹² Bīd -re.
¹³ Bīd add pañca abhiñña ca aṭṭha. ¹⁴ Bīd add ca. ¹⁵ Bī omits ca vihare ca,
 Bā ca ca. ¹⁶ Bīd -radvāraṃ. ¹⁷ Bīd na-. ¹⁸ Ck Bīd visa-. ¹⁹ Ck Bīd bahu.
²⁰ Cks -cam. ²¹ Bīd -remī. ²² Bīd omit pi. ²³ Bīd kuddhā kalahaṃ katvā in
 the place of vatvā. ²⁴ Cks balanti.

kahāpaṇasahassaṃ labhatīti“. Uparisayitakukkuṭo āha: „am-
 bho, mā tvaṃ ettakena gajji, mama thullamaṃsaṃ khādanto¹
 rājā hoti bahimaṃsaṃ khādanto¹ puriso ce² senāpatitṭhānaṃ itthi
 ce³ aggamahesiṭṭhānaṃ labhati, aṭṭhimaṃsaṃ pana me khā-
 5 danto¹ gihi ce bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ pabbajito ce rājakulū-
 pakabhāvaṃ labhatīti“. Katṭhahārako tesaṃ vacanam sutvā
 „rajjē patte sahasena kiccaṃ n' atthīti“ saṅkaṃ abhirūhitvā
 uparisayitakukkuṭaṃ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā
 bhavissāmīti“ gantvā⁴ vivaḍadvārena⁵ eva nagaraṃ⁵ pavisitvā
 10 kukkuṭaṃ nittacaṃ katvā udaraṃ sodhetvā „idaṃ kukkuṭa-
 maṃsaṃ sādhukaṃ sampādehīti“ pajāpatiyā adāsi. Sā kuk-
 kuṭamaṃsaṃ ca bhattaṃ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti“ tassa
 upanāmesi. „Bhaddē, etaṃ maṃsaṃ mahānubhāvaṃ, etaṃ
 khāditvā ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamahesī bhavissā-
 15 sīti“ taṃ⁶ bhattaṃ ca maṃsaṃ ca ādāya Gaṅgātīraṃ⁷ gantvā
 „nahāyitvā bhuñjissāmīti“⁸ bhattabhājanaṃ tīre ṭhapetvā na-
 hānatthāya otarīṃsu. Tasmīṃ khaṇe vātena khubhitaṃ uda-
 kaṃ āgantvā bhattabhājanaṃ ādāya agamāsi. Taṃ⁹ nadiyā¹⁰
 sotena vuyhamānaṃ hetṭhānadiyaṃ hatthi¹¹ nahāpento eko
 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṃ etthā“¹² 'ti¹³
 pucchi. „Bhattaṃ c' eva¹⁴ kukkuṭamaṃsaṃ ca sāmīti“. So
 taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā¹⁵ „yāva mayaṃ āgacchāma tāv'
 imaṃ bhattaṃ mā vivarā“¹⁶ 'ti bhariyāya pesesi. So pi kho
 katṭhahārako mukhato pavitṭhena vālukodakena uddhumāta-
 25 udaro palāyi. Ath' eko tassa¹⁷ hatthācariyassa kulūpako dib-
 bacakkhutāpaso „mayhaṃ upatṭhāko hatthitṭhānaṃ na vijahati,
 kadā nu sampattim sampāpuṇissatīti“¹⁸ dibbacakkhunā upa-
 dhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇaṃ nātvā puretaraṃ
 gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā¹⁹

¹ Bīd -dento. ² Bī vaca, Cks omit ce. ³ Cks ca. ⁴ Bīd vatvā. ⁵ Cks -ram.
⁶ Bīd tvaṃ. ⁷ Bīd -re. ⁸ Bīd bhuñjissāmīti. ⁹ Bīd tañca. ¹⁰ Ck nadi. ¹¹
 Ck -īnaṃ, Ck Bīd -i. ¹² Bī etanti etthakanti, Bī etanti. ¹³ Bīd ca. ¹⁴ Cks
 lañchāpetvā, Bīd lañchāpetvā. ¹⁵ Bīd omit tassa. ¹⁶ Bīd pāpu. ¹⁷ Bīd add taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanaṃ āharāpetvā
 „tāpasam maṃsodakena¹ parivisathā“ 'ti āha. Tāpaso bhat-
 taṃ gahetvā maṃse diyamāne² agahetvā „imaṃ maṃsam ahaṃ
 vicāremīti“ vatvā „vicārethā bhante“ ti vutte thūlamamaṃsādīni
 ekekaṃ kotṭhāsaṃ kāretvā thūlamamaṃsaṃ hatthācariyassa dā- 5
 pesi bahimaṃsaṃ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṃsaṃ attanā pari-
 bhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvam ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohīti“ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasim parivāresi. Bārā-
 ṇasīrājā hatthācariyaṃ rājavesaṃ gāhāpetvā „hatthim abhirū- 10
 hitvā³ yujjhā“ 'ti ānāpetvā⁴ sayam aññātakavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṃ khaṇam ũeva
 mari. So tassa matabbhāvaṃ ũatvā hatthācariyo bahū⁵ kahā-
 paṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū“ 'ti
 bheriṇ⁷ carāpesi. Balakāyo muhuttan⁸ eva paṭirājānaṃ⁹ jīvi- 15
 takkhaṃ paṇesi. Amaccā raṇṇo sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ⁹
 rājānaṃ karomā“ 'ti mantayamānā¹⁰ „rājā jīvamāno attano
 vesam hatthācariyassa adāsi, ayam eva yuddham katvā rajjaṃ
 gaṇhi, etass¹¹ eva rajjaṃ dassamā“ 'ti taṃ rajjena¹¹ abhisīñ-
 ciṃsu, bhariyaṃ assa aggamahesiṃ akaṃsu. Bodhisatto rāja- 20
 kulūpako ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā abhisambuddho hutvā imā¹³
 dve gāthā abhāsi¹⁴:

1. Yaṃ ussukā saṃgharanti¹⁵ alakkhikā bahuṃ dhanam
 sippavanto asippā ca¹⁶ Lakkhī va¹⁷ tāni bhuñjati. 100. 25
2. Sabbattha katapuñṇassa atīv¹⁸ aññe va¹⁹ pāṇino
 uppajjanti bahū⁷ bhogā app-anāyatanesu pīti. 101.

Tattha yaṃ ussukā ti yattha¹⁹ dhanasaṃgharaṇe²⁰ ussukkam āpannā
 chandaajātā kicchena bahuṃ²¹ dhanam saṃgharanti²², ye ussukā ti pi pāṭho ye

¹ Ck -dakena, Bī -dhaṇena. ² Ck Bīd diya-, C^o diyya-. ³ Bīd -rūyhitvā. ⁴ Bīd
 yujjhāhi. ⁵ Bīd pesitvā. ⁶ C^o Bī bahu. ⁷ Bīd bherim. ⁸ Bīd sāmantarā-. ⁹
 Bīd taṃ. ¹⁰ Bīd add amhākaṃ. ¹¹ Bīd rajjaṃ. ¹² Bīd atītaṃ. ¹³ Bīd add
 tāva. ¹⁴ Bīd āha. ¹⁵ C^o saṃgharanti, Bīd saṃkharanti. ¹⁶ Bīd asippavā. ¹⁷ Bīd
 lakkhivā. ¹⁸ C^o Bīd aticāññeva. ¹⁹ Bīd yaṃ. ²⁰ Bī dhanamaṃsaṃkharāṇe, Bī
 kharake, C^o dhanasaṃbha- corr. to -saṃbha-. ²¹ Bī -u, Bīd -ū. ²² C^o saṃbha-
 corr. to saṃgha-, Bīd saṃkha-.

purisā dhanasaṅgharaṇe¹ usukā hatthisippādivasena sippavanto² asippā ca antamaso vetanena⁴ kamman katvā bahum⁵ dhanam saṅgharantīti⁶ attho, lakkhī va⁷ tāni bhuñjatīti tāni bahum⁸ dhanam⁸ vuttāni dhanāni puññavā puriso attano va⁹ puññaphalaṃ paribhuñjanto kiñci¹⁰ kamman akatvā¹¹
 5 paribhuñjati, atīvaññeva¹² pāṇino ti atīva aññe yeva¹³ pāṇino, evakāro purimapaḍena yojetabbo, sabbath' eva katapuññassa aññe akatapuññe¹⁴ satte atikkamitvā ti attho, appanāyatanesu pīti api anāyatanesu pi ratanākaresu pi¹⁵ aratanākaresu pi¹⁶ ratanāni asuvannāyatanaḍisu¹⁷ suvannādīni ahatthāyanāḍisu¹⁸ hatthiḍayo ti saviññāṇakāviññāṇakā¹⁹ bahū²⁰ bhogā uppajjanti, 10 tattha muttāmaṇiḍḍinaṃ²¹ anākare uppattiyaṃ²² duṭṭhagāmaṇi-Abhayamahāra-jassa²³ vatthum kathetabbaṃ.

Satthā pan'²⁴ imaṃ gātham vatvā „gahapati imesaṃ sattānaṃ puññasadisam aññaṃ āyatanaṃ nāma n'atthi, puññavantānaṃ²⁵ hi anākare²⁶ ratanāni uppajjanti yevā“ 'ti vatvā imaṃ dhammaṃ²⁷

15 desesi:

Esa devamanussānaṃ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.)

yaṃ yad evābhipatthenti²⁸ sabbam etena²⁹ labbhati.

Suvannatā sussaratā susaṇṭhānasurūpatā³⁰

adhipaccaparivāro³¹ sabbaṃ etena labbhati.

20 Padesarajjaṃ issariyaṃ cakkavattisukham³² pi yaṃ

devarajjam³³ pi³⁴ dibbesu sabbaṃ etena labbhati.

Mānusikā ca sampatti devaloke ca yā rati

yā ca nibbānasampatti sabbaṃ etena labbhati³⁴.

Mittasampadaṃ āgama³⁵ yoniso ve³⁶ payuñjato³⁷

25 vijjāvimutti vasibhāvo sabbam etena labbhati.

Paṭisambhidā vimokkho ca yā ca sāvakaṇāramī

paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.

Evam mahiddhiyā³⁸ esā yadidaṃ puññasampadā,

tasmā dhīrā pasamsanti paṇḍitā katapuññatan ti.

¹ C^s -saṃha- corr. to -saṅgha-, Bⁱ -saṃkha-, B^d -saṃha-. ² B^d add vā. ³ B^d asippavā. ⁴ B^d vetta-. ⁵ Bⁱ -u, B^d -ū. ⁶ C^s saṃha- corr. to saṅgha-, B^d saṃkha-. ⁷ B^d lakkhivā. ⁸ B^d -nantī. ⁹ B^d omit va. ¹⁰ C^s kañci. ¹¹ B^d -tvāpi. ¹² B^d aticcaññeva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in Bⁱ; B^d atī aññe evaṃ. ¹⁴ Bⁱ katapuñña. ¹⁵ B^d omit ratanā -- pi. ¹⁶ B^d omit pi. ¹⁷ C^k -disu. ¹⁸ C^k -disu, Bⁱ ahatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi-. ²⁰ C^s B^d bahu-. ²¹ B^d mutta -- dīni. ²² Bⁱ upaṭṭahanti, B^d uppajjanaṃ. ²³ Bⁱ duṭṭhagāmini-. ²⁴ B^d omit pan. ²⁵ B^d -nañ. ²⁶ B^d anāgāre, C^s -resupi. ²⁷ Bⁱ dhamme, B^d dhammadesanaṃ. ²⁸ C^k yaṃ devā-, Bⁱ yaṃ yadāvā-. ²⁹ Bⁱ sabbadānena. ³⁰ B^d -nā-. ³¹ C^s ādhi -- rā. ³² B^d -am. ³³ C^k hi. ³⁴ padese -- labbhati wanting in Bⁱ. ³⁵ B^d āgama. ³⁶ Bⁱ ye, B^d ce. ³⁷ Bⁱ vayujjanto, B^d payujjako. ³⁸ Bⁱ -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patitṭhitā tāni ratanāni dassetuṃ kukkuṭā¹ ti ādim āha:

3. Kukkuṭamanayo² daṇḍo³ thiyo⁴ ca pūññalakkhaṇā
uppajjanti apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.
vatvā⁵ pana jātakam samodhānesi.

5

Tatthā daṇḍo ti ārakkhikāyaṭṭhim⁶ vuttaṃ, thiyo ti seṭṭhibhariyaṃ
Puññalakkhaṇadeviṃ, sesam ettha uttānam evā 'ti.

Jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Anandatthero ahosi kulūpaka-
tāpaso⁷ Sammāsambuddho“ ti⁸. Sirijātakam⁹.

5. Maṇisūkarajātaka.

10

Dariyā sattavassānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Sundarimāraṇam¹⁰ ārabha kathesi. Tena kho pana samayena
Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti¹¹. Vatthu¹² Kandhake¹³ āga-
tam eva, ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃ-
ghassa pañcannaṃ mahānādinam mahoghasadise lābhasakkāre uppanne
hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasasidā¹⁴
nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayam samaṇassa
Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no¹⁵ koci
atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhim ekato hutvā samaṇassa
Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram assa antaradhāpey-
yāmā“ ti. Atha nesam etad ahosi. „Sundariyā saddhim ekato hutvā
sakkunissamā¹⁶“ ti te ekadivasam Sundarim titthiyārāmaṃ pavisitvā
vanditvā ṭhitam nālapimsu. Sā punappuna¹⁷ sallapantī pi paṭivaca-
nam alabhitvā „api nu ayyā¹⁸ kenaci viheṭhit“ atthā“ ti pucchi.
„Bhagini¹⁹, samaṇam Gotamam amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre²⁰
karitvā²¹ vicarantaṃ na passasīti“. Sā²² evam āha: „mayā ettha
kiṃ kātum vaṭṭatīti“. „Tvaṃ kho si²³ bhagini abhirūpā sobhag-
gappattā, samaṇassa Gotamassa ayasam āropetvā mahājanaṃ tava

25

¹ Bīd -to. ² Ck -mānayo, Bīd -tomanīyo. ³ Cs dabbo. ⁴ Ck tiye, Bī itthiyo.

⁵ Bīd add ca. ⁶ Bīd ārakkhayaṭṭhim. ⁷ Ck kuḷu-, Bīd kulu-, Bīd add pana aham eva. ⁸ Cks omit ti. ⁹ Bīd adds catuttham, Bī ca vuttaṃ. ¹⁰ Bīd -risa-māgamaṃ. ¹¹ Bī hoti, Bīd omits hotīti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bīd maṇi-khandhajātaka. ¹⁴ Bīd -nakā viya. ¹⁵ Ck omits no. ¹⁶ Bīd saṃgaṇhissamā. ¹⁷ Bīd -nnaṃ. ¹⁸ Bīd add tumhe. ¹⁹ Bī ki bhagīṇī, Bīd kiṃ pagīṇī. ²⁰ Cks -raṇi. ²¹ Bīd katvā. ²² Ck omits sā, Bīd omit sā evam āha. ²³ Bīd pi.

- katham gāhāpetvā hatalābhasakkāram karohīti¹. Sā „sādhū“² ti sampaticchitvā vanditvā pakkantā. Tato patthāya mālāgandhavilepanakappūrakatukapphalādīni gahetvā sāyam mahājanassa Satthu dhammadesanāṃ sutvā nagaram pavisanakāle jetavanābhimukhā³
- 5 gacchati, „kham gacchasīti“ ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa santikam“⁴, aham hi tena⁵ ekagandhakuṭiyāṃ vasāmiti⁶ vatvā aññatarasmim titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ otaritvā nagarābhimukhā⁷ gacchati, „kim Sundari, kham gatāsīti“ ca puṭṭhā „samaṇena Gotamena saddhim ekagandhakuṭiyāṃ vasitvā tam kilesaratiyā ramāpetvā āgat’ amhiti“ vadati. Atha nam⁸ katipāhaḥcayena dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundarim māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakuṭisamipe⁹ mālākacavarantare nikkhipitvā ethā“¹⁰ ti vadimsu. Te tathā akāmsu. Tato titthiyā „Sundarim na passāmā“¹¹ ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā „kham vo āsamkā“
- 15 ti vuttā¹² „ime divase¹³ Jetavanam¹⁴ gatā ti¹⁵, tat’ aṣṣa pavattim na jānāmā“¹⁶ ti vatvā „tena hi gacchatha, nam vicinathā“¹⁷ ti rañña anuñātā attano upatthāke¹⁸ gahetvā Jetavanam gantvā vicinantā mālākacavarantare disvā mañcakam āropetvā nagaram pavesetvā¹⁹ „samaṇassa Gotamassa sāvakā ‘Satthārā katapāpakammaṃ²⁰ paṭicchā-
- 20 dessāmā“²¹ ti Sundarim māretvā mālākacavarantare nikkhipimsu“²² ti rañño ārocayimsu²³. Rājā „tena hi gacchatha, nagaram āhiṇḍathā“²⁴ ti āha. Te nagaravithisu „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“²⁵ ti ādini viravitvā²⁶ puna rañño nivesanadvāram agamimsu²⁷. Rājā Sundariyā sariraṃ amakasusāne aṭṭakam āropetvā rakkhāpesi.
- 25 Sāvattvivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“²⁸ ti ādini vatvā antonagare²⁹ bahinagare³⁰ upavanaaraññesu bhikkhū akkositvā³¹ vicaranti. Bhikkhū tam pavattim Tathāgatassa ārocesum. Satthā „tena hi tumhe³² te manusse evaṃ paṭicodethā³³“ ti
- 30 Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)
yo vāpi³⁴ katvā na karomīti cāha³⁵.

¹ Bīd add āhamṣu ² Ck -khi, Bīd -kham. ³ Bīd -kanti. ⁴ Bīd add saddhim. ⁵ Bī vasissāmāti, Bā vasissāmīti. ⁶ so all four MSS. ⁷ Bīd -ṭṭiyāsa-.
⁸ Ck vuttā, Bī vatvā, Bā vutte. ⁹ Bī imasmī divase, Bā imesu, divasesu.
¹⁰ Bīd -ne. ¹¹ Bīd vasati. ¹² Bīd add ca. ¹³ Bīd add ambho. ¹⁴ Bīd katarī-.
¹⁵ Bīd ārocesum. ¹⁶ Bīd vacanāni vatvā. ¹⁷ Bīd āgamanisu. ¹⁸ Bī adds ca.
¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd akkosanti paribhāsanti. ²¹ Bī adds ti, Bā pi. ²² Bīd paṭivādetthā. ²³ Bīd cāpi. ²⁴ Bīd āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti

nibhinakammā manujā paratthā ti

imañ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi mārītābhāvañ jānāthā“¹
 'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpañehi suraṃ² pi-
 vanta³ aññamaññañ kalahañ karonti, tatth' eko evaṃ āha: „tvañ 5
 Sundariñ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhi-
 pitvā tato laddhakahāpañehi suraṃ² pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti⁴ rāja-
 purisā te dhutte gahetvā rañño dassesum. Atha ne⁵ rājā „tumhehi
 mārītā“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Añña-
 titthiyehi devā“ 'ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariñ⁶ ukkhi- 10
 pāpetvā gacchatha, tumhe evaṃ vadantā nagarañ āhiñdatha: 'ayañ
 Sundari samañassa Gotamassa avaññañ āropetukāmehi amhehi mārā-
 pitā, n'eva Gotamassa⁷ na Gotamasāvakañāñ doso atthi⁸, ambakañ⁹
 doso“ ti. Te tathā akaṃsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
 purisavadhaddaṇa¹⁰ palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānañ¹¹ sak- 15
 karo mahantataro¹² ahosi. Ath' ekadivasañ¹³ dhammasabbhāyañ
 kathañ samuṭṭhāpesum: „āvuso, titthiyā 'Buddhānañ kālakabbhāvañ¹⁴
 uppādessamā' 'ti sayañ kālakajāta¹⁵, Buddhānañ pana mahantataro¹⁶
 lābhasakkaro udapādīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 eṭarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na 20
 bhikkhave sakkā Buddhānañ saṃkilesañ uppādetum, Buddhānañ
 saṃkiliṭṭhabbhāvakaraṇañ nāma jātīmañino kilīṭṭhabbhāvakaraṇasadisañ,
 pubbe 'jātīmañiñ kilīṭṭhañ karissamā' 'ti vāyamañtāpi nāsakkhimsu
 kilīṭṭhañ kātun“ ti vatvā tehi yācito atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjam kārente 25
 Bodhisatto ekasmiñ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā va-
 yappatto kamesu ādīnavañ disvā nikkhamitvā Himavanta-
 padese¹⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā pañña-
 sālāya¹⁸ vasi. Tassāvidūre¹⁹ mañiguhā ahosi, tattha timsamattā
 sūkarā vasanti. Guhāya avidūre eko siho carati²⁰, tassa 30

¹ Cks jānāthā. ² Cks -ram. ³ Bī -ti. ⁴ Bīd ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. ⁵ Bī te, Bā kho. ⁶ Bī adds maññe, Bā maññe. ⁷ Bīd samañassa. ⁸ Bīd omīti atthi. ⁹ Bīd add yeva. ¹⁰ Cks -dañḍana. ¹¹ Bā -dhaṇṣa. ¹² Bīd mahantaro lābhasakkaro. ¹³ Bīd add bhikkhū. ¹⁴ Bī kālaha-, Bā kālaka-. ¹⁵ Cē kālaka-, Bīd ti yañ yañ karonti tesañ kālakabbāvo jāto. ¹⁶ Bā mahantaro, Bī mahanta. ¹⁷ Bīd -ppa-. ¹⁸ Bīd -lāyañ. ¹⁹ Bā tassa a-. ²⁰ Bā vica-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā¹ siḥacchāyaṃ disvā bhītā
utrāsā appamaṃsalohitā ahesuṃ. Te „imassa maṇino vippa-
sannattā ayaṃ chāyā paññāyati, imaṃ maṇiṃ saṃkiliṭṭhaṃ
vivaṇṇaṃ karomā“² 'ti cintetvā avidūre ekaṃ saraṃ gantvā
5 kalale vaṭṭitvā³ āgantvā taṃ maṇiṃ ghaṃsanti. So sūkaralo-
mehi ghaṭṭiyamāno⁴ vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṃ
apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṃ tāpasāṃ puc-
chissāmā“⁵ 'ti Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ
ṭhitā purimā dve gāthā udāharimṃsu:

- 10 1. Dariyā sattavassāni ṭimsamattā vasāmase,
‘hañchemā⁶ maṇiṃ ābhaṃ’ iti no mantitaṃ⁷ ahu⁸. 103.
2. Yāva yāva⁹ nighaṃsāma¹⁰ bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṃ tv-eva¹¹ pucchāma: ‘kiṃ kiccaṃ idha mañ-
ñāsīti’¹². 104.

15 Tattha dariyā ti maṇiguhāya¹⁰, vasāmase ti vasāma, hañchemā¹¹ ti
hanissāma¹², idaṃ ca dāni pucchāmā¹³ 'ti idāni mayaṃ kena¹⁴ kāraṇena ayaṃ
maṇiṃ kilissamāno¹⁴ vodāyatīti¹⁵ idāṃ taṃ pucchāma, kiṃ kiccaṃ idha
maññāsīti imasmim atthe tvaṃ imaṃ kiccaṃ kiṃ ti maññāsīti¹⁶.

Atha nesaṃ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 20 3. Ayaṃ maṇi¹⁷ veḷuriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā sirim bantaṃ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobhano¹⁸, sirin ti pabhaṃ,
apakkamathā ti imassa maṇissa pabhā¹⁹ nāsetuṃ na sakkā, tumhe pana
imaṃ maṇiguhāṃ pahāya aññattha gacchathā²⁰ 'ti.

- 25 Te tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Bodhisatto jhānaṃ
uppādetvā Brahmaloḥa-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā
tāpaso²¹ aham evā“ 'ti. Maṇisūkarajātakaṃ²².

¹ Bīd add pl. ² Bīd pavattetvā. ³ Bīd ghaṃsiya-. ⁴ Ck hachema, C^o hañjema? Bīd haññāma. ⁵ Ck mattitaṃ, Bī mantinaṃ, Bī mantitvaṃ. ⁶ C^o ahu, Bī āhu. ⁷ Bīd yāvatā. ⁸ Bīd maṇi ghaṃsāma. Ck Bī ghāsā. ⁹ Bīd idañcidāni in the place of brāhmaṇaṃ tveva. ¹⁰ Bīd -yaṃ. ¹¹ Ck hañchemā, C^o hañjema? Bīd haññāma. ¹² Bīd add mayaṃ pl vivaṇṇaṃ karissāma. ¹³ Ck tena. ¹⁴ Bīd kilissiya-, Bī kilisiya-. ¹⁵ Bīd -teti. ¹⁶ Bīd -sīti ¹⁷ Bīd -ṇi. ¹⁸ C^o -no corr. to -no. ¹⁹ Bīd -bhaṃ. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Bīd add pana. ²² Bīd maṇi-ghaṃsajātakaṃ pañcamāṃ.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
thullakumārikapalobhanam¹ ārabha kathesi. Tam Cullānāra-
dakassapajātaka² āvibhavissati. Tam pana bhikkhum³ Satthā „sac-
cam kira tvaṃ⁴ bhikkhu ukkaṇṭhito⁵“ ti pucchitvā⁶ „evam⁷ bhante“ 5
ti „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti⁸“ „thullakumārikā⁹ bhante“ ti. Satthā
„esā te bhikkhu anattakārikā, pubbe pi¹⁰ tvaṃ etissā vivāhatthāya¹¹
āgataparisaṃsaṃ uttaribhaṅgo ahoṣīti“ vatvā bhikkhūhi yācito atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 10
Bodhisatto Mahālohitaḡoṇo nāma ahoṣi, kaṇṭṭhabhātā pan'
assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṃ kule kamman
karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṃ
aññaṃ kulam vāresi. Atha naṃ kulam¹² „vivāhakāle¹³ uttari-
bhaṅgo¹⁴ bhavissatīti“ Sālūkam nāma sūkaram yāgubhattena 15
paṭijaggi, so heṭṭhamañce sayati. Ath' ekadivasam Cullalo-
hito² bhātaram āha: „bhātika, mayaṃ imasmiṃ kule kamman
karoma, amhe nissāya imaṃ kulam jīvati, atha ca pan' ime
manussā amhākaṃ tiṇapalālamattaṃ¹⁵ denti, imaṃ pana sū-
karam yāgubhattena posenti, heṭṭhamañce sayāpenti, kin 20
nām' esa¹⁶ etesaṃ karissatīti“. Mahālohito „tāta, mā tvaṃ
etassa yāgubhattaṃ patthayi¹⁷, etissā¹⁸ kumārikāya vivāhadiva-
saṃ¹⁹ etaṃ pana uttaribhaṅgaṃ kātukāmā ete maṃsaṃsa²⁰
thullabhāvakaraṇatthaṃ posenti, katipāhaccayena taṃ passa²¹
heṭṭhamañcato nikkhāmetvā²² vadhitvā khaṇḍākhāṇḍikaṃ 25
chinditvā āgantukabhattaṃ kayiramānaṃ“ ti vatvā purimā dve
gāthā samuṭṭhāpesi:

¹ Bīd add bhikkhum. ² Bīd cūla-. ³ Bīd add pakkosāpetvā. ⁴ Bīd omīti bhik-
khu. ⁵ Bīd add sī. ⁶ Bīd pucchi. ⁷ Cks evam. ⁸ Cks -tīti. ⁹ Bīd -kāya.
¹⁰ Bīd omīti pi. ¹¹ Bīd vivāhakāleneva, Bīd -kāle. ¹² Bīd kule. ¹³ Ck -lo.
¹⁴ Bīd -ge. ¹⁵ Bīd -palāsa-. ¹⁶ Cks kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ Cks
pattha, Bīd paṭhāhi. ¹⁸ amhākaṃ tiṇa - - - etissā wanting in Bīd. ¹⁹ Bīd -sa.
²⁰ Bīd maṃsa. ²¹ Bīd passisāma. ²² Bīd nikkhamitvā, Bīd niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
appossukko bhusam khāda², etaṃ dīghāyulakkhaṇaṃ. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ³ ti. 107.

5 Tatrāyaṃ⁴ saṃkhepattho: tāta tvāṃ mā Sālūkasūkara-bhāvaṃ patthayi,
ayaṃ hi āturannāni⁵ maraṇabhojanāni bhuñjati, yāni bhuñjitvā nacirassa⁶ eva
maraṇaṃ pāpupīssati, tvāṃ pana appossukko nirālayo hutvā attano laddhaṃ
idam⁶ palālamissakam⁷ bhusam khāda, etaṃ dīghāyubhāvassa lakkhaṇaṃ sañ-
jānanaṃ nimittaṃ, idāni katipāhass⁸ eva so⁸ vevāhikapuriso⁹ mahatīyā pari-
10 sāya yutto¹⁰ yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath¹¹ etaṃ Sālūkaṃ
musalasadisena uttarotthēna samannāgattā musaluttaraṃ māritum¹¹ sayantaṃ
dakkhasīti.

Tato katipāhass⁸ eva vevāhikesu¹² āgatesu¹³ Sālūkaṃ māre-
tvā uttaribhaṅgaṃ¹⁴ akaṃsu. Ubho¹⁵ goṇā taṃ tassa pavat-
15 tiṃ¹⁶ disvā „amhākaṃ bhusam eva varaṃ“ ti mantayīmsu¹⁷.

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ¹⁸ tatiyaṃ gātham āha:

3. Vikantaṃ¹⁹ sūkaraṃ disvā sayantaṃ²⁰ musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesum²¹: var¹ amhākaṃ bhusam ivā² ti. 108.

Tattha bhusamivā³ ti bhusam eva²² amhākaṃ varaṃ uttaman ti.

20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi)
„Tadā thullakumārīkā etarahi thullakumārīkā²³, Sālūko ukkaṇṭhi-
tabbhikkhu ahoṣi²⁴, Cullalohito Ānando, Mahālohito pana aham evā²⁵
'ti. Sālūkajātakaṃ²⁶.

95

7. Lābhagarahajātaḥa.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttattherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Therassa kira

¹ Cks -rantāni. ² vadhitvā - - khāda wanting in B¹. ³ B¹d mussa. ⁴ B¹d
tatthāyaṃ. ⁵ Cks B¹ -rantāni. ⁶ B¹d imaṃ. ⁷ B¹d palāsa-. ⁸ B¹d omīti so.
⁹ B¹d vivāhopuriso. ¹⁰ B¹ yuttāyuttaṃ, B¹d yuttattā. ¹¹ so Ck B¹d; C² vāritum.
¹² B¹d vivāhe, B¹ vivāhake. ¹³ B¹d āgate. ¹⁴ B¹d -gam. ¹⁵ B¹d add te. ¹⁶ B¹d
vipattim. ¹⁷ B¹d cintayīmsu. ¹⁸ Ck -tikam. ¹⁹ so B¹d; B¹ vikanta, Cks vikat-
taṃ. ²⁰ Cks sayam. ²¹ B¹d -vāvicint-. ²² B¹d idha. ²³ B¹d add ahoṣi. ²⁴
B¹d omīti ahoṣi. ²⁵ B¹ adds chaṭṭhamam, B¹d chaṭṭham.

saddhivihāriko theram upasamkamitvā vauditvā ekamantaṃ nisinno „lābhuppattiṭṭipadāṃ me bhante kathetha¹, kiṃ karonto cīvarādīnaṃ lābhī hotīti“ pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuh² aṅgehi samannāgatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhāntare hiriṃ³ bhinditvā sāmaññaṃ pahāya anummatte⁴ eva ummattena viya bhavitabbaṃ, 5 pisuṇā vācā vattabbā, naṭasadisena bhavitabbaṃ, vikiṇṇavācena kutūhalena bhavitabbaṃ“ ti imaṃ⁵ lābhuppattiṭṭipadāṃ kathesi. So taṃ paṭipadāṃ garahitvā utthāya pakkanto. Thero Sattthāraṃ upasamkamitvā⁶ taṃ pavattiṃ ācikkhi. Sattthā „na so Sāriputta bhikkhu idāṃ⁷ eva lābhaṃ garahi⁸ pubbe pi garahi⁹ yevā¹⁰ ‘ti vatvā therena 10 yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasa-vassakāle yeva tiṇṇaṃ vedānaṃ¹ atthārasannaṃ² sippānaṃ pariyoṣānaṃ³ patvā disāpāṃmokkhācariyo⁴ hutvā pañcamāṇava- 15 kasatāni sippaṃ vācesī. Tatr’ eko māṇavo sīlācārasampanno ekadivasaṃ ācariyaṃ upasamkamitvā „kathaṃ imesaṃ sattānaṃ lābho uppajjati“ lābhapaṭipadāṃ¹¹ pucchi. Ācariyo „tāta imesaṃ sattānaṃ catūhi¹² kāraṇehi lābho uppajjati“ vatvā paṭhamaṃ gātham āha: 20

1. Nānummatto nāpīsuṇo nānaṭo nākutūhālo
mūlhesu labhate lābhaṃ, esā te anusāsanti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā ummattako nāma itthipurisadārake disvā tesaṃ vatthālāṃkāradīni vilumpati tato tato macchamaṃsapūvādīni balakkārena gahetvā khādati evaṃ¹³ evaṃ¹⁴ gihībūto 25 ajjhatabhiddhāsamuttānaṃ hirottappaṃ pahāya kusālākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto lobhābhībūto pariyaḍinnacitto¹⁵ kāmesu pamatto sandhicchedādīni sāhasikakammāni karoti, pabbajito pi hirottappaṃ¹⁶ pahāya kusālākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto Sattthārā paññattaṃ sikkhāpadaṃ maddanto lobhena abhībūto pariyaḍinnacitto¹⁵ cīvarādīmatāṃ nissāya attano 30 sāmaññaṃ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti vejjadānādīni nissāya jīvikaṃ¹⁷ kappeti¹⁸, ayaṃ anummatto pi ummattasadisattā ummatto

¹ Bⁱ katheti. ² C^k hiraṃ, Bⁱ hiriottappaṃ. ³ Bⁱ idāṃ. ⁴ Bⁱ add vauditvā. ⁵ Bⁱ -hati. ⁶ Bⁱ pubbe pesā garahati. ⁷ Bⁱ add ca. ⁸ Bⁱ -sānaṇa. ⁹ Bⁱ nipphattiṭṭipari-. ¹⁰ C^k Bⁱ -kkho āc-, Bⁱ -kkhā āc-. ¹¹ Bⁱ lābhuppattiṭṭipati-. ¹² C^k Bⁱ -uhi. ¹³ Bⁱ omīti evaṃ. ¹⁴ Bⁱ omīti yo. ¹⁵ C^k -diṇṇa-, C^k -dinna- corr. to -diṇṇa-. ¹⁶ C^k hiriṭ-. ¹⁷ Bⁱ -taṃ. ¹⁸ C^k -si.

nāma, evarūpassa khippaṃ lābho uppajjati, yo pana evaṃ na ummatto¹ lajjī kukkuccako esa mūlhesu² apaṇḍitesu³ purisesu lābhaṃ na labhati, tasmā lābhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuṇo ti tatthāpi⁴ yo⁵ pisuṇo hoti asukena idaṃ nāma katan ti rājakule pesuññaṃ upasamharati so
 5 aññesaṃ yasaṃ acchinditvā attano gaṇhāti, rājāno pi naṃ⁶ ayaṃ amhesu sasneho ti⁷ uce thāne thapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṃ no rājakule paribhindeyyā ti bhayena dātabbaṃ maññanti, evaṃ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati, yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṃ labhati⁸, evaṃ attho veditabbo, nāna to ti lābhaṃ uppādentena naṇena viya bhavitabbaṃ, yathā naṇo hiriottappaṃ⁹
 10 pahāya naccagītavādmehi kīlaṃ katvā dhanāṃ saṃharati evaṃ eva lābhatthikena hiriottappaṃ⁹ bhinditvā itthipurisadārakānaṃ¹⁰ soṇḍasahāyena viya hutvā nānappakāraṃ keḷiṃ karontena vicaritabbaṃ, yo evaṃ anaṇo so mūlhesu lābhaṃ na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakīṇavāco, rājāno hi amaccapariyutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārito gharaṃ viluttaṃ
 15 paresaṃ dārā padhamasitā ti sūyati, kesaṃ nu kho idaṃ kamman ti¹¹ tattha sesesu¹² akathentesu yeva utthahitvā asuko ca¹³ asuko ca nāma¹⁴ ti vadati¹⁴, ayaṃ kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā¹⁵ nisedhetvā imaṃ nisseya no nagaraṃ niccoraṃ jātan ti tassa mahantaṃ yasaṃ denti, sesāpi janā ayaṃ no rājapurisehi¹⁶ puṭṭho suyuttaṃ¹⁷ duyuttaṃ¹⁸ katheyyā¹⁹ ti bha-
 20 yena tass' eva dhanāṃ denti²⁰, evaṃ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana akutūhalo esa na mūlhesu labhati lābhaṃ, esā te anusāsaniṃ esā amhakaṃ santikā tuyhaṃ lābhānusatti²¹.

Antevāsiko ācariyassa kathaṃ sutvā lābhaṃ garahanto

2. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena²² vā. 110.
 3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
 esā va jīvika seyyā yā cādhammena esanā ti 111.
 gāthādvayam²³ āha.

Tattha yā vuttitī yā jivitavutti, vinipātenā²⁴ ti attavinipātena²⁴ adham-
 30 macariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ visamakiriyāya vadhabandhana-
 garahādini²⁸ attānaṃ²⁹ vinipātetvā adhammaṃ caritvā yā vutti taṃ ca yasa-

¹ Bīd anummatto in the place of na u. ² Bīd anumūlesu, Bīd amulhosu. ³ Bīd pa-. ⁴ Bīd etthāpi. ⁵ Bīd add pana. ⁶ Bīd taṃ, Cīd omits pi naṃ. ⁷ Bīd hoti, Bīd hotīti. ⁸ Bīd labhate lābhaṃ ti. ⁹ Bīd hiro-. ¹⁰ Bīd -dārikadārakānaṃ, Bīd -dārikadārikānaṃ. ¹¹ Bīd adds vutte. ¹² Cīd sese. ¹³ Cīd omits ca. ¹⁴ manusso - - - vadati wanting in Bīd. ¹⁵ Bīd -setvā. ¹⁶ Cīd rājāpariyesati, Cīd rājāparisesati, Bīd rājāpurisehi, Bīd rājāpuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ Bīd -tta. ¹⁸ Bīd viyu-. ¹⁹ Bīd -yyāsi. ²⁰ Cīd tasseva pavadanti, Cīd tasseva vadenti. ²¹ Bīd lābhādīsu anu-. ²² Bīd -cariyāya. ²³ Cīd Bīd gātha-. ²⁴ Bīd attano vi-. ²⁵ Cīd -yam. ²⁶ Cīd cā. ²⁷ Bīd add vinipātakiriyāya. Bīd ca bandhana-. ²⁸ so Cīd Bīd attāni, Bīd attā.

dhanalābhañ ca sabbañ dhīr athu nīdāmi garaḥāmīti¹, na me etena² attho ti adhippāyo. pattaṃādāyā 'ti bhikkhābhājanāñ gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho³ pabbajito lutvā vicareyya, na ca 'sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyañ⁴ careyya, kiṃkāraṇā: esā va jīvika seyyā yā cādhammena⁵ esanā ti yā esā⁶ adhammena jivikapariyesanā⁷ tato esā pattahattassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyā satagaṇena saḥassagaṇena sundaratarā ti dasseti.

Evam māṇavo pabbajjāya gaṇaṃ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjañ pabbajitvā dhammena bhikkhañ pariyesanto samāpattiyo⁹ nibbattetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi. 10

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagarahikabhikkhu¹⁰ ahoṣi, ācariyo pana aham evā“ 'ti. Lābhagarahajātakaṃ¹¹.

8. Macchuddānajatāka.

Agghanti macchā ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto 15 ekam kūṭavāṇijam ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente Bodhisatto kuṭimbikakule¹² nibbattitvā viññūtaṃ patto¹³ kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātaro¹⁴ pi 'ssa atthi. Tesam 20 aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasam „pitu santakaṃ vohāraṃ sādheṣṣāma¹⁶“ 'ti ekam gāmaṃ gantvā kahāpaṇa-saḥassaṃ labhitvā āgacchantā naditithe nāvaṃ paṭimāneṇto¹⁷ puṭabhattaṃ bhuñjimsu. Bodhisatto atirekabhattaṃ Gaṅgāya macchānaṃ datvā nadīdevatāya paṭṭim adāsi, devatā paṭṭim 25 anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yasena vaḍḍhitvā attano yasa-vaḍḍhiṃ¹⁹ āvajjamānā taṃ kāraṇaṃ aññāsi. Bodhisatto pi

¹ B'd -mi. ² B'd eten. ³ B' anāgāho, B'd anāgeho ⁴ C' adhammañ, B'd -yañ.

⁵ C' ca adh-. ⁶ B' esanā, B'd esana. ⁷ C' -kañ-, C' -ka corr. to kañ, B' -ta-, B'd -tañ-. ⁸ C' patta-, C' patta corr. to patta-. ⁹ B'd abhiññāsamā-.

¹⁰ C' -hita-, B'd -garahabhi-. ¹¹ C' -garukajā-, B' -gahejā-. B'd add sattamañ.

¹² B'd kuṭumbiya-. ¹³ B'd -tappatto. ¹⁴ B' -bhā, B'd -bhātā. ¹⁵ B'd pitari - te. ¹⁶ B'd karissāma. ¹⁷ so C'; B'd paṭimāneṇto. ¹⁸ B'd omit ca. ¹⁹ B' -vutti, B'd -vaḍḍhi.

vālukāya¹ uttarāsaṅgaṃ pattharivā nipanno niddaṃ okkami.
 Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahā-
 pane Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo² tāya
 kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṃ ekaṃ sakkharābhaṇḍikaṃ³ katvā
 5 dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesāṃ nāvaṃ abhirūhivā
 Gaṅgā-majjhagatānaṃ⁴ kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā⁵ „sakkhara-
 bhaṇḍikaṃ uduke khipissāmīti“ sahassabhaṇḍikaṃ khipitvā
 „bhātika sahassabhaṇḍikā uduke patitā, kiṃ ti karomā“⁶ 'ti
 āha. „Uduke patitāya kiṃ karissāma, mā cintayīti“⁷ nadī-
 10 devatā cintesi „ahaṃ iminā dinnāṃ pattim anumoditvā dib-
 bayasena vadḍhitā⁸, etassa santakaṃ rakkhissāmīti“ attano
 ānubhāvena taṃ bhaṇḍikaṃ ekaṃ mahāmukhaṃ macchaṃ
 gilāpetvā sayam ārakkaṃ gaṇhi. So pi kho coro gehaṃ
 gantvā „bhātā me vañcito“ ti bhaṇḍikaṃ mocento sakkharā⁹
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭṭaniṃ¹⁰ upagūhitvā¹¹
 nipajji. Tadā kevaṭṭā macchaṃ¹² gahaṇatthāya jāle¹³ khipiṃsu.
 So maccho devatānubhāvena jālaṃ pāvīsi. Kevaṭṭā taṃ ga-
 hetvā¹⁴ vikkinituṃ nagaraṃ pavitṭhā. Manussā mahāmacchaṃ
 disvā mūlaṃ pucchanti. Kevaṭṭā „kahāpaṇasahassaṃ ca satta¹⁵
 20 māsake datvā gaṇhathā¹⁶“ ti vadanti. Manussā „sahassaggha-
 ṇakamaccho¹⁷ pi no diṭṭho“ ti parihāsaṃ karonti. Kevaṭṭā
 macchaṃ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṃ gantvā „imaṃ
 macchaṃ gaṇhathā“¹⁸ 'ti āhaṃsu. „Kim assa mūlaṃ“ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“¹⁹ 'ti. „Aññesaṃ dadamāṇā
 25 kathaṃ dethā“ ti. Aññesaṃ sahassena ca sattahi ca māsa-
 kehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā“²⁰ 'ti.
 So tesāṃ satta māsake datvā macchaṃ bhariyāya pesesi. Sā
 macchassa kucchiṃ phālayamāṇā²¹ sahassabhaṇḍikaṃ disvā

¹ C^o vālu-, Bⁱ vālikāyaṃ, B^d vālukāyaṃ. ² B^d -ma. ³ B^d -ra-. ⁴ Bⁱ -jho-, B^d -jjhe-. ⁵ C^o koṭṭhetvā corr. to koṭṭhe-, B^d khobhetvā. ⁶ sakkharabhaṇḍikaṃ - - - cintayīti wanting in Bⁱ. ⁷ B^d -itvā. ⁸ B^d -raṃ. ⁹ Bⁱ attani, B^d aṭṭani. ¹⁰ B^d -guyhi-. ¹¹ Bⁱ macchā, B^d maccha. ¹² B^d -laṃ. ¹³ C^o omits gahetvā. ¹⁴ B^d add ca. ¹⁵ B^d agghanti. ¹⁶ C^o -naka-, B^d -niko-. ¹⁷ Bⁱ. phāletvā, B^d phaliyamāṇā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṃ oloketvā attano lañ-
chaṃ¹ disvā sakabhāvaṃ² űatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṃ
macchaṃ aññesaṃ dadamānā sahasseṇa c'eva sattaḥi ca³ mā-
sahehi, denti amhe pana datvā sahasassa⁴ amhākaṃ santa-
kattā satt' eva māsake gahetvā adamsu, idaṃ antaraṃ ajā- 5
nantaṃ na sakkā kañci⁵ saddahāpetun“ ti cintetvā paṭhamaṃ
gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikaṃ sahasaṃ,
na so atthi yo ima⁶ saddaheyya,
mayhañ ca assū⁷ idha satta māsā, 10
aham pi taṃ macchuddānaṃ⁸ kiṇeyyan ti. 112.

Tattha adhikaṃ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṃ sahasaṃ
agghatitī vadanti⁹, na so atthi yo imaṃ saddaheyyā ti so furiso n'atthi¹⁰
yo imaṃ kāraṇaṃ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṃ
vā¹¹ macchā agghantitī yo imaṃ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi 15
na gahitā ti pi¹² attho, mayhañ ca assū¹³ 'ti mayhaṃ pana¹⁴ sattamāsakā
ahesuṃ, macchuddānaṃ¹⁵ ti macchavaggaṃ¹⁶, tena hi macchena saddhīm
aññe pi macchā ekato baddhā, taṃ¹⁷ sakalam pi macchuddānaṃ¹⁸ sandhāy'
etaṃ vuttaṃ, kiṇeyyan ti kiṇissaṃ¹⁹, satt' eva māsake datvā ekamacchamattaṃ²⁰
gaphiṃ ti attho. 20

Evañ ca pana vatvā idaṃ²¹ cintesi²²: „kin nu kho nissāya
mayā ete kahāpaṇā²³ laddhā“ ti. Tasmīṃ khaṇe nadīdevatā
ākāse adissanānarūpā²⁴ ṭhatvā „aham Gaṅgādevatā, tayā
macchānaṃ atirekabhattaṃ datvā mayhaṃ patti²⁵ dinnā, tenā-
haṃ tava santakaṃ rakkhanti²⁶ āgatā²⁷“ ti dīpayamānā 25

2. Macchānaṃ bhojanaṃ datvā mama dakkhiṇaṃ ādisi²⁸,

taṃ dakkhiṇaṃ sarantiyā kataṃ apacitiṃ tayā ti 113.
gātham āha.

¹ C^o lañjaṃ? B^d lañcanaṃ. ² B^d sakasantakabhā-. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ Bⁱ
-ssaṃ, B^d -ssaṃ. ⁵ B^d kiñci. ⁶ C^k B^d imaṃ. ⁷ C^k B^d assu. ⁸ B^d mac-
chadānaṃ. ⁹ B^d -titi. ¹⁰ B^d na atthi. ¹¹ B^d omit vā. ¹² B^d omit pi. ¹³
B^d panassa. ¹⁴ B^d macchadānaṃ ¹⁵ C^k -ggā. ¹⁶ B^d bandhanāmaṃ. ¹⁷ B^d
sakalamacchadānaṃ ¹⁸ C^k kiñissa, B^d kiṇi. ¹⁹ B^d etthakaṃ macchavaggaṃ.
²⁰ B^d imaṃ. ²¹ Bⁱ mantesi. ²² C^k Bⁱ -ne, C^o -ne corr. to -ñe, B^d -ñe. ²³
C^k -rūpena, B^d dissamānarūpā. ²⁴ C^k pattiṃ. ²⁵ all four MSS. -ti. ²⁶ C^k
-tiyā āsatā. ²⁷ B^d ādasi.

Tattha dakkhiṇaṃ ti imasmiṃ ṭhāne pattidānaṃ dakkhiṇā¹ nāma jātaṃ, kataṃ apacitīṃ tayā ti taṃ tayā mayhaṃ, kataapacitīṃ² sarantiyā³ idaṃ⁴ tava dhanam rakkhitaṃ ti attho.

Idaṃ vatvā⁵ pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṃ⁶ 5 kūṭakammaṃ sabbaṃ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussan-tena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi⁸ nāma n'atthi, ahaṃ pana tava santakaṃ mā nassīti⁹ dhanam te āhari¹⁰ vā adāsīṃ, idaṃ¹⁰ tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṃ tvaṃ ñeva gaṇhābhīti¹¹“ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

10 a. Paduṭṭhacittassa na phāti¹² hoti,
na cāpi taṃ devatā pūjayanti
yo bhātaraṃ pettikaṃ sāpateyyaṃ
avañcayī¹³ dukkatakammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke vā vaḍḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi taṃ¹⁷ ti taṃ puggalaṃ tassa santakaṃ rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbbhacorassa¹⁸ kabāpane na¹⁹ dātukāmā²⁰ evaṃ āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṃ kātun²¹“ ti²¹ tassa 20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne vāñijo sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā kaniṭṭhabbhātā idāni kūṭavāñijo, jeṭṭhabbhātā pana ahaṃ evā²²“ ti. Macchuddānajaṭakam²³.

25 9. Nānacchandajātaka.

Nānacchandā²⁴ mahārājā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Ānandassa aṭṭhavaralābham ārabha ka-thesi. Vatthum Ekādasanipāte Junhajātake āvibhavissati.

¹ Bā - nam. ² taṃ dakkhiṇam - - - apicitiṃ wanting in Bⁱ. ³ Bā add mayā. ⁴ Bā imaṃ. ⁵ Bā add ca. ⁶ Bⁱ kaṭa, Bā kata. ⁷ Bā idāni. ⁸ Ck vaḍḍhiṃ, Bā vaḍḍhi. ⁹ Bā nassāti. ¹⁰ Bā imaṃ. ¹¹ Bā gaṇhathā ti. ¹² Ck pāni, Bⁱ pati. ¹³ Ck -yi, Bā -si, Bⁱ bhavañcayī. ¹⁴ Bā dukkaṭa-. ¹⁵ Ck pāti. ¹⁶ Bā vaḍḍhi. ¹⁷ Ck pan. ¹⁸ Ck -bhī-, Bā -dubbhi-. ¹⁹ Bā -nam. ²⁰ Bā adā-. ²¹ taṃ puggalaṃ - - - kātun ti wanting in Bⁱ. ²² Bā dhammadeśanaṃ. ²³ Bā macchadāna-, and add aṭṭhamam. ²⁴ Bā nānacchandā.

Atite pana Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ Brahma datte
 rajjaṃ kārente tassa aggamahesiyā kucchinihi nibbattitvā va-
 yappatto Takkaṣilāyaṃ ippāni¹ uggahetvā pitu accayena raj-
 jaṃ pāpuni. Tassa tñānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe² vasati. Ath' ekadivasam 5
 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ parigaṇhanto
 carati. Tam eṇaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ³
 pivitvā aparaṃ pi ghaṭenādāya attano gehaṃ gacchantā antara-
 vīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṇ“ ti vatvā paharitvā uttari-
 sātakaṃ gahetvā ghaṭaṃ ukkhipitvā⁴ tāsenta⁵ gacchimsu. So 10
 pi kho brāhmaṇo tasmiṃ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṃ
 tñito nakkhattaṃ olokento⁶ rañño amittānaṃ⁷ hatthagata-
 bhāvaṃ ñatvā brāhmaṇiṃ āmantesi. Sā „kiṃ ayya“ 'ti vatvā
 vegena tassa santikaṃ āgatā⁸. Atha naṃ sā āha: „bhoti
 anbhākaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato“ ti. „Ayya, kin te rañño 15
 santike pavattiyā⁹, brāhmaṇā jānissantīti“. Rājā brāhma-
 ṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹⁰, uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha maṇ“ ti. Te pu-
 nappuna¹¹ kathentaṃ¹² kāruṇṇena vissajjesuṃ. So tesam va-
 sanageham sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹³ pi „bhoti am- 20
 hākaṃ rājā amittahatthato mutto¹⁴“ ti āha. Rājā tam pi
 sutvā¹⁵ pāsadaṃ abhirūhi¹⁶. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kiṃ ācariyā rattim nakkhattaṃ olokayitthā“ 'ti
 pucchi. „Āma devā“ 'ti. „sobhanaṃ¹⁷ asobhanan“ ti.
 „Sobhanaṃ¹⁸ devā“ 'ti. „Koci gāho¹⁹ n'atthīti“. „N' atthi 25
 devā“ 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā“ 'ti
 purāṇapurohitaṃ²⁰ pakkosāpetvā „kiṃ ācariya rattim te

¹ Bīd sabbasi-. ² Bā jara-. ³ Ck^s suraṃ. ⁴ Bīd ukkhipāpetvā. ⁵ Ck^s Bā -to.
⁶ Bīd -ketvā. ⁷ Bīd amitta. ⁸ Ck^s āgantvā corr. to āgatā, Bī gantvā, Bā āgato.
⁹ Ck^s -yāsā, Bī pattiya, Bā pattayasā. ¹⁰ Ck^s sāmī, Bīd sāmīti. ¹¹ Bīd -nnaṃ.
¹² Bī -te. ¹³ Bīd atha porāṇapakaparahito brā-. ¹⁴ C^s amutto. ¹⁵ Bī adds taṃ
 pi gehaṃ sallakkhetvā, Bā tassa gehaṃ s. ¹⁶ Ck^s -rūhi, Bīd -rūyhi. ¹⁷ C^s
 -paṇi, Bīd kiṃ sobhapanti, omittānti asobhanan ti. ¹⁸ Ck^s -no, C^s -ṇo, Bīd -paṇi.
¹⁹ Bīd viggaho. ²⁰ Bīd porāṇakapa-

nakkhattam ditṭhan“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Atthi koci gāho“ ti. „Āma mahārāja, aṭṭhanti tumhe amittavasam gantvā muhuttan' eva muttā“ ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūṇena bhavitabban“ ti sesabrāhmaṇe nikkadḍhā-
 5 petvā „brāhmaṇa paṣanno 'smi, te varaṃ gaṇhā“ ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhim mantetvā gaṇhissāmīti“. „Gaccha mantetvā ehīti“. So gantvā brāhmaṇiṇ ca puttaṃ ca suṇisaṃ ca dāsiṃ ca pakkosivā³ „rājā me varaṃ deti“, kiṃ gaṇhāmīti“ pucchi. Brāhmaṇi „mayhaṃ dhenusataṃ ānehīti“
 10 āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayhaṃ kumudavaṇṇehi⁵ sindhavehi yuttam ājaññarathan“ ti. Suṇisā „mayhaṃ maṇi-kuṇḍalam ādim⁶ katvā sabbālamkāraṃ“ ti. Puṇṇā nāma dāsi „mayhaṃ⁷ udukkhalamusalaṃ c' eva suppaṃ cā“ 'ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṃ gaṇetukāmo rañño santikaṃ gantvā
 15 „kiṃ brāhmaṇa pucchito te dāro“⁸ ti. „Putṭho⁹ āma mahārāja¹⁰, pucchitā¹¹ na pan' ekacchandā¹²“ ti vatvā paṭhamam gāthadvayam¹³ āha:

1. Nānacchandā¹⁴ mahārāja ekāgāre vasāmase,
 ahaṃ gāmavaraṃ icche, brāhmaṇi ca gavaṃ sataṃ, 115,
- 20 2. Chatto¹⁵ ca ājaññaratham, kaññā ca maṇikuṇḍalam,
 yā c' esā Puṇṇikā jammī udukkhalam abhikaṃkhatīti¹⁶. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṃ satan ti rohiṇīnam¹⁷ guṇṇam¹⁸ sataṃ, kaññā ti suṇisā, yā cesā ti yā esā ambhakaṃ ghare Puṇṇikā nāma dāsi sā jammikā lāmikā supparamasalehi saddhim udukkhalam abhikaṃkhatī¹⁹
 25 icchatīti²⁰.

Rājā „sabbesaṃ icchiticchitam dethā“ 'ti āṇāpento

¹ Bīd viggaho-. ² Bīd -hāhi. ³ Bīd -sāpetvā. ⁴ Bīd dadāti. ⁵ Bīd adda catuhi. ⁶ Bīd ādi. ⁷ dhenusataṃ -- dāsi mayhaṃ wanting in Bī. ⁸ Bīd pucchitā te puttadārā, Bī te puttadāro putṭho. ⁹ Bī omits putṭho. ¹⁰ Bīd devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ Bī -te, Cks -to. ¹² Bīd anekacchandā in the place of napaneka-. ¹³ Cks gātham. ¹⁴ Cks nānacch-, Bīd nānāch-. ¹⁵ Bīd putto. ¹⁶ Cks -khatī. ¹⁷ Bī dhenuna, Bīd khira. ¹⁸ Bī guṇa, Bīd gunnaṃ. ¹⁹ Bīd -tīti. ²⁰ Bīd -ati.

3. Brāhmaṇassa gāṃavaraṃ detha brāhmaṇiyā gavaṃ satam
Chattassa ājaññarathaṃ¹ kaññāya maṇikuṇḍalam,
yañ c' etaṃ Puṇṇikaṃ jammiṃ paṭipādetha udukkhalan
ti 117.

gātham āha.

5

Tattha yañcetan ti yaṃ² etaṃ Puṇṇikan ti vadati taṃ jammiṃ udukkhalan paṭipādetha sampatīcchādethā ti.

Iti rājā yaṃ³ brāhmaṇena patthitaṃ⁴ tañ ca aññañ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya amhākaṃ kattabba-kiccesu ussukkaṃ āpajjā“⁵ ti vatvā brāhmaṇaṃ attano san- 10
tike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana aham evā“⁷ ti. Nānacchanda-jātakaṃ⁸.

10. Sīlavīmaṃsajātaka.

15

Sīlaṃ kireva kalyāṇan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabba kathesi. Vatthum pana paccuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Sīlavīmaṃsajātake vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente tassa 20
purohito „attano sīlaṃ vīmaṃsissāmīti“ heraṇṇakaphalakato⁹
dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase
coro ti gahetvā rañño santikaṃ nayiṃsu. So antarāmagge
ahiguṇḍike sappam kilāpente¹⁰ addasa. Atha naṃ rājā disvā
„kiss' evarūpaṃ“¹¹ akāsi¹² pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṃ 25
vīmaṃsitukāmatāyā“¹³ ti vatvā¹⁴

1. Sīlaṃ kir' eva kalyāṇaṃ sīlaṃ loke anuttaraṃ,
passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Ck -ssājañña-, Bīd puttassa aja-. ² Bīd add ca ³ Bīd omit yaṃ. ⁴ Ck patītaṃ, C² patthi, B¹ pati, B² patthi. ⁵ Bīd -jjābhi. ⁶ Bīd dhammade-. ⁷ Ck nānacch-, B¹ nāch-, B² nāñch-, Bīd add navamaṃ. 10. Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265 ⁸ Bīd hi-, B¹ hiraññapa-. ⁹ B¹ kilāyante, B² kilayante. ¹⁰ Bīd rājā kasmā evarūpaṃ. ¹¹ Bīd add imaṃ gātham āha.

2. So 'haṃ sīlaṃ samādiṣṣaṃ loke anumataṃ sivaṃ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.

3. Ñātinaṃ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedaṃ sugatīṃ upapajjati sīlavā ti 120.

5 āha'.

Tattha sīlaṃ ti ācāro kirā 'ti anussavatthe nīpāto, kalyāṇaṃ ti sobha-
ṇaṃ¹, sīlaṃ kira² kalyāṇaṃ ti evaṃ paṇḍitā vadantīti attho, passā 'ti attānaṃ
eva vadati, na haññatīti paraṃ pi na viheṭhehi parena pana³ na viheṭhiyati,
samādiṣṣaṃ ti sāmādiyāmi⁴, anumataṃ sivaṃ ti khemaṃ nibbhayaṃ ti
10 evaṃ paṇḍitehi sampaticchitaṃ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso
ariyānaṃ Buddhadānaṃ paṭipattīṃ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati
tam ahaṃ samādiyissāmi⁵ ti attho, virocātīti pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocati.

Evaṃ Bodhisatto tihi gāthāhi sīlavanṇaṃ pakāśento rañño
15 dhammaṃ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṃ mātu
santakaṃ attanā uppāditaṃ tayā dinnaṃ ca babudhanaṃ⁷ atthi
pariyanto na paññāyati, ahaṃ pana sīlaṃ vīmaṃsanto heraṇṇi-
kato⁸ kahāpāṇe gaṇhiṃ, idāni mayā imasmīṃ loke jātigotta-
kulapadesānaṃ⁹ lāmakhabhāvo sīlass' eva ca¹⁰ jeṭṭhakabhāvo
20 ñāto, ahaṃ pabbajissāmi, pabbajjāṃ me¹¹ anujānāhīti¹² anu-
jānapetvā rañña punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Hima-
vantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ nib-
battetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
95 sīlavīmaṃsako purohitabrāhmaṇo¹⁵ ahaṃ evā¹⁶ 'ti. Sīlavīmaṃsa-
jātakaṃ¹⁶. Abbhantaravagga catuttho¹⁷.

¹ Ck -vatti, B¹ -vutthi. ² B¹ omīti āha. ³ Ck -naṃ. ⁴ B¹ kīreva. ⁵ B¹
parehi pi. ⁶ B¹ -da-. ⁷ C¹ bahum-. ⁸ B¹ hiraññaḥhalakato. ⁹ B¹ jātikula-
gotta-. ¹⁰ B¹ omīti ca. ¹¹ B¹ me pabbajjāṃ. ¹² B¹ abhiññā ca. ¹³ B¹
add ca. ¹⁴ B¹ dhammade-. ¹⁵ B¹ -to-, and add pana. ¹⁶ B¹ add dasamaṃ.
¹⁷ B¹ add tassuddānaṃ: abbhantaraseyyakaṇḍa vaddhakā sīrījātakaṃ maṇi su-
kara sālukaṃ lābhagaraḥa macchadānaṃ nānāchandaṃ sīlavīmaṃsakaṃ abbhanta-
ravagga ti vuccati.

5. KUMBHAVAGGA.

1. Bhadragehatajataka.

Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṃ ārabha kathesi. So kira mātāpitunnaṃ santakā¹ cattālīsahiraṇṇakoṭiyo pānavyasanena² 5 nāsetvā seṭṭhino santikaṃ agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṃ karohīti“ sahaṣṣaṃ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgataṣṣa dve thūlasātake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṃ⁵ gīvāya⁶ gahetvā⁷ niharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṃ⁸ nissāya kālam akāsi. Tam enaṃ kaḍḍhetvā⁹ bahi chaḍ- 10 ḍeṣum¹⁰. Anāthapiṇḍiko vihāraṃ gantvā sabbam taṃ bhāgineyyassa pavattiṃ Tathāgataṣṣa ārocesi. Satthā¹¹ „tvaṃ etaṃ¹² kathaṃ santappessasi yam ahaṃ pubbe sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā¹³ santappetuṃ nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇāsīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 15 Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṃ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālīsakoṭidhanaṃ ahoṣi. Putto pan' assa eko yeṇa. Bodhisatto¹⁵ dānādini puñṇāni katvā kālakāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vīthiṃ āvaritvā¹⁷ maṇḍapaṃ karetvā mahā- 20 janaparivuto nisīditvā suraṃ¹⁸ pātuṃ ārabhi. So laṃghanaḍḍha- vanagītanaccādini¹⁹ karontānaṃ sahaṣṣaṃ²⁰ dadamaṇo itthiṣoṇ- ḍasurāsoṇḍamaṃsasoṇḍādibhāvaṃ āpajjitvā „tvaṃ²¹ gītaṃ tvaṃ²² naccaṃ tvaṃ²³ vāditaṃ“ ti samajjatthiko²⁴ pamatto²⁵ hutvā āhindaṇto nacirass' eva cattālīsakoṭidhanaṃ²⁶ upabhoga- 25

¹ Ck^s -kā. ² Ck^s pana-, Bⁱ piṇabya-, B^d pānabyā-. ³ Bⁱd āg-. ⁴ Bⁱd punassa. ⁵ Bⁱd punāgataṃ. ⁶ Bⁱd -yaṃ, Ck^s jīvā. ⁷ Bⁱd gāhāpetvā. ⁸ Ck^s -kuḍḍhaṃ? Bⁱ -kuṭṭaṃ, B^d -kuṭṭaṃ. ⁹ Bⁱ -itvā, B^d ākaḍḍhitvā. ¹⁰ Bⁱ chaṭṭe-, B^d chaṭṭe-. ¹¹ Bⁱ adds kira, B^d kiṃ. ¹² Ck^s ekaṃ. ¹³ Bⁱ adds pavī, B^d pi. ¹⁴ Ck^s nibbatti. ¹⁵ Bⁱd add pana. ¹⁶ Bⁱd kālaṇka-. ¹⁷ so Ck^s; Ck^s āvaritvā, Bⁱ vitti vicaritvā, B^d vīthiyaṃ otaritvā. ¹⁸ Ck^s surā. ¹⁹ in the place of gīta, B^d has ābharaṇa, Bⁱ suraṇa. ²⁰ Bⁱd repeat sahaṣṣaṃ. ²¹ B^d kva. ²² Bⁱd kva. ²³ Ck^s Bⁱ samajji-. ²⁴ Bⁱd vasamitto. ²⁵ Ck^s satāsītikoṭi-, Ck^s sattāsītī-.

paribhogūpakaraṇāni¹ ca² nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ
 nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvaṃ ñatvā
 puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta
 yathāyaṃ⁵ kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te
 5 sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto ho-
 hīti“ ovaditvā⁶ devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya⁷ pīvanto
 vicari⁸. Ath' ekadivasam matto taṃ kumbhaṃ ākāse khipitvā⁹
 paṭicchanto¹⁰ ekavāraṃ virajji¹¹. Kumbho bhūmiyaṃ patitvā
 bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā
 10 kapālahattho bhikkhaṃ caranto parakuḍḍaṃ¹² nissāya kā-
 lam akāsi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ kuṭaṃ¹³ laddhāna dhuttako
 yāva so¹⁴ anupāleti tāva so sukham edhati. 121.
- 15 2. Yadā matto ca ditto¹⁵ ca pamādā kumbham abbhidā
 tadā¹⁶ naggo ca pottho¹⁷ ca pacchā bālo vihaṇāti. 122.
3. Evam eva yo dhanam laddhā amatto¹⁸ paribhuñjati
 pacchā tappati¹⁹ dummedho kuṭaṃ²⁰ bhinno²¹ va dhuttako ti 123.
 imaṃ abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

- 20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātum samatthaṃ kum-
 bhaṃ, kuṭaṃ²² ti kumbhavevacanaṃ, yāva²³ 'ti yattakaṃ kālam, anupāletīti
 yo koci evarūpaṃ labhītvā yāva rakkhati tāva so sukham edhatīti attho,
 matto ca ditto¹⁵ cā 'ti surāmadena matto dappena ditto¹⁵, pamādā kum-
 bham abbhidā ti pamādena kumbhaṃ bhīndi²⁴, naggo ca pottho²⁴ cā 'ti
 25 kadāci potthakapilotikāya nivatthattā²⁵ pottho, evamevā 'ti evam evaṃ²⁶,
 amatto²⁷ ti appamāṇena²⁸, tappatīti socati.

„Tadā bhadraghaṭābhedaḥ²⁹ dhutto seṭṭhibhāgineyyo ahosi,
 Sakko pana aham evā“ 'ti. Bhadraghaṭajātakaṃ³⁰.

¹ Ck -gapakāra-, Bđ -gagūpakara-, B' -gupakaranādīni. ² B' vi, Bđ pī. ³ C' -jjento. ⁴ Bđ -na āg-. ⁵ Ck yathā, Bđ yathā ayam, B' omīta yathā. ⁶ Bđ ovādetvā. ⁷ Bđ add suraṃ. ⁸ Bđ -rati. ⁹ C' repeats khipitvā. ¹⁰ Bđ sampa-.
¹¹ Ck B' -rajji. ¹² B' -kuṭaṃ, Bđ -kuṭaṃ. ¹³ C' kū-. ¹⁴ Bđ naṃ. ¹⁵ Bđ ritto. ¹⁶ C' tato. ¹⁷ Bđ poṭho. ¹⁸ Bđ pamatto ¹⁹ Ck tapati. ²⁰ C' kū-.
²¹ so Ck; B' bhītvā, Bđ phidā. ²² Bđ yāvan. ²³ Ck bhijji. ²⁴ Bđ poṭho, B' heṭhā. ²⁵ C' nivattattā corr. to -vatthattā ²⁶ Bđ eva. ²⁷ Ck -ttā, Bđ pamatto. ²⁸ Ck -nena, C' -nena corr. to -ṇena, Bđ pamādena. ²⁹ B' suragha-.
³⁰ B' surāghaṭa-, Bđ add pathamaṃ.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassam mahārājā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasam¹ nava-ghatamissakam² sālibhattam ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathita-Abbhantarajātaka³ vatthusadisam eva. Tadāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero tam āsanāsālāya nisīdāpetvā Kosalarañño nivesanam gantvā rohitamaccharasam⁵ navasappimissakam sālibhattam āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi-Rājā purise pesetvā parigaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ bhattam adāsi. Ath' ekadivasam⁶ dhammasabhāyāṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati therim⁷ evarūpena nāma bhojanena santappesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamātāya patthitam deti, pubbe pi adāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kākayoniyam nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānam jetthako Supatto nāma kākarājā ahoṣi, agga-mahesī pana⁸ Suphassā⁹ nāma kākī ahoṣi, senāpati Sumukho nāma. So asītikākasahashehi¹⁰ parivuto Bārāṇasim upanissāya vasi. So ekadivasam Suphassam⁹ adāya gocaram pariyesamāno¹¹ Bārāṇasīrañño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo rañño nānamacchamaṃsavikatiparivārabhojanam¹² sampādetvā thokam bhājanāni vivaritvā usumam palāpento atṭhāsi. Suphassā¹³ macchamaṃsagandham¹⁴ ghāyitvā rājabhojanam bhuñjitukāmā hutvā tam divasam akathetvā¹⁵ dutiyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā“ ti vuttā¹⁶ „tumhe gacchatha, mayham eko dohaḷo atthīti“ vatvā „kīdiso¹⁷ dohaḷo“ ti vutte „Bārāṇasīrañño bhojanam bhuñjitukām' amhi¹⁸, na kho pana

¹ Bīd dinnam, C^o -sa. ² C^k -sata-, Bīd navasappimi-. ³ Bīd kathitam-, Bī -tameva-. ⁴ Bīd add hi. ⁵ Bīd -macchamaṃsarasam. ⁶ Bīd add bhikkhū. ⁷ Bīd -riyā. ⁸ Bīd panassa. ⁹ Bīd -pa-. ¹⁰ Bīd asītiyā kā-. ¹¹ Bīd -yesanto. ¹² C^o -paribhojanam, Bīd -panitabho-. ¹³ C^k Bīd -pa-. ¹⁴ Bīd maṃsamaccha-. Bīd adds va. ¹⁵ Bīd vutte. ¹⁷ Bīd kiṃ. ¹⁸ Bī -momhi, Bīd -māmi.

sakkā mayā taṃ laddhum, tasmā jīvitaṃ pariccajissāmi devā“
 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā
 „kiṃ mahārāja anattamano sīti“ pucchi. Rājā taṃ atthaṃ
 ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārāja“ 'ti te ubho pi assā-
 5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattaṃ āharissāmā“
 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipādetvā taṃ kāraṇaṃ ka-
 thetvā „etha bhattaṃ āharissāmā“ 'ti kākehi saddhiṃ Bārā-
 ṇasim¹ pavisitvā mahānasassāvidūre² kāke vagge vagge katvā
 tasmiṃ tasmiṃ thāne ārakkhatthāya³ thapetvā sayāṃ atthahi
 10 kākayodhehi⁴ saddhiṃ mahānasacchadane nisīdi. Rañño
 bhattachaṇakālāṃ ullokayamāno⁵ te ca kāke āha: „ahaṃ rañño
 bhatte hariyamāne bhājanāni pāteṣsāmi, bhājanesu⁶ patitesu
 mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṃ
 bhattaṃ cattāro macchamaṃsaṃ gahetvā⁷ sapajāpatikaṃ kākā-
 15 rājāṃ⁸ bhojetha, 'kahaṃ senāpatīti'“ vutte⁹ 'pacchato ehitīti'¹¹
 vadeyyāthā“ 'ti. Atha sūdo¹² bhojanavikatiṃ sampādetvā
 kājena¹³ gahetvā¹⁴ rājakulāṃ pāyāsi. Tassa rājāṅgaṇaṃ¹⁵
 gatakāle kākasenāpati kākānaṃ saññaṃ datvā sayāṃ uppa-
 titvā bhattachārakassa¹⁶ ure nisīditvā nakhapañjarena¹⁷ pahari-
 20 tvā kaṇayaggavaṇṇena¹⁸ tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhiantvā¹⁹
 utthāya dvīhi pādehi²⁰ mukhaṃ assa pidāhi. Rājā mahātale
 caṃkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyāṃ
 disvā bhattachārakassa²¹ saddaṃ datvā „bho bhattachāra²², bhā-
 janāni²³ chaḍḍetvā²⁴ kākam eva gaṇhā²⁵“ 'ti āha. So bhā-
 25 janāni chaḍḍetvā²⁴ kākāṃ dāḥaṃ gaṇhi. Rājā pana²⁶ „ito
 'ehitī“ āha. Tasmiṃ khaṇe²⁷ kākā āgantvā attano pahonakaṃ

¹ Bīd -siyāṃ. ² Bīd -sassa avi-. ³ Bīd ārakkhatthāya. ⁴ Bīd kākāsūrayo-.

⁵ Bīd olokiyamāno. ⁶ Bīd add pana. ⁷ Bīd adds netvā, Bī netvā passa. ⁸ Bīd

-rājānaṃ. ⁹ C^o adds ca. ¹⁰ Bīd add mama. ¹¹ C^o ehitī, Bīd ehitī. ¹² Bīd add

rañño. ¹³ Bīd kārena. ¹⁴ Bīd gahāpetvā ¹⁵ Bī -ṇe, Bīd -ṇa. ¹⁶ Bīd -kārakassa.

¹⁷ Bīd -pañcarena. ¹⁸ Bīd kalāyaggasadisena. ¹⁹ C^o -gantvā, Bīd abhipaharanto.

²⁰ Bīd pakkhapā-. ²¹ Bī -kārakassa. ²² Bī -kāraka, Bīd -hāraka. ²³ Bīd bhat-

tabhā-. ²⁴ C^o chaḍḍhe-. ²⁵ Bīd -hāhi. ²⁶ Bīd-rājāpi naṃ. ²⁷ Bīd add te.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena¹ gahetvā agamaṃsu². Tato sesā āgantvā sesaṃ³ bhuñjimsu. Te pi atṭha janā gantvā rā-jānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo⁴ vūpa-santo⁵. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamaṃ ca na lajji bhattahārakassa-
ca nāsaṃ khaṇdesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitam na rakkhi, kasmā evarūpaṃ kammaṃ akāsīti“. Kāko „mahā-rāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasim upanissāya vasati, aham assa senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷinī tumhākaṃ bho-
janaṃ bhuñjitukāma, rājā tassā dōhaḷam mayham ācikkhi,
aham tatth' eva mama jīvitam pariccajivā āgato, idāni me
tassā bhojanaṃ pesitam, mayham manoratho matthakaṃ patto,
iminā kāraṇena mayā evarūpaṃ⁶ katan“ ti dīpento

1. Bārāṇassaṃ⁷ mahārāja kākarājā nivāsiko
asītiyā sahassehi Supatto parivārīto. 124.
2. Tassa dohaḷinī bhariyā Suphassā maccham⁸ icchati
rañño mahānase pakkaṃ paccagghaṃ rājabhojanaṃ. 125.
3. Tes' āham pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
bhattu apacitiṃ kummi, nāsāyam akaraṃ vaṇan ti 126.

Tattha Bārāṇassan⁹ ti Bārāṇasiyaṃ, nivāsiko¹⁰ ti nibaddhava-sa-
nako, pakkan ti nānappakārena sampāditaṃ, keci siddhan ti sajjhāyanti, pac-
cagghan¹¹ ti accuphaṃ¹² aparivāsikaṃ¹³ macchamaṃsavikatisu vā pacceka-
paccekamettamahagghan¹⁴ ti paccagghaṃ, tesāhaṃ pahito dūto rañño
camhi idhāgato ti tesāṃ ubhinnaṃ pi ahaṃ dūto āpatikaro rañña¹⁵ c'
amhi¹⁶ pahito, tasmā idha āgato ti attho¹⁷, bhattu apacitiṃ kummīti sv-
āhaṃ evaṃ āgato¹⁸ attano bhattu apacitiṃ sakkārasammānaṃ karomi, nāsā-
yaṃ¹⁹ akaraṃ vaṇan ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca attano ca jīvitam
agaṇayitvā²⁰ bhattabhājanaṃ²¹ pātāpetum bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍapa²²
vaṇaṃ akāsīm, mayā attano rañño apacitī katā, idāni tumhe yaṃ icchattha taṃ
daṇḍam²³ karothā 'ti.

¹ Bīd -meneva. ² Bīd -mimsu. ³ Ck Bā sesā, Bī sesa. ⁴ Cks -laṃ. ⁵ Bīd vū-
pasami. ⁶ Bīd add kammaṃ. ⁷ Bī -ṇasyaṃ, Rā -ṇassyaṃ. ⁸ Bī tasmitum, Rā
bhakkhītum. ⁹ Bī -ṇasiyyan, Bā -ṇassyan. ¹⁰ Cks -sako. ¹¹ Ck paccagghan,
Bā paccakkhan. ¹² Ck abbhuphaṃ, Bīd abhīphaṃ. ¹³ Bī saṃparivārītaṃ, Bā
saṃparivāsītaṃ. ¹⁴ C -mettha-, Bīd omit one pacceka. ¹⁵ Bā rañño. ¹⁶ Rā
ca amhi. ¹⁷ Cks attano, Bī atto. ¹⁸ Bīd āṇatto. ¹⁹ Bīd nāsāya. ²⁰ Cks aga-
nitvā, Bīd agaṇetvā. ²¹ Bīd -bhojanaṃ. ²² C Bīd -tuṇḍakena. ²³ Bī danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayāṃ tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhaje kātuṃ¹ na sak-koma, gāmadīni dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na la-bhāma, ayaṃ kāko samāno attano rañño jīvitaṃ pariccajati² 5
ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³“ ti guṇesu paṣīdi-tvā taṃ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chat-tena⁵ rājānaṃ eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇaṃ⁷ kathesi. Rājā taṃ⁸ pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnaṃ⁹ pi¹⁰ tesāṃ attano bhojananiyāmena bhattaṃ patthapesi, sesakākānaṃ 10
devasikaṃ ekaṃ¹¹ taṇḍulammanāṃ pacāpesi¹², sayāṃ ca Bo-dhisattassa ovāde thatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañ-casilāni rakkhī¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassa Rāhulamātā, Su- 15
patto pana¹⁸ aham eva¹⁹“ ti. Supattajātaṃ²⁰.

3. Kāyavicchindajātaṃ.

Putṭhassa me ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto aṇṇa-taraṃ purisaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kira eko²⁰ puriso paṇḍurogena aṭṭito²¹ vejjeḥi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṃ 20
paṭijaggitūṃ sakkotīti“ cintesi. Tassa²² etad ahoṣi: „sa²³“ āhaṃ imamhā rogā vuṭṭhahissāmi²⁴ pabbajissāmi²⁵“ So katipāhen' eva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo²⁶ hutvā Jetavanaṃ gantvā²⁷ pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ 25
kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī, 'imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmi²⁸“ cintetvā pabbajito c' eva arahattaṃ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

¹ Bī sukhahajje tuṃ, Bā suhajje tuṃ. ² Bīd -ji. ³ Bī dhammākathiko, Bā dhammakatiko. ⁴ Bīd taṃ, leaving out ca. ⁵ Bīd setacha-. ⁶ C^s supaṇṇassa, Bīd bodhisattassa. ⁷ Bīd guṇe. ⁸ Bīd naṃ. ⁹ Bī -nnā, Bā -nnaṃ. ¹⁰ C^s hi. ¹¹ Bīd ekadoṇi. ¹² Bī thapesi. ¹³ C^s -līsu, Bīd rakkhati. ¹⁴ Bīd add pana. ¹⁵ Bīd pavattati. ¹⁶ Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd sumukkhose-. ¹⁸ C^s omit pana. ¹⁹ Bīd add dutiyaṃ. ²⁰ C^s kira eko. ²¹ C^s addhito, Bī atiko. ²² C^s athassa. ²³ Bīd muñcissāmi. ²⁴ C^s Bī ar-. ²⁵ Bīd add satthāraṃ.

sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave¹ ayam eva, pubbe paṇḍitāpi evaṃ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaḍḍhim akaṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭum-
baṃ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahoṣi. Vejjāpi paṭijaggi-
tum nāsakkhimsu, puttādāro pi² vippaṭisārī ahoṣi. So „imamhā
rogā vuṭṭhito pabbajissāmīti“ cintetvā kiñcid eva sappāyaṃ
labhitvā ārogo³ hutvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pab-
baji⁴. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁵ uppādetvā jhāna-
sukhena viharanto „ettakaṃ kālaṃ evarūpaṃ sukhaṃ⁶ nālaṭ-
than“ ti udānaṃ udānento

1. Puṭṭhassa⁸ me aññatarena vyādhinā
rogena bālhaṃ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṃ kalebaram⁹ 15
pupphaṃ yathā paṃsuni¹⁰ ātape kataṃ. 127.
2. Ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ asuciṃ sucisammataṃ
nānākupaṇapaparipūraṃ jaññaarūpaṃ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṃ āturaṃ pūtikāyaṃ
jegucchiyaṃ¹¹ asuciṃ vyādhidhammaṃ 20
yattha-ppamattā¹² adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyaṃ ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarena¹ 'ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā,
rogenā 'ti rujanasabhāvēttā evaṃ laddhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānassa 25
pīḷiyamānassa, paṃsuni² ātape katan ti yathā vātāpēna³ tattavālikāya
ṭhapitaṃ sukumāraṃ⁴ pupphaṃ parisusseyya evaṃ parisusseyyā⁵ 'ti attho,
ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ ti paṭikkūlaṃ⁶ amanāpam eva bālānaṃ manā-
pan ti samkhaṃ gataṃ, nānākupaṇapaparipūraṃ ti kesādihi dvattimsāya
kuṇapehi paripuppaṃ, jaññaarūpaṃ apassato ti apassantassa andhabāla- 30

¹ B^d add idāneva. ² B^d piṣsa. ³ C^k ar-. ⁴ B^d -jitvā. ⁵ B^d abhiññāyo ca
samāpattiyo ca. ⁶ B^d add nāma. ⁷ B^d na laddhan. ⁸ B^d phu-. ⁹ C^k B^d
kaḷe-, Bⁱ kathevaraṃ. ¹⁰ C^k paṃsūni. ¹¹ B^d ji-. ¹² B^d yatthapam-. ¹³ C^k
B^d paṃsūni, Bⁱ paṃsūni. ¹⁴ B^d ātape. ¹⁵ B^d sukuma. ¹⁶ B^d -ssati.
¹⁷ Bⁱ paṭikkūlaṃ, B^d paṭikkūlaṃ.

puthujjanassa¹ manāpaṃ sādhurūpaṃ paribhogasabbhāvaṃ² hutvā upatṭhāti, akkhimhā akkhigūthako ti ādinā nayena pakāseto assa³ sabbhāvo bālānaṃ upatṭhāti, āturaṇaṃ ti niccagilānaṃ, adhimucchitā ti kilēsamucchāya atīviya mucchitā, pajā ti andhabālaputhujjanā, hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyā⁴ ti imasmiṃ pūtikāye laggālaggitā hutvā apāyamaḡgaṃ pūrentā⁵ deva-manussabhedāya sugatūpapattiyā maggaṃ parihāpenti⁶.

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvaṃ niccātura-bhāvaṃ ca parigaṇhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṃ cattāro brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḡa-parāyano ahoṣi.

- 10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Bahujanā sotāpattīphalādīni pāpuṇimsu) „Tadā tāpaso pana aham eva ahoṣin“⁷ ti. Kāyavicchindajātakam⁸.

6. Jambukhādakajātaka.

- Ko 'yaṃ bindussaro⁹ vaggū 'ti. Idam Satthā Veḡu-vane⁹ viharanto Devadatta-Kokālike ārabha kathesi. Tadā hi Devadatte parihīnalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṃkamitvā „Devadattatthero Mahāsammata-paveniyā¹⁰ Okkāka-rājavamse jāto asambhinne khattiyavamse vaḡḡhito tipitako¹¹ jhānalābhī madhurakatho dhammakathiko, detha karoṭha¹² therassā“ 'ti Devadattassa vaṇṇaṃ bhāṣati.
- 20 Devadatto pi „Kokāliko udiccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito bahussuto dhammakathiko, detha karoṭha Kokālikassā“ 'ti Kokālikassa vaṇṇaṃ bhāṣati. Iti¹³ te aṇṇāmaṇṇassa vaṇṇaṃ bhāṣitvā kulagharesu bhuṇjantā vicaranti. Ath' ekadivasam dhammasabbhāyaṃ¹⁴ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatta-Kokālikā aṇṇāmaṇṇassa abhūta-
- 25 guṇaṃ¹⁵ kathetvā bhuṇjantā vicarantīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinṇā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' ete abhūtaguṇaṃ¹⁶ kathetvā bhuṇjanti, pubbe p' evaṃ bhuṇjimsu yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
30 Bodhisatto aṇṇatarasmiṃ jambusaṇḡe¹⁵ rukkhadevatā

¹ Bīd omīṭ andha. ² C^k parisaḡkhasabbhāvaṃ, C^s sukhasabbhāvaṃ. ³ Bⁱ asubhassa, B^k asubha. ⁴ Bīd pūretvā, ⁵ Bīd -tīti. ⁶ Bīd aham evā, omitting ahoṣi. ⁷ Bīd kayanibbinda-, and add tatiyaṃ. ⁸ Bīd bindusaro. ⁹ Bīd jetavane. ¹⁰ C^k -paveniyā. ¹¹ Bīd tipitakadharo. ¹² Bⁱ omīṭs karoṭha. ¹³ Bīd omīṭ iti. ¹⁴ Bīd add bhikkhu. ¹⁵ Bīd -guṇakathaṃ. ¹⁶ Bīd jambuvanasāṇḡe.

huvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambu-
pakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddham olokeno
kākaṃ disvā „yan nūnāhaṃ imassa abhūtaguṇaṃ¹ kathetvā
jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇaṃ kathento imaṃ gā-
tham āha: *

5

1. Ko 'yaṃ bindussaro vaggu pavadantānam² uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisatena³ piṇḍitena⁴ sarena samannā-
gato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo⁵ ti, accuto ti na cuto sunisinno⁶, mo-
racchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena⁷, ko nām' eso kū- 10
jatīti vadati.

Atha naṃ kāko paṭipasamsanto⁸ dutiyaṃ gātham āha:

9. Kulaputto va⁹ jānāti kulaputte¹⁰ pasamsitum,
vyagghacchāpasarivaṇṇa¹¹ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇa¹² 'ti tvaṃ mayhaṃ vyagghapotaka- 15
samānavanno khāyasi¹³, tena taṃ vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivaṇṇa¹⁴,
bhuñja samma dadāmi te ti veyassa yāvadatthaṃ jambupakkāni khāda,
ahan te dadāmi ti.

Ēvaṇ ca pana vatvā jambusākhaṃ cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiṃ¹⁵ jamburukkhe nibbattadevatā¹⁶ te ubho pi abhū- 20
taguṇakathaṃ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

- a. Cirassaṃ vata passāmi musāvādī¹⁷ samāgate
vantādaṃ kuṇapādaṇ ca aññamaññaṃ pasamsake ti. 132.

Tattha vantādan ti paresaṃ vantabbhattakhādakaṃ kākaṃ, kuṇapādaṇ 25
cā 'ti kuṇapakhādanakaṃ¹⁸ sigālā ca.

Imaṃ ca pana gāthaṃ vatvā sā devatā bheravarūpāram-
maṇaṃ dassetvā te tato palāpesīti.

¹ Bīd -guṇakathaṃ. ² Bī santānaṃ, Bī saravantānaṃ. ³ Bī avisarena, Bī abhi-
sandena. ⁴ Bī omits piṇḍitena. ⁵ Cī madhumadh-, Cī mudumadh-, Bī ma-
dhutimadh-, Bī madhurasaddo. ⁶ Bīd sannisinno. ⁷ Bīd saddena. ⁸ Bī paṭi-
pasamsanto, Cī paṭippasanto. ⁹ Bīd pa. ¹⁰ Bīd -ttaṃ. ¹¹ Cī -ṇṇo, Bī byag-
ghyacchāpasarivaṇṇo, Bī -sariravaṇṇa. ¹² Cī -ṇṇo, Bīd byagghyacchāpasarivaṇṇo. ¹³ Bī khādaṃ. ¹⁴ Bīd byagghyacchāpasarivaṇṇa, Cī vyagghacchā-
pasarivaṇṇo. ¹⁵ Bīd atha tasmī. ¹⁶ Bīd adhvattā-. ¹⁷ all four MSS. -di. ¹⁸
Cī -mādanakaṃ, Bīd -khādakaṃ.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
 ahaṃ evā“ 'ti. Jambukhādakajātakaṃ'.

5. Antajātaka

5 Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
 viharanto² te yeva dve jane ārabba kathesi. Paccuppannavatthum³
 purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍḍatte rājjaṃ kā-
 rente Bodhisatto ekasmiṃ gāmūpacāre eraṇḍarukkhade-
 10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṃ gāme⁴ mataṃ jaraggavaṃ
 nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesum. Eko sigālo
 āgantvā tassa maṃsaṃ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe ni-
 lino taṃ disvā „yan nūnāhaṃ etassa abhūtaguṇakathaṃ| kathe-
 tvā maṃsaṃ khādeyyan“ ti cintetvā paṭhamāṃ gātham āha:

15 1. Usabhassēva te khandho sihassēva vijambhitāṃ,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Kulaputto va⁵ jānāti kulaputte⁶ pasamsitum,
 mayūragīvasaṃkāsa⁷ ito pariyāhi vāyasā⁸ 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato otaṛitvā ito yenāhaṃ tenāgantvā maṃ-
 saṃ khādā 'ti vadati.

Taṃ tesāṃ kiriyaṃ disvā sā⁹ rukkhadevatā tatiyaṃ gā-
 tham āha:

25 3. Migānaṃ kotthuko⁹ anto pakkhīnaṃ¹⁰ pana vāyaso
 eraṇḍo anto rukkhānaṃ, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmaḥ.

¹ Ck -vādaka-, B¹ jampusākhādajā-, B² jampukhādajā-, B³ add catuttham. ²
 B⁴ idam satthā jetavane viharanto. ³ B⁵ -vatthu. ⁴ B⁶ gāmake. ⁵ B⁷ pa.
⁶ B⁸ -puttaṃ. ⁷ B⁹ -sā. ⁸ B¹⁰ omīti sā. ⁹ B¹¹ sigālo. ¹⁰ B¹² -inaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aham evā 'ti. Antajātakaṃ',

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Upanan- 5
dattheraṃ ārabha kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahosi,
sakaṭapūrehi paccayehi santappetum na sakkā, vassūpanāyikakāle²
dvīsu tīsu vihāresu vassaṃ upagantvā ekasmiṃ upāhanā³ ṭhapeti⁴
ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbaṃ⁵, ekasmiṃ sayam
vasati, janapadavihāraṃ gantvā paṇītaparikkhāre⁶ bhikkhū disvā ariya- 10
vamsakathaṃ kathetvā te⁷ paṃsukulāni gāhāpetvā tesam cīvarāni
gaṇhāti⁸, mattikapatte⁹ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gaṇhāti¹¹, gahetvā yānakaṃ pūretvā Jetavanaṃ āgacchati¹².
Ath' ekadivasaṃ¹³ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattiṃ ka- 15
thetvā samanāparikkhāraṃ¹⁴ yānakaṃ pūretvā āgacchatiti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „ayuttaṃ bhikkhave Upanandena
kataṃ parisāṃ ariyavamsaṃ kathentena, paṭhamataraṃ hi¹⁵ attanā
appicchena¹⁶ hutvā pacchā paresaṃ ariyavamsaṃ kathetum vaṭṭatīti“ 20

Attānaṃ eva paṭhamam patirūpe¹⁷ nivesaye, (Dhp. v. 159.)

ath' aññaṃ anusāseyya, na kilisseya paṇḍito ti

imaṃ Dhammapade gāthaṃ desetvā¹⁸ Upanandaṃ garahitvā „na bhik-
khave idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde¹⁹ pi yāva
udakā rakkhitabbaṃ maññīti²⁰“ vatvā atītaṃ āhari: 25

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakakāko²¹ samuddassa uparibhāgehi²² gacchanto²³ „samudde
udakaṃ pamāṇena pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

¹ Bīd add pañcamam. ² Bīd vassu-. ³ Bīd -naṃ, C^s -naṃ corr. to -nā. ⁴ Bīd -si. ⁵ C^s -kumharaṃ. ⁶ Bīd paṇīta-. ⁷ Bīd tesam. ⁸ Bīd -ati. ⁹ C^s -kā-.
¹⁰ Bīd omit ca. ¹¹ Bīd omit gaṇhāti. ¹² Bī āgacchi. ¹³ Bīd add bhikkhu.
¹⁴ so C^s instead of -rānaṃ? Bīd -re. ¹⁵ C^s omits hi, Bī -raññī, Bīd -rañhi.
¹⁶ Bīd icho. ¹⁷ Bī paṭi-. ¹⁸ Bī dassetvā. ¹⁹ Bīd -ddam. ²⁰ Bī saññīti, Bīd mañ-
ñatīti. ²¹ Bī uddeca, Bīd omits udaka. ²² Bī -ge, Bīd -gena. ²³ Bīd vicaranto.

saṃghe¹ sakunaṃsaṃghe vārento² carati³. Taṃ disvā samudda-
devatā paṭhamāṃ gātham āha:

1. Ko n' āyaṃ loṇatoyasmiṃ samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti ūmīsu⁵ ca vihaññatīti. 136.

5 Tattha ko nāyan ti ko nu ayaṃ.

Taṃ sutvā samuddakāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakuno atitto tidisāsuto
samuddaṃ pātum icchāmi sāgaram saritaṃ⁷ patin⁸ ti. 137.

Tass' attho: ahaṃ anantaṃ⁹ sāgaram pātum icchāmi ten' amhi anan-
10 tapāyī¹⁰ nāma sakuno, mahatiyā pana¹¹ apūraṇīyatapaṇhāya samannāgatattā
atitto ti pi ahaṃ disāsuto visēto pākaṭo, sv-āhaṃ sakalasamuddaṃ sun-
darānaṃ ratanānaṃ ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgaram saritānaṃ¹⁵
patibhāvena saritaṃ patin¹⁶ pātum icchāmiti.

Taṃ sutvā samuddadevatā tatiyaṃ gātham āha:

- 15 3. So ayaṃ¹⁷ hāyati c' eva pūrat¹⁸ eva¹⁹ mahodadhi,
nāssa nāyati¹⁹ pītatto²⁰, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyaṃ²¹ ti so ayaṃ, hāyati cevā 'ti udakassa osakkanavelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūratī, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa sace
pi naṃ sakalo²² loko piveyya tathāpi ito ettakaṃ nāma udakaṃ pītāṃ²³ pari-
20 yanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa²⁴ kira sāgaro na sakkā kenaci
udakaṃ khepetvā pātun ti.

Evañ ca pana vatvā²⁵ bheravarūpārammaṇaṃ dassetvā
samuddakākaṃ palāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁶ āharitvā jātakam samodhānesi. „Tadā
25 samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana ahaṃ evā²⁷ ti. Samud-
dajātakaṃ²⁷.

¹ Cks -gha. ² Bⁱ repeats vārento. ³ B^d vicarati. ⁴ Bⁱ makarante, B^d makāre.
⁵ B^d ummisu. ⁶ C^s -yi, Bⁱ anandapāyī, B^d ānantapāyī. ⁷ Bⁱ dⁱ paritaṃ. ⁸ all
four MSS. pati. ⁹ Bⁱ ānanda-, B^d ānanta-. ¹⁰ Bⁱ anandapāyī, B^d anantapāyī.
¹¹ Bⁱ dⁱ pi. ¹² C^k ākarattā, Bⁱ agarattā, B^d agārattā. ¹³ B^d ca, Bⁱ omits vā.
¹⁴ Bⁱ khanitattā, B^d khaṇitattā. ¹⁵ Bⁱ pari-. ¹⁶ Bⁱ paritaṃ patitaṃ, B^d sarī-
patitaṃ. ¹⁷ C^k svāyaṃ, C^s sāyaṃ corr. to svāyaṃ, Bⁱ so ahaṃ, B^d sāyaṃ.
¹⁸ C^k pūrateca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so C^k; Bⁱ pivanto. ²¹ Bⁱ so ayaṃ,
B^d sāyaṃ. ²² C^k -le, Bⁱ dⁱ -la. ²³ so C^k; Bⁱ pivatanti, B^d pivitanti. ²⁴ Bⁱ dⁱ
eso. ²⁵ B^d adds sē. ²⁶ Bⁱ dⁱ dhammade-. ²⁷ Bⁱ dⁱ add chaṭṭhaṃ.

7. Kāmaṇḍapajātaka.

Ucce sakupa¹ omānā² 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Puppharattajātaka āvibhavissati³, atītam Indriyajātaka āvibhavissati.

5

Tam pana purisaṃ jīvasūle⁴ uttāsesum⁵. So tattha nisinnō ākāsenā gacchantam⁶ kākam⁷ disvā tāva kharam pi tam⁸ vedanam agaṇetvā piyabharīyāya sāsanaṃ pesetum⁹ kākam āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakupa¹ omāna¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² 10
vajjāsi¹³ kho tvaṃ vāmurum¹⁴, ciraṃ kho sā karissati¹⁵.

139.

2. Idam kho sā na jānāti asim¹⁶ sattiñ¹⁷ ca oḍḍitam,
sā¹⁸ caṇḍī¹⁹ kāhati kodham, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.

140.

15

3. Esa²² uppalasannāho nikkham ussīsa²³ kataṃ
kāsiyañ²⁴ ca mudum²⁵ vattham, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷

ti. 141.

Tattha omānā² 'ti caramāna²⁸ gacchamāna²⁹, pattayānā¹¹ 'ti tam eva ālapati, tathā vihaṅgamā¹² 'ti, so hi patte³⁰ yānam katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsīti vadeyyāsi, vāmurun³¹ ti kadalikkhandhasamānāsurum mama sūle nisinnabbhāvaṃ vadeyyāsi, ciraṃ kho sā karissatīti³² sā imam pavattim ajānamānā mama āgamanam ciraṃ karissati³³ ciraṃ me gamanassa³⁴ piyassa, na ca³⁵ āgacchatīti³⁶ evam cintessatīti attho, asim³⁷ sattiñ¹⁷ cā ti asisamānatāya³⁸ sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 95

¹ Bīd -nā. ² Bī demā, Bī demānā. ³ so Ck; Bīd kathitam. ⁴ Bī jivantisule, Bī jīvitanisule. ⁵ Bī utta-, Bī uttāpesum. ⁶ Bīd āga-. ⁷ Bī ekakākam, Bī ekam kākam. ⁸ Bī khīraṃpilītam. ⁹ Bīd adds tam. ¹⁰ Bī dehanā, Bī demānā. ¹¹ Bī -nā. ¹² Bīd -mā. ¹³ Bīd -sī. ¹⁴ Bīd cāmu-. ¹⁵ Bīd sarissati. ¹⁶ Cī Bīd asi. ¹⁷ Bīd satti. ¹⁸ Cī yā. ¹⁹ Cī Bīd -i. ²⁰ Bīd tam. ²¹ Bīd tappati. ²² Bīd esā. ²³ Bīd nikkhañcussī-, Bī nikkhañcūlāpakohitam. ²⁴ Bīd -kañ. ²⁵ Bīd -du. ²⁶ Bīd tappetu. ²⁷ Cīd -mikā, Bīd -kāpiyā. ²⁸ Cī Bīd -nā. ²⁹ Cī Bīd -nā, Bīd tattha tattha dayhamāna (Bī dayyamānā) gacchamānā in the place of cara - -. ³⁰ Bīd pattehi, Cī pattena. ³¹ Bīd cāmu-. ³² Bī kirissatīti, Bī sarissatīti. ³³ Bī sarissati, Bī sarissatīti. ³⁴ so Ck; Bī gatassa, Bī katassa. ³⁵ Cī nā ma, Bīd omit naca. ³⁶ Bīd anāgacchatīti. ³⁷ Cī Bīd asi. ³⁸ Bī adds ca.

tañ¹ hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitañ² t̥hapitañ³, caṇḍitī kodhanā kodhanā⁴
 ti aticirāyatīti⁵ mayi⁶ kodhañ⁷ karissati, tam⁸ me tapatīti⁹ tañ¹⁰ tassa kuj-
 jhanam¹¹ mañ¹² t̥patti, no idhā¹³ 'ti idha pana idam¹⁴ sūlam¹⁵ mañ¹⁶ na tapatīti dīpeti,
 esa¹⁷ uppalasannāho ti ādīhi ghare ussēsa¹⁸ t̥hapitañ¹⁹ attano bhañḍam²⁰ ācik-
 5 khati, tattha uppalasannāho ti uppalo va²¹ sannāho²² uppalasadiṣo kato²³, so
 ca²⁴ sannāhasajjo²⁵ cā²⁶ 'ti attho, nikkhañ²⁷ cā²⁸ 'ti pañcahi suvañṇehi katañ²⁹
 aṅguleyyakam³⁰, kāsikañ³¹ ca mudum³² vatthan ti mudum³³ kāsikasātakayu-
 gam³⁴ sandhāyāha, ettakam³⁵ kira tena³⁶ ussēsa³⁷ nikkhittam³⁸, tappatu³⁹ dha-
 na⁴⁰ kāmīyā⁴¹ ti etam⁴² sabbañ⁴³ gahe⁴⁴ vā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
 10 tappatu⁴⁵ pūrā⁴⁶ tuṭṭhā⁴⁷ hotū⁴⁸ 'ti.

Evam⁴⁹ so paridevamāno va kālam⁵⁰ katvā niraye nibbatti.

Satthā imam⁵¹ desanam⁵² āharitvā⁵³ saccāni pakāsetvā⁵⁴ jātakam⁵⁵
 samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkañṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
 titṭhahi) „Tadā bhariyā⁵⁶ etarahi bhariyā⁵⁷ va⁵⁸, yena pana⁵⁹ deva-
 15 puttena tañ⁶⁰ kāraṇam⁶¹ diṭṭham⁶² so aham⁶³ evā⁶⁴ 'ti. Kāma⁶⁵ vilāpa-
 jātakam⁶⁶.”

8. Udumbarajātaḥa.

Udumbarā cime⁶⁷ pakkā⁶⁸ ti. Idam⁶⁹ Satthā Jetavane vi-
 haranto aṇṇataram⁷⁰ bhikkhum⁷¹ ārabba kathesi. So kira aṇṇataras-
 20 mim⁷² paccantagāmake vihāram⁷³ kāretvā⁷⁴ vasati, ramaṇīyo vihāro piṭṭhi-
 pāsāne nivitt⁷⁵tho, mandasammajjanatṭhānam⁷⁶ udakaphāsu⁷⁷, gocara-
 gāmo na⁷⁸ dūre⁷⁹, sampiyāyamānā⁸⁰ manussā⁸¹ bhikkham⁸² denti. Ath'
 eko bhikkhu cārikaṃ⁸³ caramāno tañ⁸⁴ vihāram⁸⁵ pāpuni, nevāsikatthero⁸⁶
 tassāgantukavattam⁸⁷ katvā⁸⁸ punadivase tañ⁸⁹ ādāya⁹⁰ gāmañ⁹¹ piṇḍāya
 25 pāvīsi, manussā⁹² tassa⁹³ bhikkham⁹⁴ datvā⁹⁵ svātanāya⁹⁶ nimantayimsu,
 āgantuko⁹⁷ katipāham⁹⁸ bhuñjitvā⁹⁹ cintesi: „eken¹⁰⁰ upāyena¹⁰¹ bhikkhum¹⁰²

¹ Bīd tañ. ² Ck kodhanam kodhanan, Cc kodhanam kodhan. ³ Bī caṇḍi kāmāti kodhani ati-. ⁴ Bā sā caṇḍitī kodhanā kāhati kodhan ti ati-. ⁵ Bī mayham. ⁶ Bīd tam. ⁷ Bīd tappa-. ⁸ Bīd esā. ⁹ Cc Bīd ca. ¹⁰ Bīd add ca uppalasannāho. ¹¹ Bīd kaḷā. ¹² Cc sova, Bīd yoca. ¹³ Bī sannāhapakko, Bā sannāhako. ¹⁴ Ck nikkhamā. ¹⁵ Bī aṅgulimaddikam, Bā -muddikam. ¹⁶ Bīd -du-. ¹⁷ Bīd mudukam pi sātaka-. ¹⁸ Bīd dhanam. ¹⁹ Bīd tappetu. ²⁰ Bīd -piyā. ²¹ Bī pūrātu, Bā pūretu. ²² Bī mudusantāṭhā, Bā santuṭṭhā. ²³ Cc Bīd dhammade-. ²⁴ Bī adds va, Bā ca. ²⁵ Bīd omīti va and add ahoṣi. ²⁶ Ck omīti pana. ²⁷ Bīd add sattamam. ²⁸ Bīd came, Cc vime. ²⁹ Bī maṇḍappasam-, Bā maṇḍalasam-. ³⁰ Bīd -sukam. ³¹ Bīd nāti. ³² Bī adds niccasaccasanne, Bā nac-cāsanno. ³³ Bīd -kañ. ³⁴ Bīd -siko. ³⁵ Bīd tassa āg-. ³⁶ Bīd papitam. ³⁷ Bī so āgamtā. ³⁸ Bīd add tam.

vañcetvā nikkadḍhitvā¹ imaṃ vihāraṃ gaṇhissāmīti². Atha naṃ
therūpaṭṭhānaṃ āgataṃ³ pucchi: „kiṃ⁴ āvuso Buddhūpaṭṭhānaṃ⁵
akāsīti⁶“. „Bhante imaṃ vihāraṃ paṭijaggantaṃ⁷ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁸“ ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānaṃ⁹ gantvā āgac-
chasi tāvāhaṃ paṭijaggissāmīti¹⁰“. „Sādhu bhante“ ti nevāsiko „yāva¹¹
mamāgamanā there mā pamajjitthā¹²“ 'ti manussānaṃ vatvā pakkāmi.
Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṃ eāyaṃ¹³ ca doso“ ti
vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāraṃ vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanaṃ na¹⁴ adāsi. So ekasmiṃ ṭhāne vasitvā puna-
divase piṇḍāya gāmaṃ pāvisi. Manussā sāmīcimattam pi na karīmsu.
So-vippaṭṭisārī hutvā puna Jetavanaṃ gantvā taṃ kāraṇaṃ bhikkhūnaṃ
ārocesi. Te¹⁵ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko
kira bhikkhu asukaṃ bhikkhuṃ viharā nikkadḍhitvā sayāṃ tattha
vasatīti¹⁶. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinna¹⁷“ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁸“ 'ti vutte „na bhik-
khava idān' eva pubbe pi so imaṃ vasanaṭṭhānā nikkadḍhi yevā¹⁹“ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattaṣaṭṭhānaṃ devo vassi. Ath' eko rattamukhakhud-
damakkaṭṭo²⁰ ekissā anovassikāya pāsānadariyā vasamāno eka-
divasaṃ darīdvāre²¹ atemaṇaṭṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkaṭṭo²² tinto²³ sītena pīḷiyamāno vicaranto
taṃ tathā nisinnaṃ²⁴ disvā „upāyena taṃ²⁵ niharitvā ettha
vasissāmīti²⁶“ cintetvā kucchim²⁷ olambitvā²⁸ suhitākāraṃ das-
sento²⁹ tassa purato ṭhatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Udumbarā c' ime³¹ pakkā nigrodhā ca kapitthanā³²,
ehi nikkhama³³ bhuñjassu, kiṃ jighacchāya mīyasīti³⁴. 142.

¹ Bⁱ paṭikametvā. ² B^d āgantvā. ³ C^k kim. ⁴ C^k B^d buddhu-. ⁵ B^d nā-
kāsi. ⁶ B^d jagganto. ⁷ C^k natthītinamhi gatapubbo. ⁸ B^d ca ayaṃ.
⁹ C^k Bⁱ omit na. ¹⁰ B^d add bhikkhū. ¹¹ B^d vasi. ¹² B^d -khuddakama-
¹³ C^k B^d dari-, Bⁱ gīri-. ¹⁴ Bⁱ kāladukka-, C^k khālamukhamahāmakkaṭṭo. ¹⁵ C^k
tintento, C^k cinto. ¹⁶ C^k nisinnamānaṃ. ¹⁷ Bⁱ naṃ. ¹⁸ C^k kujjhim, C^k
kucchi, Bⁱ kujhitvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ B^d dassetvā. ²¹ Bⁱ jame, B^d
came, C^k pime. ²² C^k kapitthakā, Bⁱ kapitthānā. ²³ C^k B^d nikkhama. ²⁴ B^d
mīlāsīti.

Tattha kapitthanā ti bilakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabhāraṇamitā³, aham pi khādītva suhito āgato⁴, tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanaṃ⁵ saddahitvā phalāphalāni⁶ bhuñjitu-
5 kāmo⁷ nikkhamitvā tattha tattha⁸ vicaritvā kiñci alabhanto
puna āgantvā⁹ taṃ antodariyaṃ¹⁰ pavisitvā nisinnaṃ disvā
„vañcessāmi nan“ ti tassa purato thatvā dutiyaṃ gātham āha:

a. Evaṃ so¹¹ sukhito¹² hoti yo vaddham¹³ apacāyati
yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādīni rukkhaphalāni khādītva
āsito¹⁴ dhāto¹⁵ suhito¹⁶.

Taṃ sutvā mahāmakkaṭo tatiyaṃ gātham āha:

a. Yaṃ vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁷
daharo pi taṃ¹⁸ na saddheyya na hi jinno¹⁹ jarākapiṭi. 144.

15 Tass' attho: yaṃ vane jāto kapi vane jātassa kapino²⁰ vañcanaṃ²¹ ka-
reyya taṃ²² daharo pi²³ tayā sadiso pi²⁴ vānaro na saddaheyya²⁵, mādiso
pana jinno²⁶ jarākapi mahallakamakkato na hi saddaheyya, sattakkhattum pi
bhaṇantassa tumhādisassa na saddahati²⁷, imasmim²⁸ padese sabbam phalāpha-
laṃ vassena²⁹ kilinnaṃ patitaṃ³⁰, puna tava imaṃ³¹ thānaṃ n'atthi gacchā 'ti.

20 So tato va pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ³² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
khuddamakkaṭo³³ nevāsiko ahosi, kālamahāmakkaṭo³⁴ āgantuko, ruk-
khadevatā pana aham evā“ 'ti. Udumbarajātakam³⁵.

¹ Ck^s -u, B^d milakkhu, Bⁱ milabbikkhu. ² B^d nikkhamā. ³ B^d -bhārenanamitā, Bⁱ -bhāre namitā. ⁴ Bⁱ adds si, B^d smim. ⁵ B^d add sutvā. ⁶ B^d phalāni. ⁷ B^d khādītu. ⁸ Ck^s Bⁱ only one tattha. ⁹ B^d punāg-. ¹⁰ B^d antopāsānada-. ¹¹ B^d kho. ¹² B^d suhito. ¹³ B^d vuddham. ¹⁴ Ck^s B^d āsito. ¹⁵ B^d gato, Ck^s dhāno. ¹⁶ B^d omit suhito. ¹⁷ Ck^s kapiṇ. ¹⁸ B^d omit taṃ. ¹⁹ Ck^s jinna, C^s jinna, Bⁱ jinno-. ²⁰ B^d kapissa. ²¹ Ck^s cavanaṃ, C^s vacanaṃ. ²² Ck^s naṃ. ²³ B^d omit daharo pi. ²⁴ B^d add daharo. ²⁵ B^d saddheyya. ²⁶ Ck^s jinna, C^s jinno. ²⁷ B^d saddahīti. ²⁸ C^s adds hi, B^d himavantap. ²⁹ Ck^s casesana, C^s vasesana. ³⁰ Ck^s kiñcimattthīti, Bⁱ kilinnaṃ patitaṃ, B^d kilinnapatitaṃ. ³¹ B^d idaṃ. ³² B^d dhammade-. ³³ B^d khuddakama-. ³⁴ B^d kāla-. ³⁵ B^d add aṭhamāṃ.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan¹ ti. Idam Sathā Pubbārāme² viharanto
 kelisilake³ bhikkhū ārabha kathesi. Te kira bhikkhū Satthari
 uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādini kathentā kalahañ
 ca paribhāsañ ca kathentā⁴ nisīdīmsu. Sathā Mahāmoggallānam⁵
 āmantetvā „ehi⁶, bhikkhū samvejehīti“ āha. Thero ākāse uppatitvā
 pādaṅgutṭhakena pāsādathūpikam⁷ paharitvā yāva udakapariyantā
 pāsādam kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayaabhītā nikkhamitvā bahi
 aṭṭhāmsu. Tesam so kelisilakabhāvo⁸ bhikkhūsu pākato jāto. Ath'
 ekadivasam⁹ dhammasabbhāyam¹⁰ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso ekacce
 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā kelisilā⁹ hutvā caranti¹⁰,
 aniccaṃ dukkhaṃ anattā ti vipassanāya kamīmam¹¹ na karontīti“.
 Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva
 pubbe pi¹² kelisilakā¹³ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbatti.
 Komāyaputto ti nam sañjānīmsu. So aparabhāge nikkhamitvā
 isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aṇṇe kelisī-
 lakā¹⁴ tāpasā Himavantapadese¹⁵ assamaṃ māpetvā vasiṃsu, ka- 20
 sināparikammamattam pi nesaṃ n'atthi, araṇṇato phalāphalāni
 āharitvā khādītva hasamānā¹⁶ nānappakārāya keḷiyā¹⁷ vīti-
 nāmenti. Tesam santike¹⁸ makkato atthi, so pi kelisilako¹⁹
 va²⁰ mukhavikārādini karonto tāpasānam nānāvidham keḷim²¹
 dasseti. Tāpasā tattha ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya 25
 manussapatham āgamiṃsu. Tesam gatakālato paṭṭhāya Bo-
 dhisatto tam ṭhānam āgantvā²² vasaṃ kappesi. Makkato
 tesam viya tassāpi keḷim²³ dassesi. Bodhisatto accharam
 paharitvā „susikkhitapabbajitānam santike vasantena nāma

¹ Ck* tvan. ² Bīd jetavane. ³ Ck* kīlī-, Bī kelisīla, Bā kelisīla. ⁴ Bīd karontā.

⁵ Bīd etc. ⁶ Bā -tūpikam, Bī -bhummikam. ⁷ Bīd kelisilabhāvo. ⁸ Bīd add bhikkhū. ⁹ Bīd add bhikkhū. ¹⁰ Bīd vicaranti. ¹¹ Bīd kammaṭṭhānam. ¹² Bā pete.

¹³ Bā kelisīlā. ¹⁴ Bīd kelisīlā. ¹⁵ Bīd -ppa-. ¹⁶ Ck* vasamānā, C* hasamānā? Bīd hasamānā, Bā phāyamānā? ¹⁷ Bī kelisīlā, Bā kelisīlāya. ¹⁸ Bīd add eko.

¹⁹ Bīd keli-. ²⁰ Bā ca. ²¹ Bīd keḷim. ²² Bī gantvā.

ācārasampanna kāyādihi susaṇṇatena,¹ jhāne² sūyuttena³
bhavitum vaṭṭatīti⁴ tassa ovādaṃ adāsi. So tato paṭṭhāya
sīlavā ācārasampanno⁵ ahosi. Bodhisatto pi tato aṇṇattha
agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṃ sevitvā taṃ ṭhānaṃ
5 agamimsu⁶. Makkato pubbe viya tesaṃ keḷim⁷ na dassesi.
Atha naṃ tāpasā „pubbe⁸ āvuso; amhākaṃ purato keḷim⁷ karosi
idāni na karosi, kimkāraṇā⁹“ ti pucchanto⁸ paṭhamam gātham āha:

1. Pure tvaṃ⁹ sīlavataṃ sakāse¹⁰
okkandikaṃ¹¹ kīlasi assamamhi,
10 karoh¹² are¹³ makkatīyāni makkata,
na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā¹⁴ 'ti. 145.

Tattha sīlavataṃ sakāse¹⁵ ti keḷisīlānaṃ¹⁶ amhākaṃ santike, ok-
kandikaṃ ti migo¹⁷ viya okkandikatvā¹⁸ kīlasi, karohare¹⁹ ti karohi²⁰ are²¹
ti²² ālapanam, makkatīyāni²³ mukhamakkatīkaṃ²⁴ kīlāsamkhātāni²⁵ mukha-
15 vikārāni²⁶, na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā²⁷ 'ti yaṃ pubbe tava keḷisīlaṃ
keḷivataṃ ca taṃ mayaṃ etarahi na ramāma nābhiraṃamā, tvaṃ pi no na
ramāpesi, kin nu kho kāraṇaṃ ti.

Taṃ sutvā makkato dutiyaṃ gātham āha:

2. Suta²⁸ hi mayhaṃ paramā²⁹ visuddhi³⁰
20 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni³¹ maṃ maññi tvaṃ³² yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhaṃ ti karaṇatthe sampadānaṃ, visuddhīti³³ jhānavi-
suddhi³⁴, bahussutassā³⁵ 'ti bahunnaṃ kasīpaparikkamānaṃ aṭṭhannaṃ ca
25 samāpattīnaṃ sutatā³⁶ c' eva paṭividdhattā³⁷ ca bahussutassa, tvaṃ ti tesu ekaṃ
tāpasam ālapanto idāni mā maṃ tvaṃ pure viya saṇḍāni³⁸ nāhaṃ purimasadiso
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ Bīd susaṇṇvuttena. ² Bī sādarena sādarena. ³ Bī susaṇṇvuttena, Bī suyutta-
payuttena. ⁴ Bī sīlacāgācāra-. ⁵ Bīd āgamaṃsu. ⁶ C^o keḷim, C^o keḷim corr.
to keḷim, Bī kili, Bīd kili. ⁷ Bīd add tvaṃ. ⁸ C^o keḷim corr. to keḷim, Bīd keli.
⁹ C^o pucchanti corr. to -tā. ¹⁰ Bī vasaṃvakasena, Bīd pakāse. ¹¹ Bīd -nti-.
¹² C^o -haro, Bī na karomareti, Bīd karopāre. ¹³ Bīd pakāse, Bī sīlavassamkhāse.
¹⁴ Bīd keli-. ¹⁵ Bīd okkantikamigo in the place of okkantikantimigo. ¹⁶ Bīd
okkantetvā. ¹⁷ Bīd karomāre. ¹⁸ Bī omits karohi. ¹⁹ Bīd omits karohi are.
²⁰ Bīd iti. ²¹ Bīd -kā. ²² C^o kīlā-, Bīd kili-. ²³ Bīd -rādini. ²⁴ C^o sunā,
Bīd suno. ²⁵ C^o Bī -maṃ. ²⁶ C^o Bī -ddhim. ²⁷ C^o tvaṃ. ²⁸ pubbe - - - dāni
wanting in Bī. ²⁹ C^o -inti, Bīd -ddhiti. ³⁰ C^o -im. ³¹ C^o sajāni, Bī sañcāni.

Tam sutvā tāpaso¹ tatiyaṃ gātham āha²:

- a. Sace pi selasmiṃ vapeyyu³ bijaṃ
devo ca vasse n⁴ eva hi taṃ ruheyya,
sutā hi tayā⁵ paramā visuddhi,
ārā tuvaṃ makkata jhānabhūmiyā ti. 147.

5

Tass' attho: sace pi pāsānapitṭhe pañcavidhaṃ bijaṃ vapeyyuṃ devo ca sammā vasseyya akhettatāya taṃ n⁴ eva⁵ ruheyya⁶, evam eva⁷ taṃ⁸ tayā paramajjhānavisuddhi sutā⁹, tvam pana tiracchānayoṇiko¹⁰ āra jhānabhūmiyā dūre tṭhito, na sakkā tayā jhānaṃ nibbattetu ti makkataṃ garahiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā keḷisilatāpasā¹² ime bhikkhū ahesuṃ, Komāyaputto pana aham evā¹³ ti. Komāyaputtajātakaṃ¹³.

10

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇasanthavaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Vatthum Vinaye vitthārato āgatam eva, ayaṃ paṇ'ettha saṃkhepo: Āyasmā Upaseno¹⁵ duvassiko¹⁶ ekavassikena saddhivihārikena¹⁷ saddhiṃ Satthāraṃ upasaṃkamitvā Satthārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ patvā¹⁸ appicchadāḍḍigunayutto terasadhūtaṅgāni¹⁹ samādāya parisam pi terasadhūtaṅgadharāṃ¹⁹ katvā Bhagavati temāsāṃ patisallīṇe²⁰ sapaṇiso Satthāraṃ upasaṃkamitvā parisam nissāya paṭhamaṃ garahāṃ labhittvā adhammikāya katikāya ananuvattane²¹ dutiyaṃ sādhu-kāraṃ labhittvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā¹⁹ bhikkhū yathāsukhaṃ upasaṃkamitvā maṃ passantū²² ti Satthārā katānuggaho²² nikkhamitvā bhikkhūnaṃ tam atthaṃ ārocesi. Tato pabhūti bhikkhū dhūtaṅgadharā¹⁹ hutvā Satthāraṃ²³ dassanāya upasaṃkamitvā Satthari patisallāṇā²⁰ vuṭṭhite tattha paṃsukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacivarān²⁴ eva²¹ gaṇhiṃsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ senāsanacārikaṃ

15

20

25

¹ Ck -sā. ² Ck āhaṃsu. ³ C^s -yyuṃ. ⁴ C^s tesāṃ, B^d mayā corr. to tayā ⁵ B^d na. ⁶ Bⁱ viraleyya, B^d viruleyya. ⁷ C^s -vaṃ. ⁸ C^s B^d omit taṃ. ⁹ Ck adds natasutā, Bⁱ nasutā nasutā. ¹⁰ B^d -nikattā. ¹¹ B^d dhammade- ¹² Ck B^d keli-. ¹³ B^d add navamaṃ. ¹⁴ Ck -santakaṃ corr. to -taṃ, C^s -santhataṃ, Bⁱ saṇḍavaṃ, B^d saṇḍhavaṃ. ¹⁵ Ck -ne, Bⁱ upaneseno. ¹⁶ Ck sudavassiko, C^s vassiko. ¹⁷ B^d omit saddhi-. ¹⁸ Bⁱ arahappatto, B^d arahattampatto. ¹⁹ Ck -dhu-. ²⁰ B^d paṭi-. ²¹ B^d anuvattane. ²² B^d gatā-. ²³ Bⁱ satthū. ²⁴ B^d pattaci-.

caranto tattha tattha patitāni paṃsukūlāni disvā pucchitvā tam attham
sutvā „bhikkhave imesaṃ nāma bhikkhūnaṃ vatasamādānaṃ¹ naciraṭ-
ṭhitikaṃ vakassa² uposathakammasadisāṃ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ ēhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto Sakko devarājā ahoṣi. Ath' eko vako³ Gaṇ-
gātīre pāsānapitṭhe vasati. Atha Gaṅgāya himodakaṃ āgantvā
taṃ pāsānaṃ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsānapitṭhe
nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo,
udakam pi vadḍhat' eva, so cintesi: „mayhaṃ n'eva gocaro
10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkamassa⁴ pana⁵ nipaj-
janato⁶ uposathakammaṃ varan⁷“ ti manasā va uposathaṃ
adhiṭṭhāya sīlāni samādiyitvā⁸ nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno
tassa taṃ dubbalasamādānaṃ ñatvā „etaṃ vakaṃ⁹ viheṭhes-
sāmīti¹⁰“ elakarūpena āgantvā tassāvidure¹⁰ ṭhatvā attānaṃ
15 dassesi. Vako taṃ disvā „aññasmaṃ divase uposathakammaṃ
jānissamīti¹¹“ utṭhāya taṃ gaṇhituṃ pakkhandi¹¹. Elako pi ito
c' ito ca pakkhanditvā¹² attānaṃ gahetuṃ na adāsi¹³. Vako
taṃ gahetuṃ asakkento nivattitvā āgamma „uposathakammaṃ
tāva me na bhijjatīti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
20 katabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa
kiṃ uposathakammena, tvaṃ mama¹⁴ Sakkabhāvaṃ ajānanto
elakamaṃsaṃ khāditukāmo ahoṣīti“ taṃ viheṭhetvā garahitvā
devalokam eva gato.

1. Parapāparodhā jīvanto maṃsalohitabhojano¹⁵
25 vako³ vataṃ samādiyi¹⁶ upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vataṃ nāya ajarūpen' upāgami,
vitatapo¹⁷ ajjhappatto bhaṇṇi¹⁸ lohitapo tapāṃ. 149.

¹ Bīd dhūtaṅgasamā-. ² Bīd ba-. ³ Bīd ba-. ⁴ so Ck; C^o nikkamassa corr.
to -mmaṣsa, Bī niggamantassāpi, Bā nikkhamantassāpi. ⁵ C^o Bīd omit pana. ⁶
Bī nimajjanato, Bā nimujjanato. ⁷ Bī varataran, Bā varaṇṭaran. ⁸ Bīd -dayitvā.
⁹ Bīd vimaṃseissāmīti ¹⁰ Bī omits ta-, Bā tassa avi-. ¹¹ Ck pakkandi, Bī pak-
kantā. ¹² Bī pakkān-. ¹³ Bīd nādāsi. ¹⁴ Bīd main. ¹⁵ Ck Bīd maṃsaṃ-. ¹⁶
Bīd -dāya. ¹⁷ Bī vikandapo, Bā vigantapo. ¹⁸ Bī bhijja. Bā bhindī.

3. Evam evaṃ¹ idh' ekacce samādānasmim² dubbalā
lahuṃ karonti attānaṃ vako³ va ajakāraṇā ti 150.
tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathan ti uposathavāsaṃ upagato, vataññāsīti⁴
taṃ dubbalavatam aññāsi, vītatapo⁵ ajjhappatto ti vigatapo hutvā upa- 5
gato, taṃ khādituṃ pakkhanto⁶ ti attho, lohitapo ti lohitapāyī⁷, tapan ti
taṃ attano samādānaṃ tapan bhindi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Sakko⁹ aham evā“ 'ti. Vakajātakaṃ¹⁰. Kumbhavaggo pañ-
camo¹¹. Tikanipāta vanṇanā niṭṭhitā¹². 10

¹ Bid -va. ² Bid -namhi. ³ Bid ba-. ⁴ C^k vanaññāsīti, C^s vataṃ aññāsīti, Bⁱ tavaññā-
sīti, B^d vataññābhiti. ⁵ Bⁱ vikantapo, B^d vikantapo corr. to vigantapo. ⁶ Bⁱ pak-
kandito, B^d pakkhandito ⁷ all four MSS. -yi. ⁸ Bⁱ dhammade-. ⁹ Bⁱ add
pana. ¹⁰ C^s Bⁱ ba-, B^d add dasamaṃ. ¹¹ Bⁱ adds surāgharasupattajā kāya-
nippindajambukā antasamuddā kāmavi udummakomāyaputtaṃke jātakaṃ dasamaṃ
bhava vaggo kumudapavuccati. ¹² B^d adds bhadragehaṃ supattaṃ ca kāya-
tunditidaṃ ca jampukā bhantaṃ samuddakāmaṃvilāsaṃ udumparaṃ komāya-
puttaṃ baṇanti.

OCT 29 1917

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY

DATE DUE

~~JUN 18 1970~~

~~JUL 1 1970~~

~~JUL 3 1977~~

JUL 15 1977

3 9015 02434 0567

**BOOK CARD
DO NOT REMOVE**

**A Charge will be made
if this card is mutilated**

**or not returned
with the book**

GRADUATE LIBRARY
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
ANN ARBOR, MICHIGAN

GL

**DO NOT REMOVE
OR
MUTILATE CARDS**

Digitized by Google

